ایران درعصر پهلوی

جلدشانزدهم

خاطراتی ازشاهان پهلوی

و

فهرست اسامی ۱۵ جلد

نوشته و تحقیق

دکتر مصطفی الموتی

سردارسپه باشمشیر مُکلل به جواهر اعطائی احمدشاه

ایران درعصر پهلوی

جلدشانزدهم

خاطراتی ازشاهان پهلوی

و

فهرست اسامی ۱۵ جلد

نوشته و تحقیق
دکتر مصطفی امید

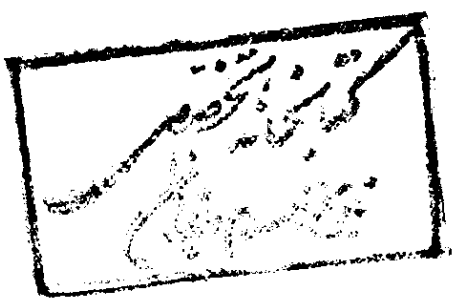

جلدشانزدهم ایران درعصرپهلوی
خاطراتی ازشاهان پهلوی
وفهرست اسامی ۱۵جلد
تاریخ انتشار:مهرماه ۱۳۷۳ - اکتبر ۱۹۹٤
لندن - چاپ پکا
حقوق قانونی برای نویسنده محفوظ است

به جان دوست دارم من ایران زمین را نه ایران زمین، بل بهشت برین را
به چشم من ایران بهشت است، باری تـــوهم بازکن، دیده نیك بیـن را

ادیب برومند

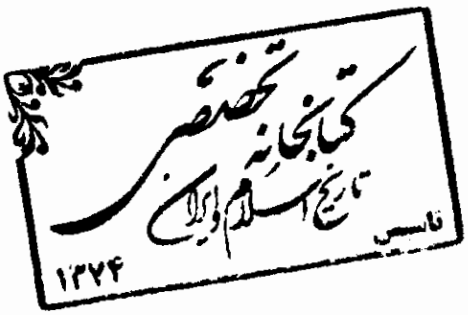

فهرست مندرجات

پیشگفتار
اظهارنظررسانه های گروهی درباره کتاب
برگی ازدفترخاطرات - واقعه ناگوار درنیس
۱- نقش شاهان پهلوی درتاریخ معاصرایران ص۱
۲- اخلاق ورفتاروشخصیت رضاشاه پهلوی ازص ۲تا ۵۵
۳- رضاشاه‌وفرمانفرما ازص۵۶تا ۶۶
٤- اخلاق ورفتاروشخصیت محمدرضاشاه پهلوی ازص۶۷تا ۱۳۱
۵- سرنوشت ایرانیان سرشناس عصرپهلوی ازص ۱۳۲تا۱۶۶
۶- اسامی گروهی ازاعدام شدگان وترورها وآدم کشی درداخل کشور ازص۱۶۷تا۱۸۸
۷- اسنادومدارك تاریخی ازص ۱۸۹تا۲۱٤
۸- ضمیمه کتاب
الف نامه ارتشبدقره باغی ازص ۲۱۵تا ۲۳۰
ب اظهارات ونوشته های مقامات نظامی درباره بیطرفی ارتش ازص ۲۳۱تا۲٤۶
ج دونامه درباره سفرشاه به رم درروز۲۵مرداد ووصیتامه احمدشاه ازص۲٤۷تا ۲۵۰
۹- عکس های تاریخی ازص ۲۵۱تا۲۶۲
۱۰- اسامی نمایندگان مجلس شورایملی در۲٤دوره قانون گذاری ازص ۲۶۳تا ۳۰۰
۱۱- اسامی سناتورهادر۷ دوره مجلس سنا ازص ۳۰۱تا۳۰٤
۱۲- منابع ومآخذ ص۵۵۰و۵۵۱

فهرست اسامی

الف - جلداول	ازصفحه ۳۰۶ تا۳۱۹
ب - جلد دوم	ازصفحه ۳۲۰تا۳۳۰
پ - جلدسوم	ازصفحه ۳۳۱تا۳۵۳
ت - جلدچهارم	ازصفحه ۳۵٤تا۳۷۳
ث - جلدپنجم	ازصفحه۳۷٤تا۳۹۱
ج - جلد ششم	ازصفحه ۳۹۲تا٤۰۸
چ - جلدهفتم	ازصفحه۹ ٤۰تا٤۲۲
ح - جلدهشتم	ازصفحه ٤۲۳تا٤٤۰
خ - جلدنهم	ازصفحه ٤٤۱تا٤٦۲
د - جلددهم	ازصفحه ٤٦۳تا٤۷۸
ذ - جلدیازدهم	ازصفحه ٤۷۹تا٤۹٥
ر- جلددوازدهم	ازصفحه ٤۹٦تا٥۰۸
ز- جلد سیزدهم	ازصفحه ۹ ٥۰تا٥۲۳
ژ - جلد چهاردهم	ازصفحه ٥۲٤ تا٥۳۸
س - جلدپانزدهم	درهمان جلدکتاب به چاپ رسیده
ش - جلد شانزدهم	ازصفحه ٥۳۹ تا٥٤۹

این ۱۶ جلد کتاب که ثمره تلاش وکوشش نویسنده هنگام اقامت اجباری درخارج از کشور می باشد به عفت همسر شریف وشایسته ام، به ونوس، کاوه، شهریار، خدایار فرزندان عزیز و نازنینم، که درفراز ونشیب زندگی درکنارم بوده ویار ویاور صادقی برای من هستند تقدیم می گردد.
ازخداوند بزرگ برای آنها سعادت و سلامت وشادکامی می خواهم و آرزو دارم که همواره در راه خدمت به کشورکهن سال ما ایران و مردم گرامی وطنم کوشا باشند.

مصطفی-الموتی
لندن - ۲۰ مرداد ماه ۱۳۷۳

پیشگفتار

سپاس به درگاه پروردگار بزرگ که مرا یاری کرد تا بتوانم دورازوطن، شانزده جلد کتاب درباره «عصر پهلوی» تهیه کرده و منتشرسازم و رویدادهارا آنطوری که گفته اند و نوشته اند و یا شخصا شاهدآن بوده ام با بی طرفی و بی نظری و برکناراز حب و بغض دردسترس علاقمندان قرارداده و مورخین را درراه تنظیم تاریخ معاصر ایران یاری کنم.

نویسنده هرگز نگفته و ننوشته ام که همه وقایع و رویدادهای عصر پهلوی همین بوده که دراین کتاب ها مندرج است بلکه صریحا می گویم هنوز هزاران واقعه و خاطره و سند وجود دارد که منتشر نگردیده و به آن دسترسی نیافته ام. متأسفانه کسانی هم که در جریان وقایع بوده و هنوز زنده هستند یانخواسته اند و یانتوانسته اند و یامصلحت ندیده اند که این مطالب را به تاریخ بسپارند و منتظر فرصت های مناسب تری هستند تا این وظیفه ملی خود را انجام دهند.

کراراً به این افراد یادآوردشده ام که حیف است دانستنی های خودرا محفوظ نگاه داشته باخود به گوربرید درحالی که این ها یك دین و تعهد اخلاقی کسانی است که درآن زمان سمت و مسئولیتی داشته اند وبایدآن را یك ودیعه تاریخی بدانند که ثبت و ضبط شود تامورد توجه تاریخ نویسان قرار گیرد والا مثل هزاران خاطره دیگر ازبین رفته به بوته فراموشی و نسیان سپرده خواهد شد.

به سروده شاعر گرانمایه ایران ابوالحسن ورزی که اخیرا جهان مارا ترك گفت:

دراین صحرای بی پایان هزاران کاروان گم شد
که از ایشان نمی آیدصدائی ونه پیغامی، نه آوائی

باید متشکر بود ازکسانی که صمیمانه آنچه را که می دانند دراختیار نویسنده قرارداده و یا شخصا اقدام به انتشار آن کرده و یا با ضبط درنوارهائی آن را برای انتشار آماده ساخته اند. البته کسانی که قصدخودستائی وبهره برداری ازنوشته ها وگفته های خود داشته و خودرا قهرمان روز معرفی نموده و هرعیب و اشتباهی را به دیگران نسبت داده و با نیشهای خود به انتقام جوئی

ها پرداخته اند کارشان ازتاریخ نویسی جداست. آنها به خاطرخودخواهی ها و خودپسندی ها و ارضای غرورشخصی به چنین کاری دست زده اند که مسلما نزداهل تحقیق این گفته ها و نوشته ها ارزشی ندارد. باید درموردآنان باخواجه عبدالله انصاری همصدا شد که گفت:

عیب است برکشیدن خودرا وزجمله خلق برگزیدن خـــودرا
ازمردمك دیده بیادآموخت دیدن همه کس را وندیدن خودرا

وقتی تصمیم گرفتم «کتابهای ایران درعصرپهلوی» را منتشر سازم هرگز باورنمی کردم که چنین توفیقی نصیبم شود که بتوانم شانزده جلد کتاب (حدود هشت هزارصفحه) را تنظیم کرده و منتشر سازم. شاید برای نویسنده تهیه مدارك ومطالب وجمع آوری این خاطره ها خیلی مشکل نبود بلکه بزرگترین مشکل چاپ وانتشار و توزیع وارسال آن به نقاط مختلف جهان بود تاهمه هموطنان گرامی به راحتی به آن دسترسی داشته باشند و این کار بقدری رنج آور بود که هرآن امکان داشت مرا ازپای درآورد و بگویم «عطایش را به لقایش بخشیدم». ولی هروقت دچاریأس و ناامیدی می شدم این شعر حافظ بزرگ که همیشه درزندگی ام نصب العین بوده به یادم می آمد:

زمشکلات طریقت عنان متاب ای دل
که مرد راه نیندیشد از نشیب و فراز

حال که با سرفرازی می توانم بگویم این رشته ازمطالعات تاریخی پایان یافته وظیفه دارهستم ازهمه کسانی که مرا صمیمانه یاری کرده اند مجددا تشکر کنم و آن را نشانه ای ازهم بستگی مردم شریف ایران بدانم که با تمام یأس و بدبینی که بین گروهی از ما درباره روش هموطنانمان وجود دارد باید گفت هنوز هم شعله هائی از عشق و محبت و هم بستگی بین ما ایرانیها فروزان است که جرقه های محبت همیشه از آن به خوبی احساس می شود و باید این شعر را دراین باره به یاد آورد:

یارب چه چشمه ایست محبت که من از آن
یك قطره آب خوردم و دریا گریستم

ناگفته نماند که برخی ازعلاقمندان نیز انتقاداتی داشته اند که راهنمای نویسنده درجلدهای بعدی کتاب شد که سعی فراوان داشته ام تذکرات منطقی آنان را موردتوجه قرار دهم. ولی کسانی هم بوده اند که هرگز علاقه ای نداشته

اند این قبیل مطالب تاریخی منتشر گردد و ایراداتی هم داشته اند که قسمتی از آن هم مورد قبول نبود ولی بهرصورت وظیفه داربودم که نظرات آنان را هم مورد توجه قرار بدهم. وقتی که منطقی درآن نمی دیدم، این سئوال پیش می آمد که گوینده و نویسنده ازآن گفته ها و نوشته هاچه نظری داشته و چرا پافشاری داشته اند که مرا از ادامه کار منصرف سازند. آنها می گفتند: «عصر پهلوی تمام شد و این کارشما بی نتیجه است» به آنها می گفتم که این کار هرگز جنبه سیاسی ندارد بلکه می خواهم تاریخ این عصر تاحدودی تنظیم گردد تا آیندگان ازآن بی اطلاع نمانند. امّا استدلال من درآنها هیچ اثری نداشت. فقط به آنها می توانم بگویم که بابا طاهر عریان این شعررا دروصف آنان سروده است:

تو که باری زدوشم برنداری میان بار سربارم چرائی؟

گاهگاهی دوستان روایت هائی نقل می کردند که در اجتماعی شرکت داشتم. فردی که همیشه از همه چیز روزگار گله مند بود و هرکاری را با دیده منفی می نگریست و زمین و زمان را مسئول خیلی ازمشکلات زندگی خود می دانست می گفت انتشار این قبیل مطالب چه فایده ای دارد؟ کار عبثی است. این قبیل افراد گفته اند که جمع آوری و انتشار این نوع مطالب وخاطره نویسی ها کارسهلی است و هرکس می تواند به سهولت انجام دهد منتها صبر و حوصله و پشتکار و تخصص می خواهد که کار هرکس نیست. البته ازآنها گله ای ندارم و تأیید می کنم که خیلی ها آگاه تر ومطلع تر ازمن هستند و باید کاری مهمتر انجام می دادند که چنین همتی نکرده اند و تصور هم می کنم مسئولیت آنها خیلی زیادتر است که توانائی دارند و کاری نمی کنند و باید ازآنها پرسید اگر در گفته های خود صادق هستند پس چرا خود کاری انجام نداده اید. بنا براین انتقاد بی پایه و گفتار های بی پشتوانه ارزشی ندارد و هرگز افراد مصمم را که خوشبختانه درمیان افراد جامعه ماتعداد قابل توجهی هستند، از تصمیمی که گرفته اند باز نمی دارد. پاسخ آنهااین دوبیت استادجلال همائی است که درمقابل تلاش های صادقانه و ارزنده ای که در راه ادبیات ایران می کرد ازنیشخند ها وزخم زبان ها نلرزید و به کارش ادامه داد و گفت:

تاجم نمی فرستی، تیغم به سر مزن
مرهم نمی گذاری، زخم دگر مزن

مرهم نمی نهی به جراحت نمك مپاش
نوشم نمی دهی به دلم نیشتر مزن

به هرحال کتاب های ایران درعصر پهلوی که شخصا هیچگونه ادعائی درباره تهیه وتنظیم وانتشارآن ندارم پایان یافت وفقط آن را وظیفه کوچکی در حد توانائی خود می دانم تا چنین مجموعه ای در دسترس همگان قرارگیردکه خوشبختانه خیلی ازمؤسسات مطبوعاتی وفرهنگی یادآورشده اند که این کتاب هاکارآن هارا درانتشارمطالب آن ایّام آسان کرده است وباید یادآور شوم که محتوای این کتابها تنها نوشته و خاطرات نویسنده و دوستان و آشنایانم نیست بلکه مطالب زیادی ازنویسندگان و محققین و مورخین و مطلعین و خاطره نویسان داخلی و خارجی ایران است. این ۱۶ جلد کتاب وسیله ای برای نقل کلیه مطالب وخاطرات عصر پهلوی است و همانگونه که درجلد اول یادآور شده بودم برای این آماده شد که هرکس بتواند خاطرات خودرامنتشرسازد وحقایق رابگوید تااین سلسله انتشارات مجموعه ای باشد و روشن گردد قهرمانان حل مشکلات درآن زمان چه افرادی بوده اند ومسئولین شکست ها وخطاها چه کسانی هستند؟ باید خدمات و اشتباهات درکنارهم نهاده شود تانسل جوان بتواند داوری کرده، علاوه براین همین گفته ها ونوشته ها وسخنان خمیرمایه تاریخ معاصر ایران گردد.

سخن ماند ازتو همی یادگار سخن را چنین خوارمایه مدان

گفتن ونوشتن و بیان مطالب، مهمترین اثری است که می تواند از زندگی هرکس به یادگار بماند و درضمن می تواند راهگشای آیندگان کشور باشد و مردم سرزمین ما با استفاده از این آثار به یادگارمانده ومکتوب، درباره گذشتگان قضاوت کنند. بدون شك آن هائی که توانسته اند مطالب و گفته های خودرا صادقانه به تاریخ بسپارند اثری جاودانه از خود به یادگار نهاده اند چنانچه مؤید ثابتی شاعر زبردست معاصر که خود خاطرات مهمی دارد و آن را تنظیم کرده چنین گفته است:

بجای ماند دراین روزگار جاویدان
کسی که ازهنر خود اثر گذاشت بجای

دوستانی دارم که دارای اطلاعات عمیق درمسائل سیاسی و اجتماعی و اقتصادی بوده و خیلی خوب می نویسند و خیلی مطلب می دانند و به

چندزبان خارجی تسلط کامل دارند ولی متأسفم که حاضر نیستند اثری ازخود به جای نهند. آنها را «دائرة المعارفی» می دانم که درکنج کتابخانه ها گردوخاك می خورد وهیچکس هم به آن دسترسی ندارد. واقعا چگونه ممکن است انسانهائی باشند که اینطوریأس وناامیدی آنهاراتحت تأثیر قرارداده باشد که حاضر نشوند اثری از خود به جای نهند. آنها مشمول این سروده سیاستمدار و شاعر ادیب بزرگوار ما ادیب السلطنه سمیعی هستند:

گیرم که دویست سال دیگر　　خوشبخت دراین جهان بماندی
اما بنگر که با چنین عمر　　از خود چه اثر بجای ماندی

به هرصورت جلد شانزدهم «ایران درعصر پهلوی» که آخرین جلد کتابهاست دارای فهرست اسامی کلیه جلد های قبلی می باشد. با این یادآوری که درجلد پانزدهم، (فهرست اسامی همان جلد) به اضافه (فهرست اسامی گروهی از جلد۱تا۱۵) به چاپ رسیده است. انگیزه این کاربه خاطر تذکرات محققین و دانشگاهیان و پژوهشگران بود تا پیدا کردن هرنوع مطلب ونام موردعلاقه آنها درجلدهای مختلف کتاب«ایران درعصرپهلوی» سهل و آسان باشد.

حال که چاپ این کتاب ها پایان یافت، صمیمانه باید بگویم که دراین سال هائی که ازوطن عزیز به دورافتاده ام، رشته کارهایم ناگهان از هم گسست و آنچه برای دوران بازنشستگی و ایام کهولت درداخل مملکت آماده ساخته بودم ناگهان به یغما رفت. تنها دلخوشی من دراین شهر ودیاری که هنوز هم به آن خو نگرفته ام، این است که مرتب به کتابخانه ها بروم ونشریات داخلی و خارجی را بادقت مطالعه کنم. با کسانی که در رژیم سابق سمت و مقامی داشته اند بگفتگوبنشینم، هرگفته و نوشته ای را بررسی کرده پس ازتحریر وتنظیم آن را در آرشیوی که فراهم ساخته ام بایگانی کنم و سپس در فرصتی مناسب ازمیان انبوهی از نوشته ها آنهائی را که لازم می دانم ماشین کرده که تعداد صفحات آن از مرز چهل هزار گذشته که ازبین آنها این هشت هزارصفحه را به چاپخانه سپرده و با رنج و تعب فراوان برای مطالعه هموطنانم آماده ساخته ام که چون دسته گلی به خواستاران آن تقدیم شده است. وقتی هرجلد ازکتاب ازچاپ خارج می گردد تمام رنج و زحمت گذشته ام ازیاد می رود. وقتی می بینم خدمتی کوچك به فرهنگ کشوری بزرگ وملتی شریف صورت گرفته است افتخار می

کنم وزمانی هم که می بینم هموطنانم درخانه ها و کتابخانه های کوچك خود این مجلدات را کنارهم نهاده و ازمطالب آن بامن بگفتگو می نشینند، بی نهایت شاد می شوم وغم تبعید فراموشم می شود. می بینم درغربت اجباری باانجام وظیفه ای کوچك می توان چراغ فرهنگ ایران را روشن نگهداشت و به ناگهان یاد این سروده می افتم:

چو شمع باش اگر فکر روشنی داری
که بهر فایده دیگران تمام شود

وقتی کتابهای چاپ شده راکنارهم می نهم، وقتی ازاظهارنظر همکاران مطبوعاتی ویادآوریهای رسانه های گروهی مطلع می گردم، حق دارم که شادمان باشم که به هرصورت و به هرشکل کاری انجام شده است و بازهم حس می کنم شوق و اشتیاق به انتشار مطالب زیادتر درجانم شعله می کشد. با اینکه گرد پیری برسر ورویم نشسته ویکبارهم بطورناگهانی درخطرمرگ قرارگرفته ام و ادامه کار به صورت گذشته برایم مقدورنیست ولی این شعر کلیم کاشانی را ازیاد نمی برم که می گوید:

شمع قلم ز نامه گرمم به ته رسید
شوقم هنوز بر سر عنوان نمی رود

همه کسانی که نظیر نویسنده درعصری پرتلاش و درکشوری بزرگ مثل ایران فعالیت داشته اند و اکنون به علت تغییر اوضاع ناچارشده اند که ترك دیارکنند تدریجا درکشورهای خارج به زندگی تحمیلی خود عادت کرده و با آن به حکم اجبار دمساز می شوند. زیرا از قدیم نیز گفته اند:

چون مرد درفتاد زجاه و مقام خویش
دیگر چه غم خورد همه آفاق جای اوست

البته دوران جوانی و گذشت ایام برای همه خاطره انگیزاست. فرارسیدن دوران کهولت نیز هزاران مشکل درکنار دارد که باید با آن ساخت و روزگاررا گذرانید. گرچه خیلی ازماها عمری را که پشت سر گذاشته ایم و معتقدیم که درزمان خود خدمتی انجام داده ایم، سزاوار آن بوده ایم که ایام بازنشستگی را به صورت راحت و باخیالی آسوده بگذرانیم ولی سرنوشت غیرازاین بود. وقتی به حوادث گذشته و کارهائی که صورت گرفته و به موی سفیدخود می نگرم یاد این شعر دوست گرانمایه ام شاعر خوش قریحه معاصر رهی معیری می افتم که

چنین سروده است:

موی سپید را فلکم رایگان نداد
این رشته را به نقد جوانی خریده ام

با وجود مشکلات زندگی خارج ازوطن می دانم برای هرایرانی با هراندازه امکاناتی که دراین کشورها وجود داشته باشد آرزوی دیدار وطن و زندگی درمیان هموطنان بزرگوار خواسته همگان می باشد و همه خودرا مشمول این شعر شاعر ارجمند پارسا تویسرگانی می دانیم:

ازجدائی های یاران وطن پژمرده ام
همچو برگی کز درخت خویشتن ماند جدا

هروقت نوشته ای رادرباره سرنوشت نام آوران جهان می خوانم بیشتر به فراز ونشیب زندگی آنها می اندیشم. گاه دیده می شود که افرادی دربرابر حوادث وناملایمات زندگی ضعف به خرج داده و چنان خودرا باخته اند که زندگی شان تباه شده است ولی درمقابل افرادی هم هستند که چون کوهی استوار دربرابر طوفان حوادث و رویدادهای خطرناك ایستاده و حتی ازبذل جان دریغ نکرده ودرنتیجه باشجاعت ودرایت و سرسختی ماجراهارا ازسر گذرانده و زندگی تازه را آغاز کرده اند. این سرنوشت ها وزندگینامه ها باید دردائرة المعارفی گردآوری شده وباقی بماند تاهرکس با مراجعه به آن به روشنی بتواند ازفرازوفرود زندگی افراد آگاه گردد و به جای تبعیت از افرادضعیف از افراد برجسته و ممتاز پیروی کرده و زندگی آنها را سرمشقی برای خود قراردهد.

به سروده ابوالقاسم لاهوتی شاعر آزاده :

هرگز قدمردمان آزاد با هیچ فشار تا نگردد.

بدیهی است که اشتباهات و خدمات و پیروزی ها وشکست ها وناتوانی ها ورشادت ها باید درکنارهم درزوایای تاریخ نقش بندد تااساس قضاوت و داوری برای همه خصوصا نسل آینده باشد تا روشنگر سرنوشت یك ملت گردد. با بررسی رویدادها می توان دربرابر مشکلات مقاومت و بردباری به خرج داد و روزهای سخت ومشکل را با تحمل وصبر گذرانید.آن وقت می توان گفت:

ایام هجر را گذراندیم و زنده ایم
مارا به سخت جانی خود این گمان نبود

درعصری که ما زندگی می کنیم به راستی دوران تغییرات و حوادث شگرفی است که روز به روز ملت ها بیش از گذشته حاکم برسرنوشت خود می شوند. هریك ازاین وقایع مهم تاریخی حاصل قرن ها مبارزه وکشمکش مردمی است که درراه نیل به آزادی و حاکمیت ملی جان داده و پیروزی های تازه ای به دست آورده اند. یك شبه دیواربرلن فرو ریخت و فاصله عمیقی که بین مردم دو آلمان ایجاد شده بود ناگهان ازبین رفت وبار دیگر آلمان متحد در جهان سربلند گردید. مردم زجر دیده وستم کشیده فلسطین که بادادن تلفات بسیار و مبارزات دلیرانه سرانجام توانستند برقسمتی ازخاك خود حاکم شوند و کشوری به نام فلسطین درمیان ملل جهان سر بلند کرد و با افتخارپرچم خودرا درسازمان ملل به اهتزار درآورد. پرده آهنین که پس ازجنگ دوم جهانی قسمتی از اروپارا ازکشورهای مترقی جهان جدا کرده و تحت سیطره یك رژیم توتالیتر قرار گرفته بود درهم شکسته شد وملت های تحت ستم استعمارواستثمارو امپراتوری سرخ، آزادی و استقلال خودرا به دست آورده و هریك توانستند رشد وقابلیت خودرا به اثبات برسانند. (لخ والنسا) کارگر مبارزلهستانی با رأی مردم کشورخود به کاخ ریاست جمهوری رفت که اکنون با هوشیاری امورکشور خودرا اداره می کند. (نلسن ماندلا) رهبرسیاه پوستان آفریقا پس ازمبارزات دلیرانه و بسر بردن ۲۷ سال درزندان سرانجام توانست اصول تبعیض نژادی ۳۵۰ ساله را درآفریقای جنوبی از بین برده و درمیان شور وشادی همه مردم دنیا مخصوصا آنهائی که ازتبعیض نژادی رنج می بردند به کاخ ریاست جمهوری برود و با درایت به کشورداری بپردازد. به جای اینکه یك روش تعصب آمیز پیش گرفته و با انتقامجوئی و آدم کشی کینه های درونی خودرا تسکین دهد بارعایت احترام همه مردم آفریقای جنوبی ازسیاه و سفید به کشورداری پرداخته حتی مجسمه بانی نژادپرستی را سرنگون نکرد و به کسانی هم که خواسته اند آن را ازبین ببرند گفته است آثارتاریخی باید حفظ شود واین مجسمه باید درکشور بماندتامردم آینده بدانند که چه کسی مبتکرتبعیض نژادی بوده است.

او گفت باید کینه هارا به خاك سپرد ودل هارا سرشار از مهر به سرزمینی کرد که تاکنون نمادبارزی ازنژاد پرستی بوده است. این پیروزی، ازآن همه انسانهائی است که سالیان دراز ازتبعیض نژادی رنج برده اند. درراهی که من

آغاز کرده ام قهر و زور و انتقامجوئی جای خودرا به امید و آزادی و نجات از اسارت وجهل و سیاه اندیشی داده است. ما مسائل مهمتر از آن داریم که زمان را صرف انتقام جوئی ازستم هائی که برما رفته است بنمائیم. مسلما سرنوشت همه ملت ها باآزادی و دموکراسی پیوند خورده است.

آن وقت درکشوربلادیده ماوقتی بیخردانی که برحسب تصادف و بطور ناگهانی به قدرت رسیدند با سوء استفاده ازحاکمیتی که یافتند چوبه های دار بپا کرده وجوخه های اعدام را به راه انداختند وعده زیادی ازانسان های شریف و با ارزش وطن ما را ازبین بردند. تنها یك شیخ خونخوار و آدم کش گفته است که یکهزارویکصد نفر را اعدام کرده است. بسیار زشت و تأسف آور است که در چنین دنیائی که در خیلی ازکشورها حتی برای مجرمین و آدمکشان حکم اعدام را لغو می کنند، یك شیخ عامی و خونخوار به خود اجازه می دهد که بگوید من این عده را اعدام کرده ام و به این آدمکشی هم افتخار می کنم. زهی تأسف وتأثربه حال ملتی که دراسارت چنین موجوداتی قرار دارد.

شرم آوراست که بگوئیم این قبیل (عمامه داران) ازمردانی مانند (ماندلا) (گاندی) و(نهرو) وامثالهم نیاموخته اند که باید با هموطنان خودرفتارانسانی داشته باشند. متاسفانه پرچمداران انقلاب تعدادی جلاد بیرحم را بلای جان مردم کرده اند که وقتی شما لیست اعدام شدگان را دراین جلد ازکتاب می خوانید می بینید چه جنایاتی درسرزمین آریائی ماصورت گرفته که حتی گروهی ازهمین به اصطلاح انقلابیون وحاکمین فعلی همین رژیم این روش جنایت آمیز را تقبیح کرده اند ولی متاسفانه جانیان و مرتکبین این قتل ها با کمال سربلندی درداخل کشور بسر می برند و به این اعدام های بیشرمانه هم افتخار می کنند.

عجب این است که هنوز درکشورما کسانی هستند که خیال می کنند می شود دراین جهان پرماجرا یکه و تنها ودرحال انزوا به سر برد و با هرگونه قانون شکنی و تجاوز زمام کشوری را دردست داشت. آنها فراموش کرده اند که امروز ملت ها چون حلقه زنجیر بهم متصل هستند و اگر کشوری بخواهد خودرا تافته جدابافته ای بداند، همین می شود که درمنجلابی ازفقر وفاقه و بی پولی و گرانی و بی سروسامانی فرو می رود وزیان آن متوجه ملتی می گردد که امروز درایران به سر می برند و ازچنین وضعی با چنان حاکمیتی رنج می برند.

ولی تاریخ نشان می دهد که کشورباستانی ایران و ملت صبور وآگاه و پرتحمل ما طی قرون و اعصار گذشته وقایع سهمگین تر ازآن راهم دیده وظلم ظالمان قوی تر از ازآنهارا هم چشیده ولی باگذشت ایام بادرایت وهوشمندی وصبر وحوصله این قبیل ماجراهارا ازسرگذرانیده وباردیگر درمیدان آزمایش پیروزوسربلند، سربرافراشته است .به قول شاعرنامدار وطن ما شهریار:

جهان را تاجهانبان بود زنده نام ایران بود
خوشا ایران زمین تا بود مهد علم و عرفان بود

امروز نسل جوان ما که درداخل وخارج کشور باهزاران مشکل روبرو می باشد باید به تاریخ گذشته خودبنگرد وبرای آینده ایران آماده باشد و به یاد آورد که ایران کشوری است که طبق نوشته مورخین صاحب نام دنیا، روزگاری خصوصا در زمان هخامنشیان (اولین ابرقدرت جهان) نامیده شده است. به سروده سعدی شاعر بزرگ ما:

بنی آدم اعضای یکدیگرند که درآفرینش زیك گوهرند

چنین ملتی با آن پشتوانه تاریخی مسلما هرگز نیست ونابود نمی شود و این عظمت ملی واین رشته استوارتاریخی باحادثه وتندبادی محو و نابود نخواهد شد. اگر کسانی موجب شده اند که نام «تروریست» و «بربر» درکنار نام «ایران» قرار بگیرد، باید بدانند که متفکرین و پژوهشگران و مورخین جهان آگاهند و می دانند که ایرانی اصیل و شریف از این اتهامات مبری است. ملتی با چنان گذشته درخشان تاریخی به طور قطع «تروریست و بربر و آدمکش» نمی تواند باشد. اینها عده قلیلی ماجراجو هستند که ممکن است در هرکشور و درهر رژیمی پیدا شوند که متأسفانه با استفاده ازهرج ومرج اوضاع، دین مترقی اسلام و نام ملت شریف ایران را وسیله مقاصد سوء سیاسی و غارتگری خود قرار داده اند. بی تردید خیلی زودابرهای تیره وتار کنار می رود و افق ایران ما مثل همیشه صاف و روشن می گردد و بطور مسلم آینده کشورما باداشتن آن همه منابع طبیعی ونیروی پرارزش انسانی، درخشان و امیدوارکننده خواهد بود. همانطور که شاعرگرامی معاصر ایران پژمان بختیاری سروده باید گفت:

ایران بجاست تا که بلند آسمان بجاست
از آسمان به گوش رسد این ندا مرا

مصطفی الموتی

۱٤ مردادماه ۱۳۷۳ - لندن

صلح ودوستی درآفریقای جنوبی وهندوستان
بجای اعدام و ترور و انتقامجوئی

این دوعکس تاریخی باتوجه به پیشگفتار به چاپ می رسد.
هندوستان پس ازاین که ازقیدحاکمیت انگلستان رهائی یافت مهاتماگاندی بعد ازپیروزی با (لردمونت باتن) ازصلح ودوستی صحبت کردوتوانست پایه های استقلال هندوستان رامحکم کند.
درآفریقای جنوبی با ابتکار(نلسن ماندلا)سفید وسیاه چنان در کنارهم قرارگرفتند که جایزه صلح نوبل به ماندلاو(فردریك دوگلر) رئیس جمهورسابق و رهبرسفیدپوستان داده شد.

نامه های دوستان واظهارنظرمطبوعات

انتشارجلدپانزدهم «ایران درعصرپهلوی» باردیگرموجب شد که دوستان وعلاقمندان درباره انتشاراین مطالب تاریخی به صور مختلف نویسنده کتاب رامورد تأییدوتشویق قراردهند. با تشکر از مطالب منتشره درراديوها و تلویزیونها و روزنامه ها و مجلاتی که به زبان فارسی درخارج ازکشور به اعتلای نام ایران اشتغال دارند از نظراین که سایرخوانندگان نیز به این نوشته ها آشنائی یابند چندنمونه آن نقل می گرددوصمیمانه ازهمه کسانی که مشوق ویارویاور نویسنده بوده و هستند ازصمیم قلب تشکر می کنم.

۱۵سال آوارگی و غربت

۱۲بهمن ماه۱۳۷۲ اول فوریه ۱۹۹٤ - لندن

«یاحق»

می بردهرکس به نزددوست ازجان تحفه ای

ما تُهی دستان بی دل شرمساری می بریم

دوست بزرگوار و دانشمندبسیارعزیزم باعرض تشکر بی پایان از این که همیشه بنده رامورد‌لطف ومرحمت خودقرار می دهید بی نهایت سپاسگذارم.

هرآنکه جانب اهل وفا نگه دارد

خداش درهمه حال ازبلانگه دارد

کلك مُشکین توروزی که زما یادکند

ببرد اجر دوصد بنده که آزادکند

دوست بزرگوار، درمدت ۱۵سال آوارگی درغربت نشریات و کتب عدیده منتشرگردیده ولی ازنظر تاریخ قبول زحماتی که در نشریات منتشره وجودمحترم دردسترس هموطنان قراردادیدبه شرافت انسانیت کم نظیر می باشد. هزارافسوس که اولیای امورمملکت نتوانستند به موقع ازوجودمردانی ارزشمند وخودساخته امثال وجود شریف استفاده نمایند.توفیق وجودمهربان وخاندان جلیل رااز پروردگاریکتا آرزومندم.

«سعدیامردنکونام نمیردهرگز

مرده آنست که نامش به نکوئی نبرند»

بادرودفراوان - ارادتمندهمیشگی

سرلشگرمحمود ارم وخانواده

آفرینش یك دائرة المعارف

دوست ومرشد بزرگوارودانشمندم جناب آقای دکترمصطفی الموتی

باشوروشعف بسیار، پانزدهمین مجلد«ایران درعصرپهلوی» را دریافت داشتم، وبیش ازآن که ازلطف و عنایت ویژه آن عزیز به خود ببالم،شادمانم که کوله بار تحقیق نفس گیررا باتوفیق برزمین تاریخ و پژوهش ایران گذاشته ایدواینك زمان لذت بردن ازآفرینش کارسترگی برایتان فرارسیده است.

حاصل تلاشی که آن عزیزبه پایان برد ،درمیان سایرملت ها ، ملتهائی که هنرخواندن وتفکررابهترازمامی دانند،نامی جزآن داردکه مابرآن می نهیم. به چنین تلاش فاخری«آفرینش یك دائرة المعارف» نام می گذارند وهزارویك جور مقدمه و تمهید برآن قائل می شوند، و درهمین راستا باورنخواهند کرد که یا دائرة المعارف پانزده مجلدی را یك نفر و تنها یك نفر، آن هم درشرایط ادبار غربت،ودرهنگامه دور افتادن ازاسنادومدارك ضروری فراهم چیند.برای آنها و درفرهنگ آنها، چنین تلاش نفس گیری به دهها دستیاروصدهاهزاردلار سرمایه

و کوشش چندمؤسسه جنبی نیازدارد. چنددهه مجال می طلبد و آنگاه چشم و دل و دست واشتیاقها است که منت پذیر آن می شود.

ولی،آیا درجامعه ما چنین است؟

بهرتقدیر، باسپاس ازعنایت ویژه آن مرشدبزرگوار، به پایان رساندن این تلاش پژوهشی راصادقانه مبارکبادمی گویم وتردید ندارم که این مجموعه چاپ های متعدد بعدی خواهدداشت و درآینده ای نه چندان دور، آنقدر شرح و تحشیه و پانویس برآن خواهیدافزود که دیگر حتی مجالی برای «اگر» و «آیا» هانباشد. این اقبالی است که این گونه پژوهشهای ارزشمند همواره دارد.

باتجدید ارادت و احترام

سیاوش بشیری

نامه یك ایرانی دربدر ازوطن

جناب آقای دکترالموتی

تاریخ عصرپهلوی که به همت جنابعالی تدوین گردیده است بدون شك بهترین اثری خواهدبود که ارزش و مقام آن درتاریخ ایران و بعداز گذشت زمان معنا و مفهوم خاص خودرا پیدا خواهدکرد.

هنوزمردم درگرماگرم قرن حاضرمی باشند وتاریخ روز برایشان مفهوم چندانی نداردچون همانطوری که تاریخ گذشته شان بیشترجذبه داردتااین تاریخ روز.

من به عنوان یك ایرانی دربدرازوطن، کسی که ازخانه اش فرارکرده ودردوزخ تنهائی اشگ فرزندش بردیده خشگ گردیده است، به سهم خود براین امرفرهنگی شما ارج نهاده و تشکر می نمایم وامیدوارم عمروتوان مالی من آنقدرباشد تا آخرباشما باشم.

قلمتان پرتوان و وجودتان سالم و عمرتان پاینده

تامن بتوانم شبهای تنهائیم را باآن پرکنم

خدانگهدارشما، رضا

رویدادهای تلخ و شیرین عصرپهلوی

دکترکورش آریامنش درروزنامه(پیام ماآزادگان)چنین می نویسد:

گشت و گذاردکترالموتی درتاریخ معاصر

اخیراً درلندن پانزدهمین پوشینه (جلد) کتاب های «ایران درعصر پهلوی» نوشته و پژوهش سخت کوش و پرتلاش دکترمصطفی الموتی اززیر چاپ بیرون آمد تابدینگونه بخشی دیگر ازتاریخ معاصر ایران به آگاهی مردم ایران برسد.

پژوهش های ستایش آمیز و گسترده دکترالموتی که در ۷۵۰۰ رویه نگاشته شده اند، به خوبی روشن می سازد که در مدت ۵۷ سال فرمانروائی شاهان پهلوی برایران، چه رویدادهای تلخ و شیرین درکشورمارخ داده وایران چگونه ازمیان فرازو نشیب ها درگذشته است.

دراین کتاب، یك روزشمارتاریخ عصرپهلوی فراهم شده است که آغازآن روزدرخشانیست که رضاخان میرپنج با اعلامیه ۹ ماده ای خود «حکم میکنم - تمام اهالی بایدمطیع احکام نظامی باشند» به تهران پا می گذارد تاکشور را ازمیان موج های سهمگین نابسامانی رهایی بخشد و پایان آن زمانی دردناك است که محمدرضا شاه پهلوی «صدای انقلاب» را می شنود و به مصرو مراکش می رود وگواه سرنگونی کشور پادشاهی پهلوی می شود و چنانکه درپایان کتاب باعنوان «خداحافظ»،به بازگوکردن گوشه ای ازکتاب«پاسخ به تاریخ» می پردازدکه محمدرضاشاه دراین باره چنین نوشته است: «آخرین روزهای اقامت من درتهران بسیار سخت ودشوار بود. شبهایی به بیخوابی گذشت. آرزوداشتم سفرمن موجب پیدایش آرامش و تسکین شود. اکنون دورازوطن مقدس برای اثبات حق شناسی خود نسبت به فداکاران و جانباختگان جزتوسل به دعا راه چاره ای ندارم.»

پژوهشگر دانشمند، دکترالموتی دراین کتاب ۴۵۰ رویه ای همچون نوشته های پیشین،بررسیهای گسترده ای رادرباره شاهان پهلوی انجام داده که

بخش بزرگی ازآن مربوط به زندگی خصوصی محمدرضاشاه است. دراین کتاب روشن می شود که شاهان پهلوی درروزهای تعطیل و درگردهمایی های دوستانه،نزدیکان و بستگان چه می کرده و با چه کسانی همدم و همنشین بوده اند.

نام همه نخست وزیران،وزیران و معاونان نخست وزیر و دست اندرکاران کشور وگردانندگان سازمان برنامه و دیگر کشورمداران که شاید کمتر بتوان نامی ازآن هارادرجاهای دیگردید، یك جاجمع آوری و به چاپ سپرده است.
بنمایه ها و کارمایه های (مدارك و اسناد) دوران پهلوی، همه با موشکافی و ژرف اندیشی ویژه ای برگزیده شده اند که به خوبی روشنگر فرمانها و دستورها،رویدادها و نام و کارکرد کارگزاران و گردانندگان کشور می باشند.

درکمتر نوشته و نگارشی است که بتوان این همه آگاهی درباره خانواده و گذشته رضاشاه که دراین کتاب آمده است به دست آورد. دکترالموتی با بهره گیری ازکتاب«سلیمان بهبودی» ازتاریخ خانوادگی و زندگی مردی سخن می گوید که درساختن ایران و تاریخ کشورما نقشی بزرگ و چشمگیر داشته است. اگرچه همگان می دانند که رضاشاه مردی خودساخته، میهن پرست، پرتوان و توانا بود که ازسربازی به سرداری و پادشاهی رسید ولی با این کتاب، به گونه ای بهترو شایسته تربه بررسی و شناسایی این مردبزرگ می پردازد. بیگمان «هزارخانواده» نیزدرهمه رویدادهاودگرگونیهای تاریخ ایران نقش داشته اند. ازاین روست که پژوهشگرپرتوان دربخشی بزرگ از «هزارخانواده» سخن می گوید وپیوندهای خانوادگی را میان کشورمداران وسیاستمداران که ازدیرزمانی در گرداندن کشور نقش داشته اند، به روشنی بازگو می کند و به ویژه انگشت برنقش«برادران» دربخشهای دولتی وخصوصی می گذارد. برادرانی که گرداننده کشور وسیاست پیشه بودند، برادرانی که زندان راگرفتند،برادرانی که به نخست وزیری، نمایندگی و... رسیدندو سرانجام برادرانی که درترور های سیاسی دست داشتند.

زندگینامه روسای مجلس و بسیاری ازنمایندگان به ویژه دکترسعید،واپسین رئیس مجلس به خوبی بررسی ونگاشته شده است که

چگونه اشراقی داماد خمینی اورا گول می زند و ازاو که می خواست ازکشور خارج شود درخواست می کند که تا چندروز دیگر درتهران بماند تا حکومت ازدست بختیار به دست مهدی بازرگان برسدوآنگاه کشوررا ترك نماید، ولی او باپیش آمدن ۲۲بهمن با اطلاع اشراقی درخانه ای پنهان می شود که پاسداران یکسره به سراغش می روندو دستگیر و تیربارانش می کنند.

دکترالموتی پژوهش بنیادین خودرا با نگارش «سرانجام چه شد؟» چنین به پایان می رساند که:

«روزی درکشورمامیرپنج رضاخان با اراده قوی و رشادت، خودرا به سلطنت ایران می رساند وروزی هم محمدرضاشاه با ضعف و تردید سلطنتش را ازدست می دهد ولی صفحات تاریخ برای قضاوت درباره اعمال و رفتار آنها بازاست وبی حب و بغض درباره رویدادها داوری می کند. درکتابهای ایران درعصرپهلوی خدمات و اشتباهات شاهان پهلوی وکسانی که در آن ایام مصدر شغل ومقامی بوده اند درکنارهم گذارده شده تاراه قضاوت برای همگان سهل و آسان باشد.»

دراین کتاب بخشی ازنوشته دکترکورش آریا منش به نام «شهریاران گمنام را یاری و پشتیبانی کنیم» چاپ شده است که ازدکترالموتی و دیگر نویسندگان پر تلاش ومیهن پرست ستایش و خواسته شده است که میهن پرستان از نویسندگانی چون دکتر الموتی که تاریخ معاصر ایران را زنده و پویا نگاهداشته و خستگی ناپذیر بررسی و پژوهش می کنندازپشتیبانی دریغ نورزند.

کامیابی نویسنده وپژوهشگرپرتوان دکتر مصطفی الموتی را درراه خدمت به ایران زمین وفرهنگ و ادب و تاریخ ایران آرزمندیم.

کارمهمی باحجم بزرگ

روزنامه (ایران خبر)چاپ واشنگتن درباره جلدپانزدهم ایران درعصرپهلوی چنین می نویسد:

درلندن جلدتازه یی ازسری کتاب های دکترمصطفی الموتی انتشار یافت.محتوای این کتاب ها که اینك جلدپانزدهم آن انتشار یافته به دوران

سلطنت پهلوی ها اختصاص داردوالموتی وقت و همت بسیاردرراه تهیه آن به کاربرده است، درباره الموتی وکاراوکه نوعی روایت تاریخ است بدنیست که نکته هائی یادآورشویم:

مصطفی الموتی کارسیاسی،اجتماعی خودرا باحرفه ی روزنامه نگاری شروع کرده است وروزنامه داد به مدیریت مرحوم عمیدی نوری، ازمهم ترین نشریاتی بود که دردهه ی ۲۰ درآن قلم می زد و بعدخودالموتی اقدام به انتشار روزنامه و مجله صبح امروز کرد. الموتی سپس وارد به کارهای دولت شد ودرزمان نخست وزیری دکترمنوچهراقبال به معاونت نخست وزیررسید و نیز درهمان زمان ازگردانندگان حزب ملیون بود.بعدها پس ازکناررفتن دکتراقبال وتحولات دیگری که در کشور روی دادو منجربه تشکیل کانون مترقی و سپس حزب ایران نوین شد،الموتی نیز به حزب ایران نوین پیوست و به عنوان کاندیدای این حزب به نمایندگی مجلس شورایملی رسیدولیدر فراکسیون پارلمانی این حزب شد ومدتی هم به کارهای اقتصادی روی آوردوسهامدار چندشرکت شد و درزمینه معدن کارمی کرد.واماپس ازانحلال احزاب وتشکیل حزب واحدرستاخیز الموتی همچنان ازسوی این حزب نیز نامزد شد و مجددا به مجلس رفت وهمچنان نماینده مجلس بود که انقلاب فراآمد ودوران فعالیت سیاسی و پارلمانی الموتی به آخررسید و وی به انگلستان رفت و دراین کشور اقامت گزید. نکته دیگر درباره الموتی اینکه درتمام دوران فعالیت سیاسی روابط نزدیك وی بادکترمنوچهراقبال معروف و زبانزدبود وهم اکنون عکس العمل های وی درباره یادداشت های علم، که بالحنی تلخ ازاقبال یادشده ،نشانه آن دوستی قدیمی است.

... واما مصطفی الموتی ازچندسال قبل شروع به تهیه مطالبی درباره حوادث ورویدادهای پهلوی هاکرد که این مطالب را به صورت کتاب به دست انتشارسپرد. درباره این مجموعه پانزده جلدی آنچه می توان گفت اینکه مطالب و محتوا،آنطور که اشاره کردیم نوعی روایت حوادث تاریخ معاصراست که می توان گفت این مطالب فرآورده های خام برای محققانی است که می خواهند درباره تاریخ معاصر و با توجه به اصول تاریخ نگاری دست به تحقیق و

پژوهش عمیق تری بزنند و از این نظر قطعا کاری که الموتی انجام داده و می دهد ،شایان توجه بسیاراست و سرانجام بایدگفت که چنین کاری بااین حجم بزرگ تنها ازیك روزنامه نگارحرفه یی برمیآید که الموتی نشان داده است دراین عرصه واردبه کار ودقایق آنست واعتبار مجموعه ارائه شده نیز درحدیك کارروزنامه نگارانه‌است.

مطالب مهمی درباره آخرین روزهای محمدرضاشاه پهلوی

روزنامه نیمروزچاپ لندن چنین می نویسد:

جلدپانزدهم(ایران درعصرپهلوی) نوشته و تحقیق دکترمصطفی الموتی درلندن انتشاریافت و به این ترتیب مهمترین کتاب تحقیقی درباره تاریخ معاصر ایران به ۱۵جلد رسید ،معهذا نویسنده کتاب معتقداست که هنوزتاریخ عصرپهلوی به صورت جامع و کامل تنظیم نگردیده و بایدمطالعات دراین باره ادامه یابد.

دکترالموتی دراین جلد ازکتاب یك روزشمار تاریخ تهیه کرده که مبداء آن روزسوم اسفند می باشدکه رضاخان میرپنج کودتاکرد وبا عنوان (حکم می کنم) زمام امورکشوررا به دست گرفت. ازآن تاریخ به بعد کلیه وقایع مهم دوران پهلوی به صورت خلاصه مورد اشاره قرارگرفته وهرکس بخواهدمطلع شود که ازروزسوم اسفند۱۲۹۹ تا روز ۲۲ بهمن۱۳۵۷چه وقایع مهمی ودرچه سالی اتفاق افتاده می تواندازاین روزشمارتاریخ بهره مند شود.

درپایان این جلدازکتاب اسامی نخست وزیران و وزراوکفیلان وزارت خانه ها ومعاونین نخست وزیروزرای دربارورؤسای مجلسین سناوشورایملی ومؤسسان ومسئولین سازمان برنامه دیده می شود و حاکی ازآن است که چه کسانی درطول مدت۵۷سال حکومت پهلویهابه مقامات مهم مملکتی رسیده اند.

مطلب مهمی که دراین کتاب مورداشاره قرارگرفته اسامی (هزارفامیل) و افرادخانواده های معتبر ایرانی است که دربخشهای دولتی و خصوصی نقش مهمی داشته اند و همچنین برادران موفق که هریك چه سمت هائی داشته و نقش آنها ذکرشده‌است.

یك سری ازاسنادومدارك مربوط به دوران سلطنت پهلوی دراین جلدکتاب دیده می شودکه انتشارآن بسیارضروری بودو پرده از روی خیلی ازمسائل سیاسی برمی دارد.

مطلب بسیارجالب وخواندنی دراین کتاب زندگی خصوصی محمدرضاشاه پهلوی می باشد و نشان می دهد که پهلوی دوم درخلوت باچه کسانی معاشرت داشت وایام تعطیلات راچگونه می گذراند وهمبازیهای اودربازی باورق چه کسانی بوده اند و چه گفتگوهائی ردوبدل می شده و نظرشاه فقید نسبت به دوستان و بستگان و اطرافیانش چه بوده است؟

دراین جلدازکتاب همچنین پیرامون زندگی سپهبدامان الله میرزاجهانبانی و خانواده جهانبانی مطالبی چاپ شده و علت اینکه سپهبدجهانبانی موردغضب رضاشاه قرارگرفته بود روشن شده و وضع خانواده جهانبانی درعصرپهلوی مورداشار قرارگرفته است.

ازمطالب جالب دیگراین جلد ازکتاب(انتقال سلطنت ازپهلوی اول به پهلوی دوم -آخرین سالهای زندگی رضاشاه - چندخاطره مهم درباره سرطان وثروت محمدرضاشاه وچگونگی کودتای سرلشگر قرنی وارتباط آن باکودتای سرلشگرعبدالکریم قاسم درعراق - دولت مردانی که دراین دوران خودکشی کرده اند) ،می باشد باعکس های تاریخی متعددکه نموداری ازوضع خانواده هاوافراددرعصرپهلوی‌است.

جالب ترین بخش این کتاب به گفتگوئی بادکتراصلان افشار آخرین رئیس تشریفات دربارشاه اختصاص داده شده است. دراین گفتگو اصلان افشار پیرامون سفرشاه به خارج و انصراف اوازصدورفرمان نخست وزیری ارتشبد اویسی وهمچنین رفتار آمریکائیها با شاه و علت انصراف ازسفر آمریکا واینکه شاه تاآخرین روزهای عمرازچه کسانی گله مندبودودرباره وضع مملکت چه فکر می کرده مطالب مهمی بیان داشته است.

بیطرفی و بی نظری کامل درکتاب های ایران درعصر پهلوی

روزنامه کیهان چاپ لندن چنین می نویسد:

ایران درعصرپهلوی(جلدپانزدهم) که روزشمار تاریخ و وقایع مهم با فهرست گروهی اسامی ازجلد اول تا پانزدهم نام گرفته تازه ترین اثردکترمصطفی الموتی سیاستمداروروزنامه نگارومحقق ایرانی است که به چاپ رسیده است. دکترالموتی که درغربت کارتحقیق را برگزیده وتاکنون ۱۵ جلد کتاب تحقیقی منتشر ساخته است(اسامی هر۱۵ جلد رانام برده است)

درباره اهمیت کارتحقیق دکترالموتی ورویدادهای ایران درعصر دوپادشاه پهلوی پیش ازاین درموقع انتشار هرجلد ازکتابها یادآوری هائی کرده ایم و دراینجا فقط به ذکر این نکته اکتفا می کنیم که کمترمحقق ومورخی درایران تاکنون کاری به عظمت جمع آوری و بررسی و تحقیق و انتشار رویدادهای«ایران درعصرپهلوی»، آن هم با بی نظری وبی طرفی کامل انجام داده است. درحقیقت دکترالموتی با این خدمت دین خودرا به ایران و ایرانی ادا کرده است.

تصورما ازجلد پانزدهم آن بودکه شامل روزشمارتاریخ و وقایع مهم ایران درعصر پهلوی و نام مقامات و اشخاص درکتابهای پیشین است اما مطالعه مختصر کتاب نشان می دهد که جلدپانزدهم نیز مستقلا کتابی است مانند جلدهای پیشین با این تفاوت که فهرستها رانیزشامل می شود.گفتگوی دکترالموتی بادکتراصلان افشارقاسملو آخرین رئیس تشریفات دربارسلطنتی ایران که درروزهای بحرانی و آخرین روزهای زندگی شاه فقید درکناراوبود ازمهمترین قسمت های کتاب می باشد زیراحقایقی که بربسیاری ازمردم پوشیده بود به طورکامل بیان شده است.روزنامه کیهان سپس به کلیه مطالب کتاب اشاره کرده و این کتاب را یك اثرمهم تاریخی معرفی نموده است.

ایران درعصرپهلوی همسنگ«تاریخ ایران باستان»

روزنامه مشروطیت چاپ لندن چنین می نویسد:

ایران درعصرپهلوی، عنوان پانزده جلدکتابهائی است که به وسیله مردفرهنگ و سیاست، دکترمصطفی الموتی تحقیق و تألیف شده است. اوازپرآوازه ترین روزنامه نگاران و مورخان زمان ماست که درموقع حیات و زندگی دنیوی اش درنهایت سلامت ودرست اندیشی کاربسیارمهمی به انجام رسانده و ازآن مهمترخود مستقیما بدون واسطه آثارپرارج اش را به چاپ رسانده است. جمع آوری خیل مدارك واسناد وبه کارگرفتن آن با«بی نظری علمی»کارهرمحقق ودانش پژوهی نیست. آدم باید مانند دکترالموتی درتمام طول زندگی به شیوه خودش بتواند«تعادل» رادرسیاست حفظ کند، تاموفق به انتشار چنین اثر بزرگی شود.دکترالموتی خودشخصا تمام گرایش های سیاسی رایج درایران را آزموده و چون سنگ زیرین آسیا،«ماندنی» شده است. پانزده جلد کتاب ایران درعصر پهلوی باروزشمار تاریخ و وقایع، مهمترین اثر سیاسی و تاریخی می باشد که پس ازانقلاب منتشر شده است. اگر بخواهیم همسنگی برآن بجوئیم، باید این اثر الموتی را با تاریخ ایران باستان،تألیف شادروان حسن پیرنیا، مشیرالدوله مقایسه کنیم. هردواثردرکمال وتعالی بینظیرند وبایدنام دکترمصطفی الموتی رادرکنارنام روانشادمشیرالدوله قرارداد. دکترالموتی مشغول آماده ساختن بخش هائی ازکتاب «ایران درعصرپهلوی» به زبان انگلیسی است.

همانطوری که درهرخانواده ایرانی همراه کلام الله مجید، شاهنامه و دیوان حافظ وجوددارد دواثر پرارج دکترمصطفی الموتی و روانشاد حسن پیرنیا (مشیرالدوله) درهرخانه ایرانی بایدباشد تا خواندن آن مارا درراه بازشناسی ایران یاری دهد.

باسپاس فراوان ازمؤسسه انتشاراتی «بوك پرس» با اجازه مؤلف به نقل قسمت هائی ازاین کتاب ازسال ۱۳۲۰خورشیدی می پردازیم به امیدآنکه فرزندان ایران زمین با نوشیدن آبی ازاین دریای بیکران به عنوان«رفع عطش» برحسب طبیعت رغبت بیشتری درخود حس کنند و تمام پانزده جلد کتاب «ایران درعصرپهلوی» رابه دقت مطالعه نموده وبرای جوانان بازگوکنند تااین نوشته های پرارج وسیله ای شود برای شناخت ریشه های تاریخ ایران.

آن اتفاق ناگوار درنیس

به دنبال خبری که پیرامون بیماری دکترمصطفی الموتی همکار عزیز نیمروز ومحقق ونویسنده کتاب های ایران درعصر پهلوی در نیمروز منتشرشد بسیاری ازخوانندگان عزیز و دوستان وآشنایان ازما احوال ایشان را که به دلیل خصلت های پاك و منش انسان دوستانه ودوست طلبش ازدوران خبرنگاری روزنامه های تهران و دولتمداری و وکالت وسپس تبعید مرکزتوجه و علاقه ایرانیان قرارداشت، سئوال می کردند و جویای سلامتی اوبودند،ازایشان خواستیم به جای ماکه روزهای متعدد پای تلفن توضیح می دادیم که چه شد و چه نشد، خودشان دراین زمینه پادداشتی تنظیم کنند.

آنچه می خوانید نوشته ای است که دکترالموتی درموردآن اتفاق ناگوار درنیس به رشته تحریرکشیده است که ما با اظهارامتنان ازدرگاه باریتعالی بخاطربازگشت سلامت دوست عزیزمان، نوشته ایشان را دراینجاچاپ می کنیم.

۵ دقیقه دردهلیزمرگ

روزپنجشنبه ۲۶خرداد هنگام اقامت در(نیس) خیلی خوب شروع شد.

ساعت ۹صبح بادوست دانشمندم دکترمنوچهربهرون درکنار دریا قدم زدم و ازاطلاعات و سیع و مطالعات عمیق او مثل همیشه بهره ها بردم. ضمن گفتگو اظهارداشت دوست مشترکمان مهندس رحمت صفائی که روزقبل باهم بودیم بطورناگهانی دچاربیماری شده واورا به بیمارستان (آرشه) برده اند که اکنون تحت مداوا قراردارد.

ضمن ابرازتأسف ازبیماری انسانی که گره گشای مشکلات هموطنان خود درشهرنیس می باشدگفتم دنیای عجیبی است، هیچکس ازفردای خودخبرندارد، صفائی روزقبل ازسلامت کامل برخوردار بود و امروز دربیمارستان تحت مداوا و معالجه قراردارد. عصرهمان روز با دو دوست بزرگوار هلاکو رامبد و امیرخسرو افشار که ازدولتمردان شایسته عصرپهلوی هستند دیداری داشتم. درباره خیلی ازمسائل سیاسی داخلی و خارجی به بحث و گفتگو پرداختیم که اطلاعات جامع آنها نیز برایم خیلی با ارزش بود.

ساعت ۷ بعدازظهر که ازآنها جدا شدم با همسرم مقابل در ورودی فروشگاه (لافایت) قراری داشتم که متفقا برای صرف شام کوچکی به یکی ازرستورانها رفتیم و ساعت ۸ ونیم شب تصمیم گرفتیم که برای دیداربرنامه های تلویزیونی به خانه برویم. قدم زنان خودرا به ایستگاه اتوبوس رساندیم ومنتظر ماندیم. پس ازلحظه ای اتوبوس ازدور نمایان شد که من و همسرم به آن

می نگریستیم. درآن لحظه بطور ناگهانی و خیلی آرام ازپشت به روی زمین کنار ایستگاه اتوبوس افتادم. این سقوط بقدری بیصدابود که همسرم متوجه من نشد ولی وقتی روی خود رابرگرداند باکمال حیرت دید که به زمین افتاده ام. دچارتعجب وناراحتی فراوان گردید و درکنار من روی زمین نشست و سرمرا روی دامن سفید خودقرارداد که غرق خون گردید. او بعداً به من گفت درحالیکه اشك ازچشمانش سرازیر شده بود دیده است که چشمهای من بکلی بسته شده وهیچگونه آثارحیات درمن دیده نمی شود و درهمین حال ازمردم کمك خواسته است، او می گوید: فکرمی کردم شعله حیات تو برای همیشه خاموش شده و به سرای ابدی پیوسته ای... بهمین جهت دنیا درنظرم تیره و تارشد و دریك لحظه احساس کردم همه چیز در زندگی پایان یافته است. آنهائی که مارا می شناسند می دانند زندگی ما دوتن به هم پیوسته است وادامه زندگی یکی ازما بدون دیگری کاری است بسیارمشکل وطاقت فرسا... او گفت بهرصورت این صحنه تأسف آور چنان مرا هیجان زده کرده بود که کلیه کسانی که درآنجا حضورداشتند دور ما اجتماع کرده هریك درصددکمکی برآمدند تاازخونریزی زیادترجلوگیری شود. فرانسویها دراین قبیل کارها ازخودفداکاری بسیار نشان می دهند و صمیمانه همدردی و همکاری می کنند. آنها درحالیکه مرا دلداری می دادند که واقعه مهمی نیست و باوسایل ابتدائی خون های سرتوراپاك می کردند ومی گفتند بایداورابه بیمارستان رسانید.

همسرم می گوید این واقعه که برایم ضربه ای شدید و غیرمترقبه بود چنان مرا دروحشت واضطراب فرو برده بود که به اصطلاح دست و پای خودرا گم کرده و خونسردی خودرا ازدست داده و اشکریزان قیافه آرام و خونین تورا می نگریستم و خون های سر را پاك می کردم، با این که همه توصیه می کردند توراتکان ندهم ناخود آگاه بدون اراده سر تو را از روی زانوی خود بلند کردم که بلافاصله چشمان تو برقی زد وآثارحیات درتوظاهرشد و بدون اینکه بدانی چه واقعه ای اتفاق افتاده و سر ولباسهایت غرق درخون است می گفتی پس چرا به منزل نمی رویم؟ گفتم مگر نمی دانی به زمین افتاده ای و سرت خونی شده و هنوز هم خونریزی ادامه داد. گفتی واقعه مهمی نیست با تاکسی به خانه می رویم و سررا پانسمان می کنیم. گفتم بهتراست به بیمارستان برویم تابدانند چرا این ناراحتی برای تو پیش آمده است؟ توکه ازماجرای سقوط روی زمین بی اطلاع بودی می گفتی من کاملا سلامت هستم و احتیاجی نیست که به بیمارستان برویم. بیمارستان برای چه؟

درهمین گفتگو بودیم که یکی ازهمین فرانسویهای بشردوست به بیمارستان تلفن کرد و آمبولانس خواست که ظرف چنددقیقه رسید و به سرعت مراهمراه همسرم به بیمارستان (سن رخ) منتقل ساختند. پزشکان دربین راه به پانسمان سر پرداخته و مانع خونریزی زیادتر شدند. این بیمارستان که همان

نزدیکی هابودازمجهزترین بیمارستان های نیس برای سوانح می باشد.
ازنظرمن که ازجریان آگاه نبوده ونمی دانستم چنددقیقه زندگی ازمن دریغ شده بود و اساسا جریان سقوط خودرا درپیاده رو بهیچوجه حس نکرده و ازآن بی اطلاع مانده بودم رفتن به بیمارستان بیهوده به نظر می رسید ولی همسرم کم کم مرا ازواقعه آگاه ساخت. تازه فهمیدم که ۵ دقیقه در دهلیز مرگ بودم که اکنون ازآن رها شده ام. وضع بصورتی بود که هم ازسقوط خود و هم از بازگشت به زندگی مجدد بی اطلاع مانده بودم.
دربیمارستان (سن رخ) پزشکان ضمن مداوا و عکس برداری های مختلف اظهارنظرکردند که معالجات اولیه صورت گرفته ولازم است به بیمارستان مجهزتری منتقل گردیم که پس ازیك شب اقامت درآن بیمارستان به بیمارستان (آرشه) منتقل شدم و ۵ شب هم در آنجا بستری وتحت معالجه قرارگرفتم. تصادفا این همان بیمارستانی بود که مهندس صفائی درآنجا بستری بود و چون ازبیماری من آگاه شد با همان حال کسالت بدیدارم شتافت. بادیدن او یاد گفته خود در روز قبل افتادم که می گفتم انسان ازفردای خود بی خبراست. اشتباه روزقبل خودرا اصلاح کرده گفتم انسان ازیك ثانیه بعد زندگی خود خبر ندارد. حقیقتا همانطوری که گفته اند انسان در هرلحظه باخطر مرگ روبرو است. درقرآن مجید هم اشاره ای شده که خطر مرگ از رگ گردن به انسان نزدیکتراست.
دربیمارستان (آرشه) هم آنچه برای معاینه و معالجه لازم بود صورت گرفت. همه گونه آزمایش وعکسبرداری شد. غیرازبیماری مزاحم (آسم) که مدت ۲۰ سال است بلای جانم می باشد و آن را هم می دانستم هیچ آثارضعفی دربدنم نیافتند. نتیجه هرگونه آزمایشی خوب و طبیعی بود و هرچه پزشکان تلاش می کردند وهرنوع عکسی که می گرفتند وهرنوع تجزیه ای که می شدآنها را به این نتیجه نمی رسانید که چراناگهان سقوط کرده و چرا به سرعت به حال طبیعی بازگشته ام.
همکارپارلمانی شریف من دکترپریوش سرخوش که با همسر فرانسوی اش درنیس زندگی می کند و عاشق خدمت به همنوع می باشد به سرعت به بیمارستان شتافت. او که تازه ازافغانستان باز گشته و باهمکاری (پزشکان بی مرز) خیلی ازمجروحین جنگ های داخلی افغانستان را معالجه کرده و رنج و تعب فراوانی دراین سفر برده شب وروزدربیمارستان بسر می برد وباپزشکان فرانسوی دربحث وگفتگو بود تا ریشه این سقوط ناگهانی را کشف کند. او ازاین معاینات و معالجات قانع نشد وازپروفسور(مراند) عالی ترین متخصص قلب دراین منطقه وقت ملاقات گرفت و مرا برای ادامه معالجه به بیمارستان پاستور برد. یك روزتمام زیرنظر او وهمکارانش تحت معالجه ومداوا وعکسبرداری های مختلف قرار گرفتم و در حقیقت یك (چك آپ) کامل و دقیق صورت

گرفت و از دستگاه های الکترونیکی وکامپیوتری برای قسمت های مختلف بدن یاری خواست وسرانجام وسیله کوچکی به بدنم وصل کردند که مدت ۲٤ ساعت تمام حرکات بدن من به ویژه ضربان قلب درآن ثبت وضبط می شد.

این معالجات دقیق و عمیق آنهارا به اینجا رسانید که بدن از هرحیث سالم است. نیاشامیدن مشروبات الکلی و نکشیدن سیگار و ادامه ورزش و راه پیمائی مرا ازهرحیث سالم نگه داشته فقط احتمال دارد دریك لحظه اختلالی درگردش خون پیدا شده که موجب بیهوشی و سقوط روی زمین گردیده اما چون بدن سالم وآماده دفاع بود باردیگر سلامت کامل بازگشته و احتمال تجدید و تکرار آن هم بسیار کم است و موارد زیادی دیده شده که افراد فقط یکبار درزندگی دچار چنین وضع شده اند. با اینطرز ضروری است که سالی یکبار (چك آپ) کامل و عکسبرداریهای دقیق ازقلب و مغز و عروق صورت گیرد تاحرکت خون را دربدن نشان دهد تا اگر بعلت ضعف رگهاوموی رگها درگردش خون رخوتی پیدا شد با داروهای مختلفی که وجود دارد نظمی درگردش خون برقرار شود که فعلا استفاده از هیچگونه داروئی ضروری نیست و زندگی بهمان صورت گذشته باید ادامه یابد.

دراینجا باید یادآورشوم که دراین معاینات و معالجات اعتقاد یافتم که فرانسویها درکارهای پزشکی و درمانی بسیارپیشرفته هستند و پزشکان فرانسوی درمان بیماررا فریضه و وظیفه خود می دانند و تا انسان را مورد معاینه و معالجه دقیق و عمیق قرارندهند ازاو دست بردارنیستند. چون یك سیستم بیمه درمانی هم درفرانسه وجود دارد همه کسانی که بیمه هستند به سهولت و بدون پرداخت وجه می توانند ازتسهیلات کامل برخوردادر باشند. دیگر مسئله پول و هزینه درمان برای بیمار و پزشك مطرح نیست وازاین حیث باید گفت وضع کشورفرانسه برخیلی کشورها برتری دارد.

ضمن تشکرازهمه کسانی که مرا دراین واقعه ناگهانی یاری کرده وبه یادمن بوده اند خدارا شکرمی کنم که بهرحال زنده مانده ام تابتوانم به کارهای انتشاراتی ومطبوعاتی خود ادامه داده و کاری را که شروع کرده ام به پایان برسانم. چون نزدیك بود درشانزدهمین سال دوران تبعیددرحالیکه شانزدهمین جلدازکتابهای(ایران درعصرپهلوی) درچاپخانه ناتمام مانده بود جهان را ترك کنم.

امیدوارم که دربقیه عمر بازهم بتوانم خدمت کوچکی به هموطنان عزیزم و تاریخ معاصر ایران انجام دهم.

مصطفی - الموتی
نیس دوم مردادماه ۱۳۷۳

نویسنده کتاب درسال ۱۳۳۸ پس ازانتصاب به معاونت نخست وزیر ورياست کل بازرسی نخست وزیری

نقش شاهان پهلوی درتاریخ معاصر ایران

بررسی تاریخ عصرپهلوی بدون اینکه ازاخلاق ورفتارشاهان پهلوی آگاهی دقیق داشته باشیم مقدورنیست ازاین جهت به فکر افتادم تمام خاطراتی را که درباره تاریخ معاصرایران نوشته شده مجدداً بررسی کرده و ازهرخرمن خوشه ای بچینم تاخوانندگان ومحققین بهتربتوانند درباره کسانی که ۵۷سال درایران حاکمیت داشته اند اظهارنظر کنند.

خوشبختانه طی سالهای اخیرنزدیکان شاهان پهلوی به انتشار مطالبی پرداخته اند که بهتروبیشتر همگان را به خصوصیات اخلاقی آنان آشنا می سازد. انتشارخاطرات سلیمان بهبودی که شب وروز بارضاشاه بودو انتشاریادداشتهای امیراسدالله علم وزیردربارمقتدر محمدرضاشاه که باهمت وکوشش دکترعلینقی عالیخانی انتشاریافته خیلی ازنکات اخلاقی شاهان پهلوی راروشن می سازد که سعی نویسنده این است که باتوجه به همه نشریاتی که طی سالهای اخیر انتشار یافته قسمتی ازآن را دراین جلد که آخرین جلد ازکتابهای ایران درعصر پهلوی می باشد منتشرسازم.

اخلاق ورفتاروشخصیت رضاشاه

ارتشبدفریدون جم که همواره ازرضاشاه با احترام وتجلیل یاد می کند و چندسال قبل نویسنده کتاب با او گفتگوئی درباره اقامت رضاشاه در جزیره موریس انجام داده بود، اخیرادریك گفتگوی رویاروی بادکتر نوری زاده چنین گفته است:

رضاشاه مردی بود بسیاروطن پرست، متین،خانواده دوست و بردبار، درتمام مدت اقامت در جزیره موریس که درکنارایشان بودم هیچوقت درباره ازدست دادن سلطنت وثروت شخصی خودچیزی نمی گفت ولی همیشه ناراحت بود که مبادا وضع ایران خراب شود. او می گفت برای پیشرفت ایران خیلی تلاش کردم تاقدری پیش رفت. غصه می خورد که مبادا وضع ایران خراب شود.

رضاشاه هرگز امیدی به مراجعت به ایران نداشت ولی ترجیح می داد که درایران زندگی کند و اززندگی درخارج بیزاربود. شبی هم که قراربود درجزیره موریس لباس اسموکینك بپوشد تا درضیافت

فرماندار جزیره شرکت کند، وقتی خواست لباس اسموکینك را بپوشد گفت «خدا مرا مرگ بدهد که مجبور بپوشیدن این لباس هستم» به عرضشان رساندم که خوب است اعلیحضرت لباس نظامی خودرا بپوشد. ناپلئون هم درجزیره سنت‌هلن، همیشه لباس نظامی می پوشید. وقتی لباس اسموکینك را پوشید و درآینه خودرا نگاه کرد باخنده گفت«شبیه پیشخدمتها شده ام».

درپاسخ این سئوال که عده ای می گفتند رضاشاه بیسواد بود جم گفت البته او درقزاقخانه خدمت کرده بود و تحصیلات زیادی نداشت ولی بسیارباهوش ومطلع و بصیر بود وخیلی مطالب را خوب می فهمید ودرك می کرد وحتی درجزیره موریس می خواست فیزیك بخواند. کاغذهائی را که برایش به فرانسه می نوشتم کلمه به کلمه معنی فارسی آن را می پرسید وعیناهمان طوری که شنیده بود تکرار می کرد. حافظه خیلی خوبی داشت وسطح فهم و شعورش بالا بود. فوق العاده وطن پرست بود و به مملکت علاقه داشت.

رضاشاه درجزیره موریس خاطرات زیادی رابرایم نقل کرد وقتی از اعلیحضرت اجازه خواستم که این خاطرات را یادداشت کرده تا در تاریخ ایران بماند فرمودند حالا لازم نیست به موقع خواهم گفت که این کار انجام نگردید و متأسفانه این خاطرات ازبین رفت.

رضاشاه درتبعیددرباره ایران چه فکر می کرد؟

روزنامه پیام ماآزادگان،مطالب زیر را ازیادداشت های عباس خلیلی مدیرروزنامه اقدام نقل کرده است. این گفته های رضاشاه درایام تبعید میباشد:

- شنیده بودیم که درتهران خواربار کم شده، آیا آدم هم نایاب

است، یك شهردار نظامی می خواهند که با بیل فرمان بدهد.

- مستشار چه می کند: معلوم می شود مردم از مستشاری که خودشان آورده اند راضی نیستند، مردم ازخدا هم راضی نمی شوند.ما که بی مستشار کارمی کردیم چه شد؟

- راه چالوس هم خراب شده! بایك فرمان ما این راه راساختیم ولی با هزار فرمان نمی توانند آن را نگاه دارند.

- این سهیلی را که ما بیرون کرده بودیم حالا دوبار نخست وزیر شد!

- تدین هم وزیر خواربار شده. هرچه هست او خواهد خورد. وزارت خواربار برای چیست؟ لابد سیاستی در کار است و الا چرا نان را از مردم به زورمی گیرند و بعد از معطلی با زحمت و ذلت نصف آن را به آنها می دهند. نان هم لوطی خور شده برای اینکه همه چیز ایران لوطی بازی شده.

- می گویند نان ایران خراب است. چه چیز ایران بعد از ما آباد مانده که نانش خراب شده؟

- قند و شکر و چای هم که جیره بندی شده، یك روز در مدرسه نظام برای بازدید مدرسه رفته بودم برف زیادی آمده بود. بچه ها صف کشیده بودند یك گلوله برف در دست گرفتم به اول صف دادم گفتم به همقطار خود بده. گلوله برف از اول صف تا آخرصف دست به دست گشت. چیزی ازآن نماند. به بچه هاگفتم این برف را دیدید؟ من جیره شمارا به اندازه همان گلوله برف می دهم. دست به دست دزدها می گردد تا به شما می رسدهیچیش نمی ماند. حالا جیره ایران دست به دست دزدان می گردد، به ملت هیچ نمی رسد. خصوصا که رئیس خواربارزد است که قبلا کلاه مارا هم برداشته بود.

- افسری که با آن همه عده درزمان قدرت من در کردستان

تنبانش را کندند! چگونه می تواند مهمات و سربازان را در سمیرم حفظ کند؟

- ازبهداری در شهرستان هافقط تابلومانده. مردم می میرند، بعد ازماباید بکشند. درمازندران مالاریا بود، دستوردادم طبیب و دوا بفرستند وخودم رفتم، قبل از رسیدن من همه چیز حاضر شده بود.

- آشپزخانه قصر بابل نزدیك عمارت بود گفتم باید خراب شود، هنوزبه عمارت داخل نشده تیمورتاش وعدل الملك و نمایندگانی که دررکاب بودند با عمله ها کارکرده و آجر و خاك کشیدند. قدرت چیزخوبی است. آه، آه، نماندم.

- راهی را که مستقیما کشیدم و نزدیك ترین راه مازندران بود با مختصر مخارجی تمام می شود، اگر دولت نمی تواند خوب است شوفرها غیرت و همت کنند وآن را تمام کنند، خرجش را با چند بار رفت و آمد دربیاورند.

- نصف ماشین های قندسازی ورامین رابه فارس برده اند، این کارخانه ناقص مانده وآن یکی هم تکمیل نشده. چغندرکاری چه شده، مملکت شلغم و چغندر...!

- به کریم گفتم (مقصود کریم آقا بوذرجمهری شهردار تهران است) سرتاسر خیابان را درخت بکار.

گفت: موقع درختکاری گذشته گفتم مردکه در این مملکت آدم کاری موقع نمی خواهد، او کاشت و اتفاقا گرفت. حالا به آن درخت ها آب می دهند؟یا آن هارا کنده اند؟ رعایای مازندران خانه های خود را بعد ازماخراب کرده اند. بسیار خوب ما هم در ساختن خانه روستائی اشتباه کردیم، هرچه مانده دولت هریك دستگاه را به صد تومان می فروشد که خراب کنند و مصالحش را بردارند! واقعا خانه ملت را ارزان می فروشند.

- راستی امسال تکلیف اعطای درجات افسران چه می شود؟ آیا به اندازه کافی سرباز هست؟ خوب است سربازان را مرخص کنند که جو بکارند تادرشگه یك اسبه درتهران دوباره دواسبه شود، ما که امتحان کردیم دیگر حاجت به امتحان نیست.

- این چاقوکشها که می گویند آدم می کشند کجا بودند؟ بعد ازمابه دنیا آمدند؟ قانون مجازات چاقوکش هابه چه کار می خورد؟ چندتن ازآن هارا در خیابان ها بیندازنددیگر آن لوطی که چاقو می کشد زیرلحاف می خوابد.

- ازکارخانه ها که استفاده می کنند چیزی هم می دهند یا می گیرند؟ بعد از ما کسی یك چرخ پنبه که پیرزن ها آن را اداره می کنند، دایر نکرد، اگر از کارخانه های پارچین برای جنگ استفاده نمی شد، الان مثل کارخانه چای زنگ می زد. به متفقین دعا کنید.

- دزدی زیاد شده! سر آدم را می برند و مالش را می برند.

- قانون خوب است اما اگر با قدرت وضع و با قدرت اجرا شود.

- گربه را باید سرحجله کشت، این ها دندانشان شمرده شده. صابون در آب شورکف نمی کند.

- هنوز به جان محمدخان ریاست یا درجه سپهبدی داده نشده. من نظامی هارا خوب می شناسم. اشخاص دیگر غیرنظامی را هم خوب می شناسم.

- منصور هنوزدرخراسان است. روس و انگلیس ازاو راضی هستند کافی است؟ بگو بماند.

- یك نفر مدیر بهتر ازصد وزیر است . وکیل باشی خوب از سپهبد بهتر است.

- شترهای اختصاصی به کویر کرمان رفتند گوسفندها چه شدند، گوسفند درایران زیاد است، گرگ چطور؟

- برای تیمورتاش گنبد وبارگاه ساخته اند؟تدین سرقبرتیمور تاش نطق کرده، اوضاع غریبی است.

- ایران چندتا سپهبد پیدا کرده؟ غاز درایران پرواز می کند؟

- کارخانه سوزن سازی در ایران هست. میخ طویله چطور؟ اگر من می ماندم بیشتر کارخانه های فرنگ را به ایران می آوردم. بعد از من گمان می کنم صنعت حجاری و کاشی سازی هم ازبین برود. به جای آن ازفرنگ صنعت نمی آید و اگر چیز تازه ای بیاید موسیقی فرنگی است و قر و فر.

- دخترها رقاصی راخوب یاد گرفته اند؟ ماگفتیم مثل فرنگی ها آدم شوید، نگفتیم رقاص شوید.

- زنهائی که ران و بازوشان پیدا بود چادرنمازبه سر می کنند! اهل اصفهان دوبار عمامه به سر گذاشته اند، ترکمن ها چطور؟ کلاه پاپاخی بر سر گذاشته اند.

- مرحوم سلطان العلما ازقبر درآمده دوباره درمجلس نشسته، فرمانفرما سراز قبر درنیاورده که سرما را دور ببیند. کسی از او نمی پرسد طول و عرض طویله اعلیحضرت پهلوی چند ذرع است؟ پیر غلام دیگری به دنیانیامده؟

- مختاری هنوز در حبس هست! از او بیچاره تر پیدا نکردند که انتقام بکشند.

- همه درجنایت مختاربوده وهستند وازمیان پیغمبرها جرجیس را پیدا کردند.محمدچاقوزندان را ساخت، اول او را حبس کردم. زندان جای آفتابه دزد نیست. جای همین دزدهاست که در کار بوده و هستند.

- امسال درمحرم خوب عزاداری کردند، زهی تأسف. قمه هم زدند؟ این که درمکه گردن زدند مال کدام مملکت بی صاحب است؟ مردم برای دادن گردن می روند؟

- سرحدات ما وسیع است و همسایگان ما قوی و مردم ایران بیخون هستند.

- هنوز روزنامه نویس ها به دولت و ملت توهین می کنند؟ در ایران چندتا حزب پیدا شده، یك یا دوحزب بس نیست؟

- اتومبیل های ارتش چون به کار نخورد خوب است زباله شهررابکشند.افسرهاچه کارمی کنند؟ راستی باشگاه افسران دایر است؟ عروسی در آن می شود یانه؟ این باشگاه هم برای عروسی خوب است وهم برای عزا.

رضاشاه اعتقادات مذهبی نداشت

محمودطلوعی درکتاب (داستان انقلاب)چنین می نویسد:

رضاشاه برخلاف آنچه دراوایل سلطنت خود به آن تظاهر می کرد،اعتقادات مذهبی نداشت و بهمین جهت به محض اینکه جای پای خودرا محکم کرد باروحانیت درافتاد.

اولین مبارزه اوباسیدحسن مدرس بود که درسال اول سلطنت اوپس ازایراد نطق انتقادآمیزی درمجلس موردسوءقصد قرارگرفت و دردوره بعد ازانتخاب او به نمایندگی مجلس ممانعت شد. درمهرماه ۱۳۰۷به خواف تبعید گردید و پس از۹ سال تبعید درکاشمربه قتل رسید.

دومین درگیری رضاشاه باروحانیت درسال دوم سلطنت اوبود که شب اول سال ملکه مادر وعده ای اززنان درباری به قم رفته وچون حجاب آنان کامل نبود،مورداعتراض قرارگرفتند و شیخ محمدبافقی دستوراخراج آنهارا ازرواق داد که به خانه تولیت رفتند و بعدرضاشاه به قم رفت ودستورضرب وشتم روحانیون راداد وشیخ محمدبافقی را خوابانیده شلاق زدند.

سومین برخوردرضاشاه باروحانیت درسال ۱۳۰۶ برسرقانون

نظام اجباری روی داد که به علت تظاهرات روحانیون تیمورتاش و مخبرالسلطنه رابه قم فرستاد و توافق شد که درقانون مزبورتجدید نظرشودولی بعداً رضاشاه آن راعملی ساخت و خواسته علمارا که ۵ تن ازروحانیون برابر قانون اساسی درمجلس شرکت کنند نپذیرفت.

چهارمین برخوردرضاشاه باروحانیون درواقعه مشهد بود. رضاشاه پس ازسفر به ترکیه وتحت تأثیر اقدامات آتاتورك که آداب ورسوم غربی رادرترکیه ترویج داه بود، به متحدالشکل ساختن لباس وکلاه پهلوی وسرانجام کشف حجاب پرداخت که درتیرماه سال ۱۳۱٤ تظاهراتی درصحن مسجد گوهرشاد به عمل آمد که عده ای مقتول ومجروح ومحمدولی اسدی نایب التولیه تیرباران وگروهی از روحانیون وتظاهر کنندگان نیز بازداشت شدند.

پنجمین برخوردرضاشاه باروحانیون درسال ۱۳۱٤بود که روز ۱۷دیماه رضاشاه وهمسرودخترانش برای اولین باربدون حجاب در جشن دانشسرایعالی شرکت کردند. ازآن تاریخ ببعد دیگر رضاشاه ازروحانیون برید و مقامات روحانی رابیش ازپیش تحت فشارقرارداد واگرجنگ دوم جهانی پیش نمی آمدوسلطنت رضاشاه چندسالی بیشتردوام می یافت، آیا نقشه رضاشاه درریشه کن ساختن نفوذ روحانیون عملی می شدیانه؟ پاسخ آن دشوار می باشد. ولی پس از استعفای رضاشاه باردیگر روحانیون درجامعه نفوذیافتند و به جبران خفتی که دردوران سلطنت رضاشاه متحمل شده بودند بافرزندش به مبارزه برخاستند.

رضاشاه مرد(خانواده) بود

محمودطلوعی درهمچنین کتاب(پدروپسر) درباره رضاشاه چنین می نویسد:

رضاشاه به زن علاقمندبود ولی برخلاف پسرش درخارج از محیط خانوادگی وزندگی زناشوئی بازن دیگری رابطه نداشته است.

یك گزارش محرمانه سفارت آمریکا حاکی است که اولین همسراومریم نام داشته که ازخانواده فقیری بود و نام دخترش را فاطمه نهادکه بعدا(همدم السلطنه)ملقب گردید. اوبایکی‌ازبستگان مادری خود که نام خانوادگی آتابای را انتخاب کرده بود ازدواج نمود.(منظورسرلشگردکترآتابای می باشد.)

این همسر رضاشاه درسوم اسفند۱۲۸۲ هنگام زایمان درگذشت و رضاخان تازه افسرشده بود که ۱۲سال بعد باتاج الملوك آیرملو ازدواج کرد. وقتی رضاخان به مقام سردارسپهی رسیددرسال ۱۳۰۱ باتوران امیرسلیمانی ازدواج نمود که این زندگی زیاد دوام نیافت.

سردارسپه درسال ۱۳۰۲وقتی رئیس الوزرا بود با عصمت الملوك دولتشاهی ازدواج کرد که زن سوگلی شاه بود و با او هم به تبعیدرفت. با اینکه تاج الملوك درتمام مدت سلطنت رضاشاه بانوی اول درباربه شمار می رفت ولی باشاه رابطه زناشوئی نداشت.

رضاشاه بیش از همه فرزندانش به محمدرضاشاه و شمس علاقه داشت و اشرف چندان موردتوجه پدرنبود.

گزارش محرمانه سیا حاکی است تاج الملوك علاقه داشت که علیرضا به سلطنت برسد درحالی که این مطلب صحت داشته باشد ملکه مادر درزمان رضاشاه جرئت انجام چنین کاری را نداشت.

بعضی نشریات نوشته اند که (چشمان نافذ وترسناك رضاشاه قوی ترین مردان را به لرزه می انداخت) ویا اینکه(او آنچه را دردل داشت سالها بروزنمی داد) و حتی (کسانی که او راصمیمانه دوست داشتند ازاو می ترسیدند).

محمدرضاشاه هم می نویسد:«کلیه مقامات و مسئولین کشور درملاقات با پدرم به قدری مرعوب می شدند که مجالی برای مذاکره

باقی نمی ماند. من هم عقاید حودرا بدون این که جنبه مذاکره یا مباحثه داشته باشد به سمع او می رساندم.»

***

رضاشاه ازخارجیها خوشش نمی آمد. بااینکه ولیعهد (ارنست پرون) را ازسویس به ایران آورده بود همواره نسبت به او اظهار بدبینی می کرد. بعدازفوت رضاشاه دودخترش (اشرف وفاطمه) ویك پسرش شاهپورعلیرضا همسران خارجی پیداکردند که زندگی آنها هم چندان دوامی نداشت.

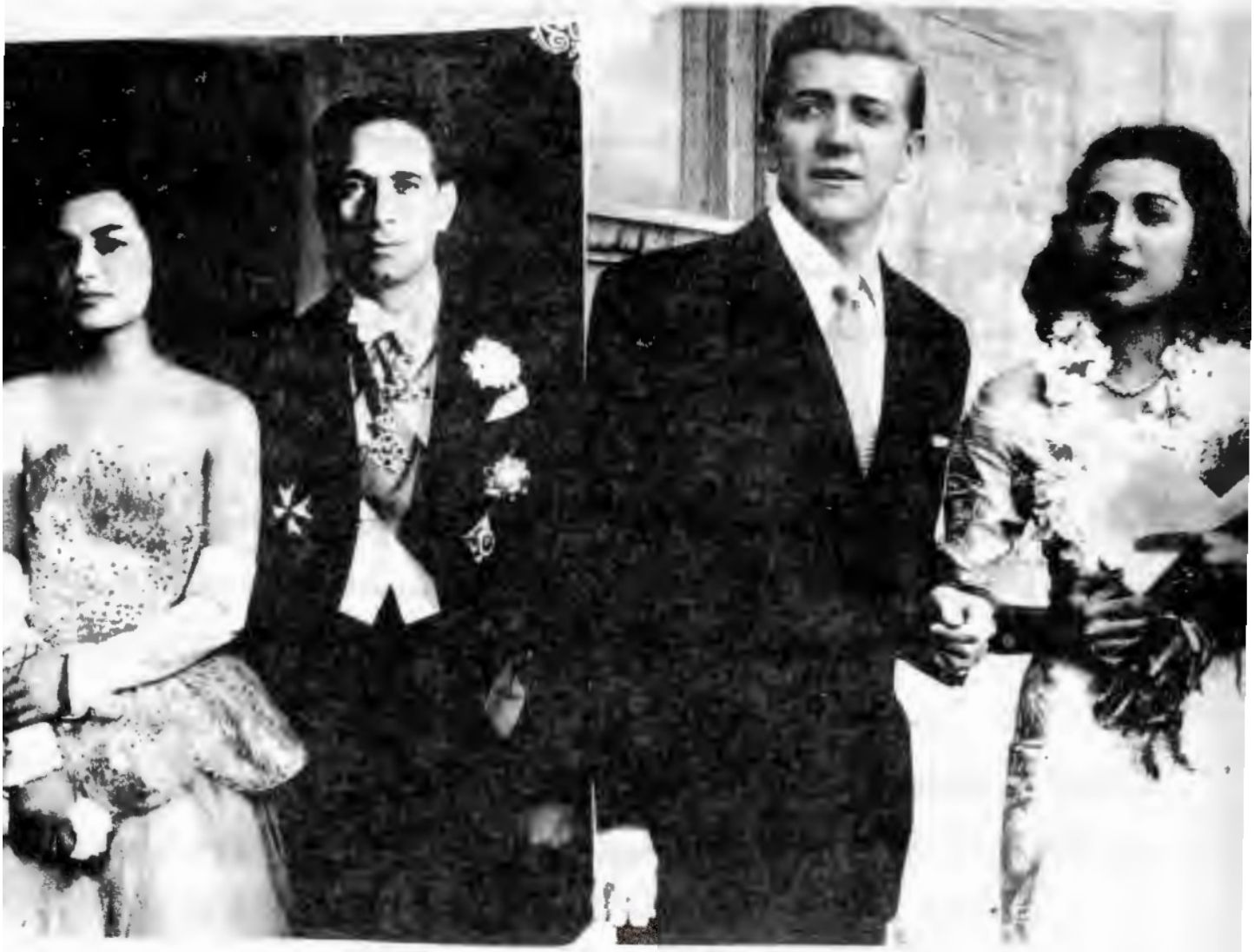

شاهدخت فاطمه پهلوی
وهمسراولش علی هیلر

شاهدخت اشرف پهلوی
وهمسردومش احمدشفیق

مردی با امتیازات مشخص

موریس برنو ازنویسندگان اروپائی درباره رضاشاه چنین می نویسد:

رضاشاه قامتی بلند و متناسب داشت و غالبا به واسطه همین تناسب اندام درمیان جمعیت شناخته می شد. حتی هنگامی که به ترکیه رفته بود وفیلمهائی که برداشته شده رضاشاه دربین آنها ممتاز بود و مخصوصا هنگامی که با آتاتورك و مخصوصاعصمت اینونو راه می رفت امتیاز اومشخص تر می شد.

موئی بسیارکم و سفید و چشمانی نافذ و بزرگ و فرورفته داشت. استخوان بندی صورت و اعضای بدن او درشت و بسیار قوی بود. تابه سلطنت نرسیده بودرنگ اوتیره بود ولی به تدریج براثرفکر و کوشش تیره ترشد. درسال های آخرسلطنت دراطراف چشمانش خطوطی پدیدآمد که برهیبت و مهابت او بسیار افزود.

درسال های اول سلطنت هنگام سخن گفتن غالبا زبان را ازدهان بیرون می آورد ولی دراثر یادآوری نزدیکان این عادت راترك گفت. دندان های او هنگام غضب خیلی خوب دیده می شد که بسیارمرتب بود. موی ابرو و سبیلش پرپشت بوده و رو به سفیدی می رفت. به روی گونه و دماغ او زخم شمشیر که یادگارایام جوانی و اختلافات با همکاران قزاق بودمشاهده می شد. چانه اش متوسط وآرواره اش

سنگین و مربع شکل بود و دست و پائی درشت و استخوانی داشت و هنگام ایستادن اندکی به پشت خم می شد و اکثر اوقات به عصا تکیه می کرد.

دیدگانش اورا متفکر و غمناك جلوه گر می ساخت. وقتی به خشم و غضب می افتاد نگاهش بیشترهول انگیز می شد. تبسم و خنده اش هیچگاه ازهیبتش نمی کاست. همیشه لباس ساده نظامی می پوشید مگر درمواقع رسمی که لباس مخصوص خودرا مزین به یراقها وسردوشی ها ومدال ونشان می آراست.

رضاشاه همیشه پاکیزه و منظم ومرتب بود و به رعایت مقررات خیلی اهمیت می داد. به نحوی که نظم و ترتیب طبیعت ثانوی او شده بود. دراستحمام و اصلاح سروصورت تاخیر روا نمی داشت. هرچیز که مخالف طبیعتش بود و به او رنج می داد باسرعت ازخود دورمی ساخت. اشخاصی که موردخشم و غضب او قرار می گرفتند باچکمه و لگد و تعلیمی و عصا تنبیه می شدند.

رضاشاه ازتربیت و اصول و آداب و رسوم درباری عاری بود. احوال ورفتاراوبرای اقامت درسربازخانه مطلوب تربه نظر می رسید.

تا آخر عمر خوراك و پوشاك و تشکیلات نظامی و دیسیپلین سربازی را انجام می داد.

سال های اول سلطنت اصول طرزپذیرائی و نشست و برخاست سلطنتی را نمیدانست. حرکات و سئوالات و مکالمات او با غیرنظامی ها سریع و کوتاه و موقر و مختصر و آمرانه بود. این خوی نظامی او به همقطاران نظامی اش سرایت کرد.

درمجامع عمومی متن سخنرائیهائی را که برای او تهیه می شد بدون هیچگونه تغییر قیافه و حرکات دست و صورت ایراد می کرد. صدای او موقع قرائت و سخنرانی یك نواخت و تند و گاهی درتلفظ بعضی ازکلمات اندکی اشتباه بود. به همین جهت ترجیح می

داد که کمتر به سخنرانی رسمی بپردازد.

رضاشاه مردی باهوش بود وحافظه سرشار و شگفت آوری داشت. با این که آموزش و پرورش مرتبی نداشت قریحه و استعداد او درکارهای مختلف باعث شگفتی حاضرین می گردید و مخصوصا اهل فن می دیدند که استنباطاتش براطلاعاتش می چربد.

رضاشاه به مطالعه کتاب و سیاحت های علمی عادت نداشت ولی به تربیت فرزندان خود خیلی علاقمند بود و طرزتعلیم و تربیت آنهارا زیرنظرداشت.

رضاشاه خاطراتش را به گور برد

شاپورغلامرضادرباره زندگی پدرش درتبعید چنین می نویسد:

زندگی ما در ژوهانسبورك مانند زندگی درجزیره موریس بود. اعلیحضرت همیشه به تفکر درباره ایران وسوختن درآتش عشق وطن و دوری ازآن بودند. گاهی می فرمودند اطرافیان مرا اغفال کردند و فریب دادند. دردهای دل من گفتنی وشنیدنی نیست.من این خاطرات را باخود به گورخواهم برد. ما ازایشان خواستیم که این خاطرات را برای ما بازگو کنند ولی موردقبول واقع نشد و فرمودند درد دل های من اوراق کتاب و دفتر را می سوزاند و هرگز راضی نخواهم شد که سایر ایرانیان وطن پرست را بسوزاند.

گریه رضاشاه

والاحضرت شمس می نویسد: وقتی پدرم تصمیم گرفتند کشوررا ترك کنند می دانستم به سوی یك سرنوشت مبهم ومنقطه ای نامعلومی میروند که هیچکس جز خدا ازآن آگاه نیست. احساس کردم که پدرم میل دارند من و خواهرم اشرف درتهران باقی بمانیم. من بغض گلویم راگرفت می گفتم دراین سفر عجیب وغریب مونس پدرم باشم بهتراست، بالاخره تصمیم گرفتم دراین سفرشرکت کنم.

استدعاکردم که همراه باشم. فرمودند:«به توخوش نمی گذرد همین جا بمان» بالاخره با اصرارجزو مسافرین شدم.

زادوتوشه سفر همراه شد. دراصفهان شش دست لباس شخصی برای اعلیحضرت پدرم خریده بودند که هیچیك ازاین لباس ها قابل پوشیدن نبود. لحظات وداع خیلی غم انگیز بود. پدرم برای آخرین دفعه به اتاق شهناز رفته و اورا درآغوش گرفتند که برای نخستین باردیدم شاه گریه می کند. هنگامی که ازاتاق شهناز خارج شدند چنان آثارغم و اندوه درچشمان شاه نمایان بود که من ازمشاهده آن بی اختیار لرزیدم. درنائین دربالاخانه محقری برای ناهارجمع شدیم. اعلیحضرت نگاهی به شاهپورها انداخته فرمودند:«این بچه ها شیرند یاببر که باید ازوطن خارج شوند» آقای جم گفتند:«قربان شیر وببر نیستند اینها بچه شیرند».

هنگامی هم که کشتی ازبندرعباس حرکت می کرد اشك ازچشمان پدرم سرازیرشد که چون تحمل نگریستن این منظره را نداشتم به اتاق کشتی پناه بردم.

روزی درکشتی یکی ازهمراهان پیانو می نواخت که قدری حزن انگیزبود. پدرم گفت:«این چیست، مارش بزنید. یك آهنگ زنده بنوازید.» با وجود آثارعصبانیت وآشفتگی که درپدرم مشاهده می شد معهذا مارا ترغیب می کردند که باید استقامت و صبر و بردباری داشت. می دانستم زیرآن قیافه آرام طوفانی نهفته است و بیش از همه ما رنج می برند وغم هائی بردل دارند که هزاریك آن را آشکار نمی کنند. رنج و الم روحی پدرم طوری بود که بالاخره طومار زندگی و حیات ایشان را درهم نوردید.

پدرم درجزیره موریس رادیولندن و رادیو برلن را می شنید که به او دشنام می دادند. دراینجا بود که فرمود:«جرم من جرمی است که بایدهردوطرف به من دشنام بگویند.»

پدرم همانطور که اززمان سربازی عادت داشت همه روزه قبل ازطلوع آفتاب ازخواب برمی خواست. ساعت ۱۰ واردباغ می شدند و تاساعت یازده و نیم قدم می زدند. ساعت یازده ونیم غذاصرف می شد. تاساعت دونیم بعدازظهر استراحت می کردند و بازدرباغ قدم می زدند تاساعت چهارکه چای صرف کرده و به رادیوها گوش می دادند. درساعت هشت و نیم شب شام صرف میشد و ساعت ۱۰ شب برای استراحت به اتاق خواب می رفتند. پیوسته از بی خوابی شکوه کرده ازشنیدن کوچکترین صدائی ناراحت می شدند. خواب ازچهره پدرم فراری بود وهرقت به چهره ایشان نگاه می کردیم آثار رنج عمیق و یك اندوه بزرگ را درچشمانشان می دیدیم و درپنهان ازایشان اشك می ریختیم. به هیچوجه مایل نبودند ازباغ بیرون بروند وازدیدوبازدید اشخاص گریزان بودند. چندبار اصرار کردیم که به سینما برویم ولی قبول نکردند. فقط یکبار ازباغ خارج شدند و آن هنگامی بود که برای شاپورمحمودرضا حادثه ای روی داده بود که با تاکسی به محل حادثه رفتند که تصادف مهمی نبود.

به همه ما تاکید می کردند که ازدرس و بحث و ورزش و تکمیل زبان های خارجی غفلت نکنیم. برای ضیافتی که به افتخارپدرم درجزیره موریس داده شد به دشواری لباس پوشیدند ولی می فرمودند:«من عادت به پوشیدن این لباسها ندارم ودرتمام عمر جز لباس سربازی نپوشیده ام.»وقتی نامه برادرم ازتهران رسید چشم پدرم روشن گردید. هروقت نامه ای ازتهران می رسید دست به دست می گشت و قلوب ما را لبریز ازشادی می کرد. وقتی نامه دیرمی شد می فرمودند: «چه شده که اعلیحضرت شاه ازما یاد نمی کنند. چرا مرا به کلی فراموش کرده اند.»

پدرم نسبت به سگ وگربه وحیوانات رئوف بودند. درکشتی من سگی داشتم که باعث سرگرمی ایشان می شد. گاهی مارا می

خنداند که وقتی مرد همه رامتاسف ساخت. درموریس یکی ازبانوان گربه ای آورده بود که تقدیم اعلیحضرت کردم که درتمام مدت درموریس همراه ایشان بود و ازایشان جدا نمی شد. به آب و غذای حیوان خیلی توجه داشته و نام آن حیوان را (پوتین) گذارده بودند.

اززمان سربازی خود خاطراتی داشتند که متاسفم چرا آنهارا یادداشت نکرده ام. همه چیز را به من می گفتند.گاهی باصدای بلند می گریستند.

یك روز درباغ که گردش می کردیم خرمائی مانند سنگ ریزه روی سرایشان افتادکه با تاثرگفتند:«خرماهای اینجامراآزارمی دهد، تصورنمی کنم تاحالاکسی ازخرما این جورصدمه دیده باشد.»

علاقه رضا شاه به شهناز

علی ایزدی می نویسد: اعلیحضرت رضاشاه به شهناز علاقه زیادی داشتند و مرتب عکس اورا می دیدندو درباره شهناز صحبت می کردند. هروقت درکوچه بچه ای را به سن شهناز می دیدند اورا موردنوازش قرار می دادند.

هنگام اقامت درژوهانسبورك یکبارخبرقحطی و بدی وضع نان درتهران به گوش اعلیحضرت رسید. اگر بگویم ازشنیدن این خبر بیش از همیشه ایشان را متاثر دیدم حمل براغراق خواهیدکرد. از ناراحتی حتی اشك ریختند. مرتب دراتاق راه می رفتند و می گفتند:«قحطی چیه، یعنی چه، مگرنان خارجی هارا بایدایرانیها بدهند. خارجی ها که ادعا می کردند برای مردم ایران آمده اند تاوضعشان را درست کنند؟ عجب درست کردند، آنها می خواستند مرامفتضح کنند.»

اعلیحضرت شب ها برای ما گاهگاهی لطیفه های نغز وسخنان شیرین برزبان می راندند وحتی درآخرین شب زندگی.

به عقیده من رضاشاه پهلوی ازبزرگترین پادشاهان ایران بعد از اسلام بود. جزعظمت ایران و سعادت ملت ایران تا آخرین روزحیات آرزوئی نداشت.

رضاشاه به کشور امنیت داد

سیدضیاء الدین طباطبائی دردفاع ازاعتبارنامه خود درجلسه ۱۴اسفند۱۳۲۲ مجلس چنین گفت:

این سردار سپهی که به شما امنیت داد و شمارا درکسب و کارخودتان آزاد گذاشت کی به شما داد؟ جزسیدضیاء الدین؟ شما که رضا خان رانمی شناختید. این یك سربازی بودمانند هزاران سرباز بدبخت دیگر. همین رضاخان بود که با تعدادی قزاق درقزوین افتاده بود و پس مانده ونان و گوشت قشوق هندی راهرچهارماه به او می دادند. آن موقع شما کجا بودید؟ سیدضیاء الدین اورا ازآنجا آورد. پس چه شد که او خوب بود وسیدضیاء الدین بد.اگر اوخوب بود که من هم باید خوب باشم. تاوقتی که او بود من هم خوب بودم وخدمت می کرد وامنیت می داد. حالادرمقابل خدماتی که کردیم و درمقابل خطراتی که اززن وفرزندومال شما به دورکردیم پاداش نمی خواهیم، دیگرچرا فحش می دهید؟ چرا به من ناسزا می گوئید؟ یك بام و دو هوا که نمی شود.

کشتی رضاشاه و ولیعهد

ژراردوویلیه نویسنده فرانسوی با نقل قول ازعلی ایزدی چنین می نویسد: وقتی ولیعهد ازسویس بازگشت پس ازانجام مراسم استقبال برای محمدرضا وعلیرضا یك ساختمان ویلائی درکناردریای خزر برای استراحت درنظرگرفته شد. رضاشاه نزدآنها رفت و ازولیعهد پرسید «برای من نوشته بودی که درمسابقه کشتی مدرسه قهرمان اول شده ای، همین طوراست؟» ولیعهد گفت بلی پدر.

رضاشاه گفت پس بیا با من پیرمرد کشتی بگیر. رضاشاه با ولیعهد گلاویزشد و با یك چشم بهمزدن ولیعهدرا روی دست خود بلند کرد و بعدازیك دقیقه اورا روی زمین گذاشت. سپس رو به علیرضا کردو گفت نوبت توست و درحالیکه ولیعهد را زیربغل داشت علیرضارا هم مغلوب کرد و هردوپسررا زیربغل گرفت.

بعد رضاشاه خطاب به آنها گفت هنوز خیلی مانده که شماها مرد بشوید. گردش و تفریح گذشت من باید شمارا مثل یك سرباز تربیت کنم.

رضاشاه بعد ازاینکه پسرخودرابرای تحصیل به سویس فرستاد دچارپشیمانی شد زیرا اعزام ولیعهد به دانشکده افسری و تحمیل مقررات سخت دانشکده به وی نقاط ضعف روحی اوراترمیم نکرد. رضاشاه ازاینکه پسرش اعتماد به نفس ندارد و بیش از اندازه محتاط و محافظه کار است رنج میبرد. او که با اعمال قدرت و خشونت به سلطنت رسیده بود عقیده داشت که درکار حکومت عفو و اغماض دربرابر دشمنان کمتر نتایج مطلوب به بار می آورد. رضاشاه معتقد بود که درصورت احساس خطر باید بی تامل درفرود آوردن ضربه کاری پیشقدم شد. او رحم و عفو و گذشت را در نبرد قدرت خطرناك می دانست و معتقد بود که قلب یك زمامدار باید بر روی هر تاثیر و تاثری بسته باشد.

رضاشاه که این خصوصیات را درپسرخود نمی دید می کوشید باتکرارمطالب درروح ومغزاو اثربگذارد. او می گفت باید خط مشی ثابت و مشخصی درحکومت تعیین کرد وازآن عدول ننمود. اومعتقد بود که هزگز ازتصمیمی که گرفته نباید بازگشت و علاوه برآن نباید به هیچکس بطور مطلق اعتماد کرد. ولیعهد این حرفهارا گوش می کرد و تحت تأثیرمحیط تربیتی خود درسویس دردرون خوداندیشه دیگری داشت. خوش قلبی بیش ازاندازه و اعتماد به همه پایه های

حکومت محمدرضاشاه را متزلزل ساخت و این کابوس هرگز اورا رها نکرد.

ژراردوویلیه می نویسد: این نگرانی به قدری فکر رضاشاه رامشغول کرده بود که می خواست درقانون اساسی تجدید نظرکرده و علیرضا را برای جانشینی خودانتخاب کند که تحت تاثیر فرهنگ اروپائی قرارنگرفته ومانند اوخشن و بی رحم بود. ولی علاقه باطنی به ولیعهد مانع ازهرگونه اتخاد تصمیم بود.

دربازگشت ازاروپا عیاشی های ولیعهد نیز فکر رضاشاه را به خود مشغول داشته بود و به همین جهت موجبات ازدواج اورا فراهم ساخت.

ولیعهد ازازدواج با فوزیه صاحب یك دخترشد که ته دلش خوشحال بود زیرا دختر را ازپسر بیشتر دوست می داشت و فرصت کافی برای تولد ولیعهد باقی مانده بود. اما رضاشاه ازاین کار بسیارناراحت گردید. زیرا درتاریخ خوانده بود و یا به او گفته بودند که درمیان سلاطین قاجارآنهائیکه اولین فرزندشان دختر می بود یا کشته شده یا درتبعید مرده اند. فردای آن روز رضاشاه به پسرش گفت:« دست به کارشو تاصاحب ولیعهد شوی. این مهم ترین وظیفه تو است. »

رضاشاه مردی مقتدر و دقیق و سختگیر بود

سلیمان بهبودی ازیاران نزدیك رضاشاه که انسان شریفی بود بهتر ازهرکس به روحیه و اخلاق رضاشاه آشنائی داشت و یادداشت هایش به خوبی می تواند سرسلسله پهلوی رامعرفی کند.

او می نویسد: درژاندارمری خدمت می کردم که یك صاحب منصب قزاق بلند بالاوخوش اندامی وارد شد و دراتاقم نشست و به گفتگویا اوپرداختم که معلوم شد سرتیپ رضاخان است. ازطرز کارم

جویا شد. خط مرا دید وتعریف کرد.

بعدازکودتا از خیابان فردوسی عبور می کردم، رضاشاه سوار درشکه بود مرا نشان داد که یکی ازهمراهان او آدرس مرا گرفت ومرا احضار و دعوت بهمکاری کرد وگفت می خواهم کارداخلی مرا اداره کنی. خانه کوچکی بین چهارراه پهلوی و خیابان کاخ داشتند که اعضای خانواده ایشان همه درآنجا زندگی می کردند. مشغول ساختن عمارت جدیدی توسط استاد محمدتقی صانعی(معمارباشی) شدند که با کمك فرمانفرما آماده گردید.

درمراسم عزاداری حضرت اشرف جلو دسته قزاق بودند که قزاقها این نوحه را می خواندند:

اگر درکربلاقزاق بودی حسین بی یار ویاورنبودی

درحالی که مخالفین می گفتند:

اگر درکربلاقزاق بودی چادررا از سرزینب ربودی

حضرت اشرف موقعی که‌افسرقزاق بودند درچهارراه حسن آباد منزل داشتند وبا اهل محل مثل(خادم عکاس - عیسی خان خیاط - حاج حسن سقط فروش - جعفرخان - علی اصغرکلاهدوز - یوسف خان خیاط ارمنی) آشنائی داشتند که هیچگاه آنهارا فراموش نکرده و به آنهاکارهائی رجوع نموده ومراهم برای احوالپرسی می فرستادند.

دراوایل کودتا درچاله میدان در زدو خوردی دونفرکشته شدند که قاتلین دستگیر و محاکمه و محکوم به اعدام شدند. یکی ازآنها متعلق به صنف کفاش بود که بازاریها گفتند اعتصاب کرده بازار را تعطیل می کنند. دستور دادند هرکس دکان خودرا تعطیل کرد، یك قفل روی قفلش بزنند ودیگرحق کسب درآن دکان را ندارد و دستور اعدام قاتلین را دادند. هیچکس جرئت نکرد مغازه اش را تعطیل

کند.

دستوردادند برای هر روزطبقه ای شرفیاب شوند. یك روز رئیس اداره سیاسی سفارت انگلیس اجازه شرفیابی خواست گفتند من روزها رغبت نمی کنم ریخت شماهارا ببینم حالا شب می خواهی نزد من بیائی، برو همان روزی که مخصوص خارجیها هست بیا.

یکبار روی کاغذ یك سطر نوشته بودم نزدمن آمده گفت باید از این کاغذ حداکثر استفاده را بکنی زیرا هربرگ این کاغذ برای دولت مبلغی خرج دارد و باید صرفه جوئی شود.

مخالفین برای اینکه قدرت نظامی را ازحضرت اشرف بگیرند باتبانی محمدحسن میرزا اورا وزیرجنگ کردند. لباس غیرنظامی و سرداری و کلاه پوست معمولی هم برای ایشان فرستادند ولی لباس را تغییر نداده و با همان لباس نظامی درجلسه دولت شرکت کردند و نقشه مخالفین را بهم زدند.

محمدحسن میرزا ولیعهد وقوام السلطنه و سردارانتصار می خواستند حضرت اشرف را ازبین ببرند که قضیه کشف شد ونقشه بهم خورد. چندین بار محرمانه تشکیل جلسه شد تاحضرت اشرف را ازبین ببرند که ازتوطئه آگاه شده دستوردادند که بنده و حمدالله و محمد که هرسه نظامی و ازمحارم بودیم ازساعت ۱۱ شب تاصبح دوراتاق به نوبت کشیك بدهیم.

امیرلشکر خدایارخان واسطه عقد با ملکه توران دختر مجد السلطنه بود. درچهارراه پهلوی زمینی خریداری و ساختمان شد و ملکه توران آنجا منتقل گردید. بعدازتولد شاپورغلامرضا ازحضرت اشرف جدا شد.

وقتی خدایارخان حاکم قزوین شد نامه ای نوشت که باید برای ایام پیری فکری کرد، شخصی به او متوسل شده که برای کارش سه دانك ملك می دهد و سه دانك دیگرراهم می توان خرید، می دانم

حضرت اشرف پولی ندارید ولی ازعایدات ملك می توان بهای آن را پرداخت. درحاشیه نوشتند من آرزو می کنم درقلب مردم باشم درآن صورت همه چیز فراهم است. البته این اقدام با اقدامات بعدی که منجر به خرید املاك شد شاید منافات داشته باشد ولی حکمتی هم داشت.

وقتی حضرت اشرف افسر جزء بودند به چندنفر از افرادخود اعتماد داشتند. حمدالله گروهبان که به پیشخدمتی گمارده شد. یدالله که بعدها پهلوی راننده می نشست. حسین بلوچ که پیشخدمت اتاق خواب بود. هروقت او را می خواستند(حسین سیاه)صدا می کردند. یکی هم قاسم بود که با او شوخی میکردند. این چندنفر ازمحارم بودند.

یك روز مرا خواستند و گفتند شما می توانی زندگی شخصی مرا اداره کنی. دست راست خودشان را روی شانه چپم گذارده فرمودند شماهم دست خودرا روی شانه وسردوشی من بگذارید. فرمودند بگو به این سردوشی و شرافت سربازی قسم یاد می کنم که من با کمال صمیمیت به شما خدمت کرده و زندگی شمارا خوب اداره می کنم. بعدازگفتن این جمله اضافه کردم:«تاخون دررگهایم هست با کمال صداقت ودرستی به خاندان پهلوی خدمت می کنم.» فرمودند درصورتی که زندگی مرا خوب اداره کنی شما را ترقی می دهم بطوریکه باعث تعجب دیگران شود. بعدها که به سلطنت رسیدند به وزراء می فرمودند اگر سلیمان زندگی مرا به صورت تخم مرغی درآورده و به دیوار بزند و بشکند من حرفی ندارم و فکر می کنم که به صلاح است. قائم مقام هم آن را ازشاه شنیده بود.

محمدرضا(پهلوی دوم) را(ممل جان) صدا می کردند. وقتی صانعی ساختمان عمارت پذیرائی راتمام کردوبه تهیه وسائل پرداختیم. دسته های اصناف مرتبا درعمارت پذیرائی جمع شده اظهار

خدمتگذاری می کردند. سیدشجاع(حقگو) وجماعتی آمده بودند که سیدمحمدعلی شوشتری گفت برای کمك به حضرت اشرف آمده اند. ایشان گفتند من به کمك و پشتیبانی احتیاج ندارم. ولی سیدحقگو گفت برای تبریك عیدآمده اند و شوشتری هم با ما نبوده است. بعد مسجدی روی زمین نشستند وخودشان هم روی زمین نشستند. تا مدتی شوشتری مطرود گردید. فرمودند شما صنف خباز می توانید بادادن نان خوب به مردم کمك کنید و کم فروشی نکنید.

حضرت اشرف دستوردادندکه خیاط و کلاهدوز به کاخ گلستان بروند و برای شاه و ولیعهد لباس نظامی تهیه کنند. ولیعهد لباس سرهنگی پوشید و به بازدید فوج احمدی رفت. بعضی ازشاهزادگان مفت ومجانی ازخزانه پول می گرفتند که دستوردادندهمه قطع شود. به تدریج با ایلات و عشایر ارتباط برقرارکردند. صولت الدوله قشقائی - غضنفرالسلطنه - سردارمعززبجنوردی - امیر مخصوص کلهر که موردمحبت بودند به تهران می آمدند و میهمان بودند. صولت الدوله دردفعه اول پای حضرت اشرف را بوسید ولی از زمین بلندش کردند. درمراجعت چهارنفر ازایل خودرا برای مراقبت حضرت اشرف گمارد.

وقتی به فکر تهیه ییلاقی بودند کشتکارمعمارباغ سعدآباد را پیشنهادکرد. معلوم شد که متعلق به امیرلشگر سرداراعظم می باشد که وقتی فهمید قباله را تقدیم کرد ولی ناراحت شدند و ازخریدآن منصرف گردیدند. سرداراعظم وقتی فهمید گفت همان قیمت قباله پرداخت گردد که معامله انجام شد.

روزهای سه شنبه قرارملاقات عمومی بود. حاضرین یکی یکی مطالب را معروض داشته دستورات لازم می دادند.

ازهیئت وزراء اطلاع دادند که اعلیحضرت(احمدشاه) به کاخ می آیند و آقای مشیرالدوله هم حضوردارند شماهم برای معرفی

تشریف بیاورید منتظرهستند. جواب دادند بگوئید تب دارم و نمی توانم. سالاراعتضاد عرض کرد اعلیحضرت می فرمایند بعدازظهر به کاخ گلستان بیائید من هم ماندم که شمارااملاقات کنم. فرمودند تب شدید است و قادرنیستم. مجددا اعلیحضرت فرمودند کار لازمی هست ۵ دقیقه شده شرفیاب شوید فرمودند کسالتم شدید است و معذرت می خواهم.

سیدابوالقاسم کاشانی وقت شرفیابی خواسته بود مقرر داشتند دبیراعظم ازایشان پذیرائی کند.

درزمان قاجاریه حکومت آذربایجان با ولیعهد بود. اهالی ازاین سنت ناراحت و حضرت اشرف هم ناراضی بودند. اولین بار امیرلشکر اسماعیل خان امیرفضلی را که ازنظامیان قدیمی بود و دست پرورده حضرت اشرف ومورداعتماد بودمامور ووالی آذربایجان کردند. خوب کارکرد اهالی هم راضی بودند پس ازمدتی با اصرار زیاد قرارشد ولیعهد به آذربایجان برود و عهده دارحکومت شود به علت مخالفت اهالی ومخابره تلگرافات ولیعهد وحضرت اشرف اختلاف پیدا کردند که منجر به توطئه علیه ایشان شد. سیدضیاء هم روابط محرمانه ای با ولیعهد داشت. آقای رئیس الوزراء سئوال کردند که امروز حضرت اشرف به هیئت دولت می آیند؟ فرمودند شرفیابی دارم و بعدازشرفیابی خواهم آمد. آقای رئیس الوزراء خواهش کردند قبل ازشرفیابی به هیئت دولت تشریف بیاورند چون مطلبی است که بایدقبل ازشرفیابی اطلاع حاصل کنند، قبول نمودند.

آقای رئیس الوزراء ازکاخ صاحبقرانیه سئوال کردند که امروزجلسه هیئت دولت تشکیل شده آیا تشریف خواهندآورد؟ چون جزئی کسالت داشتند عذرخواستند. دست مصدق السلطنه شکسته و درمنزل بستری بود فرمودندازایشان احوالپرسی شود. ازمراحم حضرت اشرف تشکر کردند.

قایم مقام الملك رفیع خودرا به حضرت اشرف نزدیك کرده بود. نان رابه نرخ روز می خورد. می گفت شخص بایدلباسش رادرآفتاب خشك کند. همواره طرف قوی را می گرفت. اغلب روزها حضرت اشرف برای تفریح باخدایارخان وسردار رفعت نقدی و قایم مقام و میرزاکریم خان رشتی وصارم الدوله وآقامیرحمزوی آس بازی می کردند.

اعلیحضرت بعدازاحوالپرسی ازحضرت اشرف گفتند من کسالت دارم فردابعدازظهردرصاحبقرانیه منتظرهستم قبول فرمودند.

همراه حضرت اشرف به کاخ برلیان رفته بودم پیشخدمت در اتاق شاه لبخندزنان پیش آمد و سلام کرد. حضرت اشرف محض تادیب دستش راگرفته اورابیرون کردند وگفتند عوض تعظیم به من لبخند تحویل می دهید. تعظیم کن. رئیس اورا احضار کرده فرمودند چراپیشخدمتهای دربار اینقدر بی تربیت هستند.

وقتی به مقام سلطنت رسیدند درگاهی رئیس نظمیه برای هر کس پرونده ای می ساخت ازجمله برای سیدمحمدصادق طباطبائی، فرمودند اومردخدمتگذاری است علیه من عملی نخواهدکرد، درمورد اوگزارش ندهید، ازایشان صرفنظرکن، همینطورهم شد. درگاهی به گزارش دادن عادت کرده بود. اوایل وقتی به مسافرت می رفتند هفتادهشتاد اتومبیل همراه داشتند. نظمیه همه را ازاطراف ایشان دورکردوفقط سه اتومبیل همراه داشتند، سرداررفعت - رئیس مخصوص ومعاونش.

سیدمحمد صادق طباطبائی عرض کرد به علت گرفتاری زیاد حضرت اشرف شرفیاب نشدم هروقت اجازه فرمائید شرفیاب شوم. فرمودند هروقت تشریف بیاورید من آماده ام.

امیراکرم تقاضای شرفیابی داشت. پسرعموی حضرت اشرف بود، درسوادکوه زندگی کی کرد ومردی خوشنام بود. ازافسران فوج

سوادکوه بود که فرماندهی آن با داداش بیك پدرحضرت اشرف بود. ازبستگان دیگر ایشان ابوالقاسم خان - برخوردارخان - فضل الله خان عموزادگانشان بودند که هروقت به تهران می آمدند چندروز در منزل ایشان می ماندند. امیراکرم بعدها پیشکار ولیعهدشد وچندی بعدازتیمورتاش کفالت وزارت دربارراداشت.

حاج آقا جمال عریضه ای نوشته بود با عنوان متعدد که وقتی به عرض رسید فرمودند وقتی روی پاکت این همه عنوان است توی پاکت چیست؟ به معاون رئیس الوزراء دستوردادندکه ازاین ببعد فقط پاکت هائی قبول می شود که ازلقب(سردارسپه) استفاده شود.

وقتی سروصدا فراوان شدحضرت اشرف ازمقام رئیس الوزرائی استعفاکرده تصمیم گرفته بودند ازایران خارج شوند. شیخ مهدی نجم آبادی را خواستند و وکالتنامه ای به نام سرهنگ کریم بوذرجمهری نوشتند و امضاءکردند که درغیاب حضرت اشرف همه اختیارات زندگی با کریم آقا بود. جامه دانهارا هم بستند ولی معاضدالسلطنه مطلبی رازیر گوش ایشان گفت و رفت و بعدمستوفی الممالك و مشیرالدوله و مؤتمن الملك و جمعی ازوکلاء آمده مانع سفر خارج شده موافقت کردند به رودهن بروند. فشارمردم به جائی رسید که مجددا مجلس به ایشان رأی داد.

حضرت اشرف به مناسبت کسالتی که داشتند نتوانستند وزراء را حضور ولیعهد معرفی کنند به آقای مصدق السلطنه وزیرخارجه مأموریت دادند که وقتی این کارصورت گرفت ولیعهد گفتند خیلی مشتاق دیدار حضرت اشرف هستم.

من واسطه ملاقات مدرس بودم. هروقت قرارشرفیابی داشت کالسکه را می بردم واورا می آوردم. ساعت شرفیابی همیشه قبل ازآفتاب بود. موقعی که اشخاص را ازملاقات با مدرس منع کرده بودند بطوریکه مأمورین متوجه نشوند من اورا ملاقات می کردم و

رئیس نظمیه نمی توانست بفهمد واسطه کیست.

روزی مرا احضار فرموده گفتند هروقت آقای فروغی مطلبی به شما رجوع کرد مثل این است که من رجوع کرده ام بدون اینکه ازمن بپرسیداجرا کنید. به رئیس نظمیه بگوئیدگفته ایشان گفته من است.

تمام وزراء و مقامات ساعت خودرا باساعت اعلیحضرت تنظیم می کردند که درشرفیابیهااشکالی پیش نیاید. چون ساعت روی میز تحریرده دقیقه ازساعت های دیگرجلوتربود. نسبت به کارهای خاندان قاجارخیلی توجه داشتند وبه صاحب جمع که کارهای ملکی خانواده قاجاررا اداره می کرد فرمودند هرکاری دارند بگویند که رفع مشکل شود. با اشخاصی که صفاوصمیمیت داشتند واز زیرکار درنمی رفتند مهربان بودند.

ازحقیقت گوئی خوششان می آمد وازتملق و تعریف و دعا و ثنا متنفربودند. ازشنیدن معایب بدشان نمی آمد ولی اگر بدبود و تعریف می کردند ناراحت می شدند. ازتوسل به خارجی ها به شدت تنفر داشتند. می فرمودندازسه چیز بدم می آید. یکی دیوار گلی(چینه) - دیگری چادرسیاه وسومی هم گریه.

به درختکاری توجه خاص داشتند. درشمال املاك مخروبه را خریداری وآباد کردند. اگر دهی آباد بود می فرمودند مالکش لیاقت دارد و خودش اداره کند. ازقطع اشجار ممانعت می کردند. معتقد بودند به رؤسا ومدیران باید استقلال داد تابتوانندانجام وظیفه کنند و ازمداخلات اشخاص درکاردیگران خشمگین می شدند.

سرلشکر خزاعی فرمانده لشکر خراسان شد. برای خودآرامگاه می سازد و به فکر می افتد که برای اعلیحضرت هم جای مناسبی تهیه کند. وقتی به عرض می رساند ناراحت شده می فرمایند: «فرماندهی که به جای فرماندهی به فکر مردن است و برای خودقبر تهیه می کند دیگربه دردفرماندهی نمی خورد» و اورا تغییر دادند.

درسال های۱۳۱۶و۱۷سپهبدامیراحمدی - سرلشکرخدایارخان - ادیب السلطنه سمیعی - سرلشکرنقدی - قائم مقام رفیع مرتب شرفیاب می شدند ومطالبی معروض می داشتند.

تیمورتاش می خواست پیشحدمتهای تحصیل کرده بیاوردقبول نکردند می گفتند من هروقت چای خواستم به این رفتگربگو برود از قهوه خانه سرچهارراه بیاورد وبگذارد روی نیمکت ومن برمی دارم. اینها خیال می کنند من سربازی خودرافراموش کرده ام. نه من در زندگی همان سرباز هستم. وقتی خیابان های شهر تهران ساخته می شد اکثراً با اسب سواری سرکشی می کردند.

حضرت اشرف تابستانها درسعدآباد بودند ومقررفرمودند در شهرمراقب ساختمانها باشیم. درشمال شرقی کاخ مرمر بنائی بود معروف به سالاریه که سالن های بزرگ واتاق خواب تمام آینه داشت. ازسالارلشکرآن راخریداری کردند وچندعمارات اطراف راهم خریدند. سردرسنگی بانقشه استادجعفرخان معمارساخته شد. استادعلی حداد درکمال زیبائی آن را آراست وکاشیهای آن راطاهرزاده بهزاد طراحی واستادحسین خاك نگارمقدم تهیه کرد. بعدهادرهمین عمارت سالاریه منزل کردند.

سردارمعظم خراسانی(تیمورتاش) و داور دراتاق من بودند و وکلارایکی یکی می آوردند و ورقه ای را امضاء می کردند که پیشنهاد انقراض قاجاریه بود. سیداجاق گفت تا این امیراحمدی قصاب را برندارید امضاء نمی کنم که گفته شد او تغییر می کند و ورقه را امضاء نمود.

احمدشاه ازاروپا شیخ خزعل راتحریك می کرد و می گفت من به این دولت اعتماد ندارم. درحضورچندتن ازوکلاء فریادزدند که این تلگرافات به دستورشاه است. اینها تصورکردند من میرزاتقی خان امیرکبیرهستم که بخواهند اورا ازبین ببرند و خودش دستش را

درازکند وبگوید رگ دستم را بزنید. ولی من میرزاتقی خانی هستم که رگ دیگران را می زنم وسزای این دزد غارتگر واربابش راکف دستش می گذارم. دوروزبعد به جنوب حرکت فرمودند و خوزستان را پاك کردند وفاتحانه مراجعت نمودند. ازهمان روزهامعلوم بود که سلسله قاجارخلع شده است. احمدشاه هم دیگر فکر مراجعت ازایران را ازخود دورکرد.

بعدازتصمیم مجلس مؤسسان به خلع قاجاریه روزی به عمارت برلیان وعمارت تاج تشریف بردند. درمقابل تابلوئی ایستاده پرسیدند ازکیست؟ گفتند ازمیرزاحسین خان سپهسالار. جلو رفته فرمودند مردبیکاره ای بودی، سالهاجلوی پیشرفت مملکت راگرفتی، کاری که حالامن کردم توباید درزمان خودت می کردی و پیشرفت مملکت را به عقب نمی انداختی. دستوردادندکله کریمخان زند را که آغامحمدخان قاجار دستورداده بودزیرپله راهروتخت مرمر دفن کنند بیرون بیاورند و درجای مناسبی بگذارند. آغامحمدخان سرکریم خان را زیرپله های راهرودفن کرده بود تاوقتی ازآنجاعبور می کند سرکریم خان زیرپایش باشد.

اوایل سلطنت درکاخ گلستان عمارت بلورمنزل داشتندوعمارت خوابگاه هم که فعلا (وزارت دارائی) است اختصاص به دفتر پیشکاری ولیعهد داشت.

وقتی به سلطنت رسیدند شروع به مسافرت به نقاط مختلف مملکت کردند. درعین سادگی این عادت را داشتند که وضع زندگی درمنزل وخارج یکنواخت باشد. درساعت معین سیگار می کشیدند و چای و آب می خوردند آنهم فقط درظرف خودشان. باید سیگارشان ازتوتون مشتوك داریاشدکه خیلی تندبودوهرکس نمی توانست استفاده کند. بقدری منظم بودند که پیشخدمتهاسرساعت معین وسایل را آماده می کردند. پیشخدمت دستورداشت که سرساعت ٦ صبح چای

را به اتاق خواب ببرد که دررختخواب منتظر بودند. با استحمام و کشیدن سیگار دوم به اتاق دفتر می رفتند که درست ساعت ۷ صبح بود. یك گزارش ازنظمیه می رسید وگزارشات تلگرافی ازسراسر کشور که تاساعت ۸ صبح مطالعه می کردند. ساعت ۸ صبح رئیس دفتر شرفیاب می شد. یك روزساعت ۹ صبح وزیرجنگ و روز دیگر رئیس ستاد ارتش و بعد وزراء شرفیاب می شدند. یك روز رئیس ستاد زودترشرفیاب شد که فرمودند ساعت شما خراب است. برگشت و سرساعت ۹ شرفیاب شد.

کاظمی وزیرخارجه شرفیاب بود. فرمودند وزیرخارجه را ببر و اتاق ها با قالی های نفیس را نشان بده وگفتند تمام ممالکی که سفارتخانه داریم باید محل ملکی خودمان دربهترین منطقه باشد و چون در دنیا به فرش شهرت داریم بهترین فرشهارا برای سفارتخانه ها خریداری کنید.

سالی دومرتبه به مسافرت می رفتند که هربار ۱۲تا۱۵روز طول می کشید.

وقتی ولیعهد کلاس مخصوصی را درکاخ طی می کردند اتاقی داشتم که درآن تفنگی بود که اغلب پربود که با آن ما کلاغ هارا می زدیم. یك روز ولیعهد و دوستان همبازی اش به آن اتاق می روند ولیعهدتفنگ را برمی دارد بدون اینکه بداند پراست یکی ازشاگردها دستش به ماشه می خورد و تیری شلیك می شود که کلاه ولیعهدراسوراخ کرده به سقف می خورد. ازصدای تفنگ به آنجا رفتم وبحمدالله بخیر گذشت. سعی کردم رضاشاه ازآن مطلع نگردد.

وقتی القاب را لغو کردند خیلی حساسیت داشتند. یك روز گفتم (امیراکرم) فرمودند، دیگرامیراکرم نیست دیگر خان و آقا و بیك نیست. گفتم چراغعلیخان گفتند مگر نگفتم خان هم نیست.

اعلیحضرت افسران قدیمی وکارمندان علاقمند به کاررا دوست

داشتند. وقتی سرلشکر بوذرجمهری وسرلشکر نقدی (سرداررفعت) مریض شدند به عیادت آنان می رفتند. فروغی خیلی مورداعتماد بود بارها برای عیادت به منزلش می رفتند.

محمدرضاپهلوی بعدازاینکه ولیهعدایران شد

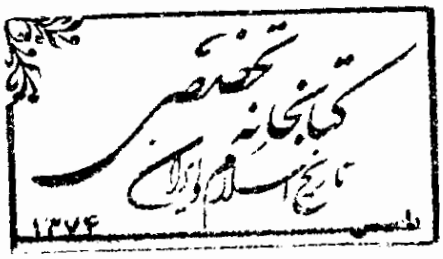
کتابخانه تخصصی
تاریخ اسلام و ایران
۱۳۷۴

یك روزفرمودندمن همیشه اینطورزندگی نداشته ام. سختی ها کشیده، پیاده رویها کرده، گرسنگیها کشیده، درسرمائی که سنگ را می ترکاند پیاده دربیابانها باعده خودم به مأموریت می رفتم. یکبار چکمه هایم بقدری کهنه شده بودکه با پاشنه های کجش بازحمت راه می رفتم. هرچندفرسنگ بچه ها چکمه هارا ازپایم درمی آوردند وبا سنگ میخهای داخلی چکمه رامی کوبیدندوباپای زخمی به راه رفتن ادامه می دادم.

یك روز به دادگر رئیس مجلس گفتند این چه مجلسی است؟ کارشاه به جائی رسیده که زوار بایدازاوتعریف کند. او آدم متلونی است که هرروزچیزی می گوید. من چه احتیاجی دارم که ازمن تعریف کند. عوض تعریف کارشان را انجام بدهند.

اعلیحضرت باتمام گرفتاریها اختیارجنگل و ارز رادردست خود داشتند. هرسازمانی که احتیاج به ارزداشت بایدگزارش شرفعرضی تهیه می کرد.

اعلیحضرت به نظافت خیلی اهمیت می دادند. ازنظرعمارت و باغ ولباس وبدن که هردو روزیکبارحمام می رفتند وکیسه کش مخصوص داشتند. اگر روی مبل ها گردمی گرفت ناراحت می شدند وبادستمال سفید جیبی روی آن می کشیدند.

درمراجعت ازسفرچالوس راه دست اندازداشت. وقتی پیاده شدند به منصور وزیرراه فرمودند: «برودعاکن پادشاه مشروطه هستم والا همین جادستورمی دادم سرت راجداکنند، این راه است یا کوهستان».

دفعه بعد که سرلشگرفیروز وزیرراه بود بازهم راه خراب بود، بطوری عصبانی شدند که نزدیك بود وزیرراه قبض روح شود.

ازمأمورین املاك نظیر سرتیپ صفاری وسرتیپ افشارطوس که مریض شدند خیلی مراقبت داشتند. من هم وقتی مریض شدم همه روزه درکاخ بدیدنم می آمدند.

اعلیحضرت یك روز(حسین سیاه) ازخدمتگذاران دربار را به ولیعهد معرفی کرده گفتند درمأموریت همدان حسین کارهای مرا انجام می داد وباخدمتگذار زن به نام فاطمه که آنهارا دست به دست دادم ازدواج کردند وصاحب دوپسرهستند. پسرهارا آوردوبه ولیعهد معرفی کرد. فرمودندمتوجه آنها باش. یکی دردفتر شهبانوکارمی کرد و دیگری استادیاردانشگاه شد.

اعلیحضرت به قالی خیلی علاقه داشتند و می گفتند من عمارت را به خاطر قالی می سازم. قالی های بسیار نفیس درکاخ ها بود.

یك روزفرمودند دراطراف کاخ شب ها صدای اتومبیل را نمی شنوم. معلوم شد شهربانی شب هاجلوی حرکت اتومبیلهارا می گیرد. فرمودند پس تکلیف ساکنین اطراف چیست؟ رئیس شهربانی دلایلی آورد فرمودند من بین مردم بوده ام مزاحم آنها نشوید.

موقع پیاده روی گیوه می پوشیدند. یك روزیکی ازمستخدمین رادیدند که گیوه بهترازایشان به پا دارد فرمودند باحقوق کم چطور این گیوه را خریداری کرده ای؟من که شاه هستم این گیوه ارزان را پوشیده ام. شما هم باید صرفه جو باشید.

کفش هاوپوتین ها اغلب تعمیر می شد وحق تعویض نداشتیم. زیرابازخواست می شدیم.

برای مستخدمین دربارااضافه حقوق خواستم و به عرض رساندم که خداوند به اعلیحضرت به اندازه بلژیك ملك و نقدینه داده و اگر اضافه حقوق داده شودآنها خوشحال می شوند. خیلی عصبانی شده فرمودنداینهائی که من دارم مال مملکت است. آنچه من باخودمی برم

دوزرع ونیم چلواراست. چون می بینم صاحبان املاك آبادانی نمی کنند فکر کردم با عایدی این املاك می شود بودجه مملکت را تأمین کرد. آن را آباد می کنم و برای مملکت می ماند. هرکجای مملکت ما مثل سویس است اگر آبادکنیم ثروتمند می شویم. من امروز پادشاه مملکتم ولی مالك و زارع و مهمانخانه چی وکارخانه چی و حمامی هستم. مگر نمی دانم که شاه مملکت نبایداین کارهارابکند. من مملکتم را دوست دارم و این کارهارامی کنم برای فردا وقتی که رفتم برای مملکت می ماند.

اعلیحضرت اعتقادات مذهبی محکمی داشتند و به مشیت الهی و عفو وانتقام مقید بودند.

درمراسم سلام درکاخ گلستان تیمورتاش مطالبی را به عرض رسانیدو دوستمحمدبلوچ را به کاخ آورده بود. دراتاق انتظار شخص ژنده پوشی را با لباس کثیف پهلوی مشیرالدوله و مستوفی الممالك دیدم ایستاده است. باتیمورتاش تشریف آوردند وگفتند دوستمحمد توئی؟ گفت بلی. فرمودند چهل روزاست فراری هستی و یك موی سیاه نداری. گفت ازخوف اعلیحضرت است. فرموندندست انتقام است.آنهمه جنایت کرده وآدمهای بیگناه ومأمورین بدبخت راکشته ای، بایدازتوانتقام گرفت. فرمودند ببریدش که چندروزبعداعدام شد.

سرلشکر آیرم می خواست علیه بوذرجمهری پرونده بسازد که دستورفرمودندیکی ازخیابانهای تهران به نام بوذرجمهری نامگذاری شود با این طرزپرونده سرلشکر بوذرجمهری بسته شد.

یك روزدرخیابان قطاری ازشترجلوی اتومبیل اعلیحضرت عبور می کند ومانع حرکت اتومبیل می شوداعلیحضرت ازاتومبیل آهسته پیاده شده به سفارت فرانسه می روند وباتلفن اتومبیل دیگری می خواهند. راننده اولی متحیر می شود که مسافرش چه شده است؟ اعلیحضرت فرمودند چرا درآینه نگاه نمی کنی؟

درراه همدان درویشی جلوی اتومبیل شاه را گرفت. پیاده شدند و ازاو که ریش انبوهی داشت پرسیدند گردن کلفت اول بگو ببینم نظام رفته ای یا خیر؟ گفت خیر. فرمودنداین گل مولا هنوز خدمت نکرده اورا به لشکر سنندج تحویل می دهید که خدمت کند تا بانان حلال ومشروع زندگی کند.اول سروصورت درویش راتراشیدند. چندروزبعد درویش را با لباس نظامی درسربازخانه دیدند وپرسیدند حالا بهتر است یا آن وقت گل مولا؟

ازموقعی که ولیعهدازسویس مراجعت کرده بودند حال اعلیحضرت بی اندازه تغییر کرده بود. هم ملایم شده و هم حال بشاش وخرسندی داشتند. یك روزبه وکلای مجلس گفتنددرکشورهای مشروطه حزب هست برای انتقاد ازکارهای دولت واین کاررا من به جای حزب می کنم مخصوصا حالا که باولیعهد دونفر شده ایم.

وقتی اعلیحضرت استعفا کردند و می خواستند بروند عرض کردم من هم درالتزام رکاب باشم فرمودند خیر، باش برای شاه لازمی و بعد به سوی اصفهان حرکت کردند.

سلیمان بهبودی می نویسد: شبی مرا احضارفرمودند. به تنهائی آواز می خواندند فرمودند سلیمان توهم بخوان، عرض کردم بلدنیستم. فرمودند من بهتر می خوانم یاتو؟ عرض کردم اعلیحضرت. فرمودندچون من شاه هستم خوب می خوانم. سلیمان آیا من بداخلاق هستم؟ عرض کردم خیر، فرمودند. ٤ سال است برای پیشرفت این مملکت سگرمه هایم را درهم کشیده ام، به محض اینکه لبخند به روی این مردم بزنم فورا روی دوشم سوار می شوند والادلیل ندارد که دایم به خود زحمت بدهم و این طور وانمودکنم، من بداخلاق نیستم مراوادار به این طرزرفتار می کنند.

ترس از رضاشاه

ابوالحسن ابتهاج می نویسد: وقتی امیرخسروی رئیس بانك ملی بود و بعدها من معاون او شده بودم برایم تعریف می کرد که وقتی شرفیاب می شدم شاه آن طرف اتاق می ایستاد وبا چشمانش که مانند ببراست به من نگاه می کرد و من هم درحال لرزش گزارش هارا می دادم.

محمودجم چنین گفته است. درشرفیابی حضور رضاشاه آن قدر ازترس عرق می کردم که وقتی به خانه می رسیدم مقداری جوش شیرین می خوردم تا آرام شوم.

ابراهیم خواجه نوری می نویسد: رضاشاه وقتی به تخت سلطنت مستقر گردید ومطمئن شد که قانون پشت اوست و یقین کرد که ناظران برامورایران هم ازسیاست کلی اوراضی هستند دیگر کم کم وقعی به هیچکس نگذاشت و هیچ شخصیتی رانخواست درمقابل خودسربلند و محترم ببیند. درچنین شرایطی است که متملقین مقرب گردیدند.

رضاشاه به مستوفی الممالك خیلی احترام می گذاشت و ازقوام السلطنه ودکترمصدق متنفربود.

علی دشتی می نویسد: رضاشاه مثل هرمؤسس وبنیانگذاری ازاراده ای برخوردار بود. طبعا اشخاصی در دستگاه وی راه می یابند که خودرامجری اراده او نشان دهند واگر طرحی رامناسب ندانند بایدباشکل ملایم که سازگارطبیعت او است بیان کنند. رضاشاه به خودمن گفتند ازانتقاد بدم نمی آید ولی باید غرض آلودنباشد. سرلشکر مطبوعی نقل می کرد که روزی امری فرمودند گفتم به نظرغیرعملی می آید باتلخی فرمودند «نمی شود، نمی شود ،چرا؟» عرض کردم اگر اعلیحضرت بفرمایند اجرامی شود ولی اگر اجازه بفرمائید علت جسارت را عرض کنم. فرمودند بگو. وقتی

گفتم آرام شده به شکوه الملك گفتند مطبوعی نظری دارد شاید صحیح باشد. باید مذاکره کنید.

احمدنفیسی ازقول ملکه مادرنقل می کرد که رضاشاه همانقدر که نسبت به رجال وصاحبان مقام سختگیر بود با افرادعادی رفتار ملایمی داشت وبارها این جمله را تکرارمی کرد:«این ملت بقدری نجیب است که اگرنان وگوشتی برایش فراهم کنیدتوقع بیشتری ندارد.»

دکترمتین دفتری می گفت: رضاشاه تدریجا مخالفین را کنار گذاشت. برای نمایندگی مجلس لیست اشخاص مورداعتماد مردم ولایات تهیه می گردید و غالبا نامزدهارا ازبین آنان انتخاب می کرد. جوانان و مستخدمین فعال را برای وکالت قبول نمی کرد و آنهارا برای خدمات دولتی ترجیح می داد.

رضاشاه خیلی حریص شده بود

بلوشرسفیرآلمان درایران می نویسد: یکی ازنقاط ضعف رضا شاه تملك زیاداملاك بود که خیلی حریص شده بود. درابتدای سلطنت این خوی را نداشت ولی به عنوان آبادکردن املاك، اطرافیان اورا تشویق کردند به صورتی که ملك داری خصلت ثانوی شاه شده بود. رادیولندن هم ازهمین نقطه ضعف استفاده کرد اورامورد حمله قرار داد.

رضاشاه ازدوران قزاقی عادت داشت که روی زمین بخوابد و این عادت را دردوران سلطنت هم ترك نکرد. دروقت شناسی بسیار منظم بود. روزی چندساعت عصازنان راه می رفت ومقامات مملکت را می پذیرفت. کمتر اتفاق می افتاد که دراین شرفیابی های روزانه کاربه فحاشی و کتك کاری نکشد. هیچ مقامی ازاین تعرض مصون نبود.

رضاشاه مردی بود با سوادی کم واطلاعاتی متوسط ولی غیرت زیاد ملی

احمدتوکلی سفیرسابق ایران بابررسی اسنادومدارك تحت عنوان (مشروطه ای که نبود) کتابی منتشر ساخته و درباره رضاشاه چنین نوشته است:

کودتای ۱۲۹۹ به خودی خود تغییری ایجادنکرد. نه دولت را برانداخت(چون سپهداراعظم درجریان تشکیل دولت تازه بود) و نه شاه و درباریان تغییر کردند، نه مجلسی بود که تعطیل شود و نه آزادی وجودداشت که با حکومت نظامی ازبین برود. عاملین کودتا ازیکطرف با حضور قوای انگلیس در قسمتی ازکشور وبلشویکها و متجاسرین زیرعنوان (سویت گیلان) در قسمت دیگرمملکت(منتظر فرصت برای برقراری دیکتاتوری پرولتاریا) بودند. آنها با چنین مشکلات و فقدان ارتشی برای مقابله با خارجیها و نداشتن پول برای تشکیل و اداره ارتش چه کاری می خواستند بکنند؟ قوای دوهزارنفری باپولی که انگلیسها داده بودند و وسیله سیدضیاء به محل اقامت قزاقها برده شد به سوی تهران حرکت کردند.

سیدضیاء یکی از۱٤ فرزند آقا سیدعلی یزدی و پسر عموی محمد طالب الحق بود که درشیراز متولد گردید. آقا سیدعلی یزدی ازسادات سرشناس بود که مظفرالدین شاه به او ارادت می ورزید چنانکه درنامه ای خطاب به اونوشت چهل سال است که سگ آستان

اجدادطاهرین شما هستم. چون سگی درآستانی پیرشد، ازوفا بر گردنش زنجیر شد. (مجله آینده نوشته که این نامه نزد برادر سیدضیاء به نام سیدعبدالله موجوداست.)

مظفرالدین شاه همچنین دربسترمرگ وصیت کرد سیدعلی آقا برجنازه او نماز بگذارد. پس ازفوت مظفرالدین شاه رجال و مراجع تقلید به او اقتدا کردند و برجسد شاه نماز گذاردند. سیدعلی آقا یزدی همچنین با شیخ فضل الله نوری همکاری داشت. وقتی ژنرال آیرون ساید درایران فعالیت داشت (کلنل کاظم خان سیاح) افسر ژاندارمری با اوهمکاری می نمود ورابط ومترجم ایرانیها و انگلسیها درپادگان های نظامی بود. بهمین جهت با روابط نزدیکی که با سید ضیاء داشت اورا درجریان مذاکرات آیرون ساید و افسران انگلیسی و ایرانی می گذاشت و ازترقی رضاخان اگاهش ساخت. درآن روزها خیلی ها روی کارآمدن یك مرد قوی را آرزو می کردند. سیدضیاء ازاطلاعات خود استفاده کرد و برای این که ثابت کند کودتا به ابتکار او بوده فرمانده تازه قوای قزاق سردارانتصار را که افسری تحصیلکرده بود گول زد تاحکم فرماندهی رضا خان را صادر کند و به او اجازه حرکت به تهران را بدهد. ولی بهرحال سندی در دست نیست که سیدضیاء درتصمیمات آیرن سایدمستقیم ویا غیرمستقیم مؤثر بوده باشد به خصوص که بین اعضای سفارت انگلیس در مورد نخست وزیر آینده توافق کامل وجودنداشته است.

بهرصورت پس ازصدوراعلامیه (حکم میکنم) با امضای ساده (رضا) کلنل کاظم خان دوست سیدضیاء با درجه سرهنگی به مقام فرمانداری نظامی تهران منصوب شد.

وقتی سیدضیاء هیئت دولت خودرا معرفی کرد وزارت جنگ به مسعودخان کیهان واگذارگردید وهیچ مقامی به رضاخان داده نشد. طبیعی است که او وزارت جنگ را حق خود می دانست و می

توان یقین داشت که این انتخاب لااقل اولین اختلاف بیم دوهمکار کودتا بود.

بااستخدام تعدادی افسرانگلیسی داوطلب، اختلاف سردارسپه و سیدصیاء زیادترشد. افسران ایرانی نیروی قزاق مصمم شدند که فرماندهی انگلیسی را نپذیرند. رضاخان هم به افسران قزاق دستور داد که فقط ازاو کسب تکلیف کنند و هیچ بهانه ای حتی فرمان انگلیسها که خلاف این دستور باشد قابل قبول نیست. در روز سلام هم احمدشاه یك قبضه شمشیر مرصع به سردار سپه اعطاء نمود.

با ملاحظه اوراق تاریخ می توان توجه یافت که نه در زمان کودتا و نه پیش از آن درایران آزادی وجودنداشت که ازبین برود. تردید نیست که یکی ازدلایل کودتا و روی کارآمدن سردارسپه که منجر به ایجاد ارتش منظم ازایرانیها و قدرت او شد جلوگیری از نفوذ کمونیسم درهندوستان بوده است. با کناره گیری مسعودخان کیهان وزیرجنگ سردارسپه به این سمت معرفی و وزیرکابینه شد. وقتی سیدضیاء خودرا تنها دید در صدد برآمد که محمدحسن میرزا ولیعهدراجانشین احمدشاه کند که خبر به شاه رسید و این امر پایان کارسیدضیاء بود ولی اوخودرا متکی به انگلیسها می دانست. بعد سردارسپه اقدام کرد وسرهنگ حبیب الله خان شیبانی فرماندار نظامی تهران شد.

سردارسپه یارضاشاه بعدی هیچگاه ادعای آزادیخواهی نکرد. آدمی بود با سوادی کم و اطلاعاتی متوسط ولی غیرت ملی زیاد. اومعنای مشروطه را آن چنان که جوانان چپ و راست تشریح می کنند نمی دانست. در دوره او مشروطه در مجلس خلاصه می شد وبس. او که فقدان امنیت را درسطح مملکت دیده بود فقدان امنیت خصوصی را فرع برآن می دانست.

فراموش نشود که بعدازجنگ بین الملل اول دوران دیکتاتورها

بود. درزمان کودتاایران کشوری بود تحت اشغال بیگانگان و حتی ایجاد دیکتاتوری پرولتاریا در افق سیاسی ایران دیده می شد. رضاخان مثل دیگران عیب هائی داشت که اگرمقایسه شودازدیگر رجال آن دوره بدترنبود. ولی نفوذ خارجی هارا به حداقل رسانید و بهمین جهت بهای آن را با غربت و مرگ درتبعید درآخرعمر پرداخت. گردآوری مال و گرفتن املاك سابقه قدیم داشت. ازدست رفتن عده ای افرادباصلاحیت وروزنامه نگار بهای گزافی بود که پرداخته شد. اگر آن فقدان ها یا ضایعه ها با آنچه قبل از کودتا درایران روی می داد مقایسه شود شاید بدترازسابق نشده بود و محدودیت آزادی ها بیش ازدوران قبل از کودتا نبود. اگر ایران دوستی و غیرت سردارسپه نبود خوزستان هم وضع کویت را پیدا میکرد همانطور که هرات را از ایران جدا کردند. بااین طرز سردارسپه نشان داد که اگرانگلیسها اورا آوردند نمی دانستند با کی طرف هستند که حمیت ملی و ایران دوستی او مقدم بر سایر احساساتش قرارداشت.

درسال ۱۳۱۲ رضاشاه درصدد محدود کردن شرکت نفت و کسب حق ایران ازآن شرکت برآمد و مذاکرات بانقشه پیش می رفت. درلحظه آخر رئیس شرکت نفت حتما به رضا شاه گفته بود یا تمدید قراردادرا بپذیریدیا دولت انگلستان به استناد اسناد قدیمی در صدد حمایت ازشیخ خزعل بر می آید و رضاشاه بین آن دو ضرر آن را که کمتر زیان داشت پذیرفت زیرا می دانستند ازاوضاع و احوال آن روزجهان دولت انگلستان احتمالا در پناه حمایت جامعه ملل موفق به جداکردن خوزستان میشد. آنها که عدم النفع دوره ٦٠ ساله قرارداد تمدید شده نفت را حساب می کنند هیچوقت به فکر این نیفتاده بودند که اگر خوزستان ازدست میرفت آن وقت محاسبه چه صورتی می داشت؟

جرم رضاشاه این بود که انگلیسها اورا نشناخته بودند و

وقتی اورا کمك کردند تا به قدرت رسانیدند نمی دانستند با کی طرف هستند؟ او افسران انگلیسی را از ارتش مرخص کرد، خزعل تحت الحمایه انگلیس را سرکوب نمود و خوزستانرا باردیگرجزء ایران ساخت. اوقصد احقاق حق ایران را درشرکت نفت جنوب داشت که با تهدید اورا مجبور به عقب نشینی کردند. درجنگ بین الملل اول انگلستان به ملاحظه هزینه جنگ درپرداخت حق امتیاز ایران تأخیر کرده بود که رضاشاه در وصول آن پافشاری داشت. رضاشاه با این اقدامات غیرت ملی خودرا نشان داد و بقای خودرا به خطرانداخت.

رضاشاه و افکارعمومی

یکی ازاشتباهات شاهان پهلوی این بود که هردو وقتی قدرت یافتند ملت و افکار عمومی را فراموش کردند وحتی می گفتند که افکارعمومی ونظر مردم را نمی توان پذیرفت.

مخبرالسلطنه هدایت که خود٦ سال نخست وزیر رضاشاه بود و سلامت هم ازکارکنار رفت می نویسد: رضاشاه به مستوفی الممالك خیلی احترام می گذاشت. به غلامحسین غفاری (صاحب اختیار) گفته بود «به رفیقت بگو این اندازه به ملت تکیه نکند، ملتی درکار نیست».

مخبرالسلطنه همچنین اشاره می کند که ازسال هفتم و هشتم سلطنت پهلوی امیدها به یأس مبدل شد. نظم درشهرها و داشتن کارخانه ها و داشتن راه ها امیدی ایجادکرده بود ولی پایه عدالت متزلزل شد. تمام محسنات به این عیب نمی ارزید. پهلوی اهرمی بود که مملکت راتکان داد و کشوررا به تعالی برد اگر سوء اخلاق در کارنیامده بود می شد بگویم دوره پهلوی دوره الماس بود. دردوره پهلوی هیچکس اختیار نداشت. تمام امور باید به عرض برسد و آنچه فرمایش بود رفتارکنند. پهلوی هوش سرشار داشت، حافظه اش قوی

بود، با بیسوادی متصرف درعبارات و ملتفت اشارات بود، نکته سنج و متین، غیظ را فرو می برد و می توانست هرچیزی را به جای خود بیان کند. عزم سنگین داشت و اراده آهنین، درکارها بنیان می خواست و مراقب فرجام کاربود.

عبدالله مستوفی می نویسد: رضا شاه پسر هوش و فراست و حاضرجوابی، پسرپشتکار ومتانت و حوصله، پسرشهامت وعلوهمت، پسر وطن پرستی و دوری ازبیگانگان، پسر اخذ و طمع و حرص، پسر بیدینی تا حمله به دیانت. اگر این دوصفت آخری را نداشت و درشجره نامه اخلاقی او نبودمسلما ازبهترین پادشاهان ایران بشمار می آمد ولی اگر این دو پدررا نداشت نمی توانست ایران آن روزی را جمع و جورکند.

ابراهیم خواجه نوری می نویسد: رضاشاه عاشق دوچیز بود. اول پسرش محمدرضا و دیگری وطنش ایران.

سرپرسی لرن وزیرمختار انگلیس که بارضا شاه تماس زیادی داشت به لرد کرزن می نویسد: «رضاخان یك وطن پرست راستین و بی ریاست و مشتاقانه آرزو دارد که ایران را ازخفت و خواری رهائی بخشد. او می خواهد قانون و نظم را درسراسر کشوربرقرار سازد و احترام همسایگان را جلب کند».

دکترسجادی درسالنامه دنیا چنین نوشته است:

درآخرین دیدار بارضاشاه دراصفهان عرض کردم قربان تعدیات مأمورین املاك مردم را به ستوه آورده بود. شاه گفت راست گفتی بر پدر... لعنت که ازنیات خیرخواهانه من سوء استفاده کرده و رعایای بدبخت مازندرانی را که همولایتی من بودند تحت فشار قرارداده و باوجودی که من بعضی مواقع به این فشارهای بی مورد پی می بردم بازبان تملق می گفتند «خیرقربان به دعاگوئی مشغول هستند».

ازهمین نقطه ضعف است که رادیوهای خارجی سوء استفاده

می کنند و هرشب به من ناسزا می گویند. کو آن وسیله که من بتوانم حقایق را فاش کنم و بگویم روحم از این تعدیات خبر نداشت و منظورواقعی من از خرید املاك آبادانی آن و ازدیاد محصول و رونق صادرات بود.

مصطفی فاتح می نویسد: هنگامی که سردارسپه به سلطنت رسید قدرومنزلت مردمی که اورا یاری کرده بودند درنظرش بسیار زیاد بود. او خود رامرهون مردم و روشنفکران آن زمان می دانست ولی متأسفانه چند کهنه درباری اورا احاطه کرده و به او تلقین می کردند که مردم را نباید به حساب گذاشت و قدرت و زورتنها عاملی است که برهرچیز برتری دارد. بدیهی است هروقت قدرت به دست یك نفر افتاد هرقدر هم آن فرد وطن پرست و مردم دوست و خیرخواه باشد امیدرستگاری برای چنین مردمی نیست.

ازیادداشت های علم و گفته بعضی ازنزدیکان محمدرضاشاه هم شنیده شده که وقتی گفته اند که مردم بافلان کار موافقت ندارند گفته اند که مردم چه می گویند. گفته مردم نمی تواند مبنای تصمیم گیری باشد.

روس ها با نخست وزیری سردار سپه مخالف بودند

رضاهروی (بصیرالدوله)که ازمحارم احمدشاه بود درخاطراتش چنین نوشته است:

احمدشاه با مسیووالدین نماینده دولت روسیه درایران روابط خوبی داشت وکراراً با او مشورت می کرد. بهمین جهت نزد من آمد و گفت ازقراری که شنیده ام سردارسپه وزیرجنگ خدمت شاه رسیده و تکلیف کرده که اعلیحضرت بروند فرنك من حاضرم حق یکساله دربار را ازوزارت جنك بطورمساعده بدهم که حدود چهل هزارتومان

می شود تاباخیال راحت درفرنگ باشند. اعلیحضرت هم متقاعد شده و این پیشنهادرا قبول کرده که دستخط رئیس الوزرائی اوراهم صادر فرمایند. او گفت وزیرجنگ با قوه نظامی نمی تواند سیاست خودرا عملی کند. دوماه قبل می خواست این کاررا بکند وما جلوگیری کردیم. ازاین مسئله خیال شاه راحت باشد. او می خواهد با ملیون سازش کند و یکی دونفر از اشراف را حبس و بدنام نماید. شاه را گاهی تحبیب و گاهی تهدید می کند تا بتواند اختیارات تام بگیرد. ما همراه شاه هستیم تاجلوی اقدامات وزیر جنگ گرفته شود. به شاه عرض کنید که یگانه راه ساختن باملیون است. دیگر اینکه در دربار مردمان بدی هستند به اعلیحضرت بگوئید که در دربارکودتا کنند. حضوراعلیحضرت رفتم و گفتم روسها حرف های بی ربط می زنند و نباید به حرفهای آنها اعتماد کرد. شاه خندید و گفت وزیر جنگ نقشه انگلیس هارا پیاده می کند و هرچه آنها میل دارند انجام می دهد. اینکه گفته شده قوام السلطنه درتوطئه علیه وزیرجنگ شرکت داشته صحت ندارد و خیال می کنم عقل و شعور قوام طوری است که وارد این کارها نمی شود. الان قدرت وزیرجنگ ازناصرالدین شاه زیادترشده است. شایعه این که وزیرجنگ پیشنهاداتی درباره سفراروپا کرده است صحت ندارد. اعلیحضرت فرمودند به نماینده روس بگوئید من ازانگلیسهامأیوسم و روابط خودرا با آنها قطع کرده ام فقط امیدوار به دوستی با شما هستم. مارا رفیق بین راه نگذارید. نماینده روس هم درمذاکرات گفت به اعلیحضرت اطمینان بدهید رفیق بین راه نیستیم.

مسیووالدین همراه مترجمش (عبدالحسین هژیر) نزدمن آمد و گفت وزیر جنگ درخواست دستخط رئیس الوزرائی را دارد. رأی اعلیحضرت چیست؟ اطلاع یافتیم که چندروزقبل وزیرمختار آمریکا پیش وزیرجنگ رفته وگفته شنیده ایم خیال کودتا دارید درآن صورت

دولت آمریکا شمارا به رسمیت نخواهد شناخت. گفتم این مسئله حقیقت دارد. همچنین وزیرجنگ اسماعیل خان(سرلشگرشفائی) را به مسکو فرستاده تا رابطه دوستی زیادتر برقرارکند. خواستم که اعلیحضرت به مشاورالممالك سفیر درمسکو با تلگراف رمز موضوع را اطلاع دهد که تبلیغات را خنثی کنند. ازطرفی وزیر جنگ شهرت داده می خواهم قوام السلطنه را به عنوان توطئه محاکمه کنم چون پای ولیعهد درمیان است شاه نمی گذارد می خواهد اورا بفرستد به فرنگ که مطلب را به شاه گفتم اظهارداشتند که به مسیو والدین بگوئیدظهیرالاسلام را درحبس شکنجه کردند که اقرار کند درحالی که گرفتاری قوام السلطنه بی ربط است و قرار است آزاد شود.

اعلیحضرت مرا خواستند و گفتند فورا به سفارت روس بروید و بگوئید من تصور می کردم همانطوری که با من قرارگذاشتید برعهد خودباقی هستید ولی وزیرجنگ شمارا گول زده باخودهمراه کرده و مشیرالدوله رئیس الوزراء هم استعفا کرده و وزیرجنگ مرا ناچارکرده فرمان ریاست وزرائی به او بدهم. به شماهم می گویم هرچه قدرت اوزیادشود اسباب تضعیف سیاست دولت روسیه درایران خواهد شد. من دیگر نمی توانم درمقابل سردارسپه مقاومت نمایم. جز تفویض زمامداری به او چاره ای ندارم. تا به حال ازشما ملاحظه می کرد ولی حالا ازشما هم اطمینان پیدا کرده و سوسیالیستها هم برای این که داخل کابینه شوند با اوهمراه هستند. ولی مسئله عمده این است که وقتی دستخط صادر شد دیگر درایران نمی توانم بمانم و به اروپا خواهم رفت. وقتی سردار سپه وزیرجنگ و رئیس الوزراء شود اقامت من درایران غیرممکن است، مطالب را به مقامات سفارت گفتم آنها اظهار داشتند دولت روسیه خلاف تعهدات خود با اعلیحضرت رفتار نمی کند. سفارت روس بیطرف است برله یاعلیه وزیرجنگ اقدامی نمی کند. این که گفته اید اورا رئیس الوزراء می کنید ماهم

تصدیق می کنیم مطلب همین است به هرکس تکلیف شود وزیرجنگ نمی گذارد کارکند و اقدامات هر زمامداری را فلج می کند. پس صلاح دراین است که به اعلیحضرت بفرمائید پروگرام دولت و اعضای کابینه را بدهید تا دستخط صادر شود. پس از این گفتگو دستخط رئیس الوزرائی سردار سپه صادر شد.

چگونگی کناره گیری رضاشاه وترس ازشورویها و نصایحش به محمدرضاشاه پهلوی

ریچارداستوارت پژوهشگر آمریکائی درباره رضاشاه چنین می نویسد:

وقتی فرماندهی قزاقهای ایرانی به یك سرتیپ ناسونالیست و جاه طلب به نام رضاخان تفویض شد با تهور و قدرت رهبری زیادی که درخلال لشکر کشی ها ازخودنشان داده بود تدریجا ارتقاء یافت. او هیکلی تنومند داشت که ازبسیاری ازهموطنانش بلند تر بود. از سرسختی و انضباط و وجهه نظامی برخورداربود. چهره مشخص و متمایزی داشت. آموزش چشمگیر و سواد درستی نداشت ولی از مشاهده عمل کرد حکومت های فاسد و واپسگرای ایران و مداخلات بیگانگان به تنگ آمده بود که با همراهی بعضی ازروشنفکران ناراضی به ویژه سیدضیاء الدین طرح کودتا را ریخت و دولت بی خاصیت وقت را سرنگون ساخت. نیروهای روس و انگلیس کشور ایران را ترك گفتند و رضاخان را برای تحکیم مبانی اقتدارش به حال خود واگذار کردند. وی با توسعه ارتش و استقرار امنیت سراسر کشوررا تحت کنترل مرکز درآورد. او با تکیه برافکار عمومی آخرین پادشاه قاجاررا رهسپار اروپا ساخت و خاندان جدید سلطنتی را بنیان نهاد. هدف اصلی او آن بود که با نوسازی وصنعتی ساختن

سریع ایران عرصه را برمداخله بیگانگان درامور کشور تنگ کند. مقامات مملکت از او بیمناك بودند. وی درقبال دیوانسالاری فاسد و بی تفاوت کشور رویه ای سرسختانه در پیش گرفت. رضاشاه کشور ایران را نوسازی کرد. یك نظام قضائی مطابق موازین اروپائی بنا نهاد و روحانیون مقتدر را از مزایای قضائی سنتی شان محروم ساخت و به مخالفتهای مذهبی تا سرکوبی آنان خاتمه داد. همکاری ایران و آلمان خیلی توسعه یافت. ریشه های نژادی مشترك ایرانیان وآلمانیهای آریائی موجب شد که رضاشاه اعلام کند که دولتهای خارجی باید کشور او یعنی(ایران) راموطن آریائی ها بدانند.

ولی بهرحال دستاوردهای رضاشاه برایش گران تمام شد. ایرانیان ازفساد و ستمگیریهای حاکم به تنگ آمده بودند. متأسفانه بنای کار درموردغارت و چپاول گسترش یافت. پلیس تأمینات همه را مرعوب ساخته بود. نزدیکان شاه ازخشم وغضب اوبیمناك بودند. شاه به نحو فزاینده ای ازمردم فاصله گرفت. چاپلوسان درباری اورا دوره کردند. اقتدار شاه فقط برارتش استوار بود. رضاشاه امیدوار بود که بتواند ایران را چنان توانا سازد که دیگر به قدرتهای خارجی متکی نباشد ولی تدریجا اطلاع یافت که با این کار فاصله زیادی دارد.

رضاشاه درنوسازی کشورموفق بود. زیرا دربیست سال آرامش وبرکنارازمداخلات خارجیها به کارمشغول بود زیرادرآن وقت انگلستان گرفتار مسائل مالی ومستعمرات امپراطوری و استالین درپی تحکیم اقتدار شخصی خود درروسیه بودند.

درموقع پیشرفت آلمانهادرخاك شوروی ملك فاروق توسط سفیر مصر درتهران به شوهرخواهر خود (محمدرضا پهلوی ولیعهد ایران) خبرداد که انگلیسها قصددارند مناطق نفتخیز ایران را اشغال کنند. وقتی ولیعهد موضوع را به شاه گفت که باور نمی کرد.

علی منصورنخست وزیر به سفیرآلمان درایران خبردادکه در صورت تهاجم نیروی انگلیس به ایران ازآلمان تقاضای کمك خواهد کرد. ولی اگر آلمان در صدد تجاوز به ایران باشد ازانگلستان کمك می خواهد.

درهمین موقع مقامات نظامی انگلستان بیم داشتند که آلمانها قفقاز و خاورمیانه را دراختیار بگیرند و ازفرودگاه های ایران استفاده کنند. برای رضاشاه پذیرش این نکته که روس و انگلیس درتدارك یك حمله مشترك نظامی به ایران باشند دشوار بود ولی چرچیل باروزولت رئیس جمهور آمریکا مذاکره و اورا هم درمورد اشغال ایران موافق ساخت که درشب سوم شهریور ۱۳۲۰ ایران ازطرف شوروی وانگلستان اشغال نظامی شد.

رضاشاه کماکان روی این اعتقاد معقول ولی منسوخ حساب می کرد که انگلستان هیچگاه اجازه نخواهد داد شوروی مناطق شمالی ایران را اشغال کند. زیرا بااین طرزکمونیسم به ایران چیره می شود وسراسرهند وخاورمیانه آلوده خواهد شد. ولی رضاشاه درك نکرده بود که انگلستان برای شکست آلمان، در موردرقابت دیرینه اش با روسیه درباره ایران کوتاه خواهد آمد.

بعدازاشغال ایران رضاشاه دچاروحشت شد و می خواست به اصفهان برود. بلافاصله اعضای خانواده سلطنتی رافرستاد. مختاری رئیس شهربانی افسران را خواست و گفت اوضاع بحرانی شده و ممکن است درتهران انقلاب شود. بهمین جهت ازتهران خارج می گردد و خیلی ازافسران هم ازاو پیروی کردند. رضاشاه برای این که به شایعه خروج خود ازتهران خاتمه دهد ازباغشاه بازدید کرد و با اتومبیل درشهر به گردش پرداخت. فروغی سعی داشت آرامش را به کشوربازگرداند. سپهبداحمدی حاکم نظامی تهران شده بود. رضاشاه می دید که شمارش روزهای زوال فرمانروائی او آغاز گشته است.

حملات رادیوهای خارجی مخصوصا رادیو لندن اورا خیلی رنج می داد. درمجلس به رضاشاه حمله شد. گروهی ازنمایندگان خواستار شدند که حضور رضاشاه بروند و ازاو تقاضا کنند که استعفا کند. وقتی هم خبر دادند که متفقین به تهران میآیند، رضاشاه به ولیعهد چنین گفت: «هرگز نمی توانم مانند یك پادشاه دست نشانده سلطنت کنم. من نمی توانم از یك افسرکوچك روسی یا انگلیسی دستور بگیرم.» رضاشاه درجلسه هیئت دولت هم گفت: « به ایران خیلی خدمت کرده ام وعلت این بود که مستقلا تصمیم گرفته و با هیچکس مشورت نکرده ام. اما سال گذشته رویه را تغییر دادم وباشورایعالی جنگ درباره حمله به عراق به مشورت پرداختم. اگر چنین کاری نکرده بود حالا در چنین وضعی نبودم.»

هنگامی که هنگ مکانیزه شوروی غرش کنان از قزوین به سوی تهران حرکت کرد تا قبل از انگلیسها به تهران برسند اعتقاد رضاشاه براین بود که برای سرنگونی او می آیند. فروغی راخواست و با دقت استعفانامه اش را نوشت وبه دست شاه داد که دراثر فشار مستمر وزخم معده دردناکی که داشت و چشمانش به رنگ خون در آمده بود آن را امضاء کرد. آنگاه به پسرش گفت «من درحفظ تاج و تخت کوشیده ام. نیروهای قوی تر ازمن مرا شکست داده اند آیا می توانی سلطنت مرا حفظ کنی؟» وقتی گفت آری رضاشاه اظهارداشت پسرم مواظب باش... مقاومت نکن... ما و همه دنیا با طوفانی روبرو شده ایم که عظیم تر ازماست. سرت راخم کن و بگذار طوفان بگذرد. سعی کن پسردار شوی.» سپس راه اصفهان را پیش گرفت.

(میلرا دیاری) می نویسد: رضاشاه کارهای خوبی کرد که در مقایسه باکارهای بد او زیادتر بود. او مرد مقتدری بود. هیچ مردی مانند او درمشرق زمین یافت نمی شود. ممکن است کارهای زیاد

دیگری هم به نام او انجام گرفته باشد. او قدرت روحانیون را درهم شکست که از او قصد دارند انتقام بگیرند. ازنطق های نمایندگان درباره رضاشاه مکدر شدم. زیرا آنهاعدم درك خودرا از کارهائی که انجام داده بودنشان دادند.

وقتی رضاشاه به اصفهان واردشد، اعضای خانواده سلطنت به گریه و زاری پرداختند که رضاشاه به آنها گفت «غصه نخورید. غصه انسان را نابود می کند. صبر و تحمل داشته باشید.» وقتی رضاشاه لباس غیرنظامی پوشید. اعضای خانواده اش شگفت زده شدند زیرا اورا خیلی ضعیف و نحیف نشان می داد. درتبعید فرزندان رضاشاه به او اصرار می کردند که خاطراتش را بنویسد ولی قبول نکرد. سرانجام در ٤ مرداد ۱۳۲۳ درتنهائی و براثرسکته قلبی درگذشت.

میلردیاری می نویسد: با یك جوان ایرانی صحبت کردم که چنین گفت: «انگلیسها یك اشتباه بزرگ کردندکه کشورمارا ۲۰ سال به عقب بردند. اصلاحاتی که رضاشاه با دشواری انجام داده بود همه برباد رفت. مخالفین همه ازمخفی گاهها خارج شده اند. رضاشاه قدرت کسانی را که در نقاط مختلف کشور حاکمیت ظالمانه ای داشتند درهم شکست و اکنون قدرت به آنها بازمی گردد. رضاشاه املاك مردم را گرفت ولی آباد کرد. با رفتن رضاشاه تمدن مابیست سال به عقب برگشته است.» ولی اکثریت مردم اینطورفکر نمی کنند.

وقتی درکنفرانس تهران روزولت سران انگلستان و شوروی را متقاعد ساخت که اعلامیه سه جانبه درباره استقلال وحاکمیت ایران امضا کنند شوروی ها به خرابکاری ادامه می دادند و هیچ حزب سیاسی غیرازحزب توده درمناطق اشغالی آنها حق فعالیت نداشت.

رضاشاه گرچه طرفدارنازیها نبود ولی قلبا مایل بود که آلمان روسیه را شکست دهد وحاضرنبود با متفقین اتحاد رسمی داشته

باشد زیرا انگلستان را فاقد صداقت می دانست. بهمین جهت انگلیسها توانستند روزولت را آماده کنند و حمله به ایران صورت گرفت و رضاشاه مستعفی شد

خرابی مقبره رضاشاه

شیخ صادق خلخالی معروف به (آیشمن ایران) طی نامه ای به تاریخ ۱۳۶۱/۸/۱ با ناسزای فراوان به خاندان پهلوی چنین نوشته است:

به نام خداوند متعال و قاهر وغالب جنازه رضا خان را که درجوار حضرت عبدالعظیم به خاك سپرده بودند و جنازه علیرضا درآنجا مدفون بود و پس ازانعقاد جمهوری اسلامی یك روز تصمیم گرفتیم که آن مقبره را که به مراتب بدتر از مسجد ضرار بود تخریب نمائیم. دراین کارانسانی و اسلامی برادران سپاه پاسدار با تعدادی متجاوز ازدویست بیل و کلنگ و دسته های دیگر ازمردم کمك شایان نمودند و ما بدو امر خیال می کردیم که یك شبه آنجارا خراب می کنیم ولی ساختمان بی اندازه محکم بود که بالاخره باشیوه مهندسی و مواد منفجره پس ازدوهفته تخریب شد. تنها مقبره رضاخان نبودکه خراب شد بلکه قبرمتجاوزاز پنجاه نفر از وابستگان منجمله حسنعلی منصور نیزخراب شد و بااین تخریب انقلابی خاطره انقلابی کبیر سدیف قهرمان درتخریب مقابر قریش درشام تجدید شد. بعضی ها منجمله بنی صدرباتخریب آنجامخالفت می کردند وحتی درصدد بودند که مارا بازداشت نمایند ولی مردم مسلمان باما بودند.

بایدعرض کنم که خودجنازه راشاه فراری دوروزقبل از رفتن خود ازایران خارج و حالیه درلوس آنجلس به عنوان امانت نگهداری می شود. استخوان های آنهارا درجعبه و صندوق جای داده به لوس آنجلس آمریکا برده اند.

انگشتر پانصدهزارتومانی ملکه توران

روزنامه کیهان چاپ لندن درشماره ۵۰٤ مورخ ۱۵ اردیبهشت ۱۳۷۳ با اشاره به خاطرات سلیمان بهبودی و نصرالله انتظام که قسمتی از آن درمجله روزگارنو چاپ و درکتاب های «ایران درعصر پهلوی» نقل شده ازقول مطلعی چنین توضیح داده است:

داستان انگشتر پانصدهزارتومانی رضاشاه برای ملکه توران صحت ندارد. زیرااینکه گفته شده درسال ۱۳۰۱ انگشتری با قیمت پانصدهزارتومان خریداری کرده نه درآن زمان رضاشاه به سلطنت رسیده بود و نه قابل تصور بود که درآن زمان انگشتری به این قیمت معامله شود. درآن زمان انگشتر به قیمت ۵ هزارتومان هم به زحمت پیدا می شد. علت طلاق ملکه توران به قول حمدالله خان از رضاشاه این است که رضاشاه معتقد بود ملکه توران (بدقدم) است زیرا درکارش مشکلاتی پیدا شده بود. درحالیکه ملکه عصمت را خوش قدم میدانست زیرا پس از ازدواج با او راه ترقیات برایش هموار گردید.

***

ملکه توران با اینکه بعدازجدائی از رضاشاه با ملکپور از تجارسرشناس ازدواج کرده و ثروت فراوانی داشت درسال ۱۳۷۳ درپاریس درخانه سالمندان درگذشت. آخرین روزهای زندگی او بسیارتأسف آور بود.

رضاشاه درسال های آخر عمر (درتبعید)

رضاشاه وفرمانفرما

درجلدهای مختلف کتاب نکات مهمی درباره زندگی رضاشاه منتشر شده که یکی ازجالب ترین آن روابط(رضاشاه وفرمانفرما) می باشد.

ستاره فرمانفرمائیان درکتابی به زبان انگلیسی باعنوان (دختری ازایران) عکسی ازفرمانفرما و رضاشاه را چاپ کرده که به نظرتان می رسد. درزیرعکس نوشته سرباز بلند قامتی که پشت سرفرمانفرماایستاده رضاخان است که درسال ۱۹۰۷(۱۲۸۶شمسی) در کرمانشاه موقعی که فرمانفرما حاکم بوده درخدمت او به کار اشتغال داشته است.

دراینکه رضاخان بادرجه سرگردی درکرمانشاه خدمت می کرده وفرمانفرما حاکم آن منطقه بوده تردیدنیست، ولی سلیمان بهبودی درخاطرات خوددرباره روابط رضاشاه وفرمانفرما چنین می نویسد:

فرمانفرما با اعلیحضرت همایونی اززمانی که حاکم کرمانشاه بود سابقه داشت. طبق معمول آن زمان عده ای نظامی را همراه دستگاه حکومتی می بردند. درمیان افراد قزاق که همراه بودند اعلیحضرت همایونی فرماندهی قسمتی را به عهده داشتند به نام (ماکسیم) که همان شبه مسلسل نام داشت ورئیس قسمت هم (پالکونیك اوشاکوف) روسی بود که خیلی تندخو به نظر می رسید و به مناسبت بدرفتاری، اعلیحضرت تمارض کرده وازکرمانشاه باعده خود حرکت کردند. پالکونیك ناراحت شده و خودش ازعقب حرکت کرده و با خواهش اعلیحضرت همایونی را مراجعت می دهد. درآن موقع برای امنیت کرمانشاه زحماتی کشیده بودند که موردتوجه فرمانفرما قرارداشتند.

فرمانفرما حاکم کرمانشاه درصف جلو ورضا (ماکسیم) باقدبلند ودرجه افسری درپشت سرفرمانفرماایستاده است.

محمدولی فرمانفرمائیان با لباس سفید درکنار پدرش دیده می شود

اعلیحضرت جریان را چنین حکایت کرده اند:

تازه نایب سوم شده بودم که به کرمانشاه مامورشدم. فرمانفرما دفعه دوم حکومتش بود. یك روزمرااحضاکردودستورداد که عوارض چهارپایان ومال التجاره را ازاسماعیل آقا(سرلشگرامیرفضلی) تحویل بگیرید و ازفردا عوارض را جمع کنید و بنده هم این کاررا کردم. اسماعیل آقا که درآن موقع نایب اول بود به من نصیحت کرد که خیلی مراقبت کن چون ممکن است مفتشین راپرتهائی بدهندودرجه ات ازبین برود. بااین حرف من ترسیدم. شب که عوارض را دردارالحکومه تحویل فرمانفرما دادم استدعا کردم که بنده ازعهده این کاربرنمی آیم و تمنا کردم که به شخص دیگری واگذارشود. فرمانفرما باخنده بلندی گفت حتما اسماعیل آقا شماراترسانیده تا خودش دومرتبه مامورشود. چون این پولی که شماتحویل داده اید او هرشب نصف آن راتحویل می داد. آقا این پول ها سهم من است. دولت کیست؟ این جا دولت و رئیس و شاه من هستم. این حرفها چیست برو کارت را انجام بده.

بعدازکودتا وقتی درتهران حکومت نظامی اعلام گردید مامورین مشاهده می کنند که اتومبیلی درساعت غیرمجاز درحال حرکت است. اتومبیل را متوقف می کنند، معلوم می شود فرمانفرما دراتومبیل نشسته است. اورا بازداشت می کنند. هرچه می گوید با حضرت اشرف دوست می باشد و اظهارعلاقه می کرد که با حضرت اشرف ملاقات کند فایده نکرد. مطلب را به اطلاع ایشان رسانیدند گفتتند به زندان سیاسی انتقال یابد.

اتومبیلی که آن شب فرمانفرماسوارشده بودهمان(رولزرویسی) بود که بعدها به حضرت اشرف هدیه کرد که ایشان هم سالها بعد به مرتضی خان (یزدان پناه) مرحمت فرمودند.

وقتی عمارت پذیرائی تمام شد ومعمارباشی(صانعی) خیلی

زحمت کشیده به تهیه وسایل پرداخت، فرمانفرما درمبله کردن عمارت اظهارعقیده می کرد و حتی گاهی سر قالی را برای کمك می گرفت.

ازاین مداخلات حضرت اشرف بسیارناراحت بودند مخصوصا موقعی که فرمانفرما ۲۳ ساعت ازآب قنات کوثررا که معروف به قنات فرمانفرما بود تقدیم کرد خیلی ناراحت شدند چون ازاین قبیل عملیات متنفر بودند.

به هرصورت وقتی شاهزاده فرمانفرما اجازه شرفیابی خواسته بودند دوساعت به غروب مانده اجازه شرفیابی دادند.

روزدیگر شاهزاده فرمانفرما آمدند. چون گرفتاری زیاد بود کارت دادند و رفتند. گفتم شاهزاده فرمانفرما سلام و تبریك عرض کرد.تشکر کردند وفرمودند به اویگوئید به تبریك تنها نمی شود قانع شد. مجدداشاهزاده عرض کردندالبته شرفیاب می شوم ودست مبارك را می بوسم و با کمال افتخار بندگی می کنم.

حضرت اشرف شاهزاده فرمانفرمارا خواستند و مدتی در خدمتشان بودند.

شاهزاده فرمانفرمابه اتفاق میرزاکریم خان رشتی و خانم فخرالدوله شرفیاب شدند ودعوای لشت نشاء مطرح شد. با پا در میانی فرمانفرماحکمیت به حضرت اشرف داده شد. بابررسی مدارك خانم فخرالدوله ذیحق شناخته شد ، دعوائی که سال هااسباب زحمت عدلیه شده بود خاتمه یافت.

مقرر فرمودند ازشاهزاده فرمانفرما احوالپرسی کنم. شاهزاده ازعنایت حضرت اشرف تشکر کرده و عرض کرد قریب ۱۲ روز است پادردشدیدی دارم. چندروزبعد مجددا ازشاهزاده فرمانفرما احوال پرسی کردند که گفتند کمی بهتر شده ام.

شاهزاده فرمانفرما جهت بازدید می خواست شرفیاب شود

فرمودند چون کسالت دارید من بازدید نمی خواهم و چون اصرار داشتند موافقت نمودند.

دریکی ازمانورهای سوم اسفند که مدعوین درچادرجای داشتند واعلیحضرت همایونی هم درچادرمخصوص بودنددرموقعی که دفیله شروع شد،فرمانفرما غفلتا ازچادر رجال خارج شد و آهسته به چادر اعلیحضرت نزدیك گردید.اعلیحضرت به ایشان توجه کرده فرمودند حضرت والا حال شما چطوراست؟ و بعدفرمودند اگر این عده و این تشکیلات را به شما بسپارم چه خواهیدکرد ؟ می توانید اداره کنید؟ فرمانفرما عرض کرد اگرمی توانستیم اداره کنیم قبل از اعلیحضرت همایونی می کردیم. پس نمی توانیم و ازعهده برنمی آئیم.

بلوشرسفیر سابق آلمان درایران می نویسد:

دبیرخاقان که درعملیات جنگی علیه سالارالدوله در کرمانشاه شرکت داشت چنین گفته است: درآن جنگ شاهزاده فرمانفرما سرکردگی قوای دولتی راداشت. درنقطه ای بین سنندج و کرمانشاه اردو زده بودیم که خبرآوردند یك دسته قزاق به فرماندهی (رضاماکسیم)که به کمك قوای دولتی آمده دربرف و بوران گیر کرده و درحال تلف شدن هستند. من مامورنجات شدم، وقتی رسیدم دیدم عده ای تلف شده و رضاخان هم یخ زده درحال اغماء می باشد. بلافاصله اورا به چادر خودبردیم و حالش خوب شد. ضمن صحبت ها اصطلاحات بسیار عامیانه، به کار می برد. حدود ۱۶ سال بعد که فرماندارخرمشهربودم رضاشاه دربازدید مرا شناخت و گف:«من زندگی خودرامرهون شما هستم» و خیلی محبت کرد.

* * *

آنچه مورخین می نویسند: قراربودشاهزاده نصرت الدوله فرزند فرمانفرما دروقایع کودتا نخست وزیرشود. ولی به علت اختلافات مامورین سفارت انگلیس و این که نصرت الدوله درهمدان

دربرف گیر کرده بود نتوانست به تهران برسد و درنتیجه سیدضیاء الدین طباطبائی نخست وزیرکودتاشد. نصرت الدوله بعداً درمقام وزارت قرار گرفت و مدتها ازوزرای نزدیك به رضاشاه بود که ناگهان مغضوب گردید که جریان بازداشت او درجلدهای قبلی کتاب آمده است. ولی بهبودی دراین باره چنین می نویسد:

«درایام محرم درتکیه دولت روضه خوانی می کردند. درغرفه مخصوص بودم که واردشدند. ازطرز راه رفتن فهمیدم که عصبانی هستند. سرتیپ درگاهی رئیس شهربانی رسید. فهماندم که اوضاع خراب ومنفجرکننده است. به مخبرالسلطنه گفتند آقای رئیس الوزراء دیگر نصرت الدوله مورداعتمادنیست. به رئیس نظمیه فرمودند ببریدش. رئیس نظمیه سراغ او رفت و دست نصرت الدوله را گرفت و به جلو برد. نصرت الدوله گفت قربان عرض دارم. فرمودند به رئیس نظمیه چرا معطلی، ببریدش. نصرت الدوله به زندان رفت و چای خواستند.»

این طرزرفتار رضاشاه با نصرت الدوله سرانجام منجر به مرگ اوشد و موجب گردید که خانواده فرمانفرما مخصوصا (مظفرفیروز) پسرنصرت الدوله ونوه فرمانفرما به شدت با خانواده پهلوی درافتد و دختردیگرفرمانفرما(مریم فیروز) با پیوستن به حزب توده شب و روز درتلاش باشد که سلطنت پهلوی درایران سقوط کند.

مظفر فیروز درکتاب خاطراتش که توسط همسر او مهین دولتشاه فیروز منتشر گردیده دشمنی خودرا با خاندان پهلوی به خوبی نشان می دهد و ازجمله چنین می نویسد:

دولت بریتانیای کبیر به دلیل یاس از قبولاندن تسلط و نفوذ دلخواه خود به سلطان احمدشاه آخرین تیر را ازترکش کشیده و چاره را درکودتادید. به وسیله عمالش به تحقیق دراحوال چندتن ازایرانیان که درنظرداشت پرداخت و بالاخره مرد ایده آل خودرا درشخص

رضاخان تمام و کمال یافت و به دست او به کودتا مبادرت ورزید و سلطه خودرا برطبق آرزو برسراسر ایران و خصوصا برمناطق نفت خیز مستحکم کرد و با تجدید قرارداد دارسی درحقیقت نفوذ و اربابی خویش را درخاك ما مستقر نمود. انگلیسها کاملا متوجه شده بودند که با سلطان احمدشاه قاجار نمی توانند کناربیایند لذاعمل کودتارا ناجوانمردانه انجام دادند و با هزار وسیله بیماری شاه را وسیله ساختند و شاه را به فکرمعالجه درفرنگ انداختند. قراربود تامراجعت شاه ولیعهد عهده دار امورمملکت طبق قانون اساسی باشد ولی نمك پروردگان انگلستان درخفابارضاخان همکاری داشتند تا نگذارند احمدشاه به ایران بازگردد. دراین باره نامه هائی ازرضاخان به احمدشاه دردست است که امیدوارم روزی چاپ شود. دلیل اصلی قتل نصرت الدوله به دلایل شخصی رضاخان باخانواده اش که مسئله ضبط اموال ازآن جمله است، می باشد.انتشارمقالاتی علیه شاه درروزنامه های فرانسه که موجب قطع رابطه بین دوکشورشد از ناحیه نصرت الدوله تلقی گردید که درفرانسه دوستان فراوان داشت و همه تحصیلاتش را درآن کشورگذرانیده بود. با گزارشاتی که به رضاشاه داده شده بود نصرت الدوله بدوا زندانی و سپس به سمنان تبعید شد ودرآنجااورا خفه کردند و گفتند که با سکته قلبی درسمنان درگذشته است.

بعدازقتل نصرت الدوله شاهزاده فرمانفرما مورد آزارو اذیت قرارگرفت.

روزی حاج محتشم السلطنه رئیس مجلس بدیدن فرمانفرما آمد و گفت رضاخان به املاك اسدآباد درکرمانشاه علاقمنداست خوبست حضرت والا آن را پیشکش کنید. پدربزرگم عصبانی شد و گفت امکان ندارد این کاررا بکنم و فرزندان صغیر و کبیرم را ازهستی ساقط کنم. آن هم برای خاطر (رضاماکسیم) که ۵ ردیف پشت

سرمن درصف فرمانبرداران نظامی می ایستاد و برای اجرای دستورات من آماده بود.

چندروزبعد مریم فیروز عمه ام که عروس محتشم السلطنه اسفندیاری بود نزدمن آمد و گفت«مظفرجان همه می دانند که نزدپدرم خیلی عزیزهستی از او بخواه این ملك را واگذارکند زیرا نمی خواهیم به قیمت آزارش تماش شود» من نزدفرمانفرما رفتم و پیام مریم را با التماس خودم بیان کردم ولی فرمانفرما گفت بذل وبخشش به کسی که فرزندم را کشته حرام می باشد. من هیچ رغبتی به این زندگی پردرد ورنج ندارم.

«ازنکات دیگری که دراین جا ذکرش ضروری است اینکه هنگام امضای قرارداد۱۹۱۹نصرت الدوله وزیرخارجه بوده (وثوق الدوله - صارم الدوله - نصرت الدوله) متهم شدند که چهارصد هزارتومان از انگلیسها گرفته اند تا این قرارداد را به تصویب برسانند. تقی زاده می گوید وقتی وزیردارائی بودم به دستوررضاشاه این پول را ازآنها گرفته به خزانه ریختم. این امرهم دررابطه رضا شاه وخانواده فرمانفرما باید یادآوری گردد.»

ستاره فرمانفرمائیان می نویسد:

درکودتای ۱۲۹۹ سیدضیاء دستورتوقیف نصرت الدوله وسالارلشگر برادرانم را داد که آنهارا به زندان قصر بردند. پدرم فرمانفرما برای نجات فرزندانش نزدرضاخان رفت که سال ها براو فرماندهی داشت تا فرزندان خودرا نجات دهد. رضاخان نهایت احترام را گذاشت ولی سیدضیاء دستوربازداشت فرمانفرمارا هم صادر کرد و اورا به زندان قصرنزدفرزندانش فرستاد. خطر بازداشت حتی برادر دیگرما(محمدولی میرزا)را تهدید می کرد که دیگر صورت نگرفت. ولی ماشین (رولزرویس) نصرت الدوله را توقیف

کردند.

بعدازاستقرار سلطنت پهلوی ازطرف رضاشاه پیغام داده شد که چندتن از افرادخاندان قاجار قسمتی از اراضی وساختمانهای خودرا برای ساختن قصرسلطنتی تقدیم کنند که عزت الدوله همسر فرمانفرما ونصرت الدوله وسالارلشگر وخودفرمانفرما وچندتن دیگر ازبستگان این پیشنهادرا پذیرفتند.

فرمانفرما درسن ۷۰سالگی بیش ازهرچیز به فکر تحصیل فرزندان خود بود و دوران بازنشستگی را می گذرانید.

نصرت الدوله برادرم بعدازفرمانفرما مهمترین شخصیت فامیل مابودکه سیاستمدار برجسته ای به شمار می رفت. هنگام امضای قرارداد۱۹۱۹ وزیرخارجه بود و آن قرارداد را امضاء کرد که به نفع ایران می دانست. رضاشاه اورا به همکاری دعوت کرد. مدت ۹ سال نماینده مجلس و استاندار و وزیردادگستری و وزیر دارائی بود. بطور ناگهانی موردغضب رضاشاه قرارگرفت و متهم به ۵۰۰ تومان سوء استفاده شد. وقتی اتهام به او ابلاغ شد گفت مرا متهم به سوءاستفاده کرده اند آنهم رقمی ناچیز. مگر نصرت الدوله (آفتابه دزد) است. من بیش از این ارقام رادرماه انعام می دهم. دراین مورد به چهارماه زندان محکوم گردید وسپس اززندان آزاد شد.

(اتهام ۱۵هزارتومان بود نه پانصدتومان که درکتاب مزبور به آن اشاره شده است.)

رضاشاه نسبت به خارجیها سوء ظن داشت. نصرت الدوله ۵ زبان خارجی می دانست و باخیلی از(خارجیان)مکاتبه و معاشرت داشت.

وقتی تیمورتاش دوست نصرت الدوله توقیف شد ودرزندان مرد، پدرم ازوضع نصرت الدوله ناراحت بود. چندی بعد بعلت چاپ مقالاتی در روزنامه های فرانسه دستگیر و به سمنان تبعیدشد.

وقتی به فرمانفرما خبردادند که پسرش درسمنان مرده و جنازه اش را تحویل بگیرند خیلی ناراحت شد. مختاری هم خبرداده بود که هیچ مراسمی نباید برای او برگزارشود. شب قبل از فوتش نامه ای به پسرش مظفرفیروز که ۱۲ سال داشت نوشت بعدا گفته شد پزشك احمدی اوراکشته است. مادرم می گفت درمدرسه بهیچوجه درباره مرگ نصرت الدوله صحبت نکنید.

رضاشاه خانواده مارا درفشار قرارداد تامبلغ ۲۸ هزارپوندی را که نصرت الدوله متهم بود از انگلیسها گرفته بود پس بدهد. به همین جهت پدرم مقداری از املاك خودرافروخت.

پدرم تاآخرعمر دعا می کرد که خدا اورا دربرابر رضاشاه حفظ کند. بعدازفوت او همه ناراحت شدیم زیرا می دانستیم دربرابر رضا شاه او مارا حمایت خواهد کرد و بدون او چه کسی ازما حمایت خواهدکرد؟ وقتی وصیتنامه اش را بازکردیم معلوم شد یك سوم ثروتش را به بیمارستان فیروزآبادی اختصاص داده است.

موقع مرگش ۳۲ فرزندش زنده بودند یعنی ۲۰ پسر و ۱۲ دختر بودند که همه تحصیلات عالی داشتند و به علاوه تعدادی هم فرزندخوانده داشت. فرمانفرما به ماخیلی چیزها آموخت که همیشه به یاد اوهستم.

دوازده دختر فرمانفرما

فرمانفرما ۸ همسر و۳۶فرزندداشت. چهارفرزند اوقبل ازفوتش درگذشتند. بیست پسرودوازده دختراو اکثراً باتحصیلات عالی دربخشهای دولتی وخصوصی فعال بودند. مریم فیروز که به حزب توده پیوست می نویسد: «هرروز درخانه پدرم زن تازه ای را می دیدم. هرچه بااعیان واشراف بیشترمعاشرت کردم نفرت من از آنها زیادترمی شد. هروقت پلیس مرا با باتون می زد خوشحال بودم زیرا این ضربات شخصیت اشرافی مرا پاك می کرد.»

اخلاق ورفتار وشخصیت محمدرضاشاه پهلوی

طبیعت ذاتی شاه بانقشی به عنوان فرمانروای مطلق تطبیق نمی کرد

هنری کیسینجر وزیرخارجه سابق آمریکا،درخاطرات خود تحت عنوان «سال های کاخ سفید»درباره محمدرضاشاه چنین می نویسد:

شاه یکی ازاستوارترین دوستان آمریکا درجهان بوده است که هشت تن ازرؤسای جمهورآمریکا او راموردتأیید وستایش قرار داده اند. درایران هرفردوگروهی که در رأس حکومت قرارگیرند قدرت واقعی دردست سلطان یا امپراطوری می باشد که دررأس هرم قدرت قرارداشته ازدسترس مردم به دوربوده است.این شیوه حکومت در زمانی سرچشمه قدرت اوبود.بعدها درشرایط متفاوتی مایه ضعف وعامل سرنگونی اوگردید.

من با گذشت ایام شاه را بهترشناختم. طبیعت ذاتی اوبا نقشی که می خواست به عنوان یك فرمانفرمای مستبدومطلق العنان بازی کند تطبیق نمی کرد. شاه نه فقط شخصیت مسلطی نداشت بلکه بیشترآدمی کمرو ودرونگرابه نظر می رسید. اوذاتاً مهربان و ملایم و عاطفی و احساساتی بود که می خواست خودرادرقالب خصوصیات یك رهبر، که به گمان اومی بایست سختگیر وجدی و دوراز دسترس مردم باشد جا بدهد که هرگزدراین کارموفق نمی شد و نمی توانست

نقش طبیعی یك زمامدار قاطع و سخت گیررا ایفا کند. جنبه شاهانه شخصیت اوبیشتر حاصل تمرین برای ایفای این نقش بود و به گمانم او بیشتر زندانی این نقش به شمارمی آمد.

بامعیارهای غربی شاه یك زمامدار مترقی بود که می خواست کشورخودرا به سرعت درراه صنعتی شدن پیش براند که خودیکی از عوامل اصلی بدبختی وگرفتاریهائی بود که برسرش آمد.او درتجدید ومدرنیزه کردن جامعه با سرعتی که بیش ازآنچه جامعه مستعد آن بود پیش رفت و همزمان با آن درایجاد نهادهای سیاسی متناسب با این پیشرفت کوتاهی کرد.

شاه قواعدکلی حاکم برکشورهای پیشرفته غربی راملاك کار خودقرارداده بود.شاه گمان داشت رژیمی که سطح زندگی مردم رابالا ببرد ،بطورطبیعی ازتأیید وحمایت مردم برخوردارخواهدشد درحالی که این تئوری درباره ایران کاملاگمراه کننده بود وغلط ازآب درآمد زیرا درکشورهای توسعه نیافته رشداقتصادی می تواند نتایج معکوس داشته و ناآرامی های سیاسی راموجب شود.

نه شاه ودوستانش چنین خردی داشتند و نه دشمنان اوازقبل در صددبهره برداری ازفرصتها بودند بهمین جهت شدیدترین حرکتهای مخالف ازسوی کسانی که خواهان مشارکت سیاسی بیشتردرکارها بودند آغازنشد بلکه قشرهای سنتی ازقبیل روحانیون و ملاکین و طرفداران نظام کهن درپیشاپیش این حرکتها قرارداشتند و گروههای افراطی که با اساس حکومت موروثی مخالف بودند آنان را یاری کردند. شاه به تدریج احساس می کرد که موقعیت هایش خطرآفرین است و هرگامی که پیش می گذارد برتعدادمخالفین ودشمنان خودمی افزایدولی آنقدر ذکاوت و دوراندیشی نداشت که به موقع نهادهای سیاسی جدیدی بوجودآوردتاطرفداران خودرا برای مقابله باتحریکات تازه بسیج نماید.

درسی که می توان ازتاریخ گرفت این است که فقط دونوع حکومت می تواند دربرابر تکانهای شدید ناشی ازتجددطلبی جان بدربرند یکی حکومتهای مطلقه که با روشهای استبدادی خواست خودرا برجامعه تحمیل می کنند، دیگری حکومتهای به معنی واقعی دموکرات که نهادهای دموکراتیك پیش ازمرحله صنعتی شدن در جامعه آنها استقراریافته باشد، ولی ایران چنین نبود.

شاه با اینکه ازثابت قدم ترین دوستان آمریکا درجهان بود و اعتمادواعتقادخاصی به آمریکائیها داشت ولی آنچه موجب فروپاشی وسقوط روانی اوشد احساس ازدست دادن حمایت آمریکا بود. تردید وتزلزل آمریکا درحمایت ازاو درروزهای سخت و گرفتاری برایش غیرمنتظره و غیرقابل تصوربود. شاه ازسال ۱۹۵۳ که تاج خودراباکمك آمریکا بازگرفت ریشه اعتمادواعتقادش به آمریکا خیلی عمیق شده بود.

مامدت ۳۷سال باشاه همکاری کردیم واتحادبا اوراپذیرا شدیم ولی درروزهای سخت اوراتنها گذاشتیم و این بسیارتأسف انگیزاست که درروزهای مشکل دوستان خودرافراموش می کنیم.

بطورکلی بایدگفت زمان و مردم نسبت به شاه رفتارخوبی نشان ندادند. وقتی اوضاع ایران بحرانی شد درآمریکا همه تقصیرهارا به گردن نیکسون می انداختند که به ایران اسلحه زیادی فروخته است ورژیم شاه را دیکتاتورمی دانستند. ولی نیکسون باحقیقت روبروبود و باخارج شدن انگلیسها ازخلیج فارس برای اینکه ایران خلاء منطقه را پرکند فروش اسلحه به این کشوررا ضروری می دانست. بهمین جهت گفته می شد که شاه چك سفید داشت تاهراسلحه ای را که می خواهد می تواند ازآمریکا بگیرد.

قشرمذهبی که درایران پیروزشدند نمی خواستند برای مردم آزادی وترقی فراهم کنند بلکه درنظرداشتند یك روش قدیمی مذهبی

رادرایران پیاده کنند.اشتباه ما این بودکه مااین انقلاب بدون مدرنیزه شده رادرنظرنگرفتیم.چشمان ما بسته شده بود نه تنها به خاطر صمیمیت باشاه بلکه به خاطر عقاید غربی خود درباره پیشرفتهای اجتماعی و اقتصادی ایران و این همان موضوعی بودکه مخالفین شاه می خواستند. من وقتی ازتهران برگشتم گفتم تاریخ به ما می آموزد کشوری مثل ایران که با این سرعت رشد می کند راه انقلاب را هموارمی سازد. این گفته من فانتزی بود،منظورم این بود که این رشدسریع فوق العاده ممکن است خطرات صنعتی شدن رادنبال نداشته باشد. ولی من اشتباه کرده بودم زیرا مدرنیزه شدن ایران به انقلاب منتهی شد.ثبات ظاهری ایران درسال ۱۹۷٦ مراگول زد.

دوسال بعد ازاینکه ازکارکنارفتم انفجاردرایران روی داد و اشتباهاتی که درتهران و واشنگتن برای مقابله بااین وقایع صورت گرفت تراژدی رابیشترکرد و تمام پایه گذاریهای ۲۰ ساله قبل را بکلی درهم فروریخت ومنجر به ازهم پاشیدگی روابط بین المللی شد که صلح رادرخلیج فارس حفظ می کرد.این درست نیست که بگوئیم اگرشاه آزادی بیشتری می داد نجات پیدا می کرد. بعدازسقوط شاه گروههای مختلف به جان هم افتادند و سازمانهای دموکراتیك بکلی ازبین رفت زیراگروههای مخالف هیچ علاقه ای به دموکراسی نداشتند.رهبرانقلاب یك دموکرات پیشرونبود بلکه یك مرتجع تلخی بود که وقتی به قدرت رسیدازشاه دیکتاتورترشد.

بدون هیچ خوشایند می گویم شاه ایران سعی فراوان داشت که کشوررا ازعقب ماندگی نجات داده و یك کشورمترقی و مدرن بسازد و اوضاعی که امروز درایران پیش آمده قیمتی است که شاه برای پیشرفت کشورش پرداخته است.

جوانمردنیل

انورسادات رئیس جمهور سابق مصر که درپناه دادن شاه فقید

به مصر به (جوانمردنیل) شهرت یافته درآن ایام مصاحبه هائی با روزنامه نگاران داشته که ازجمله مجله پاری ماچ گزارش فرستاده خودراچنین چاپ کرده است:

«بسیارند کسانی که به رئیس(سادات)درباره خطرات میزبانی ازشاه درقاهره هشدارداده اند. به او یادآوری کرده اند که این اقدام وی می تواند پی آمدهای سنگینی به دنبال داشته باشد که مهمترین آنهاتشدید انزوای مصردرجهان عرب، جلب نارضائی بیشترآمریکا، تسهیل مانورهای سیاسی درشوروی وتقویت زمینه تبلیغاتی بنیاد گرایان اسلامی وچپگرایان مارکسیست درداخل مصراست. ولی سادات همواره بدان پاسخ داده است:چطور می توانم فراموش کنم که دوست من،محمدرضاشاه دروقتیکه شورویهامراازدریافت سلاح محروم کرده بودند هواپیماهای مدرن نیروی هوائی خودش رابرای من فرستاد؟ چطور می توانم نادیده بگیرم دروقتیکه قذافی نفت لیبی رابه روی مابست، شاه به یك نفتکش ۶۰۰۰۰تنی ایران در دریای مدیترانه که عازم مأموریت دیگری بود دستورداد که نفت خودش رادراسکندریه تخلیه کند؟ چطورازیاد ببرم که تاکنون ایران به کشورمن بیش ازیك میلیارد دلارکمك بلاعوض کرده است؟ می گویند پذیرائی ازشاه برای من خطردارد؟ به جهنم که خطردارد! کسانی که درجهان عرب ازاین بابت به من دشنام می دهند بگذارید هرچه می خواهند دشنام بدهند.آنچه برای من مهم است این است که اکثریت عظیم ملت مصر، دراین موضوع پشتیبان من است. ببینید ازوقتیکه شاه دربیمارستان معادی بستری شده است چطورمردم دسته دسته بااتوبوس یاپیاده برای عیادت او بدانجا روی می آورند؟ درتعطیل جمعه هفته گذشته یك هندوانه فروش پیاده روی معادی به خودمن گفت که درعمرش فروشی به این برکت نداشته است. اگرمن باید حسابی پس بدهم، باید آن را به این مردم پس بدهم نه به

آنهائی که بخاطرحسابهای خصوصی خودشان دادوقال می کنند».

استقبال رسمی ازشاه، هنگام ورورداو به خاك مصر، عملااعلام مبارزه جوئی سادات علیه سیاست بین المللی بود. وی به عنوان رئیس جمهوری مصر، درحالیکه تمام افرادخانواده اوومقامات رسمی کشور درکنارش بودند، شاه را درپای پلکان هواپیما درآغوش گرفت؛ گارد احترام دربرابر شاه رژه رفت وبه افتخاراوصدویك تیرتوپ شلیك شد. «رئیس» شخصاوی راتااتاق مخصوصش دربیمارستان همراهی کرد. بعدازآن نیزحتی یك روزنبودکه وی ازبیمار عالیقدرش عیادت نکند. به موازات این، ازهمان آغاز دوستی مشابهی میان همسران این دو نفربرقرارشد. فرح پهلوی وجهان سادات همسرفروتن وساده انور سادات ازآن روز به صورت دودوستی درآمدند که گوئی ازدیرباز با یکدیگر همدلی و همزبانی داشته اند.

ولی درست درهمین زمان،این گرمی استقبال سادات وهمسرش ازشاه و شهبانوی ایران،تقریبا درسراسرجهان درغرب وشرق، یك نوع «تحریك» تلقی شد.مفسران وخبرنگاران بسیاری تاکنون این موضوع را به«رئیس»متذکرشده و پرسیده اندکه فکرمی کنید شاه چه مدت درمصر بماند؟ و وی هربارپاسخ داده است:«تاهرمدتی که بخواهد، برای من همیشه،حتی اگرلازم باشد مجبورش کنم».

شاه می خواست در ۶۰سالگی ازسلطنت کناره گیری کند

ژیسگاردستن رئیس جمهورفرانسه درکتاب خاطرات خود تحت عنوان«قدرت وزندگی وخاطرات یك رئیس جمهور»چنین می نویسد:

درسن موریتس به دیدارشاه رفتم وضمن صرف ناهار بااو به مذاکره پرداختم.شاه طرفدارافزایش بهای نفت است که گفتم شما دارید کشورهای صنعتی رادچار بحران می کنید. بحرانی که دراثر

افزایش قیمت نفت بوجود می آید تکان های سیاسی شدیدی در کشورهای ما بوجود خواهدآورد. آیااین بامنافع واقعی ایران مطابقت دارد ؟

شاه درپاسخ گفت کشورهای صنعتی باخریدنفت ما به قیمت ارزان تقریبا سالیان درازمنابع مارا غارت کرده اند. حالا ما توانسته ایم این وضع رادگرگون کنیم و این جزعدالت چیزی نبوده است. اگر شما مسیر قیمت نفت را دریك دوره طولانی بانرخ تورم مقایسه کنید متوجه خواهیدشد که شما هنوزهم نفت را به قیمتی ارزان تر از سال ۱۹٦۰ خریداری می کنید.

من منفجر می شوم و می گویم اعلیحضرتا شمادارید مقدمات یك انقلاب رافراهم می کنید.اکثریت مردم ایران هنوزدرروستاها زندگی می کنند. شما نمی توانید جمعیت این کشوررا دریك نسل از شرایط دهقانی به کارگر متخصص تبدیل کنید ویاازنظامیان خودتان یك ارتش پیچیده مدرن بسازید.شمااگر بخواهیداین حرکت راباشتاب انجام دهید موجبات یك انقلاب رافراهم می کنید.

من دوباردربیاناتم کلمه «انقلاب»را تکرارکردم که شاه ازآن تکان خورد و چنین گفت:من وقت زیادی ندارم ومدت زیادی درقدرت نخواهم ماند.درنظردارم در٦۰سالگی ازکار کناره گیری کنم، من ترجیح می دهم که زودترازسلطنت دست بردارم ولی پسرمن هنوز خیلی جوان است، منتظرم که او آماده شود بهمین جهت می خواهم کارهای اساسی قبل ازاینکه اومسئولیت را به عهده بگیرد انجام شود زیرا درآغاز کاربا مشکلات زیادی روبروخواهدشد.

من مشکل مبارزه شاه را بازمان درك می کردم ولی تغییر و تحول درزندگی یك ملت را نمی توان براساس تصمیم و مقتضیات شخصی تنظیم کرد.آنچه شاه می خواست انجام دهد غیرعملی بود. لحن کلام شاه نشان می داد که اندیشه های خطرناکی درذهن او جا

گرفته و آنچه غیرواقعی است برواقعیات چیره شده است.

شاه مرد تقدیر و سرنوشت بود

سایرس ونس وزیرخارجه سابق آمریکا می نویسد:

من روزهای بحران باشاه ملاقات کردم.اومردی آرام وتیز هوش وتاحدی مبتکر بود. با اینکه می کوشید خودراقوی و مصمم نشان دهد نامطمئن به نظرمی رسید، وقتی درباره رعایت حقوق بشر باشاه صحبت کردم شاه گفت اززمان کورش کبیر درایران تأمین حقوق و آزادی انسانی موردتوجه بوده ولی چون رژیم ایران درمعرض خطر کمونیستها می باشد ایران نمی تواندبه خاطررعایت اصول حقوق بشر امنیت خودرا به مخاطره اندازد زیراازآشوب وتشنج فقط روسهابهره برداری خواهندکرد. دراین ملاقات چیزی که بیش ازهرچیز توجه مرا جلب کرد آشنائی شاه به مسائل دقیق بین المللی بود و نکته جالب دیگر تسلیم ورضادرمسائلی بود که به شخص اوارتباط داشت. سولیوان و سفیرماوخیلی ازکسانی که باشاه تماس داشتند تأکید می کردند که شاه اعتقاد عجیبی به تقدیروسرنوشت داشت.

شاه انسانی بخشنده بود

شهبانوفرح درباره محمدرضاشاه چنین قضاوت می کند:

اولین بار که اورادیدم آنچه برمن اثرگذاشت غمی بود که در چشم های شاه موج می زد. او ازمعماری خواندن من بطورخوشایندی دچارتعجب شده بود.

قبل ازهرچیزاو انسانی بودباقلبی بسیاربخشنده،احساس وظیفه شناسی داشت. منصف و بردبارودقیق بود.نه تنها هیچ سفاکی دراو راه نداشت بلکه حتی بدکسی را نمی توانست برزبان آورد. دریك کلام، درست خلاف آن چیزی بودکه بعضیها درباره او می پنداشتند.

تحریف های تاریخ شگفت انگیز است.

تاریخ امروز قضاوت خودرا کرده است. ایرانیان زندگی امروز خودرا بادیروزمقایسه می کنند و می گویند:«خدا اورابیامرزد»

آخرین ایام زندگی ما درایران برای شوهرم بسیاردردناك بود و بدتر ازآن اتهامات غیرمنصفانه ای بود که به او وارد می شد و اورا عمیقا منقلب کرده بود.

من سعی کردم به باراین دردورنج چیزی نیفزایم بلکه امیدواری بدهم.

- تصویری که ازهمسرم درذهنها هست،البته همان تصویر پادشاهی جدی و باپشتکاراست که بزرگترین بخش زندگی فعال خود را وقف پیشرفت وتوسعه واستقلال وآبادانی ایران می کرد. اما در پشت این تصویر،چهره انسانی بودکه خوشحال می شد، اندوهگین می شد ولی نشان نمی داد. هوش سرشار و احاطه زیادی به مسائل مهم مملکتی وبین المللی داشت. حافظه عجیبی داشت واز جزئیات مسائلی که برایش مهم بودآگاه می گردید، ازسرعت انتقال حیرت انگیزی برخورداربود. بدون فکر درباره هیچ مطلبی صحبت نمی کرد وازحرف منطقی خوشش می آمد.ایشان درمواقع رسمی یا درعکس های رسمی نمی خندیدند وفکر می کنم به دلیل سنتی بودکه درمملکت ماوجودداشت که شاه باید همیشه جدی باشد. ولی ایشان خنده بسیار زیبائی داشت، پرازمهرو آرامش وعواطف انسانی. اغلب اوقات در برابر شیطانی های بچه ها یا شوخی یا فیلم های کمدی ازته دل می خندید. مردی بود پرازادب که باوجود سنت تاریخی مردسالاری ما، درزندگی خصوصی هیچوقت جلوتر ازمن راه نمی رفت ودرمراسم رسمی هم همیشه مواظب من بود، مگر اینکه تشریفات ایجاب می کرد. این ادب نه فقط دربرابر ما وافراد خانواده، بلکه نسبت به زیردستان وخدمه دربارهم روا می شد. هیچوقت سخن درشت یا

دشنامی برزبان نمی آورد وصدایش را ازحدعادی بلندتر نمی کرد.
به مطالعه و ورزش یا دیدن فیلم بخصوص فیلم های تاریخی علاقه داشت. صبرواستقامت ازصفات اعلیحضرت بود. بدون این صفات تحمل آنچه در دوران ۳۷سال سلطنت و بخصوص حوادث پس ازسقوط ایران گذشت، امکان پذیر نبود. این صفات خداداد تا واپسین لحظه حیات باایشان بود

***

دکترمحمدباهری ازدولتمردان عصرپهلوی درباره محمدرضا شاه چنین قضاوت می کند:
خلاصه و عمده انتقاداتی که ازمحمدرضا شاه بعمل آمده این است که وی ضوابط پادشاهی مشروطه را دقیقا رعایت نکرد ودر دوران اودمکراسی و حاکمیت ملی رونق نداشته است ولی دربیان این مطلب که اکتفا به واقعیات نشده لحنی احساساتی و توأم با تعصب به کاررفته و هنگام تفصیل ازمبالغه و گزافه گوئی مضایقه بعمل نیامده است.دروادی انتقاد تسلیم به تعصب و احساسات به قدری شدیداست که گاه ازحرمت به حیثیات ملی غفلت شده و مظاهر آن درمعرض ناسزاو اهانت و افترا و تحقیرقرارگرفته است. مثلا فراموش شده است که محمدرضاشاه به ضرورت تاریخی دردوره ای اززمان جلوه و نماینده ایران بودکه فرزندان خلف وطن مکلف هستند جانب اورا به خاطر بزرگداشت نام ایران داشته باشند. درمقابل این رویه که مخصوص گذشته است عکس العمل های شدید ظهورکرده است.
عکس العملهائی که آنها هم مبنی براحساسات است و محتوی آنها سرزنش و ملامت مخالفان محمدرضاشاه پهلوی می باشد. ولی عبرت آموزی و کسب تجربه اقتضادارد که تعصبات و احساسات موافق و مخالف راکنار بگذاریم و درواقعیات تأمل کنیم وازآنها پند

بگیریم.

محمدرضاشاه پهلوی وظیفه تأمین موجبات حاکمیت ملی را با همکاری مقامات به عهده داشت همچنانکه اداره امورمملکتی را در معیت دولت و مقامات اداری انجام می داد. همکاران او وشخص او درمعرض خطا واشتباه وافراط بودند وگاهی هم تسلیم هوس می شدند زیرا انسان بودند و درمعرض خبط وخطا و غرض و هوس. ولی این را به خاطر داشته باشیم که محمدرضا شاه پهلوی برای اینکه قدرت مالکان بزرگ راحذف کرد وبه زنان آزادی داد وموضع قدرت اولیای مذهب را تهدید می کرد به مبارزه کشیده شد و دراین مبارزه جان شیرین خودرا ازدست داد درحالی که هدیه های او به دموکراسی و حاکمیت ملی ایران جاوید خواهد ماند.

شاه ایران درسیاست خارجی بصیرت داشت

احمدمیرفندرسکی آخرین وزیرخارجه رژیم سابق ازدیپلماتهای مطلع و شایسته ایران است که درمصاحبه ای باروزنامه کیهان چاپ لندن درباره سیاست خارجی ایران درسابق چنین اظهارنظرکرده است:

اختلاف میان ایران و عراق تاسال ۱۹۷۵ ادامه پیدا کرد. موضوع اختلاف، مرز آبی ایران و عراق درشط العرب (اروندرود) بود.طی قراردادی که درسال ۱۹۳۷ با پادرمیانی انگلیس که حامی عراق بود بین ایران و کشورنوپای عراق منعقدشد،دوبندرآبادان وخسروی به ایران تعلق گرفت وبقیه شط العرب به عراق داده شد.بدین ترتیب مرزآبی عراق تاساحل ایران امتداد می یافت.ایران که با توجه به اوضاع واحوال سیاسی آن زمان مجبور بود به این زورگوئی تن دردهد،مدعی بود که خط مرزی درشط العرب بنابه عرف ومعمول بین الملل باید خط میانه«خط القعر» باشد که معروف به Thalweg است.بلافاصله پس ازجنگ جهانی دوم تاسال ۱۹۷۵

مذاکرات مفصلی درکمیسیونهای مختلف چه در بغداد وچه درتهران وچه درحاشیه مجامع عمومی سازمان ملل متحد،درباره شط العرب به عمل می آمد. ایران مدعی بود که شرایط تغییر اساسی کرده و دیگراینکه عراق با عدم پرداخت سهم ایران ازعوارض کشتیرانی درشط العرب ازخود سوءنیت نشان می دهد. جواب عراق درردعوی ایران این بود که استنادایران به تغییر اساسی شرایط موردندارد، زیرااین اصل درحقوق بین الملل اعتبارچندانی نداشته است،دیگراین که ازنظردولت عراق هیچ تغییر اساسی که مستوجب استنادبه این اصل باشد رخ نداده است و سپس استدلال می کرد که ایران باطیب خاطر قرارداد۱۹۳۷ را امضاء کرده است وباید به حکم اصل مسلم وفای به عهد که حقوق بین الملل برآن بناشده است به این قرارداد احترام بگذارد. مضافا فسخ یك جانبه قرارداد بطور کلی درحقوق بین الملل جرم شناخته می شود و موجب مسئولیت بین المللی دولتی می گردد که مرتکب چنین قانون شکنی شده است.

درسال ۱۹۶۹(۲۳ماه مه)کنوانسیون وین مربوط به عهود که به ابتکارسازمان ملل دردهه شصت با عضویت اعضای سازمان مذکورتدوین شده بود، درماده ٦۲ صریحامقررمی دارد که درمورد قرارداد مرزی تغییر اساسی شرایط قابل استناد نیست.

درماده ۲٦صراحت دارد وفای به عهد یعنی طرفین موظفند هرقرارداد معتبری را بین خود باحسن نیت به اجرا درآورند. مذاکره ودیپلماسی به جائی نرسید. سرانجام عراق حاکم و ذیحق و ایران بازنده شد.

اعلیحضرت فقید که با جدیت و بصیرت مسایل مربوط به منافع ایران و تمامیت ارضی کشور را پیگیری می کردند،چون از دیپلماسی متعارفی نتیجه حاصل نشد وحقوق بین الملل هم آب پاکی را روی دست ماریخت،علاوه برتشدید زدوخوردهای موضعی در

خطوط مرزی باعراق وپشتیبانی بیشتر ازکردهای عراق به دیپلماسی دیگری درخلیج فارس که درروابط بین الملل معروف به«قدرت نمائی دریائی» است متوسل شد. معنی این اصطلاح به زبان ساده این است که ماعزم راسخ داریم حاکمیتی راکه عراق برمبنای قرارداد ۱۹۳۷ برتمامی آبهای شط العرب قائل است نقض کنیم. کشتی هائی که درگذشته برای رعایت این حق حاکمیت اجباراًبانصب پرچم عراق وبه راهنمائی عراقی ها به بنادر ساحل شرقی رودشط العرب رفت وآمدمی کردند، ازاین پس بابرافراشتن پرچم سه رنگ مزین به شیروخورشید به راهنمائی ایرانیان به بنادر ایران طبق عرف بین المللی ازخط تالوگ رفت و آمد خواهندکرد.بدین ترتیب ما عملاثابت خواهیم کرد که قرارداد۱۹۳۷ راکه هیچ ارزشی ندارد و به پشیزی نمی ارزد ،رسما و عملا پایمال خواهیم کرد. عراق شدیدابه این اظهارات اعتراض کرد. شرح روابط ایران وعراق ازلحاظ مذاکرات دیپلماتیك مفصل و جالب است .نکته ای که منظورمن است نشان داده شوداینست که چطور اختلاف یك درجه شدیدترشد وچطور اختلاف ازمذاکرات دیپلماتیك ومباحثه وگاهی مشاجره، به تهدید ومنازعه رسید وتبلیغات رادیوئی درصورت عکس العمل شدید می توانست به جنگی تمام عیار منتهی گردد.ولی مذاکرات لازم بامسکو که یاروغار عراق بوده و آمریکا که هم پیمان مابود به عمل آمد. هیچ یك از دوقطب حاضرنبودند جنگی تمام عیار بین تهران و بغداد رخ دهد و درنتیجه مجاز به رودررویی مستقیم بایکدیگر شوند امری که ازآن سخت گریزان بودند و حساب رقابتهای خودرا که مایه و پایه جنگ سردبود درکشورهای جهان سوم حل و فصل می کردند.

برای اینکه به عراق و سایرکشورهای منطقه ثابت شودکه ایران بلوف نمی زند روز۲۲آوریل ۱۹۶۹کشتی ابن سینا که ازطرف نیروی دریائی ایران اسکورت می شد،ازآبادان حرکت وازآب هائی که عراق

ملك طلق خودمی دانست گذشته وبدون دغدغه خاطر به خلیج فارس رسید. سه روزبعد کشتی آریامهر که بازهم توسط واحدهای نیروی دریائی اسکورت می شد، ازخلیج فارس رهسپاربندرآبادان گردید. بدیهی است که عراق یادداشت اعتراض آمیزی به وزارت خارجه ایران تسلیم کرد وایران رامتهم به نقض حقوق بین الملل نمود. تظاهرات ضدایرانی که دربغداد وخاصه دربصره به عمل آمد و هجوم به سرکنسولگری ایران درشهراخیرباعث شد که روابط دیپلماتیك بین تهران و بغداد قطع گردد وجنگ روانی و امواج بین دوکشور روزبه روز تشدید یابد. اخراج چندهزار ایرانی مقیم بغداد که درزمستان زودرس سال ۱۹۷۱ به عنوان عملی تلافی جویانه صورت گرفت، حادثه بسیاردردناك و عملی واقعا وحشیانه بود و دوکشوررا به لب پرتگاه جنگ تمام عیارسوق دادو بیم آن می رفت که اختلاف که از مرحله مذاکره به مشاجره ومخاصمه کشیده شده بود به جنگ منتهی گردد.به علل سیاسی که اشاره مختصری دربالا بدان به عمل آمد ماجرا ازسیاست«لب پرتگاه» تجاوزنکرد. پس ازاینکه خط «تالوك» درشط العرب دوفاکتو مرزایران وعراق شناخته شد دراواخرپائیز سال ۱۹۷۱نیروی دریائی ایران سه جزیره ابوموسی و تنب های کوچك و بزرگ را تصاحب کرد.

دراین مورد سیاست«گان بوت دیپلماسی» درکارنبود. با مذاکرات قبلی و تمهید مقدمه لازم این اختلاف اراضی هم به سود ایران تمام شد. نماینده ایران درمذاکرات مذکور امیرخسروافشار قاسملو قائم مقام وزارت خارجه بود.شرح این مذاکرات درباره این اختلاف صدساله باانگلیس مدت مدیدی جریان داشت که ازحدود سئوال خارج است. ولی فرق اساسی بین دومورد این است که در قضیه شط العرب ایران مستحق بود و به حقش رسید.درمورد جزایرایرانی حقی را که ازاوسلب شده بود،مجددا به دست

آورد. آنچه باید درمقایسه سیاست رژیم گذشته و امروز ایران موردتوجه قرارگیرد، اینست که اختلاف درموردجزایرازحدود فعالیت دیپلماتیك خارج نشد واختلاف سرمرزایران درشط العرب به جنگ منتهی نشد و سیاست «چماق و هویج» به قول روزنامه نویسان غربی به نحو اعلاء اعمال گردید و سرانجام با پادرمیانی انورسادات رئیس جمهور مصر و بومدین رئیس جمهور الجزایر درکنفرانس اسلامی که اوایل ماه مارس ۱۹۷۵درالجزیره تشکیل یافت،اختلاف فیصله پذیرفت و اعلیحضرت فقیدوصدام حسین میان هلهله حضارکه ایستاده کف می زدند، دست یکدیگررا به گرمی فشردند و با این حرکت نهال دشمنی راکندند و درخت دوستی کاشتند. موافقتنامه الجزیره که بعدا دربغداد صورت حقوقی پذیرفت و درپایتخت عراق به امضای طرفین رسید قدرمسلم موقعیت دیپلماتیك شایانی بودوسندی است که حکایت ازخردسیاسی می کند. خلاصه قرارشد اختلاف مرزی براساس « Package Deal » یك کاسه حل گردد. عراق خط تالوگ رادرشط العرب،رسما خط مرزی بین دوکشوربشناسد وایران درعوض از دخالت درامورداخلی عراق امتناع ورزد ودردرجه اول ازکمك لجستیکی ونظامی مستقیم و غیرمستقیم به کردهای عراقی شورشی خودداری کند. دراینجا درباره ستمی که برکردهای عراقی رفت،سخنی نمی گویم. تنها به این نکته اشاره می کنم که هردادوستد سیاسی که به مصلحت مملکت انجام گیرد،غالبا ممکن است به ضررثالثی تمام شود. واین سخن ناپلئون را باید به یادآورد که «سیاست فاقدقلب است، فقط سر دارد».

باتوجه به آنچه دربالاگذشت، سیاست خارجی شاه را می توان رویهمرفته صرف نظرازبیاناتی درخصوص«چشم آبی ها» وغیره، معقول وسنجیده وسرانجام موفق دانست.

شاه انسانی سازنده بود

محمدرضاشاه به توسعه جنگلها وامردرختکاری درایران خیلی علاقه داشت.درمراسم غرس درخت درجنگل ساعی چنین گفت:

درگذشته درایران ۱۶میلیون هکتارجنگل داشتیم ولی امروز از۵ میلیون هکتارکمتراست بایدجنگلها وامردرختکاری درایران توسعه یابد.

دکتراقبال - امیراسدالله علم - مهندس منصورروحانی درحضورشاه

شجاع الدین شفا محقق گرامی که سالها ازنزدیك بامحمدرضا شاه همکاری داشته درسالروزدرگذشت شاه فقید چنین می نویسد:

بادرگذشت محمدرضاشاه پهلوی،آخرین پادشاه تاریخ ایران و درگذشت روح الله خمینی،نخستین ولی فقیه ایران، شاید تمام معمای حال وآینده ایران درتضادی نهفته باشد.

ازنظرگاه تاریخ مهم این نیست که دفتر این دوزندگی کجا و به چه صورت بسته شده باشد،زیرا که به هرتقدیر،این دفتر دیریازود بسته می شد ،سرنوشت اجتناب ناپذیر هرفردبشری واصولاهرموجود زنده ای، روزی به درخانه آنان نیز انگشت می کوفت.

صدای محمدرضاشاه اگر هم درغربت قاهره خاموش نشده بود درروی تخت طاووس خاموش می شد،وصدای روح الله خمینی نیز اگر دردارالخلافه جماران فرونشسته بود،دردارالعباده نجف فرومی نشست ودرهردوصورت امروز این هردومقیم جاودانی همان دیار خاموشانی بودندکه به قول خیام پیش ازآن«هفتهزارسالگان» دیگری رخت بدان کشیده اند. درچنین دیاری میان شاهان وفقیهان،پیروزان و شکست خوردگان،ستمگران و ستمدیدگان، توانگران ومستمندان، نشانی از پستی هاوبلندی های این جهان درکارنیست.

آنچه درکارنامه تاریخ واقعا اززندگی اینان ثبت می شود ترازنامه ای است که ازاین زندگی برجای می گذارند. اقلام سود و زیانی که این ترازنامه دربردارد وآنچه ازصدای خاموش شده رهبران باقی می ماند پیامی است که این صدا دردوران رسائی خود بیانگر آن بوده است. واگر از چنین دیدگاهی، درارتباط بااین دوسالروز به طنین این دوصدای خاموش شده درفراخنای تاریخ گوش فراداده شود والبته فارغ ازدوستی ها و دشمنی هاوجانبداری هایاغرض ورزی ها، دراین صورت به خوبی آشکار خواهد شد که این دوصدا بیانگر دوپیام جدا ازیکدیگرو بالاتر ازآن به کلی درنقطه مقابل یکدیگر بودند. یکی پیام ایران و شکوه ایران بود و دیگری پیام نفی ملیت و ایرانیت.یکی پیام رهروی به سوی آینده بودودیگری پیام بازگشت به

گذشته. یکی پیام سازندگی بود و دیگری پیام مرگ و خون. یکی پیام واقع بینی بود ودیگری پیام تعصب.یکی پیام تلاشی پیروزمندانه بودبرای اینکه ایران رابه کاروان جهان پیشرفته برساند ودیگری پیام دوران ویرانگری که می بایست تمام این دستاوردهارا درراه تلاشی بی حاصل برباد دهد. یکی پیام نظامی بود که سالانه ۱۲میلیون نوجوان ایرانی را به دبستان ها ودبیرستان ها و دانشگاه هامی فرستاد و دیگری پیام نظامی بود که یك میلیون نفراز همین نوجوانان را ازهمین دبستانها و دبیرستان ها و دانشگاه هاروانه کشتارگاه ها کرد یابه صورت ناقص العضوهای مادام العمری تحویل ملت خودداد.یکی پیام نظامی بود که براثرکمبودکارگر، یك میلیون کارگرخارجی استخدام کرده بود ودیگری پیام نظامی بودکه هم امروز چهارتاشش میلیون نفر ازنیروی۱۲میلیون نفری فعال آن بابیکاری دست به گریبانند. یکی پیام نظامی بودکه به هنگام سقوط خودده هامیلیاردذخیره ارزی داشت و دیگری نظامی که به گفته خودش بارمیلیاردها دلار خسارت را بردوش دارد. یکی پیام نظامی بود که بدون شلیك یك گلوله یادادن یك قربانی تاریخی، حق تاریخی ایران را دراروندرود تثبیت کرد ودیگری پیام نظامی بود که علیرغم یك میلیون قربانی و معلول باتسلیمی حقارت آمیزحاکمیت برشط العرب را به حریف نیرومندبازگردانید. یکی پیام نظامی بود که زنان ایرانی را ازحقوق برابر بامردان برخوردارکرد و دیگری پیام نظامی که همین زنان را دیگرباره درون چادرهای سیاه جای داد و به مقام ضعیفه های گذشته بازگردانید.یکی پیام نظامی بودکه می کوشید تاایرانیان را ازحیثیت واحترام بین المللی روزافزون برخوردار سازد، ودیگری پیام نظامی که همین ایرانیان را به صورت آدمکشان و گروگانگیران وآدم ربایان بین المللی درآورد.یکی نظامی بود که رهبرش آرزو می کرد روزی بیاید که سایه شوم جنگ از کشورش

وهمه کشورهای جهان برکناررود وکشوراو حتی یك دینار خرج تسلیحات نکند و دیگری پیام نظامی که رهبرش می گفت: «جنگ رحمت الهی است وقرآن صریحا می گوید که بکشید و بزنید وحبس کنید». یکی پیام رهبری بودکه می گفت هرکشوری که نخواهد دموکراسی گرسنه هاراداشته باشد باید ازاقتصادی نیرومند برخوردار باشد، ودیگری پیام رهبری که فتوا می داد که«اقتصادمال الاغ است».یکی پیام رهبری بودکه درهمه جا ازمطلع ترین زمامداران جهان شناخته شده بود ودیگری پیام رهبری که ادعا می کرد دو هزار سال است آمریکا ایران رااستعمارکرده است. یکی پیام نظامی بود که رهبرآن می گفت هدف نهائی من رسانیدن ایران به مرحله ای از پیشرفت اجتماعی واقتصادی است که دیگرملت ایران احتیاجی به رهبرمقتدرنداشته باشد و دیگری پیام نظامی بود که اولین نخست وزیر آن درباره ایده ئولوژی رهبرش نوشت«حضرت امام حکومت جمهوری اسلامی را به نظمی توصیف کرده اند که درآن ولی فقیه قیم بلاعزل ومادام العمر مردم صغیر است»

مسلما ترازنامه سلطنت سی و هفت ساله محمدرضاشاه تنها به ستون سودمحدود نمی شد، مثل هرترازنامه ای ستون زیان نیزداشت. یعنی دراین سال های دراز اشتباهات و انحراف هائی نیز صورت گرفته بود که نمی بایست صورت گرفته باشد واتفاقا خودمحمدرضا شاه بیشتر ازمنتقدان بی غرض خویش چه درکتاب پاسخ به تاریخ و چه درآخرین مصاحبه هایش دردوران غربت براین خطاها،منجمله بر تردیدهاوضعف های ماه های آخر دوران سلطنت خودتکیه نهاد. با این همه درسنجش اقلام سودوزیان این ترازنامه و درمرحله جمع و تفریق نهایی رقم سود چنان بررقم زیان می چربد که اساسا با آن قابل قیاس نیست.سقوط سنگین محمدرضاشاه نیز پیش ازهرچیز زاده برخورداجتناب ناپذیر وی درپیشبردهمین تلاش سازندگی بامنافع

مقدس نیرومندترین امپراتوری اقتصادی جهان غرب امپراتوری نفتی بود و نه تنها به خاطراینکه دموکراسی بطورکامل درایران رعایت نمی شد، آن بهانه هائی که فهرست «پیش ساخته» آنها همیشه در چنته «جهان بزرگان» نگاهداری می شود تادرموقع به خطرافتادن یکی ازاین منافع «مقدس» فتوکپی مناسب آن بیرون کشیده شود، مثل همیشه «بهانه ای» بیش نبود.

دردوران پنجاه ساله ای که عصرپهلوی نام گرفت وازپایان ربع نخستین قرن بیستم تاآغازربع پایانی آن راشامل می شد، اختصاصا درپرکردن این خلاء کوشش به عمل آمد. تقویت حکومت مرکزی، محوفئودالیسم، ایجاد ارتش منظم، تاسیس دادگستری جدید، گسترش وسیع آموزش وپرورش، کشیدن راه آهن سرتاسری، تاسیس بانکها، ایجادنیروهای منظم هوائی ودریائی،نوسازیهای اجتماعی، جهش فراگیرفرهنگی، همه اجزای مختلفی ازاین تحول بنیادی بود. وقتی که رضاشاه روی کارآمد، بودجه سالانه مملکت ۱۹میلیون تومان بود.وقتی محمدرضاشاه ازایران رفت این بودجه به ۲۳۰ میلیاردتومان رسیده بود.درسال ۱۹۲۱درآمدسرانه سالانه درایران ۳۷ دلاربود. درسال ۱۹۷۵ این رقم به ۲۰۰۰ دلاررسید ومی بایست درسال کنونی به ٦٦٨٥دلار رسیده باشد. رشد سالانه صنعتی ایران تنهادریك دهه ۷۰ هشت برابرشد ودرآمدناخالص ملی به ٥٤ میلیارد دلاررسید. مصرف سرانه متوسط انرژی برای هرایرانی ازرقم تقریباصفر درآغاز حکومت پهلوی به معدل انرژی ۱۲۷٤ لیترنفت درسال ۱۳٥٦ رسید. عایدات نفتی ایران ازیك میلیون لیره در ۱۹۲٥به ۲۰میلیارد دلاردر۱۹۷٥بالغ شد.صنعت پتروشیمی ایران بصورت بزرگترین مجتمع پتروشیمی جهان پایه گذاری شد.رقم سرمایه گذاریهای دولتی وخصوصی درامورساختمانی به ۸۷۰ میلیاردریال رسید. هواپیمائی ملی ایران یکی از مجهزترین شرکتهای هوائی

جهان شناخته شد.

کشتیرانی کشوری ایران با کلیه بنادرخلیج فارس و اروپا و خاور دور وآمریکا درارتباط بود. ظرفیت مخابراتی ایران درسال ۱۹۷۸ به دومیلیون تلفن با ۲۰۰مرکز مخابره ماهواره ای رسید. و ظرفیت پستی کشوربه یك میلیارد نامه بالغ شد. برای نخستین بار، درآسیای غربی، ایران پخش تلویزیونی دایرکرد. تیراژ روزنامه ها و رقم کتاب های چاپ شده درایران به مقام اول درمنطقه خاورمیانه رسید.

درسال تحصیلی ۱۳۵٦ ،جمعا ۱۱میلیون دانش آموزدر سطوح مختلف آموزشی تحصیل می کردند. اضافه براین ۲۰دانشگاه و۱۳۵ آموزشگاه عالی وتخصصی مشغول کاربودند. همزمان باآن،فعالیت های بهداشتی ودرمانی، بیمارستانها، درمانگاه ها، سازمان های خدمات امدادی در شهرها و روستاها بطور منظم درحال گسترش بود. در دهه ۱۳۵۰ زنان ازتساوی کامل حقوق اجتماعی بامردان برخوردارشدند. ارتش ایران به صورت نیرومندترین ارتش خاورمیانه درآمد ونیروهای هوائی و دریائی ایران قویترین نیروهای هوائی و دریائی منطقه شناخته شدند.سیاست خارجی ایران دراین سالها یکی ازموفق ترین سیاست های خارجی درجهان بود.

همه این عوامل زیربنای اقتصادی و اجتماعی نیرومندی را در ایران پی ریزی کرده بود که می بایست ضامن فردائی مرفه، پیشرو و دموکراتیك باشد.این جهش فراگیر با بلوای ۱۳۵۷درهم شکست، واین فاجعه درست درگرماگرم شکوفائی بی سابقه ای به وقوع پیوست که تا به آن روزنظیرنداشت. به همین دلیل پیامدهای آن نیز وخیم ترین پیامدهای ممکن بود.

به عکس آنچه بسیاری ازانقلابیون موج اول - موج دانشگاهی پیش ازآخوند - خواسته بودند، همه دستاوردهای مثبت

عصر پهلوی به ویرانی کشانیده شد، بی آنکه دستاوردهای مثبت تری جای آنهارا گرفته باشد. ایران به عصر طلائی دموکراسی پانگذاشت، ولی به دوران تاریك قرون وسطائی بازگشت. و آنچه درقاموس «روشنفکران» استبداد چکمه نام گرفته بود جای خود را به استبداد نعلین داد.

درسال ۱۳٤٥ محمدرضاشاه پهلوی سفری به کشوریوگوسلاوی نمود که بین رهبران ایران و یوگوسلاوی روابط صمیمانه ای برقرارگردید. نویسنده نیزدراین سفرهمراه شاه فقیدبودم.
شاه ایران ومارشال تیتو وهمسرش و احمداقبال وهمسرش سفیروقت ایران در یوگوسلاوی دران دیده می شوند.
اخیرا (پاملاهاریمن) سفیرآمریکا درفرانسه وهمسرسابق اورل هاریمن گفت من و شوهرم ٦ ماه قبل از مرگ تیتومکالمه ای بااو درباره جانشینش داشتیم که گفت «شما هیچ به موقعیت یوگوسلاوی آشنائی ندارید. بعدازمرگ من این کشوردچارهرج ومرج وآشوبهای پی درپی گردیده وقطعه قطعه خواهدشد.»
محمدرضاشاه هم قبل ازخارج شدن ازکشورگفت بعدازمن کشورایران دچار «وحشت بزرگ» خواهدگردید. این گفته ها درحقیقت صدای تاریخ است.

شاه زندگی بحث انگیزی داشت

امیرطاهری نویسنده سرشناس ایرانی که کتاب«زندگی ناشناخته شاه» رانوشته درباره محمدرضاشاه چنین می گوید:

کمترشخصیت سیاسی جهان معاصررا می توان یافت که به اندازه محمدرضاشاه پهلوی زندگی بحث انگیز داشته باشد. گروهی اورا عاشقانه پرستیده اند و معتقدند که او هرگزممکن نبود خطا کند. گروهی هم همواره اورا دشمن داشته اند وحاضرنیستند کوچکترین ستایش اورا بپذیرند.بعضی هواداران شاه محال است بپذیرند که او احتمالا لااقل دربعضی زمینه ها اشتباه کرده بود. بعضی ازدشمنان شاه نیز حاضرنیستند حتی یك نقطه روشن درسراسر دوران سلطنت او بیابند. مگر می شودادعاکرد که شاه دربیش از۳۷ سال سلطنت خودهرگزاشتباه نکرده؟ یا مگر می شودادعا کردکه دراین مدت حتی یك کارمثبت انجام نداد ؟کسانیکه ازاین دوموضع افراطی درارزیابی اودفاع می کنند درحق او ستم روا می دارند.هدف من ازعرضه این کتاب ایجادتفاهمی ملی درباره این بخش مهم تاریخ معاصرایران است.

شاه یك تنه تصمیم می گرفت

دکترعالیخانی بابررسی یادداشتهای علم چنین می نویسد:

علم ازاینکه شاه تصمیمات مهم کشوررا بی اعتنا به مسئولین کشوریك تنه می گرفت،رنج می بردوبه شاه یادآورمی شد که گروهی ازکارشناسان ورزیده موردعلاقه شاه گردآیند ومسائل را بررسی کرده دراختیار شاه بگذارند ولی شاه مخالف بود و علم را متهم می کرد که می خواهد دولتی دردولت تشکیل دهد. کراراباشاه مذاکره کرده و می نویسد که گوش شنوائی وجودنداشت.

یك باردرزمینه وضع بداقتصادی به علم گفتم،چرامسائل را به عرض شاه نمی رساند. باصراحت گفت «این اعلیحضرت آن اعلیحضرتی نیست که تو می شناختی» با او نمی توان ازاین سخنان گفت.علم با همه نزدیکی باشاه می دانست اگربخواهد سرکار بماند درستایش ازشاه وخشنودکردن او ازدیگران به ویژه هویدا که به راستی دراین کاراستاد بودپس نماند. علم نیزمانند دیگرنزدیکان شاه، رازدوام شغلی خود را در رفتاری که خوشایند شاه بود می دید و به رغم هرگونه هشداری از مجریان هوس های اوبود.

شاه هشیاربودکه همچنان خودرارهبری مصلح و نزدیك به مردم نشان بدهد. باآن که می کوشید همیشه نقش خودرا دراین دگرگونی های کشورنشان دهدولی برای مردم نیزاصالتی قائل نبود. دکترحسن امامی (امام جمعه تهران)که بسیارموردتوجه شاه بود دردیداری به اوگفته بود که افکار عمومی بافلان کاردولت موافق نیست. شاه از این گفته سخت برآشفت وازدکترامامی پرسیده بود که افکارعمومی یعنی چه؟ ولی همان شاه بعدازرویدادهای ۱۵سال بعد گوئی به او الهام شده بودکه به شرکت کنندگان درکنفرانس اقتصادی یادآورمی شودجامعه ای که مردمانش خرسندنباشند به رغم بزرگترین نیروهای نظامی محکوم به فناست.

شاه نمی خواست هیچکس غیرازخودش بدرخشد و هرکسی که به نحوی درکارخودمحبوبیتی پیدا می کرد به اوظنین می شد، از این رو سیاست همیشگی اواین بودکه پایه های چنین قدرتی را ازمیان بردارد.شاه گوشش بدهکار دموکراسی و مشارکت مردم نبود وتحمل شنیدن واژه دموکراسی و دادن وعده آن را به مردم نداشت. وقتی دکترکنی دبیرکل حزب مردم گفت انتخابات انجمن های ایالتی و ولایتی آزاد نبوده شاه سخت برآشفت وگفت «چگونه جرأت کرده بگوید انتخابات درسلطنت من آزاد نیست» کاربه استعفا و مغضوب

شدن اوکشید.

شاه درپیشرفت هدفهای اوپك سهم بزرگی داشت و این فرصت رابرای گسترش بازهم بیشتراختیارات خویش برازنده دید،انحلال همه احزاب و برپائی حزب رستاخیرزا اعلام داشت.

شاه ازنبود آزادی سیاسی نگرانی نداشت ومی پنداشت آن چه برای توده مردم مهم است آسایش مادی است. دراسفند۱۳۵۲ هنگامی که درآمدنفت همه را مست کرده بود، فرمان آموزش و بهداشت رایگان صادرگردید. گمان شاه این بود که باصدور اینگونه فرمان ها او برکشوری فرمان می راند که اکثریت مردمش ازبرکت وجود اودرآسایش به سرمی برند.دراین شرایط اگرکسانی سخنی در باره ناخرسندی مردم به زبان می آورند نشانه بدخواهی ویا ناآگاهی بود.

دشواریهای آغازسلطنت و علاقه ذاتی به درگیری درمسائل سیاسی و اجتماعی کشورشاه رامردی آبدیده و بااطلاع کرده بود. در تماس های خصوصی بسیارمؤدب و تااندازه ای خجول و شنونده دقیقی بود. به مسائل جهانی واردبود. رفتارساده همراه باوقار، هوش تیز وحافظه قوی اودرهمه کسانی که بااو برخورددداشتنداثر عمیقی می گذاشت. هرچند اطلاعات او دربسیاری از زمینه ها ژرف نبود ولی همان دانش سطحی گسترده اورادربالاتر ازبیشترسران کشورهای جهان قرارداد. گرفتاری اساسی این بود که ازیکسومی خواست ایران رابرپایه کشورهای پیشرفته برساند و ازسوی دیگر آمادگی و پذیرش لازم چنین خواستی را که درحکومت قانون وتا اندازهِ ای دموکراسی ومشارکت مردم بودنداشت. ازهرگونه اصول و ضابطه ای که به مذاق اوخوش نمی آمد و یا دست و پای اورا می بست بیزاربود واین که کارها درچهارچوبی مشخص و سنجیده وپس ازبررسی کامل صورت گیردارجی نمی نهاد. درنتیجه تصمیمات او

بایك دیگرتضادداشتند و مشاورین امرادچار دردسر و گمگشتگی می ساخت.

گرفتاری این بود که شاه آمادگی نداشت مشاورین ویژه ای دردربارگردآیند یااین که مقام های دولتی را به بازی بگیرد. هویدا درهرفرصتی یادآورمی شد که قائم مقام نخست وزیراست و نخست وزیرراستین همانا خود شاه می باشد.

چشمداشت همیشگی شاه این بود که بزرگترین مردتاریخ ایران و بالاترازهمه شاهان پیشین شناخته شود. همه پیروزیهای ملی زمان او به اونسبت داده شوند ودرخشش زودگذر هیچ کس چیزی مگر بازتاب بی رونقی ازشخصیت پرتوافشان اونباشد. سالهای آغازین سلطنت وبی اعتنائی چندتن ازنخست وزیرانش را پیوسته به یاد داشت. آرزویش این بود که به همه نشان دهد که ازهمه بالاتراست. ازسال ۱۳٤۲ به بعد دیگرشاه باهیچ هماوردی رویاروی نبود و به تدریج خودرا قهرمان بی همتائی پنداشت و توقع داشت اطرافیان اونیز به همینگونه بنگرند. فضای حاکم بردربار نیرچاپلوسی بودتا هرکس بگونه ای مدح شاه را می گفت. علم درنامه های خود اورا (پیشوای بزرگ من) خطاب می کرد. هویدا که به ورزش (یوگا) علاقه داشت اورا (گوروی) خود می خواند. چندی نیزمیان ارتشیان باب شده بود که اورا (خدایگان) بخوانند. همه کسانی که که باشاه سروکار داشتند ناچاربودند که با این وضع بسازند و دربرابرشاه چنان رفتار کنند وچیزهائی رابرزبان آورند که برای اوخوشایند باشد.

شاه آرزوداشت همگان اورا مردی بی مانند درسراسر تاریخ ایران بدانند. شگرف این که نسبت به پدرش که بی گمان مردی استثنائی وسازنده بود حساسیت غریبی داشت و درهرفرصتی به گونه ای یادآور می شد که کارنامه خوداودرخشان ترازپدرش می باشد. شاه توقع داشت که رسانه های گروهی بیگانه نیزمانند رسانه های

دست وزبان بسته داخلی رفتارکنند وهمه کارهای اورایکسره بستایند و به هیچ روشکیبائی این را نداشت که به گونه ای واقع بینانه و متعادل درباره اوداوری گردد وکاستیهای کارنیز درکنار جنبه مثبت آن آورده شود. وسواس شاه دراین زمینه به حدی بود که مقاله های روزنامه نویسان خارجی رامی خواند واگر به مذاقش خوشایند بود اجازه می داد درمطبوعات داخلی نقل شوند و اگر نبود ازعلم و مسئولان دولتی انتظارداشت بیدرنگ ازنمایندگان سیاسی کشورهای مربوطه توضیح بخواهند. شاه هرگزآزادی راستین این رسانه هارا باورنداشت و هرگونه تفسیر ناخوشایندی را ازچشم دولتهای متبوع آنها می دید. هنگامی که روزنامه های تایمز و گاردین رژیم ایران را خفقان آور می نامند به علم دستور می دهد که سفیرانگلستان را احضار و به او بگوید«اگرروزنامه ها و رادیو ومجلس این طورعقیده دارند ما چطور می توانیم ازشما اسلحه بخریم.»

شاه می پنداشت که رسانه های غربی گذشته ازفرمانبرداری از دولتهای خود دردست یهودیها و درنتیجه اسرائیل است.

درسالهای واپسین دیگرکسی را یارای آن نبود که آن چه به راستی درکشور می گذردبه شاه بگوید وتازه اگر می گفت با واکنش تند و ناشکیبای او روبرو می شد. شاه می خواست تنها آن چیزی را که دلخواه او بود باورکند. گمان او این بود که ازراه گزارش های رسمی ازهمه جریان های کشور و نظرراستین مردم آگاه است درحالی که خود این دستگاه هانیز جرأت بازگوکردن همه حقایق رانداشتند و معمولا گزارشهائی را به عرض شاه می رساندند که موجب خشنودی اوشود. علم نقل می کند که شبی سرشام درکاخ ملکه مادر که سپهبد یزدان پناه رئیس بازرسی شاهنشاهی نیز حضورداشت صحبت ازاین بود که چون مراجعات به بازرسی شاهنشاهی خیلی کم شده است، پس مردم راضی هستند، به شوخی گفتم ممکن است دیدنداثری

ندارد دیگرعریضه نمی دهند. شاهنشاه و یزدان پناه خوششان نیامد ولی من این شوخی را مخصوصا کردم که شاه را به اشتباه نیندازند.

هویداسیزده سال نخست وزیربودومقامات مسئول دولت معمولاً آن چیزی راگزارش می دادند که موجب ناراحتی ذات مبارك نگردد.

بارها درنشست هیئت دولت یا کمیسیونها اگر مسئولان امر ایراد می گرفتند یا با سیاستی موافق نبودند روش هویدا معمولا این بود که به ایراد گیرنده یادآور می شد که اگر حرفی دارد با اوشرفیاب شود و نظرش را به شاه بگوید. همین تهدید کافی بود که بسیاری خاموش شوند. البته شمارکوچکی ازدولتیان باشهامت وپاکدلی آنچه را که باورداشتند به زبان می آوردند. دراین میان شهبانوفرح درحد توانائی خودکوشید چشم شاه را بازکند وحقایق را به اوبگوید. علم با آنکه گمان می کرد شهبانو با اومیانه خوبی ندارد و اوراعامل تعدیل کننده بزرگی می داند که امیدواراست همیشه باقی بماند و ازتباهی قدرت اوجلوگیری کند. انتقادهای شهبانوگاهی موجب گفت و گوی تندی میان او وشاه ودلخوری هردو می شد. شهبانو از بعضی عملیات خواهران و بستکان شاه ناراضی بود و می گفت که مبادا به سلطنت ولیعهد صدمه بزنند، به علم فرمودند این مطالب را توبه شاه عرض کن زیرا اگر من صحبت کنم هم خودم ناراحت می شوم و هم شاهنشاه را ناراحت می کنم.

شاه هرگز نتوانست بپذیرد که شیوه حکومت او کاستیهائی دارد و به رغم ناخرسندی فزاینده مردم هیچگاه درصدد تغییر روش خود برنیامد. به گمان او اصلاحات ارضی و اجتماعی اوجامعه ای خوشبخت برپا ساخته و دیگر جائی برای شکایت وخرده گیری نبود.

سودای یکه تازی شاه موجب شد که هرگز نتواند باکسان دیگری که اظهار وجود می کردند بسازد وروی همرفته اصالتی برای مردم و خواست و باورآنها قائل نبود و گمان داشت که کار

ویژه مردم یك سره فرمانبری از رهبری اوست.

شاه یقین داشت نگهداری قدرتهای بزرگ به ویژه آمریکا و انگلستان دارای نیروی افسانه ای هستندونگهداری روابط صمیمانه با اینان اورا ازهرگونه خطری ناشی ازناخرسندی مردم مصون می دارد ودرچنین شرایطی آسوده دل آنچه می خواهد بگوید و بکند. شاه را باواقعیت عینی وضع ایران سروکاری نبود و باسرسختی و یکدندگی به دنبال دورنمائی بود که درباره آینده کشور درذهن خود می پرورانید ازهمین رو او که مردی سخت کوش بود و به شیوه ویژه خویش آهنگ خدمت به میهن داشت هرگز درنیافت چگونه ممکن است توده مردم این پاکدلی ذهنی اورا درك نکنند و درهمه حال به گرداونباشند. بدین سان باگذشت زمان شکاف بین چهان پنداری او و آنچه به راستی درکشور رخ می داد افزون شد. ولی شاه ایرادی در کار خود نمی دید و تنها دستگاه های منتقل کننده اندیشه ها و کارهای خودرامسئول کمبودها و ناخرسندیهامی دانست و تاپایان نیز همچنان براین باور بود.

***

دکترعالیخانی ازقول مجیداعلم دوست شاه چنین نقل می کند: درواپسین سالهای دهه ۲۰که هنوزشاه چندان کاره ای نبود دریك جلسه میهمانی خصوصی ازهریك ازدوستان خود می پرسد که هریك ازآنان چه شغل وحرفه ای را آرزو می کردند. هنگامی که نوبت به شاه می رسد میگوید اگرشاه نبود مایل بود کارمنددولت باشد به شرطی که حقوق اوکفاف زندگیش را بدهد و بتواند به ورزشهای موردعلاقه اش بپردازد. دراین صورت حاضرنبود شغلی بالاتراز رئیس دایره داشته باشد چون ازمقامی که همراه با مسئولیت باشد گریزان است.شاه همواره به ویژه درشرایط سخت گریزازمسئولیت را هنر می دانست.

درآخرین روزهاهمه به اعلیحضرت می گفتند نروید، نروید

منصوره پیرنیامؤلف سفرنامه شهبانومصاحبه خودرابا شهبانو فرح ارسال داشته که دراین جلد از کتاب منتشر می گردد:

می پرسم چراموضوع بیماری اعلیحضرت فقید ازمردم پنهان نگهداشته شد؟ مگر نه این است که مردم ایران قلبی رئوف دارند و اگرمی دانستند که شاه بیماراست آن چنان خصمانه باشما برخورد نمی کردند؟ می گویند اعلیحضرت خودشان نمی خواستند که مردم بدانند مریض اند. حتی به روی من هم نمی آوردند.درصورتی که من ازدوسال قبل می دانستم حالشان عادی نیست.سال ۱۳۵۵ وقتی به فرانسه آمدم، دکترهای فرانسوی مراخواستند.می گفتند بایستی به یکی ازاعضای خانواده گفت.گفتنداعلیحضرت بیماری خونی دارند. کلمه «سرطان» را اصلا به کارنبردند.صحبت ازبیماری به نام «والدن اشتروم» می کردند که درآن نوع بیماری گویا سلولهای قرمز خون کم می شود و تغییراتی درتعدادپلاکت هاوسلولهای قرمزخون به وجودمی آید.آن روز پس ازشنیدن خبرانگار کاسه آب داغ سرم ریختند. یادم افتاد که دوسالی است برای چکآپ به خارج نمی روند وقبل ازآن وقتی آخرین بار ازاتریش برگشتند، زمزمه هایی شنیده بودم. دودکتر ایرانی و سه دکتر خارجی دائم می آمدند ومی رفتند. وقتی بود که علم بیماربود ومی گفتند دکترها برای دیدن ایشان می آیند.ملاقات ها نه درداخل کاخ بلکه درخارج در مکان های مختلف ودورازچشم من و مردم انجام می گرفت. دکترهائی که ایشان را می دیدند باداورمعالجه شان می کردند. یك روزدیدم پشت لبشان ورم کرده که ازاثر داروهابود.پرسیدم؟ گفتند نوعی حساسیت از طحال

ورم کرده شان است. دکتری گفت ازمالاریائی است که در بچگی گرفته اند. ایادی پزشك مخصوص معتقدبود که اصلاتباید به ایشان چیزی درباه بیماری شان گفته شود. دوران سخت ووحشتناکی بود ومرادرموقعیت بسیارمشکلی قرارمی دادند.دو مسأله مهم در میان بود.اول مسأله خودایشان.یك انسان بیمارحق داردبداند دربدن اوچه می گذرد، بیماری اش چیست؟. اعلیحضرت چنان روحیه ای قوی داشتند که به راحتی می توانستند چنین خبری را حتی اگر معلوم بود«سرطان» است تحمل کنند. نباید موضوع را ازایشان پنهان می کردیم. دوم ازنظرسیاسی و موقعیتی که داشتند. هرگونه پنهان کاری به ضررملت بود. گویا درموقعیت خاصی،دکترهاموضوع راباایشان درمیان گذاشتند. چیزعجیبی بود که حتی پس ازآن هم اعلیحضرت بطورمستقیم وروشن بیماری شان را بامن درمیان نگذاشتند. شاید نمی خواستند مراناراحت کنند. من هم نمی خواستم پیش دستی کرده و موضوع را به رویشان بیاورم. اولین بار کلمه سرطان را اززبان خودشان درمکزیك شنیدم. وقتی همه چیز علنی شد دیگر به امید پناه بردم. دراین نوع بیماری امید به بهبود زیاد است. مردم ازگوشه وکناربرای من نامه می نوشتند که مثلا عزیزمان چنین بیماری داشته و بهبود یافته و چندسالی است بطور طبیعی زندگی می کند.

س: آخرین روزهای زندگی درایران راچگونه به یادمی آورید؟ می گویند اعلیحضرت وقت خروج ازایران حتی افراد گاردجاویدان راخلع سلاح کرده بودند که مبادا پس ازرفتن شان خونریزی بشود.

ج: این نکته را به راستی نمی دانم. ولی می دانم که اعلیحضرت نمی خواستند خون ازدماغ کسی بیاید. می گفتند من پادشاه یك مملکت هستم، دیکتاتورنیستم که برای ماندن برسرقدرت خونریزی کنم. نمی خواهم یك قطره خون مردم روی دست من باشد.

می گفتندسلطنت چیزی نیست که پایه های آن را روی خون بنا کنند. واماروزهای آخرکابوس بود ولی برای اعلیحضرت دردناك تر. چراکه عمری درسرزمینی باعشق به آب وخاك آن زندگی کرده بودند.ملت شان رادوست داشتند.تقریبا هیچ چیزنمی گفتند.روحیه شان تاروزهای آخرفوق العاده قوی بود. من هرروزصبح قدرتی می خواستم که ازجا بلند شوم و حرکت کنم. هرروز ازخود می پرسیدم امروز بایدمنتظر چه چیزبود.من آدم پرانرژی هستم،ولی هرروزاحساس می کردم که بندبند وجودم درحال گسستن است.انرژی نمانده بود. نیروهای مانده راصرف هسته اصلی خانواده می کردم و وقت برای نخست وزیر و ارتشی ها می گذاشتم. شاید ذره های امید باقیمانده باعث نجات شود. سعی می کردم کنترل روحی خودم را حفظ کنم.لحظه خروج ازکاخ وحشتناك بود. مستخدمین و گاردی هاهمه دوراعلیحضرت جمع شده بودند. دست هایشان رامی بوسیدند، به پاهایشان افتاده بودند،التماس وزاری می کردند و می گفتند نروید، نروید ومن درآن میان سنگ صبورشده بودم. آنهارادلداری می دادم و می گفتم شما بمانید قوی باشید ما برمی گردیم. وقتی سوار هلیکوپترشدیم، هلیکوپتری که همیشه سوارمی شدیم واقعااحساس کردم که بارآخر است.

درفرودگاه وضع سردوخالی بنظر می رسید،همه دراعتصاب بودند. چندنفری از افسرهای گارد، روزنامه نویس هاو عکاس ها خودشان را به ما رسانده بودند، وقتی آن افسر گاردجاویدان روی پای اعلیحضرت افتاد، یك لحظه نگاهم را به نگاه ایشان دوختم. شاید بخواهند که بمانیم. چشم هایشان پرازاشك شده بود. صحنه ای ازآن غم انگیزتر نمی شد. عده ای ازافسران گاردجاویدان تاداخل هواپیما به دنبال ما آمدند.التماس می کردندنروید بمانید.یك افسرآذربایجانی درداخل هواپیما هنوزالتماس وزاری می کردواشك

می ریخت. گفتم تو آذربایجانی هستی و غیور، مملکت را باید شماها نگهدارید ما برمی گردیم. موقعیت عجیبی بود. یك تراژدی غم انگیز، بختیار منتظربود ازمجلس رأی اعتماد بگیرد. معلوم نبود بگیرد یانه. اوهم به بدرقه آمده بود.متأثر وبا کوهی از مشکلات و مسئولیت. درفرودگاه من و اعلیحضرت حرفهائی زدیم. درست یادم نمی آید چه گفتم. ولی یادم می آید که گفتم فرهنگ چندهزارساله ایرانی نشان داده که ایرانی برمشکلات پیروز می شود و ایران ماندنی است. وقتی هواپیما پروازکرد، اعلیحضرت همچنان گرفته وغمگین بودند. من آخرین نگاهم را به روی ایران انداختم. دردل می گفتم آیا دوباره این سرزمین و آسمان آن و آن کوه های البرز راخواهم دید یا برنمی گردیم؟ معلوم نبود به کجا و به دنبال چه و سوی چه سرنوشتی می رویم و چه چیزهایی درانتظارمان است. برای آن که خودرا آرام کنم شروع کردم به نوشتن. نوشتن نام و مشخصات تعدادآدم هائی که به همراه ماآمده یا مانده اند و شروع کردم به نوشتن افکار واحساسات خودم درآن لحظات و دقایق.

وقتی به اسوان رسیدیم، استقبال رئیس جمهور سادات و مردم مصر به ما قوت قلب و نیروداد. دخترجوان سادات اعلیحضرت را بغل کرده بود و اشك می ریخت. مردم زیادی به استقبال ما آمده بودند در ابوسمبل، دره شاهان، برای اولین بارطعم تلخ تبعید را چشیدم. قبل ازآن کلمه تبعید فقط یك کلمه بود. اما درمعنی داغی است بزرگ که چگونه انسان تبعیدی به هرکجا می تواند برود جزسرزمین پدری خود.

یك ضرب المثل ترکمن می گوید غریبی کسی را نمی کشد، اما اگرنکشد کسی راهم نمی خنداند. یادم می آید دریوگوسلاوی مجسمه یك مرد رومی را به عنوان «مردی تبعیدی» گذاشته بودند، زیر آن نوشته بودند: درتبعیدآدم یك نوع حس خوشبختی را ازدست

می دهد. ولی من هنوزباور نمی کردم تبعیدما آغازشده باشد. فکر می کردم یك نوع سفر است. ولی سفری هم نیست که به این زودی ها برگردیم. ته دل می گفتم شاید هم برگردیم. امید به بازگشت همیشه در دل مالانه دارد.

باردوم، بازگشت به مصر،استقبال همچنان امیدبخش بود. در آمریکامارا دائم جا به جا می کردند. عملا احساس می کردم نمی خواهند آن انسجام انجام گیرد. دراین فاصله اتفاقات بدی افتاده بود. فشارهای روحی، خبرهای بد و دردهای جسمی به کلی اعلیحضرت را ازپای درآورده بود، ولی روحیه شان تاآخرین روزها که دیگرکسی رانمی شناختند قوی بود.حتی یك لحظه ازغم و غصه و ناراحتی و دلتنگی ها حرفی نمی زدند.اصلا گله ای ازروزگاریامردم هم نمی کردند و این خوددردناك تر بود. مثل این که چون عقابی پروازکرده بودند وبالای آن مسائل زمینی بودند.حتی درروزهای آخر بیماری، ایرانیها بدیدارشان می آمدند و ازایشان نظر می خواستند. وحتی اگر جوابی نمی گرفتند باروحیه ای که برخوردمی کردند، قدرت روحی گرفته بودند. من هم هرروز صبح وقت بیدارشدن، از خدا قدرتی دیگر می خواستم ولی یارای حرکت نداشتم. هرروز از خودم می پرسیدم امروز دیگر باید درانتظار چه خبری بود. زمان مشکلی بود. درراهروها حرف های مختلفی می زدند وخبرهای غم انگیزی می دادند. راه فرارمن اتاق مریضم بود. اما آنجا هم دردناك تربود. سعی می کردم باخواندن کتاب برایشان سرشان راگرم کنم. کتاب زندگی دوگل، و کتاب پنجمین سوارکار،را تقریبا برایشان تمام کردم. کتاب پنجمین سوارکارکتاب داستان پلیسی و سیاسی بود. هربار که دراتاق رابازمی کردم وبیرون می رفتم، چشم هایشان به من دوخته می شد. یك لحظه یك نگاه بود: امید و ناامیدی. و هرروز امیدکمتر می شد.

محمدرضا شاه پهلوی درقاهره دربستربیماری و شهبانوفرح درکنار او

یك روزصبح دربیمارستان معادی مصر، باباری ازغم وغصه و مشکلاتی گره خورده نشسته بودم. دیگر احساس می کردم زندگی اعلیحضرت تمام شدنی است و ممکن نیست زنده بمانند. می دیدم عزیزم چون شمعی داردجلوی چشمم آب می شود. یك آن چنان بار سنگینی بردوشم احساس کردم که انگار کوهی روی شانه هایم بود. تمام بدنم سردشد. ازجا بلند شدم روی ایوان، نگاهی به افق های دور انداختم. نگاهی به رودنیل انداختم. دیدم چه آرام می رود. نگاهی به اهرام ثلاثه انداختم و عظمت تخت جمشید را به یاد آوردم. فکر

کردم من اولین نفری نیستم که زندگی اش این چنین دچار تلاطم و طوفان شده. این اولین تراژدی تاریخ نیست و آخرین آن هم نخواهد بود. دنیا تا بوده همین بوده، سرنوشت شبیه هم قلم می زند. پادشاهان، ملکه ها،ناپلئون ها، تزارها، پیغمبرها،قدیسین. همه آمده اند و رفته اند وهمه درزندگی عشق ها،فداکاری ها، خیانت ها و دوروئیها دیده اند. باخودگفتم برای چی ناراحتی؟ ازخاك برآمده ایم و برخاك می شویم. سرنوشت ما برپیشانی ما نیست، برپیشانی خاك می نشیند. به قول لرها چروك خاك چروك پیشانی من است. سعی کردم خودم راباز به بالاتربکشم. ازجلد یك انسان خاکی بیرون بیایم و درهمان نقش تاریخی و ورای مسائل و مشکلات زمینی. بازی نقشی را که به من محول شده ادامه بدهم و وظیفه ام رابه نحواحسن انجام بدهم. نگاهی دوباره به نیل انداختم همچنان جریان داشت و می رفت.

می خواستم بچه هارا بامادرم به اسکندریه بفرستم. دکترها مانع شدند. حتی اول نمی خواستم لیلاآن روزرا ببیند. او۹ ساله بود. من درست درهمین سن و سال بودم که پدرم فوت کرد. اوهم سرطان داشت. سرطان کیسه صفرا، ومن هنوزصدای چك چك بیرون ریختن صفرای اورابه یاد دارم. نمی خواستم لیلای ۹ ساله چنین خاطراتی را ازپدر به یاد داشته باشد.

شب آخر چندساعتی رفتم که بخوابم. هنوزچشم هایم گرم نشده بودکه صدایم زدند. بالاسراعلیحضرت آمدم. فرحنازتاصبح دستهای پدررا گرفته بود ودرکنارتختخواب اونشسته بود. فرحناز باپدرالفتی دیگرداشت. ولیعهدمات وغمزده درگوشه ای ایستاده بود. والاحضرت اشرف هم نگاه ازصورت برادر برنمی داشت. عده زیادی دراتاق بودند اما من درست کسی را نمی دیدم. یادم نمی آید دیگر چه کسانی بودند. نزدیکی های صبح بود. هواروشن شده بود. اما

سیاهی غم برهمه جا سنگینی می کرد. همه نگاه ها به سوی اعلیحضرت بود و به روی او. چندتانفس کشیدند دیگر مثل اینکه نفسشان درنمی آمد تا اینکه نفس عمیقی کشیدند و تمام کردند.

خانم دکتری که همراه ما بودحلقه ازدواج اعلیحضرت را از دستشان درآوردند و دعائی را که اعلیحضرت همیشه زیرسرشان داشتند برداشتند وبه من دادند.مات مانده بودم. نمی دانستم چه کنم. والاحضرت اشرف گفتندچشم هایشان راببندید. چشم هایشان را بستم و وداع کردم وهمه مارا ازاتاق بیرون کردند. دوباره پس ازچند دقیقه برگشتیم. برای آخرین بار رویشان را بوسیدم. هنوزبدنشان گرم بود و فکر می کردم دارند نفس می کشند. ولیعهد رابغل کردم و گفتم پدرت «به حق» پیوست. همیشه با او بوده و حالاهم به سوی اورفته است. عده ای بیرون ازاتاق ایستاده بودند. ازآنجائی که همیشه باید نقشم رابازی کنم تسلیت هارامی گرفتم و دیگران را تسلی می دادم. گفتم «اتفاق افتاد »بایستی روحیه مان راحفظ کنیم. قوی باشیم و برای هدفهائی که اعلیحضرت داشتند مبارزه کنیم. ساعتی بعد خانواده سادات و اعضای دولت مصر بدیدن ماآمدند وپس ازآن درجریانی شبیه گردبادافتادیم. همه چیز چون خواب و بیداری تندی گذشت.

پادشاه مراکش تکه ای ازپارچه روی کعبه را به ولیعهد داده بودند که اعلیحضرت را با آن دفن کنند. شب اول فوت اعلیحضرت تنها خوابمان نمی برد. به بچه ها سرزدم وگفتم همگی باهم دریك اتاق بخوابیم مثل اینکه همه منتظر این پیشنهاد بودند وقبول کردند. تشك هایمان را روی زمین کنارهم گذاشتیم و همگی آن شب را دریك اتاق خوابیدیم.

درمراسم تشییع جنازه دوباره باید قد برمی افراشتم ومحکم و مسلط قدم برمی داشتم.ازکاخ عابدین، تامسجدرفاعی راهی بسیار

طولانی است. درمسیر ماميليون ها نفرازمردم مصر درخيابان ها ايستاده بودند.درآن گرمای ماه مرداد و تابستان داغ مصر، رئيس جمهورسادات بالباس رسمی و حمايل،رئيس جمهوری سابق آمريکا نيکسون، پادشاه و ملکه يونان،سفيرآمريکا و وزير دربار مراکش و عده ای ازايرانيها و نماينده های خارجی شرکت داشتند. من می خواستم به دنبال جنازه راه بروم گفتند درسنت مصری ها نيست که زن ها به دنبال جنازه راه بيفتند. چندين بار رفتند و آمدند ولی سادات گفته بود هرچه «فرح» بگويد. اومرا به اسم کوچك صدا می زد. در آخرين ساعات روزتشييع جنازه همگی درکاخ عابدين در تالاری درمقابل جنازه که با پرچم ايران پوشيده شده بود جمع شديم و ادای احترام و خداحافظی کرديم. دقايقی بعد درصحن حياط کاخ عابدين وقتی جنازه را ازتالار بيرون آوردند و برای آخرين بار سرودشاهنشاهی را نواختند ديگر همه داغان شديم. درمسيرنگاه های غمگين، تسليت آميز ومهربان مردم مصر رابه ياد می آورم. درمقابل مسجد رفاعی همگی درزيرچادری که نصب کرده بودند جمع شديم. وقتی جنازه را ازتابوت درآوردند وليعهد به کمك چند نفر جنازه رابه دوش گرفت و درمحل مخصوص گذاشتند. قرارنبود عليرضا درمراسم شرکت کند زيرا اوفقط ۱۲ سال داشت. ولی دکترها گفتند ازنظرروانی برای هرفرزند پدر و يا مادرمرده ای بهتراست که به خاکسپاری عزيزش را ببيند تا اتفاق را قبول کند.

من آن روز به قدری براعصابم مسلط شده بودم و خودراقوی و محکم نگهداشته بودم که وقتی به کاخ برگشتم می خواستم بروم بالا و به اعليحضرت بگويم ببينيد من چقدرخودم را خوب نگهداشتم اما دريغ اورفته بود.تامدتی هرکاری می کردم اين شوق دردرونم بود که به سوی او بروم ومثل گذشته برايش تعريف کنم. اصلاخودم رامحکم نگهداشتم که اشکی نريزم. وقتی غم آنقدر بزرگ است،اشك ريختن

هم کوچك است. اصلااشکی درنمی آید.برای زن وشوهرهائی که همسرشان را ازدست می دهنداین حالات روحی عادی است تامدتی بامرده شان زندگی می کنند.پس ازآن مدتی حتی آنهائی که مهر سلطنت روی پیشانی شان خورده بود ازما دوری می کردند دوباره شروع به یارگیری کردیم. دوستان راجمع کردیم. بایستی دلداری شان می دادیم و دلشان را به دست می آوردیم. می دانستم که دوباره بایدساخت. دوباره باید هسته ای راکاشت. ولیعهد سه ماه دیگر بیست ساله می شد. سه ماه فرصت زیادی بود، فکرکردیم بایستی پیامی تهیه و برای مردم بفرستد. اعلام قبول مسئولیتی بزرگ می کرد. اطلاعیه مطبوعاتی فرستادیم وطی آن، روزاعلام قبول سلطنت ازطرف ایشان را اعلام کردیم. روزارسال پیام ۳۱ اکتبرتعیین شده بود و روزدوم نوامبر انتخابات ریاست جمهورآمریکابود.

یك روزخانم سادات تلفن زدو گفت کارتر به پرزیدنت سادات تلفن کرده وخواهش کرده که اگر ممکن است ولیعهدایران روزارسال پیامش را به تعویق بیندازد.منظوراواین بود که روز۳۱ اکتبر نباشد. گفت موضوع گروگان گیری و مسائل دیگر درمیان است. گفتم طبق قانون اساسی ایران بایستی درهمان روز تولد بیست سالگی ولیعهد اعلام قبول مسئولیت کند. پرسید نمی توانیدمثلا بگوئید سرما خورده و بیماراست. گفتم قبلاً اعلام شده. این راه تاریخ است و ازدست ما خارج است.

پیام تهیه شده بود وولیعهد دریك اتاق، کنارپرچم ایران، میبایست باخواندن پیام به قرآن قسم می خورد ومسئولیت خودرا قبول می کرد. باآن که همه مقدمات کار فراهم شده بود روزپخش پیام گفتند «ماهواره خراب است» ولی پیام رابه دست یك روزنامه نگارادیم تابه آتن برساند. خوشبختانه پیام همان روز در تلویزیرن

های فرانسه پخش شد. فرانسویها با احترام گفتند که جوانی اعلام قبول مسئولیت پدرراکرده است و آمریکائیها آن را به شوخی و طنز گرفتند. آن شب تاصبح من و ولیعهد چندمصاحبه روی نوار پرکردیم و به خارج فرستادیم وسادات گفت بالاخره فرح کارخودش راکرد. روزهای ماپرازحوادث وکاربود. حتی به من فرصت ندادند درعزای همسرم، چون هرزن بیوه داغدیده ای آرام سوگواری کنم. چندروزی با ولیعهدبه اسکندریه رفتیم و پس از آن تحریکات زیاد شد.

س: پس ازفوت اعلیحضرت، نیروها درموردادامه کار به دو جناح تقسیم شد. عده ای می خواستند علیاحضرت خودشان را به کلی کناربکشند، وعده ای براین عقیده بودند که ولیعهدجوان است و نیاز به تجربه مادرکه بیست سال زندگی سیاسی را پشت سر گذاشته دارد، خودتان واقعا چه می خواستید؟

ج: خسته و عزاداربودم. ولی می خواستم کمك کنم تاتداوم حفظ شود و من با احترام کناربروم. سناریو قبلا نوشته شده بود و نقش های تاریخی مشخص بود و عوض نمی شد. من دنبال کسب قدرت دوباره نبودم. مسئولیت تاریخی ام را به عنوان یك ملکه می شناختم و احساسات مادری هم اضافه برآن می گفت که پسرم را دراین موقعیت تنها نگذارم. ضمنا نمی خواستم که ملت ایران فکر کنند که ولیعهد به دامن مادرش چسبیده و نمی خواستم پسرم راهم تنهابگذارم. این کمترین حق یك مادر است که درمواقع خطر در کنار فرزندش باشد و ازاو حمایت کند واگر فرزند نیازی به او داشت به کمکش بیاید، این دیگر غریزی است ومنطق انسانی هم دارد.می خواستم درحلقه کوچك دورایشان افراد قابل احترامی باشند. زمانی که اعلیحضرت زنده بودند سه نفررا انتخاب کردند. یك نفر نظامی و دونفر شخصی. فکر کردم بهتر است سه نفری که می خواستند باایشان کارکنند بعداز ایشان باپسرشان کارکنند. من نه می توانستم

کسی را انتخاب کنم و نه ازایشان می توانستم بپرسم چه کسانی را انتخاب کرده اند.

چطور می توانستم بگویم ما داریم برای پسرتان برنامه درست می کنیم. بالاخره آن سه نفر را خواستم تا به کمك بیایند. متأسفانه هرسه گرفتاری داشتند. تحریکات هرروززیادتر می شد. نمی خواستند من نزدیك پسرم باشم. روزبه روز فاصله را زیادمی کردند. بعدازآن مدتی همه چیزازلحاظ روحی و احساسی و سیاسی سخت شد. دیگر نمی خواستم کارسیاسی بکنم و این همه عشق واحساس ونیرورا برای کاری بگذارم. البته دردناك بودکه می دیدم شوهرم رفته است و پسرم را هم به سرنوشت و تصمیم اراده خودش واگذارکردم.

باز خودرا درآن نقش تاریخی ام گذاشتم: به بالاترازمشکلات فکر کردن برای من فقط ایران و ایرانی مطرح بودودیگران برسرلحاف ملا می جنگیدید. لحافی نبود. حلیمی راهم نمی زدند که کاسه سهم کسی راکنار نگذاشته باشند. حتی یك بارپرسیدم اگر من مسأله هستم ازاینجا بروم. سفرشاه جوان به مراکش تصمیم خودشان بود. البته ملك حسن نیزدراین مورد محبت های زیادی کرد. من می گفتم درمصرامکاناتی فراهم شده و وسایل و افراد لازم آماده است. واقعا فکر می کردم ماندن درمصربهتر است.بالاخره بایدبگویم ازآن روزی که ایشان مسئولیت بزرگ و تاریخی و سیاسی رابردوش گرفتند من به عنوان یك مادر ویك ایرانی دراختیارایشان بوده و هستم و خواهم بود ولی باید زمان می گذشت.همیشه درطوفان مقداری خاروخاشاك به هوا می رود. اما آسمان که صاف شد همه چیزهای خوب و با ارزش و به دردخور به جا می ماند به قول شاعر:

عنان به میکده خواهیم تافت زین مجلس
که وعظ بی عملان واجب است نشنیدن
وفا کنیم و ملامت کشیم و خوش باشیم
که درطریقت ما کافریست رنجیدن

س: علیا حضرت و سایرخانواده چرا مصررا برای اقامت دائم انتخاب نکردید؟

ج: ما انتخاب زیادی نداشتیم، درمراسم تشییع جنازه سادات، ژنرال هیگ وزیرخارجه آمریکا تلفن زدوگفت:رئیس جمهور ریگان پیشنهادکرد که اگر بخواهیم به آمریکا برویم می توانیم. من این دعوت راقبول کردم.چون شاه جوان در«ویلیامزتاوون»خانه ای داشت و آن شهرنسبتا محل مناسبی برای تحصیلات بچه ها بود.مدارس شهرهای دیگر بچه های مارابه دلایل امنیتی قبول نمی کردند.پدرو مادرها می گفتند می آیند بچه های شاه را بکشند بچه های ماهم کشته می شوند.ازطرفی هنوز زندگی آرامش خودرا نیافته بود که حادثه جانخراش مرگ رئیس جمهورسادات پیش آمد. سادات در حق من و خانواده ام برادری و بزرگواری کرد. دلداری ها و دلگرمی های اودرلحظات بسیارسخت زندگی نجات بخش من بود.هربارکه می دیدم زیربارفشارمسئولیت دارم ازبین می روم به دیدارسادات می رفتم. او به راستی و به تمام معنی برادری واخوت راتمام کرد. همیشه ازصورتش نور می بارید.باچندجمله ساده مرابه زندگی امیدوار می کرد.بامرگ سادات امید دیگرماازبین رفت ونگرانیها بیشترشد. بعد ازفوت سادات وقتی مبارك رئیس جمهورشد و ما به دیدارش رفتیم واقعا او و همسرش خیلی به ما محبت کردند. مبارك گفت هیچ چیز فرقی نکرده.مصرکشوردوم شماست ومن برادرتان.ملت مصردرجواب همه محبتهائی که شاه فقید دردوران مشکلات مصر به آنها کرده است، دینی برادرانه براو دارد.

چندسفر هم به مراکش رفتم. پادشاه مراکش هم به ما مهربانی های زیادی کرد. ملك حسین هم محبت های خودرا ازما دریغ نکرد ولی بیش ازآن درتوانش نبود. این بحران ها پنج سال طول کشید.

س: درپایان یأس و ناامیدی پسرتان را داماد کردید؟

ج: بله بچه ها بزرگ می شوند و می خواهند هسته خانوادگی خودشان را تشکیل بدهند. پس ازآنهمه طوفان غم و غربت و تبعید، ازدواج ولیعهد نقطه روشن زندگی ماشد. یك روزآمد مثل هرپسر دیگری عکسی ازدخترجوان و زیبائی نشان داد و گفت می خواهیم ازدواج کنیم. معلوم بود عاشق شده است. من هم بلافاصله بیش ازآنکه دیگران فرصت کنند ذهن آن دختر جوان را نسبت به من آلوده کنند، خواستم اورابببینم. خواستگاری کردیم و به رسم سنت ایرانی سفره عقد چیدیم. من درياسمين عروسم، روزهای جوانی و دورانی را که خودم تازه عروس دربار شده بودم می بینم و دلم می خواهد اورا درراهی که درپیش دارد مددویاری دهم.

س: درمورد به خاکسپاری جنازه اعلیحضرت محمدرضاشاه که هنوز به طورامانت نزدمصری هاست صحبت هایی بر سرزبانهاست. گفته می شود دولت مصرفشارمی آورد که جنازه درمصرهرچه زودتر به خاك سپرده شود. ازطرفی دیگرخانواده سلطنتی به خاکسپاری شاه فقیدرا درخاك مصر پایان امید بازگشت می دانند، نظرعلیا حضرت دراین موردچیست؟

ج: جنازه اعلیحضرت فقید درمصر و درمسجد رفاعی به امانت گذاشته شده و تاروزی که به ایران برگردیم همچنان امانت خواهدبود. آن جنازه با تکه ای ازپارچه کعبه (کفن) و با پرچم ایران زینت شده و فقط به خاك ایران سپرده می شود وبرآرامگاه او برلوحه ای خواهیم نوشت:

خداوندگارا به یادآور نه فقط زنان و مردان نیك کرداررا، بلکه زنان و مردان بدکرداررا، و فراموش کن همه رنج هائی که برما هموار کرده اند وبه یادآور میوه هائی را که ما به شکرانه آن رنج ها خریدارشده ایم. به یادآور رفاقت های مارا، وفاداری مارا و فروتنی

های مارا، که ازاین رنج ها زاده شده اند و چون روزداوری فرارسد
بادا که میوه هائی که ما برآورده ایم دلیل بخشایش آنها باشند.

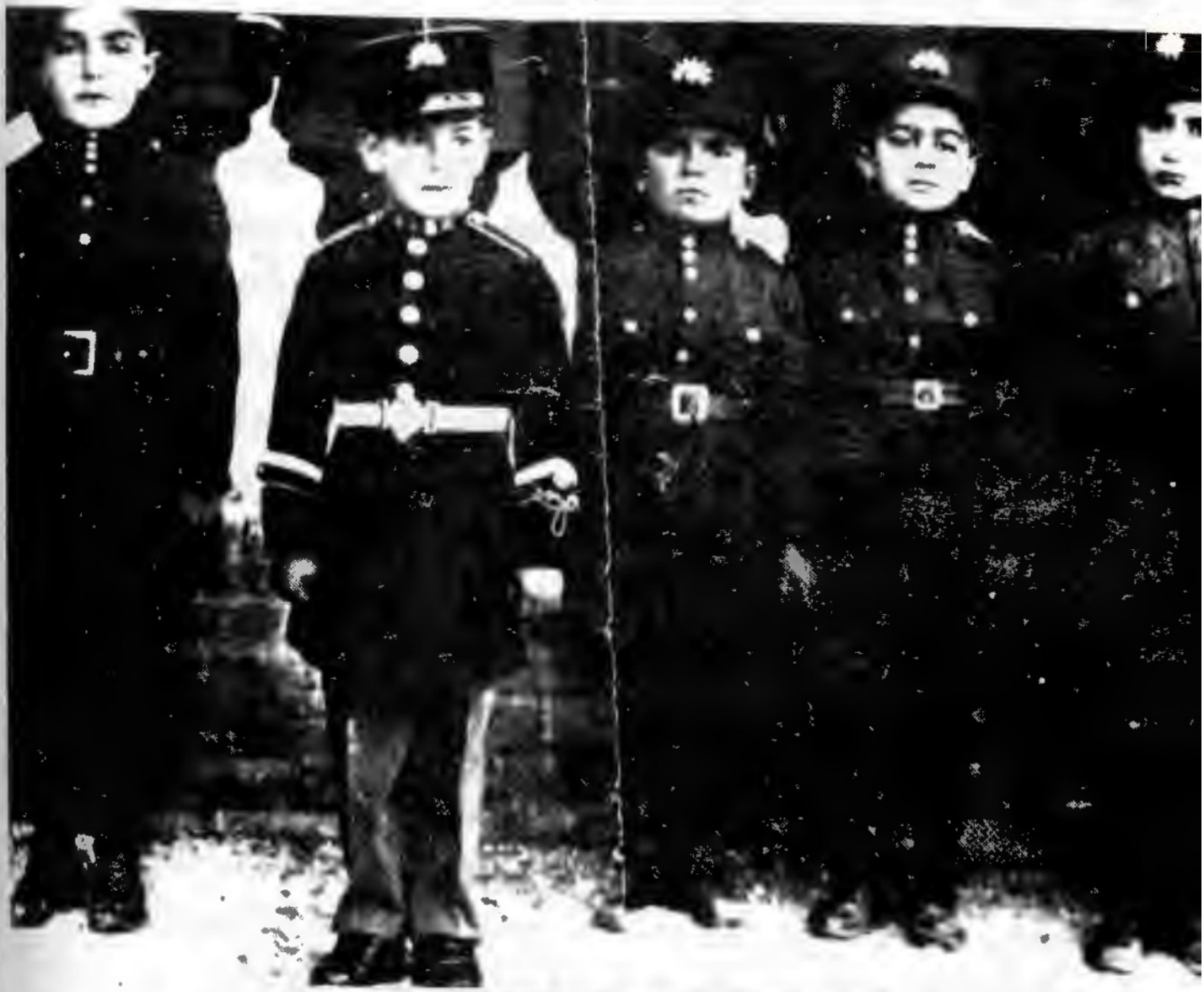

محمدرضا پهلوی ازتحصیل درمدرسه تا تبعید درپاناما

شاه خودرا یك سردار نظامی می دانست

آچسن وزیرخارجه سابق آمریکادرخاطرات خودچنین می نویسد:
شاه ایران مرد واقع بینی نیست وبه امکانات عملی افکارخود نمی اندیشد. او افکار و خیالات بزرگی دارد وخودرایك سردار بزرگ نظامی تصور می کند. اعتقاد او به این که ارتش او روزی می تواند با روسها مقابله کند خواب و خیالی بیش نیست. حتی برنامه اقتصادی ایران ازحد توانائی و امکانات این کشورخارج است . به شاه گفتم بوجودآوردن چنین ارتشی باهزینه سرسام آور آن، نه تنها نتیجه بخش نیست بلکه ایران را ازنظر اقتصادی به قدری ضعیف خواهد کرد که زمینه سقوط کشور بدون حمله شورویها فراهم خواهد شد. بهترین راه ایجاد یك زیربنای سالم اقتصادی و اجتماعی است که روسهارا ازفکرتجاوز به ایران بازخواهد داشت. چیانکایچك هم به جای اقدامات وسیع اقتصادی واجتماعی به یك ارتش بزرگ تکیه کرد ولی عدم تعادل اقتصادی و فسادی که جامعه را فراگرفته بود این ارتش بزرگ را ازدرون متلاشی ساخت. شاه گفت درایران چنین فسادی وجودندارد و بهرصورت خواهان اصلاحات اقتصادی و اجتماعی توأم با یك ارتش قوی می باشد.

دربارمحمدرضاشاه (زنانه) بود

ثریا درخاطراتش می نویسد: خصوصیات اخلاقی شاه با پدرش به کلی تفاوت داشت. رضاشاه به تندخوئی شهرت داشت ولی شاه بسیار خونسرد و ملایم حتی خجالتی بود. یکی ازدشواریهای او ردکردن درخواستهای اطرافیانش بود که بعضی هم نامشروع به نظر می رسید. شاه هروقت می خواست کسی را برکنارکند سعی می نمود این تصمیم را وسیله دیگران ابلاغ نماید. زیرا ازدیدن قیافه ناراحت برکنارشدگان رنج می برد. شاه مثل پدرش درمورد برکناری اشخاص بطورناگهانی تصمیم نمی گرفت بلکه بعد ازمشورت ومطالعه تصمیم

می گرفت. برخلاف دوران سلطنت رضاشاه دربارایران دربار زنانه بود و ملکه مادر درأس آن قرار داشت. اطلاعات زنان درباری بسیارمحدود بود ولی درتوطئه چینی مهارت داشتند. شمس و اشرف دوخواهرتنی شاه باهم دشمن بودند.

نقشه قوام و مظفرفیروز علیه شاه

مظفرفیروز پس ازعزل ازسفارت مسکو دراروپا مقالاتی علیه محمدرضاشاه می نوشت که دریکی ازمقالات چنین نوشته است:

اگرحکومت قوام درنتیجه پشتیبانی آمریکائیها ازشاه تضعیف نمی شد آنها(قوام و فیروز) شاه را برانداخته بودند.

محمودطلوعی می نویسد: این ادعاممکن است صحیح باشد چه با کینه دیرینه ای که قوام نسبت به رضاشاه داشت و با وعده ریاست جمهوری که ازطرف استالین به تهران بازگشته بوداگرشاه جوان و بی تجربه حریف این کهنه سیاستمدار نمی شد به آرزوی خود می رسید.

چگونه وزرای توده ای ازکابینهء قوام اخراج شدند؟

اسنادمنتشره وزارت خارجه آمریکا چنین حاکی است:

جرج آلن سفیر آمریکا درایران درباره تغییر وزرای توده ای کابینه قوام به واشنگتن گزارش می دهد:

شاه پس ازآخرین گفتگو بامن تصمیم داشت که قوام السلطنه را ازکار برکنارکند و می خواست روزبیستم اکتبر(۲۸ شهریور) این تصمیم را به مرحله اجرا بگذارد. قوام ازاحتمال برکناری و بازداشت خودازطرف شاه مطلع گردید و باسپهبدامیراحمدی وزیرجنگ صحبت می کند. او می گوید ازنقشه شاه خبرندارد ولی می داند که شاه از گرایش روزافزون دولت به طرف شورویهاناراضی است و هرتصمیمی

که شاه بگیردارتش وفادارخواهدماند وازفرامین شاه اطاعت می کند.

روزبعد قوام تقاضای شرفیابی می کند و آمادگی خودرا برای اوامرشاه ابراز می دارد. شاه می گفت که قوام ازترس می لرزید. شاه به قوام می گوید اولین شرط این است که مظفرفیروز وسه وزیر توده ای ازکابینه اخراج شوند و دومین شرط این است که حزب دموکرات از هرگونه ائتلافی با حزب توده خودداری کرده و حتی در انتخابات باحزب توده مبارزه کند. قوام تمام شرایط را می پذیرد و فقط تقاضا می کند که مظفرفیروز بطورموقت درکابینه بماند. شاه ازاصرار قوام خشمگین شده روی میزمی کوبد و می گوید اگر یکباردیگر اسم مظفرفیروز را بیاورید همه چیز بین آنها تمام شده است. فیروز باید ازاین کشوراخراج شود و الا دستگیر و زندانی خواهد شد. قوام اجازه می گیرد که مظفرفیروز به عنوان سفیر به مسکو برود که شاه موافقت می کند و به این ترتیب قوام مجدداً مأمور تشکیل کابینه می شود و لیست اعضای کابینه درهمان جلسه موردتصویب شاه قرار می گیرد ولی توافق حاصل می شود که اعلام تغییرکابینه ٢٤ ساعت به تأخیرافتد تاتدابیر لازم برای مقابله باحزب توده اتخاذ گردد. قوام موضوع را به مظفرفیروز می گوید و اوهم سادچیکف سفیرشوروی را درجریان می گذارد که او هم قوام را تهدید می کند. قوام نزدشاه رفته می گوید درصورت تغییرکابینه و اخراج وزرای توده ای ممکن است نیروهای شوروی دوباره ایران را اشغال کنند. شاه جواب می دهد او تصور نمی کند که شورویها چنین کنند و اگراقدام کنند ازسازمان ملل متحد تقاضای کمك خواهد شد. به این ترتیب اعضای جدید کابینه قوام معرفی می گردند.

جورج آلن می نویسد: شاه به من گفت برای اتخاذ این تصمیم

سه شب نخوابیده و به این نتیجه رسیده که مسئولیت اخراج وزرای توده ای را خودقوام به عهده بگیرد و من هم گفتم روش پسندیده ای بود.

شاه زمامداری خودکامه بود

گزارش سیا درباره شخصیت شاه چنین است:

او زمامداری خودکامه می باشد که به جز افراد خانواده خود با ۱۰یا۱۲نفر که دررأس آنها اسدالله علم قراردارد‌محشوراست و از آنها اطلاعاتی کسب می کند. او با کسی مشورت نمی کند وکمتر کسی جرأت دارد که نظری برخلاف نظر وی بیان کند. اوتصمیم می گیرد و دیگران فقط مجری تصمیمات اوهستند. مهمترین رازبقای هویدا درحکومت (توانائی او درپرهیز ازهرگونه تعلل ویا اشتباه در اجرای اوامر ملوکانه و قرارگرفتن درسایه شاه می باشد).

یك نویسنده خارجی می نویسد: شاه قبل ازابتلا به بیماری سرطان خودرا نظرکرده و تحت حمایت یك نیروی غیبی می دانست که موجب نجات او ازحوادث مختلف و سوء قصد هابود و این طرز تفکر موجب می شد که اوضعفهای درونی خودرا پنهان کرده و در مواردی ازخودتهورنشان دهد ولی ابتلاء به بیماری مهلك باورهای حمایت الهی را دراو متزلزل ساخت درنتیجه دربرابر طوفانی که به وجودآمد ناتوان گردید و خودرا به قضا و قد سپرد و دربرابر حوادث ضعف فراوان به خرج داد و راه تسلیم و رضا پیش گرفت.

محمودطلوعی می نویسد: هیچیك ازدولت های خارجی تا آخرین ماه های انقلاب از بیماری سرطان شاه آگاه نبودند، فقط انگلیسها ازطریق شاپورریپورترآگاه شده بودند که دکترایادی موضوع را به اواطلاع داده بود. او نیز سرطان شاه را به دوگلاس

هیوم وزیرخارجه انگلستان اطلاع داد ولی انگلیسهاازدادن اطلاعات به آمریکائیها خودداری کردند منتها خود برای دوران بعداز شاه برنامه ریزی نمودند.

وقتی هم شاه با خلبان معزی ازایران خارج گردید به فرح گفته بود هیچ چیز بهترازخلبانی نمی تواند روحیه اورا تقویت کند. شاه به خلبان معزی هم ظنین شده بود که احتمال می داد هواپیمارا به کشور شوروی هدایت کند. این تصورشاه هم بیمورد نبود. زیرا وقتی خلبان معزی جزومجاهدین قرارگرفت شاید قبلا هم با آنها همکاری داشته است.

محمودطلوعی همچنین می نویسد: درزمان نخست وزیری دکترمصدق یك روزغروب امیراسدالله علم آگاه می شود که به شاه گزارش داده اند که چندتن ازافسران گاردشاهنشاهی قصد دارند نیمه شب اووهمسرش ثریاراترورکنند.علم بی درنگ به کاخ سعدآباد رفت و شاه را نگران دید که به اوگفت تصمیم دارد شب را باثریا درداخل یك تانك بگذراند. علم جویای منبع گزارش شد وبرای او مسلم گردید که بی اساس است گفت اگرهربارچنین گزارشاتی برسد وچنین واکنشی نشان داده شود فرجام کارخوب نیست. سپس همه افسران گاردرا به خوردن شامپانی فراخواند وهمه به سلامتی شاه و ملکه نوشیدند. بدنبال همین جریان بود که مصدق تصمیم گرفت اطرافیان شاه را ازگرداوبراند وعلم را به بیرجند تبعیدکرد. علم درآنجا بودکه ازرفتن شاه به بغداد آگاه شد. دکترمصدق هم گفته بود که شوکت الملك به من درزمان تبعید به بیرجند خیلی خدمت کرده که درآن زمان برایش خطرناك بود. منهم کاری به علم ندارم. فقط علم از سیاست بازی دست بردارد.

مخالفت شاه باکشتن خمینی

(اری بن مناشه) مأمورسازمان اطلاعات و ضداطلاعات ارتش

اسرائیل درکتاب جالب خود ضمن فاش ساختن اسرار روابط جمهوری اسلامی با اسرائیل چنین می نویسد:

درآوریل سال ۱۹۷۸ رؤسای من نظریاتم را درباره رویدادهای ایران و انقلاب قریب الوقوع آن کشور پذیرفتند و کنفرانسی که نمایندگان سیا نیز درآن شرکت داشتند، یکی ازتحلیل گران آمریکا (عضوسیا) نظر مرا بی اساس خواند و مدعی شد آنچه که درایران می گذرد سروصدای بچگانه ایست که به زودی آرام خواهد شد. در دسامبر سال ۱۹۷۸ طرحی ازطرف (رافی ایتان) مشاورامورضد تروریستی نخست وزیر اسرائیل تهیه شد که خمینی درپاریس ترور شود. سیا نیزموافقت خود را اعلام داشت تا یك تیم تروریستی اسرائیل به پاریس برود و خمینی را ترور کرده بازگردد.

برای حمله به اقامتگاه خمینی درنوفل لوشاتو ومصدوم کردن خمینی تیم کماندوئی سرهنگ آصف هف تز Assef Heftez رئـــــیس گارد ویژه پلیس ضد تروریسم اسرائیل درنظر گرفته شده بود. بدیهی است که این تیم قادر بود مأموریتی را که برعهده اش قرار می گرفت با موفقیت اجراکند و بدون برخورد با اشکال و مانعی به اسرائیل بازگردد. ولی موانع اجرای طرح جای دیگری بود.

اوری لوبرانی Uri Lubrani نماینده سیاسی اسرائیل درایران مأموریت یافت که موضوع را باشاه درمیان بگذارد. شاه بی تأمل مخالفت کرد و گفت اجازه نخواهد داد جوی خون درکشورجاری شود. اوعقیده داشت درصورتی که ژنرال ها قدرت را به دست گیرند خونریزی اجتناب ناپذیر می گردد و می پنداشت بدون نیاز به چنین اقدامی اوقادر خواهد بود بربحران غلبه کند.

لوبرانی پس ازملاقات باشاه به سازمان اطلاعاتی اسرائیل اطلاع داد که نه شاه دیگر می تواند درقدرت باقی بماند و نه ژنرال ها قادر به کودتا هستند. کشور عملاً دراختیار رهبران مذهبی قرار

گرفته است و تنها عامل زمان است که کاراورا یکسره خواهد کرد.

هنگامی که طرح کشتن خمینی منتفی شد اسرائیل تصمیم گرفت که با خمینی رابطه برقرار کند. مناخین بگین پیامی برای خمینی فرستاد و او هم گفت یهودیان شهروندان ایرانی هستند و اسلام به ادیان الهی ازجمله یهودیان احترام می گذارد و اسرائیل نباید از ایجاد حکومت اسلامی درایران نگران باشد. برنامه کار نخست روبروشدن بادشمنان عربمان می باشد. پس ازآنکه حسابمان را با اعراب روشن کردیم آن وقت درباره اسرائیل فکر خواهیم کرد. اسرائیلی ها ازدریافت این خبر بسیار شادمان شدند. باتوجه به افق روشنی که ازروی کارآمدن جمهوری اسلامی گشوده شد اکنون به نظر می آید که عدم اجرای طرح کشتن خمینی به سود اسرائیل بوده است.

سرقت ٤٨ جت ١٤ - اف ازایران توسط اسرائیل

(اری بن مناشه) همچنین درباره سفرشاه چنین می نویسد:

روز ٢ دی ماه ١٣٥٧(١٦ژانویه ١٩٧٩) شاه ازایران خارج شد. گزارش کارگزاران اطلاعاتی ما حکایت ازآن می کرد که ایران دچار آشوب خواهد شد. پیش بینی می شد که این رویه برای امنیت اسرائیل بسیارخطرناك می باشد. وقتی شاه و شهبانو درفرودگاه از هلیکوپتر پیاده شدند دو افسرگارد جلوی پای شاه زانو زدند و به بوسیدن پاهایش پرداختند که این درحقیقت پایان سلطنت او بود. وقتی یکی ازافسران گارد پرسید«برای چه مدتی درخارج خواهید ماند؟» شاه گفت «بستگی به وضع تندرستی او دارد.»

وضع داخلی ایران خیلی متشنج شده بود. مسکو هواپیماهایی به ایران گسیل داشت تا ٧٠ کارشناس نفتی و افراد خانواده آنهارا به شوروی بازگرداند. آمریکائیها و سایراتباع خارجی باشتاب برای

ترك ایران به هواپیماهای نیروی هوائی آمریکا هجوم برده بودند.

شاه درحالی که تظاهرکنندگان درخیابانهای ایران شادی می کردند مشتی ازخاك وطن را برداشت و درجیب خود جای داد و وارد هواپیما شد. هواپیما درآسمان ایران به پرواز آمد و دوران فرمانفرمائی او به پایان رسید.

هنگامی که معلوم شد کارشاه به آخر رسیده است اسرائیل برای حفظ منافع خود دست به کارشد. با یکی ازهواپیماهای ال - ال که پس ازبسته شدن فرودگاه تهران به این شهر پرواز نموده بود، ٤٨ خلبان را بالباسهای غیرنظامی جا داد.چندروزبعد با همکاری کامل فرماند نیروی هوائی (سپهبد ربیعی) خلبانان اسرائیلی ٤٨ هواپیمای جت (اف١٤)F14 را ازایران خارج کرده و به پایگاهی درشمال سینا منتقل نمودند. این هواپیما ها بعدها وسیله اسرائیل به تایوان فروخته شد. این هواپیما هارا دولت آمریکا درسپتامبر ١٩٧٨ به ایران تحویل داده بود. تحویل هواپیماهای مزبور به ایران درچنین زمانی نشانه کاملی از ناآگاهی حکومت کارتر نسبت به اوضاع ایران بود زیرا آمریکا این هواپیما هارا حتی پیش ازآنکه وارد نیروی هوائی آمریکا شود دراختیار رژیم شاه قرارداده وبهای آن را هم دریافت کرده بود درحالیکه رژیم شاه درحال فروریختن بود. آمریکائیها ازاینکه اسرائیلی ها به کیفیت یاد شده هواپیماهای مزبور را ازایران خارج ساخته بودند شادشدند زیرا نگران بودند که مبادا این هواپیماها به دست افراد ناباب بیفتد.

پس از روی کارآمدن رژیم خمینی ١٧ نفر ازکارکنان سفارت اسرائیل که خودرا پنهان کرده بودند وسیله نیروی هوائی آمریکا به فرانکفورت منتقل و ازآنجا به تل آویو رفتند.

برای شاه ایران گریه کردم

(اردن ل ری) یك وکیل دادگستری آمریکا درمقاله ای به کتاب (شاه شاهان) که درنیویورك منتشر شده اعتراض کرده و چنین می نویسد:

من شاه ایران را همیشه ستوده ام. او مردبسیار بزرگی بود که همواره به سودکشورش و برای رفاه ملتش تلاش می کرد. من روش دولت آمریکا را درساعاتی از زندگی شاه که وضعی وخیم داشت و با اوبدرفتاری کرد وهنگامی که شنیدم آمریکا ازپذیرفتن اوخودداری کرده گریه ام گرفت، من درباره ایران بسیار مطالعه کرده ام، من شاه فقیدرا درحقیقت (آبرام لینکلن) ایران نامیده ام.

عصبانیت شاه ازروزولت وچرچیل

تقی زاده درخاطراتش چنین می نویسد:

وقتی روزولت واستالین محرمانه به تهران آمدند هیچکس نمی دانست، خیابان فردوسی راآدم گذاشتند. شاه خواست باآنها ملاقات کند وقتی به آنجا رفت صندلی گذاشتند دربیرون منتظرماند. علاء وزیردربار وسهیلی وزیرخارجه بود. به شاه خیلی بدگذشت. علاء رشید ودانا بود. رفت درهارابازکرد وگفت اعلیحضرت تشریف می آورند.

چرچیل وروزولت هرکدام عذری پیش آوردند. مثلا روزولت گفت من ازبلند شدن وراه رفتن عاجزم و این قبیل حرفها. ولی شاه خیلی عصبانی شد و به سهیلی هزارفحش داد که اینها آبروی مرا بردند. شاه رفت خانه مورخ الدوله زیرا باروسها ارتباط زیاد داشت. مورخ الدوله به اوگفت من درست می کنم. رفت باروسها صحبت کرد وگفت حالا موقع شکاراست وازدست ندهید. شما جلبش کنید. استالین فردا صبح پاشد گفت می روم بدیدن شاه. وقتی رفت روی شاه را بوسید. گفت ما به شما طیاره می دهیم، قوا می دهیم.

صورت بدهید، بعد که بنای دادن شد گفتند می آوریم ولی اختیارش باید دست خودمان باشد.

محمدرضاشاه ازشخصیت های مهم قرن

روزنامه (لاکروا) چاپ پاریس درسال روز فوت محمدرضاشاه پهلوی چنین نوشته است:

درقرن بیستم هیچ شخصیت ایرانی به اندازه محمدرضاشاه، توجه جهانیان را به خود معطوف نکرد. ازاین حیث، اونام هرایرانی شاخص دیگری را درسایه نهاد.

تعداد عظیم واژه هائی که درباره محمدرضاشاه درروزنامه ها و کتاب ها به کاررفته هرگز در طول تاریخ بشری درباره هیچ ایرانی دیگر به کارنرفته بود.

اویك ایرانی بحث انگیز بود،بحث انگیزترین ایرانی سراسر تاریخ، یك ایرانی توجه انگیز. و همچنان بحث انگیزوتوجه انگیز خواهد ماند. هنوزکتاب ها درباره این انسان فوق العاده ایرانی رقم زده خواهد شد، زیرا معما هنوزحل نشده است. هنوزابعاد این معما اندازه گیری نشده است. هنوز بی انصافی خشمگین دشمنان شاه اجازه نمی دهد که غبار ازچهره او سترده شود ومنش های وی کاویده شود.

هنوز قدرت تبلیغات هیستیریك ضدمحمدرضاشاهی قوی تر از شخصیت اوست. با این همه مصائب بی پایان ایران دراین پانزده سال، وجدان بسیاری ازدشمنان ایرانی وی را براهمیت وجوداو دراین برش ازتاریخ ایران بیدارساخت.

ایرانیانی که می خواستند زندگی کنند و امروز نمی توانند زندگی کنند، قدراورابهتر ازهمه می شناسند. قدراورا درلحظه ای شناختند، که غرش«ژ۳»هاثبات وامنیت جامعه ایرانی را به قربانگاه

برد. درمرگ او درلحظه ای ماتم گرفتند که عناصری بی رحم تر از بیگانه را برخود مسلط دیدند.. زندگی را درلحظه ای ازهم پاشیده و غمین دیدند که بازی مرگ و کشتار، در صحنه ایران به یك کار عادی روزانه بدل شده بود. ترس و هراس، جّو عمومی را تشکیل می داد وآنچه به حساب نمی آمد جان ایرانی بود.

درچنین شرایطی بودکه یك دشمن ایرانی محمدرضاشاه درخارج ازمرزاعتراف کنان نوشت: بدون اوشیرازه ایران ازهم گسست. گوئی که او وجودش، لنگری برای ایران بود.

درچنین شرایطی بود که یك جامعه شناس ایرانی که سابقه چپ گرائی داشت گفت: حیف است چهرهء شاه فقید رازیرسایهء محبوبیت تاریخی مصدق، کمرنگ کنیم.

پاس شخصیت های خودرابداریم. مصدق وشاه دوفرزند شاخص ایران زمین، و دو برداشت متفاوت ازایران دوستی بودند. آن ها آن قدر دشمنانی سوگندخورده نبودند که هواداران شان تصورمی نمودند.آن ها دوطریقه دلواپسی برای ایران محسوب می شدند، دو شیوه درمان یك بیمار بودند. آن هاسرانجام درنقطه ای بهم می رسند و آن ها که دید تاریخی دارند ازهم اکنون این نقطه را می بینند.

روزی که خبرمرگ شاه به ایران رسید، ایران ماتم سرای بیصدائی شد. ده ها میلیون ایرانی که قدرش را شناخته بودند دردل می گریستند. این گریه، گریه بی های های بود. ضجه بی صدا بود. سوگواری درمحیط اختناق بود. روزی که خبرمرگ شاه درروزنامه های فرانسوی چاپ شد، یك روز دوشنبه بود.

«لوماتن» که اکنون ازانتشاربازمانده، این عبارت هارا درباره او نوشت:

شاه دربازی قدرت شکست خورد، اما در روح تاریخ ایران زنده خواهدماند. پاسداری که اکنون با «یوزی» خود، اختناق در

کوچه پس کوچه های ایران می آفریند، ده سال بعد یا بیست سال بعد، قدر اورا خواهند شناخت.

لوماتن نوشت: شاه دربازی ابرقدرت ها شکست خورد. او به زندگی باخت. امامرگ مایه فراموشی اونخواهدشد. مرگ، زوال نام اونخواهدبود. مرگ ارزش اورا به درخشش درخواهدآورد. شاه ازجمله مردان بزرگی بود که به یك نقطه خیره می شوند وبی پروا به سوی آن نقطه می روند ودیگر رویدادهای پیرامون را نمی بینند. همه تمرکز فکر اواین بود که ایران و ایرانی را از ورطهء قرون وسطائی به صحنه جهان کنونی پرتاب کند. قدرت پرتاب، کارخودرا کرد.

محمدرضاشاه بسیارمهربان بود

عطاءالله خسروانی دبیر کل سابق حزب ایران نوین که از نزدیکان به محمدرضاشاه پهلوی بود درگفتگوئی با روزنامه (گام) چنین گفته است:

اعلیحضرت فقیددارای ویژگیهای بسیاری بودند که مجموعه آن راکمتر درکسی می توان پیدا کرد. مهربان، تحصیلکرده، با احساس، هوشمند،محجوب، ترقیخواه و به شدت عاشق ایران و ملت ایران بود. درکنارهوشمندیش بسیارکنجکاو بود. برخلاف آنچه شایع شده آمادگی بسیار برای شنیدن داشت، حتی اگر مخالف سلیقه های خودش بود...

- کم نیستند کسانی که حتی وزیر بوده اند و پادشاه را دیکتاتور خوانده اند.

- ببینید، به جز وزیر جنگ ووزیرامورخارجه، اگر وزیر دیگری پیدا بشود و بگوید شاه به من دستور داده است که فلان کاررا بکن، یقین داشته باشید حقیقت را نمی گوید. البته بی درنگ اضافه کنم که شهادت من به این مطلب تازمانی است که خود من وزیر بوده ام.

یعنی تاسال ۱۳٤۸، بعدازآن اگر اوضاع جوردیگری شده من آگاهی ندارم، نکته دیگر این که فراموش نکنید بسیاری ازوزیران شاید درتمام مدت وزارتشان به جز روزی که بار می یافتند و معرفی می شدند تاپایان دوران وزارتشان، حتی یکبار باشاه ملاقات نداشتند. کارآنها درهیأت دولت بود ووزرائی هم که بطور پیگیرشرفیاب می شدند به خاطراهمیت وزارتخانه ها و نوع مسئولیت هایشان درجهت سازندگی کشور بود. و این راهم اضافه کنم که اعلیحضرت چون همانگونه که گفتم، بطرزی خارق العاده دراندیشه پیشرفت ایران بودند بارها اتفاق می افتاد که به یك وزیر درارتباط با کارهای وزارتخانه اش می گفتند: بطوری که شنیده ام فلان کشور در فلان زمینه فلان برنامه راپیاده کرده است وموفق بوده اند، شماهم مطالعه کنید ببینید درمورد ایران می شود ازآن استفاده کردیاخیر؟

برای نمونهء طرزفکرشاه فقیدبایدبگویم که بسیارمهربان بودند. یك روز دکترمرتضی یزدی ازسران حزب توده را دیدم که ازکارهای گذشته پشیمان بود و می گفت با اجرای دوموضوع اصلاحات ارضی وآزادی زنان که پایه های اصلی انقلاب شاه و مردم است درحقیقت همه مخالفان خلع سلاح شده اند. من تصمیم گرفتم پیرمرد را در وزارت کار استخدام کنم بهمین جهت موضوع را بعرض رساندم و گفتم که وزارت کار مشغول تهیه و تنظیم «آئین نامه اجرائی حفاظت فنی و بهداشت» است و برای این که ازتجربیات دیگر کشورها هم استفاده شده باشد تیمی مشغول ترجمه این گونه آئین نامه های متعلق به سایرکشورها است. بعدماجرای دکتریزدی را تعریف کردم و استدعا نمودم چون وزارت کار بودجه ای برای این گونه پرداختها دارد اگرموافقت می فرمائید دکتریزدی به کار ترجمهء این آئین نامه مشغول شود ودستمزدی را که وزارت کارمجازاست به او بپردازد. اعلیحضرت چندثانیه ای تأمل کردند و بعد گفتند: مثلاماهی چقدربه

اومی دهید؟ بعرض رساندم طبق مقررات نمی توانیم بیش ازماهی هزارتومان پرداخت کنیم. اعلیحضرت گفتند باهزارتومان این پیرمرد می تواند زندگی کند؟ فعلاماهی هزاروپانصد تومان بهش بدهید تا ببینیم چکار می شود برایش کرد که زندگیش راحت تر باشد.

خوب این سیمای واقعی پادشاه فقیدایران بود. علاوه بردکتر مرتضی یزدی چندتن دیگرازقبیل سرهنگ فضل اللهی عضو سازمان نظامی حزب توده وبازپرس دادستانی ارتش ودکترمحمدبهرامی دبیر کل سابق حزب توده دروزارت کارمشغول بودند وحقوق می گرفتند.

نظرشاه ایران درباره مخالفینش و اقدام ایران در کنفرانس نفتی اوپك

علم درخاطرات» می نویسد: شاهنشاه صحبت عجیبی می فرمودند که واقعا اعتقاد ایشان رابه خداوند می رساند.

می فرمودند امتحان کرده ام هرکس بامن درافتاده ازبین رفته است. چه داخلی وچه خارجی. مثال برادران کندی را درآمریکا می زدند. کندی رئیس جمهورآمریکا دوبرادرسناتورداشت که هرسه باشاهنشاه بد بودند. جان کندی کشته شد. رابرت کندی هم کشته شد. آخرین آنها هم افتضاحی سرکشته شدن یك دختربالا آورد که ستاره اش رو به زوال است. ناصررئیس جمهورمصر ازبین رفت. در داخله هرکه باشاه درافتاد ورافتاد. مثل مصدق و تااندازه ای قوام السلطنه... رزم آرا را من یقین داشتم خیال سوء نسبت به شاه داشت. اوهم کشته شد. موقع کشته شدن رزم آرا من همراه بودم چندگلوله به اوخورد من جان سالم بدر بردم. عجب این است که ما درحرکت بودیم ودرصحن مسجد با او درگوشی صحبت می کردم. منصور هم که دیگر نوکر مستقیم آمریکائیها بود و فوق العاده جاه طلب. اوهم کشته شد. او غیراز رزم آرا بود که رئیس ستادارتش

بود وبعد نخست وزیرشد.

هنگام تشکیل کنفرانس نفتی اوپك درتهران سفرای انگلیس و آمریکا تلفن کرده بودند که کارفوری دارند. سفیرآمریکا گفت که سفیر انگلیس به جای من صحبت خواهدکرد. وقتی او آمد سه مطلب داشت (۱- پیامی ازهیث رئیس الوزرای انگلیس ۲- وقت شرفیابی می خواست ۲- می گفت چون وقت مذاکرات نفتی کم بوده که مذاکرات کمپانیها بهم خورده لااقل ٤٨ساعت مهلت می خواست). درباره افزایش قیمت نفت سفیر می خواست قبل ازاین که شاهنشاه با وزرای اوپك ناهار می خورند شرفیاب شود. فرمودند به سفیربگو من وقت ندارم اگر مطلبی دارد به توبگوید و ضمنا بگوبهیچوجه نمی توانم وقت بیشتری برای مذاکرات بدهم. دیروز مذاکرات قطع شد و دیگر سرنوشت کار دردست وزرای اوپك است. من هم امروز مطلب خودم را درکنفرانس اوپك درمجلس سنا خواهم گفت. به سفیر بگو شما قدری دیر جنبیدید. مرحمت زیاد. من مطلب را به سفیر گفتم. با ناراحتی عجیبی خدا حافظی کردورفت. شاهنشاه به خود زحمت خواندن پیام هیث را ندادند و فرمودند خلاصه اش چیست؟ عرض کردم دوکلمه است یکی وقت زیادتر و دیگراین که اگر وقت داده شود قبل ازخاتمه مذاکرات در دوردوم اقداماتی مثل (وضع قانون) یاتصمیم به قطع کردن درجریان نفت اتخاذنشود. شاهنشاه خنده پرمعنائی کرده فرمودند خیلی دیراست دیگر از دست من کاری ساخته نیست زیرا وارد کارزار شده ایم. فرمودند فوری سفرای آمریکاو انگلستان را بخواه و به آنها بگو اول این که من نمی توانستم سفیر انگلیس را بپذیرم به علت کنفرانس اوپك و قرارهای قبلی که امشب تشکیل می شود. بهرصورت ما احتیاج به عوامفریبی نداریم و سعی خواهیم کرد تصمیمات کنفرانس عاقلانه باشد. ثانیاتاروزی که همه کشورها درتاریخ تعیین شده باید(وضع

قانون) بکنند وقت باقی است. اگر تمام کمپانیها بجنبند ممکن است احیانا پیشنهادات آنها طرف توجه واقع شود. بعد مگر این کمپانی ها این منافع را ازکجا آورده اند، ما که چیز مهمی نخواسته ایم، می گوئیم ازهمین اضافه قیمتی که اخیرا قائل شده اید حق مارا بدهید. بعدهم شما اصرار دارید کشورهای معتدل را به لجن بکشید. من به اندازه کافی تجربه آموخته و سی سال سلطنت کرده ام و خبطهای شما وکثافت کاری های شمارا دیده ام. دیگر محال است جز آنچه را خودم مصلحت می دانم بکنم. فرمودند به آنها بگو من آنچه امروز درمجلس سنا خواهم گرفت بعدها قابل تغییر نخواهد بود. کویت وعربستان هم چشم بسته دنبال ما خواهندآمد. عراق هم که هیچ چیزرا قبول ندارد بازدنباله روی می کند. اینها فکر می کنند اگر درایران یکی دومیلیون دلار خرج بکنند می توانند کودتا کنند. دیگر ازاین حرفها گذشته است. مگر امرای ارتش من به یکدیگر اعتماد دارند؟ یااگر اعتماد بکنند همه را قبول دارند؟

من اینجا دومطلب را گفتم نمی دانم درست گفتم یا باعث ناراحتی شاهنشاه شدم. یکی اینکه اینقدرهم که میفرمائید مطمئن نمی توان بود. به خصوص اگرخارجی ها بخواهند این کاررا بکنند فکراین را که بعدهاچه خواهد شد نمی کنند. اول کلك مارا می کنند بعدها سرفرصت یك عذری می تراشند. ثانیا خدای نکرده بعدازشما نمی دانم تکلیف ولیعهد چه می شود. اگر روی روحیه فداکاری ارتش حساب کنیم که چون فداکارهستند قدرت خارجی نمی تواند کاری کند این خوب خواهد بود. شاهنشاه فرمودند در درجه اول این است که من گمان نمی کنم افسرخائنی درارتش باشد. بعدهم یکدیگر را قبول ندارند و بهرصورت حالا دیگر ماوارد گودهستیم دیگراین حرفها زیادی است. حالا برو سفیر را احضارکن ومطالب رابگو. من سفرای آمریکا و انگلستان را احضار کردم و اوامر شاهنشاه را به

تفصیل گفتم رنك، ازصورت آنها پرید. گفتم هرچه بعدازظهر امروز شاهنشاه بفرمایند لایتغیراست. بازهم هردو التماس کردند که ٤٨ ساعت وقت بدهید گفتم صبح هم ابلاغ کردم که دیگر دیر شده است

عامل اصلی درگذشت شاه فقید چه بود؟

روزنامه دیلی اکسپرس چاپ لندن ازاقدام انورسادات رئیس جمهوری مصر دردعوت ازشاه ایران بااحترام زیادی یادکرده و نوشت که اوازمردان بزرگی می باشد که نظیر وی درتاریخ کمتردیده شده است. زیرا اوبااین اقدام خودثابت کرد که دربرابر حقیقت ازهیچ چیز واهمه ای ندارد.

رادیولندن گفت شهبانو فرح هنگام ورود به مصر به سادات گفت او وشاه روزهای سیاهی را سپری کرده اند و چنانچه به مصر دعوت نمی شدند هیچکس نمی توانست پیش بینی کند که درصورت یك روز اقامت بیشتر درپاناما چه سرنوشتی درانتظارشان بود.

موسی صبری سردبیر (الاخبار) می نویسد که شاه معتقد بود به هنگام اقامت در پاناما، آمریکا ازطریق سیا قصد نابودی وی را داشته است.

سادات گفت شاه ایران به شدت بیماراست و تحت عمل جراحی قرارخواهد گرفت. شاه ایران میهمان ملت مصر می باشد و می تواند برای همیشه دراین کشور اقامت کند.

رادیوقاهره گفت پس از فوت شاه دربیمارستان معادی قاهره انورسادات باکراوات سیاه درتلویزیون شرکت کرد و با اعلام ۷ روز عزاداری درگذشت پادشاه ایران را به اطلاع رسانید وگفت به خاطر حمایت مردم ازپناه دادن شاه تشکر کرد واین اقدام رایکی از پر افتخارترین وقایع زندگی خود نامید.

روزنامه الاهرام چاپ قاهره دکترمایکل دوبیکی آمریکائی را مسئول مرگ پادشاه ایران دانسته ونوشته است که هنگام جراحی کارد به لوزالمعده شاه اصابت کرده و آن را زخمی نموده است. ضمنا پس ازاتمام عمل جراحی دکترمزبورازلوله ای که بعدازپایان عمل مایع زائدرا بیرون می کشد ودرنتیجه به آبسه شکم و جمع شدن چرك و عفونت منجر وموجب مرگ شاه شده است.

روزنامه های انگلیسی نوشته اند که سازمان (سیا) هنگام اقامت شاه درپاناما داروهای مخصوصی به او خورانده اند که سبب مرگ تدریجی شاه شده است. زیرامحمدرضاشاه دراثر۳۷ سال رابطه باآمریکا به صورت بمب متحرکی درآمده بود که هرلحظه می توانست زبان بگشاید وبرای آمریکایك فضاحت تاریخی بزرگ بوجودبیاورد.

درمقابل همه شایعات دکترمایکل دوبیکی درشبکه تلویزیونی (ان - بی - سی) آمریکا چنین گفته است: معالجه شیمیوترابی که به تصمیم پزشکان مصری صورت گرفت مقاومت شاه را دربرابر عفونت کاهش داد ونهایت این عفونت باعث مرگ شاه شد نه سرطان.

نمونه ای‌ازعشقهای شاه

با اینکه تلاش فراوان شده درکتابهای ایران درعصرپهلوی هرگونه مطلبی که درباره شاهان پهلوی منتشرگردیده درکنارهم قرار گیرد با این حال نمی توان ازعشقهای شاه که قسمتی از زندگی اورا تشکیل می داد صرفنظرکرد.

ازیادداشتهای فردوست و علم و ژراردوویلیه فرانسوی و دیگر

نزدیکان شاه چنین برمی آید که محمدرضاشاه نسبت به زنها علاقه زیادی داشت. رضاشاه غیراز چهاربار ازدواج با همسرانی که نام آنها منتشر گردیده هیچگونه ارتباطی با دیگر زنان نداشت وکلیه کسانی که درباره زندگی رضاشاه مطالبی نوشته اند، به این امر اشاره کرده اند. ولی درباره پهلوی دوم وعشقهای شاهانه مطالب زیادی منتشر شده است که قسمی ازآن نقل می گردد:

ژراردوویلیه نویسنده فرانسوی فصل مهمی ازکتاب خودرا به عشق های شاه اختصاص داده و چنین می نویسد: مشخصات بعضی ازبانوانی که باشاه ارتباط داشته اند و درباریها دراختیار او گذارده اند چنین است: دختر قدبلند و زیبای ۲۱ ساله ای به نام (دخی) و دختر زیبائی ازیك خانواده اشرافی به نام (منیژه) و یك دختر زیبای ۱۹ ساله تحصیل کرده انگلستان با نام صفیه ودختری ازیك خانواده معروف که زمزمه ازدواج اوهم منتشر گردید به نام (لی لی) و یك هنرپیشه سبزچشم به نام (الگا اندرسون) که ازمعشوقه های سوگلی شاه بود.

دربعضی ازنشریات درباره دوزن زیبا که قراربود باشاه ازدواج کنند مطالبی نوشته شده که هردو ازدواج بهم خورد. یکی درباره ایران علاء دخترحسین علا نخست وزیر و وزیردربار محمدرضاشاه بود که حتی عکس (ایران علاء) پشت جلد بعضی ازمجلات تهران به چاپ رسید و قراربود اعلامیه ای منتشر گردد که بهم خوردن آن موجب شد که همسرو مادرهمسرعلاء نسبت به شاه ابراز بدبینی کرده و این امررا موجب هتك حیثیت خود تلقی کنند.

مورد دیگر ازدواج با(پرنسس ماریا گابریلا) دختر(امبرتو) آخرین امپراتور ایتالیابود.

ژراردوویلیه درباره این ازدواج چنین می نویسد:

اولین ملاقات با اودریك میهمانی سپهبدزاهدی دردیماه ۱۳۳۷

در ژنوصورت گرفت. دخترپادشاه ایتالیا در ژنوتحصیل می کرد. ماریادرست همان چیزی بود که شاه می پسندید. بسیار زیبا، بلوند، قدبلند،جذاب که درآن موقع ۱۸ ساله بود درحالی که شاه درآستانه چهل سالگی قرارداشت.

شاه چندبار با (ماریا) به اسکی رفت و به او ابرازعشق نمود. در بهمن ۱۳۳۷ (امبرتو) پدرماریا ازشاه نامه ای دریافت داشت که از دخترش خواستگاری کرده بود. امبرتو به شاه جواب محترمانه ای داد و یادآور شد که ازنظرشخصی دخترش باید دراین باره تصمیم بگیرد ولی بطورکلی ازنظرمذهبی این ازدواج خالی ازاشکال نیست زیرا ماریا (کاتولیك) است.

شاه تصمیم می گیرد باپاپ(جان بیست و سوم) که به پاپ انقلابی معروف شده بود دیداری کند. دریك ملاقات محرمانه این ملاقات صورت می گیرد. ولی ازچگونگی گفتگومطلبی انتشار نیافت ولی اظهارعلاقه شاه به ازدواج نشانه ای است که پاپ نظر مخالف نداشته است. به همین جهت بیوگرافی مفصلی ازپرنسس درمطبوعات ایران منتشر گردید.

شاه به قدری این مطلب را جدی گرف که حتی ازدولت دکتر اقبال خواست لایحه صفت (ایرانی الاصل) شدن اورانظیر فوزیه آماده کند.

تمام برنامه های شاه وقتی بهم خورد که پرنسس دریك مصاحبه مطبوعاتی گفت شایعات درباره ازدواج او با شاه ایران صحت ندارد و باوجود پیشنهادشاه با ازدواج او چون کاتولیك است حاضرنیست ازمذهب خود دست بردارد. به علاوه مادرپرنسس اختلاف زیاد سن شاه و ماریا را هم مطرح کرد و گفت این امر مانع ازدواج است.

درباریان ایران گفته اند که (ماریا) درسفر به ایران با (پری سیما) همسر عبدالرضا برادرشاه دیداری کرد و او ازتحریکاتی که

دردربار ایران وجود دارد (ماریا) را آگاه ساخت و همین امرموجب انصراف ماریا از ازدواج باشاه گردید.

علم درخاطرات خودضمن تقاضای بخشش (پری سیما) به شاه یادآور شده او شخصا ازهمین پرنسس ایتالیائی خاطراتی دارد که بهترشد ملکه ایران نگردید. علم همچنین می نویسد که دخترکی درتهران انتشار داده که شاه عاشق دلخسته او است. شاه گفت به دخترك احمق که چندبار اورا دیده ام بگوئید اگر این بازیها راکنار نگذارد پشت میله های زندان خواهدافتاد.

فریده دیباهم درباره شایعات مربوط به ازدواج جدید، اعلیحضرت را شروع کرد که زدم توی ذوقش وشاه هم مرا تأییدکرد. شهبانو متقاعد شده که دخترك با ارتشبدخاتم ارتباط دارد.

سرنوشت ایرانیان سرشناس عصرپهلوی ودرخشیدن جوانان ایرانی درکشورهای مختلف بعدازسقوط رژیم

باسقوط رژیم درروز۲۲ بهمن ماه ۱۳۵۷ واستقرار جمهوری اسلامی وضع کشورما دگرگونه شد. خیلی ازصاحبان مقام و مدیران شرکتهاوتجارمعتبر ومعروف وهنرمندان و نویسندگان وپیروان مذاهب وادیان مختلف ازطرف حاکمان وقت و کسانی که خودرا درتغییر رژیم مؤثر می دانستند مورد تعقیب وظلم و ستم قرارگرفته گروهی به جوخه اعدام سپرده شدند و عده زیادی نیز اموال وکارخانه ها و مزارع وخانه ها و ثروتشان مصادره گردید. درنتیجه خیلی ها به مخفی گاهها رفته و گروهی نیزازمرزهای کشور گریخته و خودرا به نقاط مختلف جهان رسانیده وبامشکلات فراوان جای امنی برای خود دست و پا کردند. به حدی که تعداد این مهاجرین بین دوتاسه میلیون نفرتخمین زده شد که مخصوصا درجنگ ایران و عراق دامنه این مهاجرت و گریزازایران گسترش یافت. ولی باخاتمه جنگ وفراهم شدن تسهیلاتی برای بازگشت ایرانیان عده ای به کشوربازگشتند.

درباره این مهاجرت مهم تاریخی وچگونگی اقامت ایرانیان درکشور های مختلف جهان لازم است دروقت مقتضی باجمع آوری اسناد ومدارك کتاب جامعی انتشاریابد تادرتاریخ کهن ایران به یادگار بماند ولی دراین جلد از کتاب بطور مختصر مطالبی منتشر می گردد.

بهرصورت اولین زنگ خطر درمدرسه علوی به صدا درآمد که درآنجا گروهی ازمقامات سابق درتوقیف بودند. چهارامیرارتش را به بام مدرسه علوی بردند وآنان را گلوله باران کردند و گفتند که خمینی به بالین اعدام شدگان رفته و دست خودرا به خون آنهاآغشته کرده و نمازوحشت خوانده است.

روز شنبه ۲۸ بهمن پس ازاعدام چهارتن ازامرای ارتش مسعود رجوی وهبرسازمان مجاهدین خلق درپیامی به خمینی چنین اعلام داشت:

«ضمن عرض تبریك به گفته قرآن ودر گرو قصاص تا اعدام آخرین نفر از این عناصر ضد انقلاب باز نیایستید.»

اوخواستار انحلال ارتش و مجازات قاطع کلیه مقامات نظام شاهنشاهی شد.

نورالدین کیانوری دبیرکل حزب توده نیز گفت:

«دادگاه های انقلاب اسلامی نام ایران را سربلند کرده است»

به دنبال آن دولت موقت باتصویب شورای انقلاب تصمیماتی گرفت که این اقدامات درفرار اشخاص ازکشور مؤثرواقع شد.

مهندس بازرگان روز۱۹خرداد۱۳۵۸ چنین اعلام داشت:

ازآنجائی که بانکهای خصوصی وضع نامساعد وزیانباری داشته اند، دولت ازنظرحفظ حقوق وسرمایه ها لازم دانست آنهارا ملی کند. بهمین جهت باتصویب شورای انقلاب ازتاریخ ۱۷خرداد ۱۳۵۸ کلیه بانکهای کشورملی اعلام گردید.

با این طرز ۲۴بانك خصوصی ومختلط ملی شد و کارکنان آن بین ۶۰تا۸۰ هزار تخمین زده می شود. سرمایه این بانکها ۱۶۹ میلیاردریال می باشد.

درتاریخ ۱۴ تیرماه ۱۳۵۸ شورای انقلاب تصویب کردکه برای حفظ صنایع کشورعده ای مشمول بندج قانون حفاظت شده که کارخانجات آنهاملی گردید. صنایع مزبور بعدا به بنیادمستضعفان سپرده شد. اسامی مشمولین این مقررات چنین اعلام شد:

جعفر اخوان - حبیب ثابت - گروه فرمانفرمائیان - علی رضائی - محمودرضائی - مراد اریه - رسول وهابزاده - احمدخیامی - محمود خیامی - منصوریاسینی - محمدرحیم ایروانی - محمدتقی برخوردار- اکبرلاجوردیان - قاسم لاجوردی - احمدلاجوردی - سیدمحمودلاجوردی - حبیب لاجوردی - علی اصغر پیروی - محمدعلی مهدوی - خسروابتهاج - آذرابتهاج - ابوالحسن ابتهاج - حسین دانشور - دکترعلینقی عالیخانی - مرتضی رستگارجواهری - رضارستکاراصفهانی - عبدالحمید اخوان کاشانی - علی شکرچیان - رضا شکرچیان - ابراهیم مزین راد - عبدالمجیداعلم - مهدی میراشرافی - مهدی هرندی - سعیدهدایت - ابونصرعضد - برادران عمیدحضور - حسن هراتی - مرتضی رحیم زاده خوئی - عبدالحمید قدیمی نوائی - مهدی بوشهری - مراد پناهپور- علینقی اسدی - طاهرضیائی - علی حاج طرخانی - عنایت بهبهانی - کاظم خسروشاهی - محمدخسروشاهی - برادران فولادی - مهدی نمازی - اسدالله رشیدیان.

این ملی کردن شامل آن قسمت ازدارائی های افراد فوق است که به صورت کارخانه و تأسیسات صنعتی وجود دارد.

دراین صورت اسامی کسانی دیده میشود که اساسا صاحب صنعت و کارخانه نبوده اند ازقبیل ابتهاج ودکترعالیخانی

ودکترضیائی ومعلوم نیست نام آنها چرا ذکر شده است که برخی آنان نیز همان وقت توضیح داده اند که کارخانه ای نداشته و ندارند.

احمدآذری قمی دادستان انقلاب درتاریخ ۱۳شهریور ۱۳۵۸ چنین اعلام کرد: به کلیه نخست وزیران و اعضای متواری کابینه های شریف امامی و ازهاری و شاپوربختیار ابلاغ می شود که ظرف ده روز جهت رسیدگی به وضعیت و اتهامات، خودرا به دادسرای انقلاب اسلامی استان مرکز واقع درزندان اوین معرفی نمایند. درغیراین صورت غیابا تحت تعقیب قرارگرفته و برای کیفر تسلیم دادگاه انقلاب خواهندشد.

عباس امیرانتظام که اکنون درزندان جمهوری اسلامی به سر می برد به عنوان سخنگوی دولت موقت چنین گفت:

تعداد ممنوع الخروجها بین ٦ تاده هزارنفر است. حدود ۷۵۰ نفر نمایندگان مجلسین ۱۲۰۰نفر وزراء ومعاونین ومدیران کل ٦۰۰ نفر ازمدیران عامل مؤسسات دولتی وتعدادی هم‌مدیران عامل بانکها و شرکتهای خصوصی وامرای ارتش وسایر افراد.

روزدوشنبه ۳۰ بهمن ۱۳۵۷ طی بخشنامه ای احمدصدرحاج سیدجوادی وزیرکشور و سرپرست وزارت دادگستری نقل و انتقال کلیه اموال منقول و غیرمنقول و امتیازات ودارائی نخست وزیران - وزراء - معاونین وزراء - امرای ارتش و شهربانی وژاندارمری - رؤسای سازمانها و مؤسسات دولتی و مدیران شرکتها وبانکهای دولتی - شهرداری ومعاونین شهرداری پایتخت و شهرداران شهرهای درجه ۱ و استانداران و فرمانداران کل - سفرا - رؤسا ونمایندگان مجلسین سنا و شورای ملی که ازاول سال ۱۳٤۲ به بعد درسمت های یاد شده بوده اند اکیدا ممنوع شد.

روز۲۷مرداد۱۳۵۸ چنین اعلام شد:

با تصویب شورای انقلاب اسلامی ٦ شرکت خدمات هوائی کشور(آسمان) ملی اعلام شد و کلیه اموال و دارائی آنها مصادره گردید. شرکتهای نامبرده عبارتند ازشرکت هواپیمائی ایرپارس - شرکت هواپیمائی هورآسمان - شرکت هواپیمائی هلیکوپتر ایران - شرکت هواپیمائی هلیکوپترسرویس.

در۲٦ شهریور۱۳۵۹ اعلام شد که به حکم دادگاه انقلاب اسلامی ٤٨ دستگاه ویلاهای مردم درشهرهای چالوس - نوشهر - بندر پهلوی به نفع بنیادمستضعفان مصادره گردید.

به حکم دادستان انقلاب چاپخانه (گوتنبرك) به نفع بنیاد مستضعفان مصادره شد.

روزنامه کیهان می نویسد: مجلس شورای اسلامی روز سه شنبه ۲۳ دیماه ۱۳۵۹(برابر با ۱۳ ژوئیه ۱۹۸۱) لایحه مصادره اموال پادشاه سابق ایران و افراد نامبرده زیر را تصویب نمود:

تاج الملوك پهلوی - سیمین دخت پهلوی (اقدس) - فاطمه پهلوی - شمس پهلوی (خدیجه) - اشرف پهلوی (زهرا) - غلامرضا پهلوی - عبدالرضا پهلوی - احمدرضا پهلوی - حمید رضا پهلوی - شهناز پهلوی - رضا پهلوی - فرحناز پهلوی (معصومه) - علیرضا پهلوی - لیلی پهلوی (فاطمه) - مهرناز پهلوی - بهمن پهلوی - بهزاد پهلوی (رضا) -نازك پهلوی - شاهرخ پهلوی - شهلا پهلوی - سونیا پهلوی(مریم) - جعفررضا پهلوی - آذرمیدخت پهلوی (خدیجه) - مریم پهلوی (زهرا) - بهرام پهلوی - کامیار پهلوی - سروناز پهلوی - پری ناز پهلوی - علی پهلوی - یونس پهلوی (محمد) - (داود پهلوی - هود پهلوی - نیلوفر پهلوی که نام خودرا به اسلامی تغییر داده اند) -

فرح پهلوی (دیبا) - شهرام پهلوی نیا - داریوش پهلوی نیا - سیروس پهلوی نیا - کیوان پهلوی نیا - شهریارشفیق - آزاده شفیق - شهباز پهلبد - شهریار پهلبد - آناهیتا پهلبد.

روز دوشنبه ۲۲اردیبهشت ماه ۱۳۵۹ روزنامه کیهان نوشت:

به دستور شیخ صادق خلخالی و فدائیان اسلام در شهر ری با بیل وکلنك وچند جرثقیل و کمپرسورهای بادی و مته های مکانیکی و مواد منفجره به بنای آرامگاه رضاشاه حمله کرده و به تخریب آن پرداختند. اولین کلنگ تخریب توسط شیخ صادق خلخالی به آرامگاه زده شد. او به خبرنگاران گفت بسبب محکم بودن بنا تخریب آن یك ماه طول می کشد و ما درنظر داریم پس ازخراب کردن بنای آرامگاه دراین محل آبریزگاه درست کنیم.

روز چهارشنبه ششم فروردین ۱۳۵۹ اعلام گردید که ۸ تن از اعضای سندیکای نویسندگان و خبرنگاران به اتهام وابستگی به نظام شاهنشاهی ازسندیکا اخراج شدند که عبارتند از: سیما دبیر آشتیانی - شاپور زندنیا - سیروس آموزگار - فیروز مجللی - محمدرضا تقی زاده - حبیب چینی - یدالله ذبیحیان - امینی.

خبرگزاری فرانسه با نقل ازروزنامه (دیلی اکسپرس) خبرداد که کمپانی (برنسیود هلیکوپتر)توانسته ۱۱ فروندازهلیکوپترهائی را که به دولت ایران کرایه داده بود و بیم ملی شدن آن می رفت، بطور مخفیانه ازایران خارج کند. ارزش این هلیکوپترها ده ملیون لیره انگلیس می باشد.

خلبانان هلیکوپتر به بهانه پرواز آزمایشی به پرواز در آمدند و به سرعت در دوبی فرود آمدند و پس از پیاده کردن به صورت قطعات یدکی با بوئینك ۷۴۷ به لوکزامبورك برده شده و ازآنجا به وسیله کامیون به انگلستان حمل گردیدند.

به دستور شیخ صادق خلخالی محوطه مقبره سپهبد زاهدی در

امامزاده عبدالله که ۱۲ جنازه دیگر درآن دفن شده بود به دفتر فدائیان اسلام در شهر ری مبدل شد و غدیر علی عسگری مدیر آن گردید.

خلخالی همچنین گفت کسی که شاه را دستگیر و یا ترور کند یك میلیون تومان جایزه دریافت خواهد کرد واگر این شخص شهبانو باشد نه تنها جایزه را دریافت خواهد کرد بلکه ازکلیه اتهامات مبرا خواهد شد و می تواند به ایران باز گردد. خلخالی همچنین گفت سه تن را برای مأموریت ترور شاه به مکزیك فرستاده است. خلخالی گفت کسی که شاه را ترور کند دربازگشت به میهن اسلامی از او مانند یك قهرمان استقبال خواهد شد.

شاه ایران درمکزیك گفت در صورتی که به جان من سوء قصد شود من مرگ را باطیب خاطر می پذیرم. من عمیقا شخص معتقدی هستم و از مرگ هراسی ندارم.

من در ۳۷ سال گذشته برای ساختن وطنم بصورت یك کشور پیشرفته که در خورمردم ایران باشد کوشش و تلاش بسیار کرده ام و متأسفم که اکنون می بینم ایران دارای هیچگونه حکومتی نیست.

شاه درمصاحبه با دیوید فراست گفت: اینها چه کسانی هستند که می خواهند مرا محاکمه کنند. اگر قراراشد محاکمه ای صورت گیرد آنها هستند که باید به پای میزدادگاه بروند. اگر ما دریك دنیای جدی و قانونی زندگی می کردیم باید کسانی را که به هیچ قانونی احترام نمی گذارند محاکمه می کردیم. آنها هزاران انسان بیگناه را کشته اند. چه کسی آنهارا محاکمه می کند؟

روز ۲۲ آذر ۱۳۵۸ لاهوتی مسئول سابق سپاه پاسداران انقلاب در مصاحبه ای با روزنامه کیهان فاش ساخت که دستور انفجارسینمای قم در زمان شورش های انقلابی از سوی احمد خمینی

صادرگردیده بود.

روز ۱۶ اردیبهشت ۱۳۵۸ مقامات جمهوری اسلامی چنین اعلام داشتند

بابت وام هائی که دولت شاهنشاهی ایران به کشورهای دیگر پرداخته بیش از ۷ میلیارد دلار از ۲۵ کشور طلبکار هستیم. عمده ترین آنهامربوط به انگلستان - فرانسه - سودان - مصرمی باشد. ضمنا بیش از ۸۵۰ میلیون دلاردرکشورهای برزیل - آلمان - سویس - فرانسه - آمریکا - پاکستان - اردن - سنگال - ونزوئلا - مصر - آفریقای جنوبی سرمایه گذاری شده که تاکنون ۲۷ میلیون دلار بابت عایدی آنها به ایران پرداخت شده است.

مهدی هادوی دادستان کل انقلاب اسلامی اعلام داشت کسانی که درکمك به فراروياپناه دادن و مخفی کردن افرادی که تحت تعقیب رژیم جمهوری اسلامی هستند شرکت نمایند دردادگاههای انقلاب بعنوان ضدانقلاب مجازات خواهند شد.

روز۱۶ مرداد۱۳۵۸ تعداد کثیری ازمردم رضائیه دراعتراض به اعدام سرهنگ ابراهیم هوشنگی و استوار علی اسکندری در خیابان های شهر تظاهراتی کرده و خواستار مجازات اعضای دادگاه انقلاب اسلامی رضائیه شدند. دفتر فرمانده لشگر رضائیه در اعتراض به این اعدام به آتش کشیده شد و گروهی ازنظامیان در پادگان متحصن شدند. رئیس دادگاه انقلاب رضائیه که حکم اعدام را صادر کرده بود یك جوان ۲۵ ساله ایست که طبق گفته حقگو استاندار پس ازتظاهرات مردم از رضائیه فرار کرده است.

احمدصدرحاج سیدجوادی وزیردادگستری دولت موقت گفت: کلیه قوانین دادگستری منطبق با شرع اسلام می شود. دعاوی راجع به طلاق - نکاح - وقف - تولیت - حبس - ارث و نظائر آنها به دادگاه های شرع ارجاع خواهد شد. او قانون حمایت از خانواده را

خلاف شرع اعلام نمود و اظهار داشت که (قضاوت و ولایت زن در اسلام ممنوع است).

روز ۲۶ مهرماه ۱۳۵۸ به علت این که شیخ صادق خلخالی عده زیادی را درکردستان تیرباران کرده بود گروه کثیری ازمردم سنندج به نشان اعتراض دست به تظاهرات و راهپیمائی زدند. پاسداران انقلاب اسلامی آنهارا به گلوله بسته ۳ نفر کشته و ۸ نفر مجروح شدند. در شهرمهاباد نیز تظاهرات شدیدی شد که طی آن ۷٤ نفر کشته و چندروز شهر در محاصره بود.

شهرام خاموشی کارشناس بانك مرکزی در سمیناری گفت از اواخر سال ۱۳۵۷ تا شهریور سال ۱۳۵۸ حدود یك میلیون و یکصدهزار نفر از کشور بطور رسمی خارج شده اند.

مصادره اموال مردم

رژیم جمهوری اسلامی با سرعت شروع به مصادره و غصب اموال مردم نمود و بنیادهائی با نام (مستضعفان - شهید - ۱۵ خرداد)وامثالهم ایجاد کردومیلیاردهاتومان ثروت مردم را دراختیار گرفت واکنون بهرصورتی که می خواهد ازآنها بهره برداری می کند. درنتیجه بنیاد مستضعفان بصورت بزرگترین شرکت و مؤسسه در آمده که بدون داشتن مقررات وخارج ازقانون محاسبات عمومی درآمدهای آن به مصرف می رسد و اموال مردم را بهرصورت که می خواهند به بستگان و نزدیکان خود می فروشند. جزو نخستین اقدام اطلاعیه زیر می باشد که در روزنامه اطلاعات شماره ۱٦۰۹۷ منتشر شده و اموال گروهی ازافراد و مقامات رژیم مصادره گردید و پس از آن نیز مرتب این کار ادامه یافت. اسامی خیلی ها ازجمله نویسنده کتاب درآن دیده نمی شود که کلیه اموال من و همسر و فرزندانم مصادره گردیده که اکنون دراختیار بنیاد مستضعفان می

باشد و مجله دانشمند هم ازطرف این بنیاد منتشر می گردد.درباره ۲۰۹ نفرازکسانی که اموالشان به حکم دادستانی مصادره شده چنین اعلام گردید:

فرج الله زاهدی مدیرکل حقوقی و روابط عمومی ثبت اسناد کشوراظهارداشت: براساس احکام دادستانی کل جمهوری اسلامی کلیه اموال منقول و غیرمنقول ۲۰۹ نفرازوابستگان به رژیم گذشته که به نفع بنیاد مستضعفان مصادره گردیده ازهرگونه نقل وانتقال و فروش اوراق بهادار و بطورکلی امورمایملك نامبردگان ممنوع می باشد و به دفاتر اسناد رسمی طی بخشنامه ای ابلاغ شده است.

ارباب رستم گیو - حسین نمازی - حبیب اخوان - هوشنگ رام - امیرمتقی - امیرحسین خزیمه علم - امیرناصر دیبا - امیراصلان افشار - سرهنگ علی زیبائی - سرتیپ حسین محرری - صیادیان - یوسف خوشکیش - پرویز ثابتی - رضا فلاح - سیدحسین نصر - لوئیز قطبی - محمدعلی قطبی - شمس الدین ملك ابهری - رضا شیخ بهائی - امیر حسین شیخ بهائی - غلامرضا افخمی - محسن هاشمی نژاد - غلامعلی اویسی - منصور مزین - شجاع الدین شفا - خسرو شاهی - شیخ الاسلام زاده - ارتشبد غلامرضاازهاری - جعفرشریف امامی - خسروانی - اقبال - جعفر شفقت - شاهپور بختیار - فرخ نجم آبادی - اسدالله علم - اردشیر زاهدی - عبدالعظیم ولیان - محمد باهری - هوشنگ انصاری - فرخ رو پارسای - هوشنگ نهاوندی - عبدالمجید مجیدی - فریدون مهدوی - منوچهر گنجی - انوشیروان پویان - صفی اصفیا - خداداد عظیمی - جهانشاه صالح - مهرداد پهلبد - سپهبد صمدیانپور - سپهبد نادر باتمانقلیچ - هوشنگ باتمانقلیچ - هلاکو رامبد - سیدحسن امامی - حبیب دادفر - عبدالله خواجه نوری - سپهبد فخرمدرس - سپهبد نادرجهانبانی - غلامحسین

دانشی - سالارجاف - جعفرقلی صدری - نعمت الله مفیدی - مهدی رحیمی - سیروس اصانلو - نصیر عصار - هدایت الله اسلامی نیا - شعبان جعفری - قاسم لاجوردی - شمس الملوك مصاحب - ایرج مطبوعی - محمدعلی مهدوی - مهدی نمازی - غلامرضانیك پی - کریم ورهرام - علی رضائی - فلیکس آقایان - محسن فروغی - کاظم کورس - جمشیداعلم - عزیزالله پالیزبان - شوکت ملك جهانبانی - منصور جهانبانی - خسرو ابتهاج - توماس توماسیان - هارمیك داویدخانیان - ارسن پزشکیان - مهندس اتحادیه - محمدحسن فولادی - احمدفولادی - حسین فولادی - علیرضا فولادی - مهشید فولادی - آتینا فولادی - بهناز فولادی - یاسمن فولادی - محمدرضا فولادی - محسن خواجه نوری - جیحون اریه - لورا اریه - مراد اریه - مهیندخت اریه - شهناز اریه - جهانشاه اریه - ریچارد اریه - شهپر اریه - دزیره اریه - سهراب اریه - بهمن باتقلیچ - مهدی باتمانقلیچ - فریدون باتمانقلیچ - علیرضا امیرسلیمانی - بهنیا - داودالقانیان - سیروس القانیان - عطا القانیان - نجات الله القانیان - نورالله القانیان - ژان القانیان - سپهبد بدره ای - داود نعمان - سلیمان سخان - رفیع اریه - رزا اریه - اسکندر اریه - عبدالمجید اعلم - سلیمان وهابزاده - علی عبده - جعفر منصوریان - احمدقطبی - عبدالعزیز و هارون و علینقی و عبدالعلی فرمانفرمائیان - پرویزدولوقاجار - ابوالفتح محوی - علی محوی - ژوزف مخمری - ابوالحسن ابتهاج - آذرابتهاج - احمدعلی ابتهاج - سیف الله رشیدیان - مصطفی فاتح - پرویز نجومی - ابوالفتح آتابای - کامبیز آتابای - خسرو اکمل - احمد و حسین و اصغر وهابزاده - فاروق فرمانفرمایان - هرمز قریب - عباس عظیمی - دردشتی - احسان معنوی - اردشیر شجاعی - نصرت الله معینیان - منوچهر

ظلی - هژبر یزدانی - اسدالله رشیدیان - دکترشریف امامی - چنگیز وشمگیر - احمدعلی اویسی - محمودصدقی - رضاقطبی - غلامعلی ناصری - احمدخیامی -ابوالحسن دیبا - رضاصدقیانی - کامران دیبا - حسین صدوقی - امیرحسین امیرسیف - مهندس امانت - محسن ایادی - محمود خیامی - شاهپور اردشیر جی - کوچك روشن - حیدرغیائی - محسن نیکپور - علی مؤید ثابتی - عبدالرضا انصاری - تیمسار حسین زنگنه - پرویزخسروانی - لطیفه معنوی - جمشیدآموزگار - رسول رحیمی - کریم پاشا بهادری - ربیع مشیرغدوی - تقی علمشاهی - سپهبد حسین آزموده - خسرو و عبدالله معنوی - منصور رفیع زاده - فریدون ابراهیمی - بدری آتابای - فاطمه خزیمه علم - سیروس بقائی - تیمسار خسروداد. یعقوب حی.

(درچاپ اسامی اشتباهاتی هست که عیناً ازروزنامه اطلاعات نقل شده است).

اموال تحت حفاظت رژیم

بهانه دیگر رژیم درغصب اموال مردم این بود هرکس درکشور نبود و یا احتمال داده می شد که درخانه خود مقیم نباشد به عنوان محافظت تصرف می شد که تعداد زیادی ازخانه های شخصی دراختیار این بنیاد قرار دارد واکنون که افراد درصدد پس گرفتن آن هستند مطالبه (خمس و دو خمس و سالی ۵ درصد بابت حفاظت و مقداری مالیات) می شود که درنتیجه صاحبان خانه ها نیز باید مبلغی هم ازجیب بپردازندکه بیش از بهای خانه می شود. درنتیجه (عطای آن را به لقایش می بخشند) و به اصطلاح اموال مردم به این صورت (ملاخور) شده است واین (ملاخوری) ادامه دارد و درنتیجه وضع کشور بصورتی درآمده که امروز همه از نابسامانی آن مطلع

هستیم و ادامه این وضع معلوم نیست کشور و ملت ما را به کجا می کشد؟

فرارپزشکان از کشور

موج فرارازکشور بصورتی بود که هر روز گروه تازه ای مورد فشار وآزار قرار گرفته و چاره ای جزترك کشور نداشتند. خمینی می گفت (بگذارید بروند، گمشوند.ماپزشك میخواهیم چه کنیم، طلبه های قم راشش ماهه آماده می کنیم که طبابت کنند) بدنبال این قبیل گفته ها دادگاه انقلاب هم فشارومزاحمت را افزایش می داد چنانچه این احضاریه ازطرف دادگاه انقلاب انتشاریافت:

طبق حکم دادگاه انقلاب این پزشکان باید تا ۲۰ روز دیگر درمقابل بازپرس حاضر شوند و درموردتأسیس بیمارستان پارس و هزینه ها و کلیه امورمالی پاسخ بدهند:

دکترهمایون احمدی - دکترسعیدثابتی - دکترهادی رهنمون - دکترجوادرازانی - دکترضیاء امامی - دکتر رضا شایسته - دکتر حسنعلی محققی - دکتر محمد مسعود - دکتر حسن فاتح - دکتر تقی مسعودیان - دکتر سیروس شقاقی - دکتر علی اکبر کاشانی - دکترفریدون علاء - دکترحسین وهاب زاده - دکترکیومرث پورمند - دکتر ناصر برادران - دکتر قاسم شفیع زاده - دکتر تقی تیرگری و دکتر اسدالله اسدنیا.

همچنین سازمان نظام پزشکی که مرکزپزشکان کشور بود مورد حمله مأمورین رژیم قرار گرفت و دکترحفیظی دبیر کل سازمان که محبوبیت زیادی بین پزشکان داشت برکنار گردید. چندتن ازپزشکان نیز به بازداشتگاه رفته و گروهی مرکز کارشان تعطیل شد. ولی پس ازگذشت ایام چون دیدند که بدون وجود پزشکان نمی توانند کارهای درمانی و معالجاتی را انجام دهند درگفته های خود تجدید نظر کرده

وتسهیلاتی نسبت به آنان فراهم ساختند که گروهی هم ازخارج به کشور بازگشتند و به طبابت پرداختند و درحقیقت ناچارشدند احترام خاصی را نسبت به اطباء رعایت کنند.

آدمکشان رژیم

تدریجا دامنه وحشت و اضطراب و ارعاب درکشور توسعه یافت وقصابان خون آشامی چون شیخ صادق خلخالی وهادی غفاری واسدالله لاجوردی وموسوی تبریزی وقدوسی وحکام شرع درنقاط مختلف کشور به جان مردم افتادند وهر روز عده ای را اعدام کرده یا اموالشان رامصادره می نمودند. خلخالی ازشهری به شهر دیگر می رفت و تعدادی را اززندان ها بیرون می آورد و درحالی که نه با آنها آشنائی داشت و نه ازهویت و اتهامات آنها آگاه بود همه را به جوخه اعدام می سپرد وپس ازاعدام آنها باسرعت به شهر دیگر می رفت وهمین کاررا تکرار می کرد.

کار به جائی رسید که بنی صدروبازرگان دست به دامن خمینی شدندتا مردم را ازشر خلخالی خلاص کند که بی جهت مردم را به گلوله می بندد و ازاین کار خودهم ابراز شادمانی می کند.

وقتی سیل مهاجرت ازکشور افزایش یافت گروه های مخالف درخارج ازکشور علیه رژیم جمهوری اسلامی وکارهایش به تظاهرات پرداختند. رژیم به فکرافتاد که به ترورمخالفین درخارج ازکشور بپردازد وبا استفاده ازپوشش دیپلوماتیك گروهی تروریست را به خارج اعزام داشت و حدود ٦٠ تن ازایرانیان مبارز و سرشناس را که تعدادی ازآنان رهبری گروههای مخالف رژیم را برعهده داشته اند به قتل رساندند که اکنون پرونده های مهمی از این ترورها درباره قتل دکترشاپوربختیار درپاریس و ترور سران کرد دربرلن و همچنین دکترکاظم رجوی درسویس مطرح می باشد. اینها همه و همه

موجب شد که ازکشورتاریخی ما که شهرت صلح خواهی و بشردوستی درجهان داشت به نام یك کشور تروریست ویك ملت بربر نام برده شود که بطورمسلم ازاین طریق زیان فراوانی متوجه ملت شریف ایران شد که به این زودیها جبران نخواهد شد. اسامی تعدادی ازترورشدگان درخارج ازکشور چنین است:

علی اکبرطباطبائی درآمریکا - شهریارشفیق وارتشبدغلامعلی اویسی و برادرش غلامحسین اویسی ودکتر سیروس الهی ودکتر عبدالرحمن برومند و دکترشاپور بختیار و سروش کتیبه درپاریس - سرهنگ هادی عزیزمرادی و سرهنگ بهروز شاهوردی لو وسرهنگ احمدحامد منفرد درترکیه - دکترکاظم رجوی و سرهنگ خلبان احمد طالبی در ژنو - سرهنگ خلبان اکبر محمدی درهامبورك - بیژن فاضلی ومحمدعلی و نادرتوکلی در لندن - دکترعبدالرحمن قاسملو در وین - سرهنگ عطاء الله بای احمدی درامارات متحده - فریدن فرخ زاد درآلمان - دکترصادق شرافکندی وهمایون اردلان وفتاح عبدلی ونورالله محمدنوری دهکردی دربرلن - محمد حسین نقدی درایتالیا - بهرام آذرفر درآنکارا - حمیدرضا چیتگر بهمنی دراتریش - بهمن جوادی(کشاورز) درقبرس - عبدالله قادری دروین - علی کاشف پور درقونیه ترکیه - خانم عفت قاضی (دخترقاضی محمد)درسوئد - حاج بلوچ شه بخش درپاکستان - شاهرخ میثاقی - شهرام میرانی - احمدذوالانوار - عبدالامیر راهدار - اسفندیار رحیمی - سعیدپزدان پناه - شاپورفیروزی - کامران منصورمقدم - علی اکبرقربانی - عباس قلی زاده - والی محمدوان - علی اکبرمحمدی - فرامرزآقائی - علیرضا پورشفیع زاده - محمدحسن منصوری - احمدمرادی - احمد طالبی - ابوالحسن مجتهدزاده - فاضل رسول - غلام کشاورز - صدیق کمانگر - حسین کشاورز - حسین میرعابدینی وچندتن دیگر درکشورهای مختلف جهان.

تنهاروزنامه نگار ایرانی که درعراق به دستورصدام حسین اعدام گردید(فرزاد بازفت) می باشد که خبرنگاراارزش وپرتلاشی بود.

وضع مالی مقامات درخارج ازکشور وخودکشی ها

با انتشارلیست ارز با ارقام نجومی دربحران سال ۵۷ که سراسرجعلی بود خیلی ها مقامات سابق را صاحب ثروت فراوانی درخارج ازکشور می دانستند درحالی که باگذشت ایام روشن شد غیرازتعدادمحدودی که درمعاملات مخصوصی دخالت داشته و یا کسانی که ازراه تجارت توانسته بودند اندوخته ارزی داشته باشند اکثراً ازوضع مالی رضایت بخشی برخوردار نبوده اند. برخی به کارهای کوچك برای امرار معاش پرداخته و بعضی ازتسهیلات پناهندگی استفاده کرده و گروهی نیز به مؤسسات خارجی برای کارجلب شدند. بعضی ها حتی ازنظر مالی وروحی دروضعی بودند که دست به خودکشی زدند که نمونه آن دکترناصریگانه رئیس سابق دیوانعالی کشور می باشد که نام او جزوخارج کنندگان ارز ازکشور نوشته شده بود. چندتن ازدولتمردان سابق وایرانیان سرشناس ازقبیل ارتشبدآریانا - دکترعزت الله یزدان پناه - منوچهر پرتو- مهندس ناصرگلسرخی - فتح الله فرود - مصطفی تجدد- امام جمعه تهران - دکتر رکن الدین آشتیانی - مهندس طالقانی - سپهبدامیرعزیزی - مرتضی سرمد - دکترمحمدعلی هدایتی - سرلشگر رزم آراء - سپهبدصمدیانپور - سپهبدروحانی - سپهبد دکتر ایادی - پرویز خونساری - دکترشمس الدین جزایری - سرتیپ نصرالله زاهدی - دکترولیان - اسمعیل سمیعی - دکتردیبا - سرلشگرفرهنگ خسروپناه - سپهبدبهاروند -محمدعلی مسعودی-سیدجلال تهرانی- استادمشکوة - اسدالله رشیدیان - هایده (خواننده محبوب) - سپهبد حاجیعلی کیا- دکترمحمدعلی مسعودانصاری - دکترمهدی آذر - منوچهرمحجوبی - عزیزالله قوامی - دکترپرویزاوصیاء - محموداسفندیاری -محمدصادق تهرانیان - دکتر غلامحسین ساعدی

مجید دیبا درسال های اخیر درخارج از کشور درگذشته اند. ازخانواده پهلوی تاج الملوك پهلوی (ملکه مادر) و شاپورمحمودرضا وفاطمه پهلوی وملکه توران درخارج ازکشور و حمیدرضاپهلوی درتهران (درزندان) فوت کرده اند.

تنها وزیری که دراتومبیلش بمب گذاشتند و منفجر شد مهندس امیر پرویز وزیرسابق کشاورزی بود که خوشبختانه این دولتمرد درستکار ازاین حادثه جان به سلامت برد واکنون درلندن دور از سیاست به مطالعه و تحقیق مشغول است.

دکترناصریگانه -- دکترعبدالحسین اعتبار(گفته می شود که در آشپزخانه منزل دچار آتش سوزی شده است) - دکتر علی اکبر اخوی ازوزرای سابق و جهانگیر آهی درخارج ازکشورخودکشی کرده اند که درجلد قبلی کتاب به آن اشاره شد. اخیرانیزمحمود رضائی وکیل سابق مجلس ومدیرچندشرکت بزرگ صنعتی ومعدنی درایران که تأسیساتش توسط جمهوری اسلامی مصادره شده بود درآمریکا خودکشی کرد.

بامحمود رضائی که مردی پرکار و سازنده بود دوستی نزدیك داشتم. شب وروزدرایران می کوشید که درکارهای تولیدی و صنعتی موفقیت داشته باشد. با رنج و کوشش فراوان توانست سنگ های کرومیت را ازمعادن اسفندقه ازطریق بندرعباس به بازارهای جهان برساند که همین امر مقدمه توسعه کارهای عمرانی وساختن تأسسیات بندری و اسکله بندرعباس شد. درکرمان معدن بزرگ مس سرچشمه با کوشش او به ثمر رسید که توانست مؤسسات خارجی را شریك کرده و کاربهره برداری آن را به انجام برساند که دولت هویدا معادن مس را ازاو گرفت و مبلغی هم به او پرداخت کرد. سپس به کارتأسیس شرکت هپکو پرداخت که دراراك ماشینهای راه سازی و صنعتی می ساخت. ولی بافرارسیدن انقلاب به زندان افتاد و بعدا

ازکشور متواری شد. درآمریکا و آمریکای مرکزی دست به فعالیت های ساختمانی و تولیدی زد که کارش ثمربخش نبود. سرانجام دربهمن ماه سال ۱۳۷۲ دست به خودکشی زد و دوستان فراوانی که درمیان بخشهای دولتی و خصوصی داشت واورا انسانی لایق می شناسند متأثر و متأسف ساخت. روزنامه نیمروز درباره اونوشت«سلطان معادن ایران خودکشی کرد». اودرحقیقت از فعالین رشته معدن و صنعت بود.

هدایت اسلامی نیا ازنمایندگان سابق مجلس درآمریکا توسط گروهی با همدستی پسرش ربوده شد که درصندوق اتومبیل جان داد و فرزندش درآمریکامحاکمه وبه زندان محکوم گردید. پسرش عضو باشگاه پسران میلیاردها شد ه بود که ازاین طریق می خواست ثروت پدر را به چنگ آورد که هم اورا کشت و هم خود به زندان افتاد.

یك ایرانی بانام حمید دزفولیان که ازانگلستان تقاضای پناهندگی کرده بود ولی چون قبول نشد و می خواستند اورا به ایران برگردانند خودکشی کرد. یك ایرانی دیگر همسرش را درجامه دان گذاشت تابطورقاچاق به آمریکاببرد که همسرش درهواپیمادرگذشت.

نیوشافرّهی فرزندنویسنده سرشناس ایرانی فرهنگ فرّهی درآمریکاخودسوزی کردکه موجب تأسف فراوان شد.یك ایرانی دیگربه نام افشین ابریشمی فرزند سینوابریشمی هنرپیشه فیلم سریال«دائی جان ناپلئون» به علت این که برای بازگشت به ایران احساس دلتنگی می کرد و به اصطلاح(هوم سیك) شده بود با گلوله خودراکشت.

دکترعلی خلیلی پزشك متخصص توان بخشی به علت ابتلا به بیماری سرطان استخوان بااستنشاق گاز درسن ٦١ سالگی درآمریکا خودکشی کرد.

ارزش مغزهای فراری

درسالهای نخستین انقلاب که گروه گروه پزشك و مهندس وکارشناس ازایران به خارج می آمدند بعضی ازکشورها ازقبیل آمریکا وکانادا واسترالیا که به این گروه احتیاج داشتند تسهیلاتی برای آنها فراهم می ساختند. یکی ازوزرای دولت کانادا گفته بود ما از انقلاب ایران استفاده فراوانی برده ایم زیرا هزاران کارشناس با ارزش را که باید میلیونها دلارخرج می کردیم تاپس ازچندسال از وجودشان استفاده کنیم ناگهان به دست آورده ایم و ازاین حیث خیلی ازمغزهای فراری ایران را ما جلب کرده ایم که انسانهای با ارزشی هستند.

درخشش جوانهای ایرانی

درحالیکه خانواده های ایرانی طی سال های اخیر درکشورهای مختلف اقامت گزیدندنسل جوان ماکه دردانشگاههاموفقیت سرشاری داشته اند توانستند درمحافل علمی وپزشکی وتجاری وهنری وورزش هوش سرشاروشایستگی خودراآشکارسازند. روزنامه ها دراین باره چنین نوشته اند:

براساس آمارهای منتشره ازسوی جامعه پزشکان آمریکا بیش ازده درصد ازجراحان آمریکائی به ویژه دررشته قلب وعروق وجراحی پلاستیك ورشته زنان وهمچنین ۵درصدازبهترین مهندسین، (ایرانی) هستند. درآلمان نیز وضع ایرانیها به همین صورت است و پزشکان و متخصصین باارزشی ازایرانیها درآنجاحضور دارند. اطلاعات به دست آمده حاکی است که جوانان ایرانی دررشته های مختلف زیر درخشندگی داشته اند:

۱- دکترکاوه المـــــوتی باسابقه تدریس دردانشگاه لندن طبق

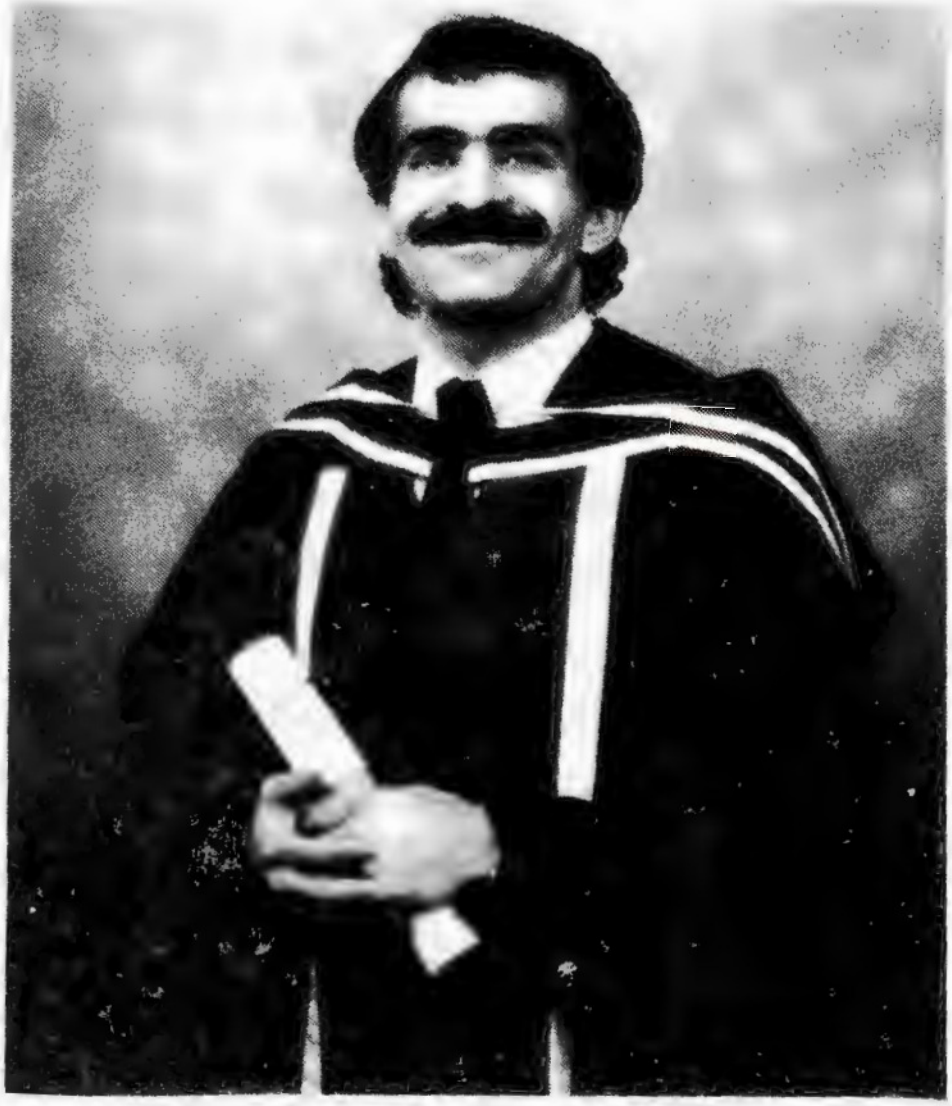

دکتر کاوه الموتی ستاره بورس اروپا

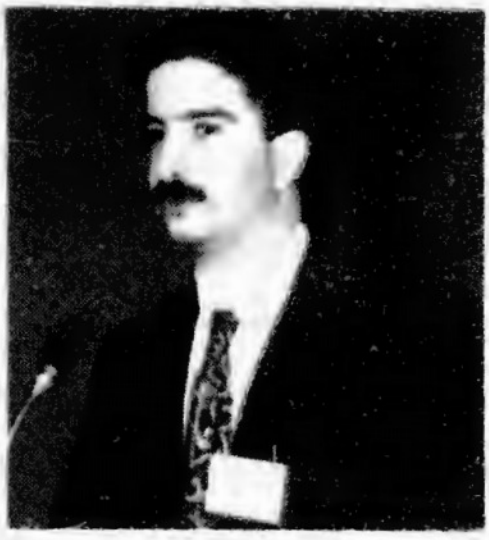

دکتر نامدار بقائی یزدی برنده جایزه علمی
غلات اروپا

خانم پوران اسرافیلی برنده
جایزه فستیوال کن

نوشته مطبوعات انگلیس دررشته بورس و سرمایه گذاری بین المللی آن چنان موفقیت داشته که اورا «ستاره بورس اروپا» نامیده اند.

۲- پروفسور علی قبادیان در رشته دانشگاهی موردتجلیل خاص مقامات دانشگاهی انگلستان قرار گرفته است.

۳ -دکترحبیبی دررشته پزشکی جزو چند پزشك نمونه در انگلستان شناخته شده است.

٤- مهدی ورزی کارشناس برجسته نفت کرارأدرمطبوعات نام او برده شده و دررادیو وتلویزیونها با او گفتگو شده است.

۵ - عزیزخواجه نوری قهرمان رقص های دونفری که سال قبل قهرمان آماتوری اروپاشد.

٦ - شهریارافشار که مشغول بررسی نظریه نسبیت انشتین می باشد وبهره هوش اورا تا ۲۰۰نامیده اند، درحالی که میانگین هوش درافراد با استعداد درانگلستان کمتر می باشد.

۷ - مهندس علی موسوی نسل که برنده جایزه بهترین مهندس درسال ۱۹۹۳ ازجامعه مهندسی حرفه ای میشیگان شده است.

۸ - دکترکاوه موسوی باداشتن درجه دکترا ازدانشگاه آکسفورد که در معاملات کامپیوتری درانگلستان وکشورهای خارج موفقیت قابل توجهی داشته است.

۹ - امیرحسین پور دررشته های طراحی رقص توفیق زیادی داشته و طرح تازه اپرای ژولیوس سزاربه عهده اوواگذار گردیده که درمحافل هنری جهان اهمیت فراوان دارد.

۱۰ - دکترآناهید انواری به عنوان بهترین نویسنده مقاله تحقیقی پزشکی در رشته رماتیسم برای سال ۱۹۹۳دراتریش معرفی گردیده است. او دربخش قلب دانشگاه وین کار می کند.

۱۱ - دکترعلی جوان فیزیکدان جوان واستاد دانشگاه (ام - آی - تی) که موفق به دریافت جایزه جهانی انشتن درسال ۱۹۹۳

گردیده است. شورای فرهنگی جهانی که از ۶۰ دانشمند تشکیل می گردد اورا انتخاب کرده است. تاکنون چندکشف جدید به نام دکتر جوان ثبت شده است.

۱۲ - دکترنامداربقائی یزدی که درامپریال کالج لندن برروی تولید الکل ازمحصولات کشاورزی به منظور سوخت و انرژی تحقیق می کند درسال ۱۹۹۳ برنده جایزه علمی غلات اروپاشد. این جایزه همه ساله ازطرف بازارمشترك اروپا، پارلمان اروپائی وسازمان غلات و کشاورزی فرانسه به بهترین تحقیق درامر مصارف غیرغذائی محصولات کشاورزی داده می شود.

این محقق ایرانی ازمیان ۲۰محقق اروپائی شرکت کننده در این مسابقه توانست جایزه اول را به دست آورد.

۱۳ - دکترپیروزمجتهدزاده که دردانشگاه لندن به علت مطالعات وتحقیقاتش درخشندگی داشته ومورد تقدیر دانشگاهیان قرار گرفته است.

۱۴ - مجله اشترن چاپ آلمان می نویسد: ایرج حسابی مخترع ایرانی تاکنون ۳۸۶ اختراع به ثبت رسانیده بزرگترین مخترع جهان شناخته شده است. ایرج حسابی و یك مخترع آمریکائی و انگلیسی سه تن از موفقترین مخترعین دنیا هستند.

او دستگاه تصفیه هوا بدون موتوربرق وبدون صدا وحشره کش بدون ضرر برای بشر را اختراع کرده است. اشترن می نویسد این مخترع ایرانی آرشیتکت است و در رشته فیزیك تحصیل می کند و نقاش خوبی است و ویلون هم می نوازد.

۱۵ - مسعود کرخه آبادی نوجوان ایرانی که شش دائی او پزشك هستند درآمریکا دانشجوی بسیار برجسته ای شناخته شده زیرا بهره هوشی او را حدود دویست دانسته اند که خیلی بالاست. مسعود که در (اورنج کانتی) زندگی می کند درسن ۱۲ سالگی

کتابخانه تخصصی تاریخ اسلام و ایران

ازدانشگاه هاروارد تقاضای پذیرش کرده و می خواهد جراح مغز و اعصاب پلاستیك شود.

۱۶ - خانم کریستیان امان پور (دختر محمدامان پور) نماینده (سی - ان - ان) ازخبرنگاران معروف و زبردستی است که در مشکل ترین مناطق جهان به تهیه گزارش مشغول می گردد بهمین جهت خبرنگار برجسته ای شناخته شده است.

۱۷ - درسال ۱۹۹۳ مهندس سیامك غفرانیان که دستگاه الحاق سفینه فضائی (اتلانتیس) آمریکا را به ایستگاه فضائی (میر) شوروی طراحی کرده و به عنوان مهندس سال شناخته شد.

شرکت (راکول اینترنشنال) از همکاری این مهندس ایرانی با سازمان فضانوردی آمریکا(ناسا) قدردانی کرد. درسال ۱۹۹۵ قرار است این دستگاه به فضا پرتاب شود. سیامك غفرانیان ۳۶ سال دارد و درآمریکا زندگی می کند.

۱۸ - خانم پوران اسرافیلی هنرپیشه جوان ایرانی درفیلمی به نام (خواستگاران) برنده جایزه فستیوال کان شد. او دررشته معماری و هنرپیشگی استعداد خاصی ازخود نشان داده است.

۱۹ - دکترمحمد نقی زاده که بعنوان نخستین ایرانی دکترای خودرا در رشته علوم اجتماعی اقتصادی از یك دانشگاه ژاپن دریافت کرده است بعنوان رئیس مؤسسه تحقیقات بین المللی دانشگاه میجی درایالت یوکوهامای ژاپن منصوب شد.

این اولین بار درتاریخ دانشگاه و مؤسسات تحقیقاتی ژاپنی است که یك محقق غیرژاپنی درشورای استادان به این سمت برگزیده می شود. دکترنقی زاده لیسانس خودرا از دانشکده کشاورزی درایران و فوق لیسانس و دکترای خودرا ازدانشگاه های(هوکایدو) و(کیوتو)ی ژاپن دریافت کرده است. وی نخستین ایرانی است که موفق به دریافت درجه دکترای علوم اجتماعی - اقتصادی از یك

دانشگاه ژاپن می گردد.

دکتر نقی زاده ۲۰ سال است که درژاپن زندگی می کند و آثارمتعددی ازجمله کتاب «ژاپن و سیاست های اقتصاد جنگ و بازسازی» که آخرین اثر این استاد محقق بشمار می رود به زبان ژاپنی منتشر کرده است. ترجمه کتاب اخیر وی به تازگی درتهران انتشار یافته است.

۲۰ - آندره آغاسی که چندسال پی درپی قهرمان تنیس جهان شده و بااینکه خیلی ازایرانیها بوجوداو افتخار می کنند سعی دارد بیشتر خودرا آمریکائی بداند چون ازکودکی درآمریکا بزرگ شده است.

۲۱- دکترپرویز قدیریان که درکانادا به تحقیق پیرامون بیماری (ایدز) اشتغال دارد داروی موثری برای بیماری (ایدز) کشف کرده است. دکتر قدیریان ۲۰ سال است که مشاور سازمان بهداشت جهانی می باشد وتاکنون ۲۰۰مقاله تحقیقی به زبان های فارسی وفرانسه و انگلیسی نوشته است.

تعداد دیگری ازجوانان مخصوصا در رشته های پزشکی موفقیت درخشانی داشته اند که متأسفانه اسامی آنهارا بخاطر ندارم و ایکاش می توانستم نام همه را دراین جلد ازکتاب منتشر سازم تا بار دیگر ثابت گردد ایرانی دارای چه هوش سرشاری است و چگونه توانسته درجهان امروز با آن همه رقابت دررشته های مختلف ازخود چنین نبوغ و استعدادی نشان بدهد.بهمه آنها وخانواده ها و بستگانشان ازصمیم قلب تبریك وشادباش می گویم و بیش ازپیش برای همه آنها آرزوی موفقیت دارم.

مقامات سابق چه می کنند؟

باتغییررژیم وتضییقاتی که برای مقامات رژیم سابق وثروتمندان

ومتصدیان وکارکنان بخش خصوصی فراهم شد آنهائی که درکشور ماندند اکثرا ازنظر زندگی دروضع بسیارسختی قرارگرفته وتعدادی هم بافروش اموال خود روزهای سختی را می گذرانند. حقوق بازنشستگی که ذخیره ایام کهولت دولتمردان بود قطع گردید و بیش از پیش مقامات سابق رادرمضیقه قراردادند.

درخارج ازکشور بعضی هاچنان درفشارمالی قرارگرفتند که با وجود داشتن مقامات مهم در رژیم سابق به رانندگی تاکسی وکارهای کوچك برای امرارمعاش پرداخته ویاازتسهیلات مالی پناهندگی برخوردارشده ویا ازکمك های فرزندان خود که وارد بازارکارشده اند بهره مند گردیده اند.

مجله ارتباط چاپ لندن درباره وضع مقامات سابق درخارج از کشور چنین نوشته است:

دکترامینی با تأسیس «جبهه نجات ایران» به مبارزه بارژیم اسلامی پرداخت وسرانجام سازمان خودرا جمع کرد و متهم شد که مبالغی ازسیا پول گرفته است. او درپاریس درگذشت.

دکترشاپوربختیار که به شدت با رژیم اسلامی می جنگید در داخل خانه خود کشته شد واتهام این قتل متوجه جمهوری اسلامی گردید و نهضت مقاومت ملی دیگر فعالیت زمان بختیار راندارد.

مهندس شریف امامی درنیویورك زندگی می کند وخاطرات ایام قدرت را روی کاغذ می آورد. ارتشبدازهاری هیچگونه فعالیتی ندارد. وی مدتی باهژبریزدانی دربانکی که درکستاریکاتأسیس کرده بود همکاری می کرد و اکنون می گویند حتی نام خودرا عوض کرده وخاطرات خودرا آماده می سازد. دکترجمشیدآموزگار که در واشنگتن اقامت دارداخیرا درمجله ره آورد نامه هائی ازاو منتشر شده است. اردشیرزاهدی درسویس بسر می برد ومشغول تنظیم خاطرات خود می باشد.

ازوزرای سابق فعلا بیش ازهرکس دکترمنوچهر گنجی فعالیت دارد. وی باتأسیس سازمان درفش کاویانی درداخل وخارج اقداماتی علیه جمهوری اسلامی انجام می دهد.

هلاکورامبد که مدتی رئیس دفتر رضاپهلوی بود بین آمریکا و جنوب فرانسه زندگی آرام خودرا می گذراند.

مهندس امیرقاسم معینی وزیرسابق کاروکشوردرکالیفرنیاسوپر مارکت دارد وازاین طریق زندگی خودرا می گذراند و بعدازانقلاب وارد هیچگونه فعالیت سیاسی نشده است.

داریوش همایون چندکتاب وتعدادزیادی مقاله نوشته است. اوچند سال قبل فعالیت مطبوعاتی خود را ازسرگرفت اما فقط توانست چند شماره روزنامه آیندگان رامنتشر سازد. اماباانوشتن مقاله در مطبوعات وایرادسخنرانی با رژیم اسلامی مبارزه می کند.

دکترمصطفی الموتی پس ازخروج ازکشورفعالیت سیاسی را کنارگذاشته وبه تهیه آرشیوی بزرگ درباره ایران پرداخت. وی علاوه برایجاداین آرشیوتاکنون ۱۵جلدکتاب باعنوان«ایران درعصرپهلوی» منتشر ساخته که با استقبال بسیار زیاد مردم روبروشده است.

درمیان مقامات سابق کاروبارهوشنگ انصاری ازهمه آنها روبه راه تر است وی باتأسیس هتل ومؤسساتی دریکی ازمناطق جزایرکارائیب زندگی مجلل خودرا می گذراند.

حسنعلی مهران مدتی مشاور دولت(یوریا) درجزایرکارائیب بود که حقوق خوبی هم دریافت می کرد ولی باردیگر دربانك بین الملل به کارپرداخته است.

دکترمحمدیگانه نیز که دربانکهای جهانی کارمی کرد و حقوقی دریافت می داشت اکنون بازنشسته شده و برای مؤسسات خصوصی طرح و برنامه تهیه می کند.

دکترمجیدرهنماازطرف مؤسسات بین المللی درآفریقامأموریت

هائی دارد وحقوقی مناسب دریافت می کند. دکترنهاوندی دراروپا در دانشگاه درس می دهد وتاکنون چندجلد کتاب به فرانسه نوشته است.

دکترعبدالمجیدمجیدی یك مؤسسه مشاوره درفرانسه تأسیس کرده و بادریافت وجوهی ازاین طریق زندگی خودرا می گذراند. همسر او منیرمجیدی که خواننده معروف اپرا بود پس ازانقلاب درحادثه اتومبیل به قتل رسید.

احمدقریشی رئیس دانشگاه ملی نیز که مدتی رئیس دفتررضا پهلوی بود پس ازاستعفا دیگر فعالیت سیاسی ندارد.

قریشی با آیت الله طبسی که خراسان را درتیول خود گرفته است نسبت فامیلی دارد.

کارهای تحقیقی ومطالعاتی ونشر کتاب

باانتشار کتاب (پاسخ به تاریخ) که ازطرف محمدرضاشاه پهلوی نوشته شد وهمچنین خاطرات اشرف پهلوی تحت عنوان(چهره هائی درآینه) وانتشارکتاب یکرنگی ازطرف دکترشاپوربختیار و خاطرات ارتشبدقره باغی وخاطرات ارتشبدفردوست ومطالبی که امیر علی انصاری منتشرساخته می توان گفت درباره عصرپهلوی مطالب زیادی به تاریخ سپرده شده است.

شجاع الدین شفابانوشتن چندکتاب ازجمله (ازکلینی تاخمینی- توضیح المسائل - جنایات و مکافات) و انتشارمقالات پی درپی ازجمله کسانیست که درسالهای اخیر نقش مهمی دررسانه های گروهی خارج ازکشور داشته است. اوهمچنین با انتشارروزنامه ایرانشهر عقاید ونظریات خودرا منتشر می ساخت که آن هم فعلا تعطیل شده است.

دکتریارشاطر استاد دانشگاه (دائرة المعارف ایرانیکا) را به زبان انگلیسی دردست تهیه دارد که تاکنون چند جلد آن منتشر شده است. سیروس غنی خاطرات و یادداشتهای پدرش دکترقاسم غنی رامنتشر کرده است. منصور رفیع زاده رئیس ساواك ایران شعبه آمریکا مطالبی تحت عنوان شاهد نشرداده، ثریا بختیاری همسرسابق شاه مطالبی دررابطه بادربارایران و زندگی خودمنتشر نموده است. ایرج اسکندری ودکترفریدون کشاورز اسراری ازحزب توده رافاش ساخته اند. طرفداران دکترمصدق و جبهه ملی نیز مطالب مفصلی درباره روش سیاسی خود انتشار داده اند. آنها با انتشارات مختلف به زبانهای فارسی و انگلیسی ازاندیشه های مصدق دفاع کرده اند. دکتر همایون کاتوزیان قسمتی ازخاطرات دکترمصدق را به زبان انگلیسی منتشر ساخته و زندگی خلیل ملکی و خاطرات او را هم منتشر ساخته است.

مهین دولتشاه فیروزهمسرمظفر فیروز خاطرات اورامنتشر نموده است. سرهنگ عیسی پژمان چندجلد کتاب دررابطه با مأموریتهای سیاسی خودنشر داده است وروزنامه (نیما) ارکان مقامات نظامی را منتشر می سازد. احسان نراقی تحت عنوان (از کاخ شاه تا زندان انقلاب) مطالبی به زبان فرانسه منتشرکرده است.

دکترکورش آریامنش باانتشار کتابی باعنوان سنگسار ونشریه (پیام ما آزادگان) دکانداران دین را موردحمله شدید قرارداده و می دهد.

انتشار روزنامه ومجله وتأسیس رادیووتلویزیون درنقاط مختلف جهان ازجمله آمریکاوانگلستان بصورتی است که همه روزه نام ایران درهمه جای جهان به گوش می خورد وایرانیان توانسته اند نام کشور را بیش ازپیش بلند آوازه سازند.نویسندگان و گویندگان وهنرمندان وظایف ملی ومیهنی خودرا صمیمانه انجام می دهند.

دکترمصباح زاده روزنامه کیهان رادر لندن منتشرساخته که توانسته نام کیهان را که ازاودرایران گرفته اند درخارج ازکشورزنده نگهدارد.

پرویز اصفهانی با سابقه کار روزنامه نگاری درایران روزنامه (نیمروز) را درلندن منتشر می سازد که خوانندگان زیادی دارد.

دکترقاسمی سفیرسابق ایران درکویت کانون ایران رادرلندن اداره می کند و کلاس زبان فارسی برای فرزندان ایرانیان دایرکرده است وبابرگذاری مجالس سخنرانی نام ایران وسنت ایرانی را گرامی می دارد.

جعفررائد که مدتی باهمکاری اسماعیل پوروالی مجله روزگار نورا منتشر می ساخت اکنون در دفتر خود درلندن فعالیت دارد. مدتی نشریه عربی الموجز رامنتشرمی ساخت که درکشورهای عرب زبان مخصوصا عربستان سعودی علاقمندان زیادی داشت ولی فعلا تعطیل شده است. رائد یکی ازنویسندگان بزرگ دنیای عرب نیز محسوب می شود.

دکترعالیخانی که انجمنی مرکب ازایرانیها و انگلیسها را در دانشگاه لندن اداره می کرد اخیرا به چاپ یادداشتهای علم پرداخته و با انتشار آن تولید سروصدای فراوان کرده است.

دکترعزت الله همایونفرعلاوه برنوشتن مقالاتی درروزنامه ها، سازمانی به نام جنبش بوجودآورده که خیلی زود سروصدای آن خوابید. اوبه زندگی درسویس ادامه می دهد وباسخنرانی ونوشتن مقاله های تحقیقی در حفظ سنن ایرانی می کوشد.

هادی خرسندی طنزنویس معروف معاصر درلندن روزنامه (اصغرآقا) را منتشر می سازد وگاهگاهی هم درنشریات مختلف مقالاتی می نویسد. کتاب اشعار او باعنوان(آیه های ایرانی) دست بدست می گردد.

درآمریکا خصوصا درمنطقه کالیفرنیا تعداد قابل توجهی روزنامه و مجله انتشاریافته و برخی نیز تعطیل شده و رادیوها و تلویزیونهای زیادی تأسیس شده که یکی ازآن رادیوها ۲٤ ساعته می باشد. اداره کننده آن اسدالله مروتی نماینده سابق مجلس می باشد که گفته می شود یك میلیون شنونده دارد.

دریادارمدنی که بین فرانسه وآمریکازندگی می کند باجمهوری اسلامی درمبارزه است. وی با گروههای مختلف مخصوصا اعضای جبهه ملی دراروپا همکاری دارد.

دکترسنجابی که ازکوه های کردستان گریخته اکنون درآمریکا به سرمی برد وخاطرات خودرامنتشرساخته است. اماظاهرا هیچگونه فعالیت سیاسی ندارد.

ازسفرای سابق دکترجلال عبده - فریدون هویدا - پرویزراجی خاطراتی نوشته اند. همچنین سیدحسین دها سناتور سابق خاطرات خودرا درچهار جلد و دکترابراهیم همایونفر معاون سابق نخست وزیر کتابی به فرانسه تدوین نموده و مصطفی علم سفیرسابق کتابی درباره نفت نوشته و دکترجهانگیرآموزگار نیز چندجلد کتاب منتشر کرده که آخرین کتاب او درباره انقلاب ایران به انگلیسی می باشد و ترجمه قسمتی از آن درروزنامه (ایران خبر) چاپ واشنگتن انتشار یافته است.

دکترعلی اکبر سیاسی- ابوالحسن ابتهاج - دکتر سیف پور فاطمی - عبدالحسین مفتاح وفتح الله معتمدی خاطرات خودرا منتشر ساخته اند.

سیاوش بشیری نویسنده پرتلاش چندجلدکتاب با اسناد ومدارك انتشارداده است.

ازروزنامه نگاران نیز اسماعیل پوروالی خاطرات خودرا تحت عنوان (قصه پرغصه من) درمجله روزگارنو منتشر می سازد.

احمدشکرنیا باسابقه ممتد روزنامه نگاری که سالها روزنامه (ایران پست) را درلندن منتشر می ساخت اکنون چندسالی است که مجله (ارتباط) و(نیازمندیها) را منتشر می سازد.

ازخانواده پهلوی آزاده شفیق چندسال روزنامه ایران آزاد را درپاریس منتشرساخت. ازافسران ارتش سرتیپ جواد معین زاده سالها روزنامه آرا(ارکان ارتش رهائی بخش ایران) را درلندن منتشر نمود. ازسفرای سابق ایرج پزشگزاد علاوه برتجدید چاپ کتاب (دائی جان ناپلئون) وکتابهای دیگر سالها اداره روزنامه قیام ایران ارکان سازمان نهضت مقاومت ملی را عهده داربود.

منصورانوری درلوس آنجلس روزنامه پیام ایران را منتشرمی ساخت که بادکتربختیار همکاری نزدیك داشت و اخیراً درآن شهر فوت کرد.

حسین سرفراز که سالهاسردبیری روزنامه ها را درتهران برعهده داشت اکنون روزنامه ایران خبررا درواشنگتن منتشر می کند.

احمدانصاری درهلند بافعالیت شبانه روزی مجله پژواك ایران را منتشر می سازد.

روزنامه (گام) دراسترالیا با همت انوشیروان مدنی ازافسران سابق و روزنامه (سزا) ارکان زنان ایران درآمریکا ونشریات دیگری هستند که با هزینه های شخصی انتشاریافته و برای خیلی ازایرانیها فرستاده می شوند که اکثرا طرفدارمشروطه سلطنتی هستند. روزنامه مشروطیت با همت برادران پیرنیا درلندن گاهگاهی منتشر می شود. همچنین مشروطه خواهان درکشورهای مختلف سازمانهائی دارند.

گروه مجاهدین خلق با اعلام تشکیل شورای مقاومت ملی دارای تشکیلات فعالی درخارج ازکشورهستند وروزنامه ایران زمین

را به سردبیری دکترمنوچهرهزارخوانی منتشر می سازند که مریم رجوی رابعنوان رئیس جمهوری موقت معرفی وبرای خود یك هیئت دولت هم تعیین کرده اند ودروز ۳۰ تیرماه ۱۳۷۳درسراسر دنیا تظاهرات دامنه داری داشتند که بین آنها ومخالفین درگیریهای زیادی درهمه جا وجود دارد.

فعالیت سیاسی و اجتماعی و مطبوعاتی و رادیوئی وتلویزیونی درسراسر جهان ازطرف سایرایرانیهاوهموطنان گرامی ما وجوددارد که چون اطلاعاتی دردسترس نیست بهمین مقدار بعنوان نمونه اشاره شد ولازم است دراین باره نشریه مستقلی با اطلاعات دقیق ترمنتشر گردد که درتاریخ ایران ازاین مهاجرت بزرگ تاریخی به یادگار بماند.

درداخل کشورنیز کتابهای زیادی منتشر شده که پرسروصدا ترین آن کتابهای ارتشبدفردوست ودکترکیانوری وسلیمان بهبودی واسنادمنتشره سفارت آمریکا با عنوان (اسنادلانه جاسوسی) می باشد. همچنین ترجمه خاطرات مقامات سیاسی که درخارج به زبان های انگلیسی و فرانسه انتشار یافته است.

امیرطاهری نیز چندجلدکتاب منتشر ساخته و مرتبا مقالاتی به زبان انگلیسی درنشریات خارجی می نویسد.

مشفق همدانی مدیرمجله کاویان که اکنون درسن ۸۰ سالگی درآمریکابسر می برد تحت عنوان«خاطرات نیم قرن روزنامه نگاری» مطالبی رادرچهارصدصفحه منتشرساخته است.

یوسف مازندی نماینده یونایتدپرس درایران نیز تحت عنوان «ایران - ابرقدرت قرن» خاطراتی را انتشارداده است.

جوادجعفری (آذرمهر) چندجلدکتاب نوشته که با همکاری فرزند پزشکش دکترنرسی جعفری درآمریکا نشریافته است.

ازطرف بی بی سی هم خاطرات گروهی ازمقامات ایرانی به

صورت نوارهائی تهیه گردیده وباتوجه به جمع آوری خاطرات مقامات ایرانی دردانشگاه هاروارد توسط دکترحبیب لاجوردی و چندمؤسسه دیگر خاطرات خیلی ازمقامات جمع آوری شده است.

ایرانیها درسراسر جهان فعالیت فرهنگی و اجتماعی و مطبوعاتی زیادی دارند که اطلاعات کافی در دسترس نیست ولی درلندن با همت دکترآجودانی کتابخانه معتبری دائر شده به نام (مرکز مطالعات ایرانی) که توسط هیئت امناء اداره می شود وامور مالی آن زیرنظرخلیل محلوجی می باشدکه اینهاتوانسته اند کتابخانه ای درلندن تأسیس کنند که متأسفانه در رژیم سابق و رژیم فعلی چنین کاری با بودجه هنگفت و اعتبارات مالی دولت صورت نگرفته است.

آنهائی که مانده اند و آنهائی که رفته اند

روزنامه ایران خبر چاپ واشنگتن اسامی تعدادی ازافراد نظام پیشین را که درواشنگتن اقامت دارند چنین منتشر ساخته است:

رضاپهلوی ولیعهد پیشین - جمشیدآموزگار وارتشبدازهاری ازنخست وزیران پیشین - دکترمحمدباهری - دکترجهانگیرآموزگار - دکترکورس آموزگار - دکترپرویزحکمت - دکترعلینقی عالیخانی - دکتراحمد احمدی - حسنعلی مهران - مهندس همایون جابر انصاری - دکترفرخ نجم آبادی - دکترمحمدیگانه - دکتررضا امین - دکترمرتضی صالحی - دکترکاظمی - منوچهرگودرزی - محمد درخشش - خانم مهناز افخمی (ازوزیران پیشین) - شعاع الدین شفا - امیرفرهنگ ممتاز - نصیرعصار - سرتیپ فرزانگان - دکتررضاتاج بخش- سرتیپ قدروصدیق اسفندیاری (ازسفرای پیشین.)

تیمساران رسایی - طوفانیان - هاشمی نژاد - ورهرام -

جهانبانی - محققی - دانشور - فرزانه - حبیب اللهی - خسروداد (برادرسرلشکرمنوچهرخسروداد) - بهارمست - رفیعی - عسکری - توکلی و ارم از امرا و افسران پیشین ارتش.

دکتر سیدحسن نصر - دکترجلال متینی ودکترضیائی ازرؤسای پیشین دانشگاه ها. دکترامیرحسین پرتواعظم - جهانگیر میرعلاء - مهدی احمد - دکترفریور - دکترمحمدعلی رشتی ازوکلای پیشین مجلس شورای ملی.

حال به اسامی قلم به دستان کالیفرنیا توجه فرمائید:

حسن شهباز - دکترمحمودعنایت - ایرج گرگین - دکتر صدرالدین الهی - هماسرشار - پری اباصلتی - فرهنگ فرّهی - هوشنگ میرهاشم - حسین مهری - علیرضا میبدی - پرویزقاضی سعید - ناصر رنجبین - هوشنگ پورنگ - همایون هوشیارنژاد - داریوس امیراحمدی - سیاوش آذری - مهدی ذکایی - مرتضی فرزانه - سیدحسینی - نصرت الله نوح - شهرام همایون - هما احسان - بیژن خرسند - مرتضی قمصری - عباس حاجیان - علی مرتضوی - مانوك خدا بخشیان وفرخ جاوید.

روزنامه نگاران ایرانی که درپاریس هستند و بعضی ها هم قلم بدست دارند وگاهگاهی درکافه های پاریس دیده می شوند عبارتند از: دکترمهدی سمسار - احمداحرار - سیروس آموزگار - مجید دوامی - دکترمنوچهرکیمرام - اسماعیل پوروالی - سیاوش بشیری - صفاحائری - پری سکندری - بهروزصوراسرافیل - هوشنگ وزیری - محمدرضا عسگری - فریبرز برزگر.

ازچهره های سرشناسی که طی سال های اخیربه ایران بازگشته اند می توان این هارا نام برد:

دکترمنوچهرشاهقلی - دکترتقی توکلی - دکترمصطفی پایدار

- دکترمنوچهر کلالی - امیرمتقی - دکترعلینقی کنی - دکتر هوشنگ رام - حاج محمدتقی برخوردار - محمدتقی ایروانی - محمدحسین قشقائی - دکتر ذبیح قربان وگروهی دیگرکه تدریجا به کشور ایران بازگشته اند وگاهگاهی هم برای سفر به خارج می آیند.

ازکسانی که در رژیم سابق صاحب مقاماتی بوده و اکنون به کار درایران اشتغال دارند پزشکان هستند که به کارهای پزشکی ادامه داده اند و بعضی ازقبیل دکتر شیخ الاسلام زاده کاروبارش ازسابق بهتر می باشد ولی پروفسور یحیی عدل و دکتر مژدهی و دکتر موثقی و دکترمرشد نیز کم و بیش به امورپزشکی می پردازند و گاهگاهی نیز درخارج ازکشور دیده می شوند.

تعدادی ازوزرای سابق ازقبیل قوام صدری - دکترکاظم زاده - مهندس اصفیا - توکلیان - مهندس کریم معتمدی و دکتر نجفی و دکترباقرعاملی که درایران مانده اند بامطالعه وتحقیق درایران ایام را می گذرانند.

همچنین ازمقامات سابق تعدادی درکشورهای مختلف اقامت دارند که اطلاعی ازآنها دردست نیست. بهمین جهت به این مختصراکتفا شد.

اعدام - اعدام - اعدام

این همه ازکشته ها شد پشته وزسرها منار
تو نگفتی کاین شهیدان را کجا ملجاستی

وقتی صادق سرمد شاعرگرانمایه معاصر این شعررا سرود هرگز باور نمی کرد وضع درکشورما بصورتی درآید که فرزند شایسته و تحصیل کرده او هم درتهران به جوخه اعدام سپرده می شود.

با اعلام حاکمیت رژیم جمهوری اسلامی هنگامی که در پشت بام مدرسه رفاه ارتشبد نصیری - سپهبد مهدی رحیمی - سرلشگر خسروداد - سرلشگر ناجی به جوخه اعدام سپرده شدند وحشت و ارعاب سراسر کشور را فراگرفت.

ابوالحسن بنی صدردرکتاب (خیانت به امید) چنین می نویسد:

وقتی این چهارنفر را با محاکمه برق آسا یا بهتربگویم بی محاکمه اعدام کردند سخت برآشفته نزدخمینی رفتم و گفتم شما دیشب مارا به نزد زندانیان فرستادید تا به آنها دلداری بدهیم ولی امشب بدون محاکمه چهارتن را اعدام کردید. خمینی گفت ضدانقلاب شروع به کار کرده اگر شدت عمل نشان ندهید فساد در کارها بالامی گیرد. برای این که نصیری درمصاحبه تلویزیونی با حرکات دست و سر به ساواکی ها علامت می داده است.

به خمینی گفتم به دودلیل این کار نادرست بود یکی اینکه نسل جوان براثر سانسور دررژیم پیشین ازمداخله آمریکا درکارایران آگاه نیست و این محاکمات بهترین فرصت برای آگاهی نسل جوان می باشد و افکار عمومی مردم آمریکا نیز ازفسادی که محافل حاکم آمریکا درایران ببار آورده آگاه می گردید. دوم اینکه ما رژیم شاه نیستیم شما درپاریس گفتید که دراسلام فقط قانون حکومت می کند پس باید درباره متهمین قانون اجرا می شد. اگر اینطور شدت عمل به خرج داده شود فردا هرگونه مخالفتی ازطریق همین محاکمات سریع بدون توجه به قانون حل و فصل می شود.

خمینی گفت مردم عصبانی هستند و صبرنمی کنند. چپی ها از فرصت برای سم پاشی استفاده خواهند کرد. بهرحال این حرفها اثر نکرد و عاملان آمریکا بدون اینکه مردم بدانند اعدام شدند.

به اتفاق دکترمبشری وزیردادگستری بازرگان نزدخمینی رفتیم. اوگفت هویدا به او نامه نوشته و آماده است همه چیزرابگوید. از قرار همین نامه کار اورا ساخت. یکروز خبرشدیم که خلخالی وهادی غفاری به زندان رفته درهارا بسته و هویدارا برده و کشته وبعد اورا محکوم ساخته اند. سروصدا کرده گفتم دست آمریکادرکارمی باشد. بسیاری ازاین کارهارا به بهشتی نسبت می دادند.

کاری که برسراسناددوران شاه آوردند بدترازمحاکمات محرمانه وبرق آسا بود. سرهنگی را دستگیر کرده بودند که مقداری ازاسناد محرمانه شاه را دراختیار داشت ولی اورا آزاد کردند. وقتی وزیر دارائی بودم از وجود این سرهنگ و اسناد آگاه شدم. سرهنگ را دوباره توقیف کردند. او ادعا کرد که همه اسنادرا سوزانده است.

اسناد و مدارك زیرکلید خامنه ای بود. نوبری می خواست اسنادرا برای نگهداری به بانك مرکزی ببرد ولی بهشتی و خامنه ای مانع شدند. ازقرار چندسندمهم دربین اسنادبود که یکی سند پرداخت

ماهیانه به بهشتی بود.

دادگاههای انقلاب ازهمان روزهای اول ازاختیار بازرگان خارج شدند. چندبار به قم رفتیم و ازخمینی کتبا وشفاهاً قول گرفتیم و آئین نامه هم تهیه شد که متهمین حق تعیین وکیل داشته باشند که آئین نامه هرگز اجرا نگردید. برای جلوگیری ازشکنجه و اعدام برق آسا همراه طالقانی و مهندس سحابی به زندان رفتیم. با قضات و بازپرسان مذاکره کردیم. به زواره ای که همه کاره آنجا بود گفتم که شما زندانیان را شکنجه می کنید و قضات را باجوسازی وادار می کنید که حکم اعدام صادر کنند. محمدی گیلانی گفت شما افترا زده اید و باید(حد) بخورید. طالقانی و سحابی و من به او تندی کرده گفتیم شما حق قضاوت ندارید. وقتی با اعضای شورای انقلاب که برای رسیدگی آمده اند، اینطورعمل می کنید بامتهمین معلوم است چگونه عمل خواهید کرد؟ سرانجام خلخالی را که افراد باگناه و بیگناه را برق آسا اعدام می کرد کنارگذاشتیم.

حتی آیة الله منتظری درمقام قائم مقامی ولایت فقیه به آیة الله خمینی چنین نوشت: «اعدام ها بی اعتنائی به موازین قضائی است. اگربه دستورخودتان اصرارداریداقلا دستوردهید زنان استثنا شوند. مخصوصا زنهای بچه دار وبالاخره اعدام چندهزارنفر درظرف چندروز هم عکس العمل خوبی ندارد وهم خالی ازخطا نخواهد بود.»

ازمخالفین سرسخت این اعدام ها و مصادره ها آیة الله شریعتمداری و آیة الله قمی و مهندس مهدی بازرگان و ابوالحسن بنی صدر و دکترمدنی و عده ای دیگر ازمقامات رژیم و روحانیون بودند ولی خمینی و دستیارانش به کارخود ادامه می دادند.

تعداد اعدام شدگان درجمهوری اسلامی هنوز مشخص نیست و هم اکنون نیز روزانه تعدادی با اتهام قاچاق مواد مخدر اعدام می گردند که طبق گزارش نماینده حقوق بشر مواردااتهام غیر ازاین است

و فعالین سیاسی و مخالفین را به اتهام قاچاقچی نابود می کنند.

جریان اعدام و مصادره ها وسیل فرارهموطنان ازایران فصل مهمی ازتاریخ ایران است که احتیاج به مطالعه و بررسی فراوان با شناسائی دقیق اعدام شدگان دارد که قطعا دراین باره مطالعات و بررسی ازطرف گروه های مختلف ادامه دارد و تاکنون چند نشریه هم درخارج ازکشور باذکرنام گروهی از اعدام شدگان انتشار یافته است ولی دراین جلدکتاب اسامی تعدادی ازآنها منتشر می گردد که نمونه تأسف آوری ازوضع بعدازانقلاب درکشور مامی باشد.

امیرعباس هویدا - ارتشبدنعمت نصیری - سپهبد مهدی رحیمی - مهندس منصور روحانی - یوسف خوشکیش - دکتر منوچهر آزمون - دکترعباسعلی خلعت بری - مهندس عبدالله ریاضی - دکترجوادسعید - سرلشکرمنوچهرخسروداد - سرلشگر رضاناجی - سپهبدفخرمدرس - دکترمحمدبقائی یزدی - سالارجاف - سپهبد جعفرقلی صدری - سپهبد نادرجهانبانی - غلامحسین دانشی(معمم) - محمود جعفریان - پرویزنیکخواه - ابوالحسن عمیدی نوری - علی اصغر امیرانی - دکترغلامرضا نیك پی - دکترغلامرضا کیانپور - سپهبد ناصر مقدم - سرلشکر حسن پاکروان - سپهبد فضل الله جعفری - پرفسور جمشیداعلم - سرلشگر ایرج مطبوعی - سرتیپ حسنعلی بیات - سرتیپ حسین همدانیان - سپهبدبیوك امین افشار- سرلشکرپرویزامین افشار - سرتیپ ایرج امین افشار - سرتیپ نعمت الله معتمدکردستانی - سرتیپ منوچهرملك - سرلشکر عبدالله خواجه نوری - سرلشکر ولی الله زند کریمی - سرتیپ اکبر غفاریان - سرلشکر جواد مولوی طالقانی - سپهبد امیرحسین ربیعی - سپهبد علی خواجه نوری - سپهبدهوشنگ حاتم - سپهبد محمدتقی مجیدی - سرلشکر علی نشاط - سرتیپ عباس کحالی - سیدمهدی میراشرافی - سرتیپ

جهانگیر اسفندیاری - سپهبد هاشم برنجیان - سرتیپ فضل الله ناظمی - سرهنگ جواد مخفی - سرتیپ علی فتحی امین - دکتر محمدرضا عاملی تهرانی - سپهبد ابوالحسن سعادتمند - رحیم علی خرم - حبیب القانیان - سرلشکر غلامحسین شمس تبریزی - سپهبد حجت کاشانی - دکتر اکبر بهادری - سرتیپ وثیق - خانم دکتر فرخ رو پارسای - سرلشکر احمد بیدآبادی - سرهنگ منصور زمانی - سرلشگر عبدالله منوچهر قشقائی - سرتیپ اکبرغفاریان - سرهنگ ماشاء الله افتخارمنش - سرهنگ عزیرالله رحمانی - سرهنگ هوشنگ توانا - سرهنگ انصاری - سرهنگ پرویزیغمائی - سرهنگ ابوالفضائل احمدی - سرتیپ احمد حمیدی آشتیانی - سرهنگ پرویز شمیرانی - سرلشکر محمد ایرانی فر - سرهنگ حسین فردوس مکان - سرهنگ محمد باقر لطیفی مقدم تهرانی - سرهنگ حسین خاوری - سرهنگ برهان فریدنی - سرتیپ هاشمی هوشمندهمدانی - سرهنگ مقدم حسینی - سرهنك حسین کاوه ای - سرهنگ داودصارمی - سرهنگ معصوم نجفی نژاد - سرهنگ جلیل پورطوسی - سرتیپ مرتضی شیرانی- سرهنگ محمدعلی احمدی - سرهنگ محمود کاشی - سرهنگ یحیی لیقوانی - سرهنگ محمدهادی احمدی - سرتیپ عباس شفاعت - سرهنگ غلامعلی ایوبی - سرهنگ احمد سالاری - محسن خواجه نوری - حبیب الله اشراقی - سیدمحمود شمس نیا (روحانی) - سرهنگ هوشنگ سلیمی تهرانی - سرهنگ شاپوررنجبران - سرلشکر اسماعیل سپهرم - دکتر منوچهر سلیمی - سرلشگر ریاحی - سرهنگ گلستانه - سرهنگ هوشنگ توانا - سرتیپ احمد آشتیانی - سرهنگ نخعی - سرتیپ هوشمند - سرتیپ غلامحسن علائی - سرهنگ افراسیابی - سرلشگر ده پناه - فتح الله فردوسی - یوسف قدیمی - سرتیپ عطاء الله مقربی - دکترکامبیزصادق زاده -

دکتر حشمت الله روحانی - دکتریوسف عبائیان - دکتر عزت الله فرنوش - دکتر قدرت الله روحانی - ژینوس محمودی - مهدی امین امین - عبدالحسین تسلیمی - دکترفرامرز سمندری - سروان منیر طاهری - سروان غلامعلی الیاسی - اسماعیل خداترس (کیجا) - ستوان یکم احمد بهادری - سروان حیدر جعفرنیا - ستوان یکم عباسقلی داودی - سرهنگ هوشنگ طوطیان - سرگرد علی مهرکار - محمدتقی جوان - سرگردمحمدمهدی اشراقی - بهمن سمندری - بهار وجدانی - دکتر ضیاء مدرس - سرهنگ مجتبی شفیعی خزانه - سرهنگ غلام آرین - دکتر حشمت الله مقصودی - مهندس فرخ سرمد - حسین سلیمی - بهروز خسروی - خسرو قشقائی - صادق قطب زاده - مهدی هاشمی - سرهنگ غلام محمد مظاهری - سرهنگ حمید حسینی - سروان احمد شریفی - علی اصغر اسفندیاری - ناصر لك - ایران خالقی - ناخدا تورج ریاحی - ناخدا کیانوش حکیمی - سپهبد سعید مهدیون - سرهنگ هادی ایزدی - ذبیح الله مؤمنی - ایرج درخشنده - سرتیپ آیت محققی - سرخلبان ناصر رکنی - خلبان فرخزادجهانگیری - سرهنگ خلبان داریوش جلالی - سرگردکورش آذرتاش - سرهنگ محمدرضا زاد نادری - سروان خلبان ناصر زرندی - سرهنگ غلامعلی وارسته پور - سرهنگ خسرو زرینه - سرهنگ خلیفه سلطانی - سرهنگ منوچهر صادقی - سرهنگ خلبان علی شفیق - سرهنگ سعید امیری - سرهنگ حسین مصطفوی قزوینی - سرهنگ علی فاریا - سرهنگ احمد آزموده - سرهنگ نادر وحدتی پور - سروان هوائی بیژن ایران نژاد - ناخدا یکم قهرمان ملك زاده - منصور ساجدی - ناصر ساجدی - مهندس رضا کمپانی - دکتر فیروزصارمی - دکتر طبیبی نژاد - دکتر میثاقیه - دکتر دارابی - سرتیپ هوشنگ گیلانشاه - سروان یدالله نوری فر - سروان فرج

الله آق بگلو - دکتر حسین جودت - منوچهر بهزادی - اسماعیل ذوالقدر - فرج الله میزانی - امیر نیك آئین - مهرداد فرجاد - دکتر احمد دانش شریعت - دکتر برزو بقائی - محمدبیکدلی - رفعت محمدزاده - امیرهوشنگ ناظمی - هدایت الله حاتمی - دکتر گرجانی - سرهنگ سیف الله جاسوند - دریادار بهرام افضلی - سرهنگ حسن آذرفر - سرهنگ هوشنگ عطاریان - سرهنگ بیژن کبیری - محمدبهرامی نژاد - ابوالفضل بهرامی نژاد - شاهرخ جهانگیری - غلامرضا خاضعی - خسرو لطفی - سرهنگ شیرازی - محمدعلی نقشبندی - حامد امینی - محمدجیدری - عمادالدین ناصری - عبدالکریم کریمی - عزیز مرادی - ستوان تاج الدینی - علی امیرشکاری - مصطفی پهلوان - ستوان غلامرضا پروانه - سرتیپ مظفر نیازمند - سیروس منوچهری - ناصر سلیمی - عبدالله فولادی - مظفر رحیمی - ستوان احمد سعیدی - ستوان قادر بهار- ستوان خاطر خطیبی - عبدالله بهرامی - عباس بهرامی کمانگر - مصطفی حامدی - علی پیشنماز یزدی - کاظم توکلی - سرهنگ غلامحسین ایوبی - عباس صعودی - مصطفی داداشی زاده - سرهنگ احمد سالاری - قاسم احمدنژاد - امان الله ریکی (دراهواز) - ستوان یعقوب افراشته - ربانی بجنورد - ابراهیم رفیعی - شیخ حامدزویدات - ناجی اسدی راشدی - احمدکمالی - ابوالقاسم افتخاری - غلامرضا ضرغامی - عین الله گرجی - تیمور تیمورشاهی - یعقوب یقینی - ستوان جواد رضائی - علیمحمد شیخی - علیشاه نظری - سروان قدرت الله بقائی - طاهررزمجو - اسفندیارو ساتیا و منصور شفیعی - سرهنگ عظمت الله فهندژ - ستوان اسدالله یداللهی - عبدالحسین عسگری - احمدعلی عسگری (دانشجو) - هدایت موسوی زاده - سرهنگ معینی طباطبائی - علی اکبر مهری - سرهنگ فرخی سرابی - عربعلی فرزین نیا -

حسن گلبادی نژاد - غلامرضا نشاط - سرلشکر بازنشسته حسین بهزادی - سرهنگ بازنشسته هوشنگ کاویانی - تیمورایروانی - محمدبصیری (به اتهام قتل مطهری) - حمیدنیکنام (به اتهام قتل سرلشکرقرنی) - سرلشکر هوائی میرحیدر مخبر - ستوان الله وردی اسفندیاری - استوارمهدی بابائی -گروهبان سیروس پذیره - مرتضی لطیفیان - سیدسادات مظلوم حسینی - سرگرد بهمن نسیم - محمدتقی آزادی منفرد - فریدون ناجی - حسین جعفرزاده - عباس افخمی - هوشنگ مداحی - سروان اصغر فاضلی - محمدعلی نیاکی - منوچهر بحری اصفهانی - رقیه نصر اصفهانی - سیدمحمدعلی موسوی - عباس فروزانفر - سرگرد محمدتقی صدیقی تنکابنی - ستوان احمد خلجی - ستوان محمدآریامنش - سرتیپ مجتبی عمید - عباس پازوکی - اسماعیل زرافشین - سرلشکر کمال نظامی - محمدتقی بزرگ منش - سرهنگ مهدی نوربخش - سید حسین طالقانی - رضا عبدی زاده - اکبر گودرزی (رهبرگروه فرقان) - ابوالفضل تقوی - آلبرت دانیال پور - یحیی ستاری - محمدرضا فتاحی - هوشنگ منوچهری - کیومرث میرخائف - هدایت ایمانی - سرهنگ اصغر یوسفی - سهراب جابری - سرهنگ غضنفر بهمن پور - داریوش بیضائی - سرگرد منوچهر ادیب پور - عباس حکمت جو - علی دانشخواه - مراد رفیع زاده - هوشنگ افشارنیا - احسان شهبازی - قدرت الله جمشیدی - حاج بابا سلیمانی (به اتهام کشتن دوپاسدار) - شیخ حسن شیخ عبدالله (روحانی) - دکتر مجید وصالی - منوچهرکریمی - اصغر الله وردی - سلیمان خان بلوکی - سرلشکر فرامرز نوذری بقاء - سرهنگ حسن شاه بیگی - کیهان کیوانفر - فرشته و زهرا کعبی (به اتهام قیام مسلحانه) - سرتیپ جهانگیر اسفندیاری - سرگرد علی مهرکار - سرگردمحمدعلی شریفی راد - سرگردسیدعباس

هاشمی - سرگردبازنشسته امیر فتحی - سروان غلامرضا جوادی پروانه - پاسبان احمدتقی زاده - ستوان عبدالله حاج عباس - ستوان مصطفی رخشان - ستوان حسین شکری - احمدعالم زاده (معمم) - محمدرضا سعادتی - ستوان عباس رهبرتبریزی - سرلشکر محمدعلی ایمانی فر - سروان علی اکبر آتشی - سیدمحمد فخرالاسلام (معمم) - هدایت الله غصفوری - احمدمسلمی - ستوان علیرضا حق پرست - پاسبان رضا قاسمی - حمیدرضانداف - سرهنگ حسین واعظی - سرگردکیومرث سلیمی زاده - اسماعیل پورقلی (راننده) - سرگردحسین اصفهانیان - سرگردعبدالله نوروزی - سرگرداحمد رستمخانی - سرگردعبدالله بختیاری - سروان محمدقنادزاده - سروان حسین قلمکاری - علی اصغر ایرانلو - محمدمهدی میدانی - فریدون شادافزا - محمدفلاح - جعفر شکروی - سروان کمال عرفانیان - پرویزترابی مرعشی - سیف الله نوربخش - مسعود شفیعی - ستوان داریوش جاوید - سرگرد رمضانعلی فرمانی - سرگرد محسن رحیمی - سرگردنصرت الله طوافی - کامران مافی - داود صمدی بخش - استوارفرمایشی - ستوان فریدون فارسی - موسی اشرفی - اسماعیل نیازی - ستوان محمدحسین روحانی - ستوان حسین غلامی - سربازوظیفه علیرضا محمدی - سرهنگ برهان فریدونی - سروان علی حمزه لوئیان - سرگرد محمد بندار - سرگرد مقصود حق شناس - محمدکریم باصری نیا - ولی الله غیاثی - سرگرد عبدالحسین سروش - ستوان ناصرجزایری - سرگرد مظفرضرغام - ستوان عبدالله قزلباش - روح اللله معبر - سرگرد هرمز جباری - انوشیروان عسگری - عبدالرضا آل کثیر - محمدامین مهربانی - منصور باقریان - سکینه قاسمی (پری بلنده)- صاحب افشاری (ثریا ترکه) - زهرامافیها (اشرف چهارچشم) - سرگردعلی آرین فر - برات تیمور زاده - پاسبان

حسین فربودی - منوچهر شفیعی - حسین طاهری - صفدرمظفرزاده - سروان عباس سلطان زاده - سروان مازیارحقوقی - سروان رضا کرمی - غلامعلی بهرامیان - عبدالزهرا و عبدالجلیل دریس - حسین وغلامرضا رزمخواه - عبدالحسین راشدی - احمدخداپرست - کریم رهروی - سرهنگ ابراهیم هوشنگی - استوارعلی اسکندری - سرپاسبان فیض الله فلاح مقدم - خلف کعب خیری - جعفررستگار - پرویزصاحب رأفت - سیدامین مظاهری - گروهبان احمدی بختیاری - ستوان عباس ابوالفضل دلاوری - احمد ذبیحی - سرهنگ رحمت خلیفه بیگی - سرگردخلبان ایرج سلطانی - سرگرد حسن گوهری - سرگردکاوس علیزاده - سرگردکورش آذرتاش - سرگرد سیروس ستوده - سرگرد ایرج خلف بیگی - سرگرد محمد حسین عزیزیان - سرگرداسماعیل نوری مقدم - سرگردبهمن پرتوی - سروان خلبان محمدملك - سروان خلبان محمدبهروز فرد - سروان خلبان کریم افروز - سروان خلبان علی اصغر سلیمانی - سروان خلبان امیدعلیبویری - سروان خلبان ناصر زرندی - سروان هوائی هرمززمانپور - سروان سیروس دهقان - ستوان محمد براتی - سروان نورالله نجف نژاد - سروان خلبان محمد مهدی عظیمی فرد - ستوان خلبان نجات یحیی - سروان خلبان حسین شکری - ستوان ابراهیم استادمحمدنظری - ستوان محمدتقی تاجداری - ستوان ناصرمروتی - ستوان ایوب حبیبی - ستوان منوچهررهبری نژاد - ستوان شکرالله احمدی - ستوان چترباز فیروزآذریان - ستوان چترباز‌محمدرضا قربان نجف آبادی - ستوان سیاوش پورفهمیده - ستوان رسول یحیی پسند کوجانی - ستوان سیاوش پورفهمیده - سیدعبدالرضاحجازی (روحانی) - منوچهرمسعودی - مهندس رزاقی - کاظم بدخشان نیا - سرگرد قدرت الله ترکمن - علی اکبراترك - کبری داج گل - گلناز نقیب محسن - رضا حاج مرزبان

- هوشنگ صفائی - جمال باقرزاده - مهندس سیاوش توکلی - سرهنگ امیر عبدالملك پور - سرهنگ جمشیدفروغی - سرهنگ محمودصباح - سرهنگ غلامعلی دیده ور - سرهنگ ابراهیم صیرفی - سیدمحمد علی شه بخاری - ابراهیم مشتاقی - نادرگلچین (هنرمند) - بهروزخسروی - مقبلی (فرزند مقبلی هنرمند) - سرتیپ صیاد شیرازی - سرتیپ سعدی حسنی - سرهنگ عباس نادریان - سرهنگ جواد کفائی - سرهنگ ذبیح الله امیرابراهیمی - سرهنگ حبیب الله جلیلی - سرهنگ علیرضا یعقوبی - سروان علیجانی قادیکلاهی - ستوان جعفر سالاری - ستوان محمدجوادگودرزی - سروان یدالله نوری - محمد هراتی - دکترعلی مظفریان - سرگردمسعودحق شناس - محمدعلی کلانتر - دیانت آقابیك ناروی - حاج رسول ناروئی - مجید خواجوی - علی آقا بیگی - سپهبد همدانیان - سرلشگر بدیع - سرتیپ تابعی - سرگردفاضلی - ستوان محرمعلی زاهدی - استوار محسن عسگریان - گروهبان علی مرواریدی - ستوان خلبان محمد علی ثقفی - سرهنگ زمانی - جوادعاملی - سرگردشعله ور - حسین فرزین - بشردوست - جوکار - ژیان پناه - رحمن الیاسی - توفیق الیاسی - حسن مولودی - ستوان غلامعلی الیاسی - سرپاسبان جهانگیر ذاکری وسرپاسبان حسین تاجیك در آبادان - گروهبان کربلائی محمد درقزوین - استواریکم علی رنجبر در رفسنجان - جهانگیر طارق - سرگردناصرقوامی - سروان قاسم ژیان پناه - سلطان رضائی - ستوان احمدبهاری - ستوان منوچهر وثوقی - ستوان حسین شه کمان - محمدنوید - میراحمدمعصومی کوچصفهانی - سرتیپ اکبرغفاریان - ستوان علی راهداری - سروان حیدر جعفری - سرپاسبان علی اصغر حدادی درقم - رضا رضوانی - محمود شهیدی - کمال ادیب - پاسبان محمود عسگری

- ستوان بهادر بهادری - سربازوظیفه مصطفی صدری - ستوان حسین مختاری اردکانی - سرهنگ ناصرقلی هوشمند - ستوان عباسقلی داودی - پاسبان سیدهاشم موسوی - تراب حاج علیلو - محمود معینی - شایع و حمیدمزرعه - علیرضا شجاعی - سرگرد هوشنگ طوطیان - سرگرد حسین تربتیان - ستوان مهدی ساعت پور - گروهبان حسن کرمی - سرپاسبان لطف الله خادمی - حسین تکبعلی زاده - سرهنگ سیاوش امینی آل آقا - ستوان منوچهر بهمنی - فرج الله مجتهدی - اسفندیاررمضانی - علی نادری - محمدکعب - نورالله اختر خاوری - عزیزالله ذبیحیان - فریدون فریدنی - عبدالوهاب کاظمی - جلال مستقیم - علی مطهری - محمودحسن زاده شفائی - سرتیپ محمد انصاری - سرهنگ ناصر مافی - سرهنگ کاظم خاتمی - سروان نادرمحمدنادری - سروان باقر نیك زاد - سروان کریم فیض بخش - ستوان یدالله همت زاده - قربانعلی فخری - غلامحسین توانا - عبدالعزیز راشدی - فرج آل ناصر - محمدعلی کیا - رضا فیروزی - حسن عیاشی - علیرضا همایون پریزاده - منصور و نظرعلی گودرزی - دکترسیروس فرزامی - سرتیپ عینی زالتاش - روح الله قدمی - رحمان هاتفی - دکترمسیح فرهنگی - حسین مطلق - فرهنگ مودت - کاتب پورشهیدی - عزیزالله گلشنی - حاج محمدعزیزی - حسین شکوری - علی اکبر خورسندی - بهاروجدانی - علی ستارزاده - محمدحسن زاده - عبدالوهاب کاظمی - جلال مستقیم - محمدحسین معصومی - بهروزسنائی - دکترمهدی انوری - هدایت الله دهقانی - خانم نورانیه یارشاطر - ستارخوشخو - احسان الله مهدیزاده - یدالله وحدت - نعمت الله کاتب پور - عبدالعلی آزادیاری - حسین اسدالله زاده - مهدی باهری - دکترمسرور دخیلی - دکتر پرویز فیروزی - دکتراسماعیل زهتاب -

ژنرال حسین رستگارنامدار - حبیب الله عزیزی - یدالله سپهر ارفع - جلال عزیزی - دکتر عزت الله فروهی - دکترسیروس روشنائی - کامران صمیمی - خانم شیوا محمودی اسدالله زاده - اسکندرعزیزی - کورش تجلی - عطاء الله یاوری - ابراهیم خیرخواه - حسین وحدت حق - احسان الله خیامی - عزیزالله گلستانی - بدیع الله حق پیکر - خانم ایران رحیم پور - ناصرالله امینی - سعدالله بابازاده - عطاء الله حقانی - محمد منشور - منوچهر وفائی - سرهنگ عباسعلی صادقی پور - دکتر احراری - رحمت الله وفائی - خانم طوبی ظهیر پور - سهیل صفائی - دکترابراهیم افنان - کورش حق بین - عنایت الله اشراقی - جمشید سیاوشی - دکتر بهرام یلدائی - دوشیزه شهین دالوند - خانم عزت اشراقی - دوشیزه رؤیااشراقی - دوشیزه زرینه مقیمی آبیانه - دوشیزه مهشید نیرومند - دوشیزه سیمین صابری - خانم طاهره ارجمندی - خانم نصرت غفرانی یلدانی - جلال پیروی - جهانگیر هدایتی - علی محمد زمانی - نصرت الله وحدت - دکترمنوچهر روحی - امان اله قربانی پور - شاپور مرکزی - فیروز پردل - احمد بشیری - یوسف نوروزی ایران زاد - دکترفرهاد اضداقی - فیروز عطارد - عنایت الله حقیقی - غلامحسین فرهنگی - جمال کاشانی - دکترروح الله تعلیم - نصرت الله سبحانی - رحمت الله وجدانی - حبیب الله مهتدی - اردشیراخطاری - امیرحسین نادری - جهانگیر طارخ - عزت الله دشتی - سرگرد بیژن یحیائی - ستوان عبدالله حاج عباسی - ستوان مصطفی رخشان - ستوان محمدتقی نجفی - سرتیپ علی فتحی امین - محمد ابراهیمی (پاسبان) - پرویز ترابی مرعشی - محمود شفیعی - ستوان داریوش جاوید - سرگرد رمضانعلی فرمانی - فیض علی رش پرزاده (سربازوظیفه) - سرهنگ عزت الله خاوری - ستوان حافظ سرنوشت - بهادر

افراسیابی - منور باقریان - سرگردعلی آذین فر - محمدالوندپور - برات تیمورزاده - سروان عباس سلطان زاده - سروان مازیار حقوقی - سروان رضا کرمی - شهریار وحسین جمال پور - حاج پاشا و روح الله حسین لو - سرگردایرج ذوالفقاری - ستوان احمد حسین زاده - محمدرضا همایونفر - ستوان ابوالفضل دلاوری - سرهنگ غلامعلی ایوبی - علی دادفر - دکترعلی مظفریان - علیرضا حمیدآباد - غلامرضا سگوند - حمیدکرد - (ازایل برانی و براهوتی دربلوچستان ٤٥ نفراعدام شده اند)- ستوان یکم مصطفی کواکبی - علی اصغر اسفیداری - محمدرضا کاظمی - منوچهرغلامی - محمدرضا رضوانی - ناصرلك - مهدی شفقی - خانم ایران خالقی - کامبیز بزرگی ناصری - منوچهر رشید - مصطفی حدیدی خوانساری - علی اصغر شکوری مقدم - فرشید روستاخراسانی - نعمت حدیدی

برای اطلاع دقیق تر از وضع اعدام شدگان به نشریات زیر مراجعه فرمائید:

الف - شورش ٥٧ درآئینه مطبوعات(دوجلد)- شهرام جاویدپور

ب - نشریه مجاهدین خلق

ج - نشریه حزب توده

د - نشریه راه کارگر

هـ - نشریه بهائی های مقیم خارج کشور

عده ای ازمقامات ووابستگان به رژیم جمهوری اسلامی از قبیل مطهری - بهشتی - رجائی - باهنر - مفتح - آیت و چندتن از امام جمعه های منتخب خمینی درترورها و انفجارها ازبین رفته اند که نامشان دراین صورت نیامده و همچنین بعلت این که اسناد و مدارك کاملی دردسترس نیست، نام گروهی ازافراد که که به عناوین

مختلف کشته شده اند دراین صورت به چاپ نرسیده که لازم است پس از تحقیق و بررسی دقیق کتابی در شرح حال کسانی که بعلت تغییررژیم ازبین رفته اند نوشته شود تاروشن شود چه نیروی انسانی با ارزشی ازملت ایران تلف شده است. بهرصورت احتمال اشتباه و تشابه اسمی هم وجوددارد.

خودکشی - ترو ر - قطعه قطعه کردن شخصیت های نظامی و سیاسی و اقلیت های مذهبی

ازاواسط سال ۱۳۵۷ شورشیان و انقلابیون تحت تأثیر مبلغین مذهبی برای سقوط رژیم به کشتار وقتل پرداخته و مقامات نظامی را ترور کردند که چندنمونه آن چنین است:

درمهرماه سال ۵۷ سرهنگ زمانی پور رئیس شهربانی مشهد ترورشد که سازمان چریکهای فدائی خلق مسئولیت آن را بعهده گرفت.

درآبان ماه ۱۳۵۷سرهنگ تصاعدی رئیس شهربانی جهرم با گلوله کشته شد وسرهنگ نادور فرماندارنظامی مجروح شد.

درآبان ماه ۱۳۵۷سپهبدخادمی رئیس شرکت هواپیمائی ملی هنگام دستگیری خودکشی کرد.

دربیمارستان شاهرضای مشهد بین پزشکان وپرستاران و نظامیان درگیری شد و چندین تن مقتول شدند.

کامران نجات اللهی استاد دانشگاه درتظاهرات با گلوله مأمورین کشته شدند.

درشیراز درحمله به ساختمان ساواك شش تن کشته شدند.

روز ۲۶ دیماه ۱۳۵۷ سرگردمجیدی رئیس کلانتری ۱ تبریز و رحیم محمدولی زاده راننده اش توسط چریکهای فدائی خلق ترور

شدند.

روز۸ بهمن غلامحسین دانشی تنها نماینده معمم مجلس رستاخیز باشلیك گلوله ای ترورشد ولی جان سالم بدر برد و گفت تازنده هستم ازنمایندگی مجلس استعفا نمی کنم. بعداً درجمهوری اسلامی بازداشت و اعدام گردید.

روز ۹ بهمن سرلشکر تقی لطیفی ازافسران ژاندارمری ازطرف تظاهرکنندگان مضروب گردید که بدن مجروح او به دانشگاه منتقل و دربیمارستان درگذشت.

روز۱۳ بهمن ۵۷ گروهی مردمسلح ازاعضای (چریکهای توحیدی) ازدیوارخانه فریدون زندی کارمندساواك بالا رفته و اورا دستگیر نموده و به داخل کوچه برده درمقابل زن و سه فرزند و پدر و مادرش با شلیك سه گلوله کشتند.

روز ۱۸ بهمن سرهنگ بهمن شکوری ازافسران لشکر رضائیه توسط چند موتورسوار باشلیك گلوله ازپای درآمد که بدن مجروح او به بیمارستان منتقل گردید.

روز۲٤ بهمن در جریان تصرف شهربانی آذرشهر ۱۷ تن از مأمورین شهربانی به دست شورشیان به قتل رسیدند.

روز ۲٤ بهمن طرفداران جمهوری اسلامی در قروه به مرکز دراویش شیخ هادی هاشمی حمله کرده و ۳۸ تن ازدراویش را به قتل رسانیده و خانقاه را تصرف کردند.

روز۲۹ بهمن محمدعلی کاظمی مأمور اطلاعات شهربانی خمین توسط مجاهدین خلق به قتل رسید.

به دنبال آزادی سیدمهدی هاشمی قاتل آیة الله شمس آبادی روز ۳۰ بهمن استوارجمشیدی و پسرش و استوار جوادبدیعی و محدعلی نجف آبادی و حبیب قصاب و احمد طاهری مأمور شهربانی درنجف آباد به قتل رسیدند.

روزاول اسفند ماه ۱۳۵۷گروهی ازافسران اعدام شدند که از جمله سرتیپ نعمت الله معتمدی بود که قبل ازاعدام چنین گفت «من همیشه آرزوداشتم که برای مملکتم کشته شوم تافرزندانم به من افتخار کنند. تقاضایم این است که درحفظ این ارتش که هزینه سنگین برای آن شده کوشش کنید زیرا برای دفاع ازمملکت ساخته شده و هزینه های سنگین برای تربیت افسران ودرجه داران و متخصصین آن شده است.»

سروان منیرطاهری معاون شهربانی رودسر روز ٤ اسفند ۵۷ به اتهام شرکت در آتش زدن سینما رکس آبادان اعدام شد که او ضمن تکذیب اتهام گفت چشم های اورا نبندند و اجازه دهند که خود فرمان شلیك را به افراد جوخه اعدام صادرکند.

حاج محمدجعفر کازرونی صاحب کارخانجات نساجی اصفهان درمقابل دانشگاه اصفهان روز ١٤ مرداد۱۳۵۸ ترورشد.

سپهبد بدره ای و سرلشکر بیگلری در روز ۲۳ بهمن توسط شورشیان ترورشدند که جریان آن در جلد چهاردهم چاپ شده است.

سپهبدایرج مقدم روز۲۸ بهمن ۱۳۵۷ با شلیك گلوله به شقیقه خود خودکشی کرد وعلت را غیرقابل تحمل بودن اوضاع کشور ذکر کرد. او سال ها رئیس اداره مهمات ارتش و درکابینه ازهاری وزیر نیرو بوده است.

دکترسیدمحسن بهبهانی واعظ که به درستکاری وتقوی شهرت داشت و قبلا در رادیو موعظه می کرد بطورناگهانی درمقابل خانه خودترورشد.

درمشهد در روزهای انقلاب به دستورشیخ علی تهرانی چندتن به قتل رسیدند وحتی یك افسر ارتش را به درخت آویزان کرده و اورا قطعه قطعه کردند.

روز ۲۲ بهمن ۱۳۷۵ شورشیان مسلح در رشت به ساختمان

ساواك حمله كرده و سرهنگ لحسائی رئیس ساواك و ۱۰ نفر از مأمورین را دستگیر كرده و آنها را قطعه قطعه نموده جنازه های آنهارا به درخت های پارك شهر آویزان كردند.

روز ۲۵بهمن۱۳۵۷سرهنگ سعید عین القضاتی معاون ساواك همدان ربوده شده به قتل رسید. گروه توحیدی مسئولیت این قتل را به عهده گرفت.

روز ۲۵ بهمن ۱۳۵۷شورشیان تویسرگان شهربانی را تصرف كرده و ده تن ازمأمورین را به قتل رسانیده و سرهنگ احمد ضیائی كوهی سرخی رئیس شهربانی را دستگیر وسرش را ازتن جدا كردند.

روز۲۳ بهمن ۱۳۵۷سپهبد بقراط جعفریان استاندار خوزستان به علت سقوط هلیكوپتر درمنطقه دزفول كشته شد. شایع گردید كه درهلیكوپتر خرابكاری شده است.

سپهبد چنگیزوشمگیر كه مدتی درزندان اوین موردفشار قرار گرفته بود با خوردن قرص لومینال در روز ۱۱ مهرماه ۱۳۵۸ دست به خودكشی زد و پس ازانتقال به بیمارستان سعادت آباد درگذشت.

سرلشكر حسن یزدی رئیس قبلی اداره ششم ستادارتش در روز ۲۷مرداد۱۳۵۹هنگامی كه پاسداران برای دستگیری او به خانه اش رفته بودند به بهانه پوشیدن لباس به اتاق خواب رفت و خودكشی كرد. انتشار داشت كه به سوی پاسداران هم شلیك كرده است.

تیمسار جمشید فتحی مقدم فرمانده سابق توپخانه گارد شاهنشاهی كه محكوم به اعدام شده بود درداخل حمام زندان اوین با بریدن رگهای آرنج و مچ دست خودكشی كرد.

سروان فرامرزكاظمیان افسرگارد شهربانی هنگامی كه در روز ۱۵ شهریور ۱۳۵۹ افراد سپاه پاسداران اورا دستگیر می كنند از چنگ آنها می گریزد. یك سال بعد محل اختفای او درشیراز كشف می گردد وقتی كه برای دستگیری او می روند به سوی آنها شلیك

کرده و دوتن را مجروح می سازد وبا آخرین گلوله ای که باقی مانده بود خودکشی می کند.

خلخالی درباره اعدام سرتیپ علی اکبر یزدجردی فرماندار نظامی مشهد گفت او درداگاه فریادزد که (من هیچیك ازشماها را قبول ندارم) موقعی که اورا برای صرف چای به اتاق انتظار دادگاه می بردند پس ازخلع سلاح یکی ازپاسداران با اسلحه به دست آمده به جلسه دادگاه حمله کرد ولی قبل ازاقدام او به تیراندازی با شلیك پاسداران مستقر درداگاه کشته شد.

استواریکم مسعود حسام درجه دار نیروی هوائی پس ازکشف قیام (نوژه) درمنزل خود واقع در روستای سومر دربندر پهلوی در روز ۲۱ تیرماه ۱۳۵۹ خودکشی کرد.

سرپاسبان مجتبی یعقوبی مأمورشهربانی کاشمر بعلت احضار به دادگاه انقلاب اسلامی در روز ٦خرداد ۱۳۵۸ درداخل منزل خود را حلق آویز کرد و درگذشت.

عطاء الله شهری مقدم ازاعضای سابق کمیته مشترك ضد خرابکاری که درزندان قصر بسر می برد در روز ۲۰ اردیبهشت ۱۳۵۸ خودکشی کرد.

تقی روحانی گوینده معروف رادیو ایران به حکم دادگاه انقلاب اسلامی به ۵ سال زندان درایرانشهر محکوم گردید و هنگام انتقال به هواپیما ربوده شد که پیکر نیمه جان او دربیابان های اطراف جاده آرامگاه پیدا شد. براثراصابت ضربات وارده مغزش ازکاسه بیرون آمده و درحال اغما بود که اورا به بیمارستان بردند و به حال نیمه فلج درآمده است.

دکترابوالقاسم رشوندسرداری بعلت معالجه مجروحین کردستان که دربین آنها افراد مختلف بودند ازطرف خلخالی محکوم به اعدام شد وهرچه گفت وظیفه پزشك معالجه بیمار ازهرگروه وطبقه می باشد

توجهی نکرد واین پزشك انسان دوست را به جوخه اعدام سپرد.

ستوان دوم ناصر رکنی که علیه جمهوری اسلامی قیام کرده بود هنگام مراجعه پاسداران به خانه اش در روز ۲۱ تیرماه ۱۳۵۹ به سوی آنها تیراندازی کرد و یکی از آنهارا به نام اسماعیل قربانی از پای درآورد. او قبل از خودکشی دستگیر و اعدام شد.

روز یکشنبه ۲۲ تیرماه ۱۳۵۹ گروهی با نام (گروه توحیدی پیام مستضعف) به خانه سیدجواد ذبیحی (مداح) که تازه اززندان آزاد شده بود ریخته و اورادستگیر کرده به تپه های شمیران برده باشلیك گلوله به مغز و شکمش به قتل رساندند.

سرتیپ سیدحسین بدیعی رئیس سابق سازمان امنیت قم در روز ۲۹ آبان ۱۳۵۸ درزندان قم درگذشت. علت مرگ ناگهانی سرتیپ بدیعی که درشیراز دستگیرشده بود اعلام نگردید.

سروان محسن یارجانی هنگام حمله مهاجمین مسلح به شهربانی مهاباد کشته شد.

چون درخانه سرهنگ امیر هوشنگ نورمقداری اسلحه کشف شده بودوازمتهمین واقعه کودتای نوژه شناخته شد به دستور مقامات جمهوری اسلامی پسر ۱۸ ساله اش شهریار نور دستگیر وزندانی و اعلام گردید که اگر پدر خودرا معرفی نکند پسرش اعدام خواهد شد. سرانجام شهریار نور را روز جمعه ۷ شهریور ۱۳۵۹ به جای پدر اعدام کردند.

عباس شهریاری معروف به (مردهزارچهره) که خودرا به دکتر رادمنش دبیرکل حزب توده نزدیك ساخته و با ساواك و سپهبد تیمور بختیار ارتباط نزیك یافته و گروهی از توده ایها و مجاهدین را لو داده بود در تهران توسط مجاهدین خلق ترور شد.

سرتیپ عباس شفاعت فرمانده سابق تیپ هوابرد شیراز را هنگام دستگیری آنقدرمضروب ساخته بودند که کور شده و بلافاصله

اورا اعدام کردند.

دکترهما دارابی دراعتراض به اقدامات جمهوری اسلامی در تهران (خودسوزی) کرد.

تعدادی ازنظامی های بازداشت شده پس ازشکنجه با محاکمه سریع اعدام شده اند. ازجمله انتشار یافته سروان جمشید خسروی و سرگرد مهدی محبی در زندان زیر شکنجه مرده اند.

سیداسدالله موسوی سناتور و نماینده سابق خوزستان هنگامی که توسط دادگاه انقلاب دربهبهان بازداشت شده بود و حکم آزادی او ازتهران صادر گردیده در بازداشتگاه بهبهان ترورشد.

پروفسورمنوچهر حکیم که ازپزشکان معروف کشور بود بعلت بهائی بودن درتهران ترورشد.

حاج ماشاء الله همائی روحانی ٤٣ ساله که درتأیید نظام شاهنشاهی سخنرانی کرده بود روز۱۳ شهریور ۱۳۵۸ درمشهد ترورشد.

گروهبان محمدعلی شعبانی روز ١٤ اسفند۱۳۵۸ هنگام دستگیری توسط پاسداران درتهران باگلوله به حیات خود پایان داد.

روزششم دیماه ۱۳۵۸ عبدالرضاخان ابراهیمی پیشوای فرقه شیخیه ایران به ضرب گلوله موتورسواری درکرمان ترور و در بیمارستان فیروزکرمان درگذشت. نامبرده ٦٠ سال داشت و پنجمین پیشوای فرقه شیخیه بود که بعدازاو پسرش زین العابدین خان ابراهیمی پیشوای شیخیه خواهد شد.

محمدصالح ضیائی امام جمعه موقت اهل سنت بندرعباس را ربوده و اورا قطعه قطعه کردند.

بطوری که نشریات بهائی ها درخارج از کشور اعلام داشته تا کنون ۲۱۵نفر بهائی توسط جمهوری اسلامی کشته شده اند و اموال عده زیادی ازآنها مصادره گردیده است.

از مسیحی هاتاکنون اسقف هوسپیان مهر - اسقف میکائیلیان به قتل رسیده و اسقف مهدی دیباج که محکوم به اعدام شده و ۹ سال در زندان بوده پس از رهائی از زندان به قتل رسید. اسقف دهقان تفتی به حال تبعید به انگلستان آمده است و پسرش بهرام دهقان تفتی که بیش از۲٤ سال نداشت و در دانشکده دماوند تدریس می کرد درتهران به قتل رسید.

ازاین قبیل وقایع زیاد اتفاق افتاد که اطلاعات دقیقی در دسترس نیست فقط چند نمونه آن مورد اشاره قرارگرفته است.

روزدکترفرخ رو پارسا

مجمع عمومی شورای جهانی زنان درپاریس به پیشنهادبانوان ایرانی عضووشرکت کننده درسازمان مزبور پذیرفته که روز۲۳ سپتامبر(اول مهرماه)را به نام خانم دکترفرخ روی پارسا وزیرسابق آموزش وپرورش و نماینده مجلس شورایملی ایران دردستورکارشورا قراردهد. با این اقدام یك کارجهانی درباره خانمی که توسط جلادان رژیم به جوخه اعدام سپرده شده صورت می گیرد.

اسنادومدارك تاريخی

چون برای تکمیل تاریخ عصرپهلوی لازم به نظر رسید که هرگونه سندومدرکی که دراین دوره وجود داردجمع آوری شود ازاین جهت دراین جلد ازکتاب چندسند دیگرمنتشر می گردد که ضمیمه اسنادمنتشره قبلی گردد.

قسم نامه سردارسپه باچندتن ازرجال کشور

امضاءکنندگان ذیل خداوند متعال راگواه گرفته وبه کلام الله مجید قسم یادمی کنند وبه ضمانت قول وشرافت وناموس ووجدان خودبرطبق موادآتیه،بایکدیگر معاهده نموده و پیمان می بندند وبا اتحاد واتفاق وصمیمیت کامل درحفظ استقلال وتمامیت ایران واقدام فداکارانه درپیشرفت ترقیات قشونی وسیاسی و اداری وفلاحتی و تجارتی وصنعتی وعلمی مملکت ونجات وطن ازخرابیهاواوضاع ناگوار کنونی می کوشند.

۱- ریاست عالی نظام ایران کماکان باشخص حضرت اشرف آقای رضاخان سردارسپه وزیرجنگ خواهدبودوحضرت معظم له قوه مجریه این هیأت هستند.

۲- افراد این هیأت هرجا ودرهرحال باشند وبه هرمقام نائل شوند ازصمیم قلب بایکدیگر دوست صمیمی بوده و باجان ومال وتمام هستی خودازیکدیگردفاع کرده وتاآخرین نقطه امکان باتمام قوای خود درحمایت جان ومال وحیثیت وعرض وناموس یکدیگر ثبات و

مقاومت خواهندنمود ونخواهندگذاشت هیچ قوه وهیچ وسیله باعث تفرقه آنان شده، آنهاراازیکدیگر جداکند.

۳- این هیأت درتشکیل دولت وکلیه امورمملکتی غیرازنظام که (اداره آن با شخص سردارسپه است) بایکدیگر مشورت و اتخاذ تصمیم نموده و به موقع اجرا خواهند گذارد.

٤- هیچ یك ازاعضای این هیأت نمی تواندازموادا‌ین تعهد نامه تخلف ورزد و همچنین این هیأت حق ندارد به مجـــرد حرف و سوء ظن عضوی ازاعضای خودراتخلف کننده ازموادمزبوربداند،مگر آن که حقیقت امرمکشوف وثابت شده باشد و این درصورتی است که مسئله قبلادرهیأت مطرح ومعلوم شود ودرآن صورت مجازات مقصر به نظر هیأت تعیین خواهدشد.

٥- این هیأت بامشورت وصلاحدید همدیگر،سعی خواهدکرد که اشخاص خوش سابقه را که بهیچوجه آلوده خیانت وارتشاء نباشند جمع آوری نموده ودراطراف این هیأت تمرکزدهدکه بعداًدرانجام مقصود مقدس این هیأت کارکند.

٦- این هیأت اقدام خواهد نمودکه دولتی قادرولایق تشکیل داده، به دست آن دولت ازریشه و اساس به اصلاح امورمملکت اقدام کنندوتمام همت خودرامتوجه خواهندنمود که دولت مذکورمدتی کافی که لااقل کمترازسال نباشد قائم و باقی باشد.

۷- امضاءکنندگان این ورقه حق ندارند که بااحدی خارج از این هیأت تعهداتی داشته باشند که نساخ با موادا‌ین تعهد باشد.

۸- هرگاه یکی ازاعضای این هیأت درنزدهیأت محکوم به اشتباه گردیده یافوت نماید یابه مأموریتی منصوب شود که درظرف شش ماه نتواند درجلسات هیأت حضوربهم رساند، این هیأت با مشورت یکدیگر یك نفر امین صالح به جای اوانتخاب خواهدکرد.

۹- هیأت لااقل درهر۱٥روز یك جلسه خواهدداشت.

۱۰- موادفوق پنج سال حتمی الاجرا بوده وپس ازآن به اتفاق آرای هیأت ممکن است تجدید شودودرعین حال صمیمیت ودوستی بین اعضای هیأت ثابت وباقی خواهدبود. قبل ازخاتمه پنج سال مذکور،هیچ یك حق استعفاندارند مگر اینکه مبتلابه مرض مزمن شده یاقادر به تفکروتعقل نباشند.

۱۱- این مواد سری بوده، افشای آن نزدهرکس باشد،ممنوع است.

۱۲- به حول وقوه وبه فضل الهی و توجه اولیای اطهار سلام الله اجمعین عهدمقدس ومیثاق مبارك وپیمان شکست ناپذیر فوق درتاریخ شب سه شنبه ۱۶میزان ۱۳۰۲هجری شمشی، مطابق۲۷ صفرالمظفر ۱۳٤۲هجری قمری،درعمارت شهری حضرت اشرف آقای سردارسپه دامت شوکت باحضور حضرات آقایان امضاءکنندگان ذیل برقرار و منعقدوامضاءگردید.

رضا - سلیمان محسن - عبدالکریم - محمدصادق طباطبائی - خدایار.

اسامی ۵ نفرچنین است:

سردارسپه - سلیمان اسکندری - میرزاکریم خان رشتی - سیدمحمدصادق طباطبائی - سرلشکر خدایارخان.

***

سپرده رضاشاه درلندن

دفترامورامالك شاهشاهی، تاریخ ۳۱مرداد۱۳۱۱

ریاست محترم بانك پهلوی ایران

درجواب مراسله مورخه۳۰مرداد۱۳۱۱حسب الامرجهان مطاع مبارك ملوکانه ارواحنافداه ابلاغا اشعار می دارد که به بانك وستمینستر لندن اجازه داده شودمبلغ یکصدوپنجاه هزاردلارامانت

ثابت بندگان اعلیحضرت قدرقدرت همایون شاهنشاهی ارواحنافداه را به مدت شش ماه از۲۵اوت ۱۹۳۲ الی فوریه ۱۹۳۳ ازقرارفرع یك ونیم درسال طبق تقاضائی که نموده اند به امانت ثابت قبول نمایند و درضمن مقرر فرمودند که مبلغ چهارهزاروپانصددلار فرع حساب یك ساله گذشته را به انضمام فرع شش روزه سابق دربانك فوق الذکر حسابی بازشود که هروقت حواله فرمودند پرداخت گردد.البته جریان دوحساب مزبوره رامطابق معمول بانکی انجام خواهند داد.

رئیس دفترامورامالاك شاهنشاهی

نامه بانك وستمینستر لندن:

لندن٤سپتامبر۱۹۳۱مطابق ۱۲شهریور۱۳۱۰

به شرفعرض خاکپای جواهرآسای اعلیحضرت رضاشاه پهلوی اوراحنافداه بانهایت احترام به عرض ملوکانه می رساند به موجب دستوربانك پهلوی مبلغ یکصدوپنجاه هزاردلاردریافت نموده مبلغ مزبور را به حساب امانی اعلیحضرت همایونی وارد وقبض امانی به مدت یك سال بافرع سه درصد درسال صادرگردید قبض مزبور با مهر بانك وستمینسترتلواًتقدیم می دارد.

غلام مطیع رئیس بانك وستمینستر- شعبه خارجه

* * *

امریه رضاشاه و محمدرضاشاه به تقی زاده

درکتاب زندگی طوفانی و خاطرات تقی زاده که به کوشش ایرج افشار به چاپ رسیده، مطالب زیادی درباره زندگی سیدحسن تقی زاده به چاپ رسیده که چند سندازآن نقل می گردد:

نمره ۵۰۵-۱۳۱۲/۳/۲۵-محرمانه

جناب مستطاب اجل آقای تقی زاده وزیرمحترم مالیه

راپرتی که به نمره ۹۹۳٤به شبسترارسال شده بود به شرف خاکپای مبارك ملوکانه ارواحنافداه رسید. مقررفرمودند درموضوع

واگذاری وفروش خالصجات به رعایامی دانید اساسا مخالفتی ندارم ولی بطوریکه مسبوق هستید وقتی که بنای لایحه به مجلس دادن باشد باید قبلاخاطر ملوکانه ازموردآن مطلع گردیده و با اجازه اقدام شود.معلوم نیست دراین موردچراتحصیل اجازه نشده است.

چون ذات اقدس شاهانه ازلحاظ خیروصلاح مملکت مایل هستند ازکلیه امورمسبوق و مستحضرباشند و خودرا مسئول مملکت می دانند نمی توانند این اقدامات را با لاقیدی تلقی بفرمایند و غفلت ازمقررات را اجازه بدهند. اولیای اموربایدخودشان ازروی عقیده و ایمان مراقب حفظ سیره وترتیب مقرر باشند.یاآنهارابه اجرای مقررات مجبور و متوجه خواهندنمود.

لایحه راجع به شبستر چون بدون اجازه به مجلس داده شده بود میبایستی مستردگردد.محض احترام جنابعالی این دفعه صرفنظر می شود ولی درصورت تکرار امربه استرداد لوایح صادرخواهدشد.

ضمنافرمودند خوب است همین طور که درموردلایحه شبستربه سرعت اقدام شده درکلیه امورمالی ازطرف وزارت مالیه تصمیمات مقتضیه اتخاذ شود.

رئیس دفتر مخصوص شاهنشاهی - حسین

امریه رضاشاه خطاب به تقی زاده
۱۳۱۲/۶/۲۰-۱۰۲۵

جناب مستطاب اجل آقای تقی زاده وزیرمحترم مالیه

مراسله نمره ۲۰۵۶۹ ازشرفعرض خاکپای مبارك ارواحنا فداه گذشت مقررفرمودندابلاغ نمایم اینکه اظهارفرموده اید درهیئت وزراء مطرح وتصویب شد که قسط آتیه نفت جنوب با اجازه ملوکانه در موقع وصول به مصرف خریداری طلا برسد با اینکه اطلاع دارید که اقساط نفت جنوب جزو وجوه ذخیره می شود و مذاکرات مربوط آن

منحصرا باید به عرض خاکپای مبارك برسد مذاکره مطلب مربوط به هیئت وزراء نبوده مثل این است که تصورشده باشد بدون اجازه هم ممکن است وزارت مالیه بتواند دراین مورداقدامی بنماید. مطالب به این طرزوترتیب نباید به عرض خاکپای مبارك برسد و جای تعجب است که چرا جنابعالی با مقررات وترتیبات آشنا نمی شوید.

دیگر اینکه خاطرشریف مستحضراست که تمام قروض دولت از بابت مخارج طرق ومؤسسات ازقبیل کارخانه سیمان ومعدن شمشك و ساختمان بندروپل ها وغیره ازذخیره لیره باید داده شود.

همچنین مقرر گردیده است دومیلیون لیره جهت بعضی مخارج قشونی کنارگذاشته شود.برای راه آهن هم ممکن است مخارج جدیدی پیش بیاید.

راست است که دولت وجوه ذخیره نموده ولی درمقابل آن این مخارج و شایدخرجهای غیرمترقبه دیگر هم درپیش است. بدیهی است باید پولی داشته باشیم که بتوانیم این مصارف راتأمین نمائیم. اگر پولهارا شمش خریداری کردیم، شمش راهم که نمی خواهیم خرج کنیم پس مخارج مزبورازکجاوازکدام محل باید پرداخته شود.

آیا جنابعالی که عقیده خزانه دارکل را نقل می کنید مخارج دولت را هم درنظرگرفته اید؟ به علاوه به جنابعالی اجازه داده شده که معادل یك میلیون لیره به مصرف خرید طلابرسد.اگربازهم لازم باشد امرمجدد صادرخواهدشد. دیگر تعقیب و تقاضا بدون اینکه سئوالی بشود خارج ازدیسیپلین و برخلاف انتظاراست.به علاوه مطلب بیشترشباهت به حساب صرافی ومعاملات بورس پیداکرده است که البته درپیشگاه ملوکانه همچو ترتیبی مطلوب و پسندیده نخواهدبود.

رئیس دفترمخصوص شاهنشاهی - حسین

جناب آقای تقی زاده وزیرمالیه

قلم طلائی را که سرجان کدمن مدیرکل ونماینده شرکت نفت انگلیس وایران قراردادامتیازجدیدنفت راباآن امضاء نموده و برحسب تقاضای مشارالیه برای ماارسال داشته بودید، به شمااعطامی نمائیم.

٦خرداد١٣١٢- شاه

شماره ٦٢٧ تاریخ ١٣٤٠/٨/١٠

محرمانه

جناب آقای تقی زاده

گزارش شماره ١/٨٤٤٢ط/٢٦٠١م ر مورخ ٤٠/٨/٦ اداره کل انتشارات و رادیومتضمن شرح ملاقات ومصاحبه آقای هاریسون سالیسبوری با جنابعالی به شرفعرش مبارك ملوکانه رسید.

شاهنشاه ازبیانات جنابعالی نسبت به جبهه ملی اظهارتعجب فرمودند. رونوشت گزارش مزبور به پیوست ارسال می گردد. خواهشمند است آن را ملاحظه فرموده اعلام فرمائید آیابا اظهارات جنابعالی کاملامطابق است یا نه؟

وزیردربار شاهنشاهی

(ازقرار معلوم تقی زاده گفته بودجبهه ملی هاصددرصدملی هستند باتمایلات شدیدناسیونالیستی و به هیچ وجه باتوده ایها و کمونیستهای روی خوشی ندارند.)

یك سند درباره ضرب سکه های زمان فتحعلیشاه

توسط امیرهوشنگ دولو

ازجمله کسانی که دررژیم سابق ازنزدیکی به شاه بهره فراوانی برد امیرهوشنگ دولو می باشد که علاوه برداشتن امتیاز صدورخاویار ودخالت درانتصابات مهم و نقش اودرامر قاچاق تریاك درسویس درجلدهای قبلی مورداشاره قرارگرفته و اکنون نیز یکی ازکارهای خلاف او که بافشار وزیردربار وقت هم به نتیجه نرسید توسط حسین آذین فر ازکارکنان بانك مرکزی ایران درشماره ۳۵ مجله ره آورد انتشار یافته بنظرتان می رسد:

درسال ۱۳۲۹ چندتن ازداردندگان سکه های طلای تاریخی ایران ازجمله علی وثوق فرزند وثوق الدوله نامه شکوه آمیزی به شاه می نویسند که ضرابخانه از روی سکه های اصلی فولادی موجود درضرابخانه تعداد ۱۰سکه طلای تاریخی با تصویر فتحعلیشاه ضرب کرده و به یکی ازکلکسیونرهای سکه تحویل داده است که آن را خلاف عرف بین المللی و بی اعتباری حیثیت دولت اعلام داشتند. شاه به رئیس شهربانی دستوررسیدگی می دهد تادرصورت صحت امر سکه های طلا مجددا ذوب شده و متخلفان تحت تعقیب قرارگیرند. دوتن ازکارآگاهان مأموررسیدگی شده اند که روشن می شود غلامحسین فروهر وزیردارائی وقت درمجلس میهمانی به خواهش دوست دیرینه خودامیرهوشنگ دولو زیرنامه او به مدیر کل ضرابخانه دستورمی دهد اقدام کنید. کارآگاهان سکه های طلای

ضرب شده را ازامیرهوشنگ پس گرفته و درضرابخانه ذوب کرده و شمش طلا را به وی پس دادند. ضمنا بازخواست ازوزیردارائی با موافقت شاه مسکوت ماند.

درسال ۱۳٤۹ که ضرابخانه زیرنظر بانك مرکزی اداره می شد علم وزیردربار نامه ای به مهدی سمیعی رئیس بانك مرکـــــــزی می نویسد بدین مضمون:

«بنا به پیشنهاد هوشنگ دولو آجودان کشوری شاهنشاه و موافقت اعلیحضرت همایون شاهنشاه آریامهر سه سری کامل مدال وسکه های طلای قاجار ازروی قالب های فولادی اصلی آن که درنزد آن بانك می باشد درضرابخانه ضرب شود وسری اول برای نگاهداری درمجموعه مدال وسکه ها به وزارت دارائی ارسال گردد، سری دوم درمجموعه بانك مرکزی نگاهداری شود، سری سوم به درخواست کننده که کلیه هزینه های طلای مصرفی وکارمزد ضرب را تعهد پرداخت کرده تحویل گردد.

متخصصین موانع کارراگزارش کردند وسمیعی نیز آنهارا به اطلاع وزیردربارسانید اما تشبث های هوشنگ دولو و کوشش وزیردرباربرای تجدید ضرب سکه ها ومدالها پایان نگرفت. درسال ۱۳۵۵ وزیردربار باحسنعلی مهران رئیس کل بانك مرکزی گفتگو کرد و بدنبال آن هوشنگ دولو دربانك مرکزی حضوریافت و به اتفاق ازخزانه ای که قالب های فولادی مدالها و سکه ها درآن نگاهداری می شد بازدیدکرد. سرانجام حسنعلی مهران باصدور نامه ای به وزیردربارتجدیدضرب آن سکه ها ومدالهارا ازنظرفنی غیرعملی اعلام کرد و آن درخواست عملابایگانی شد.

***

رأی دادگاه انقلاب درباره ارتشبدقره باغی

بعدازسقوط رژیم درایران عده ای ازمقامات سابق اعدام و تعدادی نیزاموالشان مصادره گردید که متن حکم صادره درباره ارتشبدقره باغی رئیس سابق ستادبزرگ ارتشتاران به نظرتان می رسد.

بسمه تعالی

جمهوری اسلامی ایران - دادستان انقلاب اسلامی مرکز

دادنامه

تاریخ۶۱/۹/۱۷

مرجع رسیدگی:دادگاه شعبه دهم انقلاب اسلامی مرکز واقع در چهارراه شهیدقدوسی

تاریخ رسیدگی:یکشنبه ۶۱/۹/۱٤

متهم:ارتشبدفراری،عباس کریم قره باغی،فرزندکریم:دارنده شناسنامه شماره۹۰۲٦۲صادره ازارومیه،دارای عیال واولاد، آخرین رئیس ارتش شاه و عضو شورای ضدمردمی سلطنت،متواری دردیارکفرباهمپالگی هایش برعلیه جمهوری اسلامی ایران تلاش مذبوحانه می نماید.

متهم است به وابستگی تام و تمام به دربارشاه و اقدامات مؤثر درجهت تحکیم وتثبیت پایه های رژیم غیرقانونی وواژگون شده پهلوی و سرسپردگی بیحد و وابستگی و روابط پنهان و آشکار با ایادی شیطان بزرگ آمریکای جهانخوار و اقدامات مؤثر درجهت استقراروتحکیم وابستگی مملکت ایران و نیزقوای ارتش به غارتگران

جهانی و همچنین مقابله بااسلام وتلاش برای ایجادانحراف درانقلاب اسلامی ایران و جهت گیری آن درجهت منافع چپاولگران بیگانه و نیزآمرین و مشارکت مؤثر وتعیین کننده درسرکوب وکشتار وسیع مردم حق طلب آزادیخواه ومسلمان ایران ازابتدای اوجگیری حرکت اسلامی ازسال۴۲ تاپیروزی انقلاب و ضمنا نامبرده دراوج شکوفائی انقلاب اسلامی وزیرکشور دولت غیرقانونی شریف امامی پلید بوده است.متهم این پرونده اززنرالهای شاخص طاغوت وازجمله افسرانی است که درابتدای ورودبه ارتش همدوش وهمدوره شاه بوده وتا انقراض دودمان ننگین پهلوی همدست و همداستان وی بوده است. ارتشبد فراری عباس کریم قره باغی تاسال ۵۳ با اشتغال سمتهائی که قابل توجه ترین آن جانشینی فرمانده نیروی زمینی و فرماندهی ارتش سوم، فرمانده لشگرگارد، فرمانده دانشگاه نظامی می باشد، به خوبی قابلیت خودرا برای اهداف شومی که برای بیگانگان برای ایران درسرمی پروراند نشان می دهد.سپس ازسال۵۳ درسمت فرماندهی ژندارمری کل کشور گمارده می شود وموقعی که اواخر ۵۶واوائل۵۷ انقلاب چهره می نماید، متهم فوق،ژاندارمها ودیگر نیروهای سرکوبگر را به مقابله باانقلابیون گسیل می دارد.آنگاه ازنیمه سال ۵۷و۱۷ شهریورخونین،وتعویض مهره هامتهم درارتقاء درجه درنظامی گری واردعرصه سیاست شد ودرکابینه شریف امامی به وزارت کشورانتخاب وجمله نیروهای انتظامی اعم ازشهربانی و ژندارمری وشورای تأمین راتحت تصدی می گیرد.

سپس بعدازنقش آفرینی و خیمه شب بازیهای ژنرالهای دیگر نظیر ازهاری واویسی وفرارآنها ازکشور به بهانه بیماری قلبی،متهم درسمت رئیس ستادارتش ازهم پاشیده شاه منصوب می گردد. آنگاه بعدازفرارشاه وتشکیل شورای سلطنت به عضویت شورای مزبور درمی آیدوتاروز۲۲بهمن که ارتش مجبوربه تسلیم درمقابل خواست

های به حق مردم مسلمان می شود تمام تلاش خودرا برای حفظ و نگهداری ارزشهای بربادرفته شاهنشاهی مصروف می داشته است. برابرشواهد متهم پس ازفرار ازکشورورودخودرابه جرگه ضدانقلابیون برای ادامه شرارت و توطئه اعلام داشته است.

باتوجه به مطالب فوق ودیگرمحتویات پرونده مجرمیت متهم درسرسپردگی بی حد ووصف به رژیم منحوس پهلوی و نیزغارت بیت امال مسلمین درسایه این وابستگی شوم ازطریق گرفتن حقوق نامشروع و زمینهای مردم مستضعف مسلمان ایران درگرگان وگنبد وبندرگر...محرزاست. همچنین متهم ضامن کلیه، خساراتی است که درزمان تصدی او به سمت ریاست مشترك ارتش به مصرف نقل و انتقال و سوخت نیروهای ارتشی ونیزمهمات وسلاحهاو...درسرکوب مردم مسلمان ایران دردوران حکومت نظامی ونیزگشت زنی شد و... ارتش به مدت طولانی درکوه های اطراف تهران که مخارج روزانه هرهلیکوپترشد وصدها هزارتومان بوده می باشد...

رأی دادگاه عالی انقلاب اسلامی

پرونده کلاسه ۵۸/ن/۳۳٤دادسرای انقلاب مرکز،اتهامی ارتشبدعباس کریم قره باغی(فراری) فرزندکریم،آخرین رئیس ستاد ارتش طاغوت که درشعبه دهم دادگاه مرکز به مصادره کلیه اموال منقول و غیرمنقول وی و مصادره تمام اموال اقارب درجه اول وی داده شده است.دردادگاه عالی انقلاب اسلامی مورد بررسی قرارگرفت و نتیجه پس ازشور به شرح زیراعلام می گردد:

حسب محتویات پرونده،وی یکی از سرسپردگان رژیم منحوس گذشته بوده که تا آخرین مرحله قدرت نسبت به آنان وفادار ودرتمام وقت درخدمت به رژیم طاغوت و سرکوبی مردم انقلابی تاپایان ازهم پاشیدن پایه های آنهاوشکوفاشدن انقلاب اسلامی بوده است.در

نتیجه مشاغلی را که احراز نموده غصبی وحرام و کلیه حقوقی که در این رابطه دریافت نموده است، مخصوصا آن مبالغی را که جهت سرکوبی مردم انقلابی درسال ۵۷ تحصیل کرده بایداسترداد گردد و همچنین کلیه زمین هائی که توسط سرلشگر مزین ازاراضی دشت گرگان و گنبد به وی داده شده درصورتی که مدعی خصوصی پس از ابلاغیه نداشته باشد جزواموال مجهول المالك می باشد و مستردمی گردد. ضمنا کلیه وامهائی که ازدفتربنیاد پهلوی،برای دخترش بابت هزینه تحصیل درخارج گرفته (ماهانه ۶۹۳فرانك فرانسه حداقل و ۱۳۰۰حداکثر) بایدبازگردانده شود.

بنابراین درصورتیکه پس از رسیدگی مشخص شود که اموال باقیمانده ازاوبیش ازمبالغ مذکورنیست حکم مصادره منطبق با موازین است ونسبت به اموال اقارب درجه اول وی مصادره آن مقداری قابل تأیید است که ازاموال مذکور درفوق که به دست او رسیده به آنان واگذارنموده باشد.

دادگاه عالی انقلاب اسلامی
۶۲/۴/۸

درپائین این حکم این سطوراضافه شده است:

باتوجه به صورت اموالی که درپرونده آقای عباس کریم قره باغی که عمدتا اموالی است که ازشاه و دارودسته اش به یغمابرده است، به جزبعضی ازاموال که در پرونده منعکس است مثل منزل که درنظرگرفته اید، اینکه کلیه حقوق و... که دریافت نموده براوحرام است قطعا اموال موجود درپرونده کمترازمبالغ حرامی است که او از بیت المال خورده است. لذا کلیه اموال شناخته شده متهم محکوم به مصادره است.

تلگراف چرچیل به فروغی

جناب آقای محمدعلی فروغی نخست وزیر ایران - تهران

ازتلگراف شادباش جنابعالی به مناسبت امضای پیمان اتحاد بی نهایت متشکریم. این نخستین مرتبه ایست که ایران وبریتانیای کبیر و اتحاد جماهیر شوروی گردهم آمده و برای منظور مشترك و منافع هم عهد گشته اند. مساعی جمیلهء که جنابعالی درایجاد حسن تفاهم به کار برده اید فال نیکی است برای آینده

وینستون چرچیل

۱۳۲۰/۱۱/۱۲

سرقت شمشیر ونشان ها ازکنارجنازه رضاشاه

نامه های فوزیه به محمدرضاشاه

خسرومعتضد درکتابی که درباره فوزیه نوشته چنین اشاره کرده است:

درماجرای طلاق فوزیه شاه ایران به ملك فاروق پیغام داد که طلاق مشروط به این است که شمشیری که درکنارجنازه پدرش بوده همراه نشانهامستردگرددکه موضوع به درازاکشید وحتی شاه ایران بیغام داد که این شمشیروجواهرات را می خواهد زیرامتعلق به خزانه کشورمی باشدولی حاضراست نشانها وشمشیر سلطنتی ایران رابرای ملك فاروق بفرستد که دراین جریان مذاکرات ومکاتبات مفصلی شده که به جائی نرسید ویکی ازنامه ها که وزیردربار ایران به سفیرمصر درتهران نوشته چنین است:

جناب سفیر

ازروی جسدشاه فقید ایران شمشیر وحمایل ونشانهای او ناپدید شده است، دربار مصرمدعی است که این اشیاء جداشده، سرهنگ عصر فتحی رئیس گارد سلطنتی مدعی شده که به سرقت

رفته است و بعدهم ادعای سوختن درحریق شده است. این حرف،حرف عاقلانه ای نیست، بایداشیائی که ازجسد به سرقت رفته فورا به تهران بازگردد. به همین دلیل ما می خواهیم که جنابعالی برای بازگشت این شمشیرونشان ها به تهران اقدام لازم را به عمل آورید.

وزیردربار - محمودجم

این شمشیر ازطلای کاملاخالص بوده و جواهرات آن از احجارکریمه وکمیاب به شمار می رفت. این شمشیر همان شمشیری است که درروزتاجگذاری رضاشاه آن را ازکمرحایل کرده بود و به شاهان سابق ایران تعلق داشته و درموزه جواهرات اقبال السلطنه ماکوئی نگهداری می شده است.

چندنامه فوزیه به محمدرضاشاه پهلوی

اعلیحضرتا - من احساس جوانمردانه وعالی شمارا که موجب شد این انگشتری را به من بدهید کاملا درك می کنم. زیرا ازارزش تاریخی و معنوی آن خبردارم. به همین جهت علاقه دارم که اعلیحضرت آن را نزد خود حفظ کنید. زیرا این یادگارپدرعزیزتان است که من نیز به اوعلاقمندبودم ومحبت هایش رانسبت به خودهرگز ازیاد نخواهم برد.

اعلیحضرتا

هیچ انسانی ازبازی تقدیرخبرندارد.مشیت الهی براین قرار گرفته، من احساس می کنم سعادت شما و خوشبختی من جز با جدائی تحقق پذیرنیست. اطمینان دارم که دراین احساس، شماهم شرکت دارید.اراده خداوندی چنین خواسته وباخواست خدا نمی توان جنگید،همه آرزوی من این است که خداوند شمارا ازسعادتی که استحقاق آن را دارید و آرامشی که مایلید برخوردارسازد.

ولی ملك فاروق وقتی ازمتن نامه ها اطلاع حاصل کرد گفت

چرا اینقدر تملق آمیز است باید نامه تندی نوشت که درپایان این نامه نوشته شد.

محمدرضا - میل ندارم باتو ادامه زندگی بدهم. زندگی من و تو تلخ و غیرقابل تحمل است. مراطلاق بده و آسوده ام بگذار

من ازآنچه پدر وخانواده ام برایم به ارث گذارده اند دارم که نیازی به انگشترکذائی تو ندارم، انگشتر خودراپس بگیر. من مرده آن نیستم.

سرانجام عبدالفتاح عسل بیك سفیرمصر درایران انگشتررا به ایران آورد و تسلیم دربار ایران کرد.

خسرومعتضد باتوجه به اسنادومدارکی که به دست آمده بعداز پناهنده شدن رشیدعالی گیلانی ازعراق به ایران پس ازسکست کودتا بین اوورضاشاه مذاکرات محرمانه ای صورت می گیرد که فوزیه به عنوان مترجم شرکت داشته است. چندروزبعد سرریدربولارد وزیر مختارانگلیس درایران به نخست وزیرمراجعه وجزئیات مذاکرات را به اطلاع می رساند و ازایران شکایت می کند. رضاشاه ازجریان دچار تعجب می گردد ورضاشاه که فوزیه رامثل تخم چشمش دوست داشته به کلی به او مشکوك می گردد.

ازقرارمعلوم فوزیه جریان را به میس لمپتون می گوید و اوهم وزیرمختارا ازجریان آگاه می سازد.

بعدازجدائی فوزیه، صحبت ازازدواج محمدرضاشاه بادخترنظام حیدرآباد، ثروتمندهندی بود که آن هم صورت نگرفت.

باقرکاظمی وزیرخارجه وقت به هندوستان سفرکرد تادراین باره اقداماتی انجام دهد.

نامه های متبادله بین رضاشاه ومحمدرضاشاه پهلوی(ولیعهد)

هنگامی که محمدرضاپهلوی ولیعهدایران درسویس تحصیل می کرد کراراً بین «پدروپسر» نامه مبادله می شد که دونمونه آن ازمجله ره آوردنقل می گردد. نامه رضاشاه به تاریخ ۹فروردین ۱۳۱۱ و نامه ولیعهد به تاریخ ٦مرداد ۱۳۱۳ می باشد.

نورچشم ارجمندکامکارولیعهد:

کاغذ مورخه۲۱اسفند واصل گردید و مژده سلامت شما موجب خوشوقتی ومسرت شد. دیکته ها ومشق هاراهم که حاکی ازپیشرفت و ترقیات شما بود ملاحظه کردیم وبی نهایت خوشوقت شدیم. البته تا به حال امتحانات مدرسه خاتمه پیداکرده و به خوبی ازامتحان گذشته اید. تصورمی کنم کثرت مطالعه وکارباعث خستگی شده باشد ولی زحمت امتحانات درصورت موفقیت به زودی جبران می شود و درمقابل ازدیاد معلومات و کمالات اهمیتی ندارد خاصه درمورد شما که می دانیم برای کسب فضایل دارای شرایط لازمه هستید و رنج وزحمت را بر آسایش و راحت ترجیح می دهید. منتظریم راپرت امتحان شمابرسد و موجبات مسرت مابیش ازپیش فراهم گردد. ملکه و شاهدخت ها برای موقع تحویل به قصد تفرج و گردش به بندرپهلوی مسافرت کردند و هنوزمراجعت نکرده اند. به این جهت جواب کاغذهائی که به عنوان آنها ارسال داشته بودید با این پست نرسید و با پست آتیه فرستاده خواهد شد. حال همه ماها بحمدالله خوب است و سلامت و خوشی شمارا خواهانیم.

۹فروردین - امضای رضاشاه پهلوی

متن دستخط نامه

پهلوی شاهنشاه ایران

نور چشم ارجمند کامکار ولیعهد

کاغذ مورخه ۱۳ اسفند واصل گردید و مژده سلامت شما موجب خوشوقتی و مسرت شد

و تکیه‌ها و مشقتها را هم که حاکی از پیشرفت و ترقیات شما بود ملاحظه کردیم و بی‌نهایت

خوشوقت شدیم. البته تا حال امتحانات مدرسه خاتمه پیدا کرده و بخوبی

از امتحان گذشته‌اید. تصدیق میکنم کثرت مطالعه و کار باعث خستگی شده باشد

ولی زحمت امتحان در صورت موفقیت بزودی جبران میشود و در مقابل ازدیاد

معلومات و کمالات اهمیتی ندارد. خاصه در مورد شما که میدانیم برای کسب فضایل

دارای شرایط لازمه اهمیه و رنج و زحمت را بر آسایش و راحت ترجیح میدهید

منتظریم راپرت امتحان شما برسد و موجبات مسرت ما بیش از پیش فراهم گردد

ملکه و شاهدخت‌ها برای موقع تحویل بقصد تفرج و گردش به بندر پهلوی مسافرت کردند

و هنوز مراجعت نکرده‌اند. بنابراین جواب کاغذهائی که بعنوان آنها ارسال داشته بودید

باین پست نرسید و با پست آتیه فرستاده خواهد شد. حال همه ما بحمدالله

پاسخ محمدرضا پهلوی(ولیعهد)

سلیسی ٦مردادماه ۱۳۱۳

پدرعزیز ونازنینم راقربان و تصدق می روم. دستخط مبارك را که در۲۳تیرماه تاریخ داشت زیارت کردم ازسلامتی مزاج مبارکتان بی نهایت خوشحال شدم و ازاینکه درغیاب آن پدربی همتا و وطن پرست مملکت عزیزمان حالت منظم و عادی داشته و هیچگونه حادثه و اتفاق سوئی رخ نداده است بی نهایت شادگردیدم. اشاره فرموده بودید که با وجودمسافت بالنسبه کمی که درمیان اسلامبول وسویس است نظر به مصالح مملکتی بنده را به زیارت خودتان مسرور و سرافرازنفرمودید بلی پدرجان ملاحظات دقیقه ذات مقدستان همواره مشحون ازتدابیر وحکم بوده و هست امالازمست عرض کنم که چه اندازه عشق به زیارت جمال پدرامتنان داشته و دارم و امیدوارم به این نعمت بزرگ عنقریب نائل شوم. پدرجان نمی دانم به چه زبان شکراین رانمایم که درتولید روابط حسنه ایران باسایرممالك و همسایگان که بااقدامات آن ذات بی همتا صورت گرفته به فکر موفقیت و فراغت خاطر آتیه بنده هستید. خداوندسایه این پدرنازنین را برسرم مُستدام بدارد.

بیست هزارفرانك وجه مرحمتی به مادرمهربان بوده، هزارفرانك به خواهران عزیزم که به وسیله دکترنفیسی اعطا فرموده بودید رسیدبی اندازه متشکریم. از تلگراف مبارك که درموضوع خرید اتومبیل فرموده بودید کمال امتنان رادارم ومطابق میل مبارکتان اتومبیل خوبی که ازقبیل آن زیادباشد وبی نظیر نبود و اسکندر بتواند آن را اداره نماید خریداری خواهم نمود. فرموده بودید که به واسطه گرفتاری و مشغله زیاد فرصت جواب دادن به عریضه مادرمهربان وخواهرانم نفرموده بودید ونباید دلتنگ شوند ایشان هم دلتنگی ابدأندارند و دعاگوی وجودمبارك هستند اما اگر مختصری به مادر عزیزم مرقوم فرمائید بی اندازه متشکرخواهند شد حال مزاجی مادرجانم و خواهرانم وبرادرانم وخودم بحمدالله درکمال سلامتی است

محمدرضاپهلوی

متن دستخط نامه

سلیس ۶ مرداد ماه ۱۳۱۳

به عزیز و نازنین مرا قربان و تصدق میروم دستخط مبارک را که ۲۳ تیرماه تاریخ داشت

زیارت کردم از سلامتی مزاج مبارکتان بی‌نهایت خوشحال شدم و از اینکه در غیاب آن پدر بی‌همتا و وطن‌پرست

مملکت عزیزتان حالت منظم و عادی داشته و هیچگونه حادثه و اتفاق سوئی رخ نداده است بی‌نهایت شاد گردیدم

اشاره فرموده بودید که با وجود مسافت بالنسبه کمی که میان اسلامبول و سویس است نظر بمصالح مملکتی بنده را به زیارت

خودتان مسرور و سرافراز نفرموده‌اید بی‌دیدن ملاحظات دقیقه ذات مقدستان همواره مشحون از تدابیر و حکم

بوده است اما لازمست عرض کنم که چه اندازه عشق به زیارت جمال بی‌زینتان داشته و دارم امیدوارم باین نعمت

بزرگ عنقریب نائل شوم پدر جان نمیدانم که زبان شکر این را بنمایم که در تولید روابط حسنه ایران

با سایر ممالک و همسایگان که با اقدامات آن ذات بی‌همتا صورت گرفته بفکر موفقیت و فراغت

خاطر آینه بنده هستید خداوند سایه این پدر نازنین را بر سر ما مستدام بدارد

بیست هزار فرانک وجه مرحمتی بمادر مهربان بوده هزار فرانک بخواهران عزیزم که بوسیله دکتر نفیسی

اعطا فرموده بودید رسید بی‌اندازه متشکرم از تلگراف مبارک که در موضوع خرید اتومبیل فرموده بودید

کمال امتنان را دارم و مطابق میل مبارکتان اتومبیل خوبی که از قبیل آن زیاد باشد و بی‌نظیر نبود و اسکندر

متولد آنرا اداره نماید خریداری خواهم نمود فرموده بودید که بواسطه گرفتاری و مشغله زیاد فرصت جواب دادن

بعریضه مادر مهربان و خواهرانم نفرموده بودید و نباید دلتنگ بشوند ایشان هم دلتنگی ابراز ندارند و دعاگوی

جلوه مبارک هستند اما اگر مختصری بمادر عزیزم مرقوم فرمایید بی‌اندازه متشکر خواهند شد حال مزاجی

مادر جانم و خواهرانم و برادرانم و خودم بحمدالله در کمال سلامتی است محمدرضا

هزینه سفر به مجامع بین المللی

هیئت وزیران درجلسه مورخ ۲۵۳۶/۴/۲۰ تصویب نمودند مبلغ سی وپنج میلیون وسیصدوهفتادوپنجهزارریال(۳۵۳۷۵۰۰۰) هم ارز ریالی(۵۰۰۰۰۰) دلار هزینه های مسافرت والاحضرت شاهدخت اشرف پهلوی به کشورهای فرانسه وآمریکا جهت شرکت دریونسکو وسازمان ملل ازمحل اعتبارات سال جاری دولت تأمین و دراختیار امورمالی دربارشاهنشاهی گذارده شود.

نخست وزیر

تصویب نامه هیئت وزیران

تاریخ ۲۵۳۶/۴/۲۰

شماره ۴-۵۲۰۱ ۳۲۵/

هیئت وزیران درجلسه مورخ ۲۵۳۶/۴/۲۰ تصویب نمودند مبلغ سی وپنج میلیون وسیصدوهفتادوپنجهزار ۳۵٫۳۷۵٫۰۰۰ ریال هم ارز ریالی پانصدهزار (۵۰۰٫۰۰۰) دلارهزینه های مسافرت والاحضرت شاهدخت اشرف پهلوی بکشورهای فرانسه وامریکاجهت شرکت دریونسکووسازمان ملل متحدازمحل اعتبارسال جاری دولت تامین ودراختیارامورمالی دربارشاهنشاهی گذارده شود.

سرورگرام جناب آقای هویدا وزیرمحترم دربارشاهنشاهی

پیرونامه شماره ۳۴۰۶مورخ۲۵۳۷/۴/۷راجع به مسافرت والاحضرت شاهدخت اشرف پهلوی به کشورهای مذکور درنامه مزبور به استحضار عالی می رسد

معظم لها ازتاریخ ۲۴ مرداد ۲۵۳۷ به فرانسه و ازآنجا با بیست نفر همراهان درتاریخ ۲۹ امرداد ماه الی ۷ شهریور ماه برای شرکت دریازدهمین کنگره بین المللی تغذیه به برزیل تشریف خواهند برد وازبرزیل برای شرکت در ژوری جایزه محمدرضاشاه ونادژداکرویسکایا (یونسکو) از۸تا۱۰ شهریور باهمراهان به پاریس مراجعت خواهند فرمود و ازآنجا به شوروی (آلما آتا)

ازتاریخ ۱۲ لغایت ۲۱ شهریور ماه باهمراهان مذکور در جهت شرکت درکنفرانس بین المللی درزمینه خدمات درمانی و بهداشتی عزیمت خواهند فرمود و با مراجعت به تهران از۲۷ شهریور تا ۱٤ آذرماه با۱۵ نفر همراهان جهت شرکت درمجمع عمومی سازمان ملل متحد به نیویورك تشریف فرما خواهند شد. مبلغ یك میلیون ودویست هزاردلاردرخواستی شامل کلیه مخارج ازبلیط هواپیما - عوارض خروجی - میهمانیها - تهیه کادوهای مناسب برای هریك ازکشورها می باشد. لذا استدعا دارد باکسب اجازه ازپیشگاه مبارك اعلیحضرت شاهنشاه آریامهر دستورپرداخت آن را به پیشکاری صادرفرمایند. باتقدیم احترام

غلامرضاگلسرخی -پیشکاروالاحضرت شاهدخت اشرف پهلوی

درکتاب (تاریخ معاصرایران) اسامی همراهان ونامه ارسالی وچك مبلغ درخواستی ازسوی علی فرشچی معاون نخست وزیر به گلسرخی واسامی همراهان چاپ شده که چنین است:

آزاده شفیق - نیلوفر پهلوی نیا - ماریانوش انصاری - مرسده ذوالفقاری - خانم ظفر - عبدالحسین سمیعی - هدایت الله ذوالفقاری - غلامرضا گلسرخی - علی محمدشاپوریان - مهدی احساسی - فرید سینمائی - روشنك اعتماد - مجیدرهنما.

***

یك سند رسمی درباره دیدار هندرسن با دکترمصدق

درروز ۲۷ مرداد۱۳۳۲ هندرسن سفیرآمریکا بادکترمصدق نخست وزیر وقت دیداری داشت که مطالب مختلفی دراین باره انتشار یافته است ولی متن نامه هندرسن به وزارت خارجه آمریکا در مجموعه اسناد(روابط خارجی ایالات متحده آمریکا) چنین می باشد:

۱ - گفتگوی من بامصدق امروز عصر یك ساعت طول کشید. وقتی مراپذیرفت کاملا لباس پوشیده بود(نه با پیجامه) همانگونه که به هنگام تشریفات می پوشند. اومانند معمول مؤدب بود، اما دررفتارش قدری آزردگی پنهانی احساس کردم. پس ازمبادله ی تعارف های معمولی تأسف خودرا ازسلسله حوادثی که پس ازعزیمتم در دوماه پیش روی داده است اظهارداشتم و افزودم، ازاینکه ایران راظاهراً ازنظرسیاسی و اقتصادی بدتراز آن هنگام می بینم،متأسفم. او با لبخندی زننده اظهارات مراپذیرفت وسکوتی درگفت و گو روی داد.

۲ -تذکردادم که به ویژه نگران شمار روزافزون حملاتی که به شهروندان آمریکائی می شود هستم. پس ازحادثه شیراز او دستورهائی به مأموران اجرای قانون داده بود تا ازاتباع آمریکاحداکثر محافظت رابه کاربرند. بدبختانه به نظر می رسد که مأموران اجرای قانون دوباره سست شده اند. هریك یادوساعت یکبار گزارش تازه ای ازحمله به شهروندان آمریکائی نه تنها درتهران بلکه درمحل های دیگر نیز به من می رسد.

۳ - سپس مصدق به شرح کلی حوادثی که منجر به انحلال مجلس شد پرداخت. اظهارات او در خط کلی اطلاعاتی بود که سفارت قبلا دراختیار وزارت خارجه گذاشته است. با وجود این تأکید می کردکه ۳۰تن ازنمایندگان مجلس راانگلیسی هایکجا خریده بودند. فقط چهل رأی خریده نشده بود. ده تا ازاین چهل رأی به آسانی با پرداخت صدهزارتومان خریداری می شدند وهنگامی که اوآگاه شد مذاکراتی برای چنین معامله ای نزدیك به تکمیل است تصمیم گرفت مجلسی که انگلیسی ها خریده اند به دردملت ایران نمی خورد و باید منحل شود وازمن می پرسید چه تفسیری درباره انحلال مجلس دارم.

٤ - به اوخاطرنشان کردم مرادعوت می کند درباره اموراداخلی ایران اظهارنظرکنم. من احساس می کنم که اظهارچنین تفسیرهائی ازجانب دیپلمات های خارجی معمول نیست. باوجوداین اوباید به یاد داشته باشد که دربعضی ازگفت و گوهای گذشته مان بروسواس هائی دراین زمینه فائق آمده ام. گفتم یگانه تفسیری که میل دارم دراین باره بکنم این است که بنظرمن اینکه دولت ایران نتواندظاهرا بریك مجلسی مبتنی باشد، نه برای ایران سعادتی است و نه جای تبریکی به ملت ایران دارد. ایران درخطرناکترین وضعیت بین المللی قراردارد و من فکر می کنم اطمینان بخش این بود که همه ارگان هائی که قانون اساسی ایران ایجاب می کند می توانستند دست کم دریك حدی ازهماهنگی باهم کارکنند.

٥- به او گفتم مخصوصا درحوادث روزهای اخیر علاقمندم ومیل دارم درباره کوشش جهت انتصاب ژنرال زاهدی به جای او چیزهای بیشتری بدانم. اوگفت که درشب ١٥ (اوت) سرهنگ نصیری ظاهرا برای بازداشت وی به خانه اش نزدیك شده است.لیکن سرهنگ نصیری و چندتن دیگربازداشت شده اند. اوقسم خورده است که برای عزل شاه اقدام نکند. واگر شاه به جسارتی ازاین دست متوسل نشده بود سوگندخودراکاملا نگاه می داشت ولی واضح است که نصیری راشاه برای بازداشت او فرستاده بود و شاه را هم انگلیسی ها تحریك کرده اند.

٦- ازمصدق پرسیدم به چه دلیلی خبرمربوط به صدورفرمان و برکناری خودرا از نخست وزیری توسط شاه درست می پندارد؟

مصدق گفت او هیچگاه چنین فرمانی را ندیده است و اگر هم دیده بود فرقی نمی کرد. موضع او ازدیرگاه چنین بوده است که قدرت شاه تنها جنبه تشریفاتی دارد و شاه حق ندارد با مسئولیت شخصی اش فرمان تعویض حکومت را صادر کند. گفتم من بویژه به این

نکته علاقمندم و میل دارم آن را به دقت به دولت ایالات متحده گزارش دهم، آیا درست فهمیده ام که (الف) او هیچ اطلاع رسمی نداشته که شاه فرمان برکناری اورا ازنخست وزیری صادره کرده است، و(ب)حتی اگر می دانست که شاه چنین فرمانی راصادر کرده است درشرایط کنونی آن رابی اعتبارمی شمرد ؟جواب داد: «دقیقا»

۷ - درعرض بیست و چهارساعتی که ازبازگشت من به تهران می گذرد، اعضای خانواده های مأموران آمریکائی ازجانب مقامات گوناگون تهدیدهائی دریافت کرده اند که باعث این تصور درمن شده است که گویا بعضی ازمقامات ایران مظنوند که سفارت پناهندگان سیاسی ایران را درخود جای داده است. من میل دارم قطعا بگویم چنین چیزی نادرست است. سیاست کنونی من دراین باره این است که (الف) اگر پناهندگان سیاسی بکوشند واردسفارت شوند آنان را متوقف سازد، (ب) اگر موفق شدند وارد محوطه ی سفارت شوند، کوشش هائی صورت خواهد گرفت تاقانع شوند و داوطلبانه آن راترك کنند.(ج) اگر حاضر نشوند داوطلبانه آن را ترك گویند، تصمیم من این است که به مقامات ایران اطلاع دهم که اشخاصی به سفارت پناهنده شده اند و من برای کسب تکلیف دستور به دولتم تلگراف می کنم.

۸ - مصدق هم به خاطراظهاراتم ازمن تشکرکردوگفت اومیل داردنظرخودش را برآن بیفزاید. در صورتیکه پناهندگان سیاسی ایرانی به سفارت پناهنده شوند اومایل است سفارت آنهارا درآنجا نگاه دارد. پرسیدم در چنین حالتی آیا دولت ایران آماده است مخارج مسکن و غذای آنهارا بپردازد یا اینکه مایل است ازصندوق اصل ٤ برداشته شود. اوگفت دولت ایران برغم بودجه محدودی که دارد خوشحال خواهد بود که مخارج این پناهندگان را بپردازد.

۹ - مصدق هنگامی که اوراترك می کردم، دروضع روحی

بسیار بهتری به نظر می رسید. باوجوداین خویشتن داری فوق العاده او مرا به این پندارگرایش می دهد که او نسبت به دولت ایالات متحده یا دست کم مأموران ایالات متحده مظنون است که درماجرای برکناری او دست داشته اند یا پیشاپیش با نظرموافق ازاین کوشش آگاه بوده اند. درضمن مطالبش به من گوشه و کنایه هائی وجودداشت که گرچه جنبه ی شوخی به خود می گرفت، با وجود این نیشداربود. این کنایه هاعموما اشاره به این داشت که برای برکناری او ازنخست وزیری ایالات متحده با انگلیس ها تبانی کرده است. مثلا دریك مورد اظهارداشت که نهضت ملی مصمم است درایران قدرت رانگاه دارد وتاآخرین نفر به مقاومت ادامه خواهد داد، حتی اگر تانك های انگلیسی و آمریکائی از روی تمام افراد آن عبورکنند. هنگامی که من ازاین حرف ابروهایم را بالاکشیدم او ازته دل خندید.

۱۰ - امیدوارم مواظبت های ویژه ئی بعمل آید تا از درز کردن محتوای این نامه جلوگیری شود.

هندرسن

ضمیمه کتاب

ارتشبدقره باغی ازخوددفاع می کند

اعلیحضرت تصمیم خودرابه سفرازایران یك روزجلو انداختندچون احتمال داده می شدکه عده ای به فرودگاه بریزند ومانع سفرشوند

جناب آقای دکترمصطفی الموتی

بعدازسلام فراوان امیدوارم که درکمال صحت باشید.قبلا لازم است ازاین که نوشته هاومصاحبه مراکه بیانگرحقایق وروشنگر رویدادهای بحران ۵۷ایران بودودرجلدچهاردهم درج نمودید تشکر نمایم، خیلی ازهموطنان که آنهارا خوانده بودند ازدستیابی به حقایق وقایع بحران۵۷اظهارخوشوقتی می نمودند.من دردوباره خوانی کتاب های«ایران درعصرپهلوی» به نکاتی برخوردم که ازنظرروشن شدن حوادث تاریخ بحران توضیح درباره آنهاضروری بود و به نظرمن این توضیحات روشنگرمیبایستی درهمان کتاب«ایران درعصرپهلوی» به چاپ برسد. اکنون که باخوشوقتی بسیاراطلاع پیداکردم،انتشارکتاب ها ادامه دارد آنهارا به خدمت شمامی فرستم تا به اطلاع خوانندگان و علاقمندان «ایران درعصرپهلوی» وهم میهنان برسانید.

ضمناچون پاسخ صحیح اغلب روایات که ازقول ویانوشته های اشخاص درکتابهای«ایران درعصرپهلوی»آمده، درخودکتاب وجود

دارد، من فقط به چندنکته مهم تاریخی که درباره آنها درکتاب «ایران درعصرپهلوی» پاسخگوئی نشده و روشن شدن آنهاازلحاظ جلوگیری ازتحریف تاریخ ضروری به نظرمی رسد اشاره می نمایم.

درصفحه ۳۷۱جلد دهم کتاب «ایران درعصرپهلوی» ازقول ارتشبد فردوست نوشته شده:«بعدازظهر ۲۱ بهمن قره باغی بامن تماس گرفت وگفت درلویزان درخانه ای هستم که دوشخصیت محترم (بازرگان و سنجابی)هم حضوردارند.آقایان ازمن خواسته اندکه فردا صبح درکمیسیونی که درستادارتش وباشرکت افسران عالیمقام تشکیل می شوداعلام گردد که ارتش ازبختیار پشتیبانی نمی کند...»!! تمام این نوشته به دلایل زیردروغ محض می باشد:

۱- من هرگز درخانه ای درلویزان نبودم و به فردوست هم تلفنی نکرده ام و جریان وقایع روز۲۱بهمن۱۳۵۷که بطورمشروح درصفحه ۳۸۸تا۴۰۳درکتاب«حقایق درباره بحران ایران»نگارش یافته، نشان می دهد که من ازلحظه مراجعت با هلی کوپتر ازبازدید تیپ ۳ لشگرگارد درپادگان دوشان تپه تاساعت یکربع به ساعت ۶ بعدازظهر آن روز که مجدداًباهلیکوپتر ازستادبرای شرکت درشورای امنیت به نخست وزیری رفتم،ازستاد بزرگ خارج نشده ام وتمام مدت دردفترم بوده ام وچون رفت وآمدرئیس ستادبزرگ وفرماندهان نیرو های سه گانه آن روزهابعلت تظاهرات مداوم درخیابان های شهربا خودروبسیارمشکل بود، وبنابه تأکیدضداطلاعات ارتش ازلحاظ امنیت، فقط باهلیکوپترصورت می گرفت لذا کلیه افسران و پرسنل ستادبزرگ همیشه ازحضورمن درستاداطلاع داشتندوهمگی می دانند که من آن روز ازستاد خارج نشده ام.

۲-همانگونه که درصفحه ۴۴۰کتاب «حقایق درباره بحران ایران» شرح داده ام، به علت اشغال کلانتریها ازبعدازظهرروز۲۱ بهمن به وسیله مخالفین مسلح و حملات شبانه تظاهرکنندگان به

پادگان ها ومراجعت شبانه عده ای مأمور به فرمانداری نظامی به سربازخانه ها دراجرای دستورصادره دراعلامیه شماره۴۳ فرمانداری نظامی و شهیدشدن سرلشگرریاحی و ایجاداغتشاش و هرج ومرج در یگانها، من صبح روز۲۲ بهمن ۵۷ ،سپهبدحاتم جانشین وسپهبد فیروزمند معاون ستاد بزرگ را خواسته دستوردادم که فوری یك جلسه شورای ستادی تشکیل دهند تاوضع نیروهای مسلح بررسی شود. ولی تیمساران نامبرده پس ازبررسی بارؤسای ادارات گزارش دادند که بعلت نرسیدن گزارش ها به مرکزفرماندهی ستادونداشتن آخرین اطلاعات بدون حضور فرماندهان قادربه تشریح اوضاع یکانها نمی باشند و«پیشنهادتشکیل شورای فرماندهان را به منظور بررسی وضعیت خصوصی نیروهای مسلح نمودند».پس روز۲۱ بهمن۵۷ کسی اطلاعی نداشت که شب چه اتفاقاتی خواهدافتاد ویا فردا یعنی روز۲۲ بهمن چنین شورائی تشکیل خواهدشدتاچنان تقاضائی هم ازکسی بنماید!! سپهبدناصرفیروزمند معاون ستاد بزرگ که خوشبختانه درقیدحیات می باشد دردادگاه این موردرا چنین گفته است:«قره باغی من و سپهبدحاتم رااحضار کردونظرمارا درمورداوضاع پرسید...» همچنین درزندان اوین نیزدرمصاحبه خودبامخبر روزنامه اطلاعات اظهار داشته:«تیمسارقره باغی درموردپیشنهادماموافقت کرد ،شورای فرماندهان ۲۷نفری تشکیل شود...» واضافه می نماید: «بعدازساعتهابحث تصمیم براین شدکه اعلام بیطرفی را بکنیم...» (روزنامه اطلاعات شماره۱۵۹۹۱وروزنامه جمهوری اسلامی شماره ۶۹)

درصفحه۳۲جلد۱۴«ایران درعصرپهلوی» نقل ازمجله امید ایران نوشته شده:«درجلسه ای که باحضورشاه وبختیار و۲۴تن از سران نظامی کشورتشکیل شد، شاه گفت: «بعلت وضعی که درگذشته بودسالیان درازازوجودامثال دکتربختیاراستفاده نشد...»! و

سپس چنین ادامه یافته:«پس ازخروج بختیار ازکاخ فردوست به کاخ آمد و جلسه ای دیگری ازشاه و فردوست و سران نظامی بدون حضوربختیار تشکیل شد. شاه گفت چون کاملا ازنیات بختیارآگاه نیستم خواستم ازهمه آقایان بخواهم که درغیاب من فردوست برهمه کارهانظارت خواهدداشت...»!! من ازتاریخ ۱٤دیماه ۵۷وقبل از تشکیل دولت بختیار رئیس ستادبزرگ بودم، لازم است بگویم، بطوری که اغلب سران نظامی هم که خوشبختانه درقیدحیات هستند می دانند هیچوقت جلساتی باحضور۲٤تن ازسران نظامی و بختیار درحضوراعلیحضرت تشکیل نشده وهمچنین هرگزجلسه ای با شرکت ارتشبد فردوست وجودنداشته تااعلیحضرت چنان دستوراتی داده باشند!!

درصفحه ۱٤۸ ازقول یکی ازدوستان فردوست نوشته شده: «بعدازاینکه بختیار نخست وزیرشد قره باغی بدیدنم آمد و گفت مطلب محرمانه ای دارم، بختیار درنظردارد حکومت جمهوری اعلام کندوبه من پیشنهادکرده باحفظ سمت‌معاون رئیس جمهوربشوم...»!! این مطلب کاملاتادرست می باشد، نه آقای بختیار چنین حرفی به من زده و نه من به فردوست چنین مطلبی گفته ام!

ازصفحه ۲۷۷تا۲۸۳جلد۱٤ کتاب «ایران درعصرپهلوی» در نوشته دکترمنوچهررزم آرادرکیهان چاپ لندن مطالبی آمده است لذا من فقط درباره چندمطلب مهم تاریخی که درکتاب به آنها اشاره ای نشده به اختصار توضیحات ضروری را می دهم.

درصفحه ۲۷۸ رزم آرا می نویسد:«داریوش فروهر گواهی می دهد حامل پیامی ازخمینی به قره باغی بوده است»!! این مطلب کاملا نادرست می باشد، زیرا آقای داریوش فروهر درمصاحبه خود بادکترضیاء صدرالاشرافی چنین می گوید:

«...نامه ای خطاب به‌امرای ارتش ونه بعنوان آقای قره باغی

وجوددارد.اما به سبب آنکه کوشش رابط ما با ارتش مبنی براعلان همبستگی ارتش باملت به جایی نرسید،آن پیام منتشرنگردید... من و قره باغی هرگزهمدیگررااندیده و باهم تماسی نداشته ایم.»کیهان چاپ لندن شماره ۲۹۰سوم اسفند۱۳۶۸.

سپس رزم آراچنین اضافه می کند:«بازرگان تأییدمی کند که رئیس ستاد باانقلاب اسلامی کنارآمد»!! این مطلب کاملا خلاف واقع و ناشی ازاظهارات نادرستی می باشد که آقای بازرگان درشب ۲۳ بهمن ۵۷ درنطق تلویزیونی خودپس ازپایان جلسه ملاقاتی که آقای بختیار درمنزل آقای مهندس جفرودی ترتیب داده بود، ولی درآنجا حاضر نگردید،بدین صورت گفته است:«تیمسار ریاست ستاد ارتش درملاقات حضوری همکاری خودرا با دولت موقت اینجانب اظهارنمود.»!! درصورتی که آقای مهندس جفرودی درسال ۱۳۶۳ پس ازانتشار کتاب من«حقایقی درباره بحران ایران» ضمن مصاحبه خودباهفته نامه قیام ایران شماره ۸۲ درباره آن،علت وچگونگی اظهارات تلویزیونی بازرگان رافاش ساخته وچنین توضیح داده است:«آقای بازرگان ازارتشبد قره باغی خواست که ارتش طرفداری اش راازانقلاب ازرادیووتلویزیون اعلام کند،ارتشبدقره باغی ازقبول این تقاضا امتناع کرد و گفت که ارتش اعلام بیطرفی کرده است... تیمسارمقدم پیشنهاد کردکه آقای بازرگان درصحبت تلویزیونی بگوید که ارتش پشتیبان انقلاب است، چون ارتشبد قره باغی دیگر دسترسی به رادیووتلویزیون ندارد،مطلب خاتمه یافته تلقی می شود.»

رزم آرا درصفحه ۲۷۹به شایعات خلاف واقع ذکرشده درکتاب «پاسخ به تاریخ» راجع به فرماندهان ارتش و من، اشاره می کند که چون دلایل و مدارك مسلم درباره نادرست بودن آن درصفحات ۲۷۵-۲۷۶-۲۷۷ جلدچهاردهم«ایران درعصرپهلوی» ذکر گردیده

لذا لزوماً ازنظر ثبت درتاریخ وقایع بحران ۵۷ نکات زیرنیز به اطلاع می رسد. نتیجه تحقیقات انجام شده دراین مورد و بررسی واقعیتها ومدارك مربوط به رویدادهای بحران دراین مدت به خوبی نشان می دهد که نه تنها شایعات ذکرشده درکتاب پاسخ به تاریخ راجع به فرماندهان ارتش ومن به عللی که درصفحات مذکوربیان گردیده نادرست می باشد، بلکه اساسا نظرخوداعلیحضرت نیزغیراز این بوده است.برای روشن شد این مطلب من فقط به ذکر سه مورد ازاظهارات اشخاص موثق که خوشبختانه همگی درقیدحیاتند ودر فرانسه به سرمی برند اکتفا می کنم:

دراواخر سال ۱۳۵۹برای اولین بار ضمن عبورازکوچه پاسی Passy باآقای دکترحبیب دادفر(نماینده سابق مجلس شورایملی)ملاقاتی دست داد و ضمن ابرازخوشوقتی که ازاین دیدار حاصل شده بود، آقای دادفر پیشنهادکرد که چون استودیوی من درهمین چندقدمی است بهتراست به منزل ایشان برویم و بنشینیم و قدری صحبت کنیم. من با طیب خاطر ازاین پیشنهاد استقبال نمودم و دراین جلسه بود که من بعدازذکرمصیبتها وچگونگی نجات وخروج ازایران، این مطلب را بعنوان درددل وگله ازاعلیحضرت با ایشان درمیان گذاشتم و گفتم اعلیحضرت درتمام طول مدت دولت های شریف امامی،ازهاری و بختیارتالحظه خروج ازکشور درهرملاقات وفرصتی مرتبا به من می فرمودندکه مشکل مملکت سیاسی است نه نظامی واضافه می کردند تلاش کنید تاخونریزی نشود و این مطلب رادرکتابشان هم نوشته اند که روزهای آخر، وقت من پای تلفن می گذشت که مرتبا دستورمی دادم مواظب باشید خونریزی نشود. دراولین جلسه شورای سلطنت که با حضوراعلیحضرت تشکیل گردید چون پیش بینی ها این بود که روز۲۵دی ماه مجلس سنا و روز۲۶ دی ماه مجلس شورای ملی به دولت رأی اعتمادخواهندداد، بنابراین

مسافرت اعلیحضرت وهمراهان به خارج ازکشور درروز ۲۷ دی ماه ۱۳۵۷صورت خواهد گرفت. اعلیحضرت درروز۲۵ دی ماه به من فرمودند:.نخست وزیر می گویدخبرکودتای ارتش که این روزها دراخبارخارجی و روزنامه ها تکرارمی شود ایجادوحشت کرده و لازمست ارتش آن را تکذیب کندکه منهم اطاعت کردم و همان روز طی مصاحبه ای، موضوع کودتای ارتش را تکذیب کردم(روزنامه اطلاعات شماره ۱۵۷٦۰) ازآنجائی که گفته می شد درروزمسافرت اعلیحضرت ممکن است جماعتی به فرودگاه بریزند و مانع مسافرت بشوند ایشان به جای روز۲۷درروز۲٦ دی ماه بطور غیرمنتظره ازکشورخارج گردیدند ودرفرودگاه مجددا فرمودند،مواظب باشید که فرماندهان یك وقت دیوانگی نکنند وبه فکرکودتا نیفتند.حالا واقعا نمی فهمم که اعلیحضرت بعداز٤۲سال شناسائی من، با آن همه خدمات صادقانه لشگری و کشوری که ازمن دیده بودند و آن اندازه اطمینان واعتمادی که به من ابراز می داشتند، و با وجود آنهمه اصرارمن درموقع رفتن که اجازه بدهید ارتباط باستادبزرگ برقراربماند تابتوانم جریانات رامرتبا گزارش بدهم و قبول نکردند وبادولت هم ارتباط نداشتند ومدت یك ماه درجریان اوضاع واحوال کشوروارتش نبودند، چگونه این مطالب نادرست رادرکتابشان نوشته اند؟آقای دکترداددفر ابتداشروع کردبه استمالت من و این که،تیمساررراهمه می شناسند و دروطن پرستی،درستی، صداقت، خدمات و...شماکسی تردیدندارد، بعلاوه بایددانست که اعلیحضرت بیماربودند و ازنظرروحی ناراحت وقطعامانند همیشه اطرافیان اینهارا گفته اند...گفتم اطرافیان گفته باشند،ایشان چراقبول کردند؟ بالاخره وقتی دید که من خیلی ناراحت هستم و گله را ادامه می دهم اظهارداشت برای اینکه خیال شمارا کاملاراحت کنم حاضرم مطلبی را به شما بگویم به شرطی که قول بدهید آن را به کسی

نگوئید.گفتم قول می دهم. گفت یك مقام مهم نظامی که به حضوراعلیحضرت رسیده است،چندی پیش به من اظهارداشت که دریکی ازملاقاتها ازاعلیحضرت سئوال کردم که نظرشان درباره حرفهائی که درموردارتشبدفردوست وارتشبدقره باغی می زنندچیست؟ واعلیحضرت فرمودند:«درباره فردوست نمی توانم چیزی بگویم ولی درموردقره باغی غیرممکن است که او نسبت به ما مرتکب خیانتی شده باشد.» و اضافه کرد، بهمین دلیل بودکه گفتم این نوشته ها نظراعلیحضرت نیست. وقتی سئوال کردم این مقام نظامی کیست جواب داد این موضوع سرّی است و فعلا نمی توانم بگویم،ولی مطمئن باشید و قول می دهم عین حقیقت است...

بعدها روزی آقای دکتردادفر پس ازاصرار فوق العاده من درباره آن مقام نظامی اظهارکردکه این مقام سپهبد حاجیعلی کیا رئیس اسبق اداره دوم ستاد بزرگ ارتشتاران می باشد.سئوال کردم شما مگر باتیمسارکیا آشنائی دارید؟ جواب داد بلی، درگذشته من وکیل مدافع ایشان بودم وحالاهم گاهی اورامی بینم.ضمنا تکرارنمود که این مطلب نزدخودتان باشد(ولی چون حالابیش از ۱۰سال ازآن تاریخ می گذرد من برای ثبت درتاریخ این مطلب را ذکر می کنم).

آشنائی من باآقای دکتردادفر اززمانی که عهده دار فرماندهی ژاندارمری کشوربودم و آقای دادفر درمجلس شورایملی ریاست کمیسیون بودجه راداشت و من درموقع بررسی بودجه ژاندارمری کشوردرکمیسیونهای مربوطه شرکت می کردم، شروع شده بود... به هرحال بعدازملاقاتهائی که ذکرآن رفت،یك روزآقای دادفرتلفن کرد که قراراست به قاهره برود وبه حضورشهبانوهم خواهدرسید و ازمن پرسید آیا پیغامی برای ایشان دارم یا نه؟ گفتم بلی دارم وضمن ملاقات حضوری گفتم گله هایم را قبلا باهم صحبت کرده ایم و دیگر تکرارنمی کنم. اما یادداشت مختصری هم ازاوضاع و احوال کشور و

وضعیت عمومی ارتش و رویدادهای مهم درروزهای آخرتهیه کرده ام که خواهش می کنم به ایشان برسانید و یادآورشدم که وقتی درکتاب آقای دکترنهاوندی خواندم که شهبانو طی یك مذاکره تلفنی، ازحال و احوال همسرش استفسارنموده اند، برایم این سئوال پیش آمد که در قبال چهل سال خدمتگذاری چه شد که با یك تلفن ازاوضاع و احوال خانواده من جویا نشدند؟

بعدازمراجعت ازقاهره ابتدا دکتردادفروسپس دکترکاظم ودیعی (وزیرکاروامورا‌جتماعی سابق) چگونگی مذاکرات را به این صورت بیان نمودند:بعدازآنکه آقای دادفرمطالب تیمساررابه شهبانو بیان داشت، ایشان والاحضرت ولیعهدرا صداکرده، اظهارنمودند:

«می خواهم پیامی برای ارتشبدقره باغی بفرستم می خواستم والاحضرت هم آن رابشنوند» سپس چنین گفتند:«به ارتشبدقره باغی بگوئید نه اعلیحضرت و نه من درمورد او کوچکترین نظرنامساعدی نداشته ایم. درآن وقتها ما خودمان هم نمی دانستیم چه باید بکنیم تا چه رسد به فکر کردن به ایشان یا به خانواده ایشان.»

موردسوم،اظهارات آقای هنـــــــری بونیه Henri Bonnier مدیر انتشارات آلبین میشلAlbain Michel ناشرکتاب«پاسخ به تاریخ» می باشد.درسال ۱۳٦۰درملاقاتهائی که به منظوربررسی انتشار کتاب «حقایق درباره بحران ایران» به زبان فرانسه باوی داشتم و ازملاقاتهای مکرر خودبا اعلیحضرت و روزهای زیادی که درزمان تدوین کتاب پاسخ به تاریخ به زبان فرانسه،حتی درطی مسافرت به کشورهای مختلف، درخدمت ایشان گذرانده برایم صحبت می کرد. روزی ازاو پرسیدم: آقای بونیه دراین مدت که بااعلیحضرت درباره رویدادهای بحران درایران صحبت می کردید، نظرشان درباره من چه بود؟ جوب داد:«شاه هیچگونه نظرنامساعدی درباره شما نداشت.» سئوال نمودم پس این شایعات چیست؟ که

درکتاب اونوشته شده ؟ اونگاه توأم با حیرتی به من انداخت وگفت:«ژنرال شمامگرنمی دانید آن روزهاچه اشخاصی دراطراف اعلیحضرت بودندودرکریدورهای کاخ چه می گذشت؟» و اضافه کرد:«شما چطور این سئوال را ازمن می کنید؟...»

باتوجه به اظهارات اعلیحضرت به سپهبدکیاواظهارات شهبانو به آقایان دکتردادفر ودکترودیعی وبیانات صریح آقای بونیه ناشر کتاب اعلیحضرت وهمچنین سایرتحقیقاتی که دراین مدت بعمل آمده مسلم گردیده است که ذکر این شایعات نادرست درکتاب «پاسخ به تاریخ» دراثرتلقینات اشخاصی مثل ارتشبداویسی وبستگانش مانند سرتیپ جوادمعین زاده و بخصوص شاپوربختیار که به منظوربرائت خودوسرپوش گذاشتن به همکاریهای نزدیکش بامخالفین وژنرال هایزر با استفاده از۱٤ماه غیبت من بعلت اختفاوعدم امکان خروج ازایران، بابهره گیری ازبی اطلاعی اعلیحضرت درآن حالت روحی نامطلوب وبیماری سخت، صورت گرفته است و خوشبختانه امروز دیگر برملاشدن اسرارپشت پرده برای آنهائی که علاقمند به بررسی وتحقیق درباره رویدادهای بحران ۵۷ایران می باشند، درك چگونگی امر بهیچوجه مشکل نیست.

درصفحه ۲۸۰ دکتررزم آرا نوشته است:«قره باغی می گفت برای مسئله ایران راه حل نظامی وجودندارد و راه حل سیاسی است. ازطرف دیگر تجویز می کرد که ارتش درسیاست مداخله نکند. آیا راهی بهترازاین برای گیج کردن فرماندهان نظامی وجودداشت؟»!! مغرضانه بودن ذکرمطلب به این صورت برای هرخواننده ای کاملا روشن است زیرا: اولا فرماندهان نظامی مانند هرنظامی دیگر اطلاع کامل داشتند که برابرمقررات نظامیان و ارتش حق مداخله درسیاست راندارند. ثانیا خیلی جلوترازقره باغی اعلیحضرت فقید درموقع معرفی دولت بختیار چنین گفته بودند:«در۱۵آبانماه ۱۳۵۷ خطاب

به ملت ایران من یك تعهداتی کردم... یکی ازآن تعهدات این بود که برای مشکلات ایران یك راه حل سیاسی پیدابکنم... دولت جدید براساس همان پیمان پیداکردن راه حل سیاسی تشکیل شده است...»
(روزنامه کیهان هوائی شماره ۳۰۲دی ماه ۱۳۵۷).بطوریکه در کتاب«حقایقی درباره بحران ایران»مشروحا نوشته ام نه تنها شورای سلطنت و دولتهای شریف امامی وبختیار رسما دنبال راه حل سیاسی برای مسئله ایران بودند، بلکه دولت نظامی ارتشبدازهاری هم در جستجوی راه حل سیاسی برای مشکل مملکت بود.

درهمان صفحه رزم آرامی نویسد:«شاپوربختیارمسئله استعفای خودرادروغ بزرگی می داند که قره باغی شایع می کند... اگرقره باغی سندی دراین مورد دارد وقت ارائه دادن آن است.» جای نهایت شگفتی است که رزم آرا که خودپیشنهاددهنده و اصرار کننده استعفاء به آقای بختیار بوده، استعفای بختیارراشایعه ای ازطرف من وانمودمی کند!! درصورتیکه آقای مهندس بازرگان در صفحه ٧٤ کتاب خود«انقلاب ایران دردوحرکت»صراحتامی نویسد: «عده ای ازوزیران نیزازجمله آقای دکتررزم آرا وزیربهداری آماده عمل شده به نخست وزیرشاه پیشنهاد واصراربه استعفا می کردند» همچنین آقای دکترابراهیم یزدی درصفحه۱٦۹کتابش «آخرین تلاشها درآخرین روزها» می نویسد: بختیار استعفای خودرا کتبانوشته و به اعضای شورای انقلاب درتهران داده بود» و چنین ادامه می دهد که :«آقای صدرحاج سیدجوادی توضیح دادند که متن استعفا را برایش فرستادیم ، او پس از دستکاریهایی به خط خود که عین آن نزدمن است آن را فرستاد وموافقت شد.» سپس متن نهائی استعفای بختیارراعینادرصفحه ۱۷۰ کتابش به چاپ می رساند وخبرگزاری فرانسه نیزمصاحبه آقای بازرگان باصدای آمریکارا چنین گزارش می کند: «مهدی بازرگان گفته است که بین حضرت آیت الله خمینی و

بختیار توافق ضمنی صورت گرفته است و شاپوربختیار تقبل کرده است که به مجردتشکیل شدن دولت موقت اسلامی ازکارکناره گیری کند.» (روزنامه اطلاعات شماره ۱۵۷٦۵یکم بهمن ۱۳۵۷).همچنین آقای مهندس امیرانتظام جریان قراروماراستعفای آقای بختیار دربعداز ظهر روز۲۲ بهمن ۵۷راازقول خودنخست وزیر درروزنامه اطلاعات شماره ۱٦۰٦۹پنجشنبه ۱۸بهمن۱۳۵۸، چنین شرح می دهد: «روزیکشنبه۲۲بهمن بختیاربه دفترمهندس بازرگان به من تلفن کرد وگفت امروزساعت ٤ بعدازظهر یعنی (یکشنبه ۲۲ بهمن) همان جلسه (جلسه منزل آقای مهندس جفرودی) تشکیل می شود و او خواهد آمد واستعفاخواهد داد.» بعدازظهرروز۲۲بهمن وقتی که من بهمراه سپهبد مقدم به منزل آقای جفرودی برای ملاقات آقایان بختیار و بازرگان رسیدیم،ایشان اظهارداشت:«آقای بختیار استعفایش رانوشته وفرستاده ولی به علل امنیتی درجلسه حاضر نشده است.»!!

خبراستعفای بختیاربعدازظهرروز۲۲ بهمن ازرادیو وتلویزیون کشور پخش و درمطبوعات اعلام گردید، آقای بازرگان نخست وزیر دولت موقت نیزآن راتأیید نمود(روزنامه های کیهان شماره۱۰٦۳٦و اطلاعات شماره۱۵۷۸۳دوشنبه ۲۳بهمن ۱۳۵۷واطلاعات شماره سه شنبه ۲٤بهمن ۱۳۵۷).

پس بطوری که روشن شد،جریان استعفای آقای بختیارصراحتا توسط آقایان:بازرگان،یزدی،صدرحاج سیدجوادی و امیرانتظام بیان گردیده و به وسیله رادیووتلویزیون ومطبوعات کشور در روزهای ۲۳ و۲٤ اعلان گردیده است.من هم به طوری که درکتاب«حقایق بحران ۵۷درایران» نوشته ام شاهدعینی استعفانامه آقای بختیار در منزل آقای مهندس جفرودی دردست آقای امیرانتظام بودم. پس اظهارات رزم آرا به این صورت که «استعفای شاپوربختیار راقره باغی شایع

می کند» دروغ محض می باشد.

درصفحه ۲۸۱ رزم آرا درنوشته اش دایه دلسوزتر ازمادرشده سئوالی رابه این صورت مطرح می کند!«آیاارتش ازبختیارپشتیبانی کرد؟»به جای بختیار خودش چنین جواب می دهد:«پاسخ بختیار چیست؟می گوید برخی ازسران ارتش مرتکب خیانت شدند.» سپس ازقول خودش اضافه می کند:«ارتشبدقره باغی درمیان این (برخی سران) است»!!! درصورتیکه خبرگزاری فرانسه مصاحبه بختیاررا چنین گزارش می نماید:«نخست وزیر ایران درباره ارتش گفت از ۵۰ سال پیش سابقه نداشت که ارتش این چنین ازیك نخست وزیر پیروی کند...»(روزنامه اطلاعات شماره ۱۵۷۵۷).

سپس درهمان صفحه رزم آرا چنین می نویسد:«قره باغی می گوید، تمام وقایع بحران ۵۷ یعنی خروج اعلیحضرت ازکشور، آمدن خمینی به ایران، هرج ومرج درکشور و بالاخره سقوط رژیم، نتیجه همکاری مخفیانه بختیاربامخالفین وژنرال هایزروهمکاری وی در ایران است.درحالی که بختیار هایزرراحتی یك بارهم رؤیت نکرده است.»! درصورتی که بعدازرفتن ژنرال هایزر ازایران مطبوعات ازجمله اطلاعات (شماره ۱۵۷۷۹ چهارشنبه ۱۸ بهمن ۵۷) اعلام داشتند که هادینگ کارترسخنگوی وزارت خارجه آمریکا بعداز مراجعت ژنرال هایزر ازایران به آمریکا رسما اعلام نموده که: «روزدوشنبه ۵فوریه(۱۶بهمن ۵۷)کارتربه اتفاق سایرونس وزیر امورخارجه وهارولد براون وزیردفاع باژنرال رابرت هایزرکه پس ازیك ماه اقامت درتهران به واشنگتن بازگشت گفتگو و تبادل نظرکردند، ژنرال آمریکائی دراین مدت باشاپوربختیاروفرماندهان نظامی ایران دیداروگفتگو کرده است.» با وجوداین مدرك مسلم ملاقات بختیار باهایزر،رزم آرا ازبختیاردفاع کرده وملاقات آنهارا انکار می نماید.

۱- به منظور سرپوش گذاشتن به همکاریهای آشکار و پنهان

بختیار باژنرال هایزر که من بطور مشروح درکتاب«اسرارمأموریت ژنرال هایزر دربحران ایران» توضیح داده ام.

۲ - مخفی نگهداشتن لغوقراردادهای خریداسلحه و تجهیزات ایران ازآمریکا که به وسیله بختیار صورت گرفته است،دراین مورد ابراهیم یزدی وزیرامورخارجه دولت موقت بازرگان در کتاب «بررسی سفرهایزر به ایران» درصفحه ۳٦دربخش «سفرهایزرولغوقراردادهای فروش اسلحه» چنین می نویسد:«همزمان باسفر هایزربه ایران یکی ازنظامیان برجسته پنتاگون به نام اریك فن ماربد به ایران فرستاده شد، هایزر و فن ماربد تاآخرین روزهای حکومت بختیاردرایران ماندند و به کمك سولیوان وباپیگیری اودر۱۵بهمن ۱۳۵۷تفاهم نامه ای مبنی برلغواین قراردادهاتوسط بختیارامضا کردند... لغو این قراردادها به دست دولت بختیار درآن شرایط به دولت آمریکا امکان داد که نه تنها آن تجهیزات وسلاح های سفارش شده را به دولت ایران تحویل ندهد،بلکه میلیونها دلار ازبابت جریمه لغو این قراردادها توسط دولت ایران، ازحساب تنخواه گردان ایران برداشت نماید.» و اضافه می کند:«سالیوان سپس برای نشان دادن خدمتی که به آمریکاکرده است می نویسد که امضای این تفاهم نامه حداقل ٤ میلیارد دلار به نفع دولت آمریکا تمام شد.» سالیوان نیزضمن تشریح وتأیید این موضوع درصفحه ۲٤۷کتابش«مأموریت درایران» این اقدام رایکی ازخدمات بزرگ خود به آمریکا درمدت سفارتش درایران ذکر می نماید.

بنابراین با توجه به اظهارات صریح هادینك کارترسخنگوی وزارت امورخارجه آمریکا، ابراهیم یزدی و سالیوان روشن می شود که برخلاف نوشته رزم آرا،نه تنها بختیار ژنرال هایزررراملاقات کرده وباوی همکاری پنهانی داشته بلکه بدون اطلاع ستادبزرگ قرارداد های خریدتجهیزات و اسلحه را نیز به شرح مذکور به ضرردولت ایران

وبه نفع آمریکا لغو نموده است.

درصفحه۲۸۲رزم آرامنکرسازش بختیارباشورای انقلاب می شود، درصورتی که ابراهیم یزدی درصفحه ۱۳۷ کتاب خود «آخرین تلاشها درآخرین روزها» چنین می نویسد:«بختیار پس ازانتخاب به (نخست وزیری) اقدام به تماس باشورای انقلاب نمود وبرای این کار ابتدابامهندس بازرگان تماس گرفت، در۲٦دیماه یعنی همان روزخروج شاه ازایران، مهندس بازرگان ازتهران به نویسنده (یزدی) تلفن زدند و اطلاع دادند که «بختیار...پیغام داده است که آقاچه امری دارند بروم یا بمانم خدمتی که باید انجام بدهم دادم چه مصلحتی می دانید؟ مطلب رایادداشت کردم تابانامام مطرح ساخته ونظرشان را بپرسم...» آقای بازرگان نیزدرنامه خود در روزنامه اطلاعات (شماره ۱٦۰٦۹پنجشنبه ۱۸ بهمن ۱۳۵۸) می نویسد: «بختیارراضی به مسافرت پاریس برای رسیدن به خدمت امام و مذاکره حضوری و احیانا استعفا و دریافت مأموریت یااجازه تشکیل کابینه موردقبول وزیر نظرشورای انقلاب شد.»

درصفحه ۲۸۲ ازقول رزم آرا نوشته شده: «ازقره باغی باید سئوال کرد که اگربختیار با خمینی و مخالفان زدوبندی داشت درسال ۱۹۸۰خمینی تروریستهای خودرا برای کشتن بختیارفرستاده بود یاقره باغی؟» دلیل قاطع براین که بعدازوقایع ۲۲بهمن ۵۷ خمینی بهیچوجه قصدمجازات بختیار رانداشت اینست که در روز۲٤ بهمن ۵۷خبرگزاری پارس و روزنامه اطلاعات (شماره ۱۵۷۸٤) اعلان نمودند:«دکترشاپوربختیار نخست وزیررژیم سابق دستگیر وبه کمیته امام آورده شد» بعدازظهرهمان روز«دکترصالح خو سخنگوی دولت موقت بازرگان ضمن اعلام اسامی وزراء درباره دستگیری دکتر بختیار توضیح داد که ازنخست وزیرسابق بازجوئی خواهدشد و در صورت بیگناهی بلافاصله آزادمی شود.» روزنامه اطلاعات (شماره

۱۵۷۸۵ چهارشنبه ۲۵بهمن ماه ۵۷) بختیار به پاس خدماتی که برای به قدرت رسیدن خمینی بعمل آورده بودیا به قول رزم آرا «زدوبندی که داشته» بیگناه تشخیص داده شده و «بلافاصله» آزاد می گردد. سپس روزنامه ها نوشتند که شاپوربختیار باکمك بازرگان اززندان نجات یافت! بعدا نیزمعلوم گردید که وی بادادن وعده عدم مداخله درامورسیاسی ایران اززندان خمینی مرخص شده است! این موضوع را خبرگزاری فرانسه درتاریخ ۳۱ ژوئیه ۱۹۷۹(۹مردادماه ۱۳۵۸)چنین اعلام نمود:آقای بختیاردرپاریس برای نخستین باردریك مصاحبه مطبوعاتی شرکت کرد و شایعات دایر براینکه خودرا برای ایفای یك نقش فعال درزندگی سیاسی کشورش آماده می کند تکذیب کرد... واضافه نمود«من که یك ایرانی ساده هستم هیچگونه دولت موقت تبعیدی و یك حزب مخالف تشکیل نخواهم داد».
خبرگزاراضافه می کند:«بختیار سپس این شایعه را که دستورداده بودمحل اقامت امام خمینی درتهران بمباران شودتکذیب کرد.»
(روزنامه اطلاعات شماره ۱۵۹۱۹چهارشنبه دهم مرداد۱۳۵۸) پس اگر بعدهابه قول رزم آرا، خمینی قصدکشتن بختیاررا می نماید، به احتمال قوی بعلت اقدامات برخلاف تعهدات بختیار وهمکاریهای وی بامأمورین دولت عراق می باشد.

درپایان لازم است یادآوری بکنم که افراد کمیته همان صبح روز۲۳بهمن ۵۷مسلحانه برای دستگیری من(قره باغی) به خانه ام حمله نموده، پس ازشکستن دروپنجره وشیشه هاچون مرا پیدا نمی کنند،اسباب واثاثیه را غارت می نمایند و سپس دادگاه انقلاب اسلامی نیز در سال ۱۳۶۱ کلیه دارائی من وهمسر و فرزندانم رامصادره نموده است...

با آرزوی سلامت و سعادت و موفقیت شما
پاریس۱۳بهمن ۱۳۷۲- ارتشبدعباس قره باغی

اعلامیه بیطرفی ارتش واظهارنظر:

ارتشبدجم - ارتشبدقره باغی - سپهبدرضوانی و سپهبد پرویز خسروانی وچندتن دیگر ازامرای ارتش وبستگان آنها

اعلامیه بیطرفی ارتش درروز۲۲ بهمن ماه ۱۳۵۷ازجمله مهمترین مسائلی است که هنوز بحث درباره آن دررسانه های گروهی ادامه دارد. ارتشبدقره باغی درنوشته های خود درباره این اعلامیه مطالبی بیان داشته وچندتن دیگر ازامرای ارتش نیزاظهارنظرهائی کرده اند که ازنظرثبت درتاریخ لازم بنظر رسید خلاصه ای ازآنها درکتابهای ایران درعصرپهلوی درکنارهم قرارگیرد.

ارتشبدفریدون جم که ازسرشناس ترین امرای ارتش بوده و نه تنهاموردقبول خیلی ازمقامات نظامی می باشد بلکه درمحافل سیاسی واجتماعی نیزازحسن شهرت کافی برخوردار می باشد در مصاحبه ای باعلیرضا میبدی در رادیو۲٤ساعته لوس آنجلس چنین گفتگو کرده است:

س - چندبارباارتشبدقره باغی درباره اعلامیه بیطرفی ارتش صحبت کردم، اگرشمادر راس ارتش بودید روزبیست ودوم بهمن اعلامیه ای به نام اعلامیه بیطرفی را اجازه می دادید امضاء شود؟

ج - بگذارید عرض بکنم که من درست نمی دانم این کار (اعلام بی طرفی ارتش) درچه شرایطی انجام شد،می گویند که ارتش درآن تاریخ بکلی متلاشی شده بود و دیگر توانائی نداشت. البته ازاول نباید می گذاشتندکه ارتش متلاشی بشود. درکجای دنیا

دیده شده که یك ارتش ۴۰۰ یا ۵۰۰ هزارنفری درمقابل یك عده آخوند ویك عده اراذل واوباش خیابان متلاشی بشود ؟

درتاریخ دنیااین دفعه اولی است که ارتشی ۴۰۰ یا ۵۰۰ هزار نفری،منظم،منسجم و...درمقابل یك جمعیت نامربوط متلاشی شده است. این عمل برای من قابل بررسی است، البته نباید اجازه داده می شد که این جریانات به اینجاهاکشیده بشود ولی خوب اجازه دادند و به اینجاهم کشیده شد و جلساتی هم تشکیل دادند.

ایرادی که دارم اینست: جلسه ای را که می گفتند شورای فرماندهان معنی نداشت که یك عده ازامرای غیرمسئول راجمع بکنند و بگویند شورای فرماندهان. شورای فرماندهان عبارت ازکیست؟ این شورایعنی رئیس کل ستادارتش، فرمانده نیروی زمینی، فرمانده نیروی دریائی،فرمانده نیروی هوائی،فرمانده ژاندارمری وتمام شد و رفت واشخاص غیرمسئول دیگرچه حقی داشتند که درآن جلسه بنشینند واظهارنظربکنند.بالاخره آمدند واظهارنظرکردند. این اظهارنظر باید به تصویب نخست وزیرودولت می رسید، نه اینکه ستاد آن را اعلام بکند و به مرحله اجرا بگذارد.

باید دولت آن را تصویب می کرد.بالاخره ارتش هرمملکتی تابع دولت آن مملکت است. سرخودنمی تواند باشد. مخصوصا اعلیحضرت هم ازایران تشریف برده وفرموده بودندازدولت قانونی پشتیبانی کنید. دولت قانونی هم بغیردولت بختیار وجودنداشت.

نیروهای مسلح متلاشی شده بود

روزنامه نیمروزچاپ لندن،گفتگوی میبدی با ارتشبدقره باغی را چنین منتشرساخته است:

ارتشبدقره باغی درپاسخ به این سئوال که چه شد و تحت چه انگیزه ای ارتش دربرابر انقلاب اعلام بی طرفی کرد، می گوید:

باید درهمان شرایط انقلاب قرارگرفت تامفهوم اعلام بیطرفی

ازسوی نیروهای مسلح رادریافت. وقتی ارتش اعلام بیطرفی کرد، چیززیادی ازنیروهای مسلح باقی نمانده بود،همافرها به دیدارخمینی شتافته بودند، میان گاردوهمافرهادرگیریهای مسلحانه رخ داده بود، انبارهای ارتش تاراج شده بودند وحتی درخیابان،دربرابر پپسی کولا میان مردم اسلحه توزیع می کردند، شاه ازایران رفته بود وبرخلاف دفعات قبل هیچگونه اختیاری به رئیس ستاد نداده بود. درگذشته،وقتی شاه به مسافرت می رفت و کشوررا ترك می کرد، اختیارات خودرا به رئیس ستاد واگذار می کرد،اما او درسفر آخر خودعلیرغم همه تلاشهائی که شدحاضر به دادن اختیارات خود به رئیس ستادنگردید.بنابراین بارفتن شاه ازایران ارتباط میان نیروهای مسلح و شخص اول مملکت بکلی پاره شد. فرماندهان ارتش،نه برای اعلام بیطرفی، بلکه برای چاره جوئی درباره اوضاع مملکت درروز۲۲ بهمن گردهم آمدند.

پرسشگر ازقره باغی می پرسد: به این ترتیب که شما می گوئید فرماندهان به قصدتسلیم دربرابرانقلاب گردهم جمع نشدند و هدف چاره جوئی درباره اوضاع مملکت بود. قره باغی می گوید: درست است ما یك جلسه اضطراری تشکیل دادیم تاراه مقابله با اوضاع را بررسی کنیم.

پرسشگر می پرسد: پس این پیشنهاد بیطرفی ارتش ازجانب چه کسی مطرح شد، مگر شما رئیس جلسه نبودید؟

ارتشبدقره باغی می گوید: دراین جلسه پیشنهادات گوناگون ازسوی فرماندهان ارائه شد اما برای اولین بار سپهبدحاتم صلاح ارتش و مملکت را دراین دید که ارتش اعلام بیطرفی کند و ازهرگونه مداخله خودداری ورزد. پیشنهادحاتم ازسوی همگان پذیرفته شد و ما طی بیانیه ای اعلام بیطرفی کردیم.

پرسشگر می پرسد: آیا مذهبیون نیزدرپشت این پیشنهاد قرار

داشتند وشما باآنها ارتباط داشتید؟

قره باغی می گوید: نه من با روحانیون هیچگونه دیدار و ملاقاتی نداشتم.

پرسشگر می پرسد: شما وقتی رئیس ستاد شدید آیا هیچ به فکر کودتا افتادید؟

قره باغی جواب می دهد: یك بار اعلیحضرت قبل ازرفتن به من گفتند مبادا کسی دست به این حماقت ها بزند مواظب باشید.

او می پرسد: و شما این حرف را پذیرفتید و فکر کودتا را ازسر بیرون کردید؟

قره باغی می گوید: آری کسی که به مادستورداده بود شخص اول مملکت بود وما باید طابق النعل بالنعل دستوراتش را اطاعت می کردیم.

میبدی می پرسد: حتی اگر مصالح مملکت کار و اقدام دیگری را ایجاب می کرد؟

قره باغی می گوید: بلی، ارتش تابع پادشاه بود.

میبدی می پرسد: شما ودکترشاپوربختیار اختلافات ودرگیری های بسیارداشتید، ریشه قضیه درکجا بود؟

ارتشبدقره باغی می گوید:من هیچ درگیری واختلافی بابختیار نداشتم، درپاریس، پس ازآن که انیس نقاش دست به یك اقدام تروریستی علیه بختیار زد، من و شاپور بختیار باهم ملاقات کردیم.

***

پس ازپخش مصاحبه باارتشبد قره باغی، شماری ازفرماندهان ارتش ایران ازنقاط مختلف آمریکا بارادیوتماس گرفتند و برخی اظهارات قره باغی را ردکردند. یك فرمانده ارتش که در دوره قبل ازانقلاب فرماندهی لشکر کردستان را بعهده داشت می گوید، برخلاف آنچه که ارتشبدقره باغی می گوید، درزمانی که ارتش

اعلام بیطرفی کرد، صدمه چندانی به ارتش وارد نیامده بود، مثلا لشکر کردستان کماکان دست نخورده باقی مانده بود، وضع واحدهای ارتش دربسیاری ازنقاط کشور به همین منوال بود، بنا براین تسلیم کردن ارتش به این بهانه که «چیز» زیادی ازارتش باقی نمانده بود کارمملکت را به پایان برد.

یك عضوموثر دربارشاهنشاهی که آگاهی ها واطلاعات زیادی درباره اوضاع آن روزایران داشت می گوید آنچه موردحیرت می شود ،اینست که آقای قره باغی درمصاحبه خوداغلب به افرادی حمله کرده اند ویا به افرادی استناد می کنند که هیچکدام زنده نیستند. ارتشبد آریانا درگذشته است، شاپوربختیار دیگر درمیان ما نیست، سپهبدحاتم حضورندارد تا ازخوددفاع کند و اویسی که تا زنده بود ارتشبدقره باغی کتاب خودرا منتشر نکرد.

یك مدیرکل ساواك که باشاه ایران و فردوست هم دوره بوده است می گوید: این که قره باغی گفته فقط یك بار فردوست را دیده است صحت ندارد.فردوست وقره باغی یاران نزدیك یکدیگربوده اند.

این (بیطرفی) نبود (سقوط ملی) بود

سپهبد سعیدرضوانی درآستانه پانزدهمین سال تغییر رژیم درایران طی مقاله ای درکیهان لندن درباره اعلامیه بیطرفی ارتش چنین نوشته است:

چهارماه ازآغاز بحران گذشت و روزی فرارسید که خودشاه در صددترك کشوربرآمد درچنین مقطع زمانی غیرقابل پیش بینی در حیات کشوری که نزدیك سی وهفت سال به اداره امورازسوی شاه خو گرفته بود فرمانروائی ارتش برای نخستین بار ازوی سلب و به عهده ارتشبد عباس قره باغی گذاشته شد. پذیرش مسئولیت درچنان حال و هوائی که بحران سیاسی به مراحل خطرناکی رسیده بود شایان تقدیر بوده و نباید آن را نادیده گرفت مشروط برآنکه اقدامات بعدی پس

ازعهده داری مسئولیت نه درجهت حفظ مصالح ارتش وملت صورت پذیرد. اهم مسئولیت ارتشبد قره باغی درآن روز که رشته فرماندهی برارتشی با استعداد پانصدهزار نفری را دردست گرفت حفظ انسجام و تمامیت نیروهای مسلح بود واگراین واقعیت را بپذیریم که نیروهای انتظامی(ژاندارمری- پلیس) نیز ازستاد بزرگ ارتشتاران تبعیت می نمود این رقم به قریب هفتصدهزارنفر بالغ می گردید.

با وجودآنکه ژنرال هایزر درخاطرات خودمدعی است که ارتش شاهنشاهی درهنگام اقامت وی درتهران (که همزمان با تصدی ارتشبدقره باغی است) هنوز دارای آن چنان قدرتی بود که هرتجاوز خارجی به جز شوروی را می توانست درهم شکند، معهذا رخنه بی نظمی و تزلزل روحیه وانضباط درچنان روزهائی رانباید ازیاد برد بنا براین حفظ انسجام و تمامیت ارتش به مراتب مهمتر ازدرگیرشدن با مسایل سیاسی بود که ارتشبدقره باغی خواه ناخواه به سوی آن کشانده شد.کسانی که فرصت یافته و مجموعه ای تحت عنوان «مانند برف ها آب می شویم» را خوانده اند اکثرا نتوانسته اند از گرفتن انگشت حیرت به دندان خودداری کرده و به این سناریوی تراژدی - کمیك گاهی اشگی ازچشم نرانده و یالبخند تلخی برلب نیاورند. معمولا جلسات باشرکت افرادی که حضوراکثرآنها ضرورت نداشت تشکیل می گردید وطبق رسوم به جروبحث های بیهوده منجر وگاهی نیززمزمه هابه همهمه هامبدل می شد. به عنوان نمونه دریکی ازجلسات دستورکارمساله مهمی چون نحوه برخوردارتش باورود خمینی به تهران بود گواین که نباید چنین مساله سرنوشت سازی در چنان جلسه غیرمسئول مطرح گردد معهذا دقت به روند مذاکرات شگفت انگیز است. اصل مساله به بوته فراموشی سپرده می شود و حاضرین رئیس ستادبزرگ ارتشتاران رابه سختی موردعتاب وخطاب قرار می دهند که چرادربیانیه ای که دیشب ازتلویزیون انتشار یافت

ازذکر پسوند شاهنشاهی پس «ارتش» خودداری شده است.

ازذکر این نمونه ها کاملا آشکار می گردد که بقیه فرصت برای سروسامان دادن به اوضاع نابسامانی که ارتش تدریجا درآن فروتر می رفت دانسته و ندانسته به هدر رفته است.

درکشورهای دیگر رسم براینست که درصورت بروز حوادث غیرمترقبه رئیس ستاد مشترك به اقتضای «مسئولیت هاواختیارات» فرماندهان نیروهای زمینی - هوائی - دریائی وفرماندهان نیروهای انتظامی را به مشاوره و دریك جلسه سری دعوت می کند.بدیهی است اعضای این نهاد که شورای فرماندهان نامیده می شود می تواند هرکس دیگر را که لازم بدانند برای ادای توضیحات و کسب اطلاعات بیشتر به جلسه دعوت کنند اما هرگز به آنان اجازه شرکت دراخذرای را نمی دهند.

شورای فرماندهان پس ازتکمیل اطلاعات جهت اتخاذ تصمیم به مشاوره می پردازد وسپس تصمیم متخذه به وسیله ستاد مشترك جهت اجرا به نیروهای تابعه ابلاغ می گردد. بنابراین منظور ازدعوت از۲۷نفر امرائی که حضوراکثرآنان ضروری به نظرنمی رسید وشرکت دادن آنان دراخذرای بدون کسب اجازه ازرئیس دولت چه معنائی می تواند داشته باشد؟

نکته جالب توجه درمتن اعلامیه واژه «بی طرفی» است معمولا بی طرف بدان معناست که درمناقشه یا اختلاف وجود سه عنصرقابل رؤیت باشد که درآن دوطرف روبروی یکدیگر قرارگرفته و طرف سوم اعلام می دارد که ازهیچیك ازآنها حمایت نکرده و در موضع بیطرف خواهد ایستاد. طبیعی است ایستادن درچنین موضعی مستلزم آنست که خود برخوردار ازآزادی عمل باشد.

درروزهای۱۹و۲۰و۲۱و۲۲بهمن ۵۷ درپهنه مبارزه دوطرف مشاهده می شود. دریك سو خمینی و سیل هوادارانش، درسوی

دیگر نیروهای مسلح ونیروهای انتظامی که به شدت بوسیله فتنه انگیزان و آشوبگران مسلح طرف مقابل موردتهاجم قرارگرفته اند مگر آنکه نخست وزیر را که تك وتنها و بی یاور تا آخرین لحظه دردفترنخست وزیری نشسته وچشم امید به سوی ارتش دوخته طرف دیگربپذیریم.

دراین جلسه دولت دکتربختیار غیرقانونی تلقی شده و منجر به اتخاذتصمیم درسلب حمایت ازدولت گردیده است آن هم درحالی که فرماندهان نیروسخن ازعدم کارآئی نیروهای مربوطه را به میان کشیده اند.

بایدگفت امرائی که امضای خودرا پای این سند گذاشته اند عملا دریك نشست فوق العاده میان دوسوی متخاصم، یعنی خمینی و هوادارانش - ارتش و نیروهای انتظامی اعلام بیطرفی کرده وبا صدور بیانیه خودشان راکنارکشیده ورهسپارخانه های خود شده اند. شگفت انگیز آنکه این بیانیه هنگامی صادر می شود که صدای رگبار مسلسل ها همه شهررا به لرزه درآورده و درسالن کنفرانس ستادبزرگ ارتشتاران نیز شنیده می شد و صدور آن سبب گردید که مهاجمین برتجری خودافزودند وفرماندهان پادگان ها و پایگاه های دورو نزدیك که درانتظار تصمیم قرارگاه کل نشسته بودند با توجه به آنکه درطول دهه هاحس ابتکار را ازدست داده بودند به کلی فلج شده و ازپای درآمدند.

حاصل کلام کسانی که درمیان طوفان اسب عوض می نمودند همانگونه که انتظارمی رفت برخی باسر برزمین خوردند وبعضی دیگر خودرا به ساحل عافیت رسانیدند امابهائی که ملت ایران بطور اعم وارتش ایران بطوراخص دراین ماجراپرداخت دروصف نمی گنجد وآن را درجمله «سقوط ملی» خلاصه می کنم. نه با اطلاق عنوان شورایعالی ارتش و نه به استناد به تقلید ازارتش ترکیه و نه غیر

قانونی دانستن دولت دکتربختیارمی توان به چنین اقدام غیرمسئولانه مشروعیت بخشید و اصراردرآن درواقع نمك پاشیدن برزخم شمشیری است که تا دسته درقلب ملت ایران فرورفته است.

این (بیطرفی) نبود بلکه (تسلیم بلاشرط) بود

سپهبدپرویز خسروانی که علاوه برمشاغل نظامی باشگاه ورزشی تاج را درایران سرپرستی می کرد ودروقایع نهم اسفند و ۱۵ خرداد۱۳٤۲نیزنقش مهمی درحمایت ازشاه فقید داشت خطاب به ارتشبد قره باغی در روزنامه نیمروز چنین نوشته است:

طی چندسال اخیر گفته ها و نوشته شماراخواندم. بعنوان یك همقطار می خواهم بگویم: ارتشبدقره باغی بیش ازاین دست و پا نکنید و هرچه بگوئید و هرچه بنویسید اثری ندارد. شما ارتش را دربست بعنوان «بیطرفی» تسلیم شورشیان یابقول خودشان انقلابیون کردید،متأسفانه جان همکاران شریف و عزیزخود را ازقبیل تیمسار سپهبدحاتم وتیمسارسپهبدرحیمی و امثال آنها به خطر انداختید و آنهارا به جوخه اعدام سپردید ودرپاریس نزدهمسرمهربان و فرزندان عزیزتان اقامت دارید ودرآشیانه مرفه درقلب پاریس به همه آنهائی که درراه سوگند وفاداری خود درراه حراست ایران جان باخته اند اتهام زده و آنهارا مقصر واقعی معرفی کرده اید که در خواب ابدی قادر به دفاع ازخویش نمی باشند.

تیمسارقره باغی، من منکردانش و درستی وصداقت شما نیستم و همیشه درهمه حال برای جنابعالی احترام قائل بودم وشمارا افسری شایسته می دانستم ولی دفاع از بیطرفی ارتش راکه بنظرمن سند بی لیاقتی وترس ازمرگ است، برای یك سرباز قبول ندارم. من و شما و کلیه افسران در هر درجه و مقام به خداوند بزرگ وقرآن مجید دربرابر پرچم ایران زمین سوگند خورده ایم که برای حفظ مملکت

وموجودیت و استقلال و امنیت و آسایش مردم تا آخرین لحظه خدمت جان خودرا فدا کنیم، چگونه ناگهان دربست وبدون قیدوشرط مملکت را به شورشیان تحویل دادید. حالاکه گروهی ازبهترین افسران توسط خرابکاران اعدام شده اند شما گناه این خبط و اشتباه بزرگ را که سمت فرماندهی داشته اید به گردن اعدام شدگان امثال سپهبد حاتم و سپهبد رحیمی و امثال او می اندازید. نه من بلکه اکثرافسران معتقدند سپهبدحاتم ازبهترین و شریفترین افسران و ازخانواده ای اصیل و یك افسر نمونه ارتش بود که بعلت اشتباه جنابعالی پیشنهاد بیطرفی را داد و درایران ماند و جان خودرا طبق سوگند سربازی از دست داد. ولی شما درپاریس درکنارخانواده خودبسر می برید و بجای آنکه ازخانواده شهدای ارتش عذر بخواهید آنهارا گناهکار معرفی می کنید و برزخم آنها نمك می پاشید وغرور وافتخارفرزندان آنهارا که بوجود پدران خود وشهادت آنها افتخار می کنند و قلب آنهارا جریحه دار می کنید و این عمل قابل بخشش نخواهد بود.

تیمسارارتشبدقره باغی، جنابعالی که می گوئید ارتش ازهم پاشیده بود و افسران و سربازان فرار می کردند چرا شهامت نداشتید مثل ارتشبدجم باکمال صراحت و شهامت قبول مسئولیت نکنید و بگوئید درشرایط فعلی کاری ازمن ساخته نیست، شاید نخست وزیر وشورای سلطنت قبل از اینکه شاهنشاه فقید ازایران خارج شوند یك تصمیم قاطع می گرفتند ویا فکردیگری می کردند؟

شمابامیل واستقبال مسئولیت قبول کردید ودر روزهای واپسین با گفتگوهائی که با مهندس بازرگان وآیت الله شریعتمداری ودکتر بهشتی داشته اید اعلامیه بیطرفی ارتش را بدون اطلاع نخست وزیر وشورایعالی سلطنت به امضاء رساندید که عده ای از افسران اصولا صلاحیت شرکت درجلسه رانداشته اند وبعد هم اعلامیه را شخصا برای پخش به رادیو وجراید فرستادید تانخست وزیر وکلیه مسئولین

درمقابل کار انجام شده ای قرار بگیرند که حتی نخست وزیر تقاضا کند یك ساعت به او وقت داده شود که بتواند ازنخست وزیری خارج گردد.

تیمسار معظم فرماندهی ستاد کل ارتش، من به همه گفته ها و نوشته های افراد و اشخاص درباره شما و اعلامیه بیطرفی ارتش اشاره نمی کنم چون مثنوی هفتادمن کاغذ می شود فقط به فرمایشات ونوشته شاهنشاه که معتقدم عاشق ایران وسربلندی و عظمت مملکت و آسایش و امنیت مردم بود درکتاب پاسخ به تاریخ استناد می کنم که چنین فرمودند:

«ژنرال هایزر ازقره باغی خواست که ملاقاتی بین او ومهندس بازرگان ترتیب بدهند. ارتشبدقره باغی به من گزارش داد ولی نمی دانم دراین ملاقات چه گذشت، می دانم ارتشبدقره باغی ازتمام قدرت خود استفاده کرد تافرماندهان ارتش را ازهرگونه اقدام و تصمیم قاطع باز دارد. او اکنون تنها کسی است که ازجریان این مطالب اطلاع دارد ،زیرافرماندهان و امرای ارتش یکی پس ازدیگری به قتل رسیده اند و تنها ارتشبد قره باغی به وسیله مهندس بازرگان ازقتل نجات یافت».

من اعتقاد داشتم و دارم که اعلیحضرت فقید انسانی شریف و وطن پرست و بشر دوست و بی غرض بود. ترقی و پیشرفت من و شما وخیلی ها بعلت عنایت و توجهات آن بزرگ مرد بوده است.

مسلما گفته و نوشته آن مرد وطن پرست سندی است غیرقابل تفسیر و انکار، دیگر پادشاه عقده و حسادت یا غرضی ندارند که چنین باصراحت مرقوم فرموده اند.

تیمسارقره باغی عزیز، جنابعالی درهیچیك از گفته ها ونوشته های خود توضیح ندادید که چرا درباره بیطرفی ارتش و آن اعلامیه که موجب شرمساری ارتشیان می باشد با نخست وزیر و شورای

سلطنت مشورت نکرده اید؟

شاید بعلت تعهداتی بوده است که درمقابل شریعتمداری و بهشتی و مهندس بازرگان داشته اید. چون می دانستید که اگر با نخست وزیروشورای سلطنت مذاکره نموده یا به آنهاگزارش می دادید آنها مخالفت می کردند و شمارا ازتعهدی که کرده اید منصرف می ساختند. کما اینکه نخست وزیرموقت آقای مهندس بازرگان چنین گفته است «خوشوقتم بدین وسیله به اطلاع ملت مبارز و مسلمان ایران برسانم که با شنیدن اعلامیه مورخ ۲۲ بهمن شورایعالی ارتش با کمال قدرت اعلام بیطرفی درامورسیاسی وپشتیبانی ازتمام خواستهای ملت کردند و تیمسار ریاست ارتش قره باغی درملاقات حضوری همکاری خودرابا دولت موقت این جانب اظهار نمودند...»

بازرگان صریحا ازهمکاری شخص شما یاد می کند. به این ترتیب این مسأله صراحت دارد که شما نه تنها اعلامیه بیطرفی را صادر کرده اید بلکه درملاقات حضوری همکاری خودرا اعلام داشته اید. ممکن است شما این مطلب را که در رادیو و جراید ایران پخش شده تکذیب کنید ولی نتیجه عملتان همان خواهد شد که مملکت به دست شورشیان افتاد. این که دیگر قابل انکارنیست.

درآن برهه حساس تاریخ بهترآن دیدید که اعلامیه را شخصا منتشر سازید وفاتحه کشوررا بدست شورشیان بخوانید و خود را به ساحل نجات برسانید.

تیمسارمعظم، شما یك ارتشبد با اطلاعات وسیع نظامی و تحصیلات حقوقی هستید، حتما توجه دارید که مردم هرجامعه از افسران و مقامات ارتش متوقع هستند که درمواقع حساس کشور ومردم را یاری کنند نه آنکه آنهارا به حوادث بسپارند و خود در مکان امنی بسر برند. کدام مقررات نظامی اجازه می دهد که شما بعنوان (بیطرفی) تمام سازمانهای نظامی و پایگاهها وسلاح هارا

دراختیار شورشیان بگذارید؟

درزمان جنگ، وقتی دوکشورباهم متارکه می کنند یکی از شرایط پس ازتسلیم حفظ جان شکست خوردگان است. شما که می خواستید تمام پادگان هارا به مخالفین یاشورشیان یاکمونیستها یا مجاهدین و فلسطینی ها درلباس اسلامی بسپارید حداقل می خواستید این تعهدرا ازآنان بگیرید که جان همکاران و همقطاران شمارا حفظ و تضمین کنند نه آنکه به خانه آنها بریزند و همه را دستگیر کرده و اموال آنهارا غارت کنند و آنها را به دست جلادانی مثل خلخالی (ننگ اسلام) که باهمکاری مجاهدین بودتحویل دهند و آنهادرکشورجوی خون ازافسرونظامی راه بیاندازند. این (بیطرفی) بود یا تسلیم؟ یا فرار؟ تیمسارقره باغی. این بدترین نوع تسلیم بود یعنی (تسلیم بلاشرط)

مردم ایران حقایق را می دانند و این گفته ها ونوشته ها تأثیری درطرزتفکر آنهاندارد.

این ۳یا۵میلیون هموطن ما که ازکشورآواره شده اند و شصت میلیونی که درداخل با یأس و نومیدی زندگانی می کنند این وضع را ازاین اعلامیه بیطرفی و بی لیاقتی ارتش می دانند. آنها می گویند این همه بودجه خرج ارتش و نیروهای سه گانه کرده ایم و این همه ارتشبدو سپهبد ونظامی و سلاح و تشکیلات داشته ایم و ارتش پنجم جهان بودیم لذا نمیباید کشوررا به این صورت تحویل شورشیان می دادید.

انقلابیون دراعلامیه و برنامه انقلابی خود درمصاحبه ها وگفته ها یادآور شدند که مافکر می کردیم باوجود این ارتش حداقل سه سال جنگ و مبارزه می کنیم تادرکشورحاکم شویم، درحالی که یك شبه دیدیم معجزه صورت گرفت و کشور تحویل ما شد، این چه معجزه ای بود جزاعلامیه بیطرفی ارتش!!

تیمسارقره باغی با این همه مصاحبه ها و نوشته ها و گفته ها که هرروز دررادیو وجراید ازسوی جنابعالی در رسانه های گروهی منتشر می گردد و هرنوشته و هرگفته و نظریه ای را رد می کنید، می ترسم کار بجائی بکشد و برسد تا این گفته رهبر و پیشوای میهن پرست ایران شاهنشاه را که درکتاب پاسخ به تاریخ درباره شما نوشته اند به صورتی ماهرانه ردکنید و بگوئید آن را دشمنان من دیکته و یا بدون اطلاع پادشاه درکتاب گذارده اند، ازجنابعالی بعید نیست!

تیمسارقره باغی عزیز، باوربفرمائید هیچ خصومت و اختلافی با شما نداشته و ندارم لابد فراموش نکرده اید که سالها یك دوره خانوادگی با تیمسار ارتشبدجم افسری که به او احترام گذارده و دوست باارزش خانوادگی من است و ارتشبد فردوست که صرفنظر ازهرگونه مسائل سیاسی دوست قدیمی بود و من مدیون او هستم و در نجات من یار ومددکار صمیمی بوده و چند دوست دیگر دوره فامیلی داشتیم و صمیمانه برای شما وخانواده شما احترام داشته و دارم و شمارا افسری شایسته می دانم و نمی خواهم به جزئیات بپردازم. درعالم دوستی و ارادت می خواستم بگویم اینطور دررسانه های گروهی تبلیغات نکنید. این بمنزله دست وپازدن کسی است که درباتلاق افتاده وداردغرق می شود که هرچه بیشتر دست و پا بزند خطرزیادتر می گردد.

مردم ایران باید درباره کارهای افراد قضاوت کنند و تاریخ نویسان اصیل که عشق وطن دارند باید حقایق را بنویسند و الا گفته ها و نوشته ها اگر توأم با حقیقت و صداقت و شهامت اخلاقی نباشد اثری ندارد و ازقدیم گفته اند:

حدیث نیك و بد ما نوشته خواهد شد

زمانه را سندی و دفتری و دیوانیست.

چرا فقط مصادره اموال؟

درپاسخ به گفته های ارتشبدقره باغی مطالب زیادی انتشار یافته که چون صفحات کتاب زیرچاپ بوددیگرنقل آنهامیسرنگردید. سرتیپ معین زاده حتی نوشته که ارتشبدقره باغی بالباس مبدل به دیدارخمینی رفته است.ایرج بدره ای فرزندشادروان سپهبد بدره ای ضمن پاسخ مفصلی چنین یادآورشده است:

اظهارات قره باغی بنا به کینه وحسادت دیرینه اش باارتشبد اویسی می باشد. اونوشته است زمانی که خون سربازان وطن از نابودانهای مقرانقلابیون به جویهای شهرسرازیر می شدوسرتیپ معین زاده هاوارتشبداویسی هامیثاق انتقام می بستندقره باغی وفردوست کجابودند؟سئوال من ازآقای قره باغی این است که چراسپهبدبدره ای پس ازابرازنگرانی ازوضعیت نیروی زمینی و اعلامیه بیطرفی ارتش بلافاصله(بعدازامضا) به فرمانده لشکرقزوین وچندواحددیگر دستور حرکت به تهران رادادە بود؟ چرا تیمساررییعی را که بقول خودش در ۱۹بهمن با انقلابیون بیعت کرده بود تهدید می کردند؟ چرا بقول فردوست، قره نی ازاقدامات سپهبد بدره ای وگاردشاهنشاهی ابراز نگرانی می کرد؟ آیا عملیات صاعقه وتندرونجات نیز زائیده خیال تیمساران غرض ورزبود؟بادرنظرگرفتن اینکه منزل سازمانی خالی از سکنه وعاری ازاموال شخصی آقای قره باغی مورد تجاوزقرارگرفته شده بود، تعجب دراین است که درمدتی کمترازیك ماه بعداز۲۲ بهمن ۵۷صدهاتن پاسبان،سرباز،درجه دار،افسرجزء،افسرارشد،امیر ووزیرو وکیل ونخست وزیربه جرم همکاری وخدمت به رژیم پهلوی تحت عناوین مفسدفی الارض ومحارب باخدامحاکمه واعدام وترور ومصادره می شوند درصورتی که آقاچندسال بعد آن هم پس ازخروج ازایران فقط مشمول مصادره اموال می شود؟ امیدوارم سوء تفاهم نشودکه خدای نکرده اززنده بودن وی بیزارم بلکه خداراهم شکر می کنم که آقا باقی است و درگیرباما. امیدوارم که بجای همه شهدای وطن همینطورباقی بماند وبجای هرگلوله که به سوی آن جان باختگان شلیك شد سالی به عمرش اضافه گردد.

ارتشبد قره باغی
وقتی فرماندهان ارتش اعلام (بیطرفی)کرده بودند
چیزی ازارتش باقی نمانده بود

ارتشبدجم
این اولین باراست که یك ارتش پانصدهزارنفری
درمقابل اوباش متلاشی می شود

سپهبد پرویزخسروانی
این (بیطرفی) نبود بلکه (تسلیم بلاشرط) بود

سپهبد سعید رضوانی
این (بیطرفی) نبود بلکه (سقوط ملی) بود

اسامی نمایندگان مجلس شورای ملی وحوزه انتخابی آنان در ۲٤ دوره قانون گذاری

ازبدو مشروطیت تاسال ۱۳۵۷حدود سه هزار نفراز نقاط مختلف کشور به نمایندگی مجلس شورایملی انتخاب شده اند.افرادی فقط یك دوره وتعدادی تا۱۲دوره به مجلس راه یافته اند. ازاین نظرلازم بنظر رسید اسامی کلیه نمایندگان عصر مشروطیت دراین جلدازکتاب منتشر گردد که باذکرحوزه انتخابی به نظرتان می رسد.

آبادان:

حسام الدین رضوی -صالح شاه خویی-شکرالله بختیاری پور -بانومهرآفاق آصف پور-محمود شریفی - غلامرضا اخلاقپور -غلامحسین دانشی.

آباده:

رضاحکمت(سردارفاخر) - میرزااسماعیل خان نجومی - ابوالحسن رضوی- محمدحسین صولت قشقایی - محمدرضا امیدسالار- دکتررضانجیمی- عنایت الله قائمی .

آمل:

سرهنگ ملکزاده آملی - علاء الدین زرین پور- سیدجلال تقوی لاریجانی.

آستارا:

سرهنگ اسمعیل آزمین - سیدابوالفضل اقبالی - علی ماهیار -اسمعیل اکبر- اشرف حریری.

ابهر:

منوچهر سعیدوزیری- سیدکریم کاظمی.

اراك:

میرزااسماعیل خان ممتازالدوله - عبدالرضاخان سالارفیروز، (رکن الممالك)- عبدالحسین میرزا فرمانفرما- حاج عباسقلی سهم الملك - حاج میرزاشمس الدین - لسان الملك-مرتضی قلیخان بیات، (سهام سلطان)- حاج اسماعیل اراکی(عراقی)-عمادالدین سزاوار- عزت الله بیات - حسن خاکباز محسنی- حسین مکی - یوسف شکرائی - مهندس هرمز شاهرخشاهی - حسن سراج حجازی - حسنعلی گرکانی - سیدفضل الله پروین - دکتر محمدخزایلی - اکبر مهاجرانی - بانوعصمت مشائی.

اردبیل:

میرزآقاخان عصرانقلاب - سیدابوالفتح علوی خلخالی - میرزاصادق خان طباطبائی وکیلی - حاج محمدتقی وهابزاده - میرزاجعفرخان پناهی - محمدرضا اردبیلی- شیخ حسین لنکرانی - مهدی باتمانقلیچ -احد وهاب زاده - فضلعلی هدی - مهندس عدلی - داود مؤیدامینی - دکتراحمدنایبی - بانولطیفه وحیدی.

اردستان:

سیدمحمدباقر نیری - امیرحسین عامری - سیدحسین مهدوی اردستانی - جعفرقلی پیرزاده منهوجی.

اردکان:

حاج محمدحسین حکمت یزدی - ایرج ملك افضلی - منوچهر یزدی.

اردل:

عبدالمجید بختیار بختیاریها - جمشید بختیار بختیاریها- مجیدبختیار- دکترسیدمحمدجزایری.

اسدآباد:

مهندس علی برومند - اسماعیل بهره مند.

اصطهبانات و نیریز:

عباسقلی عرب شیبانی - غلامرضا ایلخان - محمدتقی معزی -دکترعلی اصغر آزاد-محمدصادق کاظمی .

اسفراین - جوین:

محمدرضا ثامنی - دکترمهراب برزگر - دکتر غلامعلی محمدی کوشکی.

اصفهان:

حاج میرزاعلی ادیب التجارنقشینه - حاج سیداسماعیل دبیری اصفهانی - میرزاهادی جواهری اصفهانی - مرتضی قلیخان نائینی - مرتضی قلیخان صمصام بختیاری - میرزاابراهیم منشی - حاج میرزا احمد فاتح الملك - سیداسدالله چهارسوقی - شاهزاده سلیمان میرزا- حاج میرزاحسین خان نائینی - حاج میرزا علی اکبر شیخ الاسلام - میرزامهدیخان عمادالسلطنه (مشیرفاطمی)-حاج میرزا حبیب الله امین التجار اصفهانی - دکترمیرزااحمداحتشام - حاج میرزایحیی دولت آبادی - میرزاحسین خان جلائی - محمدباقر الفت - امیرحسین ایلخان ظفر - حسین خان فاطمی -محمدعلی اوحدی - تقی فداکار - حیدرعلی امامی - حسام الدین دولت آبادی - عزیزالله اعزازنیك پی - صفا امامی - ابوالفتح قهرمان - محمد

تقی برومند - مجتبی دولت آبادی - دکترعبدالحسین مشیرفاطمی - محمدباقر برومند - دکتر عبدالباقی نواب - محسن صدری - حسین معتمدی - سیدعلی صایب - مانی - سرتیپ حسن وحدانیان - مهندس محمود پروشانی - حسین مظاهری -بانو فاطمه پیرنیا (پیرزاده) - دکترمحمدتوانا - ملکتاج برومند -عبدالحسین مانی - سیداسماعیل نواب صفوی -مصطفی طغیانی دولت آبادی.

الیگودرز:

امیرحسین فولادوند-مهندس حسین خسروی-عبدالله توکلی.

اهر:

میرزاسلیم ایزدی - میرزا ابراهیم امام جمعه - دکترقاسم اهری - محمدبهادری - علی اکبر امامی اهری - دکترسعید حکمت - کمال الدین عابدی.

اهواز:

عبدالحمید بختیار - حاج احمد عامری - محسن موقر - سیدمحمدعلی مرتضوی - ناصر عجم - رضا ضیائی احمدی - موسی عباس عطایی - صدری کیوان - احمد کمیلی زاده - مهندس محمدحسین بدیعی - مجتبی رشیدی - عبدالعباس طرفی.

ایذه:

ملکشاه ظفر - نورعلی شهابی.

ایرانشهر:

سیدحسین خان - میرزاآقاخان دیوان بیگی - ابراهیم قوام - جوادخان ابراهیمی ریگی - مراد ابراهیمی ریگی - مهدی ارباب - مراد ریگی - تیمسار روح الله کیکاوسی - عیسی مبارکی - حاج کریم بخش سعیدی - محمد میرلاشاری.

بختیاری:

علیقلی خان بختیاری -امیرحسینخان ایلخان بختیاری.

ایلات خمسه و فارس:

اورنگ وقارالسلطنه - شیخ محمدتقی امین الشریعه فسائی - ذوالقدر - سیدیعقوب انوار - سیدجواد محقق - حبیب الله مجد ضیائی - میرزاعلیقلی خان هدایت.

ایلام:

مرتضی عرفانی - جواد موسوی کبیری - مرتضی ابوذر - حسن ملکشاهی - عبدالعلی نیك روش.

ایوانکی:

میرزاعلی اکبرخان داور - سیدعلاء الدین بهبهانی -میرزا ابراهیم آشتیانی - سیدابوالحسن قاضی نوری - سیدمحمد محیط لاریجانی - محمدرضا آشتیانی زاده - عبدالرحمن فرامرزی - سیدشمس الدین قنات آبادی - منصور صادقی - محسن دولو - اسماعیل رحیمی لاریجانی.

بابل «بارفروش»:

محمدحسن خان مفتخرالممالك: - محمدعلی مازندرانی - ابوالحسن شاهزاده شیخ الرئیس - میرزا احمدخان نیرالسلطان - میرزاحسین خان دادگر(عدل الملك) - میرزااصلانخان نظام السلطان - میرزاصادق خان منتصرالسلطنه - میرزامهدی خان نصیرالسلطنه - شیخ حسین نوری زاده - میرزا اسماعیل خان مدبرالدوله - میرزا احمدخان شریعت زاده - میرزاعلی اکبرخان ملك زاده آملی - میرزا معصوم خان حمزه تاش - محمدتقی اسفندیاری - اسدالله یمین اسفندیاری - رحمانقلی خلعت بری - عباس اسلامی - موسی گودرزی - دکترعلی جلالی - دکتر حمیدآهی - ابوالحسن عمیدی نوری - ارسلان خلعتبری - دکترحسن متین -مهندس افراسیاب کیا - امامعلی حبیبی - دکترمهین صنیع - دکترعبدالله بهزادی - دکترقدرت الله واحدی - نظام الدین بزرگ زاده .

بافت:

نزهت نفیسی - مهندس محمدباقر بهرام زاده - عاطفه امیرابراهیمی - دکترمحمد فرزان امیری.

بجنورد:

حاج محمدحسین بجنوردی -یارمحمدخان افشار(سردارسعید) -میرزامحمدتقی بهار(ملك الشعراء) -حبیب الله ،سردار منتصر شادلو-حاج حسن آقاملك -علی بزرگ نیا(صدرالتجار) - مسعود ثابتی -میرزاابوالقاسم اعتصام زاده - داود طوسی - اردشیر شادلو - نصرالله شادلو - یارمحمد شادلو ایلخانی - دکتر سیدعلی پورهاشمی - خانلر قراچورلو - رضا سجادی - هوشنگ شادلو.

برخوارومیمه:

علیرضا ریاحی - دکترحیدرقلی برومند.

بروجرد:

میرزاجوادخان مؤتمن الملك همدانی - شاهزاده مبشرالسلطان - سیدمحمد - سیدعبدالحسین - حاج علی اصغرسلطان العلماء - حاج سیدحسن شریعتمدار - میرزا احمدخان مستشارالسلطنه - سیداحمد خان اعتبارالدوله - یوسف خان مشاراعظم -سیدمحمدتقی طباطبائی (سلطان العلماء) - میرزاتقی بروجری - جواد فخرطباطبائی - اسماعیل یاراحمدی - دکترعبدالحسین اعتبار - امیرقاسم فولادوند - علاء الدین فریداراکی - احمدمهران - غلامحسین فخرطباطبائی - دکترعبدالحمیداعتبار- سرلشگر وجیه الله آزموده.

بروجن:

سلطان مرادبختیار - سیدحسین میرافضل - دکترسیدنورالله ستوده.

بم:

حاج اسماعیل خان اعتبارالسلطنه - عبدالله عدل اسفندیاری

-میرزامحمداسماعیل امیراحتشام وکیلی -میرزاحسن خان ابراهیمی مختارالملك - دکترمهدی خان ملك زاده -لطفعلی رفیعی - علی اکبرسالاربهزادی - زین العابدین سالاربهزادی - امان الله اولیاء - عیسی تدین.

بناب:

میرزاختائی قلعه جوقی - مهندس غلامرضا زنجانچی - رحیم زهتاب فرد- ایراهیم خلیل حیدرزاه امین.

بندرپهلوی:

اسماعیل مرزبان (دکترمؤدب السلطنه) - حسن کی استوان - حاج آقا رضا رفیع -میرزاکاظم مژدهی -حسن اکبر- ابوالمکارم معتمددماوندی -محمود محمودی - احمد داراب - غلامحسین ابتهاج - دکتر فریدون کشاورز- فریدون نعیمی اکبر - دکترحنیفه رمضانی - منصور انشاء -هرمز پیشوایی.

بندرعباس:

میرزاعبدالله خان منتصرالسلطان مدحت - حاج سیدمحمدباقر دستغیب - میرزاعلی کازرونی - مشیردوانی - عبدالله گله داری - دکترمصطفی مصباح زاده - مهدی ارباب - میرهاشم شمس - دکترسیدیحیی بهبهانی - حبیب الله احمدی - احمد دانشمند - سیدمسلم قریشی.

بندرلنگه:

محمدعلی،آموزگار.

بندرمعشور(ماه شهر):

مهندس بهمن عطائی -عبدالعزیز راشدی.

بندربوشهر:

حاج محمد معین التجاربوشهری - میرزامحمدعلیخان ملك التجار- میرزاعلی خان کازرونی - میرزا احمدخان اخگر- میرزا

محمدعلیخان نظام مافی - شیخ علی خان دشتی - میرزامحمد رضاآیت الله زاده شیرازی - حاج محمدرضا بهبهانی - شکرالله صفوی - محمود عزیزی - خلیل دشتی - احمدفرامرزی - دکتر حسن علوی - احمداخگر - محمدباقر بوشهری -عبدالله دشتی - صمدنامور - دکترسیدحسین طبیب.

بوکان:

دکترسیدعلی مدنی - دکترسلیمان انوشیروانی - محمدنوری.

بویراحمد - یاسوج:

ناصرقلی فرهادپور - صدرالله رئیسی اردکانی.

بهار:

اسماعیل جلالی - پرفسورجعفر مخبرفرهمند - روح الله جعفری - عبدالله قراگوزلو.

بهبهان:

سیدامان الله بهبهانی - محمدجوادخان سرداراقبال بختیاری -سیدمحمدصادق طباطبائی - حبیب الله نوبخت - سلطانعلی سلطانی شیخ الاسلام - مهندس سلطان محمد سلطانی - دکترمظفر زعفرانلو- طاهرجوکار.

بوئین زهرا:

دکترخسرو مهدیزاده -حسن ایمانی زهرائی - محمدرضا وکیل گیلانی.

بهشهر:

ابوالقاسم پاك ذات - ابوالفضل بریمانی - موسی اشرفی - هوشنگ شریفیها.

بیجار «گروس»:

شیخ محمدحسین مجتهد - میرزاعلی اکبرخان دبیرسهرابی - سیداسماعیل شیخ الاسلام ملایری - عبدالحسین اورنگ - مصطفی

ذوالفقاری - بهمن شاهنده - علی اوسط یگانه.

بیرجند:

شیخ اسماعیل - میرزامحمدنجات - محمدتقی منتصرالملك - عبدالحسین تیمورتاش(سردارمعظم خراسانی) - سیدمحمدتدین -میرزاعلی خان اقبال - محمدتقی معتضدی - محمدعلی منصف - امیرحسین خزیمه علم -دکترمحمدحسن اعتمادی-ابوالفضل سلیمانی کاشانی- امیرعلم خزیمه .

پاوه:

حبیب الله امام مردوخ - سالار جاف.

تاکستان«ضیاءآباد»:

ناصرقلی فرهادپور - رضا کمالاتی - سیدباقر شادمان ولوی.

تبریز:

حاج میرزافضلعلی - حاج میرزاابراهیم شهیدتبریزی - سید حسن تقی زاده - میرزاابراهیم شرف الدوله کلانتر - میرزاحسنخان احسن الدوله - میرهاشم تبریزی - حاج محمدآقا حریری - حاج میرزاآقا فرشی تبریزی - هدایت الله میرزا - میرزا آقا اصفهانی - حاج میرزا یحیی امام جمعه -میرزاحسن معتمدالتجار-میرزاابراهیم حکیم الملك - سیدمحمدرضا مساوات - میرزاعبدالله معین الرعایا صادقی- شیخ محمدآقا خامنه ای - سیدجلیل اردبیلی -حاج میرزا رضا خان وکیلی - میرزااسماعیل خان نوبری - محمدعلیخان تربیت -شیخ اسماعیل هشترودی - شیخ رضا دهخوارقانی - میرزا احمد آقا قزوینی - میرزامحمدنجات - صادق خان منتصرالسلطان - شیخ محمدخیابانی - شیخ محمدعلی تهرانی - سیف الله اسکندری - میرزاباقرخان عظیمی -میرزافرج الله دبیراعظم - یوسف خان عدل - محمدولی میرزافرمانفرمائیان -لطف الله لیقوانی(صدق السلطنه) - میرزا ربیع مصدق الملك - میرزامحمودخان وحیدالدوله - حاج

میرزا عبدالعلی دیباشاهسون -زین العابدین رهنما-امیرنصرت اسکندری- دکترامین رفیع -والی زاده جوانشیری -میرزاابوالحسن ثقة الاسلامی - حاج میرزاعلینقی گنجه ای - میرزاموسی فتوحی - حاج رحیم قزوینی - میرزاعلی چایچی - میرزا عیسی لیقوانی - رضاقلی باستانی - میرزاجوادخان امامی خوئی - محمدتقی خان رفیعی - مرتضی امین - میرزاجعفراصفهانی-غلامحسین فرشی - محمد ابراهیم اصفهانیان - محمدخسروشاهی - فتحعلی ایپکچیان - مهندس اصغر پناهی - اصغر سرتیپ زاده - ابوالحسن صادقی - دکتریوسف مجتهدی - زین العابدین رحیم زاده - محمدتقی خوئیلر - جواد گنجه ای - ابوالقاسم لیقوانی -شیخ اسدالله ممقانی - علی اکبر ملکی - ناصر الدین ناصری - حبیب الله پناهی - موسی ثقة الاسلامی - دکتراحمدسیدامامی - ناصر صدری - عبدالحسین مجتهدی - دکتر ابوالحسن ملکی - علی اصغرمدرس - سید محمدعلی انگجی - احمدبهادری - سیدجوادخلخالی - سیدمرتضی شبستری - سید ابراهیم میلانی - بزرگ ابراهیمی - مهندس بیوك اردبیلی - رضا افشار - دکترعلی اکبر بینا - دکترغلامرضا عدل - محمد دیهیم - دکتر محمد شفیع امین - دکترمحمدحسین موسوی - مهدی ابراهیمی دریانی - حسن افتخارهشترودی - منوچهر پزشکی -ابوالفتح جهانشاهی - احمدحقشناس - اصغررائی باغمیشه - رحیم زهتاب فرد- حسین شکیبا - سعید پدرامی - جعفر جوادی - کاظم صدقیانی زاده - دکتراحمد ملکی - سرتیپ دکترغلامعلی خطیب شهیدی - احمد بنی احمد- محمدحسین اسحقی نژاد -سعید جوادی - مصطفی رحیم زاده خوئی - حسین میرزالو - فیروزلیقوانی.

تربت جام:

دکترخلیل ضیائی - مهندس غلامرضا آصفی - دکترفرهاد

قهرمان -میرمحمدحسین سیدکلال.

تربت حیدریه:

شیخ محمدکاظم مجتهد -شیخ حبیب افتخارالواعظین - سیدمهدی فرخ (معتصم السلطنه) - حاج میرزامحمدعلیخان مؤتمن السلطنه - حاج علی اکبر امین التجارامین -میرزاآقاضیاء الاطباء - عمادتربتی - جعفرکفایی - ابراهیم کسرائی - دکترابراهیم مدرسی -دکترسیدحسین مرتضوی - میرزامحمدصادق طباطبائی - حاج محمداسماعیل کاشف کاشانی - سیدحسین اردبیلی - هادی تربتی.

تفت:

مهدی لاری - دکترمحمد بقائی یزدی - محمدحسین حکمت یزدی - حسن صدر.

تفرش:

سیدمحمد میرهادی - مهندس فیروز فروهر- دکترمحمدحسین منصور.

تویسرگان:

علی اکبر جلیلوند رضائی - حاج مسعود جهانگیری - مهندس حجت الله اردلان.

تهران:

مرتضی قلیخان صنیع الدوله - میرزاجوادخان سعدالدوله - میرزامحمودعلامیر(احتشام السلطنه) - میرزاحسنخان مشارالملك - میرزاعلی اکبرخان دبیرسهراب(دبیرالسلطان) - علیخان نصرت السلطان انصاری - حسنعلیخان نصرالملك - میرزامحمدخان صدیق حضرت - میرزا اسماعیل خان عزت الدوله - حاج سیدباقر سادات اخوی - سیدیحیی سیدالحکماء لاریجانی - حاج سیدابراهیم اخوی تهرانی - میرزامحمودخان مشاورالممالك قمی - شاهزاده اسدالله

میرزا شهاب الدوله - شاهزاده یحیی میرزا ثقة السلطنه - امجدالسلطان -میرزااحمدخان معظم الملك - حاج میرزامهدیخان مجدالسلطنه-حاج شیخ علی مدرس نوری -میرزامحسن صدرالعلماء اصفهانی -میرزامحمدطاهرتنکابنی -حاج سیدنصرالله سادات اخوی - حاج سیداحمد مرتضوی - حاج محمدحسین امین الضرب -میرزاحسن خان وثوق الدوله - محقق الدوله - حاج آقامحمد معین التجاربوشهری - حاج محمداسماعیل تبریزی مغازه - محمدتقی شاهرودی - حاج محمدعلی شالفروش - محمدقلیخان مخبرالملك - میرزامحمود اصفهانی - حاج سیدمحمد صراف فدایی - حاج سیدآقا تیرفروش - حاج محمدابراهیم وارث - دکترسیدولیخان نصر - حاج محمدتقی شاهرودی «دهبنده» - میرزاحسینعلی ماهروزاده - حاج حسینعلی واعظ - حاج محمدتقی بنکدار - حاج میرزاابراهیم خیاط باشی - حاج شیخ اسماعیل بلورفروش - میرعبدالمطلب امین التجارکردستانی - شیخ حسینعلی - مشهدی باقر بقال - حاج شیخ حسنعلی - استادحسن معمارباشی پنجه علی - حاج ملاحسن وارث -سیدحسن چراغچی بروجردی،مدیرالاسلام - شیخ حسین تهرانی - حاج شیخ حسین دلال- حاج عبدالوهاب کلاهدوز - حاج عباسعلی نانوا - حاج علی اکبر پلوئی -حاج سیدمحمد ساعتفروش - استاد کربلائی غلامرضایخدانساز-حاج محمدباقرصابونی - سیدمحمدتقی هراتی -میرزامحمود خوانساری کتابفروش -سیدمصطفی سمسار- سیدمهدی دلال - امیرغلیخان امیرسلیمانی - ارباب جمشید - میرزاحسینقلیخان سیگاری - میرزاحسن خان مستوفی الممالك - شیخ محمدحسین یزدی -میرزا ابراهیم خان حکیم الملك - امان الله میرزا - میرزاتقیخان مجدالملك -میرزاابوالحسن خان معاضدالسلطنه پیرنیا - حسینقلیخان نواب - شیخ محمدعلی تهرانی -میرزاسلیمان خان - بیان السلطنه -میرزا

شکوه شاه فقید ازبیوفائی ها

۱۷می ۱۹٤٤

دانشمندمحترم جناب آقای الموتی

رونوشت نامه ای که چندی پیش برای روزنامه «نیمروز» فرستادم بدینوسیله خدمت تان تقدیم می کنم تاشاید برای مطالعات آینده آن نویسنده پرارزش مورداستفاده قرارگیرد.

فریبی که تاآخرزندگی شاه نیزادامه یافت

درشماره های ۲۵۱و۲۵۲(جمعه ۸ بهمن وجمعه ۱۵بهمن ۱۳۷۲) مصاحبه دکترامیراصلان امیرافشارآخرین رئیس شریفات سلطنتی بادکترمصطفی الموتی منتشرشده بود که ازهرجهت موردتوجه عموم مردم قرارگرفت و امیدوارم که آقای افشارهمانطوریکه وعده داده بودند خاطرات خودراکه مسلماً بسیارجالب خواهد بود منتشر سازند.

ایشان تذکر داده بودند که شاه درآخرین روزهای زندگی خودبا تلخی می پرسند «پس آنهمه کسانی که نسبت به اوابراز احساسات می کردند چه شده اند و درباره حسین صادق که درروزهای بین ۲۵ تا۲۸مرداد ۱۳۳۲ خودرانشان داده بود پرسیدند چه شده که در اینجاحضورنیافته وحتی یك تلفن نکرده ویك نامه هم ننوشته است»

این تذکرشاه خاطرات چهل سال پیش ودوره خدمتم درسفارت ایران در رم را به یادم آورد و ازاینکه یك فریب بزرگ تاآخرین روزهای زندگی محمدرضاشاه نیزادامه داشته است واقعاًمتاثر شدم، زیرا این امر حاکی ازآن است که شاه غالبا براساس اطلاعات غلطی که دریافت می کرده گمراه می شده است و همین گمراهی ها بود که

درمجموع منجر به سقوط او وقایع فاجعه انگیز بعدی شد.

روز۲٦مرداد ۱۳۳۲که شاه به رم آمدمن وسایراعضای سفارت ناهار را دررستورانی واقع درمحله پاریولی رم صرف می کردیم و طبعاًموضوع صحبت چیزدیگری جزبحث درباره وقایع اضطراب آورآن در ایران نبود. حسین صادق برای مدت کوتاهی به جمع ما پیوست و چون می خواست به اتفاق مرحوم زنوزی یکی ازتجار فرش مقیم رم، به فرودگاه برود ازیکی از دوستان تقاضای کوپن بنزین کرد. دراینجا برای روشن شدن مطلب باید این نکته را تذکر دهم که حسین صادق درپی شکست های مالی درکشورهای عربی خلیج فارس به رم نزد خانواده همسرایتالیائی خودآمده بود و چون استطاعت پرداخت حقوق گمرکی چندعدد فرش شخصی خودرا که ازکویت به رم فرستاده بود نداشت آن فرش ها درانبار گمرك فرودگاه مانده بود. درحال حاضر دررم دوفرودگاه معتبر وجوددارد. یکی بنام (فیومیچینوFumicino) که فرودگاه مسافری است و دیگری (چامپینوCiampino) که به حمل بار وامورباززرگانی اختصاص دارد. ولی درآن زمان فقط یك فرودگاه در رم وجودداشت که درعین حال برای مسافرت وحمل کالاهای بازرگانی ازآن استفاده می شد و طبعاً انبار گمرك نیز درآنجا قرارداشت.

درآن روز حسین صادق به اتفاق بازرگان ایرانی به فرودگاه می رفتند تا بازرگان فوق الذکر حقوق گمرکی قالی هارا بپردازد و پس ازترخیص ترتیب فروش وپرداخت پول حسین صادق را بدهد.

ازقضای روزگار آن روز مصادف با ۲٦ مرداد۱۳۳۲ شد بنا براین رفتن این دونفربه فرودگاه مطلقاً ارتباطی با آمدن شاه نداشت. منتهی درهمان وقت شاه نیز واردرم شد وچون مرحوم زنوزی احساسات شدید ملی داشت دست به تظاهرات پرشوری به نفع شاه زد که حسین صادق نیز با او همصداشد واین امر شاه راکه به امید

استقبال پرشور مرحوم نظام سلطان خواجه نوری وزیرمختار آن روزی ایران درایتالیا به رم آمده بود جای اورا خالی می دید سخت تحت تأثیر قرارداد.

من به وقایع عبرت انگیزی که درپی ورود شاه به رم صورت گرفت اشاره ای نمی کنم زیرا مطلب به درازا خواهد کشید فقط می خواهم این نکته را تذکر دهم که حسین صادق نهایت استفاده را از این موهبتی که بدون خواست او به سویش روی آورده بود کرد. وی نخست به وابستگی بازرگانی سپس به رایزنی بازرگانی و بعد به وزیر مختاری سفارت ایران دررم رسید و بالاخره نیز بعنوان سفیرایران نزد یکی ازسازمانهای بین المللی به ژنو واقع درسویس رفت تاسرنگونی سلطنت محمدرضاشاه همان مقام را برعهده داشت.

همانطوری که فوقا اشاره کردم مطالب مفصل تری در این زمینه وجوددارد که چون به لزوم کوتاهی نامه توجه دارم ازذکرآنها خودداری می کنم وفقط می خواستم این نکته را تذکر دهم که حضورحسین صادق وبازرگان ایرانی درفرودگاه و همزمانی آن با ورود شاه فقط براثر یك اتفاق بود و این که شاه تصور می کرد حسین صادق برای استقبال او به فرودگاه رفته بود وازآقای افشار می پرسید چرا وی نه خودرا نشان می دهد و نه اظهار وجودی می کند برمبنای یك تصور غلط بود. خدا می داند درمدت سلطنت محمدرضاشاه پهلوی چقدر ازاین مطالب غیرواقعی به اطلاع شاه رسیده وباعث گمراهی اوشده بود واصولا ازسیستمی که همه در خدمت یك فردباشند وازگفتن مطالبی که باعث کدورت خاطر بشود اجتناب می کنند جز این چیز دیگری نمی توان انتظارداشت ومسلماً یکی ازعوامل متعددی که باعث سقوط شاه و بروزفاجعه شد همین فریب کاری ها و بی اطلاع ماندن او ازواقعیت ها بوده است.

واشنگتن - اول خرداد ۱۳۷۳- م - م

وصیتنامه احمدشاه

آقای دکترالموتی

من ازعلاقمندان به کتاب های ایران درعصر پهلوی هستم. چون این رشته ازانتشارات مجموعه ایست که تاریخ معاصرایران را ازهرجهت دربرمی گیرد لازم بنظرمی رسد که قسمتی ازخاطرات دکترمتین دفتری رادرباره وصیتنامه احمدشاه که سندمهم تاریخی است برای شما بفرستم که درکتابها به چاپ برسد.

باتقدیم احترام - رضا نقوی

برلن - بیستم تیر۱۳۷۳

وقتی احمدشاه قاجاردرپاریس فوت کرد من آنجا بودم. حسین علاء وزیرمختار ایران درفرانسه به امر رضاشاه ازمن کمك خواست برای معتبرکردن وصیتنامه مرحوم احمدشاه که یکی ازسردفتران اسنادرسمی پاریس به زبان فرانسه بخط خودموصی (به اصطلاح قانونی - وصیتنامه خودنوشت) ابرازکرده و مواجه با اشکالات قانونی شده بود. نماینده بانك آمریکائی گرانتی تراست کمپانی مقیم پاریس وصی احمد شاه شده بود وچندین جلسه برای توضیحات نزد من آمد. دراین وصیتنامه موصی ازثلث مالش برای معاش برادرش محمدحسن میرزا ومخارج تحصیل فرزندان اومقرری ماهیانه و برای مرحوم لقمان ادهم (حشمت السلطنه) رئیس دفترش پاداشی و برای نگاهداری مقبره خود و پدرش درعتبات اعتباری پیش بینی کرده که خیرات و مبرات او منحصر بهمین چندفقره بودوبانك نامبرده رامأمورکرده بودکه ماترك اورانگاهداری وازمنافع آن مخارج زندگی اولادانش راتابلوغ به سن۲۱ سالگی تأمین نماید. بانك مأمور اجرای وصیتنامه به استنادگواهینامه قانونی که ازمن گرفت توانست سپرده ها،پولهاوجواهرات موصی رابوسیله محاکم صلاحیتدار ازبانك های سویس بگیرد وضمیمه سپرده های نزدخود بکند. نکته جالبی که بخاطرم مانده این است که مرحوم احمد شاه پاکت حاوی وصیتنامه رالاك ومهرکرده وسجع مهراو(عبدالراجی احمدبن محمدعلی) بود.

محمدرضاشاه پهلوی به تقسیم اراضی بین زارعین علاقه زیادی داشت. قبل ازاصلاحات ارضی مقداری اززمین های سلطنتی را بین دهقان ها تقسیم می کرد که اسناد آن درکاخ مرمر توزیع می شد. دراین مراسم نویسنده کتاب وچندتن ازروزنامه نگاران حضور دارند.

درتیرماه سال ۱۳۳۱ که مجلس شورایملی بعدازاستعفای دکترمصدق به نخست وزیری قوام السلطنه ابرازتمایل کرد دیداری باروزنامه نگاران داشت که این عکس درخانه قوام درخیابان کاخ گرفته شده است.

عمیدی نوری - هاشمی حائری - پیراسته - پازارگاد- سرهنگ یمنی - ابوالقاسم پاینده - یزدانبخش - بیوك صابر - اعتضادی - حسن فرامرزی - حسین آموزگار و نویسنده کتاب و چندتن دیگر دراین عکس دیده می شوند.

چندعکس تاریخی ازدکترمصدق

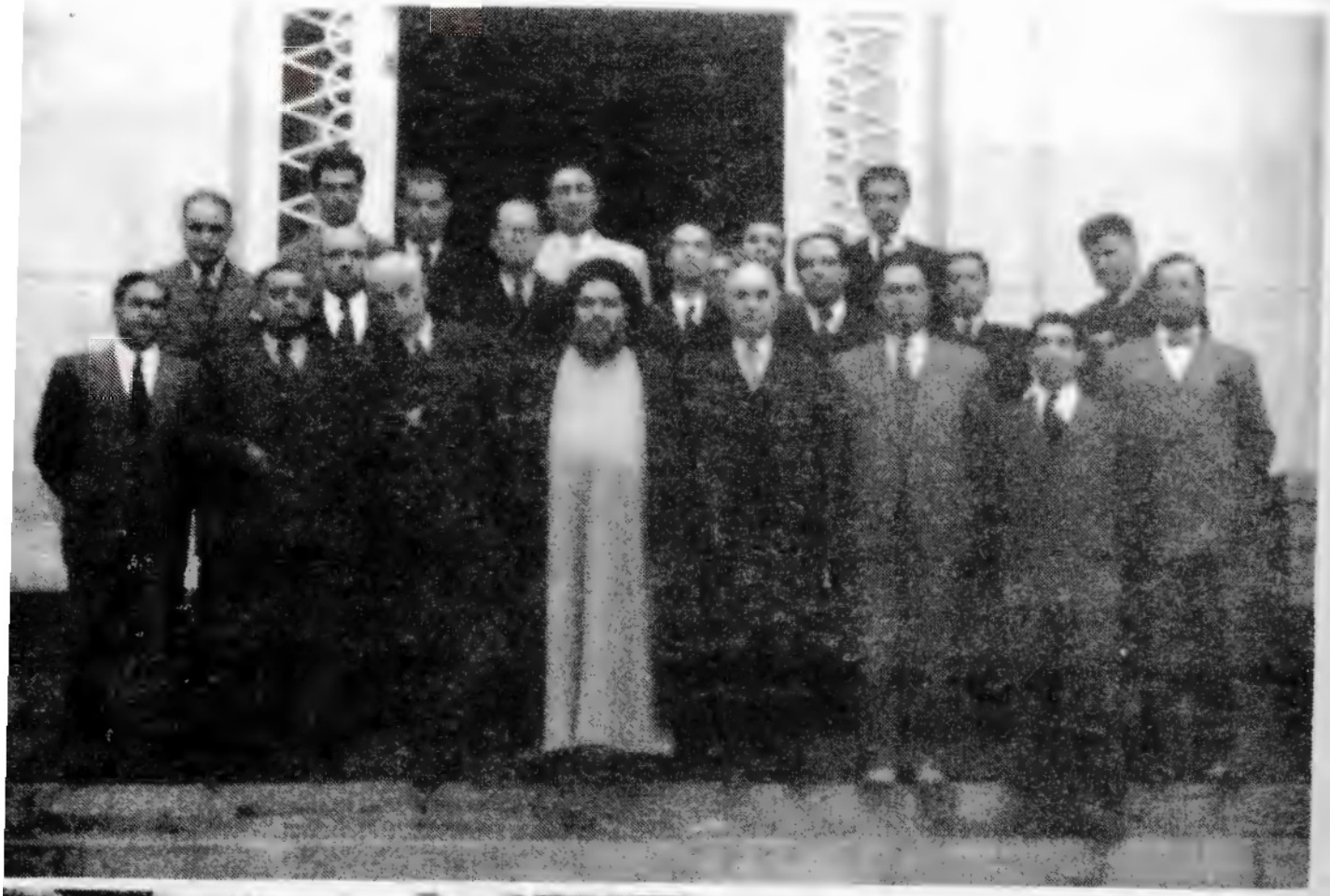

ازتظاهرات و تحصن دردربار که نویسنده نیز با عنوان روزنامه نگاردرآن شرکت داشته است.

آنچه که گفته و نوشته می شود این است که ریچاردنیکسون وهنری کسینجردر تحکیم رژیم سلطنت ایران و پایه های قدرت محمدرضاشاه وکارتروهمکارانش درتضعیف و سقوط رژیم ایران نقش مؤثری داشته اند.

وقتی محمدرضاشاه پهلوی قدرت داشت صدام حسین با کمال افتخارقرارداد ۱۹۷۵راامضا کرد. هنگامی که ایران ضعیف شد و رژیم جمهوری اسلامی کشوررادچارهرج ومرج ساخت صدام حسین باکمال وقاحت قرارداد ۱۹۷۵ راپاره کردوبدنبال آن به ایران حمله نظامی نمود.

شاه و شهبانو و ولیعهد درتبعید

دکتراحسان یارشاطر

باپایه گذاری (انسیکلوپدی ایرانیکا) با همکاری دانشگاه کلمبیا یك کارفرهنگی را پیگیری می کند

سرداودالیانس که درعنفوان جوانی بادست خالی ازتهران به لندن آمده درسایه لیاقت و کاردانی اکنون سلطان نساجی اروپاگردیده و به دریافت لقب(سر)نائل شده و نام او با ۱۸۰میلیون پوند ثروت جزویکصدتن ازثروتمندان انگلستان درآمده است.

دکتر «ویدا» متخصص جراحی وزیبائی که دردانشگاه نیویورك باعنوان آسیستان تدریس می کندبه ریاست انجمن جراحان زیبائی نیوجرسی انتخاب گردیده است.

دکترفخرالدین جمالی استادعلوم داروئی دانشگاه(آلبرتا)درکانادا برنده جایزه (مك کین کاتل) شد.این جایزه همه ساله ازطرف آمریکائیهابه برجسته ترین محقق (فارماکولوژی بالینی) داده می شود که درسال ۱۹۹۲ به این پزشك ایرانی داده شد.

دکترجلال افنان جراح ایرانی درایالت اوهایو به ریاست دفتراین کالج آمریکائی انتخاب شده است. او همچنین درسال ۱۹۹٤ ریاست بخش آمریکائی کالج جراحان را عهده دار گردیده است. دکترافنان متخصص بیماریهای گوش وحلق وبینی است.

دکتررحیم کریمپوراستادریاضیات دانشکده علوم دانشگاه (ایلینوی جنوبی) درآمریکا بعنوان استادبرجسته سال ۱۹۹٤ انتخاب گردیده است. درمراسمی که دراین دانشگاه برگذارگردید لوحه افتخار وچکی به مبلغ دوهزاردلار بعنوان تقدیر ازخدمات به وی اهداء شد. دکترکریمپور مدت چندسال ریاست دانشکده علوم(مدرسه عالی پارس) راعهده داربود ونتوانست درایران بماند به آمریکا رفت و چنین موفقیتی نصیب اوشد.

شجاع الدین شفا
با انتشار کتابهای ارزنده ونوشتن مقالات کوبنده و تحقیقی وظیفه میهنی خودرا صمیمانه انجام می دهد.

دکترمنوچهرگنجی
باتأسیس سازمان درفش کاویانی و (حقوق بشر) با رژیم جمهوری اسلامی مبارزه می کند.

مجاهدین خلق با تأسیس سازمان شورای مقاومت ملی و اعلام مریم رجوی بعنوان رئیس جمهور موقت درسال ۱۳۷۳ دامنه فعالیت خودرا توسعه داده و علیه جمهوری اسلامی مبارزه می کنند. گروهی ازهنرمندان با این سازمان شروع بهمکاری کرده و ازجمله مرضیه خواننده معروف ازتهران به پاریس آمده و به این سازمان پیوسته است.

بازگشت به ایران نزدیك است

رضا پهلوی«رضاشاه دوم» با سفر به انگلستان و فرانسه درشهریورماه ۱۳۷۳ به روزنامه نگاران گفت:«این سفرمرحله تازه ای ازمبارزه برای رهائی ایران می باشد. تفاهم میان گروههای سیاسی به هم بستگی و وحدت نزدیك شده است ولی هیچگاه بارهبری مجاهدین خلق دیدار و گفتگو نداشته است.

اوبه نماینده روزنامه (ایندی پندنت) گفت مردم ایران صبرشان به آخر رسیده بهمین جهت تا آرامی ها روبه گسترش است. امروز جهان هم تحمل خودرا در برابر گروه حاکم درصدورانقلاب ازدست می دهد.

رضاپهلوی ۳٤ ساله گفت ارتش آماده است و نیروهای مسلح بیش ازهر کس نسبت به من تمایل دارند، من با آنها در تماس هستم وآمادگی دارند تا بادریافت اشاره وارد عمل شوند. رضاپهلوی گفت بازگشت به ایران خیلی نزدیك است.

باتغییررژیم درروز۲۲بهمن ۱۳۵۷

رژیم تازه عده زیادی رادرتهران وشهرستان ها به جوخه اعدام سپرد

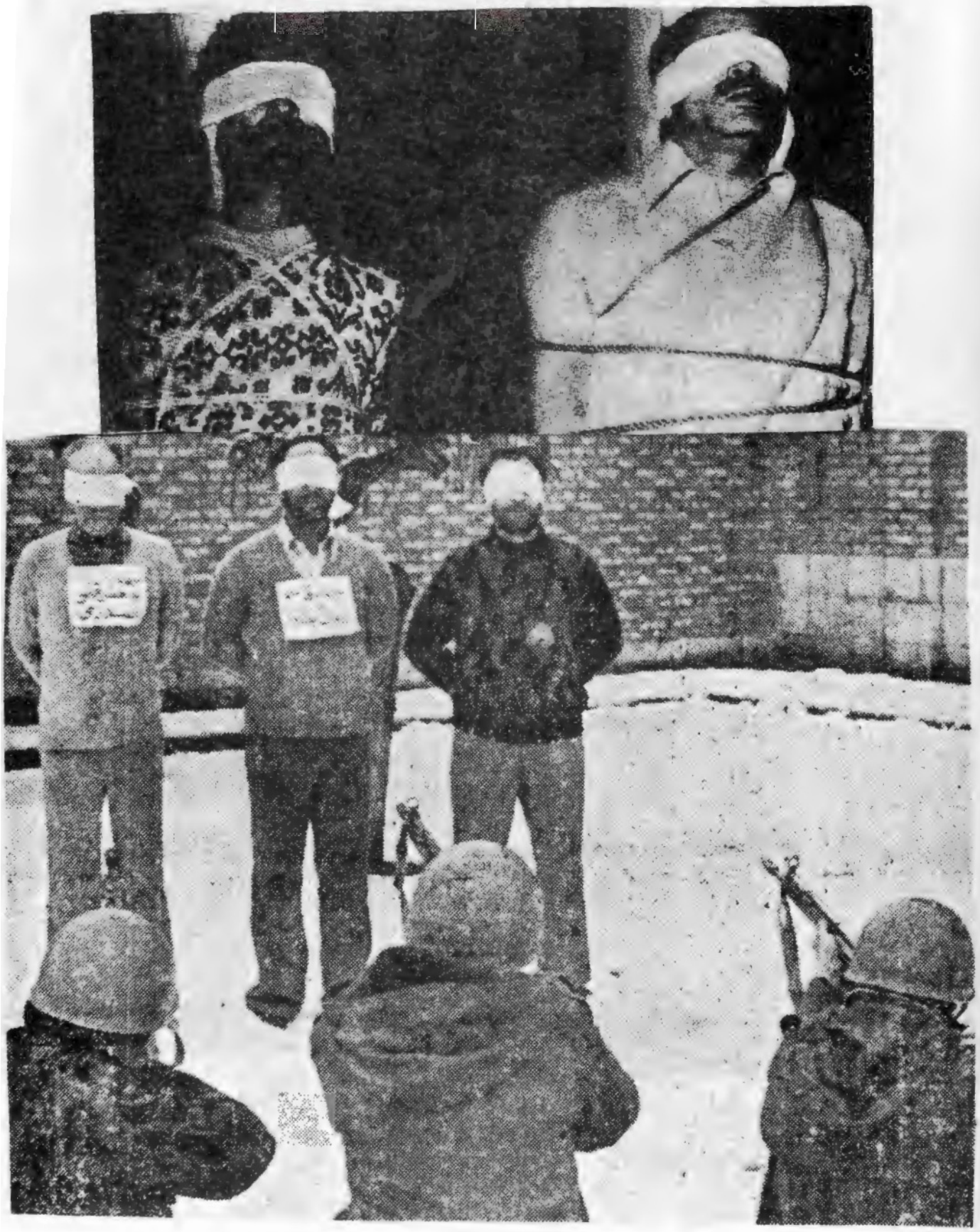

چهره ایران
بعد ازانقلاب

مجلس جدید اسلامی

حسنخان ساعدالوزاره -میرزامحمد علی خان فروغی (ذکاءالملك) - شاهزاده یحیی میرزالسان الحکماء -دکتر امیرخان امیراعلم - حاج میرزاعبدالحسین خان وحیدالملك شیبانی - میرزاداودخان علی آبادی -سلیمان میرزا اسکندری - سید حسن مدرس -میرزامحمد صادق طباطبائی - حاج میرزایحیی امام جمعه خوئی - میرزاحسین خان مؤتمن الملك پیرنیا - میرزاحسن خان مشیرالدوله پیرنیا - حاج میرزاهاشم آشتیانی - شیخ رضا دهخوارقانی - سیدمحمدرضا مساوات - میرزااسدالله خان مشاورالسلطنه نوایی -نصرت الدوله فیروز - میرزاطاهر تنکابنی - سید محمدتدین - نجفقلیخان صمصام بختیاری - مهدیقلی هدایت،مخبرالسلطنه - دکترمحمد مصدق (مصدق السلطنه) - سیداحمدبهبهانی - میرزاحسین خان علاء -سیدحسن تقی زاده-حاج سیدرضافیروزآبادی -میرزا نصرت الله بیات - محمدتقی بهار،ملك الشعراء -میرزاسیدعلیرضااحتشام زاده -میرزاجوادخان،امیرهمایون بوشهری - ضیاءالدین کیانوری - سیدعبدالرحیم کاشانی - سید حبیب الله لاریجانی - شیخ علی مدرس - رضا بوشهری - محمد رضاتهرانچی -میرزامهدیخان وثوق السلطنه دادور - حسین دادگر(عدل الملك)-حسن اسفندیاری (محتشم السلطنه) - دکترمحمدحسن لقمان ادهم - عبدالحسین نیکپور - علی وکیلی - غلامحسین کاشف - عبدالرحیم شباهنگ - عباس مسعودی - ابوالقاسم فروهر - حسنعلی مستشار - دکتر عباس مؤدب نفیسی - دکترصادق رضا زاده شفق - دکترجلال عبده - علی دشتی -مهندس غلامعلی فریور -مهندس خسروهدایت -دکترجوادآشتیانی - سیدعلی بهبهانی - دکترعلی امینی - دکتر مظفربقائی کرمانی - سیدحسین مکی - سیدابوالحسن حائری زاده - عبدالقدیرآزاد - دکترسیدعلی شایگان - محمود نریمان - جواد مسعودی - دکترشمس الدین جزایری - فتح الله فرود - سیدجعفر

بهبهانی - رضا کی نژاد - دکترموسی عمید - احمداخوان - حسن کاشانیان - محمدرضا خرازی - یوسف مشار قائم مقامی - حاج سیدابوالقاسم کاشانی - مهندس احمد زیرك زاده -علی زهری -حسینعلی راشد -مهندس کاظم حسیبی - دکترمحمد شاهکار- محمددرخشش - دکترحسن افشار- حسن کورس - دکترغلامحسین جهانشاهی - دکتراحمدامامی -محمدعبدالله گرجی - محمدعلی مسعودی - اسدالله رشیدیان -مهندس سعید هدایت - کاظم کورس - محمودباقرزاده - دکتر محسن مظاهر- اکبرامیراحمدی - رضا معرفت -سرلشگر فضل الله همایونی - بانو هاجر تربیت - بانو شوکت ملك جهانبانی - عباس روستا - مهندس عبدالله ریاضی - عزت الله اوزار - بانو دکترفرخ رو پارسا - امیرعلی سیفی - حیدرصائبی - محمدولی قره چورلو- مهندس مهدی مالك - بیات - دکتر قدرت الله موثقی -محسن خواجه نوری - دکترابوالقاسم پورساطع - علی اکبردانشمند - دکترمحمدحسن رهنوردی - بانو نیره سعیدی - امیرحسین شیخ بهائی- عباس فروتن - ابوالقاسم قاضی زاده - علیمحمدمبارکی - حسین معیری - دکتروحیدمهدوی -دکترجهانگیرمیرعلا- دکترامیرحسین پرتواعظم - عبدالله جوانشیر - صادق ناصرزاده - بانودکترپریوش سرخوش - محمدرضاسعادت فرد - مهندس عنایت الله بهبهانی - دکتررضا علومی - ناصراولیاء شیرازی - سرتیپ نصرالله حکیمی - بانو دکترملکه طالقانی -محمدبهنیا - رحیم پوربردباری -محمود بوداغ زاده -دکترمنوچهر آزمون - دکترمحمدرضا عاملی تهرانی - بانوپری اباصلتی - خلیل الداعی - داودفلاح مقدم - محمد حسین عباس میرزائی - حسین قربانی نسب - فتح الله حاتمی - بانو قدس ایران عدیلی - منصوریاسینی - بانو فاطمه نجیمی نائینی - دکتر محمد بقائی یزدی - دکترداریوش شیروانی -محمدعلی ادیب مجلسی -

احمد جلالیان - سیدحسن صحرائی - محمدعلی باقرزاده -دکترعلی محمدبنکدارپور- رحیم پوربردباری - بانودرخشنده کمالی آزاد - بانودکترویداداودی(گروسیان)- جعفرمنصوریان.

جهرم:

لسان الملك - اسماعیل خان قشقایی - علی زارع - میرزا علیخان شهداد - لطفعلی معدل شیرازی - ابوالفضل حاذقی - حسام الدین وکیل پور - غلامحسین صادقی - عبدالکریم جاماسبی - جعفرپیمان - ایرج قادری.

جیرفت:

رستم خان رفعت الدوله - میرزا حسین خان سردار نصرت اسفندیاری - عطاءالله روحی - سلیمان ضیاء ابراهیمی - صدر میرحسینی - محمدابراهیم شاپوری - سیدجلال الدین شادمان - مهندس سیدعبدالوهاب عترت - سیدضیاء رضوی - محمدباقر سعیدی.

چاراویماق:

رضاکورانلو - صمد مجتهدی.

چاه بهار:

عبدالمهدی کشفی - کریم بخش سعیدی.

خدابنده:

رضا ذوالفقاری - جهانشاه افشار.

خرم آباد:

اسدالله میرزامشیرالسلطان - میرزاحبیب الله خان کمالوند (یمن الملك)- عبدالحسین رکن الملك صدری - حاج میرزاعلیمحمد دولت آبادی - شیخ عبدالرحمن صالحی - یحیی خان زنگنه - عزیزالله فولادوند - فتح الله پورسرتیپ - دکترحسینخان بهرامی - جوادشجاع چاغروند - فتح الله خان گودرزنیا - اسماعیل نجومی -

علی محمد غضنفری - سیدمحمدعلی کشاورزصدر- دکترسید عبدالکریم فقیهی شیرازی - امیر حسین فولادوند - سرلشگر سید محمود نکوزاد - روح الله قاضی زاده - غلامرضا غضنفری - یحیی معینی چاغروند - محمدحسین غضنفری.

خرمشهر:

میرزامحمدعلی صدرالتجار-شکرالله خان قوام الدوله صدری -میرزاحسن خان موقر - میرزاحسین خان موقر - سیدضیاء الدین نقابت - دکترعبدالحسین راجی - محسن موقر - مکی فیصلی - محسن پزشکپور.

خلخال:

میرزاابوالحسن ناصر سیف - جعفرپناهی- سیدحمدالله ذکایی - احمد دهقان - حبیب پناهی - مهندس عبدالله والا - سیدمحمود امامی رضوی - جمشید فریدونفر - محمدقلی بسیج خلخالی.

خواف:

سیدمحمدقریشی - دکترغلامرضامبین - بانوصدرالملوك بزرگ نیا - حسن قرائی.

خوی:

میرزاباقرخان عظیمی -میرزاجوادخان امامی خوئی - عبدالله بیات ماکو- عبدالحسین دیبا -حمدالله بیات ماکو - حاج محمدرضا اصغرزاده پارسا- کامل ماکوئی -جمال امامی خوئی - عباس تیموری - نورالدین امامی خوئی - میرمجید موسوی - اصغرپارسا - احمد بیات ماکو- شجاع بیات ماکو - قلی امیرلك - دکتر عبدالعلی امامی خوئی - حسن وزیری.

داراب:

غلامرضا ایلخان - مهندس حیدرعلی ارفع - منوچهربهارلو.

دامغان:
دکترجواد صفایی - مجتبی عالمی.

دره گز:
میرزامحمدتقی بهار(ملك الشعراء) - میرزاعبدالله خان معتمد السلطنه وثوق - میرزاحسن خان مسعودی خراسانی - میرزاعلی اقبال السلطان، اقبال - حسن کفائی - عبدالله شهدوست - حبیب الله دری - حسن مکرم - صادق سرمد -دکترمحمدحسین اسدی - طلعت اسدی«خزیمه».

دزفول:
سیدعلاءالدین -شیخ محمدعلی بهجت دزفولی -غلامرضاخان وقارالملك - سیدجواد محقق العلماء - امان الله اردلان (حاج عزالممالك) - محمدتقی خان اسعدبختیاری - میرزاعلینقی خان مصباح فاطمی - مجیدموقر- امیرحسین ظفربختیاری - دکتر سید حسین فرهودی - محمدصادق بوشهری - کریم طهماسبی - عطاء الله اخلاقی - کریم آصف.

دشت گرگان:
حسن افغان قاضی - آدینه جان آخوندجعفربای - محمد آخوندگرگانی - یارعلی آدینه جان آخوند - عبدالله توماج - محمد شرعی - رحمت الله فهیمی - دکترامیرحسین زهرائی - رحمانقلی سیدی - قوشان آلتی جعفربای.

دشت میشان:
میرزامحمدعلیخان منتصرالملك - شیخ عبدالحمیدخان سردار اجل - عبدالامیر نگهبان - حاج شیخ محمدجواد بهبهانی ارگانی - دکترحسین فرهودی - سیداسدالله موسوی - عبدالحمیدموقر - محمدعلی معین زاده موسوی - صدری کیوان - عبدالعلی طرفی .

دشتستان:
رسول پرویزی - ابراهیم ماخوزی.

دماوند:
میرزاسیدعلینقی مرانکی، مطهری - شیخ حسین آقازاده - میرزامحمدحسین صدرائی - میرزاصادق خان خواجه نوری - علی دشتی - جواد مسعودی - محمدعلی مسعودی -سیدباقرجلالی موسوی - قاسم مسعودی - سیدمجیدمحسنی مهر- ناصرنوربخش دماوندی.

دهلران و مهران:
محمدتقی حیدری - رستم رفعتی.

دورود:
دکترمحمدحسن رازانی - بانوپروین دخت سلیلی.

رامهرمز:
محمدصمیمی - محمدعلی کلانتر هرمزی - منوچهردهقان.

رزن:
مهندس اسماعیل معینی زند - محمدحسین معینی قراگوزلو.

رشت:
حاج آقامیر بحرالعلوم رشتی - شیخ حسن حسام الاسلام - میرزامحمدعلیخان رحمت آبادی - شیخ حسین ملك المعالی - محمد وکیل التجاریزدی - سیدیحیی ناصرالاسلام ندامانی -ابوالحسن خان معاضدالسلطنه پیرنیا -دکتراسماعیل خان امین الملك مرزبان -میرزا علیمحمدخان وزیر زاده - میرزاحسین خان ادیب السلطنه سمیعی - صادق خان سردارمعتمداکبر -میرزافتح الله خان سردارمنصور (سپهداراعظم) -محمدولیخان خلعت بری (سپهسالارتنکابنی) - طالش خان رحمت سمیعی - غلامرضارحمت سمیعی - ابراهیم

سمیعی - حاج سیدمحمودحسن - میرزاعلی آقاچایچی - ابوالقاسم امینی - میرصالح مظفرزاده - حسن اکبر - مهندس کاظم جفرودی - محسن اکبر - اسماعیل اکبر - بانونیره ابتهاج سمیعی - جهانگیر سرتیپ پور - مهدی احمد - دکتریوسف صمدزاده - محمود تقی زاده منظری - دکترمحمدستاری.

رضائیه «ارومیه»:

میرزارضاخان افشار - میرزاحسین خان افشاراستاجلو - محسن افشار صادقی - محمدساعدمراغه ای - دکترفریدون افشار - دکترتقی صاحبقلم - دکتراسماعیل فریور - دکترعلی مدنی - دکتر کاظم وزیری - دکترمصطفی راد- علی نظمی - غلامعلی قاسمی - یدالله توتونچی افشار.

رفسنجان:

عبدالوهاب مؤیدالاسلام - محمدشریعتمدارکرمانی - میرزاشهاب الدین بقائی - میرزاحسن خان مرآت اسفندیاری - میرزا محمدعلی خان نصرت الممالك امیرابراهیمی - مهدی معین زاده باقری - محمود بهمنیار- حسین شفیعی پورکرمانی - دکتر احمد رفیعی - دکترحسین تجدد.

رودسر:

سیدمرتضی طالب زاده - هوشنگ طالع - نصرت الله اسدی لنگرودی - جعفرقاسم زاده.

رودبار:

سیدمحمودتوسلی - دکترمنوچهرسلیمی.

شهرری:

سیدمهدی معتمدالتولیه - حاج سیدرضافیروزآبادی - میرزا مهدی زاهدی مقوم الملك - زین العابدین رهنما- دکترموسی جوان - محمدعلی اعتمادی، اعتمادالتولیه - مهدی مشایخی -

دکترسیدمحمدعلی هدایتی -مهندس فضل الله معتمدی - هدایت اسلامی نیا - دکترقاسم مشایخی - دکترسیدعلی اکبر فیروزآبادی - محمددهقان نژاد.

رودباروالموت:

دکتر مصطفی الموتی.

زابل «سیستان»

منصورخان معدل الدوله - میرزاسعیدخان معدل الدوله - معظم السلطنه - محمدولیخان مصباح دیوان، اسدی - سلیمان خان اسدی- میرزاعلی اکبرخان اسدی - عیسی مشارقائم مقامی - سیدمهدی فرخ - عبدالله معتمد وثوق - سردارعلی پردلی - امیر حسین خزیمه علم - جهانگیر تفضلی - ابراهیم پردلی - محمدحسین ناروئی - اسماعیل خزیمه - محمدحسین رهبر.

زاهدان:

تیمساررروح الله کیکاوسی - امان الله ریگی - محمدحسین نارویی - خداداد ریگی - بهمن بارك زهی.

زنجان:

شیخ ابراهیم زنجانی -میرزابزرگ مقبل لشکرهمدانی - حاج شیخ علی صدرالاسلام - محمدولیخان خلعت بری(سپهسالار) - میرزاهادی خان بیان الدوله - دکتراحیاءالسلطه بهرامی - میرزامحمد نجات - سلطان ابراهیم افخمی - حاج حسین رهبری - حبیب الله مجدضیائی - محمد ذوالفقاری - ناصر ذوالفقاری- مصطفی ذوالفقاری-احمدافخمی - محمودذوالفقاری - مهندس سعیدهدایت - دکترعبدالمجیدموسوی - سرتیپ حسینعلی بیات.

ساری:

محمدحسنخان شهریارپورمفتخرالممالك -محمدعلی مازندرانی - شیخ جعفر - سیدعباس شریف العلماء - اسماعیل امیرمؤید

سوادکوهی - محمدرضا تجدد - میرزامحمدنجات - دکتراسماعیل سنگ - میرزاعلی عمادی - میرزاحسینخان معتصم الملك - ایرج اسکندری - مرتضی شریف زاده خاوری - منوچهر گلبادی - عبدالصاحب صفایی حایری - دکترنصرت الله کاسمی - مصطفی تجدد- محمدفضایلی- دکترعیسی سنگ - غلامرضااسپهبدی - دکترمحمدحسن رهنوردی - دکترجوادسعید- فضل الله کاسمی.

ساوجبلاغ مرکز:

میرزا قاسم خان صوراسرافیل تبریزی - میرزاسیدمحمدصادق خان طباطبائی -محمدرضامساوات - علیخان حیدری - میرزایدالله دهستانی - دکترسیدجواد حمزوی -مهندس عبدالعلی دهستانی.

ساوجبلاغ کردان فکری:

میرزایدالله نظامی - میرزاعلی خان حیدری - بهاء الدین کهبد.

ساوه:

میرزاعیسی خان - امیرناصر - علی دشتی - محمدتقی خان اسعد بختیاری - میرزاحسن خان وزیری - سیدعلیرضا احتشام زاده گنج بخش - سیدمحمدطباطبائی - سیدفتح الله فرود - عماد الدین سزاوار - دکترسیدمهدی پیراسته -مهندس ناصربهبودی - مهندس احمد احتشام شهیدی - سیف الله افشار.

سبزوار:

حاج میرزاعلی سبزواری - محمدهاشم میرزا، شاهزاده افسر - حاج آقارضا رئیس التجار - حاج میرزاهاشم شریعتمدار آشتیانی - حسن آقازاده سبزواری - محمدتقی معتضدی - احمدفریدونی - سیدمحمدطباطبائی(تجدد) - محمدپروین گنابادی - عبدالقدیرآزاد - ابوالحسن حائری زاده - دکتراحمدنبوی - علی بزرگ نیا- محمود رضائی - دکترقاسم رضائی - دکترامین غنی - دکتر ضیاء

الحق ناوی - حسن متولی - کاظم اسکوئی.

سراب:

فتح الله میرزا هرمزی - میرزامحمدعلی مولوی - محمدولی فرمانفرمائیان - احمدبهادری - حسین فاخر - حیدرشفیعی - اسفندیاردیبا - یوسف هاشمی - دکترعبدالرضا عدل طباطبائی - دکترسعیدبهادری - بانوفریده هاشمی.

سردشت و پیرانشهر:

مهندس عبدالعلی نظمی - علی امیرعشایری.

سقزوبانه:

اقبال السلطان - سیدعبدالعزیزصدرالعلماء مفتی - قادرخان انوشیروانی -عبدالله ناهید-حبیب الله محیط -محمدعباسی -عزیز اعظم زنگنه - عبدالله بدرصالحیان - محمدرحیم شیخ الاسلامی بانه.

سمنان و دامغان:

میرزاسیدابراهیم عمیدالحکماء - محمدتقی خان ضیاء الملك - دکترحسینقلیخان قزل ایاغ - میرزامحمدخان عمیدالممالك - میرزا عبدالله خان یاسائی - جوادعامری - عنایت الله نصیری - دکتر جواد صفائی -دکترعزت الله نصیری.

سمیرم:

اکبرمسعودی - امیرامان الله سترك دره شوری.

سنقرکلیائی:

صادق احمدی - حسین یوسفی - مهندس علی اشرف فرخ - پرویز فرهنگ بیگوند.

سنندج:

میرزااسدالله خان کردستانی -آقاخان اعزازالسلطنه - میرزا فرج الله خان آصف -حاج محمدخان حبیبی- میرزامحمدخان وکیل،

وکیل الممالك - اسماعیل خان رحیم زاده - نصرت الله اعزازالملك صادق وزیری -عبدالحمید سنندجی- ناصرقلی اردلان -حسین وکیل - محمدرضا آصف - امان الله اردلان(حاج عزالممالك) - دکتر محمدهاشم وکیل - دکترعباسقلی اردلان - مهدی شیخ الاسلامی - مهندس هوشنگ کمانگر -دکترمحمداصولی - دکترمحمدعابد سراج الدینی - بانوفرخ لقابابان.

سیرجان:

شیخ محمدحسن خان شیخ الملك سیرجانی - میرزاحسنخان مشارالملك - عطاءالله روحی - میرزااحمدخان بدر - حسن مرآت اسفندیاری - دکترمحمدشیخ(احیاءالملك) - عبدالله عدل اسفندیاری - محسن مرآت اسفندیاری - محمدعلی نوربخش - دکترملك منصور اسفندیاری - دکتر نصرالله منتظری.

شاه آبادغرب:

حاج قاسم مرادی - حسن مریدی - دکتراحمد برادر - فتاح تولائی زاده.

شاهپور:

سلطانعلی ذبیحی سلطان احمدی - دکترتقی صاحبقلم - علی بهنیا.

شاه زند:

مهندس بهمن آراسته - اکبرمهاجرانی - عبدالله بیگلری - مجتبی نوری.

شاهسون«ایل»:

حسن طباطبائی دیبا - سیدعبدالعلی طباطبائی دیبا - میرآقا صادقی.

شاهرود:

حاج سیدابراهیم عمیدالسلطنه - شیخ غلامحسین ناظرزاده -

سیدفاضل کاشانی - حاج میرزارضا دامغانی - حسین آقایان - دکترامیرخان امیراعلم - علی اکبر صدیق - دکترمحمدتقی تاجبخش -سیدعبدالکریم صدریه - غلامرضا فولادوند - سیدشمس الدین قنات آبادی - دکترعلی امیرحکمت - علی وثوق - مهندس امیر قاسم معینی - عبدالهادی آقایان.

شاهی:

صفرلفوطی - موسی صالحی - محمدفضائلی - محمدحسین اخوی - دکترفتح الله سلیمانی سوادکوهی - ناصرالدین باقری.

شمیرانات:

دکترقاسم طاهباز - محسن خواجه نوری - بانومهروش صفی نیا (مستوفی)-دکترطهمورث فروزین -دکترعلی صدیق اسفندیاری.

شوشتر:

سیدعلاء الدین شوشتری - شیخ محمدعلی بهجت دزفولی - میرزاداودخان سعیدالملك - میرزاسیدحسن خان زعیم - میرزامهدی خان بنی سلیمان - محمودخان مصدق الدوله ناصری - محمدصادق بوشهری - ابوالقاسم بهبهانی-محمدابریشم کار - عبدالحمید بختیار - ابدال بختیار - دکترعلی اکبر حکیم شوشتری - دکترنعمت الله جزایری - سیدعبدالله صدیق زاده.

شوش واندیمشك:

محمداسماعیل انصاری - محسن موقر - سیدرضا حجتی.

شهرکرد:

سیدشفیع صدرالملك قزوینی - حسن سردارجنگ - جعفرقلی خان سرداراسعد - فتحعلیخان بختیار - عبدالوهاب مؤید احمدی - احمدقلی صمصام بختیاری- آقاخان بختیار -رستم امیربختیار - مهندس علیرضاریاحی - عبدالسمیع لیوانی- دکترلطف الله رئیسی.

شهرضا:

مهدیقلیخان سدیدالملك - میرزاابوطالب شیروانی -میرزاحسین خان جلائی -میرزاحسن خان فاطمی-محسن مهدوی-دکترغلامرضا کیان - ابوالفتح قهرمان - دکترمرتضی قلی کیان.

شهسوار:

ارسلان خلعتبری - دکترعزت الله یزدان پناه - دکترمنصور خلعت بری - محمدرضا کبیری:

شیروان:

محمدعلی مهدوی -سیدکاظم مسعودی - محمود محمودیان.

شیراز:

حاج سیدمحسن ثقة الاسلام - سیدجعفر - سیدفخرالدین فخرالسادات - حاج حبیب اللهّ قوام دیوان - حاج میرزامحمدعلی خان شیرازی - حاج شیخ یوسف حدائق - میرزاابوالحسن خان شیرازی - حاج آقا مجتهدشیرازی - شیخ مهدی معتمدخاقان، عمیدالحکماء - شیخ علی مجتهد ابوالوردی - سیدابراهیم مدرس شیرازی - سیدمحمد رضوی - میرزافتحعلی خان خان باباخان - میرزانظام الدین مشارالدوله - حاج میرزا سیدمحمد مهذب الدوله - ضیاء الادبا- سیدجواد محقق العلماء - سیدیعقوب انوار - علی زارع - سیدمحی الدین مزارعی - محمدتقی امین الشریعه ذوالقدر -سیدعبدالحسین صدر-حسن صدرالاسلام - حاج سیدمحمد سلطانی -میرزاعلیرضاضیاء - شیخ محمدعلی امام جمعه شیراز -میرزا محمدعلی خان بامداد - میرزاابراهیم خان قوام، قوام الملك - حاج غلامحسین ملك - رضاحکمت (سردارفاخر)- حسینقلی خان نواب - میرزامحمدتقی شانگهایی شیرازی - احمدمهذب - مهدی نمازی - سیدابوطالب کازرونیان - احمدخان مؤیدقوامی - لطفعلی معدل شیرازی - علیمحمد دهقان - جواد ملکپور - محمد قلی قوامی -

مهدی صدرزاده - ابوالحسن رضوی - احمددهقان- محمدحسین استخر - سیداسماعیل قوامی - الیاس زندی کشکولی - علی قوام - دکترمحمدعلی معدل شیرازی - غلامرضا حکیمی - هاشم جاوید - ایرج مهرزاد - مهندس جوادارابی - سیدمحمد رضا زاده - حسام الدین رضوی - مهندس غلامعلی سهم الدینی - دکترعبدالرسول عظیمی -بانوقدس منیرجهانبانی - دکترهمایون فربود- ضیاء ابطحی فهلیانی -سرلشگر اسدالله ایلخانی - نورالله جهانشاهی - ایرج عطارد - عزیزالله قوامی.

صومعه سرا:

محمودمحمودی -عین الله پورادبی- فضل الله صادق سمیعی -دکترقاسم صوفی - میرابوطالب رضوی نژادصومعه سرایی.

طارم علیا:

امیرهوشنگ مقدم - مهندس تقی زند - دکترحسین وفا - رضاذوالفقاری.

طوالش «گرگانرود»:

میرزافتح الله خان سردارمنصور- حاج آقارضارفیع(قائم مقام الملك) - محسن همراز - سیدحسن معینی - حسین معینی - حاج سیدمصطفی مصطفوی - هلاکورامبد.

فردوس «تون وطبس»:

میرزامحمودخان منتصرالملك - سالارمعظم - مشیرمعظم - میرزاحسن خان مسعودی خراسانی - سیدولی الله شهاب فردوس - محسن گنابادی - سیدمحمود نجفی - محمدابراهیم امیرتیمورکلالی - محمدعلی اقبال - کاظم مسعودی - محمودروحانی - علینقی نجد شیبانی - فریدون سعادت قدس نیا.

فریدن:

دکترمحسن صالحی چادکانی - محمدحسین خسروی دارانی.

فسا:

سیدمحمودصدرالملك - حاج آقا شیرازی - حاج میرزا احمد اتابکی - شیخ محمدتقی ذوالقدر -حبیب الله نوبخت - علیقلیخان هدایت - عباسقلی خان عرب شیبانی - مرتضی حکمت - غلامحسین صاحبدیوانی -دکترسیدجوادمهذب -مهیندخت مزارعی - دکترسیدمرتضی مشیر.

فومن:

شیخ حسن حسام الاسلام - دبیررسایل لاهیجی - سیدیحیی ناصرالاسلام ندامانی-شریف الدوله -میرزاابوالحسن معاضدالسلطنه - دکتراسماعیل مرزبان(امین الملك) - میرزاعلیمحمدخان وزیرزاده - سیدزین العابدین فومنی - عبدالحسین اورنگ،شیخ الملك - دکتر عطاءالله سمیعی - حسن اکبر - محمدعلی دادور - نعمت الله خان اکبر- محمدعلی نصرتیان - محمودمحمودی - سیاوش داودزاده - مهندس عباس اسدی سمیع - علیقلی سمیعی - محمدحسن دلخوش فومنی.

فیروزآباد:

حاج محمدکریم خان کشکولی قشقائی - امین الواعظین ناظم دفتر- عمادالملك بصیری - سیدابراهیم ضیاء الواعظین -محمدناصر قشقائی-جعفرخان خواجه نوری -حبیب الله پوررضا-خسرو قشقائی - الیاس کشکولی زند - زیارسترك دره شوری - محمدحسین زرآور - عبدالحسین دشتی - شهباز شهبازی.

قاین:

دکترمحمدحسین اعتمادی.

قروه:

دکترمیروجیه الله صدر - احمد دولتی.

قزوین:

شیخ میرزاحسین شهیدی - میرزاحسین طبیب - میرزامحمد ادیب التجار - خلیل فهیمی - میرزاعلیرضامجتهد -شیخ فضلعلی مجتهد - حاج سید اسدالله مجتهد خرقانی - شاهزاده اکبرمیرزا سردارمفخم -شیخ محمدعلی ثابت الموتی - میرزاابراهیم خان ملك آرائی -سیدمرتضی وثوق، وثوق الاسلام - میرزاباقرخان شاهرودی -میرزاحسنخان گروسی -هدایت الله میرزامکرم افشار - عبدالصمد کامبخش - محمدعلی مجد(فطن السلطنه) - عسگرصاحب جمع - نصرالله لاهوتی طالقانی - ابوالقاسم فقیه زاده - سیدضیاء الدین حاج سیدجوادی -حاج سیداحمدصفایی -پرویزیارافشار- پروفسور جمشید اعلم - رضا جعفری -دکترناصر یگانه -دکترسیدمحمدرضا تنکابنی - دکترموسی درودی.

قصرشیرین:

دکترعباس حاتم - محمدفضائلی -غلامرضااعظمی باوندپور.

قم:

شیخ محمودواعظ قمی - فتح الله خان بیگدلی - حاج میرزا ابراهیم قمی - شاهزاده دکترحیدرمیرزا - حاج میرزا علیرضاقمی - میرزاعلی حق نویس - حاج میرزاعلی اصغر دربانی ،حاجب التولیه - ابوالفضل تولیت،مصباح الدوله -سیداحمدطباطبائی قمی -دکتر محمدقراگوزلو - دکتر فضل الله صدر - دکتر سیدشفیع شکرائی - دکترمحمدرضوانی.

قوچان:

حاج میرزاآقابابا قوام السادات - عبدالحسین خان تیمورتاش (سردارمعظم خراسانی) - میرزاخلیل خان فهیم الملك - سید مصطفی بهبهانی - میرزاعلی اکبرخان دبیرسهرابی - محمودفرخ - غلامحسین رحیمیان -منوچهرتیمورتاش -حسین عاملی- سعید

مهدوی -غلامرضا بهادری - رضا پیرزاده - حسن خلیل زاده شیرازی - دکترکاظم رحمانی.

کازرون:

سیدعبدالحسین طباطبائی - سرلشگرعباس جباری.

کاشان:

میرزاسیدحسنخان - میرزانظام الدین -احمدعلیخان غفاری، فخرالممالك -میرزا احمدخان شیبانی- میرزانصرالله خان جلیل الملك - احمدمدیرنراقی -میرزاسید حسن خان زعیم - میرزا اسدالله خان عامری - میرزاابراهیم خان شریفی - علیمحمدخان محلوجی - سید محمدعلی علوی - سلیم ایزدی - ابوالقاسم نراقی - سیدیعقوب انوار- احمداخوان - عباس نراقی -اللهیارصالح - سرتیپ محمد کاظم شیبانی - حسین صدقی -مهندس مهدی شیبانی -دکتر محمد رضوانی - بانوژاله ضرابی(صفاری).

کاشمر:

سیدهاشم احتشام الاطباء - میرزاابوتراب اقبال التولیه - میرزامحمدتقی ملك الشعراء بهار - حاج اسدالله زوار - میرزاآقا ضیاء الاطبا - میرزاعلی خان اقبال - محمدابراهیم امیرتیمورکلالی - منوچهرتیمورتاش - عبدالوهاب اقبال - مهدی شوکتی - دکتر ابوالقاسم تفضلی - مهندس فضل الله جلالی نوری - محمدصادق فرمان.

کرج:

زین العابدین ارسنجانی - مهندس عباس زاهدی - امیرعباس جهانی - محمدبدرخانی -عباس اخباری - محمدکاظم جزایری - نورالله قدمی.

کرمان:

شیخ مهدی بحرالعلزم کرمانی - میرزاهدایت الله شمس

الحکماء -شیخ محسن خان قاجار - نصرالله معاون التجار- میرزا حسن وکیل کرمانی - محمدعلی کرمانی - حاج میرزایحیی دولت آبادی - علی اکبردهخدا -شیخ مهدی نجم آبادی -میرزامحمدحسین خان آصف الممالك ابراهیمی - شیخ یحیی احمدی کرمانی - حاج میرزا مرتضی مجتهد - شیخ فرج الله - میرزاعبدالحسین مجتهد هوشمند -میرزاعبدالوهاب مؤیداحمدی - میرزامحمود دبستانی - حسن تواناقزوینی - سیدمحمد هاشمی - سیدمصطفی کاظمی - دکترمظفربقائی کرمانی - مهندس سیداحمد رضوی - علی روحی - یدالله ابراهیمی-مجید ابراهیمی-امان الله عامری -صدرمیرحسینی -دکترملك منصور اسفندیاری - محمدعلی محدث زاده - دکتر غلامرضاخیراندیش - علی اصغر مظهری - مظفرجندقی.

کردکوی:

رستم امیربختیار - سرهنگ سیدحسن حسینی - مهندس علیرضا ریاحی - دکترپرویز سنگ - عبدالسمیع لیوانی.

کرمانشاه:

حاج محمدصالح خان مؤید الوزاره کلهر - محمدملك کرمانشاهی -میرزااسماعیل خان معاضدالممالك -شاهزاده ابوالقاسم خان - سیدحسن کزازی«اجاق» - حاج میرزاحسنخان کرمانشاهی - امان الله اردلان(عزالممالك)- علی خان اعظمی زنگنه(امیرکل) - محمدمهدی میرزاشاهزاده مرآت السلطان -میرزا فتح الله خان نصیردیوان - احمدخان معتضدالسلطنه - نصرت الدوله فیروز - میرزایحیی خان زنگنه - سالاراشرف - سلطان العلماء - محمد علیمیرزا دولتشاهی - عطاءالله پالیزی - ملك ایرج میرزادولتشاهی -موسی خان مرآت -هدایت الله پالیزی -محمدعلی نصرتیان - دکترحسین معاون - عباس قبادیان - دکترعبدالحمید زنگنه - ساسان خواجه نصیری - ابوالفتح دولتشاهی - عزیز اعظم زنگنه -

نادعلی کریمی - دکترکریم سنجابی - محمدرضا اقبال - سید فخرالدین فرزانه -عبدالحسین امیر احتشامی - محمدعلی علامه وحیدی -خسروقبادیان - محمدجواد حریری - بانودکتر مهرانگیز دولتشاهی - حسین غلام نیاکان - دکترهوشنگ رشید یاسمی - عبدالرحیم چنگیزی -علی اکبرمعتضدی - محسن اجاق.

کوهدشت طرحان:

سرلشگر فضل الله همایونی - غلامرضا غضنفری لرستانی.

کهك:

دکترفضل الله صدر - کیومرث وشمگیر.

کهکیلویه :

سرلشگر سیدحسین هاشمی حائری - مسیب حکیمیان - مهندس حبیب الله نصر - ابوالحسن عاملی.

کلیبر:

کریم اهری - اسدالله محمدخانلوعشایری.

کنکاور وصحنه:

دکترمحمد دفتری - مهندس عبدالعظیم صدقیانی - عزت الله ایلخانی پور - محمداسماعیل ساری اصلانی.

گرگان «استرآباد»:

محمدتقی استرآبادی - حاج غلامحسین استرآبادی - میرزا حسن خان پیرنیا (مشیرالدوله) - حاج شیخ محمدحسین استرآبادی - سیدمحمدعلی شوشتری -سیدحسین معتضدالاسلام عقیلی - علیقلی خان هزارجریبی - محسن خان همراز،فاضل الملك - دکتر خلیل فلسفی - رحیم دادگر - دکترحسین فلسفی - علی اکبر رهبر - مهندس محمد حسین قادرپناه - دکترسیدمحمدعلی عسگری - نعمت الله قاضی - نصرت الله معززی.

گرمسار:
مظفرامیری - علی اصغر شیخ رضایی - منصورصادقی.
گلپایگان:
میرزامحمدباقر ادیب گلپایگانی - شیخ اسدالله محلاتی - حاج بیوك خان لواء الدوله - شیخ محمد سعیدمجتهد - غضنفرخان - میرزامحمدخان معظمی - حسنعلی میرزا دولتشاهی - دکتر عبدالله معظمی - مهندس کیقبادظفر - اسدالله معظمی - دکترولی الله معظمی - دکترمجتبی جعفری.
گناباد:
ناصرکنگرلو - دکترباقرشریعت -بانوایران اقبال - محمدتقی شریعت.
لار
شیخ محمدحسین سعادت -میرزاعلی اکبرداور- دکترمحمد خان شیخ - میرزاجوادخان آزادی - عبدالرحمن فرامرزی - مهندس منوچهرایرانی - کاظم پزشکی -دکترحسین خطیبی - محمدعلی پوربابائی - محمدصادق افتخار.
لاهیجان:
دبیررسایل لاهیجی - حاج شیخ اسماعیل - سیدکاظم اتحادیه -محمودرضا طلوع - میرزااحمدخان صفاری - دکتررضارادمنش - غلامحسین ابتهاج - مهندس شمس الدین علمی غروی - سرتیپ محمدعلی صفاری - باقرپژند - علی اصغرفیاض فاضلی - نادرادیب سمیعی - مهدی آستانه ای - جعفر عادلی رانکوهی.
لنجان:
دکترموسی اصفهانی،آیت الله زاده - دکترسیف الله وحیدنیا -محمدابراهیم نیك پور(جهانگیر) - دکترسیدابراهیم چهرازی -منوچهر سرهنگ زاده.

لنگرود:
نادرادیب سمیعی - دکترشمس الدین ابوالهدی لنگرودی.
ماربین «همایونشهر»:
مهندس محمود پروشانی - حسن اوحدی.
ماکو:
میراسدالله موسوی ماکوئی.
ماه نشان:
فتح الله مافی.
محلات:
حاج شیخ اسدالله محلاتی - حیدرقلی میرزا حشمتی - امین پورمحسنی عراقی - میرزا احمدخان شریعت زاده - نصرالله هدایت - محسن صدر،صدرالاشراف - عباس میرزا حشمتی -شهاب الدین خسروانی - دکترمحسن سیاح - رضا مجد - ناصرمجتبائی.
مراغه:
شاهزاده عباس میرزا فرمانفرمائیان - میرزاابراهیم سهراب زاده - اسکندرمقدم - میرزاموسی فتوحی -دکترابوالحسن ملکی - فتحعلی افشار - احمد حمیدیه - محمودافشار - دکترحبیب دادفر - دکترامیراصلان افشارقاسملو - دکتر ولی الله پیر.
مرند:
علی مرندی - حسن هرزندی.
مریوان:
دکترفریدون معتمدوزیری - دکتر محمدمهدی خسروی کردستانی - معتمدوزیری - سیدعبداللطیف شیخ الاسلامی.
مسجدسلیمان:
کهزاد البرزی - اسدالله سلیمانی - دکتریحیی شمس- محمد اسحقی کاهکش.

مشهد:

حاج میرزاعلینقی ناظم الاملاك - رضا رئیس التجار مهدوی -سیدعبدالله شهشهانی - حاج میرزا علی آقا مجتهد - یحیی میرزا شاهزاده، لسان الحکماء - سیدیعقوب انوار،صدرالعلماء - عبدالحسین تیمورتاش - عبدالحمیدخان متین السلطنه - سیدحسین اردبیلی - میرزاطاهر متولی - میرزاحسنعلی خان عماد السلطنه صنعی - شیخ محمدجواد بلوری - محمدهاشم افسر - میرزااحمد قوام، قوام السلطنه - یوسف هزاره -دکتر امیرخان امیراعلم - حاج حسن آقا ملك - میرزاعبدالعلی میرزائی - حسن کفایی - ملك ایرج میرزا پورتیمور - میرزاسیدحسین خان میرممتاز -ابراهیم امیرتیمور کلالی - یونس وهاب زاده - علی مؤید ثابتی - دکتر قاسم غنی -علی اقبال -حاج علی اکبر مجیدفیاض - مسعودثابتی - سلمان اسدی - سعیدمهدوی - سیدمحمدقریشی - صمدسودآور - محسن طاهری -دکترمنوچهراقبال - حسن مکرم - رضاکدیور- علی قریشی - عیسی قایمقامی - دکترمحمودضیائی -احمدیغمایی - مهندس عباس اخوان -دکترحسین سامی راد - دکترمنوچهرکلالی - محمدشهرستانی - دکترحمید کفایی - مهندس علی اکبر یارمحمدی - دکترعظیم اسکوئیان - کرامت الله فرنود - علی اصغرقدردان - عبدالحسین آموزگار - حبیب بهار- علی اکبرتوتونچیان - بانومهین افشارجعفری«سهامی» - احمدصبوری یزدی - دکترمسعودیغمایی.

مشگین شهر:

عبدالعلی طباطبائی دیبا - حاج خلیل خان حریری طلوع - سیدمهدی عدل - دکتراحمدمتین دفتری - ابوالحسن حکیمی - سیدمهدی میراشرافی - میراشرف متولی باشی - مهندس فیروزعدل - پرویراربابی اناری -

مغان:
محمداسدی - نجفقلی پسیان.
ملاوی «پل دختر»:
عزت الله سردارپورگودرزی- علی کمالوند - محمدپارسا.
مهاباد:
علی حیدری - ابوالقاسم صدرقاضی - دکترسیدحسن امامی -عبدالله ایلخانی زاده - بزرگ ابراهیمی - امیرعشایری - علی مرادی - دکتر محمدرضا عاملی تهرانی - رحیم عزیزمرادی - جعفر حیدری.
میاندوآب:
حاج حسن تبریزی - حبیب خانقاهی - حسین اسکندری - غلامرضا هاشمی میاندوآب.
ملایر:
میرزامحمد ناظم الاطباء - حاج آقا محسن مصدق الممالك - شیخ ابراهیم زنجانی - شیخ محمد نخبی - شاهزاده نجفقلی میرزا آقاسردار - اسماعیل شیخ الاسلام - شیخ جلال الدین -هاشم ملك مدنی - اسماعیل ظفری - میرزاحسنخان مخبرفرهمند - هادی مصدقی - علی اکبر جلیلوند رضائی - غلامحسین بوربور - محمد کشاورزیان - مهندس حسن صائبی - هوشنگ ناظمی.
ممسنی «نورآباد»:
عبدالحسین نژده.
میانه:
مهندس پرویز بهبودی - محمود طلوعی - دکترحمید پناهی شریعت - حسینعلی سلیمانی - دکترجوادافتخاری.
میناب:
عبدالوهاب امینی خراجی - مهندس عبدالحمید معینی - دکتر

عبدالصمد رفعت.

مینودشت:

مهدی یعقوب تهرانی - یحیی داروئی - مسیب میرعرب رضی.

نائین:

مرتضی قلیخان صنیع الدوله - میرزاسلیمان خان میکده - حاجی میرزامحمدتقی خان - میرزاابوالحسنخان معاضدالسلطنه پیرنیا - سلطان محمدخان عامری - میرزاعلی تقی خان مصباح الدوله فاطمی - خانباباطباطبائی معصومخانی - سیدمهدی فاطمی -دکترعبدالحسین طبا - دکترحسین پیرنیا - حسن مصطفوی نائینی - بانوفاطمه متعالیه نائینی طبا.

نجف آباد:

شکرالله قوام الدوله - فتح الدوله - غلامحسین میرزامسعود - امیرمحمدحسین خان ایلخان، سردارظفر - دکترعیسی قلی امیر نیرومند - حیدرعلی امامی - دکترنصرالله سیف پورفاطمی - محمود محمود - حسن شهیدی - هوشنگ صمصام بختیاری - ابوالقاسم پاینده - مهندس ابراهیم کسرائی.

نطنز:

حسن ضابطی طرقی - دکترحسنعلی محققی.

نقده:

حسنعلی زرگرزاده حاج باغلو -یحیی فتوحی.

نور:

دکترمحسن شریف امامی - علی پاشا نوری اسفندیاری.

نوشهر:

حسنعلی هیراد - مهندس عبدالوهاب کیا - رضی چلاجور.

نهاوند:

علی اکبرصفی پور- اسدالله مروتی -مهندس اسماعیل جلالی - پرویز ظفری.

نیر:

منوچهرطباطبایی دیبا - نوذرصادقی.

نیشابور:

قوام الاسلام شریعتمدار - میرزاباقر حسام الذاکرین - محمد هاشم میرزا(شاهزاده افسر)- میرزاسیدابراهیم خان عمیدالسلطنه - میرزامحمددانش - عبدالحسین تیمورتاش(سردارمعظم خراسانی) - میرزاحیدر علی کمالی - محمدتقی ذوالقدر- حسن نبوی - عبدالله سعیدی - مهندس یحیی مجتهدی - دکترعبدالعظیم حبیب الهی - علی احمد خورشید - محمدحسین کاشفی.

ورزقان:

دکترعلیقلی لقمان ادهم - سیف الدین اهری.

هشترود:

دکترمحمدحسین موسوی.

همدان:

شیخ محمدتقی وکیل الرعایا - حاج عبدالله خان امیرنظام - میرزامحمدعلی خان فرزین - بهاءالملك قراگزلو - میرزاعبدالوهاب رضوی - میرزاحسنعلی فرمند(ضیاءالملك) - میرزاحسن خان مخبر فرهمند - محسن خان قراگوزلو - عبدالحسین اورنگ -منصورعلی قراگزلو - اسدالله کیوان - محسن منشور - عباس اسکندری - تقی برزین - غلامحسین امیری قراگزلو - صادق نراقی - مهندس اسکندر فیروز - منوچهرقراگزلو - حسین یوسفی - امیرنصرت بالاخانلو - همازاهدی - علی طباطبائی.

یزد:

شیخ عبدالکریم - عمادالاسلام - سیدعلی یزدی - میرزارضاخان نائینی - میرزاعباس - حسینقلی خان نواب - وکیل التولیه - سیدابوالحسن حائری زاده - سیدکاظم جلیلی - سیدضیاء الدین طباطبائی - دکترهادی طاهری - میرزامحمدفرخی - محمدحسین نواب - محمدهراتی - سیدعباس فاضلی - حسین کوراوغلی - رضا صراف زاده - سیدمحمود جلیلی - مهدی لاری - دکترضیاء الدین طاهری - دکترمحمدعلی رشتی - عباسعلی نصیری زاده.

اقلیت های مذهبی

ارامنه جنوب:

یوسف میرزایانس - دکترالکساندر آقایان - آوانس مساعد - جبرائیل بوداغیان - پطروس آبکار - بهرام سهرابیان - فلیکس آقایان - سواك ساگینیان.

ارامنه شمال: سهراب ساگینیان - آرداشس آوانسیان - آرام بوداغیان - دکترگاگیگ هواکیمیان - خانم اما آقایان،اردوخانیان.

کلیمیان:

حایم ساموییل - مراد اریه - دکتر موسی برال - جمشید کشفی - لطف الله حی - یوسف کهن.

زردشتیان:

ارباب جمشید - ارباب کیخسرو شاهرخ - رستم گیو- دکتر اسفندیار یگانگی - دکتربوذرجمهر مهر.

آشوریان:

دکتربیت منصور - هومرآشوریان- ویلهلم ابراهیمی.

برای اطلاع بیشتر از وضع نمایندگان مجلس شورایملی به جلد چهارم (نخبگان سیاسی) تألیف بانوزهراشجیعی مراجعه شود.

اسامی سناتورها

در۷ دوره قانونگذاری

ازروزبیستم بهمن ماه ۱۳۲۸ که مجلس سنا افتتاح شد هفت دوره داشتیم که بعضی ازدوره ها ٦ ساله و دوره های آخر ٤ ساله بود. دراین مدت ۱۹۸ نفر باسمت سناتورهای انتخابی و انتصابی به مجلس سناراه یافته اند که اسامی آنها به ترتیب حروف الفبا چنین است:

عباس آرام، -دکترجوادآشتیانی - فرج الله خان آصف - فلیکس آقایان - حبیب الله آموزگار- اشرف احمدی - امان الله اردلان - مهندس حیدرعلی ارفع - سلمان اسدی - محمدتقی اسعد- دکترحسینعلی اسفندیاری - عزیزالله اعزازنیك پی- دکترامیرعلم - پروفسورجمشیداعلم - حسن افتخارهشترودی - ابراهیم افخمی - دکتر جمال افشار - دکترمنوچهراقبال- حسن اکبر- جمال امامی خوئی - دکترسید حسن امامی(امام جمعه تهران) - سیدجواد امامی (ظهیرالاسلام)- جوادامامی خوئی- سپهبداحمدآقا امیراحمدی- دکترعلی امیرحکمت- حاج مصطفی

امیرسلیمانی - دکترقاسم اهری - امیرحسین ایلخان ظفربختیار- تیمسارسرلشگرحسن بقائی - مهندس احمد بلوری آزاد - محمدعلی بوذری-باقربوشهری- جوادبوشهری - رضابوشهری -احمد بهادری- میرسیدعلی بهبهانی- مرتضی قلی بیات(سهام سلطان) - دکتر خانبابا بیانی - دکترعلی اکبر بینا - مهندس ابراهیم پارسا - سپهبد عزیزالله پالیزبان - هدایت الله پالیزی - منوچهر پرتو - رسول پرویزی - مصطفی تجدد - سید محمدتدین - عمادالدین تربتی - بانو هاجرتربیت - سیدحسن تقی زاده - سیدجلال الدین تهرانی - رضاجعفری - مهندس کاظم جفرودی - سیدمحمدرضاجلالی نائینی - علی‌اکبرجلیلوند - سیدکاظم جلیلی - محمودجم - سپهبدامان الله جهانبانی - بانوشوکت ملك جهانبانی- سرلشگرمنصورجهانبانی -محمدحجازی - دکترمحسن حجازی - دکترمحمودحسابی - علی حق نویس- ابراهیم حکیمی (حکیم الملك) - امیرحسین خزیمه علم- نصرالله خلعت بری -محسن خواجه نوری - دکتر غلامحسین خوشبین - حسین دادگر(عدل الملك)- علی دشتی - رضاعلی دیوان بیگی- سیدحسین دها - یدالله دهستانی - سرلشگر غلامحسین دیلمی - محمد ذوالفقاری - محسن رئیس - سلطان احمدراد -مصطفی قلی رام - دریادارفرج الله رسائی - علی رضائی - دکترصادق رضازاده شفق - دکترغلامعلی رعدی آذرخشی-رضا رفیع (قائم مقام الملك)- عطاء الله روحی - سپهبدفضل الله زاهدی - دکترحسن زاهدی- محمدساعدمراغه‌ای - انوشیروان سپهبدی - دکترسیدمحمدسجادی- حسن سراج حجازی - محمدسروری - عیسی سروش - عمادالدین سزاوار- محمد سعیدی- حسین سمیعی - دکتراسماعیل سنگ - دکتراحمد سیدامامی - سرتیپ علی اکبر سیف افشار - سیدجلال الدین شادمان - سپهبد محمدشاه بختی - باقرشاهرودی - مهندس

جعفرشریف امامی -اسدالله شمس ملك آراء - دکترنصرالله صبا- صادق صادق(مستشارالدوله) - مهندس علی صادق -دکترجهانشاه صالح - محسن صدر(صدرالاشراف)- دکترعیسی صدیق اعلم - سرتیپ محمدعلی صفاری- شکرالله صفوی- جهانشاه صمصام - سرلشگرعزیزالله ضرغامی - ارتشبد عزت الله ضرغامی - دکترطاهرضیائی- سیدعبدالمهدی طباطبائی- سیدمحمدصادق طباطبائی- محمد عباسی-مصطفی عدل- پروفسوریحیی عدل - ابوالفضل عضد(عضدالسلطان) - حسین علاء - محمدعلی علامه وحیدی - دکتر عماد حکمت - وجیه الله فاضل سرجوئی - سیدمهدی فرخ - فتح الله فرود- دکتربدیع الزمان فروزانفر - مهندس محسن فروغی - ابوالقاسم فروهر- سرلشگرمجید فیروز- دکترقاسم قاسم زاده - محمدمهدی محوی- محمدناصر قشقائی- محمدعلی مقدم - ابراهیم قوام(قوام الملك) - دکتر پرویزکاظمی - سیدباقرکاظمی- حسن کفائی- حسنعلی کمال هدایت - کاظم کورس - عباسقلی گلشائیان -جمال گنجی-رستم گیو- قاسم لاجوردی- ابوالفضل لسانی - دکترعباس لقمان ادهم - دکترسعیدمالك (لقمان الملك) - اسدالله مامقانی-دکتراحمد متین دفتری - محمدعلی مجد(فطن السلطنه) - دکترمحمد حسن مرشد- دکترنصرالله مژدهی -عباس مسعودی - محمدعلی مسعودی- حسن مسعودی خراسانی- مهدی مشیرفاطمی (عمادالسلطنه) - بانودکتر شمس الملوك مصاحب - دکترمصطفی مصباح زاده - سرلشگرایرج مطبوعی -دکترمهدی ملك زاده - محمدعلی ممتاز- بانو دکترمهرانگیزمنوچهریان - سیدعلی مؤیدثابتی - سیداسدالله موسوی - دکترمحمدحسین موسوی - دکترحبیب الله مجیرمولوی - محمدعلی مهدوی - محسن مهدوی - سرلشگرسیدمحمودمیرجلالی - دکترپرویزناتل خانلری - محمود ناصری - بانوزهرانبیل - ابراهیم

نبیل سمیعی- ابوالقاسم نجم (نجم الملك) - سپهبدمحمد نخجوان(امیرموثق)- عنایت الله نصیری- محمدعلی نظام مافی- دکترعباس نفیسی- حسین نقوی- محمدمهدی نمازی - دکترعبدالباقی نواب - موسی نوری اسفندیاری - عبدالحسین نیکپور - محمدابراهیم نیکپور- محمدعلی وارسته - ابوالفتح والاتبار (حشمت الدوله)- سپهبد کریم ورهرام - علی وکیلی - سلیمان وهاب زاده - علیقلی هدایت- ارتشبد عبدالله هدایت - علی هیئت - پرویز یارافشار - دکترعزت الله یزدان پناه - سپهبدمرتضی یزدان پناه - دکترناصریگانه - اسدالله یمین اسفندیاری.

اسامی رؤسای مجلس سنا

در ۷ دوره مجلس سنا پنج تن برآن ریاست کرده اند که عبارتند از:

۱- سیدحسن تقی زاده
۲- ابراهیم حکیمی (حکیم الملك)
۳- محسن صدر(صدرالاشراف)
٤- مهندس جعفرشریف امامی
٥- دکترمحمدسجادی.

فهرست اسامی
ازجلداول تاجلد چهاردهم

فهرست اسامی جلدپانزدهم قبلا به چاپ رسیده و فهرست اسامی جلد شانزدهم نیز درصفحات آخراین جلدآمده است

فهرست اسامی جلد اول

آ

آتاتورك، غازی مصطفی کمال پاشا:٤-١٥٤ - ١٦٥ - ٢٦١ - ٢٩٥ تا٢٩٧- ٤٢٩
آخوند ملامحمد خراسانی:٤٠٤
آرامش، احمد: ٣٥
آریا، عباس: ٣٨٨
آشتیانی، میرزا هاشم: ٧٣
آقابیك اوف: :٣٥١
آقا خان محلاتی: ١٤٥ - ١٨٧
آقاضیاء:٧٣
آقایان (دکتر): ٣٧٣
آق اولی، (سپهبد) فرج الله خان: ٨٤
آق اولی، کلنل فضل الله خان: ٨٤
آهی، میرزا مجیدخان: ١٥٥ - ٣٠٧
آیت الله حاج آقا حسین قمی: ٤٠٥
آیت الله حاج شیخ عبدالکریم حائری: ١٧٠ - ١٧١ - ١٧٩
آیت الله روح الله خمینی: ١٧٢
آیت الله زنجانی:١٧٠
آیت الله سیدابوالحسن موسوی اصفهانی: ١٧٠تا ١٧٢-١٧٩
آیت الله،سیدابوالقاسم کاشانی:٤٤٤
آیت الله سیدمحمد بهبهانی:١٨٤-٢٤٣
آیت الله شیرازی: ٢٥٢
آیت الله محمد حسین غروی نائینی: ١٧٠ - ١٧١ - ١٧٩
آیت الله یونس اردبیلی: ٤٠٥
آیرم، (سرلشگر) محمدحسین: ٥ - ٣٢١ - ٣٣٢ - ٣٦٥ - ٣٧٧ - ٣٧٩ - ٣٩٣ تا ٤٠٠- ٤٣٥
آیرون سایدء (سر) ادموند(ژنرال): ٣٥ تا ٥٤ - ٢٢٦
آیرون سایدء(لرد)٤٤

الف

ابوالقاسم بیگ (دائی رضاشاه): ١٩
اتابك، اتابك اعظم، (امین السلطان)، میرزا علی اصغر خان :٢٤١
اجاق، سید: ١٩٣
احتشام السلطنه محمود(علامیردولو): ١٥٥ - ١٥٦ - ١٥٧
احرار، احمد:: ١٣٥
احسان الله خان:١٨ - ٢٥٣- ٤١٦
احمدزاده:٤٤٤
احیاء الملك شیخ، (دکتر): ٣٦٦
اخگر (نماینده مجلس): ١٧٣
ادیب السلطنه سمیعی، حسین: ١٢ - ٣٣ - ١١٥ - ١٥٥ - ٣٥٣
ارانی، (دکتر) تقی: ٤٣٨ -٤٤٣
ارباب علی آقا یزدی: ٣١٠
اردبیلی، سید حسین: ١٣٥
اردوبادی، صمد (گروهبان): ٤٠١
ارفع (پرنس): ١٩٤
استاروسیلسکی (ژنرال): ٣٧
استالین: ٣٤٩ - ٤٢٥
استرآبادی، شیخ محمد حسین: ٧٣
اسدآبادی، سید جمال الدین: ٢٤٠
اسدی (مهندس): ٤٠٧
اسدی، امین: ٤٢٦
اسدی، محمدولیخان، مصباح السلطنه: ١٥٦ -٢٦٦ - ٤٠٣تا٤٠٩-٤٣٢
اسدی، علی اکبر: ٤٠٥
اسعد بختیاری، خانبابا: ٣٦٥ - ٤٣٧
اسعد، محمدتقی: ٣٦٥ - ٣٦٧
اسفندیاری،حسن،محتشم السلطنه: ٣٠-٦٥-٧٣-١٥٥
اسفندیاری، خلیل خان: ٣٦٦

اسفندیاری، (سرتیپ): ۳۰
اسکات (مستشار آلمانی): ۱۳٤
اسکندری، محسن (سلیمان میرزا): ۱۵٦ - ۱٦۵ - ۱٦٦ - ۱۸۰ - ۱۸۱ - ۲۰۱ - ۲٦۲
اسکندری، عباس: ۳۲۳ - ۳٦۵
اسلامبولچی، سید محمد: ۷۳
اسمارت (عضو سفارت انگلیس): ۲٦ - ۲۷ - ۸۱ - ۱۱۳ - ۱۱٦
اسمایس (سرهنگ انگلیسی): ۳۹ - ٤۰ - ۵٤ - ۱۰۷
اسمیت (کلنل)، آرمیتاژ: ۵۱ - ۱۱۱
اسمیت (ژنرال): ٤۷ - ٤۸ - ٤۹
اعتضاد السلطنه: ۲۰۸ - ۲۲۵
اعتماد السلطنه: ۲۳۷ -
اعلم الدوله ثقفی: ۲۲۷ - ۳۹٦
اعلم الملك (دکتر): ۲۰۹
افشار، میرزا رضا: ۳٦۸
اقبال السلطنه ماکوئی: ۱۳۹
اقتدارالدوله: ۱۵۵
اقتدارالسلطان: ٦۷
اقتداری (افسرشهربانی): ۲٦۷
اقتداری، خدیجه: ۲٦۷
الیزابت دوم (ملکه انگلیس): ٤٤ - ۲۳۲
امام جمعه خوئی: ۲۵۹ - ۳۵٤
امامی، ابراهیم: ۳۵٤
امامی،جمال۱۱۸-٤٤٤
امامی،حسن(دکتر):٤٤٤
امیر احمدی، احمد آقا (سپهبد):۱۷-۱۸- ۳۱ - ۳۲ - ۳٤ - ۱۱۱-۱۱۵- ۱۷۸- ۲۵۱ - ۲۸۹ - ۳۷۷ - ۳۸۰
امیراعلم (دکتر):۱۲ - ۳٦۸
امیر اقتدار:(سرلشگر) ۱۷٤ - ۱۷۸
امیرافشار، جهانشاه خان: ۹۵
امیرجنگ اسعد:۳٦٦
امیر خسروی،(سرتیپ)رضاقلی خان: ۳۱ - ۳۲ - ۳۳ - ۱۱۱ - ۱۱۵ - ۲۹۹
امیرطهماسبی (امیر تومان)، (سرلشگر) عبدالله خان: ۹۲ - ۲۰۵ - ۲۰۷ - ۲۰۹ -۲۱٦- ۲۲۲ -۳۷۷ تا۳۸۲- ۳۹٤ - ٤۱٤ -
امیرعلائی،شمس الدین(دکتر):۲٤٦ -٤٤٤
امیر علائی (خاندان): ٤۳۰
امیر کبیر، میرزا تقی خان: ۱۲۸ - ۱۸۱ - ۱۹۱ - ۲۲۸ - ۲۳٦ - -۳۷۰-۳۰۸
امیر مجاهد لر:۲٦۹ - ٤۳۸
امیرمفخم: ۱۵۵ - ۲۷۱
امیر موید سواد کوهی، اسمعیل خان: ۱۵ - ۱٦ - ۱۷ - ۱۸
امیرنظام گروسی: ۱۲-٦٤
امیر نظام همدانی: ۷۳
امین التجار اصفهانی: ۳٤۲
امین الدوله(حاجی):۱۵۵
امینی، (دکتر) علی: ۳۰۰
انصاری، مسعود (مهندس): ۲۸ - ٤۳۵
انصاری، محمودآقا (سرتیپ): ٤۱۱
انوار، سید یعقوب: ۱۷٤ - ۱۹۸ - ۱۹۹
اوحدی،محمدعلی:۸۰
اورنگ، (شیخ الملك): ۹ - ۱۲
ایدن، آنتونی: ۵۲
ایرج میرزا (جلال الملك): ۱۷۹ - ۱۹۵
ایلخان، امیرحسین خان: ۳٦٦
ایلخانی، حسینقلی خان: ۳٦۵
ایمبری (ماژور آمریکائی): ۱۵۱ - ۱۵۲ - ۱۵۳ - ۱۹۳
ایوانف، میخائیل سرگه یویچ:۱۳٦

ایوب خان (سرتیپ): ۳۲۳

ب

باب، میرزا علیمحمد: ۴۲۲
باژانف، بوریس: ۳۴۸
باستانی پاریزی:۳۴ - ۷۶ - ۲۲۷
بامداد، مهدی: ۴۳۵
باهری،محمد (دکتر): ۳۳۳
بختیار،تیمور(سپهبد):۴۴۴
بختیاری، علیمردان خان: ۴۳۷
بختیاری، یوسف خان: ۲۶۹
بدر، محمود: ۳۰۲
بدرالملوك والا(همسر احمد شاه قاجار): ۲۳۴
برخوردار(سرهنگ):۴۴۴
بریجمن (کاردار انگلیس):۴۲
بلات، لیندن،آلمانی(رئیس بانك ملی): ۳۴۸
بلوشر (سفیر آلمان): ۳۴۴ - ۱۹۹
بنجامین (وزیر مختار آمریکا): ۲۴۱
بنکدار، حاج محمد تقی: ۱۲۹
بوذرجمهری، (سرلشگر) کریم آقا خان: ۷۴
- ۲۰۹ - ۳۶۹ - ۴۱۵ - ۴۲۷
بولارد (سر) ریدر: ۵۲
بهار، محمد تقی(ملك الشعراء): چ -۱۹-
۵۳ - ۵۴ - ۶۳ -۷۱ - ۷۳ - ۸۵ - ۹۳
- ۱۳۶ - ۱۶۱ - ۱۶۳ - ۱۶۸ - ۱۷۳
- ۱۷۴ - ۲۰۲ - ۲۰۸ - ۲۱۰ - ۲۳۷
- ۲۵۵ - ۳۲۴ - ۴۲۴ - ۴۳۰
بهارمست(سرلشگر):۴۴۴
بهبودی، سلیمان: ۳۰۶ - ۱۵۵
بهبهانی- میرسیدعلی:۱۸۴
بهبهانی- میرسیدمصطفی:۱۸۴
بهرامی (دکتر)، احیاء السلطنه: ۱۶۸ -
۲۶۲ -۴۴۳
بهلول، محمد تقی نیشابوری: ۴۰۳ -۴۰۶
بیات، (سرهنگ) حسینقلی: ۴۰۶

پ

پاکروان: ۳۲۴
پاکروان، حسن (سرلشگر): ۴۰۸
پاکروان، فتح الله : ۴۰۶ - ۴۰۸
پاولکونوف:۳۳۴
پرنو (فرانسوی): ۱۴۴
پرون، ارنست: ۴۶ - ۲۵۰
پسیان، (کلنل) محمدتقی خان: ۲۰ - ۱۲۳
- ۱۳۷ - ۱۳۹ - ۱۴۰ - ۴۱۲ -۴۴۲
پشتکوهی، غلامرضا خان: ۲۶۹
پناهی، حاج ابراهیم: ۳۷۱
پولادین، (سرهنگ) احمد: ۴۲۷
پهلوی، اشرف: ۲۴
پهلوی (اسفندیاری بختیاری)، ثریا: ۳۶۵
پهلوی، غلامرضا: ۲۶
پیاتاکوف: ۳۵۰
پیرنیا،حسین، مؤتمن الملك :۷۴- ۷۵- ۱۵۸
- ۱۶۱ - ۱۶۳ - ۱۶۴ -۱۶۸ - ۱۷۶ -
۱۸۱ - ۱۸۶ - ۱۹۶ -۱۹۷ - ۲۰۰-
۲۰۱-۲۴۳-۲۶۲ - ۳۱۹ - ۴۱۳
پیشه وری، جعفر: ۳۶۱ - ۴۳۷

ت

تجدد (شیخ العراقین زاده): ۱۵۶
تدین، سید محمد: ۷۳ - ۱۵۶ - ۱۵۹ -
۱۶۳ تا ۱۶۶ - ۱۸۱ - ۱۹۷ - ۲۰۱ -
۲۵۷ -۴۴۳
تقی زاده، سید حسن: ر - ۳۰ - ۹۱ -
۱۳۰ - ۱۳۱ - ۱۴۴ - ۲۰۰ - ۲۳۵ -
۳۲۶ - ۳۳۰ - ۳۴۸ - ۳۵۹ - ۳۷۲
تنکابنی، میرزا طاهر: ۳۴۰
تومانیانس: ۳۶۰

تورج میرزا (سرهنگ): ٤٢٤
تهرانی، شیخ حسین: ٣٢٤
تیمورتاش (سردار معظم خراسانی)،
عبدالحسین: ٧٣ - ٨٥ - ١١٠- ١٦٢ -
١٦٥ - ١٩٧ -٢٠١ - ٢٢١ - ٢٧١ -
٢٢٨- ٢٤٥ - ٢٥٣- ٢٦٥ - ٣٠٩ -
٣١٦تا٣٦٣-٣٦٩-٤٤٣
(فرزندان): ٣٤٠ -٣٥٥- ٣٦١ - ٣٦٩ -
٣٨٦ -٣٥٧- ٣٩٢-٤٣١ -٤٣٤
-٤٣٨-٤٤٤

ث

ثقة الاسلام(ازروحانیون مبارز):٤٤٣

ج

جان محمد خان (امیرلشگر): ٨٠ - ٤٣٠
تا٤٣٤
جم، محمود: ٩٢ - ٢١٧ - ٣٥٣ - ٣٨٤
- ٤٠٣ -٤٣٩
جمال زاده، سید محمد علی: ١٠٢ - ١٠٣
- ١٠٤ - ١١٣ - ١١٦
جورج (ژرژ) پنجم: ٢٢٢ - ٣٠٨
جهانبانی، امان الله میرزا(سپهبد):٣٤ -
١٦٧ - ٣٤٩ - ٤٣١
جهانسوز ی ، محسن:٤٠١
جهانسوزی، محمد کاظم میرزا:٢٦٦ - ٣٦٢

چ

چچرین (کمیسر شوروی): ٨٩
چمبرلن: ٢٢٢ - ٣٣٤

ح

حاج آقا نورالله: ٧٩
حاج امین اصفهانی: ٣٢٠ - ٣٣٠ - ٣٥٩
حائری زاده یزدی ،سیدابوالحسن : ١٥٨ -
١٧٣ - ١٧٤ - ١٨٤
حائری مازندرانی، حاج شیخ عبدالله:١٤
حبیب خلج معروف به(شمر):٢٦٧
حجازی،عبدالحسین(ارتشبد):٤٤٤
حسام الدوله:: ٨٥
حسام الملك: ١٠٤
حشمت (دکتر):: ٣١٨ - ٣٦١
حشمت الدوله: ٧٣ - ١٥٥ - ٣٦٢
حکمی،علینقی(دکتر):٤٤٣
حکیمی، ابراهیم (حکیم الملك): ٦٥ - ١٣٥
- ١٥٥
حیدرعمواوغلی:٢٥٣ - ٢٨٠ - ٢٨٣ -
٣٤٠
حیدری، علیخان:٤٤٣

خ

خازن خلوت (پدر داور): ٣٧٥
خالصی زاده: ١٠٦- ١٥٩- ٢٦٢-٤٤٣
خبیرالملك: ٢٤١
خدایارخان، (سرلشگر): ١٢ - ٢٩٢
خرازی، حاج عبدالحسین: ١٥٩
خراسانی، مهدی: ١٧٠
خسروداد: ٣٩٣
خشنود ،علی اکبر:٤٤٤
خلخالی، شیخ صادق: ٢
خلخالی، میرزاعبدالرحیم: ٣٣٢
خلعتبری، امیر نصرت: ١٠٢
خلعتبری (سپهسالاراعظم تنکابنی)، محمد

ولی خان: ٦٤ - ٧٣ - ٧٦ - ٨٠ - ١٠٢ - ١٥٥ - ٢٢٤- ٣٦٤
خلیلی (شاعر افغانی): ج
خواجه نوری، ابراهیم: ٣١ - ٢٥٤ - ٣٠٢ - ٣١٦
خواجه نوری،رضا:٤٤٤
خورشید خانم (خواهر ناتنی رضا شاه): ٢٠ - ٢١
خوشتاریا (مقاطعه کار روس): ٣٤٩

د

داداش بیگ، عباسقلی خان (یاور)(پدر رضاشاه): ١ - ٨ - ١٥ - ١٦ - ١٩ - ٢٠ - ٢١ - ٢٢
دادور، محمد: ٤٠٧ - ٤٣١
داور، علی اکبر: ١٤٤ - ١٦٢ - ١٦٥ - ١٦٦ - ١٩٧ - ١٩٨ - ٢٠٠ - ٢٠٢ - ٢٢٨ - ٣٠١ - ٣٠٩ - ٣١٠-٣٢٠ - ٣٣٣ - ٣٤٥ - ٣٥٦ - ٣٦٦ - ٣٧٠ تا ٣٧٦- ٣٨٥
داور،(فرزندان): ٣٧٥
داویتا (وزیر مختار شوروی): ١٣٦
دبیر اعظم، فرج الله بهرامی: ١٦٦ - ١٧٠ - ٢٦٨ - ٢٩٠ - ٣١٨ - ٣٧٩- ٣٩٠ تا ٣٩٢-٤٣٨
درر خانم (خواهر ناتنی رضاشاه): ٢٠
درگاهی،(ـ سرتیپ) محمد (محمد چاقو): ٥ - ١٦٣ - ٢٦٦ - ٣١٠ - ٣٢٤ - ٣٩٣ - ٤٣٤-٤٤٣
دشتی، علی: ٧١ - ٧٣ - ٧٥ - ١٤٤ - ١٧٦ - ٢٩١ - ٣٢٨ - ٣٩٢
دواتگر، کریم: ٢٥٣
دوست محمد خان بلوچ: ١٣٩ - ١٤٠
دولت آبادی، حاجی میرزا یحیی: ٢٧ - ٧٧ -١٢٩- ١٤٤ - ١٥٨ - ١٦٢ - ١٨٣ - ١٩٦ - ٢٠٠ - ٢٠١ - ٢٠٣ - ٢٢٩ -
دیبا، عبدالحسین خان: ٣٤٥-٣٦١تا٣٦٣
دیبا، سیدالمحققین: ١٨١
دیکسن (ژنرال انگلیسی): ٣٣ - ٨٤
دیوسالار: ٤٣٥

ر

رافت، عباس خان: ٧٣
رام، مصطفی قلی: ٣٠٣
راولینسون، (سر) هنری: ١٢٥
رایت، (سر) دنیس: ٤٦ - ١٢٥ - ١٨٩ - ٢٢٩ - ٣٠٩
رحیم زاده صفوی: ١٨٩ - ١٩٤ - ١٩٥ - ٣٠٨
رزم آرا، (سپهبد) حاجیعلی: ١٠٣ - ١١٨
رضاقلیخان: ٣٠٥
رشیدیان (برادران): ٤٦ - ١٠٦
رشیدیان، جلیل الله: ٣٥
رضوی، احمد(مهندس):٤٤٤
رفیع، رضا، قائم مقام الملك: ٢٢
روتشتاین (سفیر شوروی): ٩٠ - ١٢١ - ١٣٧ - ٣١٤ -
روزبری (لرد):٢٣١
روشنك (دختر دارا، پادشاه ایران): ١٥
رهنما، زین العابدین: ٧٣ - ١٦٦
ریپورتر، اردشیر (اردشیر جی):٤٥ - ١٢٩
ریپورتر، (سر) شاپور: ٤٤ - ٤٥ - ٤٦
ریحان (مدیر گل زرد): ٧٣ - ١١٨
رئیس التجار خراسانی: ١٥٦

ز

زاویه (سرهنگ): ٤٢٧

زاهدی،فضل الله(سپهبد)بصیردیوان :۲۸۹
-۲۹٤-٤۲٥-٤٤٤
زعیم، سید حسن: ۱۷۳ - ۱۷٤
زمان خان: ۱۱۰ - ۱۱۳
زنجانی، (آیت الله): ۱۷۰
زنگنه، یحیی: ۱٥٦
زومر (زمر)، (وزیر مختار آلمان): ۱۳۲ -
۱۳۳ - ۱۳٤ - ۱۳٥
زهتاب فرد ،رحیم: ۱۱۹
زینر، رابین: ٤٦

س

ساعدالدوله تنکابنی: ۱۸
سالار جنگ، (سروان لهاك خان): ۳۱ -
۲٥٥ - ٤۳۲
سالار لشگر: ۷۳
سالار منصور قزوینی(یگانه): ۹٥
سایکس (ژنرال انگلیسی): ۱۳٥ - ۱۳٦
- ۲۲٤
سپهدار اکبر(رشتی)، فتح الله: ۲۸ - ۳۳
- ٥۳ - ٥٤ - ٥٥ - ٥٦ - ٦۳ - ۷٤ -
۸۱ - ۸٥ - ۸٦ - ۱۰۸ - ۱۱۰ - ۱۱۳
- ۱۳٦ - ۲۲٦ - ۳٦۲
سردار اسعد بختیاری، جعفرقلیخان : ۳۱ -
۲٦٤ - ۳۲۷ - ۳۳۱ - ۳٤۲ - ۳٥٥ -
۳٦٤تا۳٦۹
سرداراسعدبختیاری،علیقلیخان:۲۲٤-۳٤٦
سردار اعظم: ۳٤۳
سردار اقبال: ۳٦٥
سردار انتصار: ٤۱٦
سرداربجنوردی:٥٥
سردار رشید کردستانی: ۷۳ - ۲۸۹ - ٤۳۸
سردار کبیر: ۱٥٥
سردار مخصوص: ۳٦۰
سردار محتشم: ۱٥٦
سردار معتضد: ۷۳
سردار معزز: ٤۳۰
سردار موثق: ۲۹
سردار همایون: ۳۲ - ۳۹ - ٤۷ - ٥٤ -
۱۱۳ تا۱۱٥
سرداری (سرپاس): ۳۲۱
سرشار (کفیل شهرداری): ٤۳٤
سرکشیك زاده (اتحاد): ۱٥٦ - ۱۸۰ -
۳۷۱
سرگین، سراج الدین: ۲۲۳
سعادت، حاج ساعد سلطان: ۲۲
سعدالدوله، میرزا جواد: ۷۲ - ۱٥٥
سلطان زاده: ٤۲٦
سمیتقو، اسماعیل خان: ۱۲۳ - ۱۳۹ -
۳۷۸
سهام الدوله: ۷۲
سهراب زاده: ۷۳
سهم الدوله: ۲۰۹
سهم الممالك، عباس خان: ۱۷
سهیلی (سرهنگ): ۳٦٦
سهیلی علی:۳۳۲
سیاح، (کلنل) کاظم خان: ۳۱ - ۳٤ - ۳٦
تا۳۸ - ٥۷ - ۱۱۰تا۱۱٦- ۳٤۳ - ٤۱۲
سید جلال جنگلی: ۱۳۹
سید جمال الدین واعظ اصفهانی: ۱۰۳ -
۱۰٤ - ۱٦٤
سید محمد سلطان: ۱٥٦
سیروس (پادشاه ایران): ٦۷
سیف آزاد، شیخ عبدالرحمن: ۱۳۳ - ۱۳٤
سیف پور فاطمی (دکتر): ۱۰۹ - ۱۱۱ -

۱۵۳ - ۱٦٤
سیمور، بالوین: ۱۵۱
سیمون(وزیرخارجه انگلیس):۳۲۵- ۳۵۹
ش
شاه بختی، (سپهبد) محمد زکریا خان: ۳۲ - ۵۷ - ۳۷۷
شاهرخ،ارباب کیخسرو:۲۰۲-۲۷۷-۴۱۳
شاهرخ، بهرام: ٤۳٦
شاهزاده خاقانی: ٤۳۷
شریعت زاده، احمد: ۱۵٦
شریفی (یاور): ۲٤۸
شعاع السلطنه:: ۲۰۹
شفائی، (سرلشگر) اسماعیل خان: ۲٦
شکوه الملك: ۳۲۷ - ۳۸۸ - ٤۱۹
شولنبرك (کنت): ۳۹۷ - ٤۰۰
شهاب (سرهنگ): ٤۲٤
شهاب الدوله ملك آراء: ٦۷ - ۹۸ - ٤۱۲
شهرستانی، آیت الله: ۱۸۳
شهریور، احمد: ۹٤
شیبانی،(سرلشگر)حبیب الله خان: ۵۸ - ۱٦٦ - ۱٦۷ - ۲٤۳ - ۳۹۸
شیخ الاسلام ملایری: ۲۵۷ - ٤۲۲
شیخ الاسلامی (دکتر) جواد: ٦۵ - ۳۱۱ - ۳۳۰
شیخ خزعل: ۱ - ۸۷ - ۹٤ - ۹۵ - ۱۲۳ -۱۲٤- ۱۲۷ - ۱۳۷ - ۱٤۰- ۱۹۳ - ۲٦٤ - ۲٦۸ - ۲۹۵ - ۳۳۵ - ۳۸۵
شیخ مهدی سلطان(حاج):۱٦۱- ۱٦٤ ۲٦۲
شیرازی، عبدالحسین: ۱۷۰
شیروانی، ابوطالب: ۱٦۵ - ۱٦٦ - ۳۳۳
شیروانی، سعید: ۱٦٦
شیل (کلنل): ۱۲۸
ص
صاحب جواهر، جواد: ۱۷۰
صادق،صادق مستشارالدوله:ح - ٦٤-۱۵۵
-۲۲۲-۳۷۳
صارم الدوله، مسعود(اکبرمیرزا): ۷۳ - ۸۳ - ۸۵ - ۸٦ - ۱۲۸ - ۲۲۹ - ۳۱۱
صالح، اللهیار:۷٤ - ۲۹۹-۳۰۷
صالح، جهانشاه(دکتر): ۳۰۲
صالح، علی پاشا: ۳۰۷
صبا، میرزا حسن خان: ۱۳۷ - ۲۷۱
صحت (دکتر): ۲۰۹ - ۲۱۱
صحت السلطنه: ۱۵۸ - ۲۱۰
صدر،محسن،(صدر الاشراف):۵٤ - ۳۲۱ - ۳۸٤ - ۳۸۹ -٤۰۳ -٤۳۹
صدر العلماء: ۱۵٦
صدرائی، حسن: ۱۵٦
صدیق اعلم (دکتر): ۳۷۵
صدیق السلطنه: ٦٦
صدیق حضرت: ۱۵۵
صدیق همایون:۲۰۷
صراف زاده، رضا: ۱۰٦
صفاری محمدعلی (سرتیپ):۳٦٤
صمصام السلطنه بختیاری: ۷٤ - ۱۵۵ - ۱۹٤ - ۲۲۵ - ۲۷۱ - ۳٦۵
صولت الدوله قشقائی: ۱۲۳- ۱۳٦ - ۱۸٦
صهبا، میرزا هاشم خان:۳۰٤
ض
ضرغام،(سرلشگر) علی اکبر: ۳٦۸
ضیاء، سید ابراهیم: ۱۵٦

ضیاء الاطباء (دکتر): ۱۵۶
ضیاء الملك فرمند: ۱۷۹
ضیاء الواعظین: ۱۵۸
ضیاء همایون: ۵۵ - ۵۶

ط

طباطبائی، حسن: ۱۷۰ -
طباطبائی، سید ضیاء الدین: ۲۶ تا ۳۶ - ۴۰ - ۴۸ تا ۵۸ - ۶۲ تا ۱۱۹ - ۱۲۸ - ۱۴۰- ۱۴۳ - ۱۹۹ - ۲۲۸ - ۳۰۸ - ۳۱۱ - ۴۱۰ -۴۳۹-۴۴۲
طباطبائی، سید محمد صادق: ۴۲۰
طباطبائی یزدی، حاج سید علی: ۶۲ - ۱۰۳
طبری، احسان: ۴۲۵ -۴۴۳
طبسی، شیخ غلامرضا: ۴۰۵

ظ

ظهیرالاسلام،جواد: ۴۱۱

ع

عارف، شاعرملی:۱۳۸-۱۳۹- ۱۶۵- ۱۹۵
عامری، سلطان محمدخان: ۷۶
عبدالعزیز بن سعود: ۲۰۳ -۴۲۹
عبده،(دکتر) جلال:۲۶۷
عدل، سید مصطفی: ۸۰
عدل السلطنه: ۲۰۷
عدل الملك دادگر،حسین:۱۵۶-۳۹۸- ۴۰۰
عراقی (نماینده مجلس): ۱۷۳ - ۱۸۴
عزت اردبیلی: ۴۳۸
عضدالسلطان: ۱۸۷ - ۱۸۸
عضد السلطنه: ۲۰۸
عضدالملك (نایب السلطنه): ۲۲۴
عطاء الله خان: ۴۱۶
عظمی(بانو): ۱۱۰ - ۲۵۵
علاء، حسین: ر - ۱۱۸ - ۱۳۴ - ۱۳۵ - ۱۸۳ - ۱۸۴ - ۱۹۸ - ۲۰۰ تا ۲۰۴
علاء الدوله دولو: ۴۳۰
علوی، بزرگ: ۴۳۵
علیخان (خواهرزاده رضاشاه): ۲۱
علیشاه (دوست جوانی رضاشاه): ۲۳
علم، شوکت الملك:۱۲-۴۰۸
علیم الدوله(دکتر):۳۱۱ - ۳۲۱
عمر خان شکاك: ۳۸۱
عمیدالشعراء، محمدرضا (عمیدی نوری): ۱۳۱
عمیدی نوری،ابوالحسن:۴۴۴
عین الدوله: ۷۲ - ۹۳ - ۱۰۰ - ۱۵۶
عین السلطان: ۲۰۷

غ

غروی نائینی (آیت الله): ۱۶۶
غفاری، معاون الدوله:۳۲۷
غفوراوف: ۴۲۵
غنی،قاسم (دکتر):۵۶ - ۳۷۴

ف

فاتح، مصطفی:۱۵۲- ۱۵۳- ۳۲۶ - ۳۳۱
فاطمی،حسین(دکتر):۴۴۴
فدائی: ۷۳
فرات، عباس: ۹۷
فرامرزی،عبدالرحمن:۴۴۴
فرح الدوله: ۲۰۸

فرخ، سیدمهدی،معتصم السلطنه:۲۶- ۸۳- ۳۲۵-۴۱۲
فرخ خراسانی: ۷۳
فرخی یزدی، محمد:۷۳-۱۳۷-۱۳۸- ۲۵۷ -۴۴۳
فرزین، محمدعلی:۳۰۰
فرمانفرما،عبدالحسین میرزا:۲۰ - ۳۳ - ۳۶ - ۵۶ - ۷۲ -۷۴ - ۷۶ - ۷۶ - ۸۰ - ۹۹ - ۱۱۱ تا ۱۱۶- ۱۳۴تا۱۴۰ - ۱۵۵ - ۲۲۱ - ۳۰۸
فرود، فتح الله: ۳۸۱ - ۱۲۷
فروغی، (مهندس) محسن:۴۰۷ -۴۳۹
فروغی، محمدعلی(ذکاء الملك): ۵۳ - ۱۶۵ - ۱۶۶- ۱۸۸ - ۲۰۱ - ۲۰۵ - ۲۱۷ - ۳۲۶- ۳۳۰-۳۳۴- ۳۴۸ - ۴۰۵- ۴۲۰
فروغی، محمود: ۴۰۷
فریزر (کلنل): ۷۹ - ۱۰۷
فلاتی، علی اکبر: ۳۷۳
فلسفی، سیدمیرزاآقا: ۱۳۸ -۴۴۳
فن پاپن:۴۰۰
فوکل: ۳۴۸
فولادی (سرهنگ): ۴۲۴
فهیم الدوله: ۱۶۶
فیروز،ناصرالدوله:۲۳۵
فیروز،نصرت‌الدوله:۳۰-۳۱-۳۵-۳۶-۴۲ -۴۸-۵۶-۷۲-۷۴-۷۶-۷۹-۸۰-۸۳تا ۸۷-۱۰۸-۱۱۴-۱۲۸-۱۵۶-۱۶۲- ۱۶۵تا۱۶۷-۱۸۷-۱۸۸-۵۲۴-۲۶۵- ۳۰۸تا۳۱۵-۳۱۹-۳۳۳-۳۶۶-۳۸۶- ۳۹۲
فیروز، مریم: ۳۰
فیروز،مظفر:۳۰-۸۴- ۱۰۵- ۳۱۱-۴۴۴
فیروزآبادی، سید: ۱۵۲
فیض، میرزاعیسی خان: ۳۵۷

ق

قاجار، آقامحمدخان: ۱۹ - ۲۴۲
قاجار، احمد شاه: اکثر صفحات
قاجار، ایراندخت: ۲۳۴
قاجار، بهمن میرزا: ۱۲۶
قاجار، جلال الدوله: ۲۲۵
قاجار، فتحعلیشاه: ۲۳۶
قاجار، فرهاد میرزا: ۱۲۵
قاجار، سالار الدوله: ۱۳۰ - ۲۳۴ - ۴۲۹
قاجار، سیف الدوله:۱۲۶
قاجار، ظل السلطان: ۶۱ - ۲۲۵ - ۲۴۱
قاجار، عباس میرزا (ملك آرا):۶۳-۱۲۶ - ۲۳۸ - ۳۰۸
قاجار، فریدون:۲۳۴
قاجار، کامران میرزا:۲۲۷
قاجار،گیتی افروز(دخترمحمدحسن میرزا): ۲۰۹
قاجار، محمد شاه: ۱۲۶
قاجار، محمد علیشاه: ۵۳ - ۶۲ - ۱۰۳ - ۱۳۰ - ۱۶۰- ۲۲۴ - ۲۵۵
قاجار،محمدحسن میرزا(ولیعهد):اکثر صفحات
قاجار، مریم: ۲۳۴
قاجار، مسعود میرزا (ظل السلطان): ۱۲۶
قاجار، مظفرالدین شاه: ۲۰ - ۱۲۷ - ۱۲۹ - ۱۳۰ - ۱۹۰ - ۲۲۵ - ۴۲۹
قاجار،ملکه جهان(مادراحمدشاه):۲۲۴
قاجار،مهین بانو(همسرمحمدحسن میرزا): ۲۰۹
قاجار، ناصرالدین شاه: ۱۵ - ۲۰ - ۲۱ - ۲۲ - ۷۶ - ۱۲۵ - ۱۲۶ - ۱۳۰ - ۱۵۷ - ۱۸۱ - ۱۹۱ - ۲۹۱

قاجار، ناصرالدین میرزا ناصری: ۲۲۵
قاجار، همایوندخت: ۲۳٤
قاجار، یمین الدوله: ۱۵۷ - ۱۵۸
قاسمی، ابوالفضل: ۳۰
قائم مقام فراهانی، میرزا ابوالقاسم خان: ۲۳٦
قدس جوراپچی (سرهنگ):٤۳۳
قراگزلو،حسینعلی فتح السلطنه:۳٤۰-٤۳٦
قربانی(سرهنگ):٤٤٤
قریب (سرتیپ): ٤۰۱
قزل ایاغ (دکتر): ۳۲۱
قزوینی، (علامه) محمد: ۲۸۹
قشقائی، محمد حسین: ٤۲۳
قمشه ای، سید حسن: ۲۵۹
قوام، احمد(قوام السلطنه): ۱۷ - ۳۰ - ۷۳ - ۷۹ - ۸۲ - ۸۳ - ۸۹ - ۹۳ - ۹۸-۹۹ -۱۰۱-۱۰۲- ۱۱۲- ۱٤۰- ۱٤۳- ۱۷٦-۱۷۷- ۲۲۸ - ۲٤۲- ۲۵٦ - ۳۹۷ - ٤۱۰ - ٤۱۲ - ٤۱۵-٤۳۹
قوام الدوله:۷۳- ۱۵٦- ۱۸٤-۲۵٤ - ۵۰
قوام الدوله اصفهانی: ۱۷۹ - ۱۸۰
قوام الملك شیرازی: ۱۰۷ - ۱۲۳ - ۱۳۰ - ۲۲۸ - ۳٦٦

ك

کاراخان (کفیل وزارت خارجه شوروی):٤۳- ۳۲۲ - ۳۲۹ - ۳۵۲
کازرونی، میرزا علی: ۱۷۳ - ۱۷٤
کاساکوفسکی: : ۲٤۱
کاشف السلطنه: ۲٤٦.
کاکس،(سر)پرسی:۸۱ - ۸٤ - ۸۵ - ۲۲۹ کامران میرزا (نایب السلطنه): ۲۰ - ٦۱ - ٦۷ - ۲۲٤
کحال زاده (منشی سفارت آلمان): ۸٦ - ۱۳۲ - ۱۳٤
کدمن (سر) جان:۳۲۸ - ۳۵٦
کریمپورشیرازی:٤٤٤
کرزن (لرد): ٤۸ - ٦۵ - ۷۲ - ۷٤ - ۸۵ - ۸٦ - ۱۰۸ - ۱۲۰ - ۱۲۱ - ۱۲۳ - ۱٤۷ - ۱٦۱ - ۱۸۷ - ۱۸۸ - ۲۲٦ - ۲۲۹ - ۳۰۹
کلایو، (سر) رابرت: ۳۳٤
کلهر: ۷۳
کوپال، (سرلشگر):۲۲٤-۲۹٦ -٤٤٤
کیانوری، نورالدین(دکتر): ۳۰
کیکو (سرهنگ):۷۳

گ

گلشائیان،اسدالله(سرتیپ):٤٤٤
گلشائیان، عباسقلی:۲۲۸ - ۲۹۹ - ۳۰٤ - ۳۲۱ - ۳۷۳
گورکی: ٤۲۵

ل

لاجوردی، حبیب (دکتر): ت
لاهوتی، (یاور) ابوالقاسم: ۱۳ - ۲۹ - ۱۳۹ - ۱٤۰ - ٤۲٤
لپیگ، برایان: ۵۲
لرژه (ژنرال):۲٤
لرن، (سر) پرسی: ۵۰ - ۸٦ - ۱۲۰ - ۱۲۱ - ۲۲۰ - ۳۱۲
لسان السلطنه: ۷۳

لسان الملك: ۷۳
لطفی،عبدالعلی:۳۳۹ - ۴۰۵
لنکرانی، شیخ حسین: ۱۵۹
لنین: ۱۳۹
لورین (لیدی): ۲۲۱

م

ماژور مسعود خان کیهان: ۲۸ - ۳۱ - ۳۴ - ۵۷ - ۷۹- ۸۰ - ۸۲ - ۹۴ - ۹۶ - ۱۱۰- ۱۱۳ تا ۱۱۵
مافی،نظام السلطنه:۲۵۳
ماکسیموف: ۳۴۹
متین الملك (سرهنگ): ۴۲۵
متین دفتری،احمد (دکتر): ۲۴۳ -۴۳۹
مجد الدوله (حاج):۷۳
محاسب الممالك: ۱۵۵
محلاتی، حاج سیاح: ۲۴۱
محمدخان (سرتیپ): ۲۰۶
محمود ،پرویز: ۲۱۶
محمود ،محمود(پهلوی): ۱۹ - ۲۱۶ - ۲۴۱ - ۲۸۰ - ۲۸۵
محی الدین،سید:۴۴۳
مختاری،رکن الدین (سرپاس): ۵ - ۲۴۸ - ۲۶۷ - ۳۰۹- ۳۶۳- ۳۸۴- ۳۹۳- ۴۰۳ - ۴۳۵
مختاری، حبیب الله: ۲۴ - ۲۸۹
مدرس،سیدحسن: ر - ۷۳ - ۷۴ - ۸۱ - ۸۴ - ۱۱۰ - ۱۳۷ - ۱۵۶ - ۱۵۸ - ۱۶۴ - ۱۶۷ تا ۱۶۹ - ۱۷۱ -۱۷۲ - ۱۷۳ - ۱۷۴ - ۱۷۹ - ۱۸۱ - ۱۸۴ - ۱۸۹ - ۱۹۲ - ۱۹۳ - ۱۹۸ - ۲۰۰ تا ۲۰۳ - ۲۳۵ - ۲۵۲- ۴۲۲ -۴۴۳-
مراد علیخان الشتی (جد رضاشاه):۸ - ۲۲
مریم (همسر اول رضا شاه): ۱۹
مستوفی، عبدالله: ۱۸ - ۲۱ - ۲۳ - ۹۴ - ۱۳۸ - ۲۳۲
مستوفی الممالك، میرزا حسن خان: ۳۰ - ۶۴ - ۷۴ - ۷۵ - ۸۲ - ۸۷ - ۱۴۰ - ۱۴۳ - ۱۵۸ - ۱۶۱ تا۱۶۳ - ۱۶۹ - ۱۷۶ - ۱۸۱ - ۱۸۸ - ۱۹۶ -۱۹۷- ۲۰۰ - ۲۰۲ - ۲۲۷ - ۲۴۳ - ۲۵۴ - ۳۱۹ - ۳۷۱ - ۴۱۷ -۴۳۹
مسعودی،عباس:۴۴۳
مشار،یوسف:۴۴۴
مشارالسطنه: ۷۳ - ۹۰ - ۱۵۵
مشارالملك (میرزاحسن خان مشار):۱۵۴ - ۱۵۵ - ۲۲۹ - ۴۱۱
مشاورالملك، انصاری، علینقی:۸۹ - ۹۹
مشاورالممالك: ۱۵۵
مشایخی،مهدی:۴۴۴
مشکوة الدوله:۲۰۵
مشیرالدوله پیرنیا، حسن :۲۵ - ۳۰ - ۶۳ - ۶۸ - ۷۴ - ۷۵ - ۸۲ - ۱۰۸ - ۱۴۹ - ۱۴۳ - ۱۵۸ - ۱۶۳ - ۱۶۴ - ۱۶۷ -۱۶۹ - ۱۷۶ - ۱۸۱ - ۱۸۲ - ۱۸۳ - ۲۰۱ - ۲۰۲ - ۲۲۶- ۲۶۱- ۳۱۹- ۳۲۳- ۳۷۳- ۴۱۲- ۴۱۷ -۴۳۹
مشیری یزدی، علی: ۳۵۴
مصدق،احمد (مهندس): ۲۱
مصدق، خدیجه(دختردکترمصدق):۲۵۱
مصدق، (دکتر) غلامحسین: ۲۴۹
مصدق(مصدق السلطنه) ،محمد(دکتر): ر - ۳۰ - ۷۳ - ۷۵ - ۷۹ - ۱۰۵ تا ۱۰۹ - ۱۱۲- ۱۱۸-۱۱۹- ۱۶۸ - ۱۶۹ - ۱۸۱ - ۱۸۲ - ۱۸۳ -۱۸۴ - ۱۹۸تا ۲۰۴- ۲۲۶-۲۴۲ تا۲۵۱- ۲۵۶-۳۱۹-۴۴۴

مصطفوی، (دکتر) رحمت: ۱۱۹
مطبوعی، ایرج (سرلشگر): ۳۱
مطبوعی، حسن آقا: ۳۱
معاون الدوله غفاری: ۳۲۷
معظم السلطان: : ۷۹
معظمی، (خاندان): ۷۹
معین الدوله: ۱۵۵ - ۱۵۶ - ۱۵۷
معین الملك: ۳۳ - ۶۵
مغرور میرزا: ۱۵۶ - ۱۵۷ - ۱۷۵- ۲۰۷
مفتی فلسطین: ۱۰۳
مفخرالملك: ۲۱۷
مقدم،(سرتیپ)حسن: ۱۱۷ - ۴۰۸
مقدم مراغه ای (سرلشگر): ۲۲۱ - ۲۲۲
مکرم الدوله: ۳۸۶
مکرم السلطان: ۴۱۶
مکی، حسین: ۲۰ - ۳۶ - ۷۲ - ۱۵۷ - ۱۷۴ - ۲۳۳ - ۴۱۹ -۴۴۴
ملك حسین: ۲۲
ملکزاده (دکتر)مهدیخان: ۱۵۵ - ۲۲۷
ملکی، (دکتر) مسعود: ۲۳۵
ملکی، شیخ رضا: ۳۸۶
ممتاز الدوله:۷۳ - ۱۵۵
ممتازالملك: ۷۳ - ۱۵۵
منتخب السلطان: ۴۱۶
منشورگرکانی: ۴۱۸
منشی زاده (دکتر):۳۹۹
منصور، حسنعلی: ۳۸۳
منصورالسلطنه عدل: ۱۵۵
منصور،رجبعلی،منصورالملك:۱۵۵-۱۸۱-۲۲۸-۳۰۰-۳۰۷- ۳۸۳تا۳۸۹-۴۳۹
منیرالسلطنه: ۱۵۵
موثق الدوله:۶۳- ۲۰۶ - ۲۰۷ - ۲۲۴
مودب همایون: ۷۳
مورخ الدوله سپهر، احمدعلی: ۷۵ - ۲۵۳
موری، والیس(آمریکائی): ۱۵۲
موسوی، کاوه: ت
موسوی، محمد حسین (دکتر): ت
مولوتف: ۴۲۵ - ۴۳۷
مویدالممالك (سرهنك): ۴۳۳
مهدوی، حاج امین الضرب: ۳۱۰
مهدوی، حسن آقا: ۳۱۰
مهذب الدوله: ۶۴
میراشرافی،سیدمهدی:۴۴۴
میرپنج محمدقلیخان: ۳۷
میرپنجه،غلامرضا: ۲۰ - ۳۰
میرزا آقاخان نوری: ۲۳۷
میرزاباشی: ۷۳
میرزارضا کرمانی: ۲۰ - ۲۱ - ۲۳۹
میرزاعلی اکبر(سلطان): ۴۲۴
میرزاقوام (وکیل عدلیه): ۷۳
میرزاکریم خان رشتی:۱۶۱ -۴۴۳
میرزاکوچك خان جنگلی: ۲۷ - ۳۵ - ۱۱۳ - ۱۲۳ - ۱۳۷ - ۱۳۹ - ۱۴۰ -۴۴۳
میرزایانس،یوسف (وکیل ارامنه): ۷۳
میرفندرسکی، احمد: ۸۹ - ۵۰
میلیسپو:۲۹۸
میری، جمال: ۳۳۹

ن

نادر شاه افشار: ۱۲۲ - ۱۵۸ - ۱۷۷ - ۲۲۲
ناصرالملك قراگزلو (نایب السلطنه): ۱۴۵ - ۱۹۰ - ۲۲۵ - ۳۰۸ - ۳۳۶ - ۴۰۰
نامور، میرزا احمد خان: ۱۵۵
نایب چلوئی: ۱۷۴
نائینی، میرزا رضاخان: ۱۵۵- ۳۱۰
نبات خانم (خواهر ناتنی رضاشاه): ۲۰ - ۲۱

نبوی، حسن: ۱۱۹
نبیل الدوله کاشانی:۳۰۸
نجمی، ناصر: ۱۰۶
نخجوان،(سپهبد)امیرموثق:۲۹-۱۱۱-۱۱۳ -۴۴۴
ندامانی، ناصر:۱۵۶
ندیم السلطان (دکتر) جلیل خان:۲۱۱
نصر، تقی(دکتر): ۲۹۹
نصرالملك هدایت: ۱۵۵- ۲۵۹
نصرت السلطنه:۲۰۸
نصیرالدوله: ۱۵۵ - ۲۲۶
نصیرالسلطنه (حاج): ۷۳
نصیری، (دکتر) قوام: ۲۴۹
نصیری،نعمت(ارتشبد):۴۴۴
نفیسی، دکتر(مودب الدوله): ۱۶۶ - ۲۵۱ - ۲۶۱
نقدی، سرلشگر(سردار رفعت):۱۲ - ۲۸۹ - ۳۶۹
نقره خان(قاتل میرزاکوچك خان جنگلی): ۲۷
نواب، حسین: ۳۰۷
نواب احتشام رضوی: ۴۰۵
نوائی (سرهنگ):۲۶۶ - ۴۰۴
نورمن (یا نرمان)(وزیر مختار انگلیس):۴۰ - ۴۳ - ۴۴ - ۴۹ - ۶۳ - ۷۲ - ۷۴ - ۷۹- ۸۵ - ۹۷- ۱۰۹- ۱۴۵- ۲۲۶
نوش آفرین (مادررضاشاه): ۸ - ۱۶ - ۲۲
نیرالدوله: ۲۲۷
نیرالملك هدایت: ۳۰۹ - ۳۸۸
نیشابوری، شیخ شمس: ۴۰۵
نیك اندیش، (سرهنگ) باقرخان (بمبی):۳۲ - ۶۵ - ۶۶ - ۶۷
نیکسون، هارولد: ۲۲۳

و

وارسته (پروفسور):۵۵
واسموس (جاسوس آلمانی): ۷۹
والی(سرگرد): ۴۰۱
وثوق، ابوالقاسم: ۳۸۴
وثوق،حسن، وثوق الدوله: ج - ۱۷ - ۳۵ - ۵۴ - ۵۵ - ۶۳ - ۷۲ - ۸۳ تا ۸۷ - ۱۱۰ - ۱۱۳ - ۱۲۸ - ۱۳۶- ۱۵۹- ۱۶۰ -۱۶۱- ۱۷۶ - ۱۷۷ - ۲۲۸ - ۲۳۵ - ۲۵۳ - ۳۲۲
وثوق السلطنه: ۷۳ - ۱۵۵ - ۴۳۱-۴۳۴
وحید الملك: ۶۳ - ۱۵۵
وزیر خلوت: ۱۵۶
وستداهل (افسر سوئدی):۳۹۷
وقار (سرهنگ): ۲۴۹ - ۲۶۷
وکیل الملك دیبا، فضل الله خان: ۳۱۹ - ۳۲۶ - ۳۶۲
وکیلی، علی: ۳۰۲
وودهاووس، سی.ام.:۴۶
ویلیه، ژرار : ۱۴۳
ویکتوریا(ملکهٔ انگلیس):۲۳۱
ویلسن (رئیس جمهور آمریکا):۳۰۸
ویلسن، (سر) آرنولد:: ۱۸۶

هـ

هاروی (منشی ایدن): ۵۶ - ۵۸
هاشمی حائری، فریدون: ۳۹۷
هالدین (ژنرال):۴۴
هاوارد(انگلیسی):۲۸ - ۷۲ - ۸۴ - ۸۵ - ۱۶۴ - ۲۵۹ - ۳۳۴
هدایت، رضاقلیخان: ۳۸۹
هدایت،مخبرالسلطنه :۳۰ - ۱۵۵ تا۱۵۷ - ۱۷۶ - ۱۸۲ - ۲۰۱ - ۳۰۹ - ۳۲۴ -

۳۳۰ - ۳۳٤ - ۳٤۸ - ۳۵۹ - ۳۷۵ -
٤۲۲ -٤۲٤ -٤۳۹
هراتی (نماینده مجلس): ۱۷۳
هژبرالسلطان، اسدالله خان: ۱۷
هژیر، عبدالحسین: ٤۲۰ - ۲۵۵
همایون،(سرگرد) احمد: ٤۲٦
همایونی، فضل الله(سرلشگر):۳۸۲
هنتینك، فون: ٤۳٦
هوور(وزیر مختار انگلیس): ۳۵۹
هویدا، امیرعباس: ۳۸۳
هیتلر، آدولف: ۳۹۷ - ٤۰۲
هیگ (کلنل انگلیسی): ۳۳

ی

یاور احمد خان: ۲۱۰ - ۲۱۱
یاور اکبر خان: ۷۳
یزدان پناه، مرتضی خان (سپهبد): ۲٦ -
۳۲- ٥٦ - ۵۷ - ۱۵۲ - ۱۵۳ - ۱۷۰
- ۱۷۸ - ۲۰٦ - ۲۰۸ - ۲۱۰ - ۳۲۷
- ۳۷۷ - ۳۹۱
یزدی، شیخ حسین:۷۳
یزدی، شیخ محمد: ۷۳
یفرم خان:٤٤۳
یمین الدوله:۲۰۸ -
یمین الملك (حاجی): ۷۳ - ۱۵۵

یادآوری:نام رضاشاه و محمدرضاشاه دراکثر صفحات جلدهای مختلف کتاب چاپ شده است.
برای اطلاع ازاسامی نمایندگان موافق و مخالف مجلس شورایملی، هنگام خلع قاجارازسلطنت، به صفحات ۲۰۳و۲۰٤ واسامی وزراء ازکودتای ۱۲۹۹ تاشهریور ۲۰ به صفحات ٤٤۰و٤٤۱ این جلد مراجعه شود.درصفحات اول وآخر کتاب عکس گروهی ازمقامات باذکراسامی به چاپ رسیده است.

فهرست اسامی جلد دوم

آ

آتابای، سرلشگر(دکتر): ۲۴۵ -۴۲۳
آتاتورك،غازی مصطفی کمال پاشا:ز«عکس» -۵۲ - ۱۴۶ - ۱۸۴ - ۲۰۳ - ۲۲۱ - ۲۲۳ - ۳۸۸ - ۴۱۰ -۴۱۱
آپریم، اسحق(دکتر): ۳۳۹
آخوند ملامحمدکاظم خراسانی: ۲۸۳
آدمیت، فریدون(دکتر):۲۸۵
آذر،مهدی (دکتر): ۱۵۸
آریانا،بهرام(ارتشبد): ۲۰۶
آق اولی، (دکتر) امان الله خان: ۳۹۰
آق اولی،(سپهبد)فرج الله خان:۱۲۸- ۲۱۶ - ۳۹۰
آق اولی، کلنل فضل الله خان: ۳۹۰
آموزگار، (دکتر) جمشید: ۲۴۱
آموزگار، حبیب الله: ۳۲۷
آوانسیان،آرداشس: ۳۴۰
آیت الله اصفهانی،سیدابوالحسن:۱۷۱
آیت الله بروجردی،حاج آقاحسین :۲۳۸
آیت الله بهبهانی، سیدعبدالله :۲۷۷- ۲۸۰ - ۲۸۳
آیت الله بهبهانی،سیدمحمد: ۲۵۰-۲۹۰
آیت الله حائری: ۱۷۱
آیت الله بهشتی،محمد :۸۳
آیت الله،خمینی،روح الله:۲۴۴-۲۴۸-۲۶۵ -۳۹۴
آیت الله سنگلجی: ۳۸۸
آیت الله شیرازی:۲۵۹
آیت الله کاشانی،سیدابوالقاسم:۲۴۳-۳۹۳
آیت الله مازندرانی: ۲۸۳
آیت الله میرزا نائینی: ۱۷۱
آیرم،(سرلشگر) محمدحسین:۱۰۵-۱۰۶ - ۱۷۹-۲۱۷-۳۱۴- ۳۶۹-۳۹۲- ۴۰۶
آیرم، (امیرلشگر) محمودخان: ۳۶۹
آیرملو، (میرپنج) تیمورخان: ۲۴۵

الف

ابراهیمی، آقا بزرگ(ستوان یکم): ۳۸۳
اتابك، اتابك اعظم،(امین السلطان)، میرزا علی اصغر خان : ۲۸۰
اتحادیه، حاج رحیم: ۲۱۲
احسان الله خان: ۲۲۰
احمدی (پزشك):۳۰۲-۳۵۸-۳۶۴-۳۹۳
احمدی،حبیب الله: ۸۳
ادیب السلطنه سمیعی، حسین:۱۲۱- ۱۸۱ - ۲۱۲ - ۲۲۴ - ۲۳۸ - ۳۶۱ - ۴۰۶
ارانی،تقی(دکتر):۲۰۵-۳۳۰تا۳۵۹
ارباب کیخسرو شاهرخ: ۱۳۴ -
ارباب گودرزی: ۳۰۴ -
ارجمند (تاجر کرمانی): ۸۱ -
اردلان،حاج عزالممالك:۱۵۷
ارسنجانی، (دکتر) حسن: ۲۶۰
ارغندی، (دکتر) علیرضا: ۱۹۹
ارفع،حسن (سرلشگر):۱۶۱-۱۶۲- ۱۷۶- ۲۲۲
ارفع،پرنس:۲۲۵
ارفع (سرهنگ):۲۰۰
ارفع (مادام): ۱۸۷
ازهاری،غلامرضا(ارتشبد): ۲۴۲ - ۳۸۴
اژدری، محمد حسین: ۷۸
استاروسلسکی (ژنرال):-۳۶۹-۳۷۷
استالین: ۵۱ - ۵۸ - ۳۴۰
استوکس (ماژور): ۲۸۰
اسداوف (داراب): ۳۴۰
اسدی، ابوالقاسم: ۳۴۰
اسدی محمدولیخان: ۳۴ - ۶۹ - ۱۲۶ - ۱۳۴ - ۱۷۱ - ۳۶۰
اسفندیاری،حاج محتشم السلطنه:۳۳-۳۷- ۱۰۰-۲۱۴-۳۲۹-۳۸۰
اسفندیاری، عباس خان:۳۵۱
اسعد، خانبابا: ۱۵۷
اسعد، جعفرقلی: ۱۰۲
اسکراین، (سر) کلارمونت: ۸۵ - ۹۱ -
اسکندری، امیرنصرت: ۷۳
اسکندری، ایرج:۱۳۷-۳۳۳- ۳۳۷-۳۵۳
اسکندری، محسن (سلیمان میرزا):۱۵۷ - ۲۰۴ - ۳۳۳ -
اسمارت(عضو سفارت انگلیس):۴۲ - ۱۷۷

اسمیرنوف: ۱۱ - ۲۹ - ۳۱ - ۵۹ - ۶۰
اشرفی، میرزا آقا خان: ۱۷۲
اصلانی، محمود: ۲۴۵
اعتصام الملك، میرزا یوسف خان: ۲۸۱
اعتمادالدوله قراگزلو: ۱۳۳
اعلم، (مهندس) مجید: ۲۶۰
افخمی،عبدالرضا(سرلشگر): ۱۷۶ - ۲۲۳ - ۲۲۴
افشار، ایرج: ۲۸۲
اقبال، (دکتر) منوچهر: ۶۱- ۱۷۰- ۲۴۷- ۳۹۳
اقبال آشتیانی، عباس: ۲۷۳ - ۳۰۵
اقبال السلطنه ماکوئی: ۵۵
البرز (سرتیپ): ۱۷۶ - ۲۲۲
الموتی، ضیاء:۳۵۳
الموتی، عباس: ۵
الموتی، نورالدین:۳۵۳
الموتی،میرعماد: ۳۵۴
امام جمعه خوئی: ۲۵۰
امامی ، سیدحسن(دکتر- امام جمعه تهران):۲۴۲
امیر احمدی، احمد آقا (سپهبد):۱۱- ۱۳ - ۴۷ - ۱۳۵-۲۳۸- ۳۶۹ - ۳۷۲
امیراعلم (دکتر): ۱۵۱
امیراکرم: : ۱۵۳
امیرانتظامی (سرهنگ): ۱۶۰
امیرتومان، اسمعیل: ۳۶۶
امیرتومان، محمدباقرخان: ۳۷۰
امیر تومان، محمد کاظم خان: ۳۸۵
امیر پرویز،امیرحسین(مهندس): ۲۴۷
امیرجنگ: ۱۵۷
امیرخان سردار: ۳۶۶
امیر خسروی، رضاقلی خان: ۱۳۰
امیرزاده خانم (روسپی): ۱۷۶
امیرفضلی،اسمعیل (سرلشگر): ۳۷۳
امیرفیصل: ۲۳۷
امیرعلائی،شمس الدین(دکتر): ۲۳۸
امیر کبیر، میرزا تقی خان: ۳۶۷
امیر موید سواد کوهی، اسمعیل خان: ۳۷۸
امین الدوله (حاجی): ۳۶۷
امینی،(دکتر)علی:۳۴-۲۹۲-۳۲۷-۳۳۴ -۳۹۴
انتظام،نصرالله:۳۰تا۴۲-۷۸-۱۵۴- ۲۵۴
انصاری، مسعود (مهندس):۲۲۵
انوار، سید یعقوب: ۹۸ - ۱۱۳ - ۱۳۴ -
انورخامه ای: ۳۳۷
ایدن:۱۱- ۲۳- ۲۷- ۵۶ - ۱۲۹ - ۲۹۰
ایروانلو، (سرهنگ) ابوالقاسم خان: ۳۸۶ -
ایزدی علی: ۸۳ - ۸۶ -۲۲۸
اینونو، (رئیس جمهورترکیه): ۲۴۳
ایوانف (مورخ شوروی): ۲۰۴

ب

باتمانقلیچ،نادر(سپهبد):۳۸۶
بازرگان،مهدی(مهندس):۳۹۵
باستانی پاریزی(دکتر): ۶۲
بامداد ، مهدی: ۴۲۰
بایندر (دریادار): ۵ - ۱۷۶
بختیار،تیمور(سپهبد):۳۹۳
بختیار،شاپور(دکتر):۳۹۴
بدر، محمود: ۱۰۱
براون، ادوارد: ۲۸۴
بریچمن (کاردارسفارت انگلیس): ۱۷۷
بروخیم (دکتر): ۳۲۸
بزرگمهری، منوچهر: ۳۲۷ - ۳۲۸
بودینی (مارشال روس): ۴۳
بوذرجمهری، (سرلشگر) کریم آقا خان: ۱۳ - ۱۰۴-۱۰۶-۱۹۲- ۲۳۶- ۳۰۱-۳۸۸
بوشهری، مهدی(دکتر): ۲۵۶
بولارد (سر) ریدر: ۱۷ - ۲۹ - ۳۱ - ۳۸ - ۵۲ - ۵۷ - ۵۹ تا ۶۱
بهار، محمدتقی(ملك الشعراء):۲۰۶- ۲۹۵ - ۲۹۷ - ۳۰۴ تا۳۱۵
بهاء الملك قراگزلو: ۳۶۱
بهرامی،احیاءالسلطنه(دکتر):۲۱۲
بهرامی،دبیراعظم:۳۹۲
بهرامی،محمد:(دکتر):۳۳۱-۳۴۶-۳۵۳
بهمن، ابوالقاسم: ۲۹۸

بهلول(مسبب واقعه خراسان):۳۹۲
بهمن، میرزاعلی اکبر: ۲۹۸
بیگلری (سرهنگ): ۱٤
بیوراحمدی، شکرالله: ٤۰۷

پ

پاکروان، امینه :۱۵۳
پرنی(مسیو):۲۱۱
پروس(دکتر):
پرون،ارنست:۱۸۸-۲۳۰-۲۵۲
پسیان. نجفقلی: ۱۵۷
پسیان، محمدتقی خان(کلنل):۱۳۵- ۳۱۳
پناهی، همایوندخت: ٦۳
پور داود (استاد): ۲۷۳
پوررضا،حبیب الله: ۳٦۱
پوریا، محمدعلیخان: ۳۸۲
پهلوان یزدی: ۳۰٦
پهلبد(مین باشیان)مهرداد:۲۵۷ -٤۲۳
پهلوی،احمدرضا:۱۵۵-۲٤٦
پهلوی، اشرف وفرزندان:۳٤ - ۷۵ - ۷۸ - ۱٤۳ - ۱۸۳-۲۰۸-۲۰۹- ۲۳٦ - ۲٤٦ - ۲۵۰ -۳۹۳-٤۲۳
پهلوی، تاج الملوك (آیرملو)(ملکه مادر یا ملکه پهلوی): ٤٤ - ٦۹ - ۷۲ - ۸۱ - ۱٤۱- ۱۵۵-۱۸۵-۲۰۸-۲٤٦- ۲۵۷
پهلوی،توران(ملکه):۱۵۵- ۲٤٦ - ۲٦۰
پهلوی،ثریا(اسفندیاری بختیاری):۲۰۹-٤۲۲
پهلوی، شمس وفرزندان:۷۸-۸۷-۸۸-۹۰ -۱۸٦ -۲٤٦-۲٤۷- ۲۵۰ - ۲۵۷ - ۲۵۸ -٤۲۳
پهلوی، شهناز: ۷٦ - ۲۵۳
پهلوی،عبدالرضا:۱۵۵-۲۳۱-۲٤٦- ۲۵۸
پهلوی،عصمت(ملکه دولتشاهی):۸٦- ۱۵۵ - ۲۵۹ - ۲٦۰
پهلوی،علی(اسلامی):۲٦۵-۳۹٤-٤۲۳
پهلوی، علیرضا:۸۸ - ۱۸٦-۲٤۵ - ۲٤٦ - ۲۵۳ - ۲٦۱ - ۳۹٤- ٤۱۸-٤۲۳
پهلوی،غلامرضاوفرزندان: ۱۵۵ - ۲۳۱ - ۲٤٦ - ۲٦۰ -٤۲۳
پهلوی،فاطمه(شاهدخت):۱۵۵-۲٤٦-۲۵۸
پهلوی،شهبانو فرح (دیبا):۲٤۱- ۳۲۵
پهلوی، فوزیه (ملکه):٤٤-۷۲ - ۷٦ تا ۷۸ - ۲۰۸ - ۲۳٦ - ۲۳۷ - ۲۵۱ - ۲۵۳ - ۳۲۸
پهلوی، محمودرضا: ۱۵۵ - ۲٤٦
پهلوی، یاسمین (اعتماد امینی): ۲٦۸
پهلوی نیا، شهرام: ۷٦ - ۲۵۱ - ۲۵۷
پهلوی،همدم السلطنه: ۱۸۵-۲٤۵-٤۲۳
پیرنیا،حسین، موتمن الملك :۵۸- ۵۹- ۱۲۷ - ۳۲۰ - ٤۱۲
پیرنیا،معاضدالدوله:۲۱۱
پیرنیا،میرزاحسن خان مشیرالدوله:۱۲۹
پیرنیا، هرمز:۳۳٤
پیشه وری،میرجعفر: ۳۰۳ - ۳٤۰ -۳۹۳

ت

تجدد رضا: ۱۲۱ - ۱۵٦ -۲۱۲-۳۹۲
تدین، سید محمد: ۱۵۷
تربیت، محمدعلیخان: ۲۸۱
تربیت، هاجر: ۱٤۱ - ۲۱۳
تقوی، حاج سید نصرالله: ۳۳ - ۵۵
تقی زاده، سید حسن: ٤۵ - ۱۲۲ - ۱۲٦ - ۱۲۹ - ۲٦۷ تا۲۹٤
تنکین (پروفسور): ۲۳۱
تهرانی،شیخ علی:۳۹۵
تهرانیان، محمدصادق: ۲٦۲ - ٤۲۰
تیمورتاش،عبدالحسین(سردارمعظم خراسانی) :٤۳ - ۵۰ - ۱۲۱ - ۱۲۳ - ۱۲۵ - ۱۳۳ - ۱۷۹ - ۱۹۲ - ۱۹٦ - ۲۱۷ - ۲۷۹ - ۲۸۷ - ۲۹۹ - ۳۰۱ - ۳۳٦ - ۳۵۹ - ۳۷۵ - ٤۰٦
تیمورتاش، مهرپور: ۱۸۷ - ۲۵۲
تیمورتاش، هوشنگ: ۲۵۲

ث

ثابتی،مسعود(مؤید):۳۱۵

ج

جاوید،سلام الله (دکتر): ۳٤۰
جلالی، علی: ۵۰
جلوه، (سرهنگ دکتر):۷٤ - ۷۹ -۸۳
جلیلی، جهانگیر: : ۳۲۷
جم، فریدون(ارتشبد): ۸۷ - ۲۵۰ - ۲۵۷
-٤۲۳
جم، محمود: ٤٤ - ۷۲ - ۷۸ - ۸۲ تا
۸٤ - ۱۳۰ - ۱۳۱ - ۲۳٤ - ۲۵۰ -
۲۵٤ - ٤۱٦
جمال زاده، سیدمحمدعلی: ۲۷۳ - ۲۸٤
جمشیدی: ۳۵۹
جناب زاده، محمد: : ۱۵۲
جوانشیر: ۳۵۱
جواهری:۳۵۹
جهانبانی، امان الله میرزا(سپهبد):۱۳٦-
۱٤۰ - ۲۲۱ - ۲۲۲ - ۲۲٤ - ۳۷۰ -
۳۷۱ - ۳۷٤ -
جهانسوزی، (یاور): ۳۵۹
جهانسوز، محسن: ۱۵۷
جهانشاهی، (سروان) محمدحسین: ۳۸۵
جهانگیر، میرزا نصرالله خان: ۱۵۸
جهانگیری، جهانگیر :۲۵۵

چ

چرچیل، وینستون: ۱۱ - ۲۳ - ۲٦ -
۲۷ - ٤۵ - ۵۱ - ۵٦ - ٦۵
چوبك، صادق: ۳۳۹

ح

حاج آقا جمال اصفهانی: ۱۷۷
حاج آقا نورالله: ۲۱۷
حاجب الدوله: ۳٦٦
حاج میرزا شفیع: ۲۱۷
حاج میرزا محمدعلیخان: ۲۱۷
حاجی مشیر: ٤۰٤
حائری، (دکتر) عبدالهادی: ۱۷۱
حائری زاده یزدی،ابوالحسن:۱۵۲ -۴۰۳
حجازی: ۳۵۱
حسام (ویلن نواز): ۳۵۹
حشمت (دکتر): ۲۲۰
حقنویس، میرزاعلی: ۲۱۱
حکمت، علی اصغر:۱۲۱- ۲۱۲ - ۳۵٤
حکمی، علینقی(دکتر): ۳٤۳ -۳۵۳
حکیمی، ابراهیم،حکیم الملك: ۵۵ - ۲۹۱

خ

خاباروف (کلنل): ۳٦۹
خاتم (ارتشبد): ۲۵۹
خادم، فریدون: ۱۰
خازن همایون، میرزا حسن خان: ٦۳
خامنه ای،سیدعلی:۳۹۵
خانلری، (سروان) محمدعلی: ۳۸۵
خان طالش: ۳٦۷
خالوقربان: ۲۲۰
خبیرالملك: ۲٤۱
خدایارخان،(سرلشگر):۱۰۸- ۱۲۵- ۱۵۷
خزاعی،(سرلشگر)حسین خان:۳٦۹ - ۳۸۲
خسروانی:۳۵۱
خسروانی (فرمانده نیروی هوائی): ۱۲ -
۱٦ - ٤۷
خلخالی، شیخ صادق: ۲٤٤ - ٤۱۸
خلعتبری (ساعد الدوله): ٤۱۷
خلعتبری، غوغا: ۳۲۲
خلعتبری (سپهسالار اعظم تنکابنی)، محمد
ولی خان:۱۰٦-۳۹۱- ٤۱۷
خلیلی، عباس: ۲۱٤
خمارلو، میرزا احمد خان: ۱۸۱
خواجه نوری، ابراهیم: ٤٦ - ۳۱٦ - ۳۷۷
خیابانی، شیخ محمد: ۳۱۳
خیرخواه، حسین: ۳۳۹

د

داراب، احمد: ۳۳٦
داور، علی اکبر: ٤۵ - ۱۲۲ - ۱۲۷ -
۱۵۸ - ۱۹۲ - ۱۹٦ - ۲۱۲

دبیراعظم،فرج الله بهرامی: ۱۲۱ - ۱۲۶ - ۱۵۶ - ۱۵۷
درگاهی،محمد(سرتیپ)(محمد چاقو):۲۹۸ - ۳۸۷
دشتی، علی: ۴۵ - ۹۷ - ۹۸ - ۱۲۱ - ۱۲۵- ۱۵۶- ۱۶۹- ۲۳۶ - ۳۱۶- ۳۳۳ -۳۹۲
دوست محمد خان بلوچ:۲۲۲ -۳۹۲
دها، سید حسین: : ۱۷
دهخدا، خانباباخان: ۲۷۲
دهخدا، (علامه) (دخو): ۲۷۲ - ۴۱۹ -
دهستانی، یدالله: ۱۱۲
دهش (تاجر اصفهانی): ۷۳ - ۷۴
دهش (ستوان): ۱۴
دهقان، احمد: ۲۳۶

ر
رادمنش،رضا(دکتر): ۳۳۵ - ۳۴۲
راسخ (سرهنگ) مصطفی: ۳۵۸ - ۳۶۰
رایت، (سر) دنیس: : ۵۶
رائین، اسماعیل: ۲۸۳
رجوی،مسعود:۳۹۴-۳۹۵
رحیم زاده صفوی: ۲۹۵
رزم آرا، (سپهبد) حاجیعلی: ۴۱ - ۲۳۷ - ۲۳۹ - ۳۷۶ - ۳۸۶
رشدی آراس: ۲۲۳
رشید عالی گیلانی: ۲۲ - ۲۷
رفیع زاده، منصور: ۲۴۴ - ۲۶۳
روحانی،فواد(دکتر):۱۲۵
روزولت (رئیس جمهورآمریکا): ۱۹
رومل (ژنرال): ۲۲
رهنما، حمید: ۳۳۹
رهنما، زین العابدین: ۱۲۱ - ۱۵۶ - ۱۵۷ -۳۹۲
رهنما،مجید(دکتر):۳۳۹
ریاضی، (سرلشگر) علی: ۱۶ - ۳۷
ریاضی،(مهندس)عبدالله:۲۴۲-۳۳۴ -۳۹۴
ریاضی اصفهانی: ۳۳۹
ریاضی،مهدی:(ناوبان یکم):۵
ربن تروپ: ۵۱

ز
زاهدی، اردشیر: ۲۴۴
زاهدی (سپهبد) فضل الله (بصیر دیوان): ۱۸۱ - ۳۳۶ - ۳۷۰ - ۳۷۲ - ۳۷۶ - ۳۸۴ - ۳۸۷ -۳۹۲- ۴۰۵
زاهدی، (سرتیپ) نصرالله: ۳۶۷ - ۳۸۱ - ۳۸۵
زند، (سرتیپ) ابراهیم: ۲۱۸
زیدان، جرجی: ۲۸۱

س
ساعدمراغه ای،محمد:۴۶- ۵۸ تا ۶۲ - ۴۱۵
سالار (مدیر شفق): ۳۲۰
سالارالدوله: ۴۰۰
سالار جنگ، (سروان لهاك خان): ۲۰۵ -
سالیسبوری: ۲۹۴
سپهر،مورخ الدوله:۳۹۳
سپهری، ابراهیم: ۳۲۸
سپهبدی عیسی(دکتر): ۳۲۸
سپهبدی، انوشیروان: ۲۳۶
سجادی، محمد(دکتر):۱۱- ۴۰- ۴۳- ۷۷ - ۱۳۰ - ۱۵۵
سرداراسعدبختیاری،جعفرقلیخان:۱۲۳- ۱۲۷-۱۳۴- ۱۸۱- ۱۹۹- ۲۰۶ - ۲۵۰ - ۳۵۹ - ۳۷۵ - ۴۰۶
سردار اقبال: ۴۰۷
سردار اکرم همدانی: ۲۹۸
سردار انتصار: ۱۲۶
سردار بجنوردی: ۵۵
سردار دفاع: ۴۰۷
سردار ظفر: ۴۰۷
سردارعظیم (سرلشگر): ۳۷۲
سردار مدحت: ۲۱۴
سردار معتمد: ۱۸۱
سردار همایون: ۳۷۱

سرکار آقا (ابراهیمی): ۸۰
سلطان زاده: ۳۳۱ - ۳۶۰
سلیمی، علی اکبر: ۲۹۷
سمیتقو،اسماعیل خان:۲۲۱- ۳۷۰ - ۴۰۷
سنجابی،کریم(دکتر):۳۹۴
سهیلی (سرهنگ): ۲۹۸
سهیلی، علی: ۹ - ۱۲ - ۲۹ تا ۴۲ - ۴۶ - ۶۲ - ۱۹۸ - ۲۱۳ - ۲۸۰ - ۳۵۸
سیاسی (سرتیپ): ۱۳۱
سیاح، همایون: ۷۳
سیامك (سرهنگ): ۳۳۸
سیاه پوش (سرتیپ): ۸۰ - ۹۹
سید محمد (پیشخدمت رضاشاه): ۲۳۰
سیف الدوله: ۲۱۹
سیمور، بالوین: ۵۷

ش

شاخت (دکتر): ۲۰۱
شادمان، جلال: ۱۶۰
شاهرخ (فرماندار کرمان): ۸۰
شاهزاده افسر: ۱۷۰
شاهکار،محمد (دکتر): ۳۶۱
شایسته: ۴۱۴
شایگان،سیدعلی(دکتر): ۲۳۸
شریف امامی، (مهندس) جعفر: ۲۴۲
شریف امامی(همسر):۳۹۵
شوشتری (استوار): ۱۲
شفائی، (سرلشگر) اسماعیل خان: ۲۰۱ - ۲۶۲ - ۳۸۵
شفیع زاده (سرهنگ دکتر): ۳۸۵
شفیق، آزاده: ۲۵۵ - ۲۵۷
شفیق، احمد: ۲۵۳
شفیق،اشرف:۳۹۳
شفیق، شهریار: : ۲۵۵ - ۲۵۷ -۳۹۴
شورشیان: : ۳۳۸
شکوه الملك: ۳۵ - ۱۲۱ - ۱۲۶ - ۱۳۳
شولنبرك (کنت): ۱۹۳ - ۱۹۶ - ۲۰۰ -
شهیدی، (دکتر) جعفر: ۲۷۳
شیبانی،حبیب الله (سرلشگر):۱۰۶-۱۲۳ -۱۹۲-۲۱۶-۲۲۰-۳۷۰- ۳۷۱ - ۳۸۵
شیبانی، عنایت الله: ۱۳۶
شیخ (دکتر): ۱۵۰
شیخ ابرار: ۳۹۸
شیخ الاسلامی (دکتر) جواد: ۱۲۴
شیخ خزعل:۱۷۲-۲۱۸-۳۵۹ - ۳۷۰ - ۳۹۲-۳۹۸ -۳۹۹ ۴۰۶
شیخ غلامحسین بروجردی: ۲۷۲
شیخ محمد تقی بافقی: ۱۷۶
شیخ مرتضی انصاری: ۲۸۰

ص

صاحب اختیار: ۲۵۰
صادق،صادق،مستشارالدوله:۱۲۷-۱۵۶
صادق خان (راننده رضاشاه): ۷۴ - ۱۴۰
صارم الدوله،مسعودمیرزا،اکبر:۱۲۲ - ۱۲۳ - ۲۱۷
صالح، اللهیار:۱۵۸
صبوری کاشانی، محمدکاظم: ۳۰۴
صدر،محسن، صدرالاشراف: ۴۴ - ۱۶۷ - ۱۷۸ - ۱۷۹ - ۲۳۶
صدقیانی،رضا(مهندس):۳۹۴
صدیق اعلم(دکتر) ۲۱۰-۲۳۲-۲۴۱-۲۸۲
صفاری (سرتیپ): ۱۰۴ - ۱۴۸ - ۱۵۰ -
صفائی، ابراهیم: ۲۳ - ۸۰ - ۲۱۰
صمصام الملك بیات: ۱۸۰
صولت الدوله قشقائی: ۱۲۳ - ۲۰۶

ض

ضرغامی،(سرلشگر):۷- ۱۶- ۳۶ - ۱۶۱
ضرغامی، سرهنگ عزیزالله خان:۳۷۱
ضیاء السلطان: ۲۹۸
ضیاءالواعظین: ۲۷۱
ضیائی، (دکتر) طاهر:۱۷۰
ضیغم الدوله قشقائی: ۲۹۹

ط

طالقانی، سید محمود (آیت الله): ۲۴۳ -
طاهری راد: ۳۲۶ - ۳۲۷

طباطبائی، سید ضیاء الدین: ۵۵ - ۱۳۷ - ۲۱۱- ۳۱۷- ۳۲۶ ۳۹۱- ۴۰۰ - ۴۲۰
طباطبائی، سید محمد صادق: ۱۵۷
طبری، احسان: ۳۴۵
طلوع، محمود رضا: ۳۰۱ - ۳۰۳
طوفانیان(ارتشبد):۳۹۴
طهماسبی (سرلشگر): ۱۴۰

ظ

ظل السلطان: ۱۲۴
ظهیرالاسلام: ۳۹ - ۳۲۰ - ۴۰۴

ع

عابدینی، (سروان) رضا: ۳۸۵
عامری، جواد:۵-۲۸- ۳۱ - ۴۱۳ - ۴۱۵
عباس بختیار (شش انگشتی): ۳۵۹
عبدالملکی، قاسم (هژبرالدوله): ۱۰۴
عبده، (دکتر) جلال: ۳۵۹ - ۳۶۲
عبده، محمد (مفتی مصر):۲۸۱
عدالت، سیدحسین خان: ۲۸۱
عدل، پرویز(دکتر): ۴۰۹
عربشاهی: ۳۶۰
عزیز کاشی (خواننده): ۱۷۷
عزیزی (سرهنگ): ۸۰
عطاپور (سرلشگر) حسین: ۱۲۹ - ۴۲۰
عقیلی پور: ۳۵۹
علا، حسین: ۵۵ - ۱۲۲ - ۱۲۹ - ۲۳۲ - ۲۷۸ - ۲۸۷ - ۲۸۸ - ۲۹۲
علاء الدوله دولو: ۲۸۰
علم،شوکت الملك:۳۴-۴۵-۴۶
علوی (سرهنگ): ۲۳۹
علوی، بزرگ: ۳۳۷ - ۳۴۱ - ۳۴۵
علوی، مرتضی: ۳۳۳ - ۳۳۵ - ۳۳۶ - ۳۳۹ - ۳۴۰
علوی طالقانی، نورالدین: ۲۴۳
علوی مقدم، (سرهنگ) محمدولیخان: ۳۸۲
علی پاشا (ارتشبد ترکیه): ۲۲۴
عمیدی نوری،ابوالحسن: ۱۰۰ - ۱۰۱ - ۳۴۳ - ۳۶۱

غ

غلامحسین خان (پیشخدمت ناصرالدین شاه): ۳۶۵
غلامحسین خان میرپنج: ۳۶۶
غنی،قاسم(دکتر): ۳۹ - ۲۵۴ - ۲۷۳

ف

فاتح، مصطفی: ۱۰۳ - ۲۸۶ - ۳۴۵
فاروق (پادشاه مصر): ۲۰۷ - ۲۳۵ - ۲۵۲
فاطمی، (دکتر) حسین: ۶۰
فتاحی، فتح الدین: ۳۳۵
فتوحی: ۳۵۱
فخرائی، ابراهیم: ۳۰۳
فرخ،مهدی:۸۱- ۱۳۲ - ۱۳۴
فرخ خراسانی، محمود: ۲۱۴
فرخی یزدی،محمد:۲۰۶-۲۹۶- ۲۹۹تا ۳۰۳-۳۱۷-۳۳۳- ۳۳۶ - ۳۴۳ - ۳۵۹
فردوست،حسین(ارتشبد):۵۹- ۶۰ - ۱۵۳ تا ۱۵۵ - ۱۸۷ - ۱۹۲ - ۲۶۱ - ۳۸۹
فرزامی (دکتر): ۳۲۸
فرزین (ستوان یکم): ۳۸۵
فرزین (سفیر): ۳۳۶
فرشچی: ۳۵۹
فرشچی، محمد اسماعیل: ۳۲۶
فرود (سرهنگ): ۳۸۵
فروزانفر،(دکتر): ۲۷۳
فروغی، ابوالحسن: ۱۳۱
فروغی،محسن(مهندس):۶۱
فروغی، محمدعلی (ذکاء الملك): ۸ - ۱۱ - ۲۶- ۲۸- ۴۳ تا ۴۵ - ۵۴ - ۵۷ تا ۶۱ - ۶۷ تا ۶۹ - ۷۷ - ۹۷ - ۱۰۰ - ۱۰۹ - ۱۲۴ - ۱۲۶ - ۱۳۳ - ۱۹۴ تا ۱۹۶ - ۲۰۴ - ۲۲۳ - ۲۷۲ - ۲۷۳ - ۲۷۸ - ۲۸۰ - ۳۲۸ - ۳۵۷ - ۳۵۸ - ۴۲۶
فروهر، غلامحسین: ۳۳۶
فرهی، محمود: ۱۶۷

فطن الملك (حاج): ۱۵۲
فن بلوشر، ویپرت: ۱۹۲
فن هینتسه: ۱۹۵
فولادی (رسدبان): ۳۵۹
فیتزپاتریك: ۳۹۹
فیروز،مظفر: ۲۶۰
فیروز،ناصرالدوله(سرلشگر):۱۶
فیروز،نصرت الدوله:۱۲۴-۱۲۷-۱۸۱-
۱۹۱-۱۹۲-۳۵۹-۳۶۶-۳۷۷-۳۹۲

ق

قاجار،آقامحمدخان: ۱۷۴
قاجار،احمدشاه: ۱۶ - ۵۶ - ۶۲ - ۶۳ -
(همسران و فرزندان): ۶۳ و ۶۴ - ۱۰۷ -
۱۱۹ - ۱۲۵ - ۱۶۱ - ۱۷۱ - ۲۱۵ -
۲۲۵ - ۳۶۹ - ۳۷۷ - ۳۷۸ - ۴۰۰ -
۴۰۴ - ۴۲۰
قاجار، حشمت السلطنه: ۶۲ -
قاجار، حمید میرزا (دیوید دراموند): ۵۷
- ۶۳ تا ۶۶
قاجار، فتحعلیشاه: ۱۸۵ - ۱۹۴
قاجار، کامران میرزا: ۳۷۴
قاجار، محمد علیشاه:- (فرزندان): ۶۳ -
۶۴ - ۲۷۷ - ۲۸۰ - ۲۸۳ - ۳۰۵ -
۳۱۷
قاجار، محمد حسن میرزا ۵۶ - ۵۸ - ۶۳
- (فرزندان):۶۳-۶۴-۶۵-۲۹۴-۳۹۲-
۴۰۰
قاجار، مظفرالدین شاه: ۶۳ - ۳۰۴ - ۳۶۶
قاجار، ناصرالدین شاه: ۲۱۵ - ۲۵۰ -
۳۰۴ - ۳۶۵ - ۳۶۸ - ۳۷۰
قاجار،ملکه جهان(مادراحمدشاه):۶۳
قاجار، نصرت السلطنه:۶۴
قائم مقام الملك رفیع: ۱۵۴
قره باغی،عباس(ارتشبد):۳۹۴
قزوینی، (علامه) ۲۷۳
قشقائی،خسرو:۳۹۲
قشقائی،ناصر:۳۹۲
قوام، احمد (قوام السلطنه): ۱۶ - ۶۵ -
۶۶ - ۱۳۲ - ۲۱۴ - ۲۳۸ - ۳۰۵ -
۳۲۴-۳۲۸-۳۲۹- ۳۵۸ - ۳۸۰ -۳۹۲-
۳۹۳- ۴۰۰
قوام، علی: ۳۴ - ۲۵۰
قوام الملك شیرازی:۳۴ - ۷۸ - ۲۵۰
قوامی (سرتیپ): ۸۰
قوچ بیگی، ناصرمحمد: ۲۴۴

ك

کارناریس (دریاسالار آلمانی): ۲۰۶
کازرونی،نماینده مجلس: ۴۰۳
کازرونی (تاجر اصفهانی): ۷۳ - ۷۴ -
۷۷
کاساکوفسکی: ۳۶۵
کاسمی،نصرت الله (دکتر): ۷۸
کاظم (پیشخدمت رضاشاه): ۱۹۷
کاظمی، سیدباقر: ۲۲۴
کامبخش، عبدالصمد: ۱۳۷ - ۳۳۰ - ۳۳۸
- ۳۴۰ - ۳۴۵ -
کامرانی اصلانی، نصرالله: ۳۳۱ - ۳۳۸ -
کتابچی، حاج رضا: ۳۲۷
کدمن (سر) جان: ۵۱
کریم خان زند: ۱۷۴
کسروی، احمد: ۲۷۳
کسمائی (همرزم میرزا کوچك خان): ۲۲۰
کشاورزصدر،سیدمحمدعلی: ۳۶۰
کشورپاد (سرگرد): ۱۶۴ - ۱۵۴
کلیفورد، (سر) بید: ۸۹
کندی، (رئیس جمهور آمریکا): ۲۵۶
کندی، ژاکلین: ۲۵۶
کوپال(سرلشگر):۲۲۳- ۳۸۸
کودات(کنت): ۱۹۴
کوهی کرمانی: ۷۴
کیان، غلامرضا(دکتر): ۳۳۴
کیانوری، نورالدین(دکتر): ۱۳۶

گ

گریك، (سر) ادوارد: ۲۷
گلشائیان،عباسقلی:۱۱- ۳۰- ۳۸ - ۱۳۰

- ۲۱۰ - ۳۵۹
گله داری، شیخ عبدالله: ۱۰۳
گیگو (سرهنگ ارمنی): ۳۷۵

ل

لاهوتی،شاعر:۳۹۱
لرن، (سر) پرسی: ۳۹۷
لسانی،ابوالفضل: ۲۷۹ - ۲۹۰
لطفی، عبدالعلی:۲۱۱
لطیفی، مجدالسلطان:۱۰۵
لقمان الدوله (دکتر): ۳۱۵
لمبتون، (میس): ۵۳ - ۱۱۰ - ۳۴۵
لنین: ۳۰۳
لیقوانی (نماینده مجلس): ۹۹

م

مافی،میرزا هاشم خان: ۲۷۱
مافی،نظام السلطنه:۳۹۱
ماهر،علی: ۲۰۷
متین دفتری،احمد(دکتر): ۱۳۰ - ۱۸۱ - ۱۸۲ - ۲۹۱ - ۳۷۱
مجاب، (سرهنگ) سید عبدالله: ۲۱۸
مجلل الدوله دولتشاهی: ۳۹ - ۲۱۶ - ۲۴۶
مجیدی،عبدالمجید(دکتر):۳۹۴
محاسب الدوله: ۲۱۷
محرمعلیخان: ۳۳۷
محسنی، امامقلی:۴۰۷
محلاتی، آقاخان: ۲۵۹
مخبرالدوله:۲۹۸
مختاری (سرپاس): ۱۱ - ۱۲۶ - ۱۵۷ - ۱۵۸ - ۱۷۹ - ۱۸۱ - ۳۱۴ - ۳۲۰ - ۳۳۷-۳۴۰-۳۵۴- ۳۵۸- ۳۶۸-۳۹۳
مختاری، حبیب الله:۱۷۳
مدحت، (سرلشگر) جلایر: ۱۷۳
مدرس،سیدحسن(آیت الله):۱۰۸ - ۱۲۶ - ۱۸۱- ۲۹۶ - ۳۱۸ - ۳۵۸ -۳۶۲-۳۹۲- ۴۰۰ -۴۰۲
مدنی،احمد(دکتر،دریادار):۳۹۵
مدنی، سید محمود: ۱۸۱
مرآت اسفندیاری: ۱۳۲
مزین الدوله: ۲۱۵
مزین، (سرلشگر) منصور: ۲۱۴
مستوفی، عبدالله:۱۳۲- ۱۴۰ - ۱۷۷
مستوفی الممالك، میرزا حسن خان: ۱۲۳ - ۱۲۷-۱۲۹-۱۹۶- ۲۱۵ - ۲۷۷ - ۴۱۲
مسعودی، حاجی محمدعلی (پدر): ۳۲۶
مسعودی، جواد: : ۳۲۸
مسعودی، عباس: ۱۳۸ - ۳۲۴
مسعودی، فرهاد: ۴۸ - ۳۲۶
مسعودی، محمدعلی: ۶۱ - ۲۴۴ - ۳۲۷
مسعودی، میرزا حسن خان: ۳۲۸
مسن (دکتر): ۱۳۷
مشارالدوله: ۲۱۷
مشارالملك (میرزا حسن خان مشار): ۱۳۲
مشاورالملك، انصاری، علینقی: ۱۳۳
مصباح زاده،مصطفی (دکتر): ۳۳۰
مصدق (مصدق السلطنه)، محمد (دکتر): ۶۰ - ۶۵ - ۶۶ - ۹۸ - ۱۰۱ - ۱۰۴ - ۱۱۳ - ۱۲۹ - ۲۰۴ - ۲۶۱ - ۲۷۳ - ۲۸۰ - ۲۸۵ - ۳۷۱ - ۳۸۳ - ۳۹۲- ۳۹۳-۴۱۹-
معاصر، (دکتر) یحیی: ۶۲
معزی،خلبان:۳۹۴
معین، (دکتر) محمد: ۲۷۳
معین التجار بوشهری : ۲۱۹
معین السادات: ۲۱۱
معینیان،نصرت الله: ۳۲۱
مفتاح، عبدالحسین: ۵۹ - ۶۰ - ۱۷۵
مفخرالملك: ۲۱۷
مقدادی: ۳۶۰
مقدم مراغه ای (سرلشگر): ۲۲۱ - ۲۲۲
مکی، حسین: ۱۰۸ - ۱۳۵ - ۲۹۱ - ۳۰۰ - ۳۶۰
ملك، حاج حسین آقا: ۶۳
ملکپور (همسر بعدی ملکه توران): ۲۴۶
ملکزاده (سرهنگ): ۲۲۱

ملك فيصل: ۱۹۷
ملك مرزبان، لطفعليخان سالار: ۱۰۲
ملك مدنی،هاشم: ۲۱۸
ملكی، احمد: ۱۰۰ - ۳۲۶
ملكی، خليل:۳۴۲ - ۳۴۴
ملكی، مهدی(دكتر):۳۶۱ -۳۶۲
ملكه فريده(همسرملك فاروق):۲۵۲ - ۲۵۳
ملكه نازلی: ۲۰۸
ممتاز الدوله: ۲۱۰
منزوی، (دكتر) علينقی:۳۲۲
منصور،رجبعلی(منصورالملك):۸-۲۳-۲۶ - ۴۵ - ۵۴ - ۷۵ - ۱۳۱ - ۱۸۲
موسوی، ابوالقاسم: ۱۳۷
موسوی زاده يزدی،علی اكبر: ۳۶۲
موقر، مجيد: ۱۵۶
مولوتف: ۵۱
مولوی (سرگرد): ۸۰
مومنی، بهرام: ۲۶۵
موید احمدی: ۹۸ - ۱۰۸
مهتدی (دكتر): ۳۲۲
مهدی سرخی(سركرده شورشيان جنوب):۲۰۵
مهران، محمد:۲۲۰
مهندس الممالك: ۵۶
مير(دكتر): ۱۵۹
ميرپنج محمد ابراهيم خان: ۳۶۶
ميرپنجه، غلامرضا: ۳۷۷
ميرجهانگيری (تيمسار): ۱۶۱
ميرزا اسماعيل خان (طبيب احمد شاه): ۶۳
ميرزا كريم خان رشتی: ۱۵۷
ميرزا كوچك خان جنگلی: ۲۲۰ - ۳۶۳ - ۳۷۰ - ۳۷۷
ميرزاده عشقی: ۲۰۶ - ۲۹۴
ميرفندرسكی،احمد:۵۰
ميری، جمال: ۳۳۹
ميكده، عبدالحسين: ۳۲۹
مينا، پرويز(دكتر): ۴۱۷
مينا، حشمت: ۴۱۶
مينا، عزيزالله: ۴۱۶
مين باشيان،(ارتشبد) فتح الله: ۴۲۲
مينوی، مجتبی(دكتر): ۲۷۳

ن

نادر شاه افشار: ۱۷۴
نايب محمد شيرازی: ۱۴۷
نبيل الدوله كاشانی: ۱۳۳
نجم آبادی، عبدالحسين: ۱۰۵
نخجوان،(سرلشگر) احمد ۱۰-۱۵-۳۷-۳۸۷
نخجوان (سپهبد) محمد (امير موثق):۱۵ - ۳۸ - ۳۸ - ۱۴۸ - ۱۵۰- ۲۲۰ - ۳۷۰
نداماني، ناصر: ۱۵۷
نراقی، عباس: ۳۴۵
نراقی، (حاج) محمد: ۳۷۱
نراقی، ميرزا ابوالقاسم: ۳۳۹
نرمان (وزيرمختار انگليس): ۴۲۰
نزيه،حسن:۳۹۵
نصرالملك هدايت: ۵۵ -
نفيسی، سعيد(دكتر):۲۳۴ - ۲۷۳
نقدی(سرلشگر،سردار رفعت): ۱۴ - ۱۳۴ - ۱۶۳ - ۱۷۲
نقدی،(سرهنگ) غلامحسين:۳۷۱
نواب، حسينقلی: ۲۸۵
نواب رضوی: ۲۴۳
نواب صفوی، مجتبی: ۲۴۳
نوائی، محمود: ۳۳۹
نوشين، عبدالحسين: ۳۳۵ - ۳۳۹
نهاوندی،هوشنگ(دكتر):۳۹۴
نيرومند (سرهنگ):۳۴۰ - ۳۵۸
نيك انجام،باقر: ۳۲۸
نيك پی،منوچهر: ۱۴
نيكسون، هارولد: ۵۷ - ۵۸

و

واعظ قزوينی: ۳۰۶
واليس (كپيتان): ۳۹۹
وثوق،حسن (وثوق الدوله): ۳۰ - ۷۹ - ۱۲۴ - ۲۲۴ - ۲۹۵ - ۲۹۹ - ۳۱۷ - ۴۰۰
وثيق (خلبان):۱۲

ورهرام (سپهبد) کریم: ۱۶۰ - ۳۸٤
وستداهل (افسر سوئدی): ۲۱۲
وقار(سرهنگ): ۳۵۸
ولیان،عبدالعظیم(دکتر):۳۹٤
ویلیه، ژراردو: ۲٦۱
ویلسن، (سر) آرنولد: ۵۳

هـ
هاروی (منشی ایدن):۵٦ - ۵۸
هازه (سرهنگ آلمانی): ۲۰۰
هاشمی حائری،سیدعلی: ۳۲۷
هاوارد (انگلیسی): ۱۰۷ - ۳۲۰ - ۳۷٦
هدایت،عبدالله (ارتشبد):٤۱- ۳۷٦
مخبرالسلطنه هدایت ۱۱۹-۱۲٤- ۱۲۹ -
۱۹۵-۱۹٦-۲۱۳- ۲۱۵ - ۲۱۷ - ۲٤۹
هرتسفلد (پروفسور): ۱۹۸
هرسینی، محمد خان: ۲۹۸
هرندی، حاج ابوالقاسم: ۷۸ - ۸۰
هلمز، ریچارد: ۱۸۸
همایون،داریوش:۳۹٤
همایون (سروان) نبی الله: ۳۸۵ -
همایونفر، (دکتر) عزت الله: ۱۵۹ - ۱٦۰
همایونی،فضل الله(سرلشگر):۲٦۲ - ۳۸٤
همائی (استاد): ۲۷۳
همدانی، سید ابوالقاسم: ۲۹٤
هویدا، امیرعباس: ۲٤۲ - ۳۳۹
هیتلر، آدولف: : ۲۰ - ۵۰ - ۵۱ - ۷۵ -
۱۹۸ - ۲۰۱ - ۲۸۹
هیکل، حسنین: ۲۰۷ - ۲۳۵
هیگ (کلنل انگلیسی): ۲۵۸

ی
یاور روح الله خان (آجودان رضاشاه): ۲۱۱
یدالله خان (اسلحه دار رضاشاه): ۲۱۹
یغمائی، حبیب: ۲۷۳
یزدان پناه، مرتضی خان (سپهبد): ۱٦ -
۲۳٦ - ۳٦۹ - ۳۷٦ - ۳۸۲ - ۳۸۳ -
۳۸۷ - ۳۸۹
یزدی، (دکتر) مرتضی: ۲۳۹ - ۳٤۵

یادآوری:

درصفحات نخستین وآخرکتاب عکس بعضی ازمقامات باذکر اسامی به چاپ رسیده که در فهرست به آن اشاره نشده است.

فهرست اسامی جلد سوم

آ

آباجی، مظفر: ۲۰
آبتین، علی: ۴۰۷
آتاتورک، مصطفی کمال: ۶۷
آجودانباشی: ۲۹۹
آخوند، محمد: ۳۲۱
آدمیت، فریدون (دکتر): ۲۵-۲۹۹
آذر، مهدی (دکتر): ۱۲۱-۱۲۹
آذری قمی: ۲۱۴
آرام، عباس: ۹۶
آریا، عباس: ۱۲۱
آزاد، افراسیاب: ۶۰
آزاد، عبدالقدیر: ۲۷۰-۲۸۶-۲۸۸-۳۶۳-۳۶۵
آشتیانی، جواد (دکتر): ۴۲۵-۴۴۴
آشتیانی، میرزاابراهیم: ۳۲۰
آشتیانی، میرزامصطفی: ۲۲۰-۲۲۱
آشتیانی، هاشم: ۴۲۷
آشتیانی زاده، رضا: ۲۷۰-۲۹۱
آصف، فرج الله: ۴۲۹
آصف الدوله: ۲۳۱-۲۶۲
آصفی، غلامرضا (مهندس): ۴۸۷
آقابالاخان سردار: ۱۸۰
آقاجان (قاتل پسرشیخ فضل الله) ۲۲۶
آقاجان، آخوند: ۴۲۸
آقاچایچی، میرزاعلی: ۴۲۹
آقاخان، محلاتی: ۳۹
آقازاده، علی اکبر: ۴۲۸
آقایان: ۴۲۷-۴۲۸
آلارتان (روسی): ۲۹۷
آلب ارسلان: ۱۳
آملی، ملامحمدعلی: ۲۱۶
آموزگار، جمشید (دکتر): ص-۲-۵-۱۰۹-۱۱۴-۱۵۵-۱۱۶-۱۱۹-۳۶۴
آوانسیان، آرداشس: ۲۷۶
آهی، مجید: ۳۸۳
آیت الله زاده اصفهانی (دکتر): ۳۵۶-۳۵۷
آیت الله زاده خراسانی: ۴۲۹
آیرم، محمدحسین (سرلشگر): ۷۸-۷۹-۳۱۶
آیرن ساید (ژنرال): ۲۶۷
آیزنهاور: ۱۲۴-۴۸۵

الف

ابتهاج، ابوالحسن: ۹۱-۹۶
ابتهاج، غلامحسین: ۲۷۴
ابراهیمی، آقابزرگ: ۴۴۳
ابراهیمی، یدالله: ۳۷۱
ابریشمکار، محمد: ۴۲۸
ابوالفتح زاده: ۲۲۱
اتابك، علی اصغر، امین السلطان: ۱-۳-۲۰تا ۲۶-۷۶
احتشام السلطنه، علامیر: ۲۴۲۳-۱۴۸-۱۴۹-۱۶۰-۱۶۶-۱۶۷-۲۹۳-۲۹۴-۲۹۹تا ۳۰۵-۵۰۳-۵۰۴
احتشام زاده: ۴۲۷
احرار، احمد: ۵۰۰
احمدراد، سلطان: ۴۲۷
احمدی، اشرف: ۴۰۲-۴۰۴
احمدی، پزشك: ۲۶۷
احیاء السلطنه (دکتر): ۳۴۴
اخباری، عباس: ۳۶۴
اخترالدوله: ۱۶۳
اخوان، احمد: ۴۴۴
اخوی، جمال: ۱۲۶
ادیب التجار: ۲۳۴

ادیب السلطنه،محمد: ۴۳۰
ادیب السلطنه،سمیعی: ۷۹
ادیب،برومند: پ -۱۲۷
اراکی،علی: ۳۵۷
ارباب جمشید: ۲۲۸
ارجمند،سیدمحمدخان: ۴۲۹
اردبیلی،محمدعلی خان وکیل: ۴۲۸
اردلان،حاج عزالممالک: ۴۰-۴۰۴-۴۴۴
اردلان،عباسقلی (دکتر) ۳۶۳
اردلان،علیقلی (دکتر): ۴۷۸
اردلان،ناصرقلی: ۲۷۰-۳۶۵
ارسنجانی،حسن (دکتر): ۳۴۵-۳۷۱
ارشدالدوله: ۱۷۵-۲۰۸-۲۱۹-۲۳۱-۳۰۳
ارفع،حسن (سرلشگر): ۲۶۴-۵۲۰
ارفع،حیدرعلی (مهندس): ۳۸۱-۴۸۷
ارفع (سرهنگ): ۵۱۹-۵۲۰
ارفع،مرضیه: ۲۱۴
ارفع الدوله،رضاخان: ۷۶
اریه،مراد: ۳۷۱
ازهاری،غلامرضا (ارتشبد): ج-۲-۵-۱۴-۱۱۱-۱۲۸-۴۰۸-۴۴۷
اژدری،محمدحسین: ۷۳
استالین،ژوزف: ح-۷۷-۹۰-۴۲۵
استانبولی،جعفرقلیخان: ۲۲۲
استرآبادی: ۴۲۸
اسدی،محمدولی: ۴۲۷
اسدآبادی،سیدجمال الدین: ۱۶۸
اسفندیاری،حسن (محتشم السلطنه): ۱۲-۵۴-۶۰-۶۵-۱۵۶-۱۵۷-۲۵۲-۲۵۶-۲۹۳-۳۱۵-۳۱۷-۳۱۸-۳۱۹-۳۵۲-۲-۳۶-۴۱۵-۵۲۳
اسفندیاری،حسینعلی (دکتر): ۳-۴۰۳-۴۱۰-۴۱۵-۴۱۶-۵۲۲
اسفندیاری،عباسقلی (سرتیپ): ۵۲۲
اسفندیاری،محمدهادی (سپهبد): ۵۲۴
اسکندانی،آقاگل: ۵۱
اسکندانی،حاج حسین: ۵۱
اسکندری،امیرنصرت: ۳۲۰
اسکندری،ایرج: ۱۰۰-۱۸۱-۱۸۲-۲۷۲-۲۷۴
اسکندری،سیف الله خان: ۴۲۸
اسکندری،عباس: ۲۶۶تا ۲۷۰-۲۹۲-۳۲۳-۳۶۳-
اسکندری،محسن (سلیمان میرزا): ۱۸۱-۱۸۲-۳۴۸-۳۶۱-۳۶۹-۴۲۷-۴۳۱-۴۳۶
اسکندری،یحیی میرزا: ۱۰۰-۱۸۱
اسلامبولچی: ۴۲۹
اسلامی،عباس: ۲۸۶-۲۸۸-۳۶۵
اسلامیه،ابوطالب: ۴۲۸
اسماعیل زاده: ۴۲۹
اسمایس (کلنل): ۲۶۷
اشرافی،حبیب: ۴۴۴
اشراقی،دامادخمینی: ۳۴۲
اصفهانی،حاج آقانورالله (آیت الله): ۱۵۴
اصفهانی،سیدابوالحسن (آیت الله): ۱۵۴-۱۵۵
اصفهانی،میرزاابوطالب،معتمدالشریعه: ۱۰۳
اصفیا،میرزاسلیم خان: ۱۵۲
اعتبار،احمد: ۲۶۴-۴۲۷
اعتبارالسلطنه: ۳۷۱
اعتصام زاده: ۳۷۰
اعتصامی،پروین: ج
اعتضادلشگر: ۷۵
اعتلاء الملك: ۲۲۲
اعتماد،میرزاحسن: ۴۲۹
اعتمادالسلطنه: ۱۶۳-۱۶۴

اعتمادقاجار:۹۷
اعتمادی،محمدحسین(دکتر):۴۹۵
اعظمی،سلیمان:۴۳۰
اعظمی،علی خان:۴۳۰
اعظمی،فضل الله:۴۲۹
اعظمی،یحیی:۴۲۸
اعلم،جمشید،(پرفسور):۳۹۷-۴۰۲-۴۰۳
-۴۱۰تا۴۲۱-۴۴۴
اعلم،محمود:۴۱۱
اعلم الملك(دکتر):۱۰۴
افتخارالواعظین:۲۳۴
افجه ای:سیدجمال:۱۷۵
افخمی،ابراهیم:۴۴۳
افخمی،خانواده:۲۵۶
افخمی،سلطانعلی خان:۱-۱۲
افسر،محمدهاشم:۴۲۷
افشار،اصلان(دکتر):۸۹
افشار،ایرج:۱۲۱-۱۲۸-۴۳۷
افشار،رضا:۷۸-۳۷۱-۴۲۷
افشارطوس،محمود(سرلشگر):۳۴۶-۳۷۲
افلاطون،ارباب:۴۲۸
اقبال،خسرو:۴۶۸
اقبال،عباس:۱۸۲
اقبال،عبدالوهاب:۴۴۴
اقبال،منوچهر(دکتر):۲-۴-۱۵-۷۱-۱۱۴
-۱۳۴-۱۳۶-۲۴۲-۲۵۶-۲۷۸-۲۸۱تا
۲۸۵-۲۹۱-۳۴۶-۴۰۴-۴۳۹-۴۴۱-
۴۸۴
اکبر،حسن:۴۰۳-۴۰۴
اکبر،فتح الله(سپهداررشتی):۱-۳۸-۳۹-
۲۵۶
الطافی:۴۱۶
الکساندرخان:۴۳۰
الموتی،مصطفی:د - ذ- ز-۴۲- ۲۴۹-
۲۹۳- ۳۲۹-۳۴۰-۴۷۵-۴۸۹
امامزاده،میرزاسیدمحمد:۹-۱۹۸-۲۲۲
امامی،امام جمعه خوئی،(آیت الله):۱۵۴-
۱۸۰
۱۶۰-۱۷۶-۱۸۰-۲۶۲-۳۵۵
امامی،سیدحسن،امام جمعه تهران(دکتر):
۲۹۳-۳۲۷تا۳۳۰-۳۵۵-۳۵۶-۴۰۵-
۴۴۴
امامی،جمال:۸۹-۱۱۹-۱۲۰-۱۲۴-۲۷۳
-۲۸۹تا۲۹۹-۳۵۶
امامی،جواد:۳۷۰-۳۸۰-۴۲۷-
امامی،نظام:۴۶۸
امامی،نورالدین:۱۶۸-۲۸۴-۳۶۵-۴۴۴
امیراحتشامی:۴۴۴
امیراحمدی،احمدآقا:(سپهبد):۲۶۵-۳۸۰
امیراسعد،خلعت بری:۷۵
امیربهادر:۴۹-۱۰۱-۱۴۸-۱۴۹-۱۷۴-
۱۷۵-۱۷۷-۲۰۵-۲۰۸-۲۱۹-۴۸۳
امیرتومان:۱۷۹
امیرخیزی:۱۶۹
امیردیوان:۱۶۴
امیرعلائی،شمس الدین(دکتر):۱۲۹-۲۵۲
امیرکل:۳۶۸
امیرکبیر،میرزاتقی خان:۳-۵-۲۹۵
امیرکلال،محمدابراهیم:۴۲۹
امیرمکرم:۱۸۵
امین اصفهانی،میرزاحبیب:۳۷۰-۴۲۷
امین،حاج میرزاابوالقاسم:۴۳۰
امین التجار:۴۲۷
امین الدوله،محسن:۵۰۹
امین الدوله،میرزاعلی اصغرخان:۱۲-۲۰-
۹۶-۵۰۸

امین الضرب: ۱۶۰-۲۹۳-۴۲۷-۵۰۶
امینی،ابوالقاسم: ۲۶۶
امینی،علی(دکتر): ۲-۵-۱۲-۱۶-۱۱۴-۱۲۰-۱۳۱-۱۴۵-۲۴۳-۲۵۴-۳۴۷-۳۸۵-۴۰۴-۴۴۴-۴۴۷-۵۰۸
امینه اقدس: ۱۶۲
انجزی،ابوالحسن(آیت الله): ۱۵۴
انتظام،عبدالله: ۱۱۰-۱۱۸-۱۳۱تا۱۳۹
انتظام،نصرالله: ۹۶
انشائی،میرزامحمد: ۴۲۸
انوار،سیدیعقوب: ۵۱-۱۰۰-۳۶۲-۳۶۹-۴۲۷-۴۳۱-۴۳۴
انورسادات: ۲۲۴
انیس الدوله(عمیدی نوری): ۵۵
انیس الدوله(همسرناصرالدین شاه): ۱۶۳
اورنگ،شیخ الملك: ۱۲۷
اهری،احمدآقا: ۴۲۸
اهری،قاسم(دکتر): ۳۷۱
ایادی،عبدالکریم(سپهبد،دکتر): ۱۰۸
ایپکچیان: ۳۲۱
ایدن: ۷۹-۸۱-۲۷۳
ایرالون(روسی): ۲۹۵
ایزدی،سلیم: ۵۱۴
ایلخانی،حسینقلی: ۲۰۹-۳۷۰
ایوان،ایوانف: ۲۹۵-۲۹۷
ایلیف: ۹۱

ب

باتمانقلیچ،مهدی: ۲۶۸-۲۷۵-۲۷۶-۱۸۱
بادامچی: ۴۲۹
بارانفسکی: ۲۹۸
بارکلی: ۲۰۴
بارون استوك،مصباح السلطان: ۲۰۸
بازرگان: ،مهدی(مهندس): ۱۵-۱۱۱-۱۱۲-۱۳۵-۳۴۲-۳۹۸-۴۲۰
بازیل(چاپخانه دار): ۲۹۷
باستانی پاریزی(دکتر): ۲۲۴
باقرخان(سالارملی): ۵۱-۵۳-۱۶۰-۱۸۴-۱۹۰-۲۲۸-۳۴۵-۳۴۸
باقری: ۴۱۶
بالاخانلو،نصرت الله: ۲۹۹
بامداد،مهدی: ۳۹-۶۴-۷۲-۷۵-۷۶-۸۲-۳۰۷-۳۵۲-۵۰۹
بانکی: ۲۴۸
بحرینی،سید: ۱۵۲-۵۰۴
بخارائی،محمد: ۳۴۷
بختیار،تیمور(سپهبد): ۱۳۰
بختیار،شاپور(دکتر): ج-۲-۴-۵-۱۱-۱۵-۱۰۷-۱۹۹-۱۳۱-۲۴۳-۲۴۷-۳۳۸-۳۴۷-۴۴۷-۴۷۸
بختیاری،امیرجنگ: ۳۷۰
بختیاری،امیرحسین خان،ایلخان: ۲۸۲-۳۶۲-۳۷۰-۴۴۴
بختیاری،غلامحسین: ۴۲۷-۴۲۸
بختیاری،نجفقلی خان،صمصام السلطنه: ۱-۸-۹-۱۵
برال،موسی: ۴۴۴
براون،ادوارد: ۲۰۹
برخوردار،سرهنگ: ۲۷۶-۳۴۵
برژنف: ۴۸۵
برقعی: ۴۴۴
بروجردی،حاج علی اکبر: ۲۱۶-۳۵۶-۴۴۱
بروجردی،حاج آقاحسین(آیت الله): ۴۴۰-۴۴۱
بروجردی،میرزاحسن: ۸۳

بزرگ امید: ۵۶-۲۹۵
بزرگ نیا، میرزاعلی: ۴۲۹-۴۴۴
برزین، تقی: ۲۶۷-۲۶۸
بصیرالدوله، هروی: ۹۷
بقائی کرمانی، مظفر (دکتر): از ۲۷۰ تا ۳۷۲
بنکدار، محمدتقی: ۴۲۸
بلوچ، حیدرقلی: ۴۲۹
بلوچ، علی خان: ۴۲۹
بنی احمد، احمد: ۳۶۴
بوذرجمهری، کریم آقا (سرلشگر): ۵۱۱
بوذری، محمدعلی: ۴۹۵
بوشهری، امیرهمایون: ۳۸۴-۴۲۷
بوشهری، باقر: ۴۰۳
بوشهری، رضا: ۴۰۲
بوشهری، معین التجار: ۶۰-۱۶۰-۳۸۴
بولارد (سر) ریدر: ۹۰-۵۲۱
بهادری، احمد: ۳۲۱-۴۰۳-۴۰۴
بهار، محمدتقی، ملك الشعراء: ۸-۳۴۴-۳۶۲
بهارمست، (سرلشگر): ۳۴۶
بهاء الواعظین: ۱۷۶
بهبهانی، آقاجعفر: ۳۵۶
بهبهانی، آقاسیدمحمد (آیة الله): ۲۰۶-۳۵۱
-۴۲۵-۴۳۰
بهبهانی، سیدحسین: ۴۲۹
بهبهانی، سیدعبدالله (آیة الله) ۱۵-۲۱-۲۲-
۳۶ -۱۴۳-۱۴۹-۱۵۰-۱۵۳-۱۶۰-
۱۷۰-۱۷۵-۱۸۰-۱۹۸-۲۱۲-۲۱۶-
۲۲۴-۲۲۸-۲۵۰-۲۶۳-۳۰۳-۳۰۴-
۵۰۶
بهبهانی، میرسیدعلی: ۳۵۶-۳۶۵-۴۴۴
بهرامی، حسین خان: ۴۲۸
بهرامی، عبدالله: ۱۷۷-۲۲۶
بهرامی، فرج الله، دبیراعظم: ۲۶۵-۳۱۳-
۴۲۷
بهزاد، حسین: ۴۱۶
بهزادی، عیسی: ۴۴۴
بیات، عزت الله: ۳۲۱-۴۲۷
بیات، مرتضی قلی خان، سهام السلطان: ۲-۱۵
-۲۷۳-۳۶۳-۴۰۴-۴۲۷-۴۳۰-۴۴۳
بیان الملك: ۳۴۸
بیسمارك: ۷۶
بینا، علی اکبر (دکتر): ۴۰۳-۴۰۴-۴۴۴

پ

پارسا، فرخ دین: ۲۲۵
پاکروان، حسن (سرلشگر): ۱۲۸
پالیزبان (سپهبد): ۴۰۳-۴۰۵
پالیزی، هدایت الله: ۴۲۷-۴۴۳
پاینده، ابوالقاسم: ۴۴۴
پتن، مارشال: ۲۶۶
پرویزی، رسول: ۴۰۳
پزشکپور، محسن: ۳۶۴
پلوپز، حاج علی اکبر: ۲۳۱
پناه ایزدی، حسین: ۴۴۳
پناهی، حبیب: ۳۲۱-۳۶۵
پورداود، ابراهیم: خ-۴۸۶-۴۹۶
پهلوان، رضا: ۵۹
پهلوی، اشرف (شاهدخت): ۴۱۴-۴۴۸-۵۱۰
-۵۱۱-۵۱۲
پهلوی، تاج الملوك (ملکه مادر): ۴۶۱-۵۱۱-
۵۱۲
پهلوی، رضاشاه (سردارسپه) ومحمدرضاشاه: در
اکثر صفحات
پهلوی، شمس (شاهدخت): ۳۹۲-۵۱۰تا۵۱۲
پهلوی، عبدالرضا (شاهپور): ۸۷-۴۸۴
پهلوی، علیرضا (شاهپور): ۴۸۴

پهلوی،غلامرضا (شاهپور): ۳۴۴-۴۸۴
پهلوی،فاطمه (شاهدخت): ۹۷
پهلوی،فرح (شهبانو): ۱۴۲-۲۴۵-۲۴۷-۴۷۳تا۴۷۹
پهلوی،فوزیه: ۷۲-۳۷۵-۳۷۶-۵۱۲
پهلوی نیا،شهرام: ۵۱۲
پیراسته،سیدمهدی (دکتر): ۴۴۴
پیرزاده،خانواده: ۳۱۱
پیرنائین (جدّ پیرنیاها): ۳۳۱
پیرنیا،حسن،مشیرالدوله: ث-۱-۷-۱۱-۱۵-۳۳-۳۴-۶۶-۱۰۰-۱۰۱-۱۵۶-۱۵۷-۳۰۹-۳۲۵-۳۶۹
پیرنیا،حسین،مؤتمن الملك: ۱۰-۲۸-۳۰-۳۳-۳۴-۵۳-۶۳-۶۵-۱۰۱-۱۵۶-۱۵۷-۲۴۰-۲۵۱-۲۹۳-۲۹۹-۳۰۸تا۳۱۲-۳۲۲-۳۴۴-۳۴۶-۳۶۲-۴۳۶
پیرنیا، داود: ۳۳
پیرنیا،میرزانصرالله (مشیرالدوله نائینی): ۱-۱۱-۱۲-۳۴-۱۴۹-۱۵۷-۳۰۸
پیشه وری،جعفر: ۱۲۲-۱۴۴-۳۴۵-۳۷۱

ت

تاج بخش: ۳۹۶
تاجر،سیدمحمد: ۱۹۸
تبریزی،حسین بیگ: ۱۷۸
تبریزی،صمدصراف (پدربزرگ ممتازالدوله): ۳۰۷
تبریزی،قهرمان خان نیرالسلطان: ۱۸۱
تبریزی،محمدخان (پدربزرگ علاء): ۹۶
تبریزی،میرزاجواد (پدرمستشارالدوله): ۴۳۷
تبریزی،میرزاغلامعلی (پدرسهیلی): ۸۲
تجدد،رضا: ۴۲۷
تجدد،مصطفی: ۴۰۳-۴۸۹
تجویدی (مینیاتوریست): ۴۱۶
تدین،سیدمحمد: ۲۹۳-۳۰۹-۳۱۲-۳۱۳-۴۰۵-۴۲۷-۴۳۱-۴۳۶
تربتی،عماد: ۴۰۲
تربیت،محمدعلیخان: ۵۱-۱۶۰
تربیت،هاجر: ۴۰۲
ترقی،لطف الله: ۴۴۴
تزار: ۵۰
تفضلی،صادق: ۴۴۴
تقوی،حاج سیدنصرالله: ۱۶۰-۱۹۸
تقی زاده،سیدحسن: ۲۲-۲۳-۵۹-۶۶-۷۸-۸۰-۹۰-۱۵۹-۱۷۷-۲۳۱-۲۴۸-۲۵۱-۲۶۲-۲۶۶-۳۰۶-۳۴۵-۳۸۰-۳۸۸-۳۸۹-۳۹۱-۴۲۳-۴۳۶-۴۴۴-۵۰۶-۵۱۵-۵۱۷تا۵۱۹
تمپل موریس،پیتر: ۴۹۶
تنکابنی،حاج سیدحسین: ۴۷۵
تولیت،ابوالفضل: ۴۴۴
تهرانچی،محمدرضا: ۲۶۴-۲۶۵-۳۲۱-۳۸۸
تهرانی،سیدجلال: ۴۷۸-۴۸۴
تهرانی،شیخ علی: ۳۵۸-۴۲۸
تهرانی،محمد: ۴۳۰
تیمورتاش،عبدالحسین،سردارمعظم خراسانی: ۳۱-۳۲-۶۶-۷۱-۷۸-۲۴۰-۳۱۳-۳۲۵-۳۴۵-۳۶۲-۳۷۰-۳۷۱۳۷-۴۲۷-۴۳۱-۴۳۳-۵۱۵-۵۱۷
تیمورتاش،منوچهر: ۲۸۸-۳۲۱

ث

ثابت الموتی،محمدعلی: ۴۲۷
ثابت،حبیب: ۹۷

تقة الاسلامی: ۳۶۵
ثقفی، اعلم الدوله (دکتر): ۲۰۸

ج

جبار، علی اصغر: ۴۲۹
جعفرآقا شکاک: ۶۳ -
جعفرقلیخان: ۲۱۰
جعفری، رضا: ۳۲۳-۴۰۳
جعفری، روح الله: ۴۸۸
جلالی (دکتر): ۳۶۵
جلالی نائینی، محمدرضا: ۴۰۳-۴۱۷
جلوه، میرزاابوالحسن: ۱۶۷
جلیلوند، علی اکبر: ۴۰۳-۴۱۷-۴۷۲
جلیلی، سیدکاظم: ۳۸۰-۴۰۳-۴۴۵
جلیلی، محمود: ۴۰۴-۴۰۸
جمال الدین، واعظ اصفهانی (پدرجمال زاده): ۹-۱۶۰-۱۷۸
جم، فریدون (ارتشبد): ۵۱۰-۵۱۳
جم، محمود، مدیرالملك: ۲-۱۴تا۱۶-۷۱تا۷۳ -۷۵-۲۵۱-۲۶۷-۲۶۸-۴۰۴
جمال زاده، سیدمحمدعلی: ذ- ر- ز- س - ش-۱۷۸-۱۷۹
جناب، میرزامحمد: (پدرجناب زاده ها): ۱۶۶
جهانبانی، امان الله میرزا (سپهبد): ۲۳۷- ۳۸۰-۴۰۲-۴۰۳
جهانبانی، سردار (پدرامان الله میرزا): ۲۳۷
جهانگیرخان: ۱۸۰
جهانبانی، منصور (سرلشگر): ۴۰۳
جهانبانی، شوکت ملك: ۴۸۸-۴۸۹
جهانشاه، صالح (دکتر): ۴۹۵
جی رستم مدی، هرمز: ۱۶۸

چ

چرچیل، جورج: ۲۶
چرچیل وزیرمختار انگلیس: ۴۸۲-۴۸۳
چرچیل، وینستون: ۷۷
چوبین، عبدالحسین (دکتر): ۴۶۸
چوئن لای: ۴۹۷

ح

حاج آقامحسن: ۲۳۱
حاج میرزاابراهیم: ۱۷۶-۲۸۰
حاجب الدوله، ۱۰۰-۱۴۹-۱۷۶-۱۸۰- ۱۸۶-۴۸۳
حاج سیدجوادی، حاج آقاضیاء: ۳۵۰-۳۵۶
حاذقی، ابوالفضل: ۲۶۸-۲۷۵تا۲۸۲-۳۶۵ -۴۴۴
حائری، مرتضی: ۴۴۰
حائری، میرزاعلی: ۱۵۴-۱۶۶-۲۱۲
حائری زاده، سیدابوالحسن: ۲۷۰-۲۷۲تا۲۹۲ -۳۶۲-۳۶۴-۳۶۵-۳۸۸-۴۲۷
حجازی، محسن (دکتر): ۴۰۳
حجازی، عبدالحسین: (ارتشبد): ۳۴۵
حجازی، محمد، مطیع الدوله: ۴۷۲
حجت کاشانی، بهمن: ۴۱۷-۴۱۸
حجت کاشانی (سپهبد): ۴۱۸
حرمت الدوله: ۳۵۹
حریری، رضا: ۴۳۰
حسابی، محمود (دکتر): ۱۰۲-۴۲۰-۴۲۱- ۴۲۲
حسابی، میرمحمدحسین خان: ۴۲۸
حسام السلطنه: ۶۳
حسام الدین: ۳۲۴
حسین زاده پهلوی، جبار: ۴۲۸
حسین زاده تبریزی: ۴۲۹
حسینی، سیداشرف: ۲۲۶
حسینی، میرزاابوالقاسم خان: ۱۰۳

حشمت الدوله: ۱۸۰-۳۷۰
حشمت الملك: ۲۳۱
حشمتی،حیدرقلی: ۴۲۸-۴۴۴
حقشناس،جهانگیر (مهندس): ۱۲۵-۱۲۷-۱۲۹
حکمت،رضا،سردارفاخر: ۱۶-۳۰-۳۱-۱۱۸-۱۱۹-۲۴۵-۲۴۶-۲۹۳-۳۲۱تا۳۲۶-۳۴۹-۴۲۷-۴۴۴
حکمت،علی اصغر: ۳۹۶-۴۲۷
حکمت،نظام الدین: ۴۲۹
حکیمی،ابراهیم،حکیم الملك: ۲-۱۵-۸۳-۱۰۱-۱۰۴-۱۵۲-۱۶۳-۱۷۶-۱۸۰-۲۶۵-۲۷۱-۳۲۴-۳۶۳-۳۷۹-۳۸۰-۳۸۸-۳۸۹-۴۰۴-۴۲۳-۴۳۹--۴۴۳-۴۵۳-۴۶۰-۴۶۱-۴۶۴-۴۶۸
حی،لطف الله: ۴۱۶
حیدرخان،صراف تبریزی: ۲۱
حیدری،علیخان: ۴۲۹

خ

خالداسلامبولی: ۲۲۴
خالصی زاده، ۲۴۸-۲۸۵
خانعلی،ابوالحسن (دکتر): ۳۴۷
خانلری،پرویز (دکتر): ۴۰۳
خبیر،جمشید: ۳۴۲-۳۴۳
خبیرالملك،میرزاحسن خان: ۱۹۴-۱۹۵
خدیو،اسماعیل: ۶۱
خرازی: ۴۲۹-۴۴۴
خراسانی (آیت الله): ۴۲۹
خراسانی،تقی: ۴۳۰
خراسانی،سیدکاظم (آیت الله): ۱۵۴- ۱۶۰-۱۸۴-۲۱۶-۲۱۷-۲۱۹
خراسانی،میرزامحمد: ۱۹۸
خرم آبادی،روح الله: ۴۴۰
خروشچف: ۹۰
خزغل (شیخ): ۶۴-۹۲-۲۰۸-
خزیمه علم،امیرحسین خان: ۳۹۵-۳۹۶-۴۹۵-۴۹۶-
خسروانی،شهاب: ۴۴۴
خطیبی،حسین (دکتر): ۲۴۹-۲۹۳-۴۷۵
خطیبی،میرزاعلیخان: ۴۲۸-۴۸۷
خلخالی،شیخ صادق: ۴۰۶-۴۰۸
خلعت بری،ارسلان: ۵۷-۵۰۲
خلعت بری،ساعدالدوله: ۵۵-۵۶-
خلعت بری (سرتیپ): ۲۷۶
خلعت بری،عباسعلی (دکتر): ۱۳۹-۳۴۰
خلعت بری،عبدالصمد: ۵۰
خلعت بری،محمدولی (سپهسالارتنکابنی): ۱-۳-۱۲-۲۴-۳۷-۴۷تا۵۷-۶۸-۱۶۰-۱۸۲-۱۸۴-۱۹۷تا۲۲۸-۲۳۲-۲۳۵-۲۹۸-۳۶۹-۴۰۴-۴۳۰-۵۰۱تا۵۰۳
خلعت بری،نصرالله: ۲۲۲-۳۸۰
خلیل بغدادی: ۲۳۱
خلیلی،محمود (مهندس): ۳۳۵
خمسه،علی: ۴۲۸-۴۲۹
خمینی،روح الله (آیت الله): ۱۰۷-۱۶۷-۲۲۳-۲۵۵-۳۴۷-۳۵۷-۳۵۸-۴۱۰-۴۱۱-۴۱۷-۴۱۹
خمینی،مصطفی: ۳۵۸
خنجی،صفرعلی: ۴۱۷
خواجه نظام الملك: ۱۳
خواجه نوری،آقاصدری: ۴۱۳
خواجه نوری،ابراهیم: ۷۷-۳۸۸-۴۱۳
خواجه نوری،افسانه: ۴۱۳
خواجه نوری،خانواده: ۲۵۶-۴۱۴
خواجه نوری،رضا: ۳۴۵-۳۵۱

خواجه نوری،عبدالله:٤١٤
خواجه نوری،فروغ:٤١٤
خواجه نوری،محسن:٣٨١-٤١٠-٤١٣-٤١٤-٤٨٨
خواجه نوری،میرزازکیخان:٤١٤
خواجه نوری،نظام السلطان:٤١٣
خوئی،باقر:٤٢٨
خیابانی،شیخ محمد:٦٦-٧٠-١٨٤-٢٣٣-٢٣٤-٢٣٦-٣٦٩

د

دادگر،حسین،عدل الملك:٢٤٠-٢٩٣-٣١٣تا ٣١٥-٣١٦-٣٦٢-٣٦٨-٣٨٠-٤٠٥-٤٢٧
دانش،میرزامحمد:٤٢٩
دانشی،غلامحسین:٣٥٦
داور،علی اکبر:٧٥-١٣١-٣٨٣-٤٢٧-٤٣١تا٤٣٣-٥١٨
دبیرسلطان:٢٥-٢٦
درگاهی،محمد(سرتیپ):٦٧
درودی،موسی(دکتر):٤٧٥
دری،حبیب الله:٣٢١
دری،ضیاء الدین:٢٢٤
دستغیب،باقر:٤٢٨-٤٣٠
دوگل(ژنرال):٤٨٥-٤٨٦
دشتی،علی:٦٠-١٢٤-٢٥٢-٣٧١-٣٨٥-٣٩٤-٤٠٢-٤٠٣-٤١٠
دعائی:٣٥٧
دنیس رایت:١٣٥
دوانی،علی:٢٢٥
دواتگر،کریم:٢٢٥
دولت آبادی،حسام:٤٤٤
دولت آبادی،سیدعلی محمد:٥٣-٢٣٣-٢٩٦-٤٨٠
دولت آبادی،یحیی:١٤٨-٥٠٥
دولتشاهی،ابوالفتح:٢٧٩-٤٤٤
دولتشاهی،غلامعلی:٤٣٠
دولتشاهی،محمدعلی میرزا:٤٣٠
دولو،محمودخان علامیر:٩٩
دها،سیدحسین:٢٥٨-٤٠٣
دهدشتی،جواد:٤٢٩
دهش:٥١٢
دهقان،احمد:٢٦٩تا٢٨٤-٤٣٠
دهقان،محمدعلیخان:٤٢٩
دیبا،خانواده:٢٥٩-٤٧٦
دیبا،وکیل الملك:٣٧٠-٤٢٧
دیلمی،غلامحسین(سرلشگر):٤٠٣
دیوان بیگی،رضاعلی:١٠٢-١٢٨-٣٨٠-٤٢١-٤٢٩-٥٢٠
دیوسالار،میرزاعلیخان:٢٢١

ذ

ذوالفقاری،محمد:٣٦٥-٤٠٣-٤٠٤-٤٤٤
ذوالفقاری،ناصر:٢٨٨-٤٤٤
ذوالقدر:٩٥-٩٨-٢٧١-٢٧٢-٤٢٩

ر

راجی،عبدالحسین(دکتر):٤٤٤
رادمنش،رضا(دکتر):٢٧١تا٢٧٤
راشد،حسنعلی:٣٥٦
رامبد،هلاکو:١٦٨-٢٤٩-٢٩٩-٤٨٦-٤٨٩
رائد،جعفر:١٣٩
رحمانی:٤١٧
رحیمی لاریجانی(سپهبد):٤٠٧
رحیمیان،غلامحسین:٢٧٧-٢٨٢-٣٢١-٣٦٣
رزم آرا،حاجیعلی(سپهبد):ج-٢-٣-١٠-

تاریخ معاصر ایران

۱۴-۸۶-۹۵-۱۱۷-۱۱۹-۲۷۵تا۲۸۲-
۳۶۴-۴۴۸-۴۷۵
رزم آرا،حمید: ۴۷۵
رسائی،دریادار: ۴۰۱-۴۰۳
رسول زاده،محمدامین: ۲۹۷
رشتی،بهاء الدین: ۴۲۹
رشتی،شیخ اسماعیل: ۴۲۹
رشتی،عبدالوهاب: ۴۲۸
رشتی،محمدعلی(دکتر): ۴۹۵
رشتی،معزالسلطان: ۱۹۸-۲۲۰-۳۴۴
رشدیه،میرزاحسن: ۵۱
رضائی،علی: ۴۰۳-۴۰۴-۴۰۷
رضوی،احمد(مهندس): ۲۵۲-۲۷۵-۲۷۶-
۲۸۳-۳۴۵-۳۴۸-۳۴۹
رفعت(امیرارتش): ۳۹۶
رفیع:رضا،قائم مقام الملك: ۳۲۱-۳۵۶-۳۶۲
-۳۷۰-۴۲۷-۴۴۰-۴۴۱-۴۴۴
رقابی،حیدر(دکتر): ح
رکن الدوله: ۲۶۱
رمضانعلی: ۱۷۹
روزولت: ۷۷
روحانی،فؤاد(دکتر): ۱۳۶
روحانی،منصور(مهندس): ۳۳۴-۳۴۰
روحی،احمد: ۱۹۴-۴۲۷
زبه،خسرو: ۲۸۷
روغنی: ۴۱۰
رهنما،حمید: ۳۴۰
رهنما،زین العابدین: ۴۲۷
رهی معیری: ۱۶۸
ریاحی،حبیب الله: ۴۴۴
ریاضی،عبدالله(مهندس): ۱۶۷-۱۶۹-
۲۴۵-۲۴۶-۲۴۹-۲۵۵-۲۹۳تا۳۳۹-
۳۴۳-۴۸۵-۴۸۷
ریپرتر،شاپور: ۱۳۸
ریگی،مراد: ۳۹۷
رئیس التجار،آقارضا: ۲۴۸
رئیس العلماء: ۴۲۸
رئیس،محسن: ۲۶۵-۴۰۴
رئیسی: ۴۸۸

ز

زارع،علی: ۴۳۰
زاهدی،حمید(دکتر): ۴۷۵
زاهدی،فضل الله،بصیردیوان(سپهبد): ج-۲-
۳-۱۱-۱۴-۱۱۹-۱۲۷-۱۳۰-۳۴۶-
۳۸۴-۴۰۴-۴۱۶-
زردشتی،رستم: ۲۸۵
زرین نعل(سرگرد): ۳۷۲
زنجانی،سیدابوطالب: ۱۷۴
زنجانی،شیخ ابراهیم: ۲۱۷-۲۲۰-۲۲۲
زنگنه،خان احمد(مهندس): ۱۲۵
زنگنه،عزیز: ۴۴۴

س

سابلین،شارژد: ۲۰۰-۲۰۲-۲۰۴-۲۱۰
ساعدالسلطنه ۷۰
ساعد،محمد،ساعدالوزاره: ۲-۱۰-۱۵-۸۴تا
۹۰-۲۶۵-۲۷۵-۲۷۸-۲۸۱-۲۸۲-۲۸۴
-۲۸۵-۳۶۳-۳۶۵-۳۷۷-۴۰۲-۴۰۴-
۴۲۷-۴۴۱
ساگینیان،سهراب: ۴۳۰
سالارالدوله: ۲۰۳-۲۰۸-۲۳۲-۲۳۳-۳۰۳
-۵۰۷
سالارحشمت: ۱۹۸
سالارفاتح: ۲۲۲

سبزواری، آقازاده: ۴۲۹
سپهر، مورخ الدوله: ۶۲-۸۷-۳۸۶-۴۲۳
سپهسالار، میرزاحسین خان: ۵۰-۱۱۴-۱۵۰
-۱۶۲-۱۶۴-۱۶۵-۲۵۹
ستارخان: ۱۶۰-۱۸۴-۱۹۰-۲۲۸-۳۴۵-
۳۴۸
ستاریان، ابوالقاسم: ۴۱۴-۴۱۵-۵۲۱
سجادی، محمد (دکتر): ۱۰۵-۱۰۶-۱۳۱-
۴۰۲-۴۰۳-۴۰۷-۴۱۷-۴۲۳تا۴۲۵-
۴۷۸
سرابی، اسماعیل خان: ۲۲۱
سرخابی، کریم خان: ۲۳۷
سرداراسعد، جعفرقلی: ۱۶۰-۱۹۸-۲۲۲-
۲۰۹-۳۶۲-۵۲۲-۵۲۳
سرداراسعد، علیقلی خان: ۱۶۰-۱۸۲-۱۹۷
تا ۲۰۰-۲۰۶تا۲۱۱-۲۲۸-۴۲۷-۵۰۱تا
۵۰۳
سرداریحیی: ۵۰۰
سرمد، صادق: ۳۸۸
سروری، محمد: ۱۱۸-۱۲۰-۱۲۱-۱۲۹-
۳۸۱-۳۸۲-۳۸۸
سروش، عیسی (سناتور): ۳۸۰
سزاوار، عمادالدین: ۲۶۷-۴۴۴
سعدالملك: ۶۳
سعدالدوله، جواد: ث-۱-۲۲تا۲۴-۳۵تا۳۷-
۴۸--۱۶۰-۲۰۱-۲۰۴-۲۲۱-۲۶۰تا
۲۶۲-۳۰۴-۴۳۰-۵۰۵
سعدی: ۴۶۲
سعید، جواد (دکتر): ۲۴۷-۲۹۳-۳۴۱تا
۳۴۳-۴۷۵-۴۷۸-۴۸۹
سعیدی، ابراهیم: ۴۴۴
سعیدی، عبدالله: ۴۷۲
سعیدی، محمد: ۴۰۲-۴۸۶
سعیدی، نیره: ۴۰۲
سفیدگر، اسماعیل: ۲۳۷
سمیعی، ابراهیم (نبیل): ۴۷۲
سمیعی، حسین، ادیب السلطنه: ۴۰-۳۱۶-
۴۳۰
سنجابی، کریم (دکتر): ۱۱۰تا۱۱۲-۱۱۸-
۱۲۵-۱۳۱-۳۴۲-
سنگ، اسماعیل (دکتر): ۳۸۰-۴۴۴
سنگ، علی (دکتر): ۳۴۱
سنندجی، سالارسعید: ۲۹۱-۴۲۸
سهام الدوله: ۴۹
سهیلی، علی: ۲-۴-۱۵-۷۷-تا۹۱-۲۶۵-
۳۶۵-۳۶۶
سیاسی، علی (دکتر): ۱۲۱-۲۱۲-۳۸۱-
۳۸۵
سیاسی، علی اکبر (دکتر): ۱۲۹-۲۶۵-۲۶۸
-۲۹۰-
سیاهپوش (سرتیپ): ۵۱۳
سیحون، هوشنگ (مهندس): ۳۹۲
سیدامامی، احمد (دکتر): ۳۶۵-۴۰۲-۴۴۳
سیدمحمد (فرزندعبدالله انتظام): ۱۳۹
سیف آزاد، عبدالرحمن: ۱۹۴
سینا، بوعلی: ۴۷

ش

شاپشال، یهودی: ۲۱۸
شادمان، سیدجلال الدین: ۴۰۳-۴۸۷
شادمان، فخرالدین (دکتر): ۲۷۰
شالفروش: ۴۱۳
شاهرخ، ارباب کیخسرو: ۱۶۶تا۱۶۸-۲۴۴-
۲۶۹-۳۰۸-۳۲۱-۳۵۲
شاهرخ، بهرام: ۲۸۷

شاهرودی،باقر:۴۲۷-۴۳۰-۴۴۴
شاهرودی،مرتضی:۴۳۰
شاهکار،محمد(دکتر):۳۲۳
شایگان،سیدعلی(دکتر):۲۵۲-۳۲۷-
۳۲۸-۳۶۴-۳۶۵-۳۸۵-۳۸۷-۳۹۰
شبستری،ابوضیاء:۲۹۷
شریعت زاده،احمد:۲۶۸-۴۲۷
شریعتمداری،سیدکاظم(آیت الله):۱۱۴-
۳۳۰
شریعتمداری،نیشابوری:۴۳۰
شریف امامی،جعفر(مهندس):ج-۲-۴-۵-
۱۶-۷۳-۱۰۲تا۱۱۱-۱۲۵-۱۳۶-۲۴۲
-۲۵۴-۳۲۳-۳۲۴-۳۳۴تا۳۴۷-۳۶۴-
۳۹۳-۳۹۵-۴۰۰تا۴۰۷-۴۲۰تا۴۲۶-
۴۷۵-۴۸۵-۴۸۷-۴۸۹-۴۹۰تا۴۹۳
شریف امامی،محسن(دکتر):۱۰۳
شریف خان قزوینی:۶۳
شعاع السلطنه:۲۰۸
شعبانی،علی:۴۱۳
شعری(سرتیپ):۵۱۲
شفق،رضازاده(دکتر):۳۳۴-۳۸۰-۴۰۲-
۴۴۴-۴۸۶-۴۹۶
شفیعی،فرهنگ(دکتر):۳۴۲
شقاقی،ممتحن الدوله:۳۶
شکاك،جعفر:۶۳
شکسپیر،ویلیام:۴۸۲
شوستر،آمریکائی:۲۳۱تا۲۳۶
شوشتری،سیدمحمدعلی:۴۲۷-۴۴۴
شوکت(سرتیپ):۵۱۹
شوکت الدوله(مادررامبد):۲۹۹
شهبازی(افسرارتش):۲۷۶
شهرستانی،محمد:۴۸۸
شهشهانی،حسین:۱۲۱
شیبانی،حبیب الله(سرلشگر):ز
شیبانی،وحیدالملك:۲۲۲-
شیخ الرئیس،ابوالحسن:۱۹-۱۷۶-۱۸۰
شیخ جعفر:۴۲۹-۴۳۰
شیخ حسن،کتابفروش:۲۱
شیخ عبدالرحیم:۴۳۰
شیخ محمدحسین:۳۶۸
شیرازی،آصف الدوله:۱۹
شیرازی،(آیت الله):۱۰۴
شیرازی،ابوالحسن خان:۲۶۲
شیرازی،مشاورالدوله(پدرسردارفاخر):۳۲۴
شیرازی،ملك التجار:۴۲۹
شیروانی،ابوطالب:۴۲۷-۴۲۸-۴۳۰-۴۳۳
شیل،کلنل:۶
شیل،لیدی:۶

ص

صاحب اختیار:۳۱
صاحبجمع،عسگر:۴۴۴
صادق،صادق،مستشارالدوله:۲۴-۵۳-۵۹-
۶۰-۱۶۰-۱۷۸-۱۷۹-۱۹۶-۱۹۸-
۲۰۵-۲۴۸-۲۵۱-۲۶۲-۲۶۳-۲۹۳-
۳۸۰-۴۳۰-۴۰۵-۴۱۹-۴۲۶-۴۳۰-
۴۳۴-۴۳۶-۵۰۳
صادق،علی:۴۱۹
صادق الملك،محمدابراهیم:۲۳۸
صادقی(نماینده مجلس):۳۲۱
صادقی،افشار:۳۲۱
صارم الدوله،مسعود:۶۸-۳۷۱
صالح،اللهیار:۱۱۸-۱۲۱تا۱۳۳-۲۵۳-
۲۶۵-۳۶۴-۳۶۵
صالح،جهانشاه(دکتر):۱۲۶-۴۰۲-۴۰۳-

۴۹۵
صالح،علی پاشا:۱۲۶
صالح،نادر:۱۲۶
صبا،مختارالملك:۳۸۰
صدر،جواد(دکتر):۹۹
صدر،سیدعبدالحسین:۴۲۳-۴۲۹
صدر،محسن،صدرالاشراف:۲-۱۵-۶۵-۷۵
-۹۹-۱۰۱-۲۵۱-۳۶۱-۳۶۶-۴۰۴-
۴۲۳-۴۷۰-۴۷۲-۵۱۹
صدر،میرزاعلیرضا:۴۲۹
صدرالتجار:۴۳۰
صدرالعلماء:۱۹۸
صدرقاسمی:۳۲۱
صدرائی:۴۲۹
صدرالمعالی،اصغر:۴۲۸
صدیق اعلم(دکتر):۲۵۸-۴۷۵-۴۸۹
صدیق الملك:۳۱۸
صدیق حضرت:۵۹-۱۶۰-۲۴۸
صدیقی،غلامحسین(دکتر):۱۱۲-۱۱۸-
۱۲۵-۱۳۱-۱۳۲
صراف،باقر:۲۰۶
صراف تبریزی،عباس(قاتل اتابك):۲۱
صراف تبریزی،حیدر:۲۱
صراف،میرزاعلی:۴۲۹
صفاری،کاظم:۴۴۴
صفاری،محمدعلی(سرتیپ):۲۰۲-۴۰۴
صفائی، ابراهیم:۲۷ -۳۳-۴۷-۵۹-۲۰۹-
۲۹۴-۳۱۴-۳۲۰-۳۲۴-۳۲۶-۴۸۱
صفائی،حاج سیداحمد:۳۵۶
صفائی،عبدالصاحب:۲۸۹
صفوی،شکرالله:۲۸۷
صمدیانپور(سپهبد):۴۹۳
صمصام السلطنه:۵۲-۶۲-۹۴-۲۱۰-۲۶۴
-۵۰۳
صمصام بختیاری،احمدقلی:۴۴۴
صنیع،مهین:۴۸۹
صنیع الدوله،هدایت:۲۲-۲۳-۲۵-۲۸-۳۵
-۳۶- ۴۹-۶۳-۶۵-۱۶۰-۱۷۰-۱۹۸
-۲۶۰-۲۹۴-۲۹۶-۲۹۷-۵۰۵-۵۰۶
صنیع حضرت:۱۷۲-۱۹۹-۲۰۳-۲۱۶تا
۲۱۸-۲۲۱
صوراسرافیل،جهانگیر:۱۶۰-۱۷۵تا۱۸۰-
۲۰۶
صوراسرافیل،قاسم:۴۰-۶۶-
صورتگر،لطفعلی(دکتر):۴۸۶
صوفی،پروین:۱۳۴
صهبا،ابراهیم:چ-۴۸۷

ض

ضیاء،ابراهیم:۴۲۸
ضیاء العلماء:۲۳۸
ضیاء الواعظین:۶۰ -۲۴۰
ضیائی،طاهر(دکتر):۲۰۲-۴۰۳-۴۸۸
ضیائی،محمود(دکتر):۴۹۵
ضرغامفر،برادران:۴۱۳
ضرغامی(سرلشگر):۳۸۰-۳۸۵

ط

طالقانی،آخوند:۲۶
طاهری،هادی(دکتر):۳۷۷-۴۲۷-۴۴۵
طبا،عبدالحسین(دکتر):۲۹۰-۲۹۲-۳۶۵-
۴۴۴
طباطبائی،جواد:۴۲۸
طباطبائی،سیدضیاء الدین:۱-۳-۹-۱۴-
۵۸-۶۱-۷۲-۱۱۹-۱۴۴-۲۴۰-۲۶۱-
۲۶۲-۲۷۰تا۲۷۲- ۳۱۴-۳۲۶-۳۴۵-

۳۶۳-۳۶۸-۳۷۱-۳۸۵-۴۰۴-۴۲۸
طباطبائی،سیدمحمد(آیت الله):۱۴۲تا۱۸۰
-۲۰۶-۲۱۲-
طباطبائی،سیدمحمدصادق:۱۶۸-۲۹۳-
۳۱۸تا۳۲۱-۳۵۶-۴۰۵-۴۲۶-۴۴۳
طباطبائی،علاء الدین:۴۲۸-۴۲۹-۴۳۰
طباطبائی،فخر:۴۸۸
طباطبائی،میرزاابوالقاسم:۲۱۶
طباطبائی،مهدی:۳۸۰-۴۴۴
طوسی:۳۲۱-۴۲۷
طومانیانس:۴۲۸
طهماسبی(سرلشگر):۳۱۳
طهماسبی،خلیل:۳۴۶

ظ

ظفری،اسماعیل:۴۲۹
ظل السلطان:۵۵-۹۵-۱۶۱-۱۶۴-۲۰۸-
۲۰۹-۲۳۱-۲۶۲-۲۶۳-۳۰۳-۴۰۸
ظهیرالملك:۲۳۱
ظهیرالدین،سیدصدرالدین:۴۲۹

ع

عارف قزوینی:۴۴-تا۴۶-۴۹-۵۵ -۱۴۱
-۱۸۲-۲۰۱-۲۳۹-۴۸۳
عامری،احمد:۴۲۸
عامری،جواد:۲۶۵-۳۲۱:
عامری،سلطان محمد:۲۴۰-۳۶۸-۴۲۹
عالمی،شمس الدین(دکتر):۱۲۵
عباس میرزا،نایب السلطنه:۶۳-۶۹-۱۸۲
عباسی،محمد:۲۷۸
عبدالرزاق:۱۵۱
عبدالرضاخان:۱۶۶
عبده،جلال(دکتر):۴۴۴
عدل،غلامرضا(دکتر):۳۲۱
عدل،کاترین:۴۱۷-۴۱۸
عدل،یحیی(پرفسور):۱۲۵-۴۱۷-۴۱۸
عراقی،اسماعیل:۳۷۰-۴۲۸
عراقی،میرزامحمود:۴۳۰
عرب شیبانی،عباسقلی:۴۴۴
عزیزالسلطان،غلامعلی(ملیجك):۱۶۲تا
۱۶۵-۱۷۵
عشقی،میرزاده:۶۰-۳۶۲
عصرانقلاب:۴۲۸
عضدالملك(نایب السلطنه):۱۴۹-۱۵۰-
۱۹۸تا۲۰۰-۳۴۴-۴۷۹-۴۸۰-۴۸۳
عضدی،امیرمؤید:۴۴۵
عظیمی،باقرخان:۴۲۸
علاء،ایران:۹۴-تا۹۷
علاء،حسین:۲-۴-۱۱-۱۵-۷۶-۹۳تا۹۸
-۱۱۹-۱۲۴-۱۳۳-۱۳۶-۳۸۵-۴۰۴-
۴۳۸-۴۸۲
علاء،فریدون(دکتر):۹۴
علاء،میرزامحمد،علاء السلطنه:۱-۱۱-۱۵
-۷۶-۹۸
علاء الدوله:۷-۲۴-۴۸۳
علامه وحیدی:۴۰۰-۴۰۲-۴۰۴-۴۱۰-
۴۷۶-۴۸۹
علم،امیراسدالله:۲-۱۵-۸۵-۱۲۰تا۱۲۲-
۱۲۶-۱۳۴-۱۳۶-۳۸۴-۴۴۳-۴۴۷-
۴۹۵
علم،شوکت الملك:۸۵
علی آبادی،ذبیح الله:۴۲۹
علی آبادی،عبدالحسین(دکتر):۱۲۹-۴۷۸
علوی،سیدابوالحسن:۳۵-۵۵
علوی،سیدابوالفتح:۴۲۸
علوی کیا،حسن(سرلشگر):۱۲۵

علوی مقدم،مهدیقلی(سپهبد):۳۲۳
علوی،مهدی:۴۲۹
عنایت:۱۹۵
عمادی،میرزاعلی:۴۲۸
عمارلو،احمدخان:۴۲۸
عمواغلی(تاجرقالی):۲۴۴
عمیدالحکماء:۱۹۸
عمیدالسطان:۱۹۸-۲۲۲
عمیدالشعراء(عمیدی نوری):۱۴۳
عمیدی نوری،ابوالحسن:۵۵-۵۷-۱۲۱-۳۷۹تا۳۸۹
عین الله:۴۱۸
عین الدوله: :۳۵-۳۷-۱۸۴-۲۶۲-۳۶۱
عین الملك(پدردکترمتین دفتری):۷۵

غ

غضنفری،نظرعلیخان:۴۳
غضنفری،محمدعلی:۲۵۷
غفارمیرزا:۱۹۸
غفاری،صاحب اختیار:۵۰۲
غفاری،فخرالممالك:۳۶۸
غفاری،هادی:۴۰۶
غنی،قاسم(دکتر):۷۲-۹۶-۱۱۸-۱۶۶
غیائی،حیدر(مهندس):۳۹۲-۳۹۳

ف

فاتح،صادق:۴۲۸
فاروق(پادشاه سابق مصر):۳۷۶
فاضل سرجوئی،وجیه الله:۴۴۰
فاطمی،حسین(دکتر):۳۱۵
فاطمی،محمدعلی:۴۲۹
فامیلی،میرزاآقا:۴۲۸
فتحی،نصرت الله:۲۳۸
فخرائی،ابراهیم:۴۹
فخرالدوله،اشرف الملوك:۵۰۹
فداکار،تقی:۲۷۱-۲۷۳-۲۷۴
فراشباشی:۱۹۵
فرامرزی،عبدالرحمن:۸۹-۴۴۴۲۸۸
فرانکو:۷۶
فرخ،مهدی،معتصم السلطنه:۶۲-۲۶۵-۳۵۱-۳۶۵-۳۸۰-۳۹۵-۳۹۷-۴۰۲
فرخی یزدی:ج -۶۰
فردوسی،ابوالقاسم:الف -۲۹۸
فرزانه، اسمعیل:۶۴
فرزین،محمدعلی:۴۰
فرشچی،رضا:۴۲۹
فرشی،حاج میرزآقا:۲۴۸
فرمانفرما،عبدالحسین:۲۰-۲۴-۹۴-۳۶۱-۴۳۰-۵۰۰
فرمانفرمائیان،محمدولی میرزا:۳۲۱
فرمند،ضیاء الملك:۳۸۰-۴۸۲
فروزانفر(دکتر):۳۸۰-۴۴۴
فروغی،محسن(مهندس):۳۹۲-۳۹۳
فروغی،محمدعلی(ذکاء الملك):ث - ج -۲-۵-۲۸-۶۶-۶۸-۷۷-۷۹تا۸۲-۹۴-۱۴۴-۲۴۲-۳۱۴-تا۳۱۶-۳۴۵-۳۷۲-۴۲۹-۵۱۸
فروهر،غلامحسین:۲۸۵-۳۶۵
فرهودی،حسین(دکتر):۲۷۱-۴۴۴
فریدونی:۲۵۲
فریدی،هدایت الله:۴۲۹
فریور،غلامعلی(مهندس):۳۶۳
فقیه زاده،ابوالقاسم:۴۴۴
فلیچر(کلنل):۲۷۲
فولادوند،امیرقاسم:۳۸۲-۳۸۴-۳۸۷-۳۸۸-۴۴۳

فولادوند،غلامرضا: ۱۳۰-۲۷۹-۲۸۰-
۲۸۷-۲۸۸-۴۴۴-
فهیمی،فهیم الملك: ۱۱۷-۱۱۹
فیروز،اسکندر(مهندس) ۹۴-۵-
فیروز،مجید،ناصرالدوله: ۱۶۹
فیروزآبادی،حاج سیدرضا(آیت الله): ۲۷۳-
۳۵۹
فیروز،مظفر: ۳۴۵
فیروز،نصرت الدوله: ۳۲-۶۸-۲۳۱-۳۱۳
فیض: ،عیسی: ۵۱۵
فئودور: ۲۹۶

ق

قاجار،عباس میرزا: ۶۳
قاجارمحمدحسن میرزا: ۲۰۵
قاجار(محمدشاه،ناصرالدین شاه،مظفرالدین
شاه،محمدعلی شاه،احمدشاه): دراکثرصفحات
قاسم زاده(دکتر): ۳۸۰
قاسمی،ابوالفضل: ۳۱۸-۳۲۹
قاضی ارداقی(قزوینی): ۱۷۶-۱۸۰
قاضی محمد: ۱۴۴
قائم مقام التولیه،محمدعلی: ۴۳۰
قائم مقام فراهانی،میرزا ابوالقاسم خان: ۳- ۶
قبادیان،عباس: ۴۴۴
قدوسی،فردین(مهندس): ۳۹۷
قراگزلو،حسینعلی: ۹۷-۴۸۲
قراگزلو،محسن: ۴۸۲
قربانی(سرهنگ): ۳۵۰
قرنی،ولی(سرلشگر): ۴۲۰
قره باغی،عباس(ارتشبد): ۴۷۸
قزوینی،رحیم: ۴۲۷
قزوینی،فتح الله: ۴۲۹
قشقائی،اسماعیل خان: ۳۲
قشقائی،خسرو: ۳۷۱
قشقائی،صولت الدوله: ۳۱-۳۲-۳۷۰
قشقائی،محمدحسین: ۲۷۰-۴۴۲
قشقائی،ناصرخان: ۳۲-۳۷۰
قطب الدوله: ۴۸۲
قفقازی،نوروزاف: ۱۵۱
قمرالسلطنه: ۱۶۴
قمشه ای،حسن: ۱۵۵
قمی،علیرضا: ۴۲۹
قمی،میرزازین العابدین: ۱۵۴
قنات آبادی،سیدشمس الدین: ۳۵۰
قوام،ابراهیم: ۴۴۴
قوام، احمد(قوام السلطنه): ث-ج-۲-۳-۷-
۱۰-۱۲-۱۳-۱۵-۱۷-۱۹-۲۸-۳۳-
۵۸-۶۲-۶۵-۷۲-۷۶-۹۱-۹۴-۱۹۹-
۱۲۱-۱۴۴-۱۹۸-۲۳۳-۲۵۳-۲۶۴-
۲۶۹-۳۲۰-۳۲۱-۳۲۹-۳۴۶-۳۵۳-
۳۵۴-۳۶۲-۳۷۹-۴۳۸تا ۵۲۰
قوام الدوله: ۵۰
قوام الملك: ۲۳۱-۲۶۱-
قوام،علی: ۵۱۱-۵۱۲
قوامی،محمدعلی خان: ۴۲۹
قهرمان،سرداراعظم: ۲۴۶
قیصریه،میرزاعلی: ۴۲۷

ك

کاتوزیان،همایون(دکتر): ۱۲۰
کارلوس(تروریست): ۱۱۶
کازرونی،جعفر: ۵۱۲
کاساکوفسکی: ۶۴
کاسمی،نصرت الله(دکتر): ۲۸۶-۴۴۴
کاشانچی: ۴۲۹

کاشانی،حسن: ۴۳۰
کاشانی،حمید: ۳۳۷
کاشانی،سیدابوالقاسم(آیت الله): ۱۱۸-۲۹۳-۳۲۷-۳۳۰-۳۳۲-۳۵۵-۳۵۶-۳۸۸-۴۲۷-۴۳۳-۴۶۶-۴۶۹
کاشانی،عبدالرحیم: ۴۲۹
کاشانی،مصطفی: ۳۵۶
کاشف: ۳۱۳
کاشی،ماشاء الله خان: ۵۹-۳۸۵
کاشی،نایب حسین: ۵۹-۳۱۴-۳۶۲
کاظمی،باقر،مهذب الدوله: ۷۷-۷۸-۱۱۷-۲۹۰-۲۹۱-۵۱۸
کافتارادز: ۸۵
کامبخش،عبدالصمد: ۷-۲۷۳-۲۷۴-۳۶۶
کامران میرزا: ۱۹-۲۵-۲۲۱-۲۳۱-۲۶۳-۱۸۶-۲۰۰-۴۲۷
کحال زاده: ۶۸-۲۰۶
کدمن(انگلیسی): ۵۱۷
کردستانی،اسدالله: ۴۲۸
کرمانی،میرزاآقاخان: ۱۹۴-۱۹۵
کرمانی،ناظم السلطان: ۱۶۴-۱۶۶-۱۷۱-۴۴۴
کریمی،محمد: ۴۱۶
کریمی،نادعلی: ۳۵۰
کرزن(وزیرخارجه انگلیس): ۴۸۱
کسروی،احمد: ۲۳۶
کسمائی،میرزاحسین خان: ۵۱-۱۹۸
کشاورز،فریدون(دکتر): ۲۷۰-۲۷۱تا۲۷۴-۳۷۲
کشاورزصدر،سیدمحمدعلی: ۲۷۰-۲۷۶-۲۷۷-۲۸۰-۲۸۱-۲۸۸-۳۶۴-۳۶۵
کشوری،مرتضی خان: ۴۲۸
کفائی،حمید(دکتر): ۳۵۶
کلالی،امیرتیمور: ۲۶۵-۲۶۷-۳۲۳-۳۷۲
کلالی،منوچهر(دکتر): ۴۰۹
کلاین(تروریست): ۱۱۶
کلهر: ۲۷۰
کمال الملك: ۱۶۸-۱۶۹-۳۲۳-۳۹۲
کمالوند،حبیب الله خان(یمن الملك): ۴۲-۴۲۷
کمالوند،علی: ۴۱
کوپال(سرلشگر): ۳۴۹-۳۵۰
کورش کبیر: ۴۸۹-۴۹۱
کهبد،بهاء الدین: ۳۶۶-۳۷۱-۴۴۴
کیا،ضیاء الدین: ۳۸۳
کیان،غلامرضا(دکتر): ۱۴۱-۳۶۵
کیانوری،نورالدین(دکتر): ۲۲۳
کیخسرو،ارباب: ۴۲۷-۴۳۰
کیهان،شکرالله خان: ۴۹

گ

گرجی: ۵۱
گروسی،محمدخان: ۱۶۲
گری،ادوارد: ۴۸۱
گلپایگانی،سیدمحمدرضا(آیت الله): ۴۴۰-۴۹۱-۴۹۲
گلشائیان،اسدالله(سرتیپ): ۳۴۵-۳۵۰
گلشائیان،عباسقلی: ۳۸۲
گنجی،جمال(مهندس): ۴۰۳
گودرزی(دیپلمات): ۹۶

ل

لاجوردی،قاسم: ۴۰۳-۴۰۴
لاری،احمد: ۴۲۸
لاهوتی،شاعر: ۶۶
لاهیجی،محمد: ۲۱۷

لسانی،ابوالفضل: ۱۰۲-۱۲۱-۳۸۱-۳۸۴
- ۳۸۵-۳۸۸-۴۲۱
لطفی،عبدالعلی: ۳۷۵
لقمان الملك(دکتر): ۳۸۷-۳۸۸
لیاخوف: ۴۸-۵۱-۱۶۵-۱۷۴-۱۷۵-
۱۷۹-۲۰۲-۲۰۶-۲۲۹-۲۳۰-۲۳۹-
۳۴۴-
لیقوانی،لطف الله: ۴۳۰
لیندلی(دکترانگلیسی): ۱۷۴

م
مارشال،پتن: ۲۶۶
مارلینگ(وزیرمختار): ۳۴-۶۸-۳۰۰
مازندرانی،شیخ عبدالله(آیت الله): ۱۵۴-
۱۶۰-۱۸۴-۲۱۶-۲۱۹
مازندرانی،شیخ مهدی: ۱۵۴
ماشاء الله خان: ۳۶۲
مافی،میرزاحسین خان: ۴۲۹
مافی،محمدعلی خان: ۴۲۸
مالت: ۵۱۸
مبین،غلامرضا(دکتر): ۴۷۶
متولی،طاهر: ۴۲۸
متولی باشی: ۲۳۱
متین الدوله: ۷۵
متین دفتری،احمد(دکتر): ۲-۳-۱۲-۱۵-
۱۶-۷۴-۷۵-۹۱-۱۶۸-۳۸۳-۳۸۸-
۴۰۴-۴۹۴
مجاهد،احمد: ۲۲۲
مجاهد،میرزامحمد: ۲۲۲
مجتهد،علاء الدین: ۴۳۰
مجتهد،مهدی: ۴۲۹
مجتهدی،یوسف(دکتر): ۲۷۴-۲۷۵-۲۶۵
مجدالدوله: ۲۱۸-۲۱۹
مجد،فطن السلطنه: ۳۲۶-۴۲۸
مجلل السلطنه: ۲۵-۲۰۸-۲۲۱
مجیدی،عبدالمجید(دکتر): ۱۱۸-۴۴۳
محترم السلطنه(مادرارسلان خلعت بری):
۵۰۳
محتشم الدوله: ۳۱
محسن زاده،فرخ: ۵۲۰
محقق،جواد: ۴۲۸
محقق الدوله: ۱۶۰
محمدابراهیم،صادق الملك:
محمود،محمود: ۲۶
محوی،ابتهاج السلطان: ۳۸۰
محیط،حبیب الله: ۳۷۱
محیی،سردارمنصور: ۱۶۰-۲۳۱-۲۹۸-
مخبرفرهمند: ۳۲۵-۳۶۵
مختارالسلطنه: ۵۰۴
مختاری،سرپاس: ۲۶۸
مدرس،سیدحسن(آیت الله): ۲۷-۲۸-۴۰-
۱۵۴-۲۴۰-۲۵۱-۲۶۷-۳۲۷-۳۴۴-
۳۴۵-۳۴۸-۳۵۵-۳۵۶-۳۶۱-۳۶۲-
۳۷۰-۴۳۶
مدنی،حسین: ۴۲۹-۵۲۲
مراد،اریه: ۳۶۶
مردوخ،امام: ۳۵۶
مرشد(دکتر): ۴۰۳-۴۰۵-۴۹۵-
مرناد،بلژیکی: ۴۸۲
مرندی،علی: ۱۳۵
مژدهی،نصرالله(دکتر): ۴۰۳-۴۰۵
مساوات،محمدرضا: ۱۶۰
مستوفی،حسین: ۳۱
مسنوفی،شفیع: ۳۱۴
مستوفی،عبدالله: ۱۵۲
مستوفی،یوسف: ۱۱

مستوفی الممالك:ث-۱-۵-۷-۱۳تا۱۵-۲۵
تا ۴۰-۶۰-۹۳-۲۵۱-۲۹۳-۳۰۹-۳۱۲
-۳۶۱تا۳۶۳-۴۳۰-۴۳۶-۴۸۰-۵۰۲-
۵۰۳
مستوفی،نظام:۴۲۹
مسعود،محمد:۳۴۹
مسعودانصاری،عبدالحسین:۸۶-۱۱۹
مسعود،صارم الدوله:۴۲۷
مسعودی،عباس:۸۹-۱۲۸-۲۶۶-۳۸۰-
۳۸۸-۳۹۴-۴۰۲-۴۲۰-۴۴۴-۴۸۶
مسعودی،کاظم:۴۰۸-۴۰۹
مسعودی،محمدعلی:۲۶۹-۴۰۳-۴۱۹-
۴۲۰
مسعودی،میرزاحسن خان:۴۲۰
مشار،یوسف:۴۲۷
مشاور،محمود (دکتر):۴۴۴
مشاورالممالك:۷۸-۹۴-۳۷۱
مشایخی،محمدخان:۴۲۹
مشهدی باقربقال:۱۶۰-۱۷۸-۲۳۱-۲۵۰
مشیر،مرتضی(دکتر):۱۲۷-۱۲۸
مشیرالدوله:۵۰۸-۵۰۹
مشیرالسلطنه،میرزااحمدخان:۱-۲۴-۲۵-
۱۰۰-۱۸۴-۳۵۱-۳۵۲
مشیرالملك:۲۳۱
مشیرمعظم:۳۶۸
مشیری،علی:۵۱۵-۵۱۹
مصاحب،شمس الملوك(دکتر):۳۸۱-۴۰۲-
۴۰۳-۴۸۸
مصباح زاده،مصطفی(دکتر):۴۰۲-۴۰۳
مصدق،محمد(دکتر):ح-ث-۲-۳-۴-۱۰-
۱۲-۱۴-۲۹-۶۵-۷۴-۷۵-۷۷-۱۱۷تا
۱۴۴-۲۴۲-۲۵۱-۲۵۲-۲۵۴-۲۶۶-
۲۷۰-۲۸۵-۲۸۹تا۲۹۰-۳۱۳-۳۱۵-
۳۲۰-۳۲۴تا۴۰۴-۴۲۱-۴۳۹-۴۴۷-
۴۴۸-۵۰۸-۵۰۹-
مصطفی خان،یاور:۵۱۹
مطبوعی،ایرج(سرلشگر):۴۰۲-۴۰۳-
۴۱۰
مظفرزاده،میرصالح:۳۲۱
مظلوم(مهندس):۴۰۸
معاصر،حسن:۴۴۴
معتمد،میرزاعبدالله خان:۴۳۰
معتمدماوندی،ابوالمکارم:۲۶۶
معتمدی،علی:۲۶۵
معتمدی،منیراعظم:۴۱۴
معدل،لطفعلی:۳۶۵-۴۴۴
معدل السلطنه:۵۱۹
معزالسلطان:۵۱
معظمی،عبدالله(دکتر):۱۰۷-۲۷۰-۲۸۸-
۲۹۰-۲۹۲-۲۹۳-۳۱۰-۳۲۷تا۳۳۲-
۳۶۵
معیرالممالك:۱۶
معینی،قاسم(مهندس):۳۴۰
معینیان،نصرت الله:۴۰۱
مغازه،اسماعیل:۱۶۰-۲۱۸
مفاخرالملك:۱۹۹-۲۲۱
مفخم الدوله:۷۶
مقتدرنظام:۱۷۲
مقدم،اسکندرخان:۴۲۹
مقدم،ناصر(سپهبد):۱۰۹-۱۱۳
مکرم،حسن:۳۶۵-۴۴۴
مکری(سرهنگ):۳۹۶
مکی،حسین:۵۶-۲۳۹-۲۶۸-۲۷۰تا۲۹۲
-۳۰۹-۳۲۷-۳۴۵-۳۵۰-۳۶۳-۳۶۴تا
۳۶۶-۳۷۹-۴۳۵
مکی،فیصلی:۳۴۱

ملك آراء،عباس میرزا:۲۹٤
ملك المتكلمين:۱۰۰-۱۰۱-۱۵۰-۱۶۰-
۱۷۵تا۱۸۰-۲۰۶-۳۰۳-۵۰۵
ملك،حسین:٤۲۷
ملك،خان:٤۳۰
ملك،عبدالوهاب:٤۲۹
ملك،یوسف:٤۲۹
ملكزاده،مهدی(دكتر):۲۵-۳۰-۳۸۰-
۳۸۸-٤۲۷-٤٤٤
ملكشاه،سلجوقی:۱۳
ملك مدنی،هاشم:۳۰-۲۷۱-۲۹۰-۳۲۵-
٤٤٤
ملكی،محمدعلی(دكتر):۱۲۵
ملیسپو(دكتر):۵۶-۲۶٤-۳٤۵
ممتاز،حسن:٤۳۰
ممتاز،مرتضی:۳۰۷
ممتاز،میرزااسماعیل،ممتازالدوله:۱۷۶-۱۸۰
-۲۹۳-۲۹۹-۳۰۵تا۳۰۷
ممتازالملك:۶۰
ممقانی،شیخ اسدالله:۲۰۰-٤۲۷
منتصر،میرزامحمدخان:٤۲۱
منتصرالدوله:۱۸۶-۲۲۱-۲۲۲
منتظری،حسینعلی(آیت الله):٤۲۰
منشور،حسین خان:٤۲۹
منشی زاده،میرزاابراهیم:۲۱
منصور،حسنعلی:۲-٤-۱۱-۱۱۸-۳٤۷-
٤۰٤-٤۰۸
منصور،رجبعلی،منصورالملك:۲-٤-۱۰-
۱۱-۳۸۵
منوچهریان،مهرانگیز(دكتر):۳۹۸-٤۰۰-
٤۰۱
میراشرافی،سیدمهدی:۳٤۹
میرجلالی(سرلشگر):۳۵۰-۳۵۱
میرزاابوالقاسم(امام جمعه تهران):۳۲۹
میرزاخلیل:۱۶۰-۱۸۵-۲۱۷
میرزاسیداحمد:٤۳۰
میرزاشهاب كرمانی:۲۸۰-۳۸۳
میرزاطاهر:۱۹۸
میرزاكوچك خان جنگلی:۳۲۵
میرزاغلامحسین:۲۲۰
میرزامحسن:۳۰۳
میرزامحمد:۲۲۲
میرزامحمدحسین:۲۱۷
میرزایانس:۱۹۸
میرمطهری:۴۰۳-٤۰۵
میناچی،ناصر(دكتر):٤۲۰
موری،سفیرآمریكا:٤۳۸
موسوی،سیداسدالله:رئیس التجار:٤۰۳-
٤۱۰-٤۱٤-٤۱۷-۵۲۰تا۵۲۲
موسوی،محمدحسین(دكتر):٤۰٤
موسوی،محمدمهدی:۵۰۳
موسوی،مهین(دولت آبادی):۵۰۳
موقر،حسین خان:٤۲۸
موقرالدوله:٤۱٤
موقرالسلطنه:۳۵-۲۰۸
مولوی مجیر،حبیب الله(دكتر):٤۰۳
مؤیدالدوله:۱۹۵-۲۶۱
مؤیدثابتی،علی:۳۸۰-٤٤٤
مهتدی(سرهنگ،دكتر):۲۷۵-۲۷۶
مهدوی،محمدعلی:٤۰٤
مهذب،احمد:٤۲۷-٤٤٤-٤٤۵
مهذب الدوله،میرزاسیدعلی:۳۲٤
مهریان،رسول:۱۳۱
مهندس الممالك:۵۶

ن
نادرشاه:۱۸۳
ناصرالملك قراگزلو،میرزاابوالقاسم خان(نایب السلطنه):۱-۳-۷-۱۵-۲۵-۲۸-۳۷-۵۲-۵۳-۵۴-۶۳ -۹۴-۹۷-۱۴۳-۱۵۷-۱۷۵-۲۰۹-۲۲۸-۲۳۱-۲۳۶-۲۹۸-۴۷۹تا۴۸۳-۵۰۱-۵۰۷
ناصرالسلطنه:۳۱
ناصری:۳۸۰-۵۲۱
ناظرزاده کرمانی(دکتر):۳۶۵
ناظم الدوله(میرزاملکم خان):۷۶
ناظم الاسلام:۳۴-۲۱۶
ناظم المهام:۳۵
ناظمیان:۳۳۸
نامجو،محمود(قهرمان وزنه برداری جهان):۸۷-۸۸
نامی:۳۹۵
نائینی،عارف:۳۱۱
نائینی،محمدحسین(آیت الله)۲۱۳تا۲۱۵-۲۴۸-۳۰۸ -۴۱۷
نبی اکبری:۳۲۹
نبوی،حسن:۴۴۴
نبوی،محیی الدین،دکتر:۱۳۷-۱۳۸
نبیل،زهرا:۳۸۱-۴۷۵
نجم،ابوالقاسم،نجم الملك:۱۲۰-۱۲۹-۱۳۰-۳۸۸
نجم آبادی،حاج شیخ هادی:۲۱
نجم آبادی،محسن:۴۲۸
نجم الدوله اصفهانی،عبدالغفار:۱۶۸
نجم السلطنه(مادردکترمصدق):۵۰۹
نجفی،حاج آقانورالله(آیت الله):۱۵۵
نجومی،اسماعیل:۴۲۷
نجومی،پرویز:۹۷
نخجوان،امیرموثق(سپهبد):۳۸۰
نراقی،۲۶۴-۴۲۹-۴۴۴
نریمان،محمود:۱۲۵-۳۶۵
نصر،ولی الله خان(دکتر):۲۹۴
نصیری،عنایت الله:۴۰۳-۴۱۷
نصیری،محمد(دکتر):۱۲۵
نظام السلطان:۱۹۸-۲۲۱-۲۲۲
نظام الاسلام(پدرشریف امامی):۱۰۲تا۱۰۵
نظام مافی،حسینقلیخان،نظام السلطنه:۱-۱۵-۲۰-۴۰-۴۲-۶۳-۶۴-
نظام السلطنه مافی،رضاقلیخان:۱۵-۴۰تا۴۴- ۶۳ -۲۲۹
نظام مافی، بتول:۶۴
نظام مافی،میرزاحسین خان:۶۴
نظام مافی،محمدعلی۴۰-۳۸۰-۳۹۱
نفیسی،سعید(دکتر):۱۸۲-
نفیسی،عباس(دکتر):۴۰۲
نفیسی،لقمان:۴۴۴
نفیسی،مشرف(دکتر):۳۷۲
نقیب زاده:۴۳۰
نقیب سادات شیرازی:۱۹۶
نقوی،حسین:۳۸۰
نمازی،مهدی:۳۷۱-۴۰۳-۴۴۴
نواب،حسینقلی:۲۱-۵۹-۷۲-۱۹۸
نواب صفوی،مجتبی:۲۲۴
نواب،عبدالباقی(دکتر):۴۰۳
نواب،محمدحسین:۲۸۴-۳۸۸
نواب یزدی:۱۶۶-۴۴۵
نوائی:۲۰۱-۳۷۱
نوری زاده:۳۷۱
نوری،شیخ فضل الله(آیت الله):۱۰۱-۱۵۰-۱۵۳- ۱۵۶-۱۶۶-۱۷۲-۱۷۳-۱۸۳-۱۸۵-۱۸۶-۱۹۹-۲۰۳-۲۱۲تا۲۲۶

-۲۶۳-۳۰۴-۳۵۵
نوری،ضیاء الدین:۴۲۹
نوری،میرزاآقاخان:۶
نوری،شیخ مهدی:۲۲۳-۲۲۵-۲۲۷-۳۱۸
نوری اسفندیاری،فرج الله(سرهنگ)۵۲۲
نوز،بلژیکی:۲۶۱-۲۶۳
نهاوندی،جلال الدین:۴۲۸
نیرالسلطان: ۵۳
نیریزی،احمد:۱۶۶
نیکپور،جهانگیر(ابراهیم):۴۰۳-۴۰۴
نیکپور،عبدالحسین:۳۸۱-۳۸۸-۳۸۹-
۴۲۷-۴۴۴
نیك پی اعزاز:۴۰۸
نیك پی،غلامرضا(دکتر):۴۰۴-۴۰۷تا
۴۱۰
نیك نژاد،کارمندمجلس:۳۴۳
نیك نژاد،محمدتقی(دکتر):۹۵

و
وارسته،محمدعلی:۵۷-۱۲۹-۱۳۶-۴۷۸
وارطان:۴۲۹
واعظ قزوینی:۳۴۴
والاتبار،ابوالفتح:۲۸۰
والمونت:۱۷۶
وثوق،حسن،وثوق الدوله:ث-۱-۷-۸-۹-
۱۲-۱۷-۵۸تا۶۲-۷۲-۸۰-۱۲۲-۱۹۸
۲۳۳-۲۳۵-۲۳۹-۲۴۸-۲۹۳-۲۹۴-
۳۲۵-۳۶۹-۴۰۴-۴۳۷
وحدانی(اسم مستعار):۴۱۶
وحیدالملك:۱۹۸-۳۶۱
وحیدصدر،محمودخان:۴۲۸
وحیدنیا،سیف الله(دکتر):۴۱۶
ورهرام،کریم(سپهبد):۴۰۳-۴۰۵
وکیل،محمدخان:۴۲۷
وکیل کردستانی،میرزامحمدخان:۴۳۰
وکیلی،علی:۳۷۰-۳۸۲-۳۸۳-۳۸۹-
۴۳۰-۴۴۴
ولیکف گرجی: ۵۱
ویلسون،رئیس جمهورآمریکا:۴۴
ویلیامز،سرتوماس:۴۹۵

هـ
هارتویك،روسی:۳۰۴
هاردینگ: ۲۶
هاشمی،سیدمحمد:۳۲۵
هانس هواخیم،آلمانی:۱۱۶
هایم:۳۲۹
هراتی،محمد:۳۶۶-۴۴۵
هژیر،عبدالحسین:ث-۲-۳-۱۵-۸۸-۲۶۵-
۲۶۸تا۲۷۰-۳۲۱-۳۶۳-۳۹۷-۴۴۴
هدایت،حسنعلی:۴۴۴
هدایت،خسرو(مهندس):۲۸۰-۴۴۴
هدایت،رضاقلی خان:۴۲۸
هدایت،عبدالله(ارتشبد):۳۵۰-۳۵۱
هدایت،علیخان،مخبرالدوله:۳۶-۶۵-۲۹۴-
۵۰۵
هدایت،علیقلی:۴۴۴
هدایت،مخبرالملك:۱۵۶-۱۶۰-۲۴۸-۳۷۰
هدایت،مرتضی قلی،صنیع الدوله:۲۹۳تا
۲۹۸
هدایت،مهدیقلی،مخبرالسلطنه:۲-۱۳-۱۵-
۱۷-۱۸-۲۶-۳۰-۳۲-۶۳-۶۵تا۷۰-
۱۵۲-۱۵۶-۲۹۸-۳۰۹-۳۱۳-۳۲۵-
۳۷۰-۴۸۳-۵۱۸
هدایتی،محمدعلی(دکتر):۴۴۴
هدایتی،میرزاحسین:۴۲۹

هشترودی،اسماعیل:۲۳۶
هندرسن:۱۲۷-۱۲۸
همایون،مؤید:۴۱۳
همایونفر،عزت الله(دکتر):ح
همدانی،باقر:۱۵۴-۳۶۹
هومن،احمد(دکتر):۴۴۴
هویدا،امیرعباس:ج -۲-۴-۱۳تا۱۵-۱۰۹
-۱۱۱-۱۱۸-۱۳۳-۱۳۸-۳۴۰-۳۶۴-
۴۰۵تا۴۰۸-۴۸۹
هیتلر:خ
هیوم ا،هوران(انتظام):۱۳۹
هیئت،علی:۳۸۸

ی

یارافشار،پرویز:۴۰۲-۴۰۳
یاسائی:۴۲۷
یحیی میرزا:۱۰۰-۱۸۱-۴۲۴
یزدان پناه،عزت الله(دکتر):۴۰۳-۴۰۵-
۴۰۶-۴۷۵-۴۹۵
یزدان پناه،مرتضی خان(سپهبد):۱۳۶-۴۰۲
یزدی،تقیخان:۱۶۶
یزدی،علی:۳۵۶
یزدی،کاظم:۴۲۷
یزدی،محمدحسن:۴۳۶
یزدی،محمدحسین:۴۲۸-۴۴۰
یغمائی،حبیب:۱۲۳
یفرم خان ارمنی:۵۱-۵۳-۱۶۰-۲۰۲-
۲۰۳-۲۳۲
یگانگی،اسفندیار(دکتر):۴۴۴
یگانه،ناصر(دکتر):۴۰۵-۶۰۶-۴۷۳-
۴۸۸
یمانی،زکی:۱۱۶
یمین نظام:۲۲۲
یمین اسفندیاری،اسدالله:۲۷۳-۳۸۰-۳۸۸
یوسفی:۴۱۶

یادآوری:

اسامی اعضای نخستین مجلس مؤسسان در صفحات۴۲۷تا۴۳۰واسامی اعضای دومین مجلس مؤسسان درصفحات ۴۴۳تا۴۴۵ و اسامی تعدادی ازخانواده های سرشناس در صفحه ۲۵۶ وعکس بعضی ازنخست وزیران و مقامات درصفحات آخرکتاب به چاپ رسیده است.

فهرست اسامی جلد چهارم

آ

آتاکیشی اوف:۳۳۸

آچسن: ۳۱۸

آذرتکین،علی:۲۳۵

آراسته،نادر:۱۳۲

آرامش، احمد:۴۷۵-۴۷۶-۵۱۳

آرسن:۳۶۳و۳۶۴

آریانا،بهرام (ارتشبد):۲۳۶

آریان تاش، (ستوان دوم):۳۲۶

آزاد، امین، (سرتیپ):۳۲۸

آزاد،عبدالقدیر:۱۲۴-۳۰۱-۳۰۹-۳۱۰-۵۱۳-۵۳۳

آذر،(سرهنگ):۲۷۲تا۲۷۵-۲۷۸-۴۶۵-۴۶۸-۵۰۰-۵۴۳

آذری، میرآقا:۵۴۷

آسکونتو:۹۳

آشتیانی،جواد(دکتر):۵۰۵

آشتیانی، مهدی:۲۴۵

آشتیانی زاده، رضا:۱۲۴

آشوراوف:۳۸۰

آقاخان، صدرالدین:۸۷و۸۸

آقاخان، علی:۸۷

آقاخان محلاتی:۷۸

آقامیر،(مهندس):۳۰۹

آقایف،بهرام ومحرم:۳۳۰

آق‌اولی،(سپهبد):۲۳۳-۲۴۳-۴۶۱-۴۶۲-۵۲۲-۵۲۳

آگاهی، (افسر توده ای):۲۷۸-۵۶۴

آل اسحق، سیخ محمد:۴۲۸

آل بویه،شیخ ابوالفضل:۲۴۱ -۳۰۸

آلنده:۱۷۸

آنتونی، ایدن:۱۹۳

آندره فونتن:۴۵۲

آوانسیان،آرداشس:۲۷۲-۲۷۳-۳۲۳-۳۲۷-۳۳۲-۳۳۴-۳۳۵-۴۹۹-۵۰۹-۵۴۶

آیرم،محمدحسین(سرلشگر):۱۹۲

الف

ابراهیم اوف: ۴۵۲-۴۶۵-۵۴۲-۵۴۷

ابراهیم زاده(سروان - افسر فراری):۴۶۸

ابراهیمی،فریدون:۳۲۵-۳۲۹-۳۳۴-۳۴۰-۳۸۷-۳۹۴-۵۰۱

ابطحی، (سرهنگ - دکتر):۲۳۳

اتحادیه، مریم:۱۵۰تا۱۵۲

اتل(سفیرآلمان):۲۳۱

احتسابیان(سرهنگ):۲۶۳

احسانی، اصغر(افسرفراری):۲۷۷و۲۷۸

احمدی،اکبر (افسر فراری):۴۶۷

احمدی،هرمز:۴۰۹-۴۱۱-۴۱۳

احمدیان،کریم:۴۸۴

اخگر، احمد(سرهنگ)۲۳۳

اخوان، جواد:۲۳۴

اخوی،حسن(سرلشگر):۴۵۵

ادوارد(مارشال - درویش مراغه ای):۳۹۰

ادوارد هشتم:۲۲۹

ادوان باربو،۹۶

ارانی، تقی(دکتر):۱۲۷-۱۳۱-۱۳۵-۳۳۶-۳۳۹-۳۴۰

ارباب محمد مهدی(جدّ فروغی):۱۸۷

ارباب مهدی یزدی:۳۲۹

اردبیلی،(ستوان):۳۲۷

اردلان، سیف الله:۲۳۴

اردوبادی،محمدسعید:۴۶۵

ارسنجانی، حسن (دکتر):۳۱۸-۳۳۳-۳۷۰-۵۰۶-۵۰۹-۵۱۰-۵۱۷تا۵۲۰

ارفع،ابراهیم(سرتیپ):۳۰۰

ارفع،حسن(سرلشگر):۱۳۲-۱۳٤-۲٦۹-
۲۷۰- ۲۷۳-۳۲۰-۳۲۸-۳۲۹-۳٤۱-
۳۹۵-۳۹٦-٤۰۰-٤۵٦-٤۵۸-٤۵۹-
٤٦۱-٤٦۵
ارکانی،عبدالله: ۱۲۲-۱۲٤-۱۲۷-۱۲۸-
۱۳۵-۱۳۸
ارکانی،محمدجواد:۱۳۷
ارنست،پرون:٦۲-٦۷تا٦۹-۷٤-۱۱٤تا
۱۱۷-۳۵۵
ارنست کینگ:۲۲۳
ازهاری،غلامرضا(ارتشبد):۹
استافورد،کریتس(سر): ۱۹٦
استالین، ژوزف(مارشال):۳۹-۲۱۸تا۲۲۹
-۲۷۸-۲۸۰-۳۱۷-۳۳۳-تا۳۷۸-۳۸۱
-٤۱۷تا٤۹۹-۵۲۷-۵۲۸-۵٤۲-۵٤۵
اسداللهی،رضا:۲۷۹
اسداللهی، محمدقاضی:۲۷۹
اسداللهی، محمود:٤٦۷
اسدی، سلمان:۳۱۲-۳٤٦-۵۰۵-۵۲۲
اسدی، محمدولی:۱۸٦-۱۸۹-۱۹٤-۲۱۱
اسعد، سهراب:۱۹٤
اسعد، منوچهر:٤۱۳
اسفندیاری،ثریا(ملکه سابق):۲-۵-۷٤تا
۱۷٤
اسفندیاری،حسن(محتشم السلطنه):۱۹۳-
۲٤۵-۲۸۱-۳۰۰
اسفندیاری، خلیل خان (بختیاری):۷٤
اسکندانی،(سرگرد):۲٦۹-۲۷۲تا۲۷۸
اسکندری، ایرج:۲۷۲-۲۷٤-۳۲۳-۳۷۲-
۳۷٦تا۳۷۸-۳۸۰-۳۸٤-۳۹۵-٤۰۰-
٤۱٤-٤۷۲-۵۰٦
اسکندری، امیرنصرت:۳۲۲-۳۲٤
اسکندری، عباس:۵۱۰-۵۱۷-۵۳٦
اسکندری،محسن(سلیمان میرزا):۱۹۰ -
۱۹۱-۱۹۳-۲٤۰-۳۷۸
اسکورسنی(ناجی موسولینی):۲۲٦و۲۲۷
اسکوئی، حسین:۲۳٤
اسلامی،(دکتر) ۲۳۳
اسلامی،مهین:۱۲٤تا۱۲٦- ۱۳۵
اسمیرنوف:۱۹۸ -۱۹۹
اشتری، حسین:۱۳۵-۱۳۷
اشرف(مهندس):۲۳٤
اشرفی، عبدالله (پاسیار)۲۳۳
اصغر زاده، بهلول (همافر)۱۵۷
اصفهانی،سیدابوالحسن(آیة الله):۲٤٤تا
۲٤۷- ٤۲۸
اصلان، راننده شاه:۱۳۱
اعتمادالدوله:٤۰۱
اعتمادمقدم (سرتیپ):۲٦۳-۳٤۱
اعتمادی (نصرالدوله):۵۰۵
اعتمادی(سرهنگ):۲٦۳
اعتمادیان، امیر:۱۵۹
اعلم،منصور:۲۳٤
افشار:۵۳٦
افشارقاسملو ، حسین:۵۰۵
افطسی(تیمسار)۲۳۳
اقبال، خسرو:۲۳۳-۳۰۹-۳۱۰
اقبال، عبدالوهاب:۲۳٤
اقبال،علی:۵۱۳
اقبال، مریم:۱٦٤
اقبال، منوچهر(دکتر):۱۱-۸۵-۸۹-۹۱-
۱۲۰تا۱۲۲-۱۳۲-۱٦٤-۲۱۳-۲۸۱-
۳۱۰-۳۱۷-۳۷۲-۳۷۹-۳۸۱-٤۹۷-
۵۰٦-۵۰۸-۵۲۲-۵۲٤
اکبر،حسن:۵۳۳
اکبر،میرزاکریم خان رشتی:۳۲۰-۳۵۳تا

۳۵۶-۴۹۹
اکبر،نعمت الله خان:۳۵۴
اکبری، احمد:۲۳۵
اکبریان، داود(همافر):۱۵۸
القانیان، برادران:۳۵۸
الموتی، مصطفی (دکتر):ت
الموتی،نورالدین:۲۷۲-۳۷۲-۳۸۴-۳۹۸-۵۰۶
الهی، احمد:۴۸۳
الهی، همایون (دکتر)۲۰۲
الهی، صمد:۲۳۴
الهامی، غلامرضا:۳۲۵-۵۴۱
الیاس بازن:۲۲۸
الیزابت (ملکه انگلیس):۸۶-۱۷۵
امامی اهری،علی اکبر:۵۳۶
امامی،(برادران): ۱۲۲
امامی،تقی:۶۲-۶۸-۶۹
امامی،جمال:۳۵۳-۳۵۶-۴۱۱-۵۳۵
امان الله خان(پادشاه افغانستان):۱۹۱
امشه ای،علی اصغرخان:۳۵۵
امیدی، عابدی: ۱۵۸
امیرانی، علی اصغر:۳۴-۳۰۹
امیراحمدی،احمدآقاخان(سپهبد)۱۹۱-۱۹۶
-۲۶۰-۳۰۱-۳۰۳-۳۱۲-۳۱۳-۳۸۰-
۴۱۵-۴۲۵-۴۶۱-۴۶۵-۵۰۶-۵۲۱ تا
۵۲۳
امیرخیزی، علی:۵۴۲
امیرسیف الدین:۶۳
امیر شرفی بدر،محمدحسین:۲۳۴
امیرصادقی، اصغر(راننده شاه):۱۳۹
امیرطهماسبی،عبدالله خان(سرلشگر):۳۴۲-
۱۹۱
امیرعلائی،شمس الدین(دکتر):۷۲-۱۶۳-
۴۱۴-۵۰۶
امیرعلائی، فتح اله:۶۹
امیرکبیر: ۲۹۲
امیری:۱۵۸
امین خونساری، جواد:۲۳۴
امینی، ابوالقاسم:۳۱۹
امینی ادیب(افسر ارتش):۳۲۸
امینی(خانم سرهنگ)۵۴
امینی، داود:۲۳۶-۳۲۸
امینی، علی:۱۴-۲۵۴-۳۱۷
امینی ، محمود:۲۲
انتظام، عبدالله:۲۱۳
انتظام، نصرالله:۱۹۳-۳۱۳
انتظام وزیری، علی(مهندس):۲۳۴
اندرزگو،سیدعلی:۱۵۷-۱۵۸
اندرو:۹۸
انگس وارد(آمریکائی):۴۵۱
انصاری (سرتیپ):۲۶۳
انصاری(سرهنگ)۲۳۳
انصاری، ولی الله (امیرارتش):۲۳۳
اورسلاندرس:۱۱۰
اورنگی(دکتر):۳۲۵-۳۴۴-۵۴۱
اوریانافالاچی:۱۶۸-۱۷۲تا۱۷۷-۱۷۹-
۱۸۱
اهری،قاسم(دکتر):۲۰۰
ایادی(دکتر):۲۲-۷۷-۷۸-۸۰-۸۳تا۸۵-
۹۱
ایپکچیان:۳۸۷
ایدن:۲۰۶-۲۲۴-۲۲۵
ایلخان ظفربختیاری،امیرحسین خان:۴۱۳
ایلخانی زاده، اسمعیل:۴۸۳
ایلخانی زاده، عبدالرحمن:۴۸۳
ایوان دوکارلو:۱۱۰

ایوانف(مورخ روسی):۲۳۵-۴۵۰
ایوبیان،سیدمحمد:۴۸۳

ب

بابایان، (دکتر):۲۳۳
بابائیان،محمدعلی:۱۴۰
باقانقلیچ،نادر(سپهبد):۲۳۳
باربارا والترز(خبرنگار):۳۰
باخ:۱۷۵
بارون ادواردتارا(عاشق ثریا):۹۶
بارونیان،(پروفسورروسی):۵۰۹
باری روبین(نویسنده):۲۲۰-۴۳۶-۴۵۲
بارزانی،(ملامصطفی):۴۶-۳۲۵-
۴۲۶-۴۶۴-۴۸۴تا۴۸۶-۴۸۸-۴۹۰
بازرگان،مهدی(مهندس):۲۱۵
باستانی پاریزی:ب -۱۴۷-۱۴۸-۲۱۰
باستانی،علی(مهندس):۲۳۴
باغچه بان:۱۲۳
باقراوف،میرجعفر:۳۲۵-۳۳۳-۳۳۸-۳۸۹
-۴۳۸-۴۶۵-۴۹۸-۴۹۹-۵۴۲-۵۴۶
باقرخان:۲۸۲-۳۳۶
بامداد،مهدی:۳۱۸
باوانس، گرینفلد:۲۳۴
باوند،شروین:۳۶۸
بایندر(سرهنگ):۲۶۳
بجنوردی(سردارمعزز):۱۹۴-۲۹۱-۲۹۴
بختیار،تیمور(سپهبد):۳۶۱-۳۶۴-۳۶۵-
۴۶۴-۴۶۷
بختیار،جمشید:۸۶
بختیار،شاپور(دکتر):۱۰۶-۳۱۷
بختیار،مجید:۸۶
بختیاری،اسعد:۹۱
بختیاری،ابوالقاسم خان:۴۰۹تا۴۱۴-۵۰۸
بختیاری، امیربهمن:۴۱۲-۴۱۵-۵۰۸
بختیاری،امیرقلی صمصام:۴۱۵
بختیاری،جهانشاه خان صمصام:۴۰۸تا۴۱۵
-۵۰۸
بختیاری،مرتضی‌قلیخان:۴۰۸تا۴۱۱-
۴۱۵-۵۰۸
بدره ای، (سپهبد):۱۵۸
بروجردی،حسین(آیة الله):۲۴۴تا ۲۴۶
برقعی،سیدعبدالله(قاتل شهریارشفیق):۱۶۳
برهان الدوله:۲۹۰
بریا(همکاراستالین):۳۳۶-۴۳۸-۵۴۵
بشیری،سیاوش:۳۶۳
بصری،علی:۲۸۵
بطحائی،طیفور:۱۵۰تا۱۵۳
بقائی،حسن(سرلشگر):۱۲۳-۲۳۳
بقائی،مظفر(دکتر):۱۲۴-۱۳۴-۵۱۱-
۵۱۳-۵۲۵
بقراطی،۱۲۷تا۱۲۹-۱۳۸-۳۶۷
بلوچ، حسین خان:۱۴۷
بنوعزیزی،حسین(مهندس):۲۳۴
بواسحقی(سرهنگ):۴۲۸-۴۲۹
بوتو،ذوالفقارعلی:۱۶۹
بوشهری،امیرهمایون:۲۳۳- ۴۰۵تا۴۰۷ -
۵۲۴
بونر،جیمز(وزیرخارجه آمریکا):۴۱۸
بوین(وزیرخارجه انگلیس):۲۲۸-۳۳۷-
۳۳۸-۴۱۹-۴۴۸
بها الملك قراگوزلو:۱۹۳-۳۷۲
بهادر ماژوراسماعیل خان:۲۹۱-۲۹۴
بهادری، احمد:۵۳۶
بهار، ملك الشعرا:۱۹۳-۲۹۱-۵۲۵
بهارمست،(سرلشگر): ۸۵-۲۶۳
بهبودی،سلیمان:۶۵:۱۲۹-۱۳۰

بهبهانی،سیداحمد:۳۰۶-۳۰۷-۳۴۸
بهبهانی سیدمحمد(آیة الله):۸۵
بهرامی،محمد(دکتر):۲۷۲-۳۶۶
بهرامی(سرهنگ):۲۳۳
بهرامی،فرج الله(دبیراعظم):۱۹۳ ۳۱۳
-۳۱۴
بهرامی،یوسف:۷۲-۷۳
بهزادی،ابوالقاسم:۲۳۵
بهلول، سرجوخه:۲۷۸
بهنام،علی:۵۳۵
بهنود،مسعود:۱۹۰-۲۳۱-۲۸۶-۳۷۱-
۳۸۸-۴۳۹
بهیه(ندیه فوزیه):۶۵
بیات،سهام السلطان:۳۰۰-۳۱۶-۳۷۳
بیریا،محمد:۳۲۵-۳۲۶-۳۳۶-۳۳۷-
۴۳۵-۴۳۹-۴۸۲-۵۴۱-۵۴۷
پ
پاتریك، هورلی:۲۲۰-۲۲۳
پادگان، صادق:۳۲۹-۳۴۰-۳۸۷-۴۶۹ -
۴۸۲-۵۴۴-۵۴۵
پارسی نیا(سرهنگ):۴۹۱
پاکروان(مادام):۲۰
پاینده، ابوالقاسم:۵۳۴
پرنس محمدعلی پاشا:۵۴-۵۹
پزشکیان:۲۷۸
پل آرمن:۱۷۰
پناهی، اصغر:۷۷
پناهیان،(ژنرال فرقه دموکرات):۳۲۹-۳۹۴
-۳۹۹-۴۶۲-۴۶۷-۴۷۹-۵۴۳-۵۴۴
پورزند(سرلشگر):۲۳۳
پورکاشانی،منصور:۱۴۳
پوروالی،اسمعیل:۴۳۹-۴۸۴-۵۱۸
پورهرمزان:۲۷۸
پهلبد،مهرداد:۷۵-۷۶
پهلوی،اشرف:۶۱-۶۶-۶۹تا۷۸-۸۲-۸۵
-۸۸-۹۱تا۹۳-۱۰۵-۱۰۷-۱۱۰-۱۱۶-
۱۵۹تا۱۶۵-۳۱۴-۳۶۷-۴۵۳-۵۲۷-
پهلوی،تاج الملوك(ملکه مادر):۷۲-۷۶-۸۲
-۸۵-۱۶۴-۱۹۱-۱۹۲-۱۹۶
پهلوی،حمیدرضا:۸۳-۱۳۰
پهلوی، رضا(رضاشاه دوم):۲-۳-۳۱-۱۰۲
-۱۰۳
پهلوی،شمس:۶۹-۷۵-۷۷-۸۲-۸۸-۱۰۰
-۱۰۷-۱۱۶
پهلوی،شهناز:۱-۷۱-۷۲- ۸۴-۸۷تا۸۹
-۱۰۰-۱۰۱-۱۰۴
پهلوی،عبدالرضا:۹۰-۱۰۷
پهلوی،علیرضا:۸۲-۸۹-۱۰۵-۱۲۰-
۱۳۹-۱۶۶
پهلوی،غلامرضا:۶۲-۸۳-۹۰-۳۵۵-۳۹۶
پهلوی،فاطمه:۷۶-۸۵-۱۵۱-۱۶۱
پهلوی،فرحناز:۱۰۳
پهلوی،لیلا:۱۰۳
پهلوی،مهناز:۱۰۰-۱۵۱
پهلوی نیا(علی پاتریك):۸۹
پهلوی نیا، شهرام:۱۶۴
پیرایش،خانم: ۲۳۵
پیرزاده(افسرفراری)۲۷۷-۲۷۹-۴۶۵
پیرنظر:۳۴۶
پیرنیا،حسن(مشیرالدوله):۱۹۰-۲۸۴-
۲۸۵-۲۸۹-۳۵۰
پیرنیا،حسین(مؤتمن الملك):۱۸۶-۱۹۰-
۱۹۳-۳۱۸تا۳۲۰-۳۷۳-۴۴۶
پیرنیا،حسین(دکتر):۳۹۸
پیشه‌وری:جعفر:۲۶۷-۲۷۴-۳۲۱تا۳۴۵
-۳۶۱-۳۸۷تا۳۹۲-۴۰۰تا۵۴۷

ت

تاج بخش:۳۰۹
تالبرك،فرید(مهندس):۲۳٤
تجددرضا:۱۹۳
تدین،محمد:۲۳۹-۳۱۵
ترات:٤۰۹-٤۷۹-۵۰۸
ترقی،لطف الله:۵۳٤
تزاروس:۸۷-۱۰٤-۲۱۹-۲۲۹
تفرشیان:۲۷٦-۲۷۷-۳۲٦-٤٦٦
تفضلی،جهانگیر:۲۳۳-۳۰۹-۳۱۰-۳٤٦
-٤۸٤
تقوی،حاج سیدنصرالله:۲٤۵
تقی زاده،سیدحسن:۱۹۳-۲۸۱-٤٦۰ -
۵۱۰
ترومن:٤۲۳-٤۳۷-٤۳۸-٤٤٤-٤۵۲تا
٤۵٤-٤٦۳-٤۷۵
تهرانچی،محمدرضا:۳۰٦
تیتو(مارشال):۱۲-۱۳
تیمور،موسی:۲۳٤
تیمورتاش،عبدالحسین:۲۰-۲۱-۷۸-۱۹۱
-۱۹۲-۲۵۲-۲۹۳
تیمورتاش(فرزندان):۱۹٤-۵۰۵

ث

ثابتی،مسعود(مؤید):٤۰۵-۵۰۵-۵۳٦
ثقة الاسلامی:۳۲٤
ثقفی(تیمسار):۱۳۵

ج

جان پاتیگر(سرگرد):۲۲۳
جان واتینت:۲۲۳
جاوید، سلام الله(دکتر):۳۲۵-۳۲۹-۳۳۰
-۳۳۸-۳۷۸-۳۹۸-۳۹۹-٤۲۹تا٤۳۱-
٤۳۵-٤٦٦-٤۷۰-٤۷۷-٤۷۸-٤۸۲-
۵۰۱-۵۰۷-۵۰۹-۵٤۰-۵٤۳-۵٤٤
جاویدنسب (سروان):۱۵٤
جرج آلن:٤٤۳-٤٤۸-٤۵۳-٤۷۵-۵۱۸
تا۵۲۰
جردن(دکتر):٤۰۰-٤۰۱
جزایری،ماه منیر(نفیسی- دکتر):۲۰
جعفریان،محمود:۱٤٦
جلال بایار:۸٦
جم، محمود:۵٤-۵۵-۵۷-٦۳-۱۹۲-
۲۸۱-۵۲٤
جمشیدی، رحمت الله:۲۵۰-۱۵۲-۱۵۳
جمشیدی فرد، ایرج:۱۵۰
جوادی(دکتر):۱۵۷
جوان(دکتر):۲۰۰
جوانشیر، لطیف (مهندس):۲۳٤
جودت، دکتر:۱۲۲-۱۲۷-۱۳۸-۳۳٦-
۳٦۳-۳٦٤-۳٦٦-۵۰۷-۵٤۲-
جودت(سروان):۳۲٦
جهانبانی،مسعود(همسرشهناز پهلوی):۷۱
جهانبگلو(سرگرد):۲۳۳
جهانبگلو(سرهنگ)۲۳۳
جهانشاهلو(دکتر):۳٤۰-۳٤۲-۳۸۷-٤٦۷
-۵۰۰-۵۳۹-۵٤۵
جهانشاهی،شفیع:٤۱۱
جین ترنر:۱۱۰

چ

چارلزابوهلن:۲۲۳
چائوشسکو:۱۲

چرچیل، وینستون:۸۶-۱۱۲-۲۰۲-۲۰۴
-۲۰۵-۲۱۸-۲۱۹-۲۲۲تا۲۲۸-۳۸۱-
۴۱۸-۵۱۸
چهاردهی، قنبر:۵۳۷
چیانکایشك:۲۲۲

ح
حاتمی،هدایت الله:۲۷۹-۴۶۵-۴۶۶
حائری زاده،سیدابوالحسن:۱۲۳-۵۰۶
-۵۱۳
حائری، شاه باغ:۷۲
حبیب الهی، دریاسالار:۱۶۵
حجازی، حشمت الله:۲۳۴
حجازی(دکتر):۱۲۲
حجازی،عبدالحسین(ارتشبد):۴۱۱-۴۱۴
-۴۱۵- ۵۰۸
حجازی(سیدمحمدباقر):۱۲۲
حداد:۱۲۴
حداد،حاج حسن:۱۳۵
حسام وزیری، محمدحسین:۱۲۴
حسن زاده، (سروان):۱۵۴
حسین پاشا:۵۵-۵۶
حسینی، حیدر:۲۶۸
حشمت الدوله والاتبار:۸۵
حقشناس،جهانگیر(مهندس):۳۹۸-۵۰۹
حکمت، علی اصغر:۳۰۴-۵۲۲-۵۲۴
حکمت، رضا(سردارفاخر):۴۰۵-۵۰۴تا
۵۰۶-۵۱۰-۵۱۷-۵۲۵
حکمی(دکتر):۵۰۱
حکیم الملك(ابراهیم):۸۹-۱۹۳-۲۸۱-
۲۸۳-۳۱۶تا۳۱۹-۳۷۲-۳۹۱-۴۲۱-
۴۴۳-۴۵۸-۴۶۰-۴۶۱-۴۷۰
حمدی، مصطفی:۲۳۴
حمزاوی(دیپلمات):۱۴-۱۵

خ
خاتم،محمد(ارتشبد):۱۶۴
خامه ای، انور:۱۳۳-۲۷۱-۳۳۴-۳۳۸ -
۳۶۲
خراسانی،رشید:۱۵۷
خردمند،احمدرضا:۱۵۵
خروشچف:۸۶-۴۳۸-۴۳۹-۴۹۹
خزاعی(سرلشگر):۲۹۲
خزعل(شیخ):۱۹۴-۴۶۱-۵۰۷
خزعل،جاسب:۴۶۱
خزعل،شیخ احمد:۵۰۷
خسروانی، پرویز(سپهبد):۲۹-۱۵۳
خسروانی، شهاب:۵۲۶
خسروانی،مرتضی:(سپهبد)۱۲۲
خسروی، خلیل:۴۸۳
خضری اشنویه، قاضی محمد:۴۸۲
خلخالی، صادق:۱۶۱-۱۶۳
خلعت بری، رحمانقلی:۳۳۴
خلعت بری،محمدرضا:۲۳۴
خلعت بری(سپهسالارتنکابنی):۱۹۲-۳۵۴
خلعت بری، عباسعلی(دکتر):۱۲-۳۲۶-
۴۶۵
خلیلی، سیداسماعیل:۳۰۱
خلیلی، عباس:۱۱- ۲۹۶-۳۲۱
خمینی، سیدروح الله:۲۹-۴۲- ۴۵- ۱۶۲
-۲۱۴-۲۴۶- ۴۰۱
خواجه نوری، ابراهیم:۱۸۸
خواجه نوری، فروغ:۱۵۹
خوان کارلوس(پادشاه اسپانیا):۴۷
خوشتاریا:۳۵۰

خوشنود، علی اکبر:۵۱۳
خونساری،پرویز:۱۴۳
خوئی(امام جمعه):۲۴۵
خیابانی:۳۳۶
خیرخواه، حسین:۱۹۲
خیلتاش،حبیب:۲۳۴

د

داراب، خانم:۲۳۵
داراب، اسداف:۳۳۰
داریا(دکتر)۵۱۹
داریوش:۱۷۰
دادمرز،ابراهیم:۵۴
دانش، بهرام:۲۷۴تا۲۷۷
دانشیان،غلام یحیی:۳۳۸-۳۴۰-۳۹۲-
۳۹۵-۴۶۴تا۴۶۷-۴۷۹-۴۹۵-۴۹۹تا
۵۰۱-۵۳۹-۵۴۰-۵۴۴-۵۴۶-۵۴۷
دانشیان، کرامت الله:۱۵۰
داور،علی اکبر:۱۹۲
دبیرنیا(ستوان یکم):۳۲۶
درپاهاری(استوار):۱۵۷
درخشانی، سرتیپ:۳۲۴-۳۲۸-۳۲۹-
۴۲۴-۴۵۸-۴۵۹
درگاهی(سرتیپ):۱۹۱
دریفوس:۲۳۹
دشتی،علی:۶۱-۲۸۵-۳۵۳-۳۵۶
دشتی،محمدحسین:۲۳۴
دفتری،محمد(سرلشگر):۱۲۰-۱۳۲-۳۶۰
-۴۹۱
دوك ویندسور:۹۰
دوگل ژنرال:۱۵۰
دولت آبادی، حسام:۳۵۳-۴۱۱
دولت آبادی،میرزایحیی:۱۹۱
دولو، اشرف الملوك:۲۹۶
دولو، محمود(امیرارتش):۲۳۳
دولوهی،کارل:۲۳۴
دومینگوین:۹۳
دهقان،احمد:۳۰۹-۳۱۰-۵۳۳
دیانت،افسر فرقه دموکرات:۳۲۶
دیبا،اسفندیار(دکتر):۱۰۶
دیبا،عبدالحسین:۱۹۴
دیباطباطبائی:۱۰۵
دیبا،فرح(شهبانو):۲-۳۵-۳۶-۴۰-۵۰-
۷۲-۹۳-۹۴-۹۸-تا۱۱۳-۱۴۸-۱۵۰-
۱۵۱-۱۷۴-۱۷۵
دیبا،منوچهر:۱۰۵
دیلمقانی،صادق:۳۸۷
دیوسالار،خانم:۶۸

ذ

ذوالفقارپاشا:۵۹-۶۱-۱۱۲
ذوالفقاری،برادران ۳۲۲-۴۷۶-۵۰۲

ر

راجی،پرویز:۱۹۴
راجی،عبدالحسین(دکتر):۵۲۵
رادمنش(دکتر):۱۲۷-۱۳۹-۲۷۱-۳۷۸-
۳۸۰-۳۹۸-۴۷۲
رازی،ابراهیم:۱۵۱
رازی،فرهنگ:۱۵۲
راسپوتین:۱۹۱
راشد(واعظ):۴۴
رائین،اسماعیل:۴۷۶
رجائی،محمدعلی:۱۵۷
رجبی،داور(مهندس):۲۳۳
رحیم، اسماعیل:۱۲۳
رحیمیان، غلامحسین:۵۳۶

رزم‌آرا (سپهبدحاجیعلی) از ۱ تا ٤٧٦ دربیشتر صفحات.
رزم آور ۲۷۹
رسولی، حسن: ۱٤۲
رسولی، رضا: ۳۲۵-٥٤۱
رشاد، محمد: ۳۰٤-۳۱۱
رشدی ارس (سفیرترکیه): ٥۳
رشدیه: ۳٤٤
رشیدیاسمی (دکتر): ٥٤
رشیدیان، اسدالله: ٤۱٤-٤٥۱-٥۰۸
رشیدیان، حبیب الله: ٤۱۱-٤۱۳-٤۱٥-٤٥۱-٥۰۸
رصدی: ۲۷۲-۲۷۸-۲۷۹
رضائی، رضا: ۱٦۰
رضائی، علی: ۱٦۳
رضانور، رضی (دکتر): ۲۳۳
رضوی احمد (مهندس): ٥۲٥-٥۲٦
رضوی، حمید: ۳٤٦
رئیس التجار: ۲۹۳
رئیس دانا: ۲۷۷
رفعت، نصرالله: ۲۳٤
رفعتیان (سرهنگ) ٦۸
رفیع، حاج آقارضا: ۱۹۱-۱۹۲
رفیعی، ۲۷۸
رمضانی (دکتر): ۲۳٤
رنجبر، (ستوان): ٤٦٦
روحانی، فؤاد (دکتر): ٤۷۲
روزبه، خسرو: ۱۳۳-۲۷۲-۲۷۳-۳٤۰-۳٦۰-۳٦۱-۳٦۳-۳٦٤
روزولت: ۲۱۸ تا ۲۲۸-۲۸۱-٤۱۸-٤۳۸-۹-٤٥-٤٦۳
روزولت (سرهنگ) ۲۲۳
روزنبرك: ۸۳
روت استیونس: ۷٤
رودکی، حسین (مهندس): ۲۳٤
روستا، رضا: ۱۲۲-۲۷۲-۳۳۲-٤۰۰-٥۰۷-٥۰۹-
روشن، محمدعلی: ۲۰۰-۲۰۱
رومل، (ژنرال انگلیسی): ۲۰٤
رومیوریاشی: ۹٦
رهنما، زین العابدین: ۱۹۳
ریاضی (سرلشگر): ٤۳۹-٤٤۸-٤٥۸
ریشارد، عباس: ۲۳٤
ریاضی، عبدالله (مهندس): ۱۰-۱٤

ز

زاهدی، اردشیر: ۷۱-۸۸-۸۹-۱۰٤-۱۰٦
زاهدی، رضا-۱۲٥-۱۳٤
زاهدی، فضل الله (سپهبد): ۸٥-۱٥٦-۲۱٦-۲۳۲-۲۳۳-۲۳۷ تا ۲۳۹-۲٤۲-۲٤۳-۲٤۳-۳۳۰-۳۳۱-٤۰٤-٤۰٦ تا ٤۰۸-٤٦۲
زاهدی، لطف الله (سروان): ۲۳۳
زاهدی، رضا (مهندس): ۲۳٤
زاید شیخ: ٤٤
زرمهر (مهندس) ۳۰۹
زعیمی، حسین: ٥۳۳
زند، ابراهیم: ۳۰۹
زند، پری سیما: ۸۳-۱۰۷
زنده دل، سرهنگ: ۲۳۳
زنگنه (سرلشگر): ٤٥۹
زنگنه، عزیز: ۲۳٤
زیرك زاده، احمد (مهندس): ٥۰۹

ژ

ژاکوب، ویکتور: ۲۳٤

ژاردوویلیه: ۳۵-۷۴-۱۳۰
ژرژ.ت(مارشال)۲۲۳
ژوئل گریون:۳۶

س

سادات،انور:۴۷
سادچیکف(سفیرشوروی):۳۴۹-۳۵۰تا۵۲
۳-۳۷۴-۳۸۰-۳۸۱-۳۹۱-۴۰۳-۴۱۲
-
۴۱۶-۴۱۹-۴۲۰-۴۴۰-۴۴۶-۴۴۷-
۵۱۷تا۵۲۰-۵۲۸-۵۴۴-۵۴۵
ساری،عباسعلی(استوار):۱۴۶
ساعد،محمد:۲۱-۱۳۳-۱۹۶-۱۹۷-۲۲۰
- ۲۸۱-۳۰۰-۳۱۶-۳۵۷
ساغری،حسن:۱۳۵
سالار، یحیی:۳۲۸
سالاری(سرلشگر):۱۲۰
سپهبدی،انوشیروان:۲۱-۳۸۰-۵۰۶
سپهر،مورخ الدوله:۳۱۷-۳۱۸-۳۵۳-
۳۵۵-۳۵۶-۳۶۹تا۳۷۲-۳۸۷-۳۹۱-
۳۹۸
سپهری،ابراهیم:۲۳۳
سپیده:۱۱۰-۱۱۱
ستارخان:۲۸۲-۳۲۴-۳۳۶-۳۴۱
سجادی،محمد(دکتر):۲۳۳-۲۸۱-۵۲۴
سخائی:۱۳۴
سرابی،اسکند:۱۲۷-۳۶۳
سرتیپ زاده(کارگشا):۷۹-۲۳۳
سرریدربولارد:۱۹۸-۱۹۹-۲۲۸-۲۳۹-
۲۳۹-۳۱۶-۳۱۸-۳۷۳-۴۵۹-۴۷۲
سرهنری سیسرون:۲۲۸
سرورالسلطنه:۱۹۲
سعیدی فیروزآبادی،جواد:۵۳۴
سلامت بخش،اسماعیل:۱۵۸
سلجوقی: عباس (مهندس)۲۳۴
سلحشور:۳۱۰
سلطان قابوس:۴۷
سلطانی،جعفر:۳۲۶
سلطانعلی،کدخدا۲۳۴
سلیمی(افسرفراری):۲۷۷-۴۶۵
سلیمی،عزت الله:۲۳۴
سماکار،عباسعلی:۱۵۰-۱۵۲-۱۵۳
سمرول(ژنرال):۲۲۳
سمیتقو،اسماعیل:۲۸۶
سمیعی،احمد:۱۴۱-۳۵۵
سمیعی ،هوشنگ (مهندس):۲۳۴
سنجابی،دکترکریم:۲۱۵
سنندجی سالار،سعید:۳۵۳
سیاح،حمید:۳۴۵
سیاح(دکتر):۵۰۵
سیادتی،محمد:۲۳۴
سیاسی،علی‌اکبر(دکتر):۱۲۰-۱۲۱-۲۰۷
سیامك(سرهنگ):۱۳۵-۳۴۰-۴۲۹
سیاهپوش،مرتضی:۱۵۰-۱۵۲
سیف قاضی:۳۲۵-۳۸۷-۳۹۲-۴۷۱-
۴۸۲تا۴۹۳
سیلوانامانگانو:۱۱۰
سهیلی،علی:۱۹۳-۱۹۷-۱۹۸-۲۰۹-
۲۱۸-۲۲۰-۲۲۳-۲۳۰-۲۳۲-۲۴۰-
۲۴۴-۲۴۵-۲۵۶-۲۵۷-۲۵۹-۲۶۰-
۲۶۲-۲۶۴-۲۶۷-۲۹۸-۳۰۸-۳۱۵-
۳۱۶-۳۵۷-۳۷۳-۳۷۸-۴۷۰

ش

شاپورزاده،رضا:۱۵۷
شادمان،جلال:۳۰۹
شادمان،ضیاءالدین(دکتر):۳۱۰

شائومیان:۲۲۹
شاه بختی(سپهبد):۱۹۱-۲۵۲-۲۵۵
شاهقلی،(سرگرد):۱۲۶
شاهنوری،حسین:۲۳٤
شاهنده،عباس:۳۸۹
شاهید،جعفر:٥۳٤
شاهین(ناخدادوم):۲٦۳
شایگان(دکتر):۳۸۳
شبستری، علی:۳۲٥-۳۹۸-٤۳۱-٤۳۲-٤۳٥-٤٦۹-٤۷۷-٤۷۸-٤۸۲-٥۰۱-٥٤٤
شجاعی(سرگرد):٤۲۹
شجره،حسین:۳۱۰
شریعت زاده،احمد:۲٤۰
شریف امامی،مهندس جعفر:۲۱٤-۲۳۳
شریفی،(افسرارتش)۲۷۷-۲۷۸
شروین،محمود(دکتر):۲۳٤
شفائی،احمد،پروفسور:۲۷٥-۲۷۷-٤٦٥-٤۸۰
شفائی(سرلشگر):۲۱-۸٥-۱۹٦-٥۲۷
شفق،دکتررضازاده:۳٤٦-۳٤۷-٥۱٦-٥۱۸
شفقت،جعفر(ارتشبد):۱۲۱
شفیق، آزاده:۱٦۲-۱٦٦-۲۱٤
شفیق، احمد:۱٦٤-۳٥٥
شفیق، شهریار:۱٦۱تا۱٦۷
شقاقی،ثریاوالا:۲٥۳
شقاقی،(سرهنگ):۲٥۳-۲٦۲-٤۲۸
شکاك،عمرخان:۳۲٥-٤۸۲
شکرائی:۳۲۸
شمسائی،احمد:۲۳٤
شمس آبادی:۱۱۹-۱٤۰-۱٤۲-۱٤٤تا۱٤٦
شوارتسکف:٤٥۰-٥۱۱
شوسترمورگان:۲۸٦-۳٥۰
شوشین صدراعظم :۲۲٦
شولتسه.هولتوس:۲۲۷-۲۳۱-۲۳۷-۲۳۸
شهاب بختیاری،سلطانعلی:۲۳٤
شهاب فردوس،سیدولی الله:۳۸۰
شهبازی،افسرفراری:۲۷۷-۲۷۸
شهراسبی،حرمت الله:۲۳٤
شهرستانی(آیة الله):۱۲٤
شهرزاد،رضاکمال:۱۹۲
شهسواران،رجبعلی:۲۳٤
شهیدی(افسرفراری):٤۷۹
شیردل،اسماعیل:۲۳٤
شیروانی،ابوطالب:۱۰٤تا٤۱٥- ٥۰۸
شیرین بیگ،اسماعیل:٦٥-۷۱
شیخ المغربی:٥۲-٥۳
شیخ حاج بابا:۳۲٥-۳۸۳-٤۸۷تا٤۸۹

ص

صادق خان، راننده شاه:۲٤
صادق،صادق،مستشارالدوله۱۹۳-۲۸۱-۳۷۲-۳۸۷
صادقی،ابوالحسن:۳۱۹-۵۰٦-٥۳۳
صادقی متقی:۱٥٤
صالح، اللهیار:۳۰٤-۳۱۳-۳۷٦-۳۹۸-٤۱۱-٤۱٤-٥۰٤-٥۰٦
صدر،سیدرضا:۱۹۲-۲٤٥
صدرمحسن(صدرالاشراف):۲٦۸-۲۷۰-۳۰۱-۳۱٦-۳۲۸-۳٤۱-٤۲۱
صدرقاضی،ابوالقاسم:٤۸٦-٤۸۹تا٤۹۱-٤۹۳-٥۰۹
صدوقی(مهندس):۳۰۹
صدیق اعلم(دکتر):۲۱۳-۲٤٥

صدیق،محمدعلی:۲۳۳
صدیقی،عبدالله:۲۳۵
صفاری،محمدعلی (سرتیپ):۱۲۰-۱۲۱-۱۲۸-۳۵۵-۳۵۶-۴۰۵-۴۱۲-۴۱۵-۵۲۹
صفاری،رحیم۵۳۴
صفاری(مهندس):۲۳۳
صفائی،ابراهیم: ۱۹۶-۲۸۵
صفرزاده،حسن:۱۳۵
صفوت(سرگرد):۳۲۶
صفوی ،حسن(دکتر):۱۴۲
صفوی،شکرالله:۵۳۳
صلح جو(سروان):۴۲۹
صمصام السلطنه:۲۹۰
صوفی،نصرت الله:۲۳۳
صولتی، سرهنگ:۲۳۳

ض

ضرابی،ابراهیم(سرلشگر):۲۷۰-۴۶۳-۴۶۴-۴۷۹
ضرغامپور:۲۶۲
ضیاء پور:۵۳۵
ضیاء مهر(ستوان یکم):۳۲۷

ط

طالب یزدی:۲۴۸
طاهری،امیر:۱۴۲
طاهری، محمد:۱۵۷
طاهری،هادی(دکتر):۳۱۸-۳۲۲-۳۵۳-۳۵۶-۳۷۴-۴۱۱
طبا،عبدالحسین(دکتر):۵۱۷-۵۲۵
طباطبائی،احمد:۳۰۹
طباطبائی،سیدضیاءالدین: ۱۳۳-۲۶۷-۲۸۰-۲۸۵-۲۸۸-۲۸۹-۲۹۵تا۲۹۷-۳۱۸-۳۲۰-۳۲۱-۳۴۳-۳۴۶-۳۵۳-۳۵۶-۳۵۷-۳۷۴-۳۸۸-۳۹۰-۴۰۷-۴۱۱
طباطبائی،سیدمحمدصادق:۱۲۴-۲۶۴-۲۶۵-۲۶۷-۳۱۸-۳۱۹-۳۵۵
طباطبائی مجتبی:۱۹۲
طبری،احسان:۱۲۲-۱۲۷-۱۲۹-۱۳۵-۱۳۶-۱۳۸-۲۷۹-۳۳۲-۳۷۶-۵۴۳
طوفانیان: اسدالله:۳۰۹-۳۱۰

ظ

ظفر،فروغ ۷۶-۸۰-۸۳-۸۶
ظفر،قباد:۸۶
ظهیرالاسلام:۲۹۳

ع

عارف،قزوینی:۲۹۵
عالمپور،علی:۲۳۴
عالیشوندی.غلامرضا:۲۳۴
عامری،جواد:۳۵۴تا۳۴۷-۳۸۵
عامری،مهدی (پاسیار):۲۳۳
عاملی،باقر(دکتر):۲۷۶
عباسی،ابوالحسن(سروان فراری) :۲۷۲-۳۶۰-۳۶۳تا۳۶۵ -۳۶۷
عباسی،محمد:۵۳۶
عبدالرسول(سرپاسبان):۱۳۴
عبدالله زاده(دکتر):۴۶۸
عبدالناصر:۴۷
عدل(دیپلمات)۲۱
عدل یحیی،پروفسور:۸۶
عدل،احمدحسین:۵۲۲-۵۲۴

عدل،غلامرضا (دکتر): ۵۴۰
عدل،منصورالسلطنه: ۵۲۲
عدلمنوچهر: ۲۳۴
عسل بیگ: ۶۲
عطاء (سرهنگ): ۴۹۲
عظیما،یوسف: ۳۰۴-۳۰۵-۳۱۱-۳۲۵-۳۴۴-۵۴۱
عظیم خان (برادرستارخان): ۳۲۴-۳۴۲
عظیمی، (افسرفراری): ۴۶۵-۵۴۳
علاء ـ حسین: ۵۵-۵۶-۶۱-۷۲-۸۳-۹۲-۱۸۹-۲۸۶-۳۱۸-۴۱۶-۴۱۷-۴۲۱تا-۴۲۴-۴۴۲-۴۴۶-۴۵۴-۴۷۱-۴۷۴
علاء (سرهنگ): ۳۴۰
علاء،ایران: ۷۴
علامه زاده، محمدرضا: ۱۵۰تا۱۵۳
علم، امیراسدالله: ۷۹-۸۵-۸۷
علم (شوکت الملك): ۲۹۱-۲۹۴
علوی، ابوالحسن: ۲۳۴
علوی، بزرگ: ۳۳۷-۴۸۴
علوی،علی: ۱۲۷-۱۲۸-۱۳۰-۲۷۹
علوی (مهندس): ۳۶۶
علوی مقدم،محمدعلی (سرلشگر): ۳۹۲-۴۶۳
علی آبادی،جواد: ۲۳۴
علی اوف: ۸۷-۹۱-۳۱۷-۳۱۸
علیزاده: ۳۴۰
علیزاده،صالح ستوان: ۲۳۳
عمیدی نوری، ابوالحسن: ۳۰۴- ۳۲۲-۳۴۰-۳۴۱-۳۴۶-۳۴۷-۳۵۷-۵۰۶-۵۱۰-۵۳۳-۵۳۴
عنایت،حمید (دکتر): ۱۴۲

غ

غروی، (مهندس): ۱۲۴
غفاری،علی: ۳۰۹
غفاری، علیقلی: ۲۳۴
غنی،امین: ۶۵
غنی،قاسم (دکتر): ۵۳-۵۷-۶۱-۶۳- ۶۵ - ۶۶-۲۱۲-۲۲۰

ف

فاتح،مصطفی: ۳۵۴-۳۵۹
فاروق، پادشاه مصر: ۴۷- ۵۰تا۷۰- ۱۱۱تا ۱۱۳
فاضلی،حسین: ۲۷۶-۲۷۷
فاطمی،حسین (دکتر): ۲۹-۲۷۶-۵۳۶
فاطمی،عمادالسلطنه: ۳۳۲-۴۰۴
فانتل،مادام: ۷۸
فائزه: ۴۸-۶۲
فایقه،خواهرفوزیه: ۶۲
فتحی،بیوك: ۲۳۴
فتحی، (سروان): ۲۳۳
فتحی (مهندس): ۲۳۴
فخرآرائی،ناصر: ۱۱۹تا۱۳۹
فرازیان: ۱۶۳
فرامرزی،احمد: ۵۳۳
فرامرزی،عبدالرحمن: ۴۰۷-۵۳۳
فرانس،ویلهلم: ۲۳۴
فرانکو: ۴۷
فرانکو آندونیا: ۹۶
فردوسی: الف
فرخ،مهدی (معتصم‌السلطنه) ۲۶۲-۲۸۹-۲۹۲-۲۹۴-۳۱۱-۳۱۵-۳۲۷-۳۹۱-۳۹۹-۴۰۰-۵۱۲-۵۳۷

فرخو،جواد: ۲۳٤
فردوست،حسین: ۱۷-۲۰ تا ۲۲-۲٤-٦۲-٦۷-٦۹-۷۰-۸٦-۱۰۷-۱٤٤-۱۱٦-۱٤٤-۱٦۲-۱٦۳-۳٥٥-۳٦٥-٤۷۸
فرزانه پور،اسدالله(دکتر): ۲۳٤
فزرانگان،صادق: ۲۳٤
فرزین،منوچهر: ۲۳٤
فرمانفرما، ناصرالدوله: ۱٤۷
فرمانفرمائیان،محمدولی میرزا: ۳۸۷-۳۹۱-۳۹۸-٥۰٦
فروتن(دکتر): ۱۳٥-۳٦٦
فروزانفر،بدیع الزمان(دکتر): ۲٤٥
فروزش،زین العابدین: ٥۰٦-٥۰۹-٥۱۰
فروغی،محمدحسین: ۱۸٥-۱۸۷
فروغی،محمدعلی(ذکاءالملك) ۲٤-۸٦-۱۱۸-۱۸٥تا۲۳۲-۳۱٦-۳٤۱-۳٤۲-٤٥٥-٥٤۲
فروغی،محمود: ۲۱٤
فروغی،مسعود: ۲۱۳
فروغیان: ۲۷۹
فروهر(سرهنگ): ۲۳۳
فروهر،غلامحسین: ۳۹۸-٥۰٥-٥۲۲-٥۲٤
فرهنگ، ابراهیم: ۱٥۱
فرهنگ(دکتر) ٤۷۷
فرهنگ،شکوه(میرزادگی): ۱٥۰تا۱٥۲
فرهی ،فرهنگ: ۳۹۰
فریال: ۱٥
فریده،ملکه مصر: ٥٤-٦۱-۱۱۲
فریور(سرگرد): ٤۲۹
فریور،غلامعلی(مهندس): ٤۰٥-٥۰٦
فقیه،عبدالصمد: ۲۳٤
فقیهی شیرازی،سیدعبدالکریم(دکتر): ۱۲۳-۱۲٥-۱۲٦-۱۳٤-۱۳۷
فلاح،ابراهیم(دکتر): ۳۸۲
فلاح،فاطمه(دکتر): ۳۸۲
فوآد،احمد: ٤۷-٦۳
فورتولان، اژدر: ۲۳٥
فوزیه(ملکه سابق): ۱-۲-٤-٥۱-٥۳-٥٥ تا٥۸-٦۱ تا٦۳-٦٦-۷٦-۸۱-۸۲-۹۹-۱۰۰-۱۰۷ -۱۰۹-۱۱۳-۱۷٤-۲٥۲
فیترروی مك لین: ۲٤۳
فیروز(سرلشگر): ۲٥٥-۳۹۱
فیروز،مریم: ۳٦۰-۳٦۱-۳٦٤-۳۹۷
فیروز،مظفر: ۱۹٤-۳۱۸-۳۲۰-۳۲۱-۳۲۹-۳٥۸-۳٥۹-۳۷۰تا٤۱٥-٤٦۳-٤۰٤-٥۰۹تا٥۱۳-٥۳۷
فیروز،نصرت الدوله: ۱۹٤-۳۸۸-٤۰۰تا٤۰۲
فیض،آیة الله: ۷۹
فیض بخش،جعفر: ۲۳٥
فیوضی(سرهنگ): ٤۹۱

ق

قاآنی،حکیم: ۱۸
قاجار،احمدشاه: ٥۳-۲۸۱-۲۸۸-۲۸۹-۲۹۳
قاجار، حمیدرضا: ۱۱۷
قاجار،فتحعلیشاه: ۱٤۸
قاجار،محمدعلیشاه: ۲٥۸
قاجار،مظفرالدین شاه: ۱۸۸-۲۸۳
قاجار،ناصرالدینشاه: ۲۸۳-۲۸٥
قاسم زاده مهدی(مهندس): ۲۳٤
قاسمی،احمد۱۲۲-۱۲۷تا۱۲۹-۱۳٥-۱۳۸-۲۷۷-۲۷۸-۳٦٤-۳٦٦-۳۷۸-٤۸۰
قاسمی،شاه ولی: ۲۳٥
قاضی،محمد: ۳۲٥-۳۹۸-٤۲٤تا٤۲٦-٤٦۳تا٤٦٥-٤۸۱تا٤۹۱-٤۹۳

قاضی،محمود:٤٦٧
قائم مقامی(سرهنگ) ۲۳۳
قدسی،اعظام الوزاره:۲۳۹تا۲٤۱
قدسی،جعفر(دکتر):۲۳۹تا۲٤۲
قراگزلو،حسین:۲۳۵
قراگزلو،غلامحسین:۲۳٤
قراگزلو،فتح السلطنه:۳۷۲
قراگزلو،محسن:٥٤-٦۱-٦٦-۷۹-۹۱
قراگزلو،خانم،۷۹
قریب،میرزاعبدالعظیم خان:۲۰
قزل اياغ،علی اصغر۲۳٤
قشقائی،امیرعبدالله:۲٥٥
قشقائی،خسرو:۲٥۱-۲٥۳-۲٥٥-۲٦۲-
۲٦۳-٤۰٥-٤۱۱-٤۱۲-٤۱٤
قشقائی،صولت الدوله:۲٥۲
قشقائی،محمدحسین:۲٥۰-٤۰٥-٤۰٦-
٤۰۸-٤۱۱-٤۱۲-٤۱٤
قشقائی،ملك منصور:٤۰٥
قشقائی، ناصرخان:٤۲۳۸،۲٥۰تا۲٥۷-
۳٦۱-٤۰٥-٤۰۸-٤٦۲
قصریان:٤٦٥
قطبی(خانواده):۱۰٥
قمصریان:۲۷۷
قنبری،عطاءالله:۱٥۸
قوام احمد(قوام السلطنه)ازصفحه ۸٥ تا٥٤٤
دراکثر صفحات.
قوام، محمد:۲۸۲- ۲۸۳-٤۱۰
قوام، علی:۱٦٤
قوامی، رحمت:٤۱٤
قهرمان:٤٦٥
قیام فتوحی:۳۹۹
قیامی، زین العابدین:۳۲٥-٥٤۲
قیائی(سرگرد):۱٥٤
قیصری،فرهاد:۱٥۱-۱٥۲

ك

کاترینا،مدیچی:۱۷٥
کاسترو:۱۷۸
کاشانی،سیدابوالقاسم(آیة الله):۸۳- ۱۱٥
-۱۲۲تا۱۲٤-۱۳۳-۲۳۲-۲۳۳-۲۳۹-۲
۲٤- ۲٤۳-۳۷۳-٤۷۸
کاشانی،علینقی:۳٥۸
کاظمی،باقر:۸٤
کاظمی،مشفق:٥۳۷
کاك،نیش:٦٥
کامبخش،عبدالصمد:۱۳٥-۱۳۸-۲٤۰-
۲۷۲-۲۷٤-۲۷٥-۲۷۷-۲۷۸-۳۳۹-
۳٤۰-۳۷۰-٤۳۸-٤٦٦-٤۹۷-٤۹۸-
٥۳۹- ٥٤۳
کامرانی،احمد:۱٤۲
کانالی(ژنرال):۲۳۹
کاوه(امیرارتش):۱٦۳
کاویان،جعفر:۳۲٥-۳۲٦-٤٦٥-٤٦٦-
٤۸۰-٥٤۱
کاویانی،محمود(دکتر):۲۳٤
کبیر،محمدعلی:٦٥
کبیری(همکارپیشه وری):۳۲٥-۳۹۲-
٤۸٤-٥٤۲
کبیری،عدل الدوله:۳۲۸
کرمانی،افضل الملك:۱٤۷-۱٤۸
کرمانشاهی،سیف الدین:۱۹۲
کریستیان شولوسکی:۸۲
کریمی،مناف:٤۸۳
کشاورز،فریدون(دکتر):۱۲۲-۱۲۷-۱۳۲
-۱۳٥-۱۳٦-۱۳۸-۱۳۹-۲۷۱-۳٦۱-
۳۷۰تا۳۸۳-۳۹۷-٤۳۸-٤۹۷-٥۰۲-
٥۰٦

کشاورز،کریم:۳۸۲-۴۹۹
کفائی(آیة الله):۱۲۴
کلاهدوز(ستوان):۱۴۴
کلودکافزا:۹۶
کمال سائی،عباس:۲۳۴
کمالوند،علی- ب
کمیلی، علی اکبر:۲۳۴
کندی،ژاکلین:۸۶
کواستارك:۹۸
کوپال(ستوان دوم):۳۲۶
کوپال(سرلشگر):۲۳۳
کورش:۴۳-۱۷۰
کوزنتسف،(جاسوس شوروی):۲۲۷
کوهی کرمانی:۵۳۴
کیا،عماد:۳۰۹
کیانوری،نورالدین(دکتر):۱۲۲-۱۲۷تا
۱۳۷-۲۷۹-۳۶۰تا۳۶۹-۳۷۸-۴۳۸-
۴۶۶-۴۶۹
کیانوش،محمود۲۳۴
کیسینجر:۱۲-۴۴-۴۵
کیفچیان،عزت:۱۳۵
کیکاوسی،همایون:۱۶۰-۳۲۹
کیهان،مهدی:۲۷۷تا۲۷۹
کیهانی،حسین:۲۳۵

گ

گاندی،ایندیرا:۱۷۵
گامرتا،۲۳۱
گراسنینخ(کارشناس شوروی):۴۵۲
گرگانی،حسین(مهندس):۲۳۴
گرکانی،منشور:۳۳۰
گرومیکو،۴۴۲-۴۴۷
گرینفلد: خانم(مهندس):۲۳۵
گلسرخی،خسرو:۱۵۰تا۱۵۵
گلپیرا:(سرلشگر):۴۲۹
گلدامایر:۱۷۵
گلدو ۵۰۸
گلریز،حسین:۲۳۴
گلمحمدی(سروان):۲۳۳
گنابادی،پروین:۲۷۴-۵۳۶
گنجه ای،جواد:۵۳۶
گوهریان،ابوطالب(مهندس) ۳۶۸
گیلانی،رشیدعالی:۲۳۹-۲۴۳
گیلانی،سیدعبدالله:۴۸۲
گیلك،معصومه:(دکتر):۳۸۲

ل

لارودی،نورالله:۲۳۴
لاناترنر(ستاره هالیود):۱۱۰
لچمن،کلنل:۳۹۰
لسانی،ابوالفضل:۳۲۱-۳۲۲-۳۶۰
لشگری(گروهبان گارد):۱۴۰
لطفی،عبدالعلی:۱۲۴
لنکرانی،احمد:۳۰۱-۳۰۷-۳۳۱-۳۵۳تا
۳۶۴
لنکرانی،حسام:۱۲۲-۱۲۹-۳۰۱-۳۳۱-
۳۳۵تا۳۶۸
لنکرانی،شیخ حسین:۳۰۱تا۳۸۷
لنکرانی،مرتضی:۳۰۱-۳۰۷-۳۱۱-۳۳۱-
۳۵۳-۳۵۶تا۳۵۸-۳۶۰-۳۶۱-۳۶۵-
۳۶۸
لنکرانی،مصطفی:۳۰۱-۳۰۷-۳۳۱-۳۵۳
تا۳۵۸
لنین:۲۹۹-۲۷۸-۵۲۸
لورنس،کلنل:۳۹۰
لوکوس بورژیا:۱۷۵

لوئی پانزدهم:۳۹
لیقوانی،حاج احتشام:۳۲۷-۴۵۸
لینکلن:۳۹
م
مادام کلود:۱۱۱
مارتین کارول:۱۱۰
مارکس،کارل:۲۷۸
مارلین دیتریش،(هنرپیشه سینما):۹۵
ماری لهی:۱۱۰-۱۰۱
مافی،نظام السلطنه:۲۹۲
ماکسیم گورکی(نویسنده روسی):۲۲۹
ماکسیموف:۲۷۲-۳۹۱
ماکوئی،اقبال السلطنه:۱۹۴-۳۴۲
مالکی،حسین (مهندس):۲۳۴
مالکوسیان،خاچیك:۲۳۵
مانوك مارتین:۲۳۵
ماهوتچی، حسین:۲۳۴
مایر:۲۳۱-۲۳۷-۲۳۸-۴۰۹
مبشری(سرهنگ):۳۶۴-۳۶۷
مبصر(سپهبد):۳۶۴
مبینی (مهندس):۱۴۳
متین دفتری، احمد(دکتر):۸۵-۱۲۴-۲۹۲
-۲۳۳-۲۸۱
متین دفتری،هدایت:۳۹۰
متینی(سروان):۲۳۳
مجتهدی، حمید:۲۳۳
مجد،فطن السلطنه:۲۴۰
مجدی،ملاحسین:۴۸۴
مجلسی(سرهنگ):۲۵۴
محبی،علی:۱۳۵
محمدزاده:۲۷۶
محمدعلی پاشا(مصری):۴۸
محمدی،حسین:۲۳۴
محمودزاده،محمود:۵۰۶
محمودخان(ماژور):۲۹۱
محمودی،(استوار):۳۹۶
مختاری(سرپاس):۱۹۴
مددزاده:۵۰۱
مدرس(سپهبد):۱۵۳
مدرس،سیدحسن(آیت الله):۱۹۲-۲۸۴
مرادپاشا(مصری):۵۷
مرتضوی(سرهنگ):۴۲۸
مرتضوی،یوسف:۲۷۲-۲۷۹-۳۲۹-۴۶۵
مزدا، عباس(مهندس):۲۳۴
مستشاری،حسین:۲۳۵
مستعان،حسینقلی:۳۰۱
مستوفی،حسن.مستوفی‌الممالك:۱۸۶-۱۸۹
تا۱۹۲-۲۸۳تا۲۸۵
مستوفی،ناصر:۳۵۴-۵۲۶
مسعود،محمد:۳۲۱-۳۵۸-۳۶۳-۳۶۵-
۳۶۷-۳۶۸-۵۱۳-۵۲۱
مسعودانصاری:۳۵۴-۵۲۶
مسعودی، عباس:۳۰۱تا۳۱۰-۵۳۳
مسعودی،قاسم:۳۴۶
مسعودی،محمدعلی:۳۰۸-۵۱۷-۵۲۵-
۵۳۶
مسعودی،میرزاحسن:۳۰۸تا۳۱۰
مشار،ایران:۷۶
مشاور،محمود(دکتر):۲۳۳-۲۴۰
مشارالملك:۲۹۳-۲۹۴
مشاورالممالك:۱۸۹
مشایخ،حسینعلی:۲۳۳
مشایخی،مهدی:۵۱۳
مشکل گشا،علی:۲۳۴
مشیرفاطمی،عبدالحسین(دکتر):۳۸۹
مصاحب،محمود(دکتر):۳۱۰

مصباح فاطمی:۵۰۸
مصدق،محمد(دکتر):۲-۱۴-۲۲-۲۶-۲۸
-۲۹-۴۲-۴۳-۴۵-۴۶-۷۹-۸۴-۸۵-
۹۷-۱۰۱-۱۱۴-۱۱۵-۱۲۴-۱۳۰-
۱۵۶-۱۷۲-۱۹۱-۱۹۳-۱۹۴-۲۵۱-
۲۶۴-۲۸۱-۳۱۸-۳۱۹-۳۲۳-۳۴۷-
۳۵۱-۳۶۶-۳۸۲-۳۹۰-۴۰۲-۴۵۴
مظاهری(سرگرد):۲۳۳
معاون(دکتر):۵۰۴-۵۰۵
معتضدی(سرلشگر)۴۱۰
معتمدالسلطنه آشتیانی(پدراحمدقوام):۲۸۲
معینی،محمدامین:۴۸۴
مقبلی،(سرلشگر):۴۶۴
مقدم،ناصر(سپهبد):۱۴۵
مقدم سلیمی،منوچهر: ۱۵۰-۱۵۲-۱۵۳
مقدم، ظفرالدوله:۵۴۳
مکرم،حسن۵۳۶
مکی،حسین:۱۲۳-۱۳۸۷-۵۰۹-۵۱۳
ملك حسن:۱۲تا۱۴
ملك حسین:۱۱۱
ملك عبدالله:۵۱
ملك فیصل:۸۷-۸۸
ملك مدنی،هاشم:۳۲۲
ملکی،احمد:۳۴۰-۳۹۸
ملکی،خلیل:۳۳۴-۳۳۶
مقانی:۳۴۰
ممقانی،۴۱۱
منتظم الدوله: ۲۳۹
منتظمی،زین العابدین:۲۳۴
منتظمی (سرهنگ):۲۳۳
منشی،ناصر(دکتر):۲۳۴
منصور،رجبعلی(منصورالملك):۲۳-۲۴-
۴۳- ۱۹۳-۴۵۶-۵۱۱-۵۱۲
منصوری:۱۴۲-۱۴۵-۱۴۶
منوچهری،سرهنگ:۲۳۳
مورای(سفیرآمریکا):۴۳۹-۴۴۴-۴۵۹
موسی مجید(مترجم کتاب ثریا):۷۵
موسوی بهبهانی،سیداسدالله:۱۲۴
موسوی زاده، علی اکبر:۲۳۳-۳۱۸-۳۸۵-
۳۹۲ -۴۱۱-۵۰۶ -۵۱۱-۵۲۱-۵۲۲
موسولینی:۱۰۷-۲۲۶-۲۲۷
مولوتوف:۱۹۶-۱۹۷-۲۲۳-۲۲۸-۲۸۰-
۳۳۸-۳۴۶-۳۴۹-۳۵۱-۳۵۲-۴۱۷-
۴۴۴-۴۴۵-۴۷۰-۵۲۸-۵۴۵
مهاجر، عبدالحمید:۲۳۳
مهام،فرشید:۱۴۴
مهتاش،(دکتر):۳۲۵-۵۴۱
مهتدی،علی اکبر(دکتر):۱۳۴
مهدی نیا:۲۸۷-۳۹۸
مهین (سرهنگ):۲۳۳
میراسکندری:۹۲
میراشرافی،مهدی:۵۱۳-۵۲۳
میرزاکوچك خان:۲۸۲
میرزاناصری،ناصرالدین میرزا:۵۰۵
میرهادی،فضل الله(مهندس):۲۳۴
میکده،حبیب:۱۹۲-۲۸۶
میکده، سلیمان:۲۸۶
میکل آنژ:۱۷۵
میلانیان(ژنرال فرقه دموکرات)۴۷۹
میلیسپو(دکتر):۲۸۶-۴۵۰-۴۵۱
مینائی:۲۷۷-۲۷۸
مینو(همسرحمیدرضاپهلوی):۸۳
مینوچهر:عبدالمجید(شیخ):۲۳۳
مینوی،مجتبی(دکتر):۲۱۳

ن
ناپلئون:۱۹۲
نازلی، ملکه :۵۱-۵۶-۶۲-۶۳
ناصرالدوله:۱۴۸
ناطق،ناصح:۲۳۴
نامدار،احمد:۲۳۳-۲۴۳
نهوی(سروان):۴۹۲
نهی فیض،علی:۲۳۵
نهی کجوری زویانی،۲۳۴
نبیل(دیپلمات):۴۷۰
نجاتی(سرهنگ):۱۱۵
نجدالسلطنه:۲۸۹
نجدی(افسرفراری):۲۷۷- ۲۷۸
نجدی،محمدحسین:۲۳۴
نجف زاده،(سرتیپ دکتر):۱۲۰
نجفی(افسرفراری):۲۷۷-۲۷۸
نجومی،علی(رسدبان):۲۳۳
نخجوان:۲۴
ندیمی،(افسرفراری):۲۷۷
نراقی،علی اکبر:۲۳۵
نردینی‌خراسانی(پدرتیمورتاش):۱۹۱
نریمان،محمود:۱۱۲
نصر،سیدعلی(دکتر):۵۲۲
نصیری،نعمت(ارتشبد):۴۶
نصیری(سروان):۳۲۶
نظام،ابوالقاسم(سرگرد):۴۴۶
نظرپور،غلامرضا:۲۳۴
نظری،حسن:۲۷۹
نفیسی،سعید(دکتر):۲۰۹
نفیسی،(دکترمشرف الدوله):۲۰۶تا۲۰۸
نفیسی،(دکترمؤدب الدوله) ۲۰-۲۱-۵۴-
۸۸
نقرشی پاشا(نخست وزیرمصر):۵۷
نقیب زاده مشایخ: ۲۴۳
نکوزاد(سرلشگر):۴۹۲
نمازی،شفیع:۸۶
نمازی،ویدا:۸۶
نواب صفوی:۲۹
نوائی،عابدین(سرهنگ):۲۶۸-۲۷۶-۴۶۵
نوبخت،حبیب‌الله:۲۳۲-۲۳۳-۲۳۷-۲۴۲
-۲۵۲-۲۵۳-۲۵۶-۲۵۷
نوذری،فریبرز(پرفسور):۴۰۱
نوری اسفندیاری،موسی:۵۲۴
نوری،حسین(استوار):۲۳۳
نوری،سپهر(سروان):۲۳۳
نوری سعید:۴۸۴-۴۸۶
نوری،غلامرضا:۵۳۵
نوری،قلی اوف:۴۶۷
نوروزی،۱۵۷-۱۵۸
نوشین،عبدالحسین:۱۲۷-۲۷۲-۳۳۵
نهاوندی(پدردکترنهاوندی):۱۲۸
نهاوندی،هوشنگ(دکتر):۲۱۳
نهروپاندیت:۸۶
نهرودی،حیدرقلی:۲۳۴
نیری(عضوحزب توده):۲۷۶
نیک‌پی،اعزازالدوله:۴۰۵-۴۰۸-۵۱۱
نیکپور،عبدالحسین:۳۱۵-۳۴۶-۵۰۴-
۵۰۵
نیکخواه،(پروانه همسرمهندس سیف):۱۴۵
نیکخواه،پرویز(مهندس):۱۱۹-۱۴۱تا۱۵۱
نیکسن:۴۴-۴۵-۱۸۰
نینا۷۴
نیوندی،حسین:۲۳۴-۲۴۳
و
واتسون(سرگرد):۲۲۳
والاس موری:۴۲۴

والانژاد ،محمود: ۳۰۱
والنتین،برژکف: ۲۲۶-۲۲۸-۲۲۹
وثوق الدوله: ۱۹۳-۲۸۳-۵۳۷
وثوق(سپهبد): ٤٥٦
ورزی،ابوالحسن: ۳٤۱
ورشیلف(مارشال شوروی): ۲۲٥
ورهرام،کریم(سپهبد): ٤٥۸
وزیرنظامی،خلیل: ۲۳٤
وطن پور: ۲۷۸
وکیل،سیدهاشم: ٥۰٦-٥۳۳
وکیلی،علاء الدین(مهندس): ۲۳٤
ولی زاده،محمد: ٤۸٤
ویرا،یحیی: ۲۳٤
ویشینسکی: ۳۱۸-٤۷۰
ویلسون: ۳۹۰
ویلسون،براون: ۲۲۳
ویلیام داگلاس: ٤٤۰
ویلیام لیهی(وزیردفاع انگلیس): ۲۲۳
ویول(ژنرال انگلیسی): ۲۰٥

هـ
هاشم اوف: ٤۸۲
هاشمی،احمد: ۱۲٤-۱۳٦
هاشمی،حمید: ۳٥۸
هاشمی(سرتیپ): ٤۲۸-٤۲۹
هاشمی،سیدآقا: ۲۳٤
هاشمی،میرحسین: ٤٦۳-٤۷۹
هاشمی حائری،حسین(سرلشگر): ٤٦۲
هاشمی نژاد،حسین(مهندس): ۲۳٤
هانری: ۹٥
هانری آرنولد: ۲۲۳
هدایت،خسرو(مهندس): ۳۹۲-۳۹۸-٥۰٥
-٥۱۲- ٥۲٥
هدایت،شکرالله: ۱۳٤
هدایت،عبدالله(ارتشبد): ٤٦۷
هدایت، مخبرالسلطنه: ۲٥۲-۳۹۹
هرکی،رشیدبیگ: ٤۸۲
هرکی،زیروبیگ: ٤۸۲
هرمز،محمود: ٤۸٤-٤۸٥
هژیر،عبدالحسین: ۸۷-۲۰۷-۲۸۱-۳۱۸-
۳۷۰-۳۷۳-٤۱۱-٥۰٦-٥۲۲-٥۲٤
هندرسن(سفیرآمریکا): ۱٦
هنری برشت: ۲۱٤
هما،همسرسابق شاپورغلامرضا: ۸۳
همایون(سرگرد): ۲۳۳
همایونجاه: ۳٥٤-٥۲۲
همایونی،فضل الله(سرلشگر): ٤۲٤-٤٦۳-
٤٦٤-٤۸۷-٤۸۹
همت(سرتیپ) ٤۰٦
همدم السلطنه: ۱۹۰-۱۹۱
هوپکینز: ۲۲۳
هوشمند افشار(سرتیپ): ٤٦۲
هویدا،امیرعباس: ۱٤-۱٥-٤۳-۲۱٥-
۳۱۷
هیتلر،آدولف: ۱۹۲-۲۱۸-۲۲٥تا۲۲۸-
۲۳۱-۲۳٦-۲۳۷-۲٤۳-٤٥۲
هیکل،حسنین: ۱۲-٤۲-٤٥-٤۷-٤٥٤
هیلر: ۷٦-۱٦۱
هیئت،علی: ۲۳۳

ی
یاکوب جاویتس: ٤٥
یحیائی(ستوان): ۲۳۳
یزدان پناه،(سپهبد): ٥٤-٦٥-۹۱- ۱۲۱ -
۳۱۱-۳۹٦
یزدی،مرتضی(دکتر): ۱۲۲-۱۲۷-۱۳۸-. -
۲٤-
۲۷۱-۲۷۲-۳٦٦-۳۷۲-۳۷٦-۳۷۸-
۳۸٤-٥۰۳-٥۰٦
یغمائی،حبیب: ۲۱۰تا۲۱۳
یکرنگیان)سرهنگ): ۲۷٦
یمین اسفندیاری،اسدالله: ۳۰٦
یورینف(مستشارسفارت شوروی): ۲۹۳

فهرست اسامی جلد پنجم

آ

آتاتورک: ۱۱۴-۴۳۹-۴۴۰
آتاکیشی اوف: ۳۴۱-۳۴۲
آتش نیا: ۱۳۹
آچسن: ۱۲
آذر(سرهنگ) ۳۳۹
آذر، مهدی: (دکتر) ۶۸
آذرنور، فریدون : ۲۱۱
آراد:۲۵۸-۲۵۹
آرامش،احمد:۱۸۸-۲۱۰تا۲۱۷-۲۱۹-۲۲۱تا ۲۲۷-۲۲۹-۲۳۰-۳۸۴
آرتور،شوارتز: ۱۷۶
آریامنش، کورش: (دکتر) ۱۴۰
آریانا، بهرام (ارتشبد): ۳۲۹ تا ۳۳۵
آزاد، عبدالقدیر:۱۹-۲۲-۴۸-۱۳۰
آزموده،مرتضی(دکتر):۵۶-۵۷-۶۳-۲۱۲-۲۱۳-۲۲۴
آزموده،حسین(سپهبد):۱۳۴-۱۴۹-۴۷۵
آزمون،منوچهر(دکتر): ۳۱۷
آشتیانی زاده، رضا : ۴۸-۴۹
آصفی: ۴۷۰-۴۷۲
آقایان (الکساندر): ۴۳۶
آق اولی(سپهبد): ۹- ۲۵۵
آل آقا، نسترن: ۳۷۰
آل بویه (دکتر): ۶۱
آلپ (سرهنگ): ۴۲۷
آلفونس سیزدهم: ۴۴۶
آهی(قاضی):۴۳۴
آهنچیان، جلال: ۳۲۰
آیرم،محمودخان(سرلشگر)۴۳۵-۴۳۶-۴۵-۴- ۴۴۶-۴۴۷
آیرملو،تیمورخان(پدرملکه مادر):۴۳۸
آیزنهاور(رئیس جمهورآمریکا)۲۲۳-۲۷۹

الف

اباصلتی، پری: ۳۰۵
ابتهاج، ابوالحسن:۱۸۵-۲۱۴تا۲۱۶
ابتهاج، غلامحسین: ۱۹-۹۸
ابراهیم اوغلی:۳۴۶
ابراهیم‌الهادی:۱۵۷
ابراهیمی،فریدون ۳۴۰-۳۴۱
ابوالفتح زاده(سرهنگ):۱۶۱
احمدزاده، مسعود:۳۶۲
احمدی، پزشک:۱۶۴-۴۴۶
احمدی صادق: ۲۵۷
اخوان توحیدی، حسین:۳۷۰
اخوان ثالث، مهدی: ۴۵۱
اخوی،حسن (سرلشکر):۱۲۷
ادواردبراون: ۴۴۹
ادواردگلنائو: ۲
ادوارد، مارشال(درویش مراغه ای و...)۱۵۵ - ۱۵۶
ادیب برومند: ج ۱۷۳
ارانی، تقی(دکتر):۴۱۷
ارباب مهدی: ۲۶
اردبیلی، میرخاص:۳۳۷-۳۴۹
اردلان،ناصرقلی: ۳۲
اردلان،حاج عزالممالک:۶۳-۶۸-۴۴۰
ارسنجانی،حسن(دکتر): ۱۰-۸۹-۹۰-۱۲۶ - ۱۳۳-۲۲۵-۲۸۰
ارفع (سرلشگر): ۹-۱۰-۷۸-۸۷-۱۸۰-۱۸۱-۱۹۷-۳۳۷-۳۴۰-۳۴۲-۳۴۳-۳۴۶تا۳۴۹
ازهاری،غلامرضا (ارتشبد):۲۶۴-۳۱۴-۳۱۶تا۳۱۸-۳۲۱-۳۲۲-۳۲۶
استالین، ژوزف: ۱۱۲-۱۸۳
اسدآبادی، سیدجمال الدین:۱۵۶

اسدبای: ٤٤٨
اسدی،محمدولی: ١٧٠-٤٤٧
اسفندیاری، ثریا(ملکه سابق ایران) ٨٩-
٢١١- ٣١٥
اسفندیاری حسینعلی(دکتر): ٤٣١
اسکندانی (سرگرد): ٣٤٠
اسکندری، ایرج: ١٠٨-٢١١-٢١٣-٣٦٢
٤٥١
اسکندری، محسن: (سلیمان میرزا):٨٣-
٤٤٠-٤٤١
اسکندری، عیسی خان: ٤٤٠
اسلانوف: (ژنرال روسی)٣٣٩
اسلامبولچی، خالد:١٥٩
اسمعیل خان: ١٦٠
اشتری، هادی:٣٥-٥٦-١٦٢
اشراقی،قاسم(مهندس): ٦٣
اصفهانی،سیدابوالحسن(آیت الله)١١٤-
١١٩
اعتبار، عبدالحسین (دکتر):٣٦٣
اعتمادالدوله (وزیرمعارف):٤٣٧
اعلم، جمشید(پرفسور):٤٤٢
اعلم، مظفر: ٤٦١
افتخارالاسلام: ١٦٣
افراسیابی، بهرام: ١٤٩-٢٥٣-٤٦٦
افشار، حسین: ٣٣٩
افشار، رضا: ٤٢٠-٤٥٧
افشارمحمود(دکتر): ٤٥٩
افشار، منصور: ٢٠٥
افشارطوس، اسدالله (سرهنگ) ٢٠٥
اقبال علی: ١٩٧-٤٧١
اقبال منوچهر (دکتر):٣٥-٩٨-١٥٤-١٩٩
-٢٢٣-٢٤٧-٣٠١-٣٥٠-٣٦٣
اکبرنیا:٤٦٦
البکر حسن (رئیس جمهورعراق) ٣٣٠-
٣٥٤-٣٥٧-٣٦٤-٣٦٩-٣٧٠
الموتی،مصطفی(دکتر):ح
الموتی، نورالدین: ٤٣٢
النگتن:٥٤
الهامی (شاعر) ٤٤٩
الهی، همایون، (دکتر) ٤٤٨
امامی، تقی: ٢٦٦
امامی، احمد(روضه خوان):١٤٠
امامی حسن: (دکتر) ١١٤-٣٠٢
امامی، جمال:٣٦-٣٩-٤٧-٥١-٥٣-٧٠
-٩٩-١٢٨-١٥٠
امامی، سیداحمد: ٣٤
امامی،سیدحسین(قاتل کسروی وهژیر):١٠٨
تا١١١-١٣٦-١٣٧-١٤٠-١٦٣-١٧١
امامی، نورالدین: ١٩-٤٨
امانی، صادق: ١٤٠-١٤١-١٥٤
املشی: ١٤٠
امیراحتشامی،عبدالحسین:٣٥٧
امیراحمدی،احمدآقاخان(سپهبد):٩٨-١٨٦
امیراعلم (دکتر): ١٦١
امیرخسروی:٤٣٦
امیرخسروی،رضاقلی(سرتیپ):٤٢٣-٤٣٦
امیرسلیمانی (مجدالدوله): ٤٦٠
امیرعلائی، شمس الدین(دکتر): ٣٠-٣٢
-١٢٥-١٢٩-١٥٠-١٥١
امیرفضلی نصرالله (سرلشگر)٣٠٣-٣٠٤
امیرکبیر: میرزاتقیخان: ١٨٧
امیرمجاهدبختیاری: ٤٦١
امین،حسینقلیخان:١٦٩
امینی،ابوالقاسم: ٤١٦
امینی،رضا: ٣٥٢
امینی،علی(دکتر):٣٧-٩٥-١٣٥-١٤٠-

۱٤۱-۱۵۰-۲۱۵-۲۱۶-۲۲۳-۲۲٤-
۲٤۸-۲۷۸-۲۷۹-۲۸۳-۳۱۹-۳۲۶-
۳۵۳-۳۵۵-۳۵۶-۳۵۸-۳۶۷-۳۶۹-
٤۳۱-٤۳۲
امینی، علامه (صاحب الغدیر):۱۳۷
امینی، نصرت الله: ۱۲۷
اندرزگو، علی: ۱۳۷-۱٤۱-۱۵۳-۱۵۹
انصاری، غلامعلی(سرتیپ): ۲۵-۶۲
انواری(معاون وزارت دارائی):۶۹
انواری(دکتر،پزشك قانونی) ۲۰۹
انورسادات(رئیس جمهورمصر)۱۵۹
اویسی(ارتشبد) ۳۱۶تا۳۲۸
ایادی (دکتر) ۱۵٤-۳۱۰تا۳۱۵
ایدن:(وزیرخارجه انگلیس) ٤۲۶
ایکفا(جلیل)۳۸۲
ایلگون میناسوئیان:۳۷۱
ایمانی(مدیرکل دارائی): ۶۵

ب
بابازاده: ۳۸۳
باقانقلیچ،نادر: (سپهبد) ۸۷-۱٤۱
باجول، خواجه مهدیقلی: ۲٤-۲۵
باخدا: ۶۰-۶۱
بارانی: ٤۶۹
باری روبین: ۱۲-۳۵۶
بازرگان،مهدی(مهندس): ۲۸۲-۲۸۵
باستان (دکتر): ۳۱٤
باستانی پاریزی: ۶-٤۳
بال، جرج: ۳۱۹
باهری،محمد(دکتر):۳۱۳
بایندر، (دریادار): ٤۲۵-٤۲۶
بایندر،غلامعلی: ۷
بخارائی، محمد:٤-۱۵٤
بختیار،تیمور(سپهبد):۱۳۸-۱۵۰-۲۶۱-
۲۷۶- ۳۳۰-۳۵۰تا۳۷۵-٤۵۱
بختیار، جمشید: ۳٤۶
بختیارشاپور(دکتر):۸-۱۳۳-۲۶۲- ۲۶٤
تا۲۷۳-۳۲۶-۳۶۳-۳۶٤
بختیاری،ابوالقاسم خان:۳۵۲
بختیاری،کورش:۳۷۳
بدره ای سپهبد:۲۶۵
برتولدتولیس: ۱۱۸
برناردجین: ۳۱۲
برخوردار(سرهنگ): ۱۷۷
بروجردی (آیت الله): ۵۹-۱٤٤-۱۹۹-
۱۳۲-۱۳٤-۱۳۵
برژینسکی: ۳۲۲-۳۲۳
بشیری، سیاوش: ۱۵۸-۳۶۷-۳۷۱
بقائی (سرلشگر): ۲۵۵-۲۵٤
بقائی،مظفر(دکتر):۱۸تا۲٤-۲۶-۲۷-٤۸
-٤۹-۵۲-۷۷-۸۰-۸۱-۹۶-۱۳۰-۱۳۲
-۱۳٤-۱٤٤-۱٤۶-۱۷۷-۱۸۰-۱۹۸-٤
۲۰- ۲۰۶-۲۰۷-۲۵٤-٤۷٤
بقراطی،محمود: ۳۹
بلر(دکترآمریکائی): ٤۱۸
بوذرجمهری. کریم آقا (سرلشگر):۹
بوذری،محمدعلی:۳۷-٤۶-۶۳
بوشهری امیرهمایون:۱۰۱
بهار، ملك الشعرا:٤۲۶-٤۳۵-٤٤۰
بهارمست،محمود(سرلشگر):۷
بهادرالسلطنه: ۱۶۲
بهادر (سرهنگ):۳٤۵
بهاروند(سپهبد):۳٤۰-۳٤۱
بهبهانی، جعفر: ۱۱٤
بهبهانی،میرسیدمحمد(آیت الله):۷۵ -۹۲
-۱۰۹- ۱۱۳ -۱۱٤-۱۲۰-۱۲۹-۱۸۷
بهبودی سلیمان: ۶۸
بهشتی، (آیت الله):۱٤۰-۱٤۱-۳۲۷
بهرامی، دبیراعظم: ٤۳۷-٤٤۰

بهرامی (رئیس آگاهی): ۳۶۳
بهروز،ذبیح:۲۲۳
بهنود، مسعود:۲۷۸-۳۵۱-۴۴۶-۴۴۷

پ
پارسا، محمد علی ۳۷۱
پارسونز (سفیرانگلیس): ۳۲۴
پازوکی(محافظ رزم آرا): ۸۹
پاکروان (سرلشگر) ۱۴۰-۳۶۵-۳۶۶
پالمرستون: ۴۵۳
پایمن (نماینده انگلیس) ۹۷-۹۸
پرایس (ژنرال آمریکائی) ۳۸۲
برنس برنهارد: ۳۹۲
پرون،ارنست: ۹۶-۲۶۶
پژمان ابراهیم: ۱۷۸
پناهیان (ژنرال): ۳۶۱-۳۶۵-۳۷۲
پورکاشانی: ۴۶۶-۴۶۹
پوروالی، اسماعیل:۸۹-۱۹۲-۲۰۷-۳۳۸
پورهمایون (دکتر) ۳۵۵
پوریا، ارسلان: ۲۰۳
پهلوی ،بهزاد: ۴۵۸
پهلوی رضاشاه -۲- ۹-۱۱-۱۲-۱۴-۲۵
-۴۹- ۶۶- ۸۱-۸۲- ۸۳-۹۵-۱۰۴-
۱۱۲تا۱۱۵-۱۳۵-۱۳۷-۱۴۳-۱۵۰-
۱۵۳-۱۶۷-۱۶۸-۱۸۶-۲۰۲-۲۲۲-
۲۲۳ - ۲۲۸-۲۳۳-۲۳۴- ۲۳۷-۲۴۴-
۲۶۰-۲۶۴-۲۶۶-۲۶۸- ۲۸۵-۴۲۰تا
۴۲۴-۴۲۸-۴۲۹-۴۳۰-۴۳۳تا۴۴۷-
۴۵۱-۴۵۳-۴۵۷-۴۵۸-۴۶۱-۴۶۲-
۴۷۱
پهلوی محمدرضاشاه:۳-۷۰-۷۱-۷۴-۷۷
-۸۶-۹۶-۹۷-۱۰۱-۱۰۴-۱۳۲-۱۵۸
-۱۹۰-۱۹۵-۲۰۳-۲۲۲-۲۲۳-۲۲۷-
۲۲۸-۲۲۹-۲۳۵-۲۳۷-۲۴۴-۲۴۵-
۲۸۵-۲۸۹-۲۹۹-۳۰۴-۳۱۳-۳۲۶-
۳۳۰- ۳۶۶-۳۷۵-۴۴۲-۴۴۳-۴۴۴-
۴۶۲-۴۷۶
پهلوی،رضاشاه دوم: ۳۲۶- ۳۲۸
پهلوی (نبات خانم خواهر رضاشاه): ۴۵۸
پهلوی (خانواده)
والاحضرت اشرف:۱۴-۸۰-۸۸-۹۱-۱۰۱
-۱۰۲-۱۰۷-۱۱۰-۱۷۴-۱۷۶-۱۷۸-
۱۷۹-۱۸۲-۳۵۳-۳۵۵-۴۴۲-۴۷۱-
۴۷۶
والاحضرت شمس:۲۶۴
والاحضرت:فاطمه:۸۸-۳۰۱تا۳۰۶-۳۳۳
شاهپور حمیدرضا:۴۵۸-۴۶۲
شاهپورعبدالرضا:۱۰۲-۱۵۱-۲۷۷
شاهپورعلیرضا:۹۹-۱۷۴-۱۷۶-۴۳۱-
۴۳۲-۴۶۶
شهرام:۲۹۲
کامبیز فرزندفاطمه: ۳۰۶
ملکه مادر۴۴۲
پیراسته،(دکتر)مهدی: ۱۹-۱۹۰- ۱۹۲
-۱۹۳- ۱۹۷-۴۷۰
پیرزاده : ۶۹
پیرزاده (سرگرد): ۳۴۰
پیرنیا،حسن،مشیرالدوله:۱۶۱-۱۸۷-۴۵۰
پیرنیا،حسین،مؤتمن الملك:۴۴۲
پیرنیا،حسین(دکتر):۶۵-۷۱-۷۲
پیشه وری،سیدجعفر:۱۰-۸۷-۱۰۲-۲۴۹
-۲۸۴-۳۳۷-۳۴۱-۳۴۳تا۳۴۸-۴۵۴

ت
تافته ای ا- ع: ۳۳۵
تجدد،خانواده: ۴۴۷

تدین، سیدمحمد: ۴۴۰-۴۵۴
تدین (تیمسار): ۳۳۷
ترات (نماینده انگلیس) ۳۴۷
ترقی، لطف الله: ۱۹۵-۲۰۷
ترنر(رئیس سیا): ۳۷۸
تفضلی،جهانگیر: ۱۱۰
تفضلی،ابوالقاسم(دکتر): ۱۹۶-۲۰۶
تقی زاده، سیدحسن: ۲-۶۵- ۴۴۵
تقوی،حاج سیدنصرالله: ۱۶۸
تهرانچی، محمدرضا: ۱۷۰
تهرانی: ۴۶۶
تهرانی، حاج میرزاخلیل: ۱۱۵
تهرانی، سیدجلال: ۱۴۰-۴۳۴
تهرانی، شیخ عباس: ۱۵۳
تهرانی، شیخ محمد: ۱۴۰-۴۳۴
تیتو،مارشال: ۳۳۴
تیم روث: ۲۹۳

ث
ثابت، حبیب: ۳۱۱
ثابتی،پرویز: ۳۸۱-۳۸۴
ثقفی، متین السلطنه: ۱۶۲

ج
جان فاستردالس: ۲۷۹-۳۵۶
جاوید، ستوان دوم: ۳۸۲
جرارد دوویلیه (فرانسوی): ۱۱
جرج آلن: (سفیرآمریکا): ۲۲۴
جردن دکتر: ۴۱۸
جزایری، شمس الدین (دکتر): ۵۵-۶۱-۶۳
- ۶۷-۶۸-۹۵
جزنی، بیژن: ۱۲۱-۳۶۲-۳۸۱
جعفری، حسن: ۲۰۰تا۲۰۶-۲۰۸-۲۰۹
جعفری، جواد (آذرمهر) ۲۰۳- ۲۰۶
جعفری، عبدالرحیم: ۲۳۱
جعفری، نرسی (دکتر): ۲۰۵
جلالی،علی(دکتر): ۱۲
جلالی، فتح الله (دکتر): ۴۲۵
جلیلوند، الهیار(محافظ رزم آرا): ۸۹
جلیلوند، سرهنگ: ۲۰۸
جم، محمود: ۴۳۶
جم، فریدون(ارتشبد): ۲۶۰تا۲۶۹-۲۷۲
-۲۷۵-۳۳۱-۳۳۲
جمالزاده، محمدعلی: ۱۷۳ -۴۵۵-۴۵۶
جنبلاط: ۳۷۷
جوادی(مدیرکل ثبت): ۴۷۱
جهان، جعفر (دکتر): ۴۴۷
جهانبانی، امان الله میرزا(سپهبد) ۴۲۷-
۴۳۵-۴۴۵
جهانشاه خان: ۱۶۶
جهانشاهلو (دکتر): ۳۴۱
جهانگیری (سرهنگ): ۳۲۰
جودت (دکتر): ۳۹
جودت سونای (رئیس جمهورترکیه): ۲۴۴

چ
چاوشی ستوان: ۳۸۳
چرچیل وینستون: ۲
چه گوارا: ۴۶۸

ح
حاتمی،صفیه (صفاخانم): ۱۷۸
حاج آقا میرزابزرگ: ۳۷۰
حاج حاذقی،ابوالفضل: ۱۹۹
حاج رضائی، طیب: ۲۲۸-۳۱۹-۳۵۵
حاج سیدجوادی، احمد: ۲۱۶

حاج شیخ احمد: ۱۳۴-۱۳۵
حاج محمدتقی، محمد: ۱۳۸
حاج محمودآقا: ۱۵۱
حاج میرزا مجتهد: ۱۶۶
حافظی، علی: ۲۲۳
حامی، مهندس: ۲۲۳-۴۳۸
حایری، طوسی خانم: ۴۴۷
حایری،سیدعبدالکریم(آیت الله): ۱۱۴
حایری زاده یزدی: ۱۹-۲۷-۳۲-۴۶-۴۹-۷۴-۱۰۱- ۱۱۹-۱۳۰-۱۷۶
حایری مازندرانی(آیت الله): ۴۴۷
حجازی،عبدالحسین (ارتشبد): ۲۴۸-۲۵۲ تا ۲۵۵-۳۳۳
حجازی، منیژه: ۲۵۲-۲۵۵-۲۵۶تا۲۵۹
حدادزاده: ۱۳۱-۱۶۳-۱۶۴
حسام وزیری، محمدحسین: ۱۱۷
حسنان، حسن: ۳۸۵
حسن البنا: ۱۵۷
حسن الهضیبی: ۱۵۷
حسنی، سیدهاشم: ۷۶
حسیبی، کاظم(مهندس): ۶۴-۱۳۷
حق پناه: (نوحه خوان) ۱۴۰
حکمت، حسنعلی: ۱
حکمت، رضا (سردارفاخر): ۱۹-۲۱-۲۲-۳۵-۶۷-۷۰-۹۷
حکمت، علی اصغر: ۱۷۴-۱۹۵-۴۵۰
حکمت جو: ۳۶۲
حکیم الملك: ۴-۹۸-۱۸۶-۱۸۹
حکیمی(توده ای): ۳۹
حکیمی، محمود: ۴۳۳
حیات داودی: ۱۰۰

خ

خاتم (ارتشبد): ۲۴۷-۲۶۶-۲۹۲-۳۰۱تا ۳۰۷-۳۰۹
خادمی، علیمحمد (سپهبد): ۳۰۳-۳۰۷ تا ۳۰۹
خاقانی: (شاعر) ۴۵۰
خالصی زاده: ۱۶۹-۱۷۰
خامه ای.انور: ۸۱-۱۷۹-۲۰۲
خاوری: ۳۶۲
خاویرپرزدکوثیار: ۳۷۲
خدایارخان(سرلشگر): ۱۶۸-۴۴۰
خراسانی، آخوندملاکاظم: ۱۱۵
خراسانی سیدابراهیم: ۱۶۶
خرمی: ۲۳۱
خزعل، پسران: ۳۳۰
خزعل، شیخ: ۱۶۳-۱۶۷-۱۶۸
خسروانی،مرتضی(سپهبد): ۲۴۷
خسروشاهی: ۱۸۶-۲۱۱
خطیبی (جگرفروش): ۱۱۱-۱۴۰
خلخالی، صادق: ۱۳۷
خلعت بری، ارسلان: ۲۱۴
خلیلی عراقی،محمدرضا: ۶-۲۷
خمینی،روح الله: (آیت الله) ۱۱۱-۱۳۱-۱۳۲-۱۴۱-۱۴۶-۱۵۳-۱۵۴-۱۵۸-۱۷۲-۲۰۰-۲۲۸-۲۶۲-۲۸۱-۲۸۵-۳۰۳-۳۲۶-۳۲۸-۳۳۰-۳۵۳-۳۵۷-۳۵۸-۳۶۵-۳۶۸تا۳۷۱-۳۷۴-۴۶۲
خمینی، مصطفی: ۳۴۶-۳۷۰-۳۷۱
خواجه نوری، ابراهیم: ۴۳۷
خوانساری پرویز: ۶۳
خوشنویسان، سرتیپ: ۲۰۵
خیابانی، شیخ محمد: ۱۶۳-۱۶۵

خوئی(آیت الله):۳۷۰
د
دادفر، غلامرضا(سرهنگ): ۳۸۵
دادستان، شاپور: ۸
دانش بهزادی،عباس:۲۱۸
دانشپور (سرتیپ):۹۲
داور،علی اکبر:۱۶۸-۱۶۹-۱۷۰-۱۷۴ -
۱۹۵-۴۲۱-۴۲۲-۴۲۳-۴۳۶-۴۴۶-
۴۵۱
دایان ژنرال: ۲۹۵
درچه ای، سیدباقر(آیت الله):۱۳۷
درخشانی، احترام:۳۴۷
درخشانی(سرتیپ):۳۳۶تا۳۴۱-۳۴۴ تا
۳۴۸
درگاهی: ۴۳۴-۴۳۵
درودی(کلنل آمریکائی):۱۰۰
دریفوس: ۳۶۷
دفتری،عبدالله(دکتر):۵۵-۶۳
دفتری، محمد(سرلشگر):۳۹-۴۰-۶۸-۷۶
- ۸۸ - ۸۹ -۹۶-۱۸۱-۲۵۳-۴۶۳
دشتی،علی:۴۴۰-۴۵۷
دعایی:۳۷۱
دماوندی، ابوالمکارم:۱۷۵
دن کلنل (انگلیسی)۱۰۰
دوگل، ژنرال: ۳۳۴
دواتگر،کریم:۱۶۲
دولو، امیرهوشنگ: ۴۴۲
دوهر(عضوسفارت آمریکا)۱۳-۹۷-۲۲۳
دها،سیدحسین: ۷۱
دهقان،احمد:۲۴-۱۰۱-۱۸۲-۱۹۰-۱۹۸
-۲۰۰تا۲۰۷- ۲۰۹-۴۵۴
دیداری، محمود: ۲۰۵
دیهیمی، حبیب الله: ۸۷-۲۵۴
ذ
ذوالفقاری،سعدالدوله:۱۶۶
ذوالقدر، مظفر: ۱۳۷-۱۴۰-۱۴۸-۱۴۹-
۱۵۰-۱۵۴
ر
راجی،پرویز: ۲۶۰
رازانی،حسین: ۲۸۳
رادمنش، رضا (دکتر):۲۶۲-۲۶۳-۳۵۳
راستگار،عزت الله: ۱۸۱
راسخ، شاپور(دکتر):۳۱۴
رامبد، هلاکو: ۲۷۹
رائین، اسماعیل:۲۲۰-۲۲۴-۲۲۶-۲۳۰-
۲۳۱
ربانی علینقی:۳۷۶-۳۷۷
ربیعی:(سپهبد):۳۱۸-۳۲۱-۳۲۵
رحمانی سبزواری:۱۷۷
رحیمی،مصطفی:۱۹۷
رحیمی لاریجانی: (سپهبد)۳۲۰-۴۲۷
رخشا: ۲۸۱
رزاق منش، انوشیران:۲۵۵تا۲۵۹
رزم آرا،حاجیعلی:۴-۶تا۱۷-۱۹-۲۲-۲۳
-۲۵-۲۶-۲۷-۲۹-۳۰-۳۱-۳۳-۳۴
-۳۵-۳۸تا۴۲-۴۴تا۵۷-۵۹-۶۱تا۷۰
-۷۲تا۱۰۶-۱۱۱-۱۱۴-۱۱۵-۱۱۹-
۱۲۱-۱۲۲-۱۲۵-۱۳۴-۱۳۷-۱۳۸-
۱۳۹-۱۴۷-۱۵۰-۱۵۱-۱۵۲-۱۷۸-
۱۸۰تا۱۸۳-۱۹۱-۱۹۲-۱۹۷تا۲۰۰-
۲۰۲تا۲۰۹-۲۱۳-۲۲۳-۲۳۲-۲۴۹-
۲۵۳-۲۵۴-۴۶۶-۴۷۱-۴۷۵-۴۷۶
رزم آرا،حسن(سرلشگر): ۸
رزم آرا،(سرتیپ):۸
رزم آرا، مهندس رضا:۸

رزم آرا، منوچهر(دکتر):۸
رزم خواه، منوچهر :۱۷۸
رشتی، میرزاکریم خان: ٤٤٠-٤٤٢
رشیدعالی گیلانی:۱۱۷-۱۱۸
رشیدیان، برادران:۲۱٤
رصدی(سرگرد): ۳٤۱
رضائی(سرهنگ): ۳۸٤
رضائی، عباس:۲۵۷-۲۵۸
رضوانی،سعید(سپهبد): ۳۳۱-۳۳۳
رضوی مقدم:٤٦٦
رضوی،احمد(مهندس):۱۷۷
رفعت،علی اصغر(سرلشگر):۳۰۱-۳۰۸
رفیع زاده،منصور:۳۲۱-۳۲٦-۳۲۷-۳٦۵
رفیع، قائم مقام: ۵۰-٦۲
رفیعی،ابوالقاسم:۷٦-۱۳۷-۱۵۲
رکن الملك: ۱٦۵
رواسانی، شاپور:٤٤۱
روزبه، خسرو: ۱۰-۳۹-۸۳-۱۷۷تا۱۸۳
-۱۹۱-۱۹۲-۱۹۳-۱۹۷-۱۹۸-۳٦۳-
٤۷۳-٤۷۵-٤۷٦
روزولت، کرومیت:۲۱٤-۲۹۲-۳۵٦
روحانی، حمید:۳٦٤
روحانی، سیدمهدی(آیت الله):۳۷۱
روحانی،منصور(مهندس):۳۱۱
روستا،رضا: ۱۹۳
روشنیان،کریم:۲۰۷
رهنما، زین العابدین:٤٤۰
رهنما(خانواده):٤٤۷
رئیس، محسن: ۵۸
ریاحی(سرتیپ): ۲۸۰
ریاضی (سرلشگر): ۹
ریاضی (ناوبان یکم):٤۲٦
ریگان، رونالد:۲۳٦-۳۲۷

ز

زاهد، اسماعیل: ۲۵۸
زاهدی، اردشیر:۲۵۸-۲٦۱-۳۲۲-۳۲۳-
۳٦٦-٤٤۲-٤٤۳
زاهدی، حسن :٤۵-٦٤
زاهدی،فضل الله(سپهبد):۹-۹۸-۱۱۸
-۱۳۰- ۱۳۱-۱٤۱- ۱٤۷-۱۵۰- ۲۰۰
-۲۰٦- ۲۵۵-۳۱۹-۳٦٤-۳٦۸
زاهدی، نصرالله (سرتیپ):۸-۹٦
زاواك:۲۵۸
زنجانی(آیت الله):۱۱٤
زرین، اکبرین:٤٦٦
زند، ابراهیم: ٤۵
زند، پری سیما:۲۷۷
زندنیا، شاپور:۳٦۵
زندی پور(سرتیپ):۳۸۰
زنگنه،عبدالحمید(دکتر):۷۷- ۱۰۵- ۱۰٦
-۱۱۱
زنگنه،احمد(سرلشگر):۲۲۳- ۳۳٦-۳۳۸
-۳٤۷-٤٤۱
زیبایی (سرهنگ):۲۸۳
زیدی دوست:۳۸۳

ژ

ژوزف گودرین ۲۱۹
ژیدل (پرفسور) ۱٤٤

س

ساتیز (ژنرال):۲٦۱
سادچیکف (سفیرشوروی):۸۰-۸۹
ساسانی، خان ملك:۲۲۳
ساعدمراغه ای، محمد:٤-٤۸-٦۹-۹٦-

۱۱۸-۶۶-۱۸۷-۲۴۵
سالاری (سرلشگر):۴۶۵
سالاری، احمد (سرهنگ):۱۵۲
سالمی، حسن آقا:۱۹۸
سرتیپ زاده: ۴۱-۷۳-۱۹۰
سپهر، علی: ۲۲۳
سپهر،مورخ‌الدوله:۱۱-۱۲-۳۵-۶۶-۱۶۲
سجادی، محمد(دکتر):۳۴-۳۵-۴۳۹
سجادیان:۱۹۸
سرداراسعد،جعفرقلی:۴۴۲-۴۴۷
سرریدربولارد(وزیرمختارانگلیس):۱۱۶-۲۲۳
سرمدی:۲۰۸
سروری، محمد:۳۴-۳۵
سعادتمند،ابوالحسن(سپهبد):۳۱۷
سعدالدوله:۱۶۷
سلام،عزام:۱۵۸
سلدن چیپن:(سفیرآمریکا) ۲۲۳
سنجابی، کریم (دکتر):۱۰۶-۱۱۲-۱۲۸-۳۶۳
سنگلجی، شریعت:۴۱۵
سوادکوهی (سرهنگ):۲۸۱
سوادکوهی، عباسقلی:۴۳۸
سولیوان(سفیرآمریکا):۳۱۸-۳۲۳-۲۳۴
سهیلی،علی:۸۰-۹۸-۱۰۳-۱۸۸-۱۸۹-۴۵۴
سیاسی،علی اکبر(دکتر):۵۷-۴۶۴
سیدباقری،سیدمحسن:۲۱۷-۲۱۸
سیدحبیب الله(مدعی العموم):۱۶۸
سیدقطب:۱۱۱-۱۵۸:
سیف (سرهنگ):۴۲۶

ش

شارپ فیلیپ:۲۹۳
شاطرحبیب:۱۷۰
شارل حلو:۳۵۷
شاندرمنی، اکبر:۳۹
شاه آبادی، محمدحسین:۱۷۱
شاه بختی(سپهبد):۹-۳۵-۳۶-۱۸۷-۴۲۵-۴۲۷
شاه بداغلو، احمد:۱۴۰
شاهرخ، بهرام:۱۲-۳۵-۵۰
شاهرخشاهی (سرتیپ):۲۵۵-۴۳۰
شاهرودی،باقر:۳۴
شاهکار، محمد(دکتر):۲۰۶
شاهنده(سرلشگر):۳۴۵
شایگان،علی(دکتر):۱۸تا۲۱-۲۷-۵۰-۱۴۶-۲۰۶-۴۷۴
شریف(متهم درواقعه کاخ مرمر):۴۶۸
شریف العلماء:۱۴۰
شریفی، اقدس:۴۷۳
شریف امامی،جعفر(مهندس):۵۵-۶۳-۱۱۴-۲۱۴-۲۱۵- ۲۱۶-۲۲۴-۲۲۷-۲۲۸-۳۰۳-۳۱۴-۳۱۸-۳۲۶
شریفی، مهدی:۱۸۱
شریعت زاده، احمد:۲۰۶
شروین (دکتر):۱۴۶
شعاع السلطنه:۱۶۱
شعاعی، عبدالباقی:۶۴
شعبانی:۲۸۲
شفاءالملک:۱۶۲
شفایی(سرگرد):۳۴۰
شفق،رضازاده (دکتر):۹۹-۴۵۰
شفقت (ارتشبد):۳۲۰-۴۶۲
شفیق، احمد:۸۸

شفیق، شهریار:۳۲۷-۳۳۲
شقاقی، حسین (مهندس):۲۲۳
شقاقی، عباس(سرلشگر)۳۲۰
شقاقی، هادی(سرلشگر)۳۶۳
شکرائی(رئیس دفترمخصوص):۱۸۳
شکیب پور(مهندس):۳۱۸
شمس آبادی(آیت الله):۱۳۷-۳۸۵
شمس آبادی، رضا:۴۶۶تا۴۶۹
شمس الافاضل:۴۳۷
شمیرانی، محسن(سرهنگ):۴۶۰
شوستر(مشتسارمالی):۴۱۸
شوکراس ویلیام:۳۱۳-۳۵۶
شوقی افندی:۵۹-۶۰
شومیاتسکی(سفیرشوروی): ۱۲۲
شهرستانی(آیت الله):۱۱۹
شهریاری،عباس:۳۶۲-۳۶۳-۳۶۸-۳۶۹-۳۸۵
شهیدی، حسین:۲۰۶
شیبانی:۴۴۰
شیخ،ابوالحسن:۴۳۸
شیخ (دکتر): ۱۳۸
شیرازی(آیت الله):۱۱۳-۱۱۵-۱۳۷
شیرازی،سیدحسین:۳۷۰
شیروانلو(دکتر):۴۶۶
شیشکلی،ادیب:۱۴۷
شیفته،نصرالله:(دکتر):۱۳۷-۱۸۵-۱۹۱-۲۱۹
شیفر(سفیرانگلیس):۹۴

ص

صادق،امام:۱۷۱
صادق،صادق مستشارالدوله:۱۶۰
صارمی،ناصر:۱۸۷
صالح،اللهیار:۲۷-۲۸-۴۶-۱۰۸-۱۰۹-۱۲۵-۱۶۹-۴۲۳
صالح، جهانشاه(دکتر):۲۷-۵۵-۶۱-۶۲-۶۴-۲۶۰
صبا(مختارالملك):۳۴-۳۵
صباح، حسن:۱۶۰
صبحی مهتدی:۱۶۵
صدام، حسین:۳۲۴-۳۳۰-۳۳۱-۳۵۴-۳۶۲-۳۶۵-۳۶۹-۳۷۰-۳۷۱
صدر(آیت الله):۱۳۸
صدر، حسن:۲۰۶
صدر،محسن(صدرالاشراف):۵۹-۱۶۸-۱۸۰-۱۸۹-۳۴۲
صدر،سیدموسی:۳۵۷
صدر،میرزاکاظم:۱۶۹
صدری(سرگرد):۳۴۰
صدری (قوام الدوله):۱۶۱
صدیق اعلم(دکتر):۴۳۵-۴۳۷
صفار،میرزااحمدخان:۱۶۲
صفارهرندی:۱۵۴
صفاری، رحیم:۲۷۷
صفاری،سرتیپ:۴۶۳-۴۶۴
صفایی،رحمت(مهندس):۴۳۲
صفویان(پروفسور):۳۱۲-۳۱۳
صفی پور،علی اکبر:۱۹۹-۲۰۳-۲۰۸
صلاح السلطنه:۶۲-۶۳
صمدیانپور(سپهبد):۳۱۸
صمصام السلطنه:۱۶۲
صنیع الدوله:۴۲۱
صنیعی(سپهبد):۳۱۱
صوراسرافیل، جهانگیرخان:۲۲۲-۴۴۰
صورتگر،لطفعلی(دکتر):۴۳۸
صوفی، سیدجوادخان:۴۳۵

صولت الدوله قشقائی:٤٦١

ع

ض

ضرابی(سرلشگر):١٩٠
ضرغام علی اکبر(سرلشگر):٢٧٩ - ٣١٠
ضرغام(سپهبد):٣٢٠
ضرغامی(سرلشگر):٨-٣٢١-٤٣٢

ط

طالقانی، سیدمحمود:(آیت الله)١٤٩-١٥٦
طالقانی،شیخ محمدحسن:١٧١
طاهری،دکتر: ٦٨-٧٠
طاهری، سرتیپ:٣٨٠-٣٨٣
طبا،عبدالحسین(دکتر): ٢٠
طباطبائی (آیت الله):١١٣-١٨٧-
طباطبائی،سیدضیاءالدین:٧٠-٧٤-٩١-
١٩٧-٣٣٨-٤١٨-٤٤٤
طباطبائی، سیدمحمدصادق:٤٤٠
طباطبائی قمی(آیت الله):٣٥٥
طبری، احسان:١٩٨
طلال، عبدالستارالحاج:٣٧١
طلایی:٤٦٧-٤٦٨
طوفانیان(ارتشبد):٢٨٨-٢٩٠-٢٩١-
٢٩٤تا٢٩٨
طه حسین:٥٧
طهماسبی یاطهماسبیان،خلیل:٥٤-٧٥تا٨١
-٨٥تا٨٧-٩٠-٩٣-٩٥-١٠٢-١٠٣-
١٠٦-١١١-١٢٢-١٣٧-١٤٠-١٤٢-
١٤٧-١٤٩-١٥٠تا١٥٢-١٥٤

ظ

ظفر، سردار:٤٦١
ظهیری (مهندس)٣١٠

عالیخانی، علینقی (دکتر):٣١٢-٣١٣
عامری،جواد:٧٤
عامری (کلنل):١١٧
عباسی تهرانی، احمد:١٥٢
عباسی: ١٧٧-١٧٨-١٧٩
عبدالرحمن:١٥٨
عبدالناصر:٨٣-١١١-١٥٨-٢٧٩-٣٦٥
عبدخدائی:١٣٧-١٤٠-١٤١-١٥٢
عبده، شیخ محمد:٤٧٥
عدل،یحیی(پروفسور):٣٠٢
عراقی، حاج مهدی:١١١-١٣٧-١٤٠-
١٤١-١٥٣-١٥٤-١٥٩
عراقی حسام:١٥٣
عراقی، منوچهر:١٥٤
عزیزگاریچی:٤٥٦
عسگراولادی، حبیب الله:١٣٧-١٤١-١٥٤
عسگری، نورمحمد:١٣٨
عشقی (شاعر): ٤٧١
عظیما(قاضی):٣٤٠
عظیم زاده:١٦٧
عظیمی،فخرالدین(دکتر):٩٤-٢١٣
علاء،حسین:٤-٧٠-٨٨-٩٠-١٠١-
١٠٣- ١٠٥-١١١-١١٤-١٢٦-١٣٧-
١٤١- ١٤٢-١٤٤-١٤٨-١٥٠تا١٥٢-
٢٢٦- ٢٤٧-٤١٨-٤٥٢
علاءالسلطنه:١٦١
علم،امیراسدالله:٧٠-٧٣-٧٤-٨٠- ٨٦-
٩٠-٩١-٩٢-٩٥-١٤١-٢٥٨-٢٦١-
٣١٨- ٣١٩-٣٥٥-٤٤٢-٤٤٤
علمی،علی:٢٣١

علمیه:۴۳۲
علوی (مهندس):۳۷-۳۹
علوی (دکتر):۴۶
علوی مقدم،مهدیقلی(سپهبد):۲۷۶
علی بوتو، ذوالفقار:۲۴۴
عمیدی نوری،ابوالحسن:۵۴
غ
غزال (خواننده):۱۲۰
غضنفری (سرهنگ):۴۱-۹۲-۲۰۴
غلام یحیی، دانشیان: ۲۸۴
غنی، قاسم(دکتر):۱۱-۱۰۹-۴۳۹
غیائی: (مهندس):۴۳۱

ف
فاتح،محمدصادق:۳۸۵
فاتح،مصطفی:۵۴-۶۵
فاطمی،حسین(دکتر):۶۴-۶۵-۱۱۴-۱۲۱
-۱۳۷-۱۴۱-۱۴۴-۱۴۶-۱۵۱-۲۲۸-
۲۳۵-۳۵۱
فتاحی،فتح الدین:۴۳۷
فتوحی،دکتر:۴۵۱
فخرآرائی،ناصر:۱۴-۲۹-۱۷۸-۴۶۴-
۴۶۵-۴۶۶
فرامرزی،حسین:۱۹۸
فرامرزی،عبدالرحمن:۱۲۸-۱۹۵-۲۱۰-
۲۱۹
فرانس،مایرآلمانی:۱۱۷-۱۱۸
فرانسیس،شپرد:۵۳
فرانکو،(ژنرال):۳۳۴
فرح وشی:۴۶۶-۴۴۸
فرخ،الف:۴۳
فرخ مبیّن:۴۲
فرخ،مهدی:۳۴۲-۳۴۳-۳۴۴-۳۴۷-۴۳۲
-۴۴۴
فرخ نیا(سپهبد):۳۲۰
فرخی یزدی: چ - ۱۹۷
فردوست،حسین(ارتشبد):۹۵-۲۶۶-۲۶۹-
۲۸۵-۳۰۳-۳۰۶-۳۱۹-۳۲۰-۳۵۵-
۳۵۶-۳۷۵
فرزاد،مسعود:۴۳۸
فرزانه(مهندس):۲۰۵
فرسیو(سپهبد):۳۸۰-۳۸۱
فرگوسن،هربرت:۳۰۹
فرمانفرمائیان،منوچهر:۲۸-۶۵-۷۱
فروتن:۴۲
فروزش،زین‌العابدین:۴۷۲
فروغی،محمدعلی:۴۴۱-۴۴۲-۴۴۷
فروغی،محسن:۴۳۱-۴۳۲
فروهر،داریوش:۱۳۱
فروهر،غلامحسین:۴۶-۴۷-۵۵تا۵۸-۶۳
-۶۴-۶۶-۶۷-۶۸-۷۲- ۹۵
فرهادپور،ناصرقلی:۱۹۹
فری پور،محمدحسین: ۱۸۳
فقیه زاده،ابوالقاسم:۱۹
فقیهی شیرازی(دکتر):۲۹
فلاندرین،جرج(دکتر):۳۱۲
فؤاد،روحانی (دکتر):۳-۱۴۶
فهیم الملك:۶۸-۱۰۳-۴۲۰
فهیم کرمانی:۱۴۰
فیروز،مریم:۴۲-۴۴۹
فیروز، نصرت الدوله:۴۳۳-۴۳۴-۴۳۶-
۴۴۲-۴۴۶
فیض (آیت الله):۷۳-۹۰-۹۱
فیلی،فطن‌الدوله :۱۷۴-۱۸۸
فیوضات:۶۱

ق
قاجار،احمدشاه:۱۱-۸۱-۱۰۴-۱۶۱-۴۱۸
-۴۳۸-۴۳۹-۴۴۷-۴۴۸-۴۶۱-۴۶۲
قاجار،ایراندخت:۴۴۸
قاجارمحمدحسن میرزا:۴۴۷
قاجار،ناصرالدین شاه:۱۱۳
قاسم،عبدالکریم:۲۷۹
قاسمی،ابوالفضل:۲۸-۱۵۴-۲۸۶
قاسمی،احمد:۳۹
قائم مقام(صدراعظم ایران):۲۲۲
قاضی اسداللهی (سرگرد):۳۴۰
قبادی: (ستوان یکم):۳۸-۴۰-۴۲-۴۳-
۲۰۱-۲۰۲
قدر(سرتیپ):۳۵۷
قرنی،محمدولی(سرلشگر):۲۷۶تا۲۸۲-
۲۸۶-۲۸۷
قره باغی(ارتشبد):۲۶۵-۲۶۹-۳۰۳-
۳۲۰-۳۲۱-۳۲۶
قریب،محسن:۳۴
قشقائی،خسرو:۷۴-۱۰۱
قشقائی،سهراب:۴۴۴
قشقائی،محمدحسین:۱۰۰
قشقائی،ناصرخان:۳۹-۹۷-۹۸-۱۳۰-
۴۴۴
قطبی،لوئیز:۳۱۲
قمی،نصرت الله:۷۷-۱۰۵-۱۰۶-۱۱۱
قنات آبادی،سیدشمس الدین :۱۰۶-۱۴۴-
۱۴۶
قوام، احمد(قوام السلطنه):۴-۱۰-۱۳-۱۴
-۲۸-۳۵-۴۷-۷۷-۱۰۸-۱۰۹-۱۱۸-
۱۲۵-۱۲۶-۱۲۷-۱۳۰-۱۳۳-۱۵۰-
۱۵۱-۱۶۶-۱۶۹-۱۷۴-۱۷۵-۱۷۷-
۱۷۹-۱۸۱-۱۸۵تا۱۹۱-۲۱۰تا۲۱۳-
۱۲۹-۲۲۳-۳۴۰-۳۴۸-۴۱۸-۴۱۹-
۴۵۲-۴۵۴-۴۶۱-۴۷۱
قوام الملك:۱۸۷

ك
کاتوزیان (سپهبد):۴۵۱
کاتوزیان،محمدعلی همایون(دکتر):۸۲
کاراخان:۴۴۶
کارتر:۱۵۸-۳۲۶-۳۷۸-۴۴۲-۴۴۳
کارگشا(سرتیپ زاده):۴۱
کاره(دکتر- جراح انگلیسی):۳۸۱
کازرونی:۱۳۸
کاسمی،نصرت الله(دکتر):۷۴
کاشانی،ابوالمعالی:۱۲۴-۱۲۹
کاشانی،حاج علینقی:۱۸۵-۱۸۶-۱۸۷-
۱۹۱-۴۷۱
کاشانی،سیدابوالقاسم(آیت الله):۵-۱۲-۱۵
-۱۷-۱۹-۳۲-۶۵-۷۴-۷۷تا۷۹-۸۱-۳
۸-۸۵-۸۶-۸۸-۹۰-۹۱-۹۷-۹۸-
۱۰۱تا۱۰۴-۱۰۶-۱۱۰- ۱۱۳تا۱۲۱-
۱۲۳ تا۱۲۷-۱۳۰تا۱۳۶-۱۴۰-۱۴۱-
۱۴۳تا ۱۴۵-۱۴۷-۱۵۳- ۱۵۶-۱۹۶-
۲۱۴ - ۴۴۲
کاشانی،محمد:۱۲۰
کاشانی،مصطفی:۱۱۵-۱۲۱-۱۲۴-۱۲۹
-۱۳۰-۱۴۸-۱۹۶
کاظمی،سیدباقر:۵۷-۱۰۳-۱۲۵
کاظمیه،اسلام:۱۴۰
کامبخش،عبدالصمد:۴۲-۸۳-۱۷۸-۱۷۹-
۱۹۲ -۴۵۱
کامران میرزا نایب السلطنه:۴۶۰
کامرانی، احمد:۴۶۶-۴۶۷

کامرانی،یاوراعتضادخان: ۴۶۰
کتانه: ۱۷۶
کحال زاده: ۱۶۱
کریم آقاخان: ۱۸۷
کسرایی،محمود: ۴۷۳
کسروی، احمد:
کسینجر: ۲۹۲-۳۲۲
کشاورزصدر: ۶۹-۷۴
کشاورز،فریدون(دکتر): ۱۰-۱۳-۴۱تا۴۳
-۸۳-۱۷۷تا ۱۸۰-۱۹۲-۱۹۳-۲۰۱
-۲۰۲- ۲۷۵-۳۶۳-۴۵۱-۴۷۶
کمالوند،علی:صفحه قبل ازفهرست مندرجات
-۳۵۸
کندی(رئیس جمهورآمریکا): ۲۲۴-۳۵۴-
۳۵۸-۳۶۵-۳۶۷-۳۶۹-۴۷۶
کندی (سناتور): ۲۲۰-۲۲۱
کنی،ملاعلی: ۱۱۳
کوپال(سرلشگر): ۳۶
کهنموئی،حسن(ناوبان): ۴۲۶
کیانی: ۴۶۸
کیانی،محمدتقی: ۱۵۱
کیانوری،نورالدین(دکتر): -۱۴-۳۹-۴۲-
۸۳-۱۷۷تا۱۷۹-۱۸۲-۱۸۳-۱۹۱
تا۱۹۳-۲۰۱-۲۰۲-۴۷۶
کیسی،ویلیام: ۳۲۶
کیکاوسی (سرلشگر): ۳۴۲
کیوان (مهندس): ۱۰۹

گ

گرایلی (مهندس): ۲۴۲
گرزن(سرلشگر): ۹- ۹۶-۲۲۳
گریدی(سفیرآمریکا): ۷۹
گس-گلشائیان: ۵۶-۵۷-۵۸-۶۷
گلادستون(نخست وزیرانگلیس): ۱۲۱-
۴۵۲
گلپیرا(سپهبد): ۴۱-۹۱-۹۶
گلسرخی،ناصر(مهندس): ۳۱۰
گلشائیان،اسدالله (سرتیپ): ۷
گلشائیان عباسقلی: ۷۱-۹۸-۴۲۳-۴۴۳
گنابادی(قاضی): ۲۰۲
گودرزی(قاضی): ۲۰۲
گودرزی،اکبر (رهبرفرقان): ۲۸۷
گیلانشاه(سپهبد): ۱۸۱

ل

لاری: ۱۸۶
لاوی، برادران: ۲۹۰-۲۹۱-۲۹۲-۳۰۵
لاوی،هوشنگ: ۲۹۲-۳۰۵
لاهوتی(شاعر): ۴۴۹
لاهوتی،لطیف: ۸۹
لچمن(کلنل): ۱۵۵
لحمی،علاء الدین: ۳۷۱-۳۷۲
لسانی،ابوالفضل: ۶۴-۹۳-۴۴۰
لطفی،عبدالعلی: ۳۴-۱۳۳
لطیفی سرتیپ :(دکتر) ۲۰۵
لمبتون،میس :۳۴۷
لنکرانی برادران: ۱۷۷-۱۷۸-۱۷۹-۱۹۱-
۱۹۲-۱۹۳-۱۹۷-۴۷۲-۴۷۳-۴۷۵-
۴۷۶
لنین: ۴۳۹-۴۴۰
لواسانی،حجة الاسلام ۱۷۱
لورنس عربستان: ۱۵۵
لیاخوف: ۳۳۳
لین موری: ۴۵۱-۴۵۲

م
مارپروفسور: ۴۵۰-۴۵۱
ماژوراستوار،احمدخان: ۱۶۲
ماکدونالد (دکتر):۴۱۸
مبشری،محمدعلی (سرهنگ):۲۰۶
متین‌دفتری،احمد(دکتر):۲۷-۴۷۳
مجدضیائی:۱۶۶
مجلسی رحمت:۳۲۷
مجیدی(سرلشگر):۱۴۹
محتشمی،علی اکبر: ۳۷۰
محتشمی (سرلشگر)۹
محمدخان،(سرهنگ)۷-۸
محمدزاده،محمدی رفعت (ستوان یکم):۳۸-۳۹-۴۰-۴۳-۴۴-۲۰۶
محوی،ابوالفتح:۲۹۳-۴۴۲
مختاری:۱۶۴
مدبر(سرهنگ):۳۴۵
مدرس،سیدحسن:۱۱۳-۱۸۷-۴۳۴-۴۳۵-۴۴۱-۴۶۲
مدرس،عبدالباقی:۴۳۵
مدنی(آیت الله):۱۴۱
مدنی،پاسبان:۳۸۴
مدنی،احمد(دکتر-دریاسالار):۲۶۶-۲۷۳-۲۷۵ -۳۲۶
مرتضی(سیدحسین زغالی‌اصفهانی):۴۵۶
مرشد،پرویز: ۱۷۷
مرزبان(دکتر):۳۴۳
مزین،منصور(سرلشگر):۱۲۵
مطبوعی(سرلشگر):۹
معتضدی(سرلشگر):۹۹-۱۰۰-۱۰۱
معدل شیرازی،لطفعلی:۶۶
معصومی(سرهنگ):۴۲۷
معظمی،عبدالله(دکتر):۱۲۹
معقول،احمد:۲۰۶
معین زاده،جواد(سرتیپ):۲۶۹
معینی،رحیم:۴۷۳
معینی (سرلشگر): ۹
معینیان،نصرت الله :۲۶۱-۲۶۲-۲۶۷-۲۷۱
مستوفی،حسین:۴۲۶
مستوفی الممالک:۱۸۷-۴۳۴-۴۴۱-۴۴۶
مستوفی،منوچهر:۲۰۵

مسعود،محمد: پ -۱۴-۱۳۷-۱۷۳تا۱۹۹ -۲۰۲-۲۰۳-۲۰۶-۲۰۹-۲۱۳-۴۷۰تا۶ ۴۷
مسعود،ژنیت:۱۹-۱۶۹
مسعودی،عباس:۱۸۹-۱۹۰-۱۹۱
مسعودی،محمدعلی:۴۴۳
مشاراعظم:۶۵
مشایخی،مهدی:۱۷۵
مشفق کاظمی:۱۴۷
مصدق،محمد(دکتر):۳-۵-۱۵تا۱۷-۱۹ تا۲۴-۲۶-تا۲۸-۳۰-۳۲-۳۴-۳۶-۳۷- ۴۶-۴۷-۴۹-۵۰-۵۳-۶۴-۶۶-تا۷۰-۴ ۷-۷۵-۷۷-۸۲-۸۳-۸۵-۹۸-۱۰۲-۳. ۱-۱۰۶-۱۰۹-۱۱۰-۱۱۲-۱۱۵ - ۱۲۰-۱۲۵-۱۲۷تا۱۳۵-۱۴۳تا۱۴۶ - ۱۵۱-۱۵۲-۱۸۷-۱۹۰-۲۰۰-۲۰۲ -۲۱۴-۲۱۹-۲۲۸-۲۳۹-۲۵۳تا۲۵۵- ۲۸۰-۲۸۲تا۲۸۴-۳۵۱-۳۵۲-۳۶۴- ۳۶۸-۴۲۱-۴۲۸-۴۳۲-۴۴۵-۴۷۳- ۴۷۴
مصوررحمانی(سرهنگ):۸۵-۲۵۵-۳۰۴
مصطفوی نسب(دکتر):۲۵۶
مفتاح، عبدالحسین:۱۱۶-۴۴۷

مقبل،میرزااحمد:۱۶۹
مقتدر،غلامحسین(سرتیپ):۲۴
مقدم،ناصر(سپهبد):۲۶۱-۳۰۳-۳۱۸
مقدم ،خلیل الله:۷۴
مقربی(سرلشگر):۳۷۶-۳۷۸-۳۷۹
مکی،حسین:۱۹تا۲۵-۲۷-۳۲-۴۶-۴۷-
۴۸-۷۴-۸۷-۹۶-۱۱۹-۱۵۱-۲۰۴
ملاقربانعلی:۱۶۷
ملك حسین:۱۳۹-۱۴۵-۳۰۶
ملك زاده: ۶۱
ملك فاروق:۱۵۷
ملك المتکلمین: ۲۲۲
ملك مدنی:۷۰-۲۰۰
ملك منصور:۱۰۰
ملکی، خلیل (دکتر): ۸۲-۲۷۸-۲۷۹-
۴۳۸
ملکی،مسعود(دکتر):۲۷۷
ملیسپو (دکتر)۴۱۸-۴۱۹-۴۲۰
ممتاز(سرتیپ)۲۸۴
ممقانی:۳۴-۴۳۴
منتخب الدوله:۱۶۱-۱۶۲
منشی زاده:۲۷۷
منصور،حسنعلی:۱۱۴-۱۳۷-۱۴۱-۱۵۲
-۱۵۳-۱۵۴-۲۲۸-۴۶۹
منصور،رجبعلی،منصورالملك:۴-۱۲-۱۳-
۱۵-۱۷-۳۳-۶۲-۷۹-۹۵-۱۰۱
منصوری،احمد:۴۶۶-۴۶۸
منصوری، (سرهنگ)۳۵
منظوریان، احمد:۲۳۰
موثقی(سرهنگ):۳۴۵
موشه دایان:۲۹۴
موسوی،محمد:۲۳۱
موسوی،سیدباقر:۳۷۰
موسوی زاده:۱۰۸-۱۷۵-۱۹۰
مولوتف:۳۴۳
مؤیداحمدی:۴۴۱
مؤیدثابتی:۳۴۵
مهران (دکتر):۳۴
مهدی،سلیمانی:۱۶۱
مهام،فرشید:۳۶۱
مهتدی،علی اکبر(دکتر- سرهنگ):۱۰-۹۱
۹۶ -۳۵۴ -۴۳۰ -۴۶۵
مهدوی، ابراهیم (مهندس):۵۵-۵۶-۶۲-
۹۵
مهدوی کنی،محمدرضا:۱۴۰
مهدی نیا:۱۰
میتران،فرانسوا(رئیس جمهورفرانسه):۳۲۸
میرجلالی،محمود(سرلشگر):۷
میرزاابوالحسن خان:۱۶۰
میرزاکوچك خان(جنگلی):۲۴۹
میرزامحسن:۱۶۱
میرزامحمدحسین (مجتهد):۱۶۲
میلانی(آیت الله):۲۷۷-۲۸۴
میلانی(سرهنگ):۳۴۰
میلانیان(ناوبان):۴۲۶
میرعمادی:۲۱۸-۲۲۲-۲۲۵

ن

نادرشاه:۲۲۲
نارتگرافت:۵۴
ناصرالملك:۴۲۱-۴۴۲
ناطق نوری:۱۴۱
ناظم (سرلشگر): ۲۶۷-۲۷۱
نامدار،احمد:۱۱۷
نامدار،مهدی (دکتر):۶۶
نامور،صمد:۱۹۹

نائینی(آیت الله): ۱۱۹
نائینی،میرزارضا: ٤٣٤
نجاتی(سرهنگ):٨٤
نجفدری:(سرهنگ): ٤٦٥
نجم الملك:٣٥
نحاس پاشا:١٥٧
نخجوان(سرهنگ):٤٢٧
نخعی(دکتر):٢٧
نخعی(سرتیپ):١٩٠
ندامانی،ناصر:٤٤٠-٤٤١
نریمان،محمود:١٩-٢٧-١٠٣-١٣٤
نزیه،حسن:٢٧٣-٢٧٥
نشید،احمدعلی:٣٨٢
نصر،تقی(دکتر):٤٥-٤٦-٥٠-٥٥-٦٣-٦٤-٦٨-٩٥
نصر،محسن (دکتر):٦٣-٦٤-٦٨
نصرالدوله:١٦١
نصرتیان: ٢٠
نصیری(ارتشبد):١٥٤-٣١٩-٣٦٦-٤٥٨
نظری،شیخ عبدالله:٢٨١
نقدی(ناخدا):٤٢٦
نقراشی پاشا (نخست وزیرمصر):١٥٧
نقشینه(سروان): ٢٠٤
نقیب زاده مشایخ:١١٧
نمازی،مهدی:٩٨
نواب احتشام رضوی: ١٤٩
نواب صفوی،(میرلوحی):٧٥-٧٧-٧٩ - ٩٠-١٠٣-١١١-١٣٠-١٣٤-١٣٦تا ١٥٦-١٥٩-١٦٣-١٧١-٣٥١
نوایی (سرهنگ): ٣٤٠
نوبخت، حبیب الله:١١٦-١١٧-١١٨
نوت گرافت: ١٢
نوربخش(سرهنگ):٣٣٩-٣٤٠-٣٤١
نوری اسفندیاری،فتح الله:٤٣٨
نوری، شیخ بهاء الدین:٧٥
نوری،شیخ فضل الله:١١٣-١٦٢
نوروزی (سروان):٣٨٤
نوشین،عبدالحسین: ٣٩
نهاوندی،هوشنگ(دکتر):٣٥٧
نیکخواه،پرویز:٤٦٦-٤٦٧-٤٦٨
نیکسون:٢٩٢-٣٨٢
نیك طبع:٣٨٤
نیك نژاد،مرتضی:١٥٤
نیاورانی(قاضی عسگر):٢٠٩
نیرالملك:٤٣٤
نیره،اعظم(همسرنواب صفوی):١٤٩
نیو،(سرگرد)٣٧٦
نیوندی،حسین:١١٧

و

والا،عبدالله:(مهندس)٢٠٠
والانژاد،محمود:١٩٧
وایزمن(ژنرال)٢٩٥
واحدی،حسن:١٤٠
واحدی سیدعبدالحسین:٧٦-١١١-١٣٧تا ١٤٠-١٥٠-١٥٤-١٥٦-٣٥١
واحدی،سیدمحمود:٧٦
واحدی،سیدمحمد:١٠٣-١٤٨-١٤٩
واعظ اصفهانی،سیدجمال:٤٤٥-٤٥٦
واعظ،حاج میرزاعبدالله:١٣٩
واعظ طبسی:١٥٣
وثوق زمانی:٢٨٢
وثوق الدوله ١٦٠-١٦٢
وثوق(سپهبد):١٢٧
وثوقی،ناصر(دکتر):٧٤
ورهرام (سپهبد):٣٤٢-٣٤٥

وزیری، شاهرخ:۴۲-۲۰۱
وستداهل(کلنل):۱۶۲
وهاب زاده: ۶۹
ویلیام دوگلاس:۲۸
ویلیام وارن:۲۱۴
ویلی(سفیرآمریکا):۹۴

هـ
هانری گریدی:۱۳
هاوارد، پیج:۱۳
هاوکینز:۳۸۳
هدایت،عبدالله(ارتشبد)۷-۶۳-۲۴۵-۲۴۷
- ۲۴۸ - ۲۴۹-۲۷۹
هدایت،خسرو (مهندس):۳۵
هدایت،محمود:۵۸-۵۹ -۹۲
هدایت مخبرالسلطنه:۲۴۵-۲۴۹-۴۵۰
هدایتی،محمدعلی(دکتر):۴۶
هرازی،حبیب:۲۴۹
هرمز،محمود:۱۹۷-۴۷۳
هریسچی (ناوبان)۴۲۶
هریمن،اورل:۲۲۴-۲۵۵
هژیر،عبدالحسین:۴-۲۹-۳۵-۴۸-۶۵-۷۱
-۱۰۷تا۱۱۲-۱۱۴-۱۱۸-۱۳۶-۱۴۴-
۱۵۲-۱۵۳-۲۵۴
هژیر،وثوق همایون:۱۱۱
همایون فرخ،سیف الله:۱۷۷-۱۷۸
همایونی (سرلشگر)۴۰
همراز فاضل الملك:۱۶۹-۱۷۰
هندی زاده:۱۳۸
هویدا،امیرعباس:۳۳۱-۳۳۲-۴۲۳
هومن،احمد(دکتر):۳۵-۹۵-۲۰۳
هیتلر،آدولف:۱۸۶-۱۸۸
هیکل،حسنین:۱۰۱-۱۲۱-۱۵۶-۳۵۱-
هیلر،علی:۸۸-۳۰۳
هیئت، علی:۶۲

ی
یاسرعرفات:۱۱۱-۱۳۹
یزدان پناه(سپهبد)۹-۱۱-۹۶-۳۴۳-
۳۷۴-۴۶۴
یزدانی،هژبر:۳۱۱
یزدی مرتضی (دکتر):۳۹-۱۹۶
یزدی(نماینده دادستانی) ۲۳۱
یکانی،اسماعیل:۳۵-۴۴۰
یغمائی:حبیب: ۴۵۰
یمنی، اسماعیل:۳۵۱-۳۷۴

فهرست اسامی جلد ششم

آ

آبتین، علی: ۳۲۸

آچسن:۱۰۸-۱۲۶-۱۴۷-۴۲۵-۴۵۶

آدمیت، تهمورس: ۲۷۲

آذر،مهدی(دکتر):۲۱-۲۹-۴۲۱

آذرنور،فریدون:۳۸

آرامش،احمد:۲۷۲-۳۱۰

آزاد،عبدالقدیر:۱۶-۲۱-۵۶-۵۹- ۷۱-
۸۴ -۹۵-۱۱۳-۱۳۸-۱۴۰-۱۶۵-۱۶۹
تا۱۷۱-۳۹۳-تا ۳۹۵

آزموده،حسین(سپهبد):۲۲۰

آشتیانی،(دکتر):۲۳۵-۳۱۶

آشتیانی زاده،رضا:۶۶-۹۰-۹۴- ۹۵
-۱۳۷-۱۶۴-۱۶۵-۱۷۷-۲۰۵-۲۳۵

آغاسی:۱۲۸

آقاخان محلاتی:۱۴۵

آیزنهاور(رئیس جمهورآمریکا):۲۱۴-۲۵۸
- ۳۱۹-۳۸۳ -۳۹۱-۳۹۶-۳۹۷-۴۱۸
- ۴۲۸-۴۴۰- ۴۴۴-۴۴۵

الف

ابتهاج،ابوالحسن:۳۹۷

اتحادیه(مهندس):۴۲۷

اتلی:۱۰۵

احمد(گماشته دکترمظفربقائی):۳۵۰-۳۵۵
-۳۶۰تا۳۶۲

احمدزاده،طاهر:۴۶۱

احمدی(پزشک):۱۳۹

اخوی،حسن(سرلشگر):۲۴۴

اخوی، علی اکبر(دکتر)۳۴۱-۳۸۶

ارانی،تقی(دکتر):۱۳۹

ارباب،حمید:۳۷۵-۳۷۶

ارباب،مهدی یزدی:۱۳۸

اردلان،ناصرقلی:۱۰۴-۱۵۶

اردلان،امان الله، حاج عزالممالک:۶-۱۱- ۷۴
- ۱۴۹

اردلان،علیقلی(دکتر):۱۱۹-۱۲۸

ارسنجانی،حسن(دکتر):۱۹۵-۱۹۸-۲۰۲-
۲۱۳-۲۲۴-۲۲۹-۲۵۶-۲۵۷-۲۶۱

ارفع(سرلشگر):۲۸۱-۳۵۷-۴۷۹

استاکیل:۱۱۱

استالین:۲۵۹-۲۷۳-۲۷۴-۴۰۴-۴۵۶-
۴۴۸

استالین،علی:۴۵۹

استوکس:۱۰۵-۱۰۶-۱۵۵-۱۵۶-۴۱۰

اسدی ،محمدولی:۱۴۵

اسدی،محسن:۱۱۳-۱۱۹-۱۲۲

اسکندری،امیرنصرت:۲۷۰-۲۷۲

اسکندری،ایرج:۳۸-۴۱-۴۵۰

اسکندری،عباس:۱۶-۸۰-۱۱۵- ۱۶۶
-۱۹۸- ۲۰۲تا۲۰۹-۲۲۵-۲۲۹-۲۵۴-
۲۵۵-۲۹۹-۳۰۳

اسلامی،عباس:۸۴-۱۵۰-۱۶۲

اشتری،میرزاهادی:۱۹

اشرف سمنانی: ۱۳٤
اشرفی(سرهنگ): ۲۱۵-۳۸۹-۳۵۱
اعتضادی ،ملکه: ۳۲۵
افتخارخراسانی : ۲۵۵
افشار، ایرج : ۲٦۰
افشارطوس،محمود (سرلشگر): ۳٤٤تا ٤۷۰
افشارطوس(مادر)۳٤٦
افشارطوس(همسر): ۳٤٦
افشارقاسملو،هادی: ۳٤۷- ۳٦۰تا٤٦۲
اقبال،احمد: ۲۹
اقبال، ایران: ۲۵۵
اقبال،خسرو: ۲۰-۱٤۲
اقبال،عبدالوهاب: ۲۵۵
اقبال،علی: ۲۱۳-۲۲۹
اقبال،منوچهر(دکتر): ۷۸-۲۰۸-۲۱۳
اقدام دوست، تقی: ٤۵۹
اکبر،حسن: ۲۷۲
اکبرخان(پیشخدمت قوام السلطنه): ۱۹۸-
۲۰۹-۲۵۵
اکرمی،(مترجم): ۱۳۳
الموتی،مصطفی(دکتر): ذ-٤-٦۰-٦۱
الوال ساتن(انگلیسی) ۳۸۵
امامی اهری،علی اکبر: ۱۵٤
امامی،جمال: ۸٤-۱۵۹تا۱۸۱-۱۹۲-۲۰۷
- ۲۲۲-۲٤۵-۲۷۸-۳۹۳-۳۹٦-٤۱٤-
٤۱۵- ٤۵۵
امامی،سیدحسین(قاتل هژیر): ۱٤۹
امیراحمدی،احمدآقاخان(سپهبد): ۳۷-۳۲۵
امیرخسروی، بابك: ۳۸
امیر رستمی،پهلوان: ۳٦۰
امیرصادقی،اصغر: ۳۲۳تا۳۲۵
امیرعلائی(ازمتهمین قتل افشارطوس): ۳٤۷
-۳٦۳-۳٦٤
امیرعلائی،شمس الدین(دکتر): ۱۸-۳۳ -
۵۸-۵۹ ٦۷-۱۰۷-۱۰۸- ۱۳۰- ۱۵۷
۳۳۰ -٤۳٤
امیرعلائی،فتح الله: ۳۲۵
امین، علی اصغر: ۱۸٤
امینی،ابوالقاسم: ۳٦-۳۱۱-۳۲۷-۳۲۹-
۳۵۱-۳۸۱-۳۸۲-۳۹۷-٤۱۷-٤۷۲
امینی،بتول: ۲۲۹
امینی،علی(دکتر): ۲۰۲-۲۰۳-۲۱۳-
۲۵۵تا۲۵۷-٤۲۵-٤۳۸-٤۳۹
انتظام،عبدالله: ٤۱۷
انتظام،نصرالله: ۳۳-۱۳۲
انجوی شیرازی،ابوالقاسم: ۲۹
انگجی،سیدمحمدعلی: ۲۳۹
انوشیروان(پادشاه ایران): ۱٦۲
ایدن: ۱۰۸-۳۹۱-٤۱۸-٤۲٤-٤۲۵-
٤۲۸-٤۳۹

ب

باتمانقلیچ نادر،(سپهبد): ۲٤٤-۳۲٤
بازرگان،مهدی(مهندس): ۲۷-۱۰٦-۱۵۲
-۲۲۰-٤۵۱

باغی،فرج الله:۲۷
بامداد،مهدی:۳۷۸
بایندر(سرتیپ):۳۴۷-۳۵۸-۳۶۰-۳۶۳
بختیار،تیمور(سپهبد):۳۰۶-۴۷۱
بختیار،شاپور(دکتر):۲۶-۱۹۰-۴۰۳
بختیاری،ابوالقاسم:۳۱۱-۳۹۶-۴۰۱
بختیاری،امیرمفخم:۳۲
بدر،محمود:۱۹
برقعی،سیدعلی اکبر:۲۴۸
بروجردی،حاج آقاحسین(آیت الله):۳۹۸-
۴۰۳-۴۱۷-۴۲۳-۴۵۶-۴۸۳
بریمانی،لطفعلی(دکتر):۳۷۴-۳۷۶
بزرگمهر،اسفندیار:۲۸۱
بشارت،سیدعلی:۱۰۱-۱۱۳
بشیری،سیاوش:۲۷۹-۳۷۰
بقائی،حسن(سرلشگر):۱۳۷
بقائی،مظفر(دکتر):از۸تا۴۸۳ دراکثر
صفحات
بقراطی،محمود:۴۴۸
بلوچ،شهریار:۳۴۷
بنی فضل:۲۸۰
بوشهری،جواد،امیرهمایون:۱۱۹-۱۲۵-
۴۳۹
بوشهری پور،بهرام:۲۷۸
بوین(وزیرخارجه انگلیس):۸۰
بهار،محمدتقی،ملك الشعراء:۲۶- ۱۳۹-
۲۷۶
بهارمست،محمود(سرلشگر):۲۸۰-۳۲۳-
۳۲۴
بهبهانی آقاجعفر:۳۱۳
بهبهانی،آیت الله:۸-۲۰۳- ۲۴۸- ۳۱۲ تا
۳۱۴- ۳۱۸- ۳۱۹--۳۲۲-۳۲۴-۳۹۸
- ۴۰۳-۴۵۱
بهبهانی،میرسیداحمد:۳۰۵
بهبهانی، میرسیدعلی:۸۴-۲۱۳۱۴۹
بهرامی،محمد(دکتر):۴۴۸
بهمنش،سروان:۴۵۹
بهنود،مسعود:۸۷-۲۱۳
بیات(شیخ العراقین):۳۶۷
بیات، عزت الله(مهندس):۳۱-۱۰۶
بیات، مرتضی قلیخان،سهام سلطان:۴۷-
۸۷-۱۰۴-۱۱۶-۱۲۵-۳۵۵-۴۰۹-
۴۲۷
بیانی،علیقلی(مهندس):۱۸-۲۵-۲۸

پ

پارسا،اصغر:۲۳۷-۳۰۷-۳۴۱-۴۲۲
پارساتویسرگانی:۲۷۸
پاکروان، امیر:۱۰۱تا۱۱۳
پالیزی،عطاء الله:۱۸۰
پرخیده،مهندس:۴۲۷
پرون ارنست:۷۵-۳۴۲
پزشکزاد،ایرج:۴۸۱
پسندیده،سیدمرتضی:۴۵۰
پناهی،اصغر(مهندس):۱۴۹

پورسرتیپ،محمد: ۲۱-۲۶تا۲۹
پورسرتیپ،فتح الله: ۱۹۲
پهلوان،امیر: ۳۶۰-۳۶۱
پهلوان،عباس: ۳۶۹
پهلوی،اشرف(شاهدخت): ۷۸-۹۷-۹۸ -
۲۰۵-۲۱۳-۲۲۱-۲۲۲-۲۳۴-۲۳۶-
۲۳۸- ۲۴۵-۳۱۱-۳۲۰-۳۳۷-۳۴۳-
۳۸۲-۳۹۲-۳۹۳-۴۳۲-۴۳۵تا۴۳۷-
۴۴۷
پهلوی،تاج الملوك (ملکه مادر): ۹۷- ۹۸-
۱۸۸-۲۲۱-۲۲۲-۲۳۴تا۲۳۸-۲۴۱-
۲۴۳-۳۱۱-۳۳۷-۳۹۲-۳۹۳-۴۳۲-
۴۳۵
پهلوی،ثریا (ملکه): ۲۱۳-۳۱۵تا۳۱۷-
۴۳۵
پهلوی،حمیدرضا (شاهپور): ۳۲۳
پهلوی،رضاشاه: ۲-۳۰-۳۳تا۳۵-۸۱-۸۵
-۸۶-۹۷-۱۱۵-۱۲۴-۱۶۷-۱۷۱-
۲۴۲-۲۴۶-۲۶۶-۲۸۶-۳۴۴-۳۶۷-
۳۷۶-۳۷۷-۴۰۳-۴۰۵-۴۱۴
پهلوی،شمس(شاهدخت): ۷۷-۳۲۰-۳۲۳
-۳۲۴
پهلوی،شهناز(شاهدخت): ۳۱۹
پهلوی،علیرضا (شاهپور): ۲۱۳-۲۳۹
پهلوی،فوزیه(ملکه): ۳۱۹-۳۲۰
پهلوی،محمدرضاشاه: دراکثرصفحات
پیراسته،سیدمهدی(دکتر): ۱۴۳-۱۴۴-
۱۵۶-۱۶۲-۱۶۳-۱۶۹
پیرنیا،حسین(دکتر): ۱۰۱
پیرنیا،حسن(مشیرالدوله): ۳۱-۳۳-۲۷۵
پیرنیا،حسین(مؤتمن الملك): ۳۳-۳۸-۷۲-
۷۵-۲۳۶-۲۷۲-۲۷۵-۳۰۵
پیرنیا،میرزانصرالله خان: ۲۷۵
پیرنیا،هرمز: ۱۸۸-۳۲۲-۳۲۵
پیشه وری،میرجعفر: ۱۸-۲۸-۸۹
پیمان،حبیب الله: ۲۶

ت

تامارا: ۳۵۴
تبریزی،جواد(مهندس): ۲۸
تختی،غلامرضا(جهان پهلوان): ۳۰۶
تدین،محمد: ۴۹- ۵۰
ترکمان،محمد: ۳۵۷
ترومن، هاری(رئیس جمهورآمریکا): ۷-۱۱۷
-۱۲۴-۱۵۲-۱۷۵-۳۸۳-۴۰۱-۴۰۲ -
۴۱۸-۴۲۶
تفرشی،علی اکبر: ۱۴۵-۱۴۶
تفضلی،ابوالقاسم(دکتر): ۱۱۲
تفضلی،جهانگیر: ۲۰
تقی زاده،سیدحسن: ۱۶-۹۵-۱۲۴-۱۵۶
-۱۶۵-۱۶۶-۱۷۸-۲۷۶-۳۹۱
تولّلی،فریدون: ۴۸۵
تهرانچی،محمدرضا: ۳۰۵
تهرانی،شیخ حسین: ۳۰۵
تیمورتاش،عبدالحسین: ۱۴۴-۱۵۴-۱۵۵
-۱۶۱-۱۶۸-۳۶۸

تیمورتاش،منوچهر: ۱۸۰

ج

جاوید،سلام الله(دکتر): ۲۵-۲۸
جرج آلن: ۲۳۵
جرج بال: ۱۵
جرج،میدلتون: ۴۳۷
جرجانی،نماینده مجلس: ۱۴۲
جزایری،شمس الدین(دکتر): ۱۱-۱۲-۱۸-
۱۹--۲۳-۲۴-۲۶-۲۷-۳۹۳-۴۰۶
جعفری،بلوچ: ۳۴۷
جعفری،شعبان: ۱۴۳-۱۴۸-۱۵۲-۱۵۳-
۲۴۸-۲۵۰-۲۹۸-۳۲۴-۳۸۸
جلالی،علی: ۲۱-۲۸-۲۹
جلالی نائینی،محمدرضا: ۵۲-۵۹-۲۰۹
جلیلی،محمود: ۱۸۴
جم،فریدون(ارتشبد): ۴۸۵
جم،کامران(پسرارتشبدجم): ۴۸۵
جناب(دکتر): ۲۷
جوانشیر: ۴۵۴
جواهرکلام،علی: ۱۰۱-۱۱۱
جودت(دکتر): ۴۴۸
جولین امری: ۱۹۵
جهانبگلو، منوچهر: ۴۵۹
جهانشاهی، یحیی: ۴۰۵
جیمی کارتر(رئیس جمهورآمریکا): ۱۵

چ

چرچیل،وینستون: ۷۶-۱۰۱-۱۰۵-۱۷۹-
۲۵۹-۳۷۳-۳۱۹-۳۸۳-۳۹۶-۳۹۷-
۴۱۸-۴۲۶-۴۳۹
چهاردهی، اسماعیل: ۲۶۹-۴۰۷

ح

حاتم: ۱۹
حاج رضائی،طیب: ۲۴۸-۲۴۹
حاج سیدجوادی،ضیاء: ۲۱۲-۲۴۵
حاج سیدجوادی،علی اصغر(دکتر): ۴۰۳
حاجیانی، اسماعیل: ۲۶۹
حاذقی،ابوالفضل: ۱۵۶-۱۶۱
حالت،ابوالقاسم: ۱۰۶
حائری زاده،ابوالحسن: ۱۶-۵۱-۵۹- ۶۰
-۶۶-۶۸-۷۰-۸۴-۱۰۱- ۱۲۷-۱۳۹
-۱۵۴- ۱۴۶-۱۸۸-۲۴۵-۲۸۸-۲۹۱
-۲۹۸-۳۲۴-۳۳۲-۳۳۳-۳۳۸ -۳۶۸
-۳۷۴-۳۸۱-۳۹۳تا۳۹۵-۳۹۷-۴۰۹
-۴۳۴-۴۶۰-۴۶۵-۴۶۶-۴۷۰- ۴۷۷
-۴۸۳
حائری شاه باغ: ۱۱۱-۱۱۲
حائری نیا: ۳۹۹-۴۰۰
حجازی(ارتشبد): ۱۸۸-۲۴۴-۲۸۱-۲۸۲
-۴۱۰
حجازی،سیدمحمدباقر: ۵۶
حداد، ابوالقاسم: ۱۰۱-۱۱۱
حدادزاده: ۴۰۷

حسابی،محمود (دکتر): ۱۰۶-۱۱۱
حسیبی،کاظم(مهندس): ۱۸-۲۳-۲۵-۶۹
-۸۱-۱۰۴-۱۶۳-۲۳۶-۲۳۷-۲۵۲-
۳۱۷-۳۴۰-۴۲۸
حقشناش(مهندس): ۱۸-۲۳-۲۵-۲۷-
۲۱۹-۲۳۶
حکمت،رضا،سردارفاخر: ۸۶-۸۸-۹۲-۱۴۷
-۱۸۴تا۱۸۶-۱۸۸-۲۰۸-۲۱۳-۲۶۶-
۲۷۵- ۲۷۶
حکمت،علی اصغر: ۳۰۵
حکیمی،ابراهیم(حکیم الملك): ۸۸-۱۵۶-
۲۴۲-۳۹۱
حکیمی،(برادرحکیم الملك): ۱۵۶
حیدرقلی: ۳۷۵

خ

خانبابا تهرانی،مهدی: ۴۵۸
خان ملك ساسانی،احمد: ۲۹
خامه ای انور(دکتر): ۹۳-۱۱۵
خدابنده،یحیی: ۴۱۰
خدیوکیهان(سرهنگ): ۲۲۰
خسروانی،پرویز(سپهبد): ۳۲۵-۳۲۷-۳۳۱
خسروانی،شهاب: ۱۸۴
خطیبی،حسین: ۳۴۵تا۳۷۳
خلخالی،امیرعشایر: ۴۵۴
خلخالی،شیخ صادق: ۲۴۹
خلخالی،کاظم: ۴۶۱
خلعتبری،ارسلان: ۱۸-۲۳-۲۵تا۲۷-۵۹-
۶۸-۷۰-۴۰۵-۴۰۶
خلیلی،عباس: ۵۱-۵۲-۵۹-۶۹
خمینی،روح الله،آیت الله: ۱۵-۱۶-۳۷۴-
۴۱۶-۴۵۰
خواجوی،نصیرالدین: ۱۳۴
خواجه نوری،محسن: ۲۷
خوشنویسان(سرتیپ): ۲۱۵
خوئی،آیت الله: ۱۶۷-۴۱۴-۴۱۵
خوئینی ها: ۲۴۹

د

داداش زاده، اسماعیل: ۲۶۹
دادخواه،(سرهنگ): ۱۱۰
دادستان،فرهاد(سرلشگر): ۳۲۵
دادگر،عدل الملك ۱۱۱
دالس،برادران:جان فوستر: ۳۶۶-۴۴۳-۴۵۷
دانشپور،عبدالحسین(دکتر): ۲۰۶
دانشور،محمد: ۲۶۹
داورپناه،(سروان): ۳۲۴
دبیرسهرابی،علی اکبر: ۱۴۵
دبیرسیاقی: ۲۱۵
دری،حبیب: ۲۷۳
دریفوس: ۱۸۷
دشتی،علی: ۲۲-۳۰۵
دفتری،محمد(سرلشگر): ۲۰۷-۲۲۰-۳۸۱
-۴۱۲
دن کلنل(انگلیسی): ۱۷۸

دوگل، ژنرال:۴۸۲
دولت آبادی،حاج میرزایحیی:۳۱
دولتشاهی.ابوالفتح ۹۷-۱۸۰
دولتشاهی،پری:۳۴۵
دولو،امیرهوشنگ:۳۱۷
دولو(سرلشگر):۳۵۵
دومیلرژنرال:۳۶۸
دها،سیدحسین:۳۰۵
دهخدا،علی اکبر:۳۱
دیوان بیگی:۱۱۱
دیوشلی،عباس:۳۶۹
دیشر(آمریکائی):۴۵۵

ذ

ذوالفقاری،ناصر:۸۴-۲۰۶
ذوالقدر،حبیب الله:۴۶۱

ر

رادمنش،(دکتر):۳۵-۴۱۸-۴۴۶
راشد،حسینعلی:۱۹۳-۲۳۶-۴۲۳
راضی،حسین:۲۶
رائین، اسماعیل:۱۱۰-۱۱۴
رحیمی،عزیزالله(سرتیپ):۳۲۴-۳۲۵
رحیمیان،غلامحسین:۴۲تا۴۴-۸۱-۱۶۶
رزاز،شیخ محمد:۱۴۵
رزم آرا، حاجیعلی(سپهبد): ۸۴-۸۸-۹۲-
۱۲۴-۱۳۸-۱۴۱-۱۴۲-۱۴۸-۱۵۰-
۱۵۶-۱۵۹-۱۶۴-۱۷۰تا۱۷۶-۱۸۶-
۱۸۸-۲۰۳تا۲۰۸-۲۲۱-۲۲۲-۲۴۵-
۳۳۹-۳۵۳-۳۸۹-۳۹۱-۳۹۲-۳۹۹-
۴۰۰-۴۰۵-۴۰۸-۴۱۲-۴۲۳تا۴۲۵-
۴۶۶
رستمی،امیر:۳۴۷
رشاد،محمد:۱۶۷
رشوند،جعفر:۳۶۰
رشوند،خانبابا:۳۶۰
رشیدیان، برادران:۲۴۴-۲۸۱-۲۸۲-۳۷۰-
۴۰۱-۴۰۲-۴۲۸
رضازاده،شفق(دکتر):۲۲-۱۰۴-۱۱۶-
۳۰۵
رضوی، احمد(مهندس):۱۶۳-۲۰۹- ۲۲۳
۲۲۷-۲۳۶-۲۳۷-۲۷۰-۲۷۲-۲۹۷-۷
۳۳-۴۱۱-۴۲۲-۴۲۳-۴۲۷-۴۵۴
رفیع،رضا،قائم مقام الملك:۱۷۵-۱۵۴-۳۳۲
-۳۳۳
رمضان یخی،حسین:۲۴۸
روحانی،فؤاد(دکتر):۸۲-۱۳۴-۴۰۰-
۴۲۶-۴۲۸-۴۶۵
روحانی،منصور(مهندس):۲۷
روزولت تئودور:۴۵۷
روزولت،کیم:۲۲۰-۲۵۹-۴۰۲-۴۲۴-
۴۳۰-۴۳۵-۴۴۰-۴۵۶-۴۵۷
رولن هانری:۱۲۰-۱۲۶-۱۲۷-۱۲۹
روی،م،ملبورن:(آمریکائی)۳۵۵
رهنما،شیخ مصطفی:۲۴۸-۲۴۹

ریاحی، تقی(سرتیپ):۲۱۹-۲۲۰-۳۲۳-
۳۲۵-۳۴۷-۳۵۳-۳۸۱-۴۱۳
ریاضی،عبدالله(مهندس):۳۷۳
ریاضی یزدی، سیدمحمدعلی:۲۹۸

ز

زاخاریان:۴۴۷
زاهدی،اردشیر:۳۴۳-۳۴۷-۳۵۱-۳۵۵-
۳۵۸
زاهدی،(مهندس):۲۲۵
زاهدی،فضل‌الله،(سپهبد):۹-۴۴-۶۶-۷۴
-۷۸-۹۲-۱۱۰-۱۱۲-۱۳۷-۲۲۰-
۲۲۱-۲۴۴-۲۸۱-۲۸۲-۳۲۷تا۴۸۳
زاهدی،نصرالله(سرتیپ):۳۴۷
زایری،رضا:۱۴۰
زعیم،سیدحسن:۱۹-۴۰۶
زنجانی،(ستوان):۴۵۹
زند،ابراهیم:۷۴
زنگنه،احمد(مهندس):۲۳
زنگنه،عبدالحمید(دکتر):۴۰۰
زنگنه،مسعود(دکتر):۲۷-۲۹
زهری،علی:۳۴۰-۳۵۱-۳۵۴-۳۵۵-۳۶۹
-۳۹۹-۴۶۵-۴۶۷-۴۷۴-۴۷۵
زیرک زاده،احمد(مهندس):۱۸-۲۳-۲۵تا
۲۷-۵۲-۵۹-۲۱۹-۲۳۷-۳۴۷

ژ

ژاردوویلیه:۴۳۵
ژروبوردو:۴۸۳
ژورسک کی:۱۲۵-۱۲۶

س

سادچیکف(سفیرشوروی):۲۳۵-۳۸۶-۳۹۹
ساعد،محمد:۴۱-۴۶-۴۷-۵۵-۶۶-۸۷-
۱۳۸-۱۵۰-۲۲۱-۲۷۶
ساعدی،(سروان):۳۲۵
سالاررشید:۴۵۴
سالمی:۴۶۱
سامی،کاظم(دکتر):۲۶
سپهبدی،انوشیروان:۴۲۴
سپهبدی،عیسی(دکتر):۱۱-۱۱۹-۲۰۹
سپهر،ذبیح(دکتر):۹۱-۲۲۶-۲۲۷-۳۸۷
-۴۵۱- ۴۶۹
سپهر،مورخ الدوله:۱۹۹
سپهر،هادی:۳۲۵
سجادی،رضا:۱۹۹
سدان:۱۱۰تا۱۱۴-۱۲۵-۱۲۹-۱۳۳-
۴۰۶
سرآرناردمك نر(قاضی انگلیسی):۲۳۲
سرابندی:۱۸۴
سرتیپ زاده،اصغر:۸۴-۱۵۶
سرتیپ زاده(کارگشا):۴۰۰
سرگلادوین جت:۱۲۱

سروری،محمد:۱۰۵-۱۱۶-۲۴۵-۴۷۵
سل، پروفسورفرانسوی:۱۲۹
سلطانی(نماینده مجلس):۱۴۲
سلیم اللوزی:۳۸۲
سمیعی،حسین (ادیب السلطنه):۱۳
سنجابی،کریم(دکتر):۸۱تا۲۸-۶۷-۸۱-
۱۱۹- ۱۲۶-۱۲۷-۱۲۹-۲۸۸-۲۸۷-
۳۰۷-۳۱۰-۳۳۲-۳۳۳-۳۳۷-۳۴۰
-۳۶۹-۳۹۳-۴۰۳-۴۰۶-۴۰۹-۴۵۶
-۴۷۶
سنندجی،سالارسعید:۱۱-۱۶۳-۱۶۴
سهیلی،علی:۲۲-۴۹-۵۰-۴۲۵
سیاح،کاظم خان(کلنل):۳۷
سیاسی،(سرهنگ):۵۶-۵۸

ش

شاخت،(دکتر):۲۴۵-۳۴۱-۳۹۵
شاه بختی،زکریا(سپهبد):۱۷۵-۳۲۵
شاهرخ،بهرام:۱۰۰-۱۱۱-۱۵۵-۱۷۶-
۴۳۲-۴۳۴
شاهنده،عباس:۲۸۱
شاهین(دریادار):۱۰۸
شایگان،سیدعلی(دکتر):۱۲-۱۵-۲۴-۵۹
۶۶-۶۷-۶۹-۷۰-۸۴-۱۰۴-۱۱۶-
۱۱۹-۱۲۷-۱۵۶-۱۶۰-۱۶۹-۱۸۸-
۱۹۲-۲۲۳-۲۳۴-۲۳۶-۲۳۷- ۲۳۹-
۲۴۹-۲۵۳-۲۸۷-۲۹۶-۳۰۰-۳۰۷-
۳۱۰ -۳۳۷-۳۴۷-۳۹۳-۴۰۶-۴۲۱
-۴۲۳ -۴۲۴-۴۲۸-۴۳۴-۴۳۵- ۴۵۰
-۴۵۴ -۴۶۴-۴۶۷-۴۷۸
شبستری(همکارپیشه وری):۲۵-۲۸-۲۳۹
شبستری،سیدمرتضی:۲۳۹
شریف امامی،مهدی (دکتر):۲۷
شروین(دکتر):۱۴۲-۲۰۲
شعبانی،علی:۲۷۵
شعری(سرتیپ):۳۶۰
شفا،شجاع الدین:۲۱-۲۸-۲۹-۱۲۰
شفقت،جعفر(ارتشبد):۵۶-۶۰
شفقی(سرهنگ):۳۶۰-۳۶۲
شفیق،احمد:۲۳۵
شقاقی،سروان:۳۲۵
شمشیری،حسن:۶۰-۱۳۰-۱۵۶-۳۰۴تا
۳۰۷-۳۱۲-۴۵۶
شوارتز:۱۲۸
شوارتسکف:۲۴۴
شوشتری،سیدمحمدعلی:۷۶-۷۷-۱۴۳-
۱۴۴-۱۵۱-۱۵۵-۱۶۰-۱۶۳-۱۶۶-
۱۶۷-۱۷۰-۱۷۱-۲۴۵
شهنواز:۳۳۰
شهیدی،جعفر:۲۷
شیبانی حبیب الله(سرلشگر):۸۵-۲۵۷
شیبانی،کاظم(سرتیپ):۳۲-۹۶
شیرازی،حاج آقا:۳۱-۱۸۸
شیلاتی،امیر(دکتر):۲۲۰

ص

صاحب الدوله:۲٦۸

صاحب،علیرضا (دکتر) :۱۸-۲٦-۲۷

صادق،صادق،مستشارالدوله: ۱٤۰

صادقی،ابوالحسن:۲٦-۲۷-۲۷۲

صالح،اللهیار:۱۸-۱۹-۲۳تا۲۵-۲۷-۲۸

-٦٦-٦۹-۸٤-۱۰٤- ۱۱٦-۱۱۹-۱۲۱

-۱۲٤-۱۲۷- ۱۲۹-۱٦٤-۱۸۲-۱۹٤

-۲٤۵-۲٤۹-۳۱۷-۳۹۳-٤۲۱ -٤۳۳

-٤۳٤-٤٦۰

صدر(آیت الله): ٤۳۵

صدر(دکتر): ٤۵۱

صدراصفهانی: ۲۷۵

صدراصفهانی،معین الدوله: ۲۷۵

صدر،حسن:۵۹

صدر،محسن،صدرالاشراف:۱۳۸-۱٦۷-

۲۲۲

صدرکاشانی،رضا: ٤۵۰

صدیقی،غلامحسین(دکتر): ۲۸۰-۲۸۲-

۳۰۹-۳۵۷-٤۰٦-٤۱۹-٤۵۳-٤٦٤

صراف زاده،رضا: ۱۸٤

صفاری،رحیم:۳٦۷-٤۰۳

صفاری،محمدعلی(سرتیپ): ٦۰-۲۰۷-

۳۷٦

صفائی،ابراهیم:۱۳۹-۱٤۳-۱۵۵-۱۷۰-

۱۸۳

ض

ضرابی:۲۷

ظ

ظلی،منوچهر:۲۸

ط

طاهری،هادی(دکتر): ۱۱۱-۱٤۲-۱۸٤-

۱۸٦

طبا،عبدالحسین(دکتر): ۱۳۸-۱٤٤-۱۵۳-

۱۵٦-۱٦۳ -۱۷۱

طباطبائی،سیدضیاء الدین: ۱-٦-۲۲-۲٦-

۳۱-۳۲-۳٤-۳۷-۳۸-۸۸-تا۹٦-۱۷۵

-۱۷٦-۱۷۸-۱۸۸-٤۰۱

طباطبائی،سیدمحمدصادق: ۱۱-۱۹-۲٤-

۳۱-۸۷-۲۰۷-۲۰۸-۲۱۳-۳۰۵

طبری،احسان: ٤۱

طهماسبی،خلیل: ۱٤۲

ع

عاصمی(سرهنگ): ۱۱۰

عالمی،شمس الدین(دکتر): ۱۸-۲٦-۲۷-

۱۳٤-۳٤۲

عامری،جواد: ۸٤

عبدالکریم قاسم:٤٤۷

عبدالناصر(سرهنگ): ۳۷۱-۳۹۷

عبده،جلال(دکتر):۱۲۸-۱۲۹-۳۰۵-۴۶-
۴۶۹-۴
عبده،علی:۲۱۳
عرب شیبانی،عباسقلی:۱۸۴-۱۸۵
عظیمی،فخرالدین(دکتر):۳۸۹
علاء،حسین:۸۵-۸۸تا۹۳-۹۸-۱۵۷-
۱۸۷-۱۸۸-۱۹۳-۲۰۲-۲۱۳-۲۲۵-
۲۳۴-۲۳۷-۲۷۵-۳۰۷تا۳۱۰-۳۲۷-
۳۳۶-۳۴۲-۳۸۱-۳۸۲-۳۹۱-۳۹۷-
۴۲۳-۴۳۲
علاءالسلطنه:۲۷۵
علم،امیراسدالله:۱۸۷-۲۰۸-۲۰۹-۲۸۱-
۳۱۷-۳۱۹
علوی(دکتر):۸۴
علوی مقدم(سپهبد):۲۰۶-۲۱۳-۲۲۵-
۲۳۴-۲۴۴
علی آبادی،محمدحسین(دکتر):۲۱-۱۰۶
علی اوف:۳۹
عمادی،کاظم:۲۸-۲۹-
عمیدی نوری،ابوالحسن:۳-۴۳-۵۲-۵۸-
۵۹-۶۹-۱۳۷-۱۶۱-۲۷۹-۴۱۴

غ

غروی(آیت الله):۵۹-۶۹-۷۱-۲۴۵
غضنفری،علیمحمد:۱۸۰
غفاری،ذکاءالدوله:۱۹
غفاری،علی:۲۹
غنی،قاسم(دکتر):۱۱۸-۴۳۲

ف

فاتح،مصطفی:۲۲-۱۰۱-۱۱۴-۳۹۴
فاخرالملك:۳۸
فاروق(پادشاه مصر):۲۳۵-۲۴۰تا۲۴۲-
۳۹۷-۴۳۷
فاطمی،حسین (دکتر):۵۲-۷۱-۷۲-۸۳-
۹۷-۱۱۹-۱۳۰-۱۴۰-۱۴۱-۱۵۵-۱۵۶
-۱۵۸-۱۷۶-۱۸۶-۱۹۲-۲۰۹-۲۵۳-
۲۵۶-۲۵۷-۲۷۹-۲۸۱-۲۸۲-۳۱۲-
۳۱۵-۳۱۶-۳۲۳-۳۲۴-۳۲۷-۳۴۷-
۳۵۱-۳۸۳-۳۸۹-۳۹۱-۳۹۶-۳۹۹-
۴۰۳-۴۱۰تا۴۱۲-۴۱۸-۴۲۱تا۴۲۳-
۴۳۲تا۴۳۴-۴۵۱-۴۵۶-۴۶۱
فاطمی،سعید(دکتر):۶۰-۶۲-۲۰۹-۴۲۲
فاطمی،سیف پور(دکتر):۱۲۰
فاطمی،مصباح:۲۰۹
فخرالدوله،خانم:۲۵۷
فرامرزی،عبدالرحمن:۷۶-۸۱-۸۴-۹۶-
۱۵۱-۱۵۳- ۱۶۰-۱۶۲-۱۹۲-۲۷۸-
۲۸۸-۳۰۸-۳۹۲
فرخ،مهدی،معتصم السلطنه:۱۲-۷۴-۲۶۰
فرخی یزدی:۱۳۹-۳۶۸
فردوست،حسین (ارتشبد):۲۱-۲۲-۲۹-
۵۴-۳۷۷

فرمانفرما،عبدالحسین: ۳۰-۱۴۵-۲۲۵
فروتن،عباس: ۲۷۸-۴۴۷-۴۴۸
فروغی،ذکاء الملك: ۸۵
فروهر،داریوش: ۴۰۳-۴۶۷
فرهودی،حسین(دکتر): ۱۵۶
فریور،غلامعلی(مهندس): ۱۸تا۲۷-۳۰۵
فشارکی(سروان): ۳۲۵
فقیه زاده: ۸۴
فلاح رستگار: ۲۵۵
فلاح،رضا(دکتر): ۴۰۶-۴۱۱-۴۸۰
فلسفی(دکتر): ۲۹۷
فلسفی،محمدتقی(واعظ): ۴۰۲-۴۰۳
فولادوند،غلامرضا: ۱۶۳
فولادوند،قاسم: ۸۷-۹۷-۱۵۵-۱۸۰
فیروز،مریم: ۳۶۸-۴۴۷-۴۴۸-۴۵۹
فیروز،مظفر: ۲۳-۲۴-۱۵۸
فیروزآبادی،سیدرضا(آیت الله): ۳۰۵

ق

قاجار،احمدشاه: ۳۰-۳۱-۳۳-۳۵-۳۸
قاجار،محمدعلیشاه: ۳۰-۳۳-۲۹۷
قاجار،مظفرالدین شاه: ۳۰-۱۴۶-۴۳۱
قاجار،ناصرالدین شاه: ۳۰-۲۱۶-۲۵۸-۲۶۸
قاسمی،ابوالفضل: ۲۸
قاسمی،احمد: ۲۲-۴۴۷-۴۴۸
قدسی،اعظام: ۳۴۴
قراگوزلو،بهاء الملك: ۳۹۷
قراگوزلو،علیرضا: ۳۴۷
قراگوزلو،منوچهر: ۲۱۳
قرائی،بلوچ: ۳۵۱تا۳۸۰
قرائی،ژیلا: ۳۷۲
قربانی(سرهنگ): ۲۳۴-۳۶۶
قریشی،امان الله: ۴۴۸
قشقائی،خسرو: ۲۷-۸۴-۱۷۶-۱۷۷-۱۸۷-۱۸۸-۲۲۴-۲۳۳-۳۲۴-۴۳۳
قشقائی،محمدحسین خان: ۱۸۸
قشقائی،ناصر: ۱۷۵-۱۸۴-۱۸۸-۲۱۳-۳۱۱-۴۱۱-۴۳۲-۴۳۳-۴۵۴
قضائی،حشمت الله: ۳۴۲
قمی،نصرت الله: ۴۰۰
قنات آبادی،شمس: ۲۵۴-۲۵۷-۲۶۶-۳۵۳-۳۵۵-۳۹۷-۴۰۳-۴۳۴-۴۵۵-۴۶۵-۴۶۶-۴۸۳
قوام،احمد،قوام السلطنه: ۶تا۳۲-۸۹-۹۰-۱۲۸-۱۵۰تا۱۵۹-۱۷۱تا۲۹۷-۳۱۸-۳۶۸-۳۷۳-۳۷۴-۴۰۱-۴۱۲-۴۴۷-۴۴۸-۴۶۱
قوام،اشرف الملوك(همسرقوام): ۲۵۷-۲۶۶-۲۶۷-
قوام،حسین: ۲۲-۲۶۶تا۲۶۸
قوام شیرازی،قوام الملك: ۱۸۵
قوام،علی: ۱۸۵
قوام،محمد: ۲۰۵-۲۲۹-۲۵۵
قهرمانی،شاهزاده: ۴۱۱

ك

کاتوزیان،همایون(دکتر):٤٦٧
کاسمی،نصرت الله(دکتر):٨٤-١٣٨
کاشانی،سیدابوالقاسم(آیت الله):٨-٦٩-
٧١-٧٢-٨١-١٣٥-١٤١-١٤٢-١٤٥-
تا١٤٧-١٨١-١٨٥-١٨٦-١٨٨-١٩٥-
٢٠٠تا٤٨٣
کاشانی،سیدمحمد:١٤٦-٢٢٥
کاشانی،سیدمصطفی:٦٥-٣١٨
کاظمی،باقر،مهذب الدوله:١٣٠-١٥٥-١٥٦
-١٨٠-٢٠٩-٢٦١-٢٩٦-٣٤٢-٤١٨-
٤٢١-٤٢٣-٤٣٤-٤٦٤
کافتارادزه:٣٩-٤١-٤٤-٤٦
کامبخش،عبدالصمد:٤٤٨
کامران میرزا:٢١٦
کاویانی(دکتر):٥٩
کرباسچیان:٤٣٤
کردون متیسون(کاردارآمریکا):٤٤٢
کرمانی،میرزارضا:٢١٦
کرنسکی:١٥٦-٢٤٢
کریمپورشیرازی:١٤٤-٣٩٣
کشاورزصدر:٨٤-٩٦-١٤٣-١٥٠-١٦٢-
١٦٤-٤٠٢-٤٠٣-٤٥١
کشاورزصدر(مهندس):٤٥١
کشاورز،فریدون(دکتر):١٥-١٥٦-٤٤٧
کفائی(آیت الله):٢٧٩
کلالی،امیرتیمور:٦٩-١٤١-١٦٥-٢٤٦
کلالی(سروان):٤٥٩
کلی(آمریکائی):١٨٧
کمال(سپهبد):٢٥٦-٢٥٧-٢٧٩
کمره ای،محمدباقر:٢٤٨
کنت دولازنکا:١٠٩
کنت راس:١٠٥-٤٢٩-٤٣٠
کوپال(سرلشگر):٢٠٤-٢٠٦-٢٢٢-٢٣٣
کهبد،بهاء الدین:٣٤٠-٣٤٢
کیان،غلامرضا(دکتر):١٥٦
کیانوری،نورالدین(دکتر):٣٦٨-٤٤٧-
٤٤٨-٤٥٦-٤٥٩
کیهان،(سرتیپ):٣٩٩

گ

گرامی،حسن:٢٠٢
گرنی،(دکتر):٤٥٥
گریدی(دکتر):١٨٧-٤٣٢-٤٥٦
گرزن،(سرلشگر):٢٠٦-٢٣٤-٢٤٤
گزیده پور،(مهندس):١٨
گلبادی،منوچهر:١٦
گلپایگانی(آیت الله):٤٥٠
گلشائیان،عباسقلی:١٦-٤٣-٤٤-٦٠-٦٧
-٧٤-١٥٦
گنجه ای،جواد:٨٤-١٤٤-١٥٦-٣٣٢-
٣٣٣
گنجه ای،رضا(مهندس):٣٠٥
گوت(آلمانی):٣٤١-٣٤٢

گیتی بین،اصغر:۲۸
گیلانشاه،هدایت(سپهبد):۲۴۴-۴۱۳

ل

لاورنیتوف:۴۱۶-۴۱۷
لسانی،ابوالفضل:۲۷۹-۳۹۵
لطفی،عبدالعلی:۲۵۶-۲۶۱-۲۸۰-۳۵۲-۳۹۵
لنکرانی،حسام:۴۴۷
لنین:۱۵۱-۴۴۸
لیاخوف:۱۴۰
لیانازوف:۳۸۷
لئوناردماسلی:۱۰۸-۴۷۸

م

مارك گازیوروسکی:۴۰۰
ماکسیموف:۴۵-۲۷۳
ماکنر(قاضی انگلیسی):۱۲۹
مانیان،حاجی:۲۰۲
مائو:۴۴۸
مبشری(سرهنگ):۴۵۹
متین دفتری،احمد(دکتر):۱۱-۳۱-۸۷-۱۰۴-۱۱۶-۱۱۹-۱۰۷-۱۲۴تا۱۲۷-۲۷۶-۲۹۸
مجدالعلی:۱۸۴
مجدزاده:۳۳۲-۳۳۳
محرمعلی خان:۴۰۸
مخبرفرهمند:۱۱۱-۱۴۲
مدبر(سرتیپ):۲۷۹
مدحت لارودی:۵۸
مدرس،سیدحسن(آیت الله):۳۱-۱۳۹-۱۴۶-۱۶۲-۲۰۳
مرزبان:۲۹
مزین(سرلشگر):۱۳۱-۳۷۷-۳۹۹-
مزینی(سرتیپ):۱۳۸-۱۸۸-۳۴۷-۳۵۵ تا۳۹۹-
مستوفی،حسن،مستوفی الممالك:۳۸-۸۵-۲۷۵
مستوفی،میرزایوسف:۲۷۵
مسعودخان.مأژور:۳۷
مسعود،صارم الدوله:۱۱۳
مسعودی،جواد:۲۶۸
مسعودی،عباس:۱۱۹-۱۲۵-۳۰۵
مسعودی،محمدعلی:۱۶۰
مشار،یوسف(مشاراعظم):۵۹-۶۷-۶۸-۲۲۳-۲۳۶تا۲۳۸-۲۸۹-۲۹۰-۲۹۶-۳۳۲-۳۹۲
مشایخی،مهدی:۳۱۳
مشایخی،مهندس:۳۷۳
مشیر،مرتضی(دکتر):۲۵
مصباح زاده،مصطفی(دکتر):۲۹-۱۱۹-۳۰۸-۳۱۰
مصدق،احمد(مهندس):۳۱-۲۷۹-۳۲۳
مصدق ضیاء،اشرف۳۱-۱۲۰
مصدق،(ضیاء السلطنه ظهیرهمسرمصدق):۳۱-۲۵۷

مصدق،خدیجه(دخترمصدق):۳۱
مصدق،غلامحسین(دکتر):۳۱-۱۲۰-۲۸۲
-۳۲٤-۳۲۹-۳۵۲-٤۳٤
مصدق،محمد(دکتر،مصدق السلطنه) دراکثر
صفحات
مصدق،منصوره(دخترمصدق):۳۱
مصدق(نجم السلطنه،مادرمحمدمصدق): ٥-
۳۰
مصدق،هدایت(پدردکترمصدق):٥-۳۰
مصوررحمانی(سرهنگ):۲۱٥-۲۰۰-۳٦٦
-٤۲۰
مصوررحمانی،مرتضی:۸۱-۲٦
مظفری،(سرلشگر):٤۰٤-٤۰٥
معاش:۲٤٥-۳۲٥
معتمدالسلطنه:۲۰۷-۲۱۳-۲۳۷-۲٥٥
معتمدماوندی،ابوالمکارم:۱٦
معتمد،ناصر(مهندس):۱۸-۲۷
معتمدی،علی:۳۹۸
معدل شیرازی،لطفعلی:۹٦-۱٤۱
معظمی،عبدالله(دکتر):۸-۹-۱۰٤-۱۱٦
-۱۷۲-۱۷۳-۲۲۳-۲۲٦-۲٤۰-۲۹٦-
۲۹۷-۲۹۹-۳۰۰-۳۰۷-۳۰۸-۳۱۰-
۳۱۷-۳۲۰-۳۲۱-۳۲٤-۳۳۲-۳۳۳-
۳۳٥-۳٤۷- ۳۹۷-٤۲۱-٤۳٤-٤٥۰
-٤٥۱-٤٦۸- ٤٦۹
معینیان،نصرت الله:۲۷۸
مغروری،حسینعلی(سرتیپ):٤۰۳
مفتاح،عبدالحسین:۳۱٥-٤۱٦-٤۱۸تا٤۲۰
مقدم،محمدعلی:٤۰٤-٤۰٥
مکری،محمد(دکتر):۲۳
مك کلور:۲٤٤
مك گی:۱۷٤
مکی،حسین:۸-۱٦-۲۷-۲۸-٥۱-٥۲-
٥۹-٦۰- ٦۲-٦٦-۸۱-۸٤-۹۰-۹٦-
۱۰٤-۱۰٦-۱۱٦-۱۲۹تا ۱۳۲-۱٤۲
تا۲۳٦-۲٤٥-۲٥٤-۲۸٦-۲۷۰-۲۷۲
-۲۷۹-۲۸۰-۲۹۰-۲۹٦-۳۲٤-۳۳۲تا
۳۳٤-۳۳٦-۳٤۰-۳٤۱-۳٦۸-۳۸۱-
۳۸۹-۳۹۳-۳۹٤-۳۹۷-٤۰۲-٤۰۹-
٤۱۲-٤۳۳-٤۳٤-٤۳۹-٤٥۸-٤٦۰-
٤٦٦-٤۷۰-٤۸۳
ملك‌مدنی،هاشم:۱٤۱-۱٥۲-۱٥٤-۲۹٦-
۳۳٥
ممتاز(سرهنگ):٤٥۹
ملکی،احمد:٥۲-٥۹-٦۹-٤٥٤
ملکی،خلیل(دکتر):۱۰۰-٤٤۰-٤٤۹-
٤٥۱تا٤٥۳-٤٥٦-٤٦۷-٤۷۰
ملکی،مسعود(دکتر):۱۸-۱۲
منزه(سرتیپ):۳٤۷-۳٥٥-۳٥۹تا۳٦۱-
۳٦۳- ۳۷۷
منشی زاده:۳۹٦
منصور،حسنعلی:۲۷٥
منصور،رجبعلی،منصورالملك:٦۹-۷٤-۷٥-
۷۹-۲٥٥-۲۷٥-۳٦٤
منوچهری(شاعر):۲۱۳

مورگان:۲۴۲
موریس(وزیرخارجه انگلیس):۱۶۱
موزه، میرزاعلی اکبرخان:۳۰
موسوی، سیداسدالله: ۳۲۶-۳۴۲
مولوتف:۲۷۳-۲۷۴
موسولینی:۱۷۸
مهبد:۲۰۵-۲۵۴
مهتدی،دکتر):۲۶۵-۳۹۵-۳۹۹-۴۱۰
مهدی نیا،جعفر:۲۶۵-۲۷۶
مهران،مجید:۴۳
مهربان،رسول: ۲۶- ۴۰۳
مهنا(سرلشگر):۳۴۷-۳۸۱-۳۹۸
میدلتن:۱۸۴-۲۳۴-۲۳۵
میراشرافی،سیدمهدی:۱۸۲-۱۸۴-۱۹۲-
۱۹۳-۲۰۶
-۲۲۲-۳۱۷-۳۳۴-۳۵۳-۴۵۵-۴۶۱
میرزاشهاب(پدردکتربقائی):۱۵۵
میرسپاهی،اسدالله:۳۶۵
میلانی،(آیت الله):۲۴۵
میلانی،سیدابراهیم:۲۳۹-۳۶۸-۳۶۹
میلیسپو(دکتر):۲۸۴-۴۳۳
میمندی نژاد(دکتر):۱۸-۲۹
مین باشیان،فتح الله(ارتشبد):۲۱۳

ن

نادرشاه:۴۸۰
نادری(سرهنگ):۳۵۱-۳۵۸-۳۶۸-۳۶۹
ناصری،فرج الله:۱۸
ناصری،قلی:۳۱۷
نائینی،مهدی:۲۸
نجاتی(سرهنگ):۲۱۵-۲۴۳-۴۵۳
نجم،ابوالقاسم(نجم الملك):۱۰۵-۱۱۶-۲۴۵
نجمی،ناصر:۱۷-۶۰-
نجیب(ژنرال):۳۵۳-۳۷۱-۳۹۷
نخشب،محمد:۲۶تا۲۸
نریمان،محمود:۵۹-۶۷-۸۳-۸۴-۱۴۷-
۱۵۹-۱۶۴-۱۶۶
نصرتیان:۱۶۳-۱۶۸-۱۷۰-۳۹۳
نصیری،محمد(دکتر):۳۴۱
نصیری،نعمت الله(ارتشبد):۳۱۵
نقدی(سرهنگ):۳۲۴
نواب،حسین:۱۱۹-۱۲۷-۱۲۸-۲۴۰
نواب صفوی:۴۰۰-۴۰۳-۴۳۳-۴۳۴
نوبخت،حبیب الله:۲۰-۱۴۲
نورکرافت:۱۱۱
نورنبرك:۴۲۴
نوری اسفندیاری:۲۶۷
نوری،آقاشیخ بهاءالدین(آیت الله):۱۸۶
-۲۷۹ -۳۲۳-۴۰۳-۴۱۲
نوری شاد(سرهنگ):۱۳۴-۱۶۵
نیکپور،عبدالحسین:۳۰۵

و

وارسته،محمدعلی:۱۰۴-۱۱۶
وارن:۴۱۲-۴۱۳
والاتبار،حشمت الدوله:۳۰۷-۳۱۱-۳۱۷-

۳۱۸-۳۲۰-۳۳۶
والانژاد،محمود:۵۶
والی،علی(سرتیپ):۳۳۶
واعظ،حاج میرزاعبدالله:۱۸۶
وثوق،احمد(سپهبد):۲۰۶-۲۲۲-۲۲۳-
۲۲۹- ۲۵۵
وثوق،حسن(وثوق الدوله):۳۱-۴۲-۸۵-
۲۶۱-۲۷۵
وثوق الدوله،(ورثه):۲۷۵
وثوقی،ناصر(دکتر):۱۱۰-۱۱۲
وخشوری،حمید:۶۰
وکیل،سیدهاشم:۲۷۰-۲۷۲
وکیل الملك:۱۴۵
ویلز:۴۵۵

هـ

هاشم میرزا:۲۷۹
هاشمی،حایری،سیدعلی:۲۷۸
هایزر(ژنرال آمریکائی):۳۰۹
هدایت،صادق:۱۱۲-۳۴۹
هدایت،کمال:۱۴۰
هدایت،مخبرالسلطنه:۸۵
هدایتی،محمدعلی(دکتر):۸۴
هرمن:۱۳۱-۱۳۴-۱۶۰-۲۴۶-۳۹۲-
۴۳۱-۴۴۷
هژیر،عبدالحسین:۷-۵۴-۵۸-۵۹-۶۲-۶۳
-۶۶-۶۸-۸۰-۸۱-۱۴۸تا۱۵۰-۱۶۷-
۱۷۶
هلمن:۲۴۶
همایونی،فضل‌الله(سرلشگر):۲۰۷
همایونی(مهندس):۲۸
هندرسن:۲۰۹-۲۱۳-۲۳۵-۳۹۰-۳۹۶-
۴۲۲-۴۲۵-۴۲۹-۴۳۹-۴۴۳
هندی،نورالدین:۴۵۰
هومن،احمد:۲۳۶
هیتلر:۳۱۱-۱۷۸-۴۸۰
هیئت،علی:۴۴۱

ی

یاوری،(سرهنگ):۲۱۵-۳۲۵
یزدان پناه(سپهبد):۹۸-۱۴۴-۱۵۵-۱۸۵
-۱۸۷-۱۹۳-۲۲۲-۲۲۵
یزدی،مرتضی(دکتر):۴۰-۴۴۸-۴۵۸
یکتائی،مجید: ۱۸-۲۱-۲۸-۲۹
یگانه، محمد(دکتر):۱۲۸

یادآوری: عکس و اسامی اعضای دولت مصدق و همکارانش درصفحات ۵۰-۱۰۲-۲۵۱-۲۵۲ - اسامی فامیلهائی که درشرکت نفت جنوب سهم داشته اند- درصفحه ۱۱۵- اسامی نمایندگان مجلس وروزنامه نگاران متحصن درمجلس درصفحه ۱۳۷- اسامی نمایندگان مجلس عضو نهضت ملی درصفحه ۲۰۰- اسامی افسران سازمان گروه ملی درصفحه ۲۱۷- اسامی نمایندگان مستعفی مجلس دوره هفدهم درصفحات ۴۶۸و۴۶۹ به چاپ رسیده است.

فهرست اسامی جلد هفتم

آ

آبتین،علی: ۱۰۰-۱۹۵-۴۵۴

آتابای،ابوالفتح: ۱۱-۶۲-۶۳-۱۴۲

آجودانی،احمد (سرتیپ): ۴۰۳

آچسن: ۳۰-۳۵-۷۷-۱۷۳

آذر،مهدی (دکتر): ۵۵

آرامش،احمد: ۱۸-۳۸

آرمیتاژ: ۲۸۴

آزاد،عبدالقدیر: ۲۱۳-۴۱۹

آزموده،اسکندر (سپهبد): ۲-۴۵-۴۹-۵۰

آزموده،حسین (سپهبد): ۶۱-۱۵۷-۱۶۸-۳۲۸تا۴۱۹

آزمین (سرهنگ): ۳۳۱-۴۰۲

آشیل (پدرارنست پرون): ۱۴

آصفی،غلامرضا (مهندس): ۲۶۸

آقاخان کرمانی: ز

آقایان،نی نی: ۴۶۰

آقایان،زاره: ۴۶۰

آنتونی کومو: ۱۰۴

آندره تالی: ۱۲۶

آیرم (سرلشگر): ظ

آیرملو (سرتیپ): ۴۳

آیرون سایدز (ژنرال): ۲۹

آیزنهاور: ۱۸-۱۹-۲۱-۳۳-۳۴-۳۹-۴۰-۴۷-۵۵-۷۵-۸۳-۱۱۰-۱۱۵-۱۲۰-۱۲۲-۱۲۶-۱۵۰-۲۱۳-۲۳۷-۲۸۷-۳۱۵

الف

اتابکی،رحمت: ۲۷۹

اتحادیه،عطاء الله: ۲۳۱-۲۴۴

اتلی: ۳۸

احتشام الدوله: ۲۰۳

احمدزاده دهقان،میرزااسدالله ۴۵۶

اخوی،حسن (سرلشگر): ۴۲-۴۴-۴۷-۴۸

اخوی،علی اکبر (دکتر): ۴۰۵

ادواردساپلیه: ۱۲-۱۹۷

ادواردد ونالی: ۸۱-۳۱۶-۴۱۰

ارباب مهدی یزدی: ۱۶۲

ارفع (سرلشگر): ۱۹۴-۴۵۳

ارفع،مرضیه: ۴۵۳

ارفع،میرزارضاخان: ۴۵۳

ارفع،یوسف خان: ۴۵۳

ارفعی،سلطان جلیل خان: ۴۵۳

ارنست پرون: ۹-۱۴-۳۰-۳۲-۴۱-۴۳-۶۹-۱۰۴-۱۱۳-۲۸۸-۴۴۱

استالین: ۸۶-۱۰۸-۱۱۵

استراوسکی: ۱۹۲

استوکس: ۳۵-۲۵۰

اسدی.سلمان: ۴۵۱

اسدی،علی اکبر: ۴۴۵تا۴۴۷-۴۵۰-۴۵۱

اسدی،محمدولی؛ مصباح السلطنه: ۲۸۲-۴۴۵-۴۵۰

اسفندیاری،محتشم السلطنه: ۴۴۶ -۴۴۹

اسکندری،(ستوان): ۴۷

اسکندری،عباس: ۴۵۳

اسمیرنوف: ۴۴۷تا۴۴۹

اسنو: ۲۳۷

اشتری،میرزااحمدخان: ۴۵۰

اشرفی،(سرهنگ): ۸-۹-۱۵-۱۷-۴۲-۴۷-۴۹تا۵۱-۹۰-۱۰۷

اعتضادالسلطنه: ۴۲۹

اعلم،رشید: ۷۲

اعلم،مظفر: ۶۰تا۶۸-۷۱-۷۲-۱۴۱-۱۴۳

افخمی (سرلشگر): ۳۴۸

افشار،ایرج: ۲۸۱-۴۵۴

افشارپور،محمود (سرتیپ):۳۲۸
افشارطوس(سرلشگر):۳۸-۱۷۹-۱۹۷-
۲۷۹-۳۶۷-۳۶۹-۳۷۵
اقبال،منوچهر(دکتر):ش-ط-۲۶۴-۲۶۶
اکبری،نبی الله:۱۵۷-۲۵۸
البرز،عباس(سرتیپ):۴۲۶-۴۵۰
اللهیاری(سرهنگ دوم):۳۲۸
الموتی،مصطفی(دکتر):د- ر- ز- س- ش-
ص-ط-ظ-ع-۷۸-۴۶۹
امامی،احمد(دکتر):۴۰۴
امامی،جمال:۸۵-۲۱۴-۲۳۰-۲۴۲تا۲۴۴
-۲۷۹-۲۸۶
امامی سیدحسن،(دکتر- امام جمعه تهران):
۵۵-۱۵۷
امیرانی،علی اصغر:۲۷۹
امیراحمدی(سپهبد):۱۹۴
امیرافضلی،اسماعیل خان(سرلشگر):۱۹۳
امیرخیزی:۴۵۶
امیرعلائی،شمس الدین(دکتر):۱۴۵-۱۴۶
امیرعلائی،فتح الله:۸۱
امیرقهاری،هوشنگ:۸۸
امیرکبیر،میرزاتقی خان:۴۳۷
امین الدوله:۲۰۹-۲۱۰
امینی،ابوالقاسم:۱۲تا۱۴-۱۹-۲۶-۲۷-
۴۳-۲۰۸
امینی،علی(دکتر):۱۸-۲۷-۱۲۲تا۱۲۴-
۱۷۹-۱۹۶-۲۰۷تا۲۴۷-۲۵۰-۲۵۳-
۲۵۶-۳۷۳
امینی،محمود:۲۱۰
امینی،نصرت الله:۱۶۶-۳۳۰
انتظام،عبدالله:۵۵-۷۲-۱۴۶-۱۹۶-۲۲۸
-۲۴۶-۲۴۸
انتظام،نصرالله:۳۹-۲۲۸-۲۴۶-۴۴۶-
۴۴۸-۴۴۹
انصاری(قاضی):۴۰۳-۴۰۴
انصاری،علیقلی خان:۴۳۷
انگجی،سیدمحمدعلی:۳۷۲
انوار،سیدیعقوب:۴۴۹
انوری،منصور:ر - ع -
ایادی،عبدالکریم(سپهبد):۴۳۶
ایدن:۳۰-۳۳-۲۲۸-۴۶۳
ایروانی(سرتیپ):۲۷۷

ب

باتمانقلیچ،نادر(سپهبد):۲۰-۴۲-۴۳-۴۷-
۴۸-۵۰-۸۰-۸۱-۹۵-۱۰۶-۱۳۶-۲۰۰
-۲۱۲-۲۶۹
باراتوف:۱۹۲
بارنر:۱۴۳
باری روبین:۱۳۱
بازرگان،مهدی(مهندس):۸۲-۲۶۳-۲۶۴-
۴۷۰
باعر،فائق(عراقی):۶۴
باهری،محمد(دکتر):۲۴۶-۲۶۸
بایرود:۴۶۲
بختیار،تیمور(سپهبد):۲۰-۲۲-۳۶-۷۷-
۱۰۲-۱۳۵-۲۱۲-۲۱۳-۲۷۲-۳۲۸-
۴۰۶
بختیار،شاپور(دکتر):۱۴۳-۱۵۵-
بختیاری،ابوالقاسم:۳۸
بختیاری،سرداراسعد:ظ
بختیاری،عباس:۴۴۲
برایان پینگ:۷۵-۱۷۲
بروجردی،حاج آقاحسین(آیت الله):۱۲۲تا
۱۲۴-۱۳۹-۱۴۸-۱۶۵-۲۱۲-۲۶۴-

٤٢١
برومند،ادیب:٤١٣
بریگیته(تروریست)٤٣٥
بزرگمهر،اسفندیار:٢٠٥
بزرگمهر،جلیل(سرهنگ):٤٠٢تا٤٢١
بزرگ نیا:٢١٣-٢٢٤
بشیرفرهمند،علی اصغر:٦-٩٣-١٨٧-١٨٨
بصیردیوان،ابوالحسن خان:١٩١-١٩٢
بقائی،مظفر(دکتر):١٠-١٧-٥١-٨٥-١١٧-١٢٢-١٩٥-١٩٩-٢٠٧-٢١٢-٢١٣-٢٢٨-٢٦٦-٢٧٧-٢٧٨-٣٠٠-٣٦٩
بلاری(سروان):٤٩
بن بلا:١٦٩
بنی احمد،احمد:٤٧٠
بنی صدر،ابوالحسن:٢٠
بوذرجمهری(سرلشگر):٩٩
بوشهری،مهدی:٢٥
بولارد:٤٤٧تا٤٤٩
بهار،ملك الشعرا:١٥٢-٤٤٥
بهبودی،سلیمان:١٢-١٣-٤٣-٨٥-٤٤٦
بهبهانی،سیدمحمد(آیت الله):٧٨-١٠٣-١٢٢-١٤٠-٢٠٢-٢٥٦
بهبهانی،جعفر:٢٥٦
بهرامی،دبیراعظم:٤٤٢
بهرامی،عبدالله: ط
بهزادی،سیاوش(سپهبد):٤١-٤٣
بهمنش(سرگرد):٤٣
بهنود،مسعود:٧٨-١٠٧-١٦٥-٢١١-٢٤٥
بیات،مرتضی قلی خان،سهام سلطان:٢١٤-٢٣٠-٢٣١-٢٤٤-٢٥١
بیدل،اسمیت:٧١-٧٧-٤٦٢-٤٦٨
بیکدلی(سروان):٤٢٧-٤٢٨

پ

پاکروان(استاندارخراسان):٤٤٥-٤٥٠-٤٥١
پایپوس،کلنل انگلیسی:١٩٤
پتراکراوزه(تروریست):٤٣٥
پرسی لرن،سر:٢٨٢-٢٩٢
پناهی،ابوالقاسم:١٤٦
پورسرتیپ،فتح الله:٢٠٢
پورشریف(سرهنگ):٢٧٧
پهلبد،مهرداد:٤٥٨تا٤٦٠
پهلوان،همت(سرتیپ)١٠٦
پهلوی،اشرف(شاهدخت):١٠-١٩-٢٢-٢٥-٢٧-٣٣-٣٧-٤٣-٥٦-٧٩-١١٢-١٧٢-١٧٤-١٨٣-٢١٧-٢٧١-٢٨٤-٣١٦-٤٢٧-٤٥٧-٤٦٠-٤٦٢
پهلوی،تاج الملوك(ملکه مادر):١٠-١٩-٦٩-١٩٦-٢٨٤-٢٨٥-٤٢٦-٤٢٧-٤٥٧
پهلوی،رضاشاه ح- ش -٦-١٠- ٣٥- ٤١-٥٤-٥٨-٥٩ -١٣٥تا١٩٧-٢١٣- ٢٨٢ تا٢٩٣-٣١٣تا٣٥٧-٣٧٣-٣٨١- ٣٩٣-٤١٧تا٤٣٩-٤٤١تا٤٧٠-
پهلوی،رضاشاه دوم:١٧٧-٤٣٦
پهلوی،شمس(شاهدخت):٥٨-١٨٥-٤٥٧-٤٥٨
پهلوی،شهناز(شاهدخت):١٩٦-٢٧٠-٢٧١
پهلوی،عبدالرضا(شاهپور)١٤٨-٢٨٤-٤٠٨
پهلوی،علیرضا(شاهپور):ظ -٥٤-٢١٣-٤٥٤
پهلوی،غلامرضا(شاهپور):٤٢٥-٤٢٧

پهلوی، فاطمه (۴۵۵-۴۵۹
پهلوی،فرح(شهبانو):۱۰۴-۴۳۳-۴۳۴
پهلوی،فوزیه(ملکه):۹-۱۱-۲۶-۳۴-۵۴
-۶۲-۷۱-۷۲-۷۴-۱۰۴-۱۱۱-۲۶۷-
۲۸۵-۴۵۹
پهلوی،محمدرضاشاه: اکثرصفحات
پیام یار،میرزاعبدالرزاق:۴۵۶
پیچ:۲۳۷
پیراسته،مهدی(دکتر):۹۱-۲۰۵
پیربلاتشه:۲۷۲
پیرنیا،حسن،مشیرالدوله:۳۹-۱۵۲-۱۸۱-
۲۷۹-۲۸۱-۲۸۲-۲۸۴
پیرنیا،حسین(دکتر):۲۰۲-۲۳۱-۲۴۵-
۲۷۹-۴۲۸
پرنیا،حسین،مؤتمن الملك:۳۹-۲۱۱-۲۸۲
پیشه وری،میرجعفر:ظ-۲۴۳-۳۷۶-۳۷۷

ت

تاراچند،(دکتر):۱۶۷-۲۲۷
تدین،سیدمحمد:۱۹-۴۵۰
ترومن:۲۱-۳۲-۳۵-۳۸-۷۷-۱۱۵-
۱۲۰-۱۲۷-۱۵۰-۱۶۶-۱۹۴
تفرشی،علی اکبر:۱۵۷-۳۶۳
تفضلی،محمود:۳۴-۱۰۳-۱۶۷
تقی زاده، سیدحسن:۴۲۲-۴۲۳-۴۲۵
-۴۴۰-۴۴۲-۴۵۴
توکلی(سرهنگ):۴۴
تیمورتاش،عبدالحسین:۱۵۸-۱۹۳-۲۸۳
-۴۳۹-۴۴۰-۴۴۳-۴۵۰-۴۵۱
تیموری:۴۲۷

ج

جاوید،سلام الله(دکتر):۴۵۶
جاویدپور:۸۹
جرج،کارول(سرهنگ):۱۹
جرنگان:۱۶۶-۱۶۷-۳۰۰-۳۵۷-۳۸۵
جزایری،شمس الدین(دکتر):۲۴۶
جعفربای(سرتیپ):۴۷-۴۳۵
جعفری،جواد:۴۲۷
جعفری،رضا:۲۶۳-۲۶۴
جعفری،شعبان:۸۳-۱۰۲
جعفریان،محمود:۱۲۴
جلالی(سرهنگ):۱۲۴
جلالی موسوی:۲۸
جلالی نائینی:۲۷۸
جم،فریدن(ارتشبد):۴۶۹-۴۷۰
جم،محمود:۴۴۵
جمال الدین واعظ:ز
جمال زاده،محمدعلی:ر- ژ - ۴۲۳
جمعه،حسام الدین(وزیرکشورعراق):۶۶
جم نژاد(سرگرد):۴۱
جوادی،سرلشگر:۳۹۱-۳۹۳
جوانشیر،م:۳
جواهرلعل نهرو:۱۶۶-۱۶۷-۳۰۰-۳۵۷-
۳۸۵
جهانبانی،امان الله(سپهبد):۱۹۴
جهانبانی،حمید(سروان):۸۸
جهانبانی،محمدحسین:(سرتیپ):۲۲۲
جهان بین(ستوان):۴۸
جهانسوزی،محسن: ظ
جهانگیر،نصرالله:۲۳۱-۲۴۵
جیمزبرنر:۱۲۷
جیمزبیل:۱۷۵

چ

چارلی چاپلین:۳۵۵-۴۱۹

چرچیل،وینستون:۱۸-۱۹-۲۵-۳۲-۳۴-۳۵-۳۹-۴۰-۷۶-۷۷-۸۰-۱۲۰-۱۲۲-۱۷۲-۲۲۸-۲۳۷-۲۴۱-۳۳۵

ح

حاج رضائی،طیب:۱۰۲
حاج سیاح:ص
حاج عظیمی:۲۷۶
حافظ:ت - ز
حائری:۶۹
حائریزاده،سیدابوالحسن:۱۲۲-۲۰۲-۲۰۷ - ۲۱۲-۲۴۲-۲۴۵-۲۶۶-۲۷۷-۳۰۰
حجازی(ارتشبد):۱۸۴
حسابی،محمود(دکتر):۲۴۴-۲۵۵-۲۶۴-۳۷۳
حسیبی،کاظم(مهندس):۹۱-۹۲-۱۱۸-۲۲۹-۲۴۵-۲۶۴-۲۷۴
حقشناس،جهانگیر(مهندس):۱۷-۴۵-۴۷-۵۳-۴۱۱
حکمت،رضا،سردارفاخر:۱۵۳-۴۵۲
حکمت،سعید(دکتر):۲۰۱
حکمت،علی اصغر:۲۲۷
حکیمی،ابراهیم،حکیم الملک:۲۲۷-۴۵۴
حمیدی(سپهبد):۴۷-۵۰

خ

خاتم،محمد(ارتشبدخاتمی):۱۱-۳۷-۵۷-۷۳-۴۵۴-۴۵۵-۴۵۶
خاتم،خانم:۴۵۴-۴۵۶
خازنی:۹۲
خانباباتهرانی،مهدی:۴۳۳
خداداد،حاجی خان:۳۰۲
خدایارخان(سرلشگر):۳۱۳
خدیوی(سرتیپ):۱۳
خردمند(سرهنگ):۴۳-۴۴
خروشچف:۱۲۴
خزاعی،محمدعلی(سرتیپ):۳۲۸
خزعل،شیخ: ظ
خسروانی،پرویز(سپهبد):۸۳-۳۵۴-۳۵۷
خسروانی،شهاب:۲۰۹-۳۵۷
خسروپناه،فرهنگ(سرلشگر):۴۸تا۵۰
خسروی:۷۱
خلعت بری،ارسلان:۲۴۶-۲۴۷
خلعت بری(سرهنگ):۲۰۳
خلیل(عراقی)۶۴
خلیلی،شاعرافغانی:ج
خمینی،روح الله(آیت الله):ط -۳۵-۱۴۸-۱۸۵-۴۷۰
خواجه نوری،ابراهیم:ص - ۱۹
خواجه نوری(سرهنگ):۲۰۰
خواجه نوری،غلامرضا:۱۷۹
خواجه نوری،نظام السلطان:۵۸-۶۳-۶۸-۶۹-۷۱-۷۲-۸۳-۱۱۳-۱۴۶-۲۸۴
خیام:ث
خیرخواه(سرگرد) ۳- ۴۷

د

دادستان(سرلشگر):۵۰-۴۱۲
دادمرز(دکتر)۱۱۲
دارا،عبدالاحد:۶۳-۶۴-۶۷
دارسی،ویلیام:۱۲۹
دالس، برادران:۱۸-۱۹-۲۲- ۲۵-۲۷-۳۵-۷۶-۹۷-۱۰۴-۱۰۹-۱۱۵-۱۲۱-۱۲۷-۲۰۶-۳۱۶
دانش(سرهنگ):۴۵
دانشیان،غلام یحیی:۳۷۶-۴۲۷
داور،علی اکبر:ظ - ۳۴۶-۴۲۳

داورپناه(سروان):۳-۶-۷-۱۱-۸۷-۹۳-
۱۰۸-۱۴۹-۱۷۹
دبیران:۹۲-۹۹
درخشش،محمد:۲۴۰-۲۴۵-۲۵۶
درگاهی:ظ
دره شوری،ابراهیم:۲۱۶
دشتی،علی:۴۴۹
دفتری،عزت:۹۳
دفتری،محمد(سرلشگر):۳-۷-۸-۴۴تا۵۲
-۷۹-تا۹۵-۱۰۰-۱۰۶-۱۰۷-۱۸۶-
۲۰۰
دلدم،اسکندر:۱۲۷
دنیس رایت:۲۳۰
دون بروت:۲۳۱
دهخدا،علی اکبر(علامه):۱۶۳-۱۸۳-
۱۸۴
دها،حسین:۲۷۱
دهستانی،یدالله:۲۴۴
دهقان،احمد:۴۵۳
دهقان،ج:۴۵۷
دیوان بیگی:۲۴۳-۲۴۴-۲۵۱-۲۵۳

ر
رابین زاینر:۳۲
رابین،زهنر:۳۰-۳۱
راجراستیونس:۲۳۰
راجرکوپر:۱۰۹
راس:۳۲۰
رائد،جعفر:۶۸
رجبی،داود(مهندس):۳۶۶-۳۷۲-۳۷۳-
۴۱۶-۴۱۷
رحیمی،عزیزالله،(سرتیپ):۴۲-۸۱-۸۲
رحیمی،مهدی(سپهبد):۱۰۹
رختداری،حسن:۴۴۱
رزم آرا،حاجیعلی(سپهبد):۲۴-۱۹۴-۱۹۵
-۲۱۱-۲۴۱-۲۴۷-۲۷۲-۲۷۷-۲۹۳-
۳۱۴-۴۲۷تا۴۳۰
رستگار،نادر:۱۱۷
رشتی،سردارمنصور:۲۸۲
رشیدیان،برادران:۱۸-۲۱-۳۱-۳۲-۳۸تا
۴۱-۴۷-۷۵-۷۶-۸۲-۸۳-۱۲۳-۴۶۰
رضازاده،قشقائی:۲۱۶
رضوی،احمد(مهندس):۱۷-۲۸-۸۸-۸۹-
۹۲-۹۳-۹۶-۱۰۷-۳۶۶-۳۷۲تا۳۷۶
رفیع زاده،منصور:۴۳۶
رکنی(سرگرد)۴۷
روحانی(سپهبد):۷۹-۸۸-۳۲۶
روحانی،فواد(دکتر):۱۶-۳۸-۱۷۵-۱۸۸
-۲۳۱-۲۴۴-۲۴۵-۳۲۰
رودکی:۱۶۸
روزبه،خسرو:۸۵
روزولت،کرومیت:۱۹-۲۰-۲۲-۲۵-۳۱تا
۴۱-۷۱-۷۶-۷۷-۸۰-۱۰۴-تا۱۲۵-
۲۰۵
رولن:۲۳۷-۳۱۲
ریاحی،تقی:(سرتیپ):۱تا۸-۱۶-۱۷-۴۱
تا۵۶-۸۰-۸۴-۸۹تا۹۱-۱۰۲-۱۱۸تا-
۱۲۶-۱۹۷-۱۹۸-۲۰۰-۲۰۴-۲۹۸-
۳۳۱-۳۴۳-۳۵۷-۳۶۰-۳۶۶-۳۶۸-
۳۷۰-۳۷۹تا۳۸۱-۳۸۶تا۳۹۹-۴۰۲-
۴۱۶
ریبر:۲۳۱
ریزر(سرهنگ آمریکائی):۱۹
ریچاردهلمز:۱۲۱

ز

زاهدی،ابوالقاسم:۲۰۲
زاهدی،اردشیر:۲۹-۴۷-۵۶-۷۸-۱۰۱-۱۰۲-۱۱۶تا۱۱۸-۱۹۱-۱۹۶-۱۹۹-۲۰۲-۲۰۴-۲۰۷-۲۱۱-۲۶۵-۲۷۰تا ۲۷۲-۲۷۹
زاهدی،فضل الله،سپهبد(بصیردیوان): در اکثر صفحات
زاهدی،نصرالله(سرتیپ):۱۹۱-۱۹۶
زندکریمی(سرلشگر):۴۲تا۴۴-۴۷تا۴۹
زنگنه،احمد(مهندس):۲۴
زنوزی،بهلول:۱۷-۶۹
زهری،علی:۱۷-۳۶۹
زیرك زاده،احمد(مهندس):۱-۲-۱۷-۴۳-۴۵-۴۷-۹۱-۹۲-۹۶-۱۱۸
زیمرمن:۲۵-۲۰۵-۲۰۶

ژ

ژرادوویلیه:۲۲-۶۱-۸۱-۱۰۲-۱۱۳-۴۱۴
ژرژمك کی:۱۶۲

س

ساعد،محمد:۴۳۱-۴۴۸
سام،نال:۷۶
سپه پور(سرتیپ):۱۱
سپهدار:۳۱۳-۱۸۱
سپهر،ذبیح(دکتر):۱۰۲-۱۰۵
سپهر(سرگرد):۴۹
سپهر(سروان):۴۹
سجادی،رضا:۲۰۵
سدان:۲۳۰
سرجان کدمن:۴۲۳
سررابرت کلایو:۴۳۹
سررشته(سرهنگ):۵۱
سرمد،صادق:۲۶۴
سعدی:الف- ث - ۲۸۴
سلجوقی،فضل الله:۴۱۱
سلیم اللوزی:۱۷۰
سلیمانی،ستار(ستوان):۳۲۶
سمیتقو:ظ- ۱۹۰
سنجابی،کریم(دکتر):۷-۴۳-۸۴-۹۱-۱۶۲-۱۸۴-۲۲۷-۳۵۱-۳۷۲
سوکارنو:۱۶۱-۱۶۸
سهرابی،تقی:۲۰۲
سهیلی،علی:۴۷-۱۲۸-۲۴۶-۴۴۲-۴۴۷-۴۴۹-۴۵۱-۴۵۲
سیار،غلامعلی(دکتر):۱۸۷
سیاسی(سرتیپ):۴۸-۵۰-۵۱-۱۳۶
سیاسی،علی اکبر(دکتر):۲۲۴-۲۶۳-۴۱۴
سیامك(سرهنگ):۴-۳۲۸
سیاهپوش:(سرتیپ):۴۴
سی،ام-وودهاوس:۲۹-۳۱-۳۸-۳۹-۷۶-۱۷۸
سیدامیر(نوکرارنست پرون):۱۵
سیف افشار:۲۰۱-۲۰۲
سیف پورفاطمی(دکتر):۱۵۸
سیکل(دکتر):۲۴۷

ش

شاپور،ریپرتر:۳۲-۱۰۴
شادمان،فخرالدین:(دکتر):۲۲۸-۲۴۶

شادمهر(سرگرد):۴۳
شاه بختی،زکریا(سپهبد):۲۷-۱۹۵
شاهرخ،بهرام:۴۵۱
شاهرخشاهی(سرهنگ):۲۰۰تا۲۰۳
شاه عباس:ژ
شاهقلی(سرهنگ):۳۳۱
شاهنده(سرتیپ):۸۹
شایانفر،(سرتیپ)دکتر:۴۱تا۴۳
شایگان،علی(دکتر):۱۷-۲۸-۵۳-۹۱تا
۹۶-۱۰۱-۱۶۵-۱۸۰-۲۲۷-۲۴۸-
۳۱۵-۳۶۴-۳۶۶-۳۷۲-۳۷۵تا۲۷۷
شجاعیان(ستوان):۳-۶-۸۸
شجیعی،مستشار:۴۰۳
شرافتیان:۱۶۹-۱۸۱
شریعت رضوی:۲۱۳-۲۲۴
شریف امامی،جعفر(مهندس):۹۴تا۹۶-
۲۰۴-۲۴۴-۲۵۱-۲۵۴-۳۷۰
شروین(دکتر):۲۷۶
شعبانی،علی:۱۸۶
شعری(سرتیپ):۱۹۵
شفیق،بانو(اشرف پهلوی):۲۷
شقاقی،حصن الدوله:۴۴۳
شقاقی،سروان:۴۷-۱۰۹
شکوه الملك:۴۵۲
شمشیری،حاج حسن:۱۳۴
شوارتسکف(ژنرال آمریکائی):۱۹-۲۰-۲۲
-۲۷-۳۴-۳۷-۵۶-۷۹-۱۱۱-۱۲۶-
۱۲۷-۲۲۴-۳۱۶-۳۱۷
شورمن:۸
شوشتری،سیدمحمدعلی:۲۰۳-۳۵۲
شهیدزاده،علی:۳۸۶-۳۸۹-۳۹۱-۴۰۲-
۴۰۳
شهرستانی(آیت الله):۱۱-۶۰-۶۵-۶۸
شیبانی حبیب الله(سرلشگر):۱۹۲-۲۸۲
شیخ الاسلامی،جواد(دکتر):۴۲۲-۴۳۷
شیخ خزعل:۱۹۲-۱۹۷
شیروانی،حمید(سرتیپ):۳۲۸

ص

صادق،حسین:۱۷-۶۹-۷۱
صادق،صادق،مستشارالدوله:ص
صارم الدوله:۱۹۲-۴۴۰-۴۴۱
صالح، اللهیار:۳۹-۶۹-۷۰-۹۷-۱۴۴-
۱۴۴-۱۴۶-۱۴۷-۱۴۹-۱۵۴-۱۶۰-
۳۲۰-۴۱۱-۴۱۲-۴۱۳-۴۲۱-۴۶۲-
۴۶۸-۴۶۹
صالح،جهانشاه(دکتر):۲۶۴
صالح علی پاشا:۲۳
صالح یارمحمد:۴۴-۸۹
صبحی دفتری،محمود:۶۶
صحت،توپچی (سرهنگ):۴۳
صدر،حسن:۲۱-۱۶۸-۱۸۰-۳۸۶-۳۸۹-
۳۹۱-۴۰۲-۴۰۳-
صدر،محسن،صدرالاشراف:۶۸-۱۵۴
صدیقی،غلامحسن(دکتر):۸-۵۵-۸۹-۹۴
-۹۶-۹۷-۱۰۲-۳۶۶-۳۷۳-۳۷۴
صفائی(سرگرد):۴۹
صفائی،عبدالصاحب:۳۰۳-۳۰۴
صفی پور،علی اکبر:۳۸۵
صولت الدوله قشقائی:۳۱۳

ض

ضحاك:ض
ضرغام(سرلشگر):۲۰-۳۶

ضرغامی عزت الله(ارتشبد):۴۰۳

ط

طاووس(ازبستگان ادعائی رضاشاه):۴۲۶
طباطبائی،سیدضیاء الدین:ظ-۳۶-۳۸-۸۵-۱۵۲-۱۵۶-۱۵۸-۱۸۱-۱۸۷-۲۰۸-۳۱۴-۴۲۹
طباطبائی،سیدمحمدصادق:۳۰۶

ع

عاقلی،باقر(دکتر):۴۴۳
عالمی،شمس الدین(دکتر):۷۹-۴۱۶
عبدالناصر:۱۶۰-۱۶۱-۱۶۷-۱۶۹-۱۷۵-۲۶۷-۳۸۵
عبده،جلال(دکتر):۱۴۵-۱۴۶-۱۶۶-۲۲۷-۲۶۴-۴۲۹
عدل،یحیی(پروفسور):۴۵۵
عرفانی،سیروس:۱۲۴
عطائی(مهندس):۴۱۶
عضدالسلطان:۱۳۷-۱۵۷
عضد،ابونصر(مهندس):۱۳۷
عظیمی،کارمنددربار:۱۲
عقیلی(قاضی):۴۰۳-۴۰۴
علاقبند،حسین:۹۸-۱۰۰
علاء،حسین:۳۶-۴۱-۱۹۵-۲۱۳-۲۲۵-۲۶۷-۳۱۴-۳۱۵-۳۸۱-۴۱۱-۴۲۳-۴۳۱-۴۳۹-۴۵۴
علم،امیراسدالله:۵۴-۹۸-۲۶۷تا۲۶۹-۴۱۷-۴۳۶-۴۶۰
علم، شوکت الملك:۲۸۳
علمیه،اسماعیل(دکترسرگرد):۴۱-۴۵
علوی،(دکتر):۱۷۸
علوی،(سرهنگ):۳۲۵
علوی،علی:۸۶
علوی مقدم،مهدیقلی(سپهبد):۲۱۲
عمر(نام مستعاریکی ازمقامات):۳۰-۳۲-۳۳
عمیدی نوری،ابوالحسن:س -۲۳-۷۸-۷۹-۲۷۰-۲۷۱-۳۰۴-۳۱۱-۳۶۶-۳۶۷-۳۶۹
علی آبادی،میرزاداودخان:۴۵۰

غ

غنی،قاسم(دکتر):ص

ف

فاتح،مصطفی:۴۲۳
فارسیمدان،زریرخان:۲۱۶
فاروق:۲۸-۳۳-۳۷-۶۲-۱۶۰-۲۶۷
فاطمی،حسین(دکتر):۶-۷-۱۱-۱۲-۱۳-۱۷-۲۴-۲۸-۲۹-۴۳-۴۵-۴۷-۵۱-۵۳-۵۵-۵۸-۶۱-۶۳-۶۷-۷۱-۷۹-۸۵-۸۶-۹۱-۹۷-۱۰۳تا۱۰۹-۱۲۶-۱۴۳-۱۴۵-۱۶۰-۱۶۹-۱۷۰-۱۸۹-۲۰۵-۲۰۷-۲۱۲-۲۷۸-۳۱۸-۳۵۵-۳۶۱تا۳۹۹-۴۰۵-۴۲۱
فاطمی،سعید(دکتر):۱۲-۹۱
فاطمی،سیف پور(دکتر):۴۲۵-۴۴۱
فاطمی،عمادالسلطنه:۲۰۱-۲۰۸
فاطمی قمی،سیدمحمد:۴۵۰
فخرمدرس(سپهبد):۴۲۰
فرامرزی،احمد:۹۱-۲۰۲
فرامرزی،عبدالرحمن:۲۴۲
فرخ،سیدمهدی:۲۴۴-۲۷۸
فرخ نیا(دکتر):۲۸۵
فردوست،حسین(ارتشبد):۴۷-۴۸-۸۳-

۱۳۹-۴۲۸
فردوسی:ث
فرزانگان،عباس(سرهنگ):۴۲-۴۸-۲۰۰-۲۱۳-۲۷۶
فرزین،محمدعلی:۴۵۰-۴۵۲
فرسیو(سپهبد):۲۷۲
فرشچی:۴۴۲
فرعون:ض
فرمانفرما،عبدالحسین:۳۸۳-۴۳۷-۴۳۸-۴۴۱
فرمانفرمائیان،منوچهر:۲۳۱-۲۴۵
فروزان،مسعود(دکتر):ا -ع - ض-
فروزین(سرگرد):۴۵
فروغی،فرشته:۴۴۵
فروغی،محسن:۴۴۳-۴۵۳
فروغی،محمدعلی،ذکاء الملك:۲۸۱-۲۸۳-۴۲۳-۴۴۴-۴۴۵-۴۴۸-۴۴۹-۴۵۲
فروغی،محمود:۴۵۲
فرهاد(سرتیپ):۹۵
فرهاد،سید:۱۹۳
فرهت:۴۰۳
فریزر(کلنل):۳۱۳-۴۲۳-۴۲۴
فریور،عباس:۴۴-۴۸
فشارکی(سروان):۳-۴۸-۴۹-۸۷-۱۷۹-
فضل اللهی(سرهنگ):۳۲۸
فلاح،رضا(دکتر):۲۲۹-۲۳۱-۲۴۴
فلسفی،محمدتقی(واعظ):۲۱۲
فلیچر(کلنل):۵۴
فولاددژ(سرهنگ):۱۲۵
فولادوند،علی(سرلشگر):۹۱-۹۲-۹۵-۹۶-۲۰۴-۳۴۴-۳۶۹
فولادوند،علی اصغر:۴۴-۴۸
فولادی:۴۴۲
فیترجرالد:۳۶-۱۱۲
فیروز،مریم:۱-۱۰۸
فیروز،مظفر:۴۴۱
فیروزمیرزا:۴۳۷-۴۳۹
فیروز،نصرت الدوله:۴۳۷تا۴۴۲
فیروزآبادی،سیدرضا:۴۲۱
فیاض،اسماعیل:۳

ق

قاجار،احمدشاه:۲۰-۳۲۲-۴۲۹۵۷-۴۳۷-۴۴۴-
قاجار،حمیدمیرزا:۴۴۸
قاجار،عباس میرزا:۴۳۷
قاجار،محمدحسن میرزا:۴۲۹-۴۴۴
قاجار،محمدعلی شاه:۱۵۵-۲۸۱-۲۹۶-۳۰۵-۳۶۰-۴۴۴-۴۵۷
قاجار،محمدمیرزا-محمود میرزا:۴۲۹
قاجار،مظفرالدینشاه:ز-ص-۱۵۲-۱۵۷-۲۱۰-۳۶۲-۴۳۷-۴۵۷
قاجار،ملك جهان(مادراحمدشاه):۴۴۴
قاجار،ناصرالدین شاه:۳۲۸-۳۴۲-۴۵۷
قراگوزلو،محسن:۵۵
قربانی نژاد(سرهنگ):۸۸
قرنی،ولی(سرلشگر):۴۸-۵۰
قره باغی،عباس(ارتشبد):۴۲۰
قشقائی،خسرو:۲۱۵-۲۱۷
قشقائی،محمدحسین خان:۱۸۳-۲۱۵
قشقائی،ملك منصور:۲۱۵
قشقائی،ناصر:۱۵۶-۲۱۴تا۲۱۷-۴۳۲
قنات آبادی،شمس:۷۹-۲۱۳-۲۳۹-۲۴۲
قندچی:۲۱۳-۲۲۴
قوام،احمد،قوام السلطنه:۳۱-۳۳-۳۶-۷۹-۱۶۰-۱۷۳-۱۷۵-۱۸۱-۲۴۳-۲۸۲-

۲۸٤-۳۲۸-٤۲۹-٤٤۳-٤٤٤-٤٥۱-
٤٥۲
قوام الملك شیرازی: ۲۸۲-۲۸۳
قوام نکرومه: ۱٦۰-۱٦۸

ك

کاتم، ریچارد: ۱۳۱-٤۱۳
کاسترو، فیدل: ۱٦۸
کاشانی، سیدابوالقاسم (آیت الله): ۱۸-۱۹-
۲۲-۳۲-۳۳-۳۸-۷۹-۸۳-۸۵-۱۰۳-
۱۰۹-۱۲۲-۱۲٤-۱٦٦-۱٦۹-۱۸٦
-۱۹۵-۱۹۹-۲۱۲تا۲۱٤-۲٤۲-۲٦٦-
۲۷٦تا۲۷۸-۲۸۰-۲۹٤-۳۰۰-۳۲۷
کاشانی، مصطفی: ۲۰۷-۲۱۳-۲٤۲-۲٤۵
-۲۷۸
کاشانیان، حسن: ۲۰۰-۲٦۹-۲۷۹
کاشف: ٤۵٦
کاظمی، باقر: مهذب الدوله: ۱٤٦-۱٦۵-۱٦۹
-۱۷۰-٤۵۲
کافتارادزه
کرمانی، میرزاآقاخان: ز
کرنسکی، پرنس: ۱۱۱-۱۲٤
کریمپورشیرازی: ۱۷-۳٦۳-۳٦٤-۳٦۹
کریمی، نادعلی: ۲٤۵
کسرائی، هادی (سرهنگ): ۹
کشاورز، فریدون (دکتر): ۸۵
کلالی، امیرتیمور: ۳۰٦-۲٤٦
کلربریر: ۲۷۲
کمال (سپهبد): ۵۵-۲۷۲
کنت لوو: ۸٦
کندی، جان: ۲٤۷
کیان، مرتضی قلی (دکتر): ۲۱۵
کیانی، (تیمسار): ۲-۸٦
کیانوری، نورالدین: (دکتر): ۲-۳-۸۵-۸٦
-۸۹-۱۰۸-٤۲۷
کی نژاد، رضا: ۱۹-۲۰۰-۲۰۲-۲۰٦تا
۲۰۸-۲۱۱-۲٦۸تا۲۷۰
کیهان (دکتر): ٤۲۸
کیهان (سرتیپ): ۱۳

گ

گاندی، مهاتما: ۱٦۰-۱٦۷-۱۸۹-۲۹۲-
۳۸۵
گریدی: ۳۲-۱۲۸
گس- گلشائیان: ۳٤۹
گلبنگیان، گالوست: ۱۲۹-۱۳۰
گلبنگیان، نوبر: ۱۳۰-۱۳۱
گودوین: ۱۹-۲۱۵
گیتی: ۱۲
گیلانشاه، هدایت (سپهبد): ۱۹-۲۲-۴۷-
۴۸-۵۰-۱۸۰-۲۰۰-۲۰۲-۲۰۳-۲۰۵-
۲۰٦
گیلانی، یوسف: ٦٤

ل

لاورنتیف: ۳۵-۵۵-۱۱۳-۱۲۳
لاهوتی، شاعر: ظ
لردکرزن: ٤۳۷تا٤۳۹
لسان سپهر: ۱۵۷
لسانی، ابوالفضل: ۲۳۱-۲٤۳-۲٤٤-۲٤۵-
۲۵۰تا۲۵۲-۲۵٤-۲۵۵
لطفی، عبدالعلی: ۱٦۸-۳٦٦-۳٦۷-٤۰۵-
٤۱٦
لوئی (آمریکائی): ۳۲۰
لیتکوهی، فتح الله (سرهنگ): ۳۲۱

م

مادام تسو:۱٤۸
مادام ماری:۱٤-۱۵
مارشال پتن:۳٤۸
مازندی،یوسف:۱۰-۷۲-۱۸۸-٤۱۸
ماژور مید:۱۹-۳۱۳
ماژور وویر:۳۱۳
ماسلی،لئونارد:۱۲۸-۱۲۹
مانتاچوف،الکساندرا:۱۲۹
مائو:۱٦۷
مبشر،کفیل دارائی:٤۱٦
مبشری(سرهنگ)۲-۳-۳۲۸
مبشری،اسدالله(دکتر)۰٤۷
مبصر،محسن(سپهبد):٤۸-۵۰-۵۱
متین دفتری،احمد(دکتر):۲۷٤-۳۲۵-۳۳۰-٤۱۲
متین دفتری،هدایت:۱۸۲
مجد،فطن السلطنه:۲٤٤
مجدزاده،بهرام:۳۸٦-۳۸۹-۳۹۱-٤۰۲
مجید،غلامرضا:۹۵
محسن زاده،فرخ:٤۵۳
مدبر(سرتیپ)۰-٤۲-٤۷-۵۰-۵۱-۸۸-۱۰۷
مدرس،سیدحسن(آیت الله):ظ-۲۸۲-٤۳۹
مستوفی الممالک:۲۸۱-۲۸٤-٤٤۰-٤٤۱-٤٤۳-٤٤٤-٤٤٦
مستوفی،باقر(مهندس):٤۲۸
مسعودانصاری:ص
مسعود،محمد:ژ
مسعودی،عباس:۲۰۸
مشار،یوسف:۲۱۳
مصدق،احمد:(مهندس):۱۳٦-۱۳۷-۱۸۱-۲۸۵-۳۲۵
مصدق،غلامحسین(دکتر):۲٤-۳۹-۵٤-۱٦۲-۳۱۲-۳۲۵-۳۲٦-٤۱۱تا٤۱۳-٤۱۹-٤۵۰-٤۵۳
مصدق،محمد،مصدق السلطنه(دکتر) در اکثر صفحات
مصوررحمانی(سرهنگ):٦۰-٦۱
مطبوعی(سرلشگر):٤٤۵-٤۵۱
معاون،حسین(دکتر):٤٤۲
معظمی،حبیب الله(دکتر):٤۳-۵۵
معظمی،عبداله(دکتر):۸٤-۸۸-۹۲-۹٤-تا۹۷-۹۹-۱۰۱-۱٤۹-۲۲۷-۲٦٤-۲۷۹-۳۱۵-۳۱٦-۳۳۰-۳۷۰
معظمی،مادر:۳۷۰
معیری،رهی:ج
معین پور(سرهنگ):۳۳۱
معینی(سرهنگ):٤۵-٤۸-۵۰-۱۹۵
مغروری،(سرلشگر):۲۰
مفتاح،عبدالحسین:۱۲۳-۱٤۵-۱٤٦-۱٦۹-٤۲۹
مفخم،جمشید(دکتر):۳۹
مقبلی،نصرالله(سرلشگر):۳۲۸-۳۲۹-۳۸۳
مقدم،مصطفی:۱۹-۱۹۹-۲۰۰-۲۰۷
ملک کلو(ژنرال):۱۰٦
مکی،حسین:۱۲۲-۱٦٤-۱٦۷-۲۱۲-۲۱۳-۲٦٦-۲۷۷تا۲۷۹-۳۰۰-۳۱۵-۳۱٦-۳۲٦-۳۲۷-٤۱۸
ملک حسین:٦۰-٦۲
ملک فیصل:۱۲-۵۷-۵۸-٦۱-٦۲-٦٤-٦۵

ملکی،احمد:۲۷۸
ملکی،خلیل(دکتر):۸٤-۱٦٤-۲٤٥
ملکی یزدی(دکتر):٤۱٦
ملکوتی،جمال:۹۲
ممتاز(سرهنگ):٤-٤۸-٤۹-٥۲-۸٦-۸۸
-۹۱-۹٦-۱۰۸
منصور،رجبعلی،منصورالملك:ظ-٤٥۰
موقر،مجید:۲۰۸
مولوی:ش - ث
مومنی باقر:٤٥٦
مهتدی(دکتر):۲٤۷
مهدوی،محسن:۲٤٤
مهران،حسنعلی:٥۹
مهران،(سروان):٦-۸۸-۱۰۸
مهران،مجید:۲٦۸
مهربان،رسول:۱۱-۹۷-۳۲۷
مهنا،(سرلشگر):۱۰٦-۱۱۸
میدلتون:۷٦
میراشرافی،مهدی:۷۹-۸۹-۱۹۹-۲۰٥
میرجلالی(سرلشگر):۳۳۱-۳۷۹
میرزاکوچك خان جنگلی:۱۹۲
میرفخرائی(دکتر):٤۱
میس لمپتن:۲۷
میلانی،سیدابراهیم:۳۷۲
میلیسپو(دکتر)۳٦٤-٤۳۱
مینوئی،علی:٤۱۱
مینوی،مجتبی(دکتر):٤۲۲

ن

نادری(سرهنگ):٤۸
ناصری آملی:۹۳
نبیل،دیپلمات:۱٤٦
نبوی،محیی الدین:۱٦۹
نجاتی،(سرهنگ):۳۹-٤۱-۹٤-۱۰٥-
۱۳۲
نجمی،ناصر:۲۷٦
نجیب پاشا:۲۱۷
نخجوان،امیرموثق(سپهبد):۱۳٥
ندیمی:۹٦-۹۹
نراقی(ستوان):۷-٤۷
نراقی،صادق:۱۹-۲۰۰-۲۰۲-۲۰۳-۲۷۹
نریمان،محمود:۱۱-۸۷-۹۲-۹٦-۹۷-۹۸-
۱۷۹-۲۷۷-۳۱۸-۳۷۱-۳۷۲-٤۰٥
نزهت الدوله:۳۱۳
نزیه،حسن:۹۸
نصرتیان:٤٦۰
نصیری،نعمت الله(ارتشبد):۲تا۱٦-۲٦-
۳٦-٤۱تا٥۲-٥٦-۸۰-۸۳-۹٥-۹۸-
۱۰۷تا۱۰۹-۱۲٦-۱۳۹-۱۹۹-۲۰۰-
۲۷-۲۹۸-۳٥۲-۳۹٥
نظام الملك،رئیس دارالشورا:۲۸۱
نفیسی،فتح اله(مهندس):۲۳۱-۲٤٤
نمازی،حاج محمد:۲٤٦
نواب،حسین(دکتر):۱٤٥
نواب صفوی،مجتبی:۲۱۲
نوائی:(سرهنگ)۲۰۰-٤٤٥-٤٥۱
نوبخت،حبیب الله:٤۳۲
نوری اسفندیاری،فتح الله:۲۳۱-۲٤٤
نوری سعید:٦۰-٦۱
نوکیانی،علی(سرتیپ):٤٤
نویدی،کارمنددربار:۱۳
نهرو:۱٦۰
نیکسون:۲۱۳

و

وارن،ویلیام:۲٤-۲۷۸

واسیلف:۲٤۸
وافی:٤٥
والاتبار،حشمت الدوله:۹۰
والتر،اسمیت:۱۱٥
والرلوی:۲٤۸
وثوق،حسن،وثوق الدوله::۱۸۱-۲۸۳-
۲۸۹-۳۱۹-٤۳۷-٤٤٤-٤٤٦-٤٤۷
وحیدی،جمشید(دکتر):۲٦٦
ورقا(دکتر):۳۲۷
ورهرام(سپهبد):٤۰٦
وکیل الملك:۳۱۳
وکیلی،علی:۲٤۳
ویلبرایولند:۱۰٤
ویلیام دوگلاس:۱٦۰

هـ

هدایت،حسنعلی،کمال:۲۱٤
هدایت،عبدالله(ارتشبد):٥٤-۲۲٦-۲٦۹-
٤۲۱
هدایت،مخبرالسلطنه:ص
هدایت،نصرالملك:۲۳۰
هدایت،نیرالملك:٤٤۱
هرمن(آمریکائی):٤۰-٤٦
هروی،حسینعلی:٤٤۲
هریسچیان:۹۳-۹۹
هرین:۳٦-۲٤۸-۳۲۰
هژیر،عبدالحسین:۲۷۷-۳٤۹
هشیار،محمدعلی(سرهنگ):۹۸-۱٥۷
هیکل،حسنین:۱٦۸
همایونفر،عزت الله(دکتر): ر- س
هندرسن(سفیرآمریکا):٤-۱۸-۱۹-۲۲تا
۲۷-۳۲--۷۰-۷۱-۱۰۲-۱۱٥-۱۲۱-
۱۲٦-۱۲۷-۱۳۱-۱۹۸-۲۰۷-۲۲۰-
۲٦٦-۲۷۱-۲۷۲-۳۰۰-۳۱٥تا۳۱۷-
۳۲۲-٤۱۹
هویدا،فریدون:۲۷۲
هیتلر:۸۰
هیراد:۱۲-۱۳-٤۳-٤۷-۳٤۸
هیئت،علی:۲۱٤-۲۱٥-۳۸٦

ی

یارافشار،پرویز:۲۰۰-۲۰۲تا۲۰٤ -۲۱۸
یانك،دکتر:٤۲۳
یزدان پناه،مرتضی خان(سپهبد):۱۹۳-۱۹٤
یزدی،مرتضی(دکتر):۱۰۸
یزدی،علی آقا:٤٤۱
یکانی،میرزااسماعیل:٤٥٦
یگانه:،محمد(دکتر):٥۹-۲٤۸-۲٦٥

فهرست اسامی جلدهشتم

آ

آتابای،ابوالفتح:۱۲۸
آتاتورك،مصطفی کمال پاشا:۳۳۶-۳۳۷-۳۸۰-۳۸۳-۳۸٤
آدام(نام مستعار):۳۹۸
آذر،مهدی(دکتر):۵۲-۵۳-۵۷-۵۹-۶۱-۶۶-۶۷-۲۹۱
آذری،علی:۳۷۰
آرام،عباس:۳۹۵
آرامش،احمد:۱۳۶
آرسن:۳۷٤
آریانا،بهرام(دکتر،ارتشبد)[حسین منوچهری]:۳۰۲-۳۰۵-۳۱٤
آریانژاد،سرلشگرابوترابیان:۳۱٤
آریان:۱۳۹
آزاد،عبدالقدیر:۱۳۷-۱٤۲-۱٤۳-۱٤۵-۱٤۹-۱۶۲-۱۶۹-۱۸۹-۱۹۱-۳۷۰-۳۷۲
آزموده،اسکندر(سپهبد):۲۰
آزموده،حسین(سپهبد):۲۱-۲۶-۳۹-۱۰۲ تا ۱۱۵-۱۲۳-۱۲۵-۱۳۰-۱٤۵-۳۵۹
آشتیانی،جواد(دکتر):۳۹۰
آشتیانی(مهندس):۲۷۶
آشتیانی زاده،محمدرضا:۳۱۵-۳۳۷
آصف السلطان:۳۶۳
آقارضا:۱۵۸
آقائی،حاج محمود:۱٤۵
آق اولی،فرج الله(سپهبد):۳۳۸
آل احمد،جلال:۱۸٤-۱۸۶
آل بویه،ابوالفضل:۱٤۲
آل بویه(دکتر):٤۵
آوانسیان،اردشیر:۳۱۹
آیت،حسن(دکتر):۲۱
آیت الله زاده:۳۱۰-۳۱۱
آیتی،عبدالحسین:۱۵۵
آیرم،محمد(سرلشگر):۳۰۹-۳۸۳
آیرملو(سرلشگر):۱٤۸
آیزنهاور(ژنرال):۱۱۳

الف

ابوالحسن خان(سرتیپ):۳۶۵
ابوالفتح زاده:۳۱۷
اتابك:ب-۳۸۱
اتابکی،رحمت:۵۵-۲۲۹
احرار،احمد:۲۰۱-۳۹۷
احسان الله خان:۳۱۶
اخگر:۱۲۲
اخوان ثالث،مهدی:۱۵
ادوارد،کینان:۳٤۱
ارانی،تقی(دکتر):۲۰۶-۲۱۰
ارباب مهدی یزدی:۲۰۲
اردشیرجی:۳۳۹
اردلان،امان الله:۳۸۲
اردلان،علی:۲۹٤
اردلان،علیقلی(دکتر):۲۶٤
اردلان،ناصرقلی:۱۹۹-۲۶٤-۲۹٤
ارسنجانی،حسن(دکتر):۸-۷۳
ارفع الدوله:٤۰۳
ارفع،حسن(سرلشگر):۳۳۶
ارنست پرون:۲۲
ارهارد(آلمانی):۳۵۸
استالین:ج-۲۰۶
اسدی(دکتر)پزشك مجلس:۹۹-۱۰۰
اسدی،سلمان:۳۱۱-۳۱۷-۳۱۸-۳۸٤
اسدی،علی اکبر:۳۸٤
اسدی،محمدولی:۳۰۸-۳۱۰-۳۱۱-۳۱۸

اسفندیاری،حاج محتشم السلطنه:۳۲۸
اسکندری،امیرنصرت:۱۳۶
اسکندری،ایرج:۴۳-۲۱۰
اسکندری،سلیمان میرزا:۲۰۷
اسکندری،عباس:۱۶۱
اسکندرمیرزا:۵۴-۵۵
اسماعیلی،بهمن(دکتر):۶-۱۸۷
اسمیرنوف:۳۲۳
اشرفی،حسینقلی(سرهنگ):۲۸۲-۲۸۵
اعتصامی،پروین:ز
اعزازی،شریف:۳۰۹
افخمی(سپهبد):۳۶۰
افخمی(سرهنگ):۵۴
افراسیابی،بهرام:۱۰۲-۲۵۵
افشار،ایرج:۳۳۸-۴۰۷
افشارطوس:شبل الدوله:۳۶۳
افشارطوس:شبل السلطنه:۳۶۳
افشارطوس،محمود(سرلشگر):۱-۸۶-۱۶۲
-۱۶۷تا۱۹۲-۲۰۰-۲۸۱تا۲۹۰-۳۵۷
افشارقاسملو،اصلان(دکتر):۴۰۲-۴۰۳-
۴۰۶
افشارقاسملو،هادی:۲۸۹
اقبال،منوچهر(دکتر):ف - ۱۶-۴۶-۵۵-
۷۴-۱۴۷-۱۶۵-۱۷۳-۱۹۴-۱۹۸-
۳۴۷-۳۴۸-۳۵۹-
اکباتانی،مهدی:۶۸-۷۲
الموتی،مصطفی(دکتر):ر-۱۵۷-۳۴۳-
۳۴۵-۳۵۶-۳۶۰
امام حسن:۱۳۴
امام حسین:۹۷-۱۶۹
امام رضا:۳۷۴
امام،سیدعبدالله:۳۶۵
امامی،جمال:۲۲-۱۴۶-۲۴۹-۳۸۰-۳۹۱
امامی،حسن(دکتر)امام جمعه تهران:۱۶۹
امامی،سیدحسین(قاتل هژیر):پ-۹۴-۱۹۱
امان الله خان(پادشاه افغانستان):۳۶۳
امید،مدیرهتل:۲۵۸
امیراحمدی،احمدآقا(سپهبد):۳۲۹-۳۳۰
-۳۶۴-۳۶۷
امیرانتظام(مهندس):۲۷۹
امیربهادر:۳۳۹
امیرخسروی(سرتیپ):۳۰۷
امیرخیزی(دکتر):۲۳۳
امیرعلائی،شمس الدین(دکتر):۶۶ -۶۷
-۷۶-۱۲۴-۱۳۸-۱۹۸-۱۹۹-۲۱۳-
۲۹۱
امیرعلائی،جان محمدخان(سرلشگر):۳۷۵
امیرعلائی(مالك عسکرده):۲۸۸
امیرکبیر:ب
امین الدوله:۳۸۲
امین،سیدحسن(دکتر):۳۰۷
امینی،امیرقلی:۱۱۱
امینی،(سرلشگر):۸۳
امینی،علی(دکتر):۷۳-۷۴-۸۳-۸۶-
۱۴۴-۱۴۵-۱۶۶-۲۱۴-۳۶۲
امینی،غلامرضا(سرهنگ):۲۸۶
امینی،نصرت الله:۷۶
انتظام،عبدالله:۲۱-۸۶-۲۶۴-۳۸۵
انتظام،نصرالله:۱۹-۲۶۴-۳۶۷
انصاری:۱۳۹
انواری،احمد:۳۴۷
الهی(مهندس):۷
اوریانافلاچی:۲۷۸
اویسی،غلامعلی(ارتشبد):۳۰۳
ایادی،عبدالکریم(دکتر):۱۳-۱۰۱تا۱۰۷-
۲۵۵-۲۹۸

ایرج میرزا: ۳۷۱-۳۷۶

ب

باقمانقلیچ، امین اسلحه (پدر باقمانقلیچ): ۳۶۳
باقمانقلیچ، نادر (سپهبد): ۳۶۳
بازرگان، مهدی (مهندس): ٤-۹-۲۸ تا ۳٤-٤٦-٤۸-۵۱-۵٦-٦۱-٦۳-٦۸-۷٦-۷۸-۸۲-۸۳-۸۵-۱۳۹-۱۵۱-۱۸۰-۱۸۲-۲۱۳-۲۳۷-۲۵۱-۲٦۸ تا ۲۸۰
باستانی پاریزی (دکتر): الف
بابا، امجدی (سپهبد): ۱۳۲
بابکی، سیداسدالله: ۳۱۱
باغچه بان: ۱۷۹
باهری، محمد (دکتر): ع
بایندر (سرتیپ): ۲۸۹-۲۹۰-۳۲٤-۳۲٦
بجنوردی، سردارمعزز: ۳۷۳ تا ۳۷۵
بختیار، آقاخان: ۱۳٦-۱٤۵
بختیار، تیمور (سپهبد): ۲٦-۳٦-٤۵-٤٦-۵۲-۱۰۰ تا ۱۱۰-۱۲۳-۱۲۵-۱۳۲-۱۳۳-۱٤۵-۱٤٦-۳۳۲
بختیار، شاپور (دکتر): پ-٤-۲٦-٤٦-٤۸-۵۷ تا ۸۵-۱۱٦-۱۲۲-۱۷۲-۱۷۷-۱۸۰-۲۳۸ تا ۲٤۱-۲۹۲
بختیار، مجید: ۲۱
بختیاری، امیرمفخم: ۲۲۲-۲٤۸
بختیاری، سرداراسعد، جعفرقلی: ۳۸۳
بروجردی، حاج آقاحسین (آیت الله): ۱۸۸
بروجردی، شیخ محمد: ۲۹۸
برومند، ادیب: ۳۸-۵۷-۶۰-٦۷-٦۸-۷۱-۲۵۸
برومند، عبدالرحمن (دکتر): ۲۳۹
بزرگمهر (سرهنگ): ۷-۳۸۰
بشارت، سیدعلی: ۱٤۳
بشیری، سیاوش: ۱۹۱-۲٦۹-۲۷۹
بطحائی، مهدی (دکتر): ۳۳٤
بقائی کرمانی، مظفر (دکتر): ۱-۱۸-۱۹-۲۱-۷۵-۷٦-۹۵-۱۱۲-۱۱۳-۱۲۷-۱۳۷-۱٤۲-۱٤۵-۱٤٦-۱٤۹-۱٦۱ تا ۲۰٦-۲۹۰
بقائی کرمانی، ملکه: ۱۹۷
بقراطی: ۱۵۵
بلوچ: ۲۰۹
بلوچ، قرائی، فریدون (سرگرد): ۲۸۹-۲۹۰
بنی صدر، ابوالحسن: ۳-٤-۳۱-۳۳-۳٤-۵۰-۵۱-۸۳-۱۷۷-۲۳٦-تا ۲۳۹-۲۹۲
بنی گورین: ۳۹٤
بوذرجمهری، کریم آقا (سرلشگر): ۳۲۵-۳٦٤
بوری لوبرانی: ۳۹٦
بوشهری، امیرهمایون: ۱۹
بوین: ۳۲۱
بهادر، اسمعیل خان: ۳۷۱-۳۷۲-۳۷٤-۳۷٦
بهار، ملك الشعراء: ۱۳۸
بهارمست، محمود (سرلشگر): ۱۵۲-۲۸۱ تا ۲۸۳
بها ءالواعظین: ۳۳۹-۳٤۰
بهبهانی، سیدعبدالله (آیة الله) ۳۱۵-۱۳٦
بهبهانی، سیدمحمد (آیة الله): ۳۱٦-۳۸۰
بهبهانیان، جعفر: ۷
بهرامی، فرج الله (دبیراعظم): ۳۲۰
بهرامی، محمد (دکتر): ٤۳-۱۱۵-۱۵٤-۲۰۸-۲۰۹
بهزادی پور: ۲۱۲
بهشتی، محمدحسین (آیة الله): ۲۷۹
بهلول: ۳۱۰

بهنام،علی اصغر:۵۷
بهنود،مسعود:۲۴۷
بیات،سهام سلطان:۲۲
بیات،ضیا ءاشرف:۲۵
بیات،مجید:۲۵
بیات،محمد:۲۳
بیانی:۱۵۲

پ

پارسا،اصغر:۷۷
پارسی،(دکتر):۱۸۰
پاکروان،فتح الله:۳۱۰-۳۱۱
پاکروان(سرلشگر):۵۲-۶۱-۱۸۹-۱۹۲-۲۸۱
پالانچیان:۲۱
پرتو،علوی:۱۲۲
پرتوی(دکتر):۱۲۷
پرندیان(سرهنگ):۳۵۸
پرویز(سرتیپ):۳۶۰
پرویزی،رسول:۳۶۶
پریش،نادر(مهندس):۱۹۵
پزشکپور،محسن:۸۴
پسیان حسینعلی:۳۷۶
پسیان،کلنل محمدتقی خان:۳۷۰تا۳۷۵
پکف(سفیرشوروی):۱۶۶
پولاد،جهان:۲۴۰
پولادین،محمدخان(سرهنگ):۳۶۳-۳۶۷
پهلوی،اشرف(شاهدخت):۲۳۴-۲۵۰-۲۵۱-۳۸۰
پهلوی،تاج الملوك(ملکه مادر):۱۲-۱۹۷-۳۸۸
پهلوی،حمیدرضا(شاهپور):۱۲
پهلوی،رضا(رضاشاه دوم):۳۳۲
پهلوی،شمس(شاهدخت):۲۰
پهلوی،علیرضا(شاهپور):۱۲-۳۳۷
پهلوی،فاطمه(شاهدخت):۶۳۱
پهلوی،فرح(شهبانو):۱۹۴-۳۳۳
پهلوی،همدم السلطنه:۳۳۷
پهلوی نیا،شهرام:۱۸
پیامبر،سیف الله:۳۷۳
پیراسته،سیدمهدی(دکتر):۲۴۹
پیرنیا،حسن،مشیرالدوله:۲۹۶-۳۳۵
پیرنیا،حسین،مؤتمن الملك:۳۸۵
پیشه وری،میرجعفر:۱۲۴-۲۹۹
پیمان(دکتر):۲۷۷

ت

تامپسن:۱۱۷
تختی،بابك:۲۶۱
تختی،حاج قلی:۲۵۹
تختی،رجب خان:۲۵۹
تختی،غلامرضا:۲۵۷تا۲۵۹
تدین(سرهنگ،دکتر):۱۰۴-۱۰۷
ترات:۳۷۷
تربیت،میرزامحمدعلی خان:۳۳۹-۳۴۰
تروتسکی،لئون:۳۴۲
ترومن:۱۹
تزار:۳۲۴
تفرشی،حاجی خان:۳۷۳
تقوی،حاج سیدنصرالله:۲۹۷
تقی زاده،سیدحسن:۴۷-۷۰-۸۵-۲۴۸-۲۹۸-۲۹۹-۳۰۲-۳۰۷-۳۳۸-۳۷۹-۳۸۵-۳۹۲-۴۰۶
تقی زاده،فریدون(دکتر):۸۵
تنکابنی،میرزاطاهر:۳۸۲
توانائیان فرد(دکتر):۲۷۷

توانگر: ۱۲۲
توسلی (دکتر): ۲۷۷
توفیقی (سرلشگر): ۳۲۹
توللی، فریدون: ح
توماس: ۱۸۹-۱۹٤
تهرانی، خانبابا: ۲۲۸-۲۳۲-۲۳۸
تهرانی، سیدجلال: ٤۰۰
تهرانی، شیخ علی: ۲۷۷
تهرانچی: ۲۷۷
تیمورتاش، عبدالحسین: ۲۹۷-۳۰۵تا۳۰۷-۳۳۳--۳۸۲-۳۸۳-۳۸٦
تیمورتاش، منوچهر: ۲۵۰

ث
ثابت، حبیب: ۲۹۸
ثابت قدم، حسن: ۲۸٦
ثقفی، حاذق‌الدوله (دکتر): ۳۷۲

ج
جابرانصاری، اقدس (مهندس): ۸٤
جان مولم: ٤۰۵
جان وایلی، ۳۳۱
جاوید (نام مستعار): ۱۹۸
جاوید، سلام الله (دکتر): غ -۱۲۲
جاوید (مهندس): ۱۳۹
جدلی، احمد: ۳۸۹
جعفری، استوار: ۱۲٤
جعفری (خانواده): ۱۹۸
جعفری، جواد: ۱۹۷-۱۹۹
جعفری، شعبان: ۱۰۱-۱۰۷
جعفری، نرسی (دکتر): ۱۹۷
جلال بایار: ٦۲-۳۳٦
جلالی، (سرهنگ): ۱۲۳
جلالی نائینی، سیدمحمدرضا: ۱۱۱-۱۱٤
جلیلوند (سرهنگ): ۱۰۰تا۱۰۲
جم، فریدون (ارتشبد): ۲٤۰
جم، محمود: ۳۸۲
جمال زاده، محمدعلی: س
جوادی (سرلشگر): ۲۵۲-۳۵۸
جواهرکلام، علی: ۱٤۳-۱۸۸-۱۸۹
جودت، حسین (دکتر): ۹۹-۲۹۹
جهانبانی، محمدحسین میرزا: ۳۷۱
جهانبانی، منصورالدین: ۳٦۲
جهانسوزی، محسن: ۳۱۸
جهانشاهلو (دکتر): ۲۱۰
جهانشاهی، محمدشفیع: ۳۸۹
جهانقاه، نصرت: ۲۸۸
جهدی بلاغ آبادی، حسینعلی: ۹۳

چ
چائوشسکو: خ
چرچیل، وینستون: ۱۱۳-۲۲۳-۳۰۸-۳۲۰-۳۹۲-
چلیپا: ۲۳٤-
چمران، مصطفی (دکتر): ۱۱۱-۲۷۰-۲۷٦

ح
حاج رضائی، طیب: ۱۰۱
حاج سیدجوادی، احمد: ۲٤۰
حاج سیدجوادی، علی اصغر (دکتر) ۵۰-۷۸
حاج سیدجوادی، آقاضیاء: ۲۱۳
حاج مشیر: ۲۵۱
حاج طرخانی، حاج تقی: ۲۷۷
حامی، احمد (مهندس): ۱۹۹
حائری زاده، سیدابوالحسن: ۹۵-۱۳۷-۱٤۲-۱٤۳-۱٤۵-۱٤۹-۱٦۲-۱٦۹-۱۷۸تا

۱۸۰- ۱۸۸
حجازی،سیدمحمدباقر:۱۷-۱۹۱
حجازی(دکتر):۴۶-۲۱۷
حجتی:۲۷۷
حدادزاده:۱۹۰-۳۴۶
حسیبی،کاظم(مهندس):۱۹-۲۰-۲۷تا۲۹
۴۶-۵۷-۵۹-۶۱-۶۲-۷۷-۱۲۷-۲۱۳
حسین لله:۳۱۵-۳۱۶
حسین زاده(عطاپور):۲۱۲
حسینی،شیخ عزالدین:۱۸۳
حشمت(دکتر):۳۱
حقشناس،جهانگیر(مهندس):۴۶-۸۲
حکمت،رضا،سردارفاخر:۶۸-۷۱-۷۲-۱۴۴
-۱۹۱-۲۲۵-۲۳۷
حکمت،سعید(دکتر):۲۸۹
حکمت،علی اصغر:۷۰-۳۸۲-۳۹۹-۴۰۰
حکیم الهی(واعظ زاده):۵۷
حکیمی،ابراهیم،حکیم الملك:۱۶۱-۱۶۲-
۲۹۸-۳۰۲-۳۸۲
حکیمی(افسرشهربانی):۲۰۹
حمزوی،آقامیرقفقازی، امیرمنتظم:۳۳۳-
۳۶۷
حمید،غلامرضا:۲۵۴
حیات داودی،فتح الله:۶۰-۲۲۵

خ

خاتم،محمد(ارتشبد):۱۸-۳۰۵
خاجوی کرمانی(شاعر):ذ
خاقانی(شاعر):ث
خاقانی،شبیر:۲۴۰
خاکباز،حسن:۱۳۵
خان مرادی(سروان):۶۲-۶۳
خداداد(مدعی فرزندی رضاشاه):۳۳۷
خدایارخان(سرلشگر):۳۶۴
خدیوی(سرهنگ):۱۰-۱۱
خسرو،رضا:۲۵۴
خسروانی،احمد(سرلشگر):۱۴۲-۳۵۹
خطیبی،پرویز:۱۲۲
خطیبی،حسین:۱۹۸-۱۹۹-۲۸۶تا۲۹۰
خلخالی،سیدعبدالرحیم:۳۴۰
خلخالی،شیخ صادق:۱۶۳
خلعت بری،ارسلان:۷۱-۹۰
خلعت بری،سپهسالارتنکابنی:ب
خلعت بری(سرتیپ):۳۰۸تا۳۱۳
خلیلی،عباس:۱۱۶
خلیلی،عبدالحسین(مهندس):۶۴-۶۶-۶۷
خمینی،سیداحمد:۱۸۳
خمینی، سیدروح الله(آیت الله):۲-۳۱-۴۵
-۴۸-۵۰-۸۱-۸۷-۱۰۶-۱۱۵-۱۵۱-
۱۶۳-۱۷۴تا۱۸۲-۱۹۱-۱۹۳-۱۹۴-
۲۳۶تا۲۳۸-۲۴۳-۲۴۵-۲۷۰-۲۷۲-۶-
۲۷-۲۷۷-۳۳۲
خنجی،محمدعلی(دکتر):۴۶-۷۷-۱۸۴-
۲۱۷
خواجوی(سروان):۶۸
خوانساری(آیت الله):۳۲
خورشید،یوسف:۲۹۷
خوشکیش،آقاخان:۳۷۶
خوشکیش،نامدار:۳۷۶
خوشنویسان(دکتر-سرلشگر):۱۱-۱۰۴

د

دادستان(سرلشگر):۲۱
دادگر،حسین،عدل الملك:ب-۹۰-۱۲۶-۳۸۳
داودی،حسین(دکتر):۴۰۰

داور،علی اکبر:۳۰۷
داورپناه:۲۲۸
درگاهی،داود:۲۳۳
درگاهی،محمد(سرتیپ):۳۶۷-۳۸۲
درگزی،فرج الله خان:۳۷٤
درویش،سعدالله خان:۳٦٦
دره شوری،بیژن:۲٤٤
دستجردی:۱۱۵
دستغیب(آیت الله):۲٤۰-۳۳٤
دشتی،علی:۹۰-۱۳٦-۲٦٤-۳۲۰
دفتری،جمشید:۲۱
دفتری،محمد(سرلشگر):۱۹۹-۳۵۹-۳٦۰
دلدم،اسکندر:۳۹٦
دواتکر،کریم:۳۱۷
دوامی،مجید:۲٦٤-۲٦۷
دهخدا،علی اکبر(علامه):۱۷-۳۸-۳۹-۳۳۹-۳٤۰
دهقان،احمد:۱۹۷-۱۹۸
دیبا،ابوالحسن،ثقة الدوله:۱۳-۲۷
دیهیمی(سرتیپ):۱۹۷

ذ

ذوالفقاری،ناصر:۷۱
ذوالقدر:۳۳۲
ذوقی،ایرج(دکتر):۳۷۷-۳۸٤

ر

رادنیا:،عباس:۲۸-۱۲۲
رامبد،هلاکو:ظ
رائین،اسماعیل:۱۱۵-۲۰۰
رجوی،مسعود:۵۰
رحیم زاده صفوی:۳٦٦
رحیمی لاریجانی،اسمعیل:۳۵۵
رحیمی،مهدی(سپهبد):۱۰٦
رحیمیان،غلامحسین:۱۲۲-۱٤٤-۱٦۲-۱٦۹-۱۹۹
رزم آرا،حاجیعلی(سپهبد):ب -۵۲-۹٤-۱۱-۱۱٦-۱۳۸-۱٤۳-۱٦۲-۱٦۵-۱۷۳-۱۷۸-۱۷۹-۱۸۸-۱۹۱-۱۹۸-۲۰۱-۲۰۲-۲۵۵-۲۷٦-۳۲۷-۳۲۸-۳۳۱-۳۳۲-۳٤٦-
رزم آرا،پدر(سرهنگ):۳۲۷
رستم (ازسران عشایر):٦۰
رستمی،امیر:۲۹۰
رشدیه،حسن:۱۵۷
رشیدالسلطان:۳۱٦-۳۱۷
رشیدیان،برادران:٤۰۵
رضی خان:۲٦۰
رضوی(دکتر):۱۲۲
رضوی،احمد(مهندس):٤٦-۵٦-۱۰٤تا ۱۱۰-۱۲۲-۱۳٦-۱٤۳-۱۹۰-۲۱۳
رفیع،رضا،قائم مقام الملك:٦٦-۳٤۰-۳۱۹-۳۹۵
رفیع زاده،منصور:۱۷۸-۱۸۹-۱۹۳
رمزی،عطائی(دریابان):۱۸-۳۰۵
روزبه،خسرو:۱۱۵
روزولت،کرومیت:۱۹-۲۲۳
رولن(پروفسور):۲۰
رهنما،غلامحسین:۱۵۹-۳۲۷
ریاحی،تقی(سرتیپ):۸۲-۸۳-۱۱۹-۲۲۸-۲۸۱تا۲۸۸
ریاحی،جهانگیر:۳٦۸
ریاحی،معین السلطنه:۳٦۸
ریاحی،منوچهر:۳٦۸
ریاحی،وحیدالملك:۳٦۸
ریاضی(سرلشگر):۳۲۵

ریاضی،عبدالله(مهندس):پ
ریشهری،محمد:۱۷۷
ریگی،خسرو:۸۱

ز

زالتاش(سرگرد):۱۰۳
زاهدی،اردشیر:۲۱-۱۹۳-۲۳۶-۲۹۰
زاهدی،رضا،(سرهنگ):۲۸۹-۲۹۰
زاهدی،علی(مهندس):۴۵
زاهدی،فضل الله، بصیردیوان(سپهبد):۱-۲
-۳-۳۳-۳۶-۳۷-۴۴-۷۶-۱۰۷-۱۲۸
-۱۳۹-۱۴۴-۱۴۵-۱۴۷-۱۵۰-۱۵۱-
۱۵۳-۱۷۱تا۱۷۳-۱۸۰-۱۹۴-
۲۲۸-۲۲۹-۲۳۷-۲۸۵-۲۸۷-۲۹۰-
۲۸۹-۳۶۱-۳۶۲-۳۶۵-۳۸۳-۴۰۷
زکاکلین(روسی):۳۳۳
زنجانی،ابوالفضل(آیت اله):۲۷۷
زنجانی،رضا(آیت الله):۲۸تا۳۰-۷۶-۱۱۸
-۱۸۸-۲۶۸
زنجانی،سعید:۱۷۶
زنگنه،احمد(مهندس):۲۱-۲۳
زهری،علی:۱۴۵-۱۶۳-۱۷۲-۱۷۹تا۲۰۵
زیرك زاده(مهندس):۴۶-۷۷-۸۲-۲۸۵

ژ

ژراردوویلیه:۱۰

س

سادچیکف(سفیرشوروی):۱۲۴
سارتر،ژان پل:۲۱۱
ساعد،کامیلا،دخترساعدمراغه‌ای:۴۰۲
ساعد،گوهر(دکتر):۴۰۳
ساعدمراغه‌ای،محمد:۹۱-۱۶۲-۱۶۹-
۳۹۳تا۴۰۶
ساعدلو،هوشنگ:۱۸۴
ساقی(زندانبان):۱۲۲
سالارظفر:۵۱
سالمی،حسن(دکتر):۱۸۹-۱۹۰
سامی(دکتر):۲۱۲-۲۷۷
ساوجی،سلمان:۳۴۹
سپهبدی،انوشیروان:۱۲-۴۰۳
سپهبدی،عیسی(دکتر):۱۷۹-۱۸۶-۱۸۹
سپهر،ذبیح(دکتر):۱۱۱-۱۱۲
سپهر،مورخ الدوله:۳۶۳
سپهر،مورخ السلطنه:۳۶۳
ستوده،علی اکبر:۳۳۳
سجادی،محمد(دکتر):پ
سحابی،یدالله(دکتر):۲۹-۳۰-۶۱-۶۳-
۶۸-۷۶ -۹۴-۲۶۹-۲۷۰-۲۷۷
سخائی(سرهنگ):۱۹۵
سدان:۹۱-۱۷۲-۱۸۸-۱۸۹-۱۹۸-۲۰۰
سرتیپ زاده کارگشا:۹۰
سردنیس رایت:۱۲۵
سررشته،حسینقلی(سرهنگ):۲۸۱-۲۹۰
سرریدربولارد:۳۲۳-۳۷۷-۳۷۸-۳۸۴-
۳۸۵
سرشار،میرحسین:۲۱۰
سرگلاودین:۳۰۲
سرمد،صادق:۳۸۶-۳۸۷-۳۸۸-۳۹۸
سروری،محمد:۱۸۵
سزاوار،عمادالدین:۱۴۵
سطوتی(سرتیپ):۱۰۶-۱۱۴-۱۲۷-۱۲۸
سطوتی،منیژه:۱۰۶
سعدی:ش-۱۵۸-۱۹۶
سعید،جواد(دکتر):پ
سقراط:۱۶۹-۱۷۹
سکندری،پروانه:۸۵

سلامتیان(دکتر): ۵۰-۱۷۷
سلطانی(ستوان): ۱۲۳
سمیتقو،اسمعیل: ۳۱۴
سمیعی،نصیر: ۲۱
سنجابی،سعید: ۱۷۶
سنجابی،کریم(دکتر): ۱۷-۱۹-۴۵-۴۶-
۴۸-۵۱-۵۲-۵۶-۵۷-۶۱-۷۸-۷۹-
۸۱-۸۲-۸۵-۸۷-۱۲۲-۱۲۷-۱۷۱-
۲۱۳-۲۱۷-۲۷۷-۲۹۳
سنگلجی(آیت الله): ۷۳
سهیلی،علی: ۳۷۸-۳۸۹-۳۹۲-۴۰۵-
۴۰۶
سیاسی،علی اکبر(دکتر): ۳۹۹

ش

شانسی،علیجان: ۲۱۰-۳۳۰
شانه چی،حاجی: ۵۰
شاهبختی،زکریا(سپهبد): ۲۸۲-۳۲۴تا۳۲۶
۳۶۴-۳۶۵
شاهرخ،بهرام: ۸۰-۸۱-۱۷۸-۱۹۵
شاهنده،عباس: ۳۳۴
شایان،رضا: ۲۱۰
شایانفر(سرهنگ): ۲۹۰
شایگان،سیدعلی(دکتر): ۱۷-۱۹-۳۹تا۴۶
-۱۰۴-۱۰۵-۱۰۹-۱۱۰-۱۱۵-۱۲۲-
۱۲۶-۱۴۳-۱۷۱-۱۷۲-۱۸۷-۱۸۸-
۱۹۰-۲۰۴-۲۳۳-۲۸۵-۲۹۱
شبستری: ۴
شریعت زاده،احمد: ۲۰
شریعتمداری،سیدکاظم(آیت الله): ۱۸۲-
۲۴۰-۲۴۱
شریعتی،علی(دکتر): ۲۷۲تا۲۸۰
شریف امامی،جعفر(مهندس): پ -۶۹-
۱۵۷-۱۵۸-۱۶۵-۱۶۶-۱۷۳-۱۸۰-
۲۰۷-۳۵۲
شریف زاده،شهناز: ۳۸
شعبان،مستخدم خطیبی: ۲۸۶-۲۸۷
شعبانی،ابراهیم: ۳۳۳
شعری(سرتیپ): ۲۸۹
شفائی(سرلشگر): ۱۲۸
شفیق،شهریار: ۳۳۲
شقاقی(سرهنگ): ۲۲۷-۲۳۴
شقاقی،مهندس: ۱۹۹
شلتوت،شیخ محمد: ۳۹۵
شمالی،میرزاتقی: ۳۹
شمشکی،علی اصغر: ۱۲۷
شمشیری،حاج حسن: ۱۳-۱۴-۲۱-۲۷-۳۸
-۶۹-۷۰-۲۵۸
شهاب،پروفسور: ۱۵۹
شهاب پور،عطاءالله(دکتر): ۲۷۶
شهبازی(ستوان): ۳۱۲تا۳۱۴
شهلا(همسرغلامرضا تختی): ۲۶۱
شهنواز،غلامرضا: ۳۷-۳۸
شهیدزاده،علی: ۲۶
شهیدی،احمد: ۱۲۷
شیبانی،احمدعلی(مهندس): ۳۶۳-۳۶۶-
۳۶۷
شیبانی،بدری: ۴۱-۴۳
شیبانی،حبیب الله خان(سرلشگر): ۳۶۳
شیبانی،حسنعلی(دکتر): ۳۶۸
شیبانی (سرهنگ): ۱۰۵
شیبانی،کاظم(سرتیپ): ۳۶۴
شیبانی،مهدی(مهندس): ۱۹۹
شیخ الاسلامی،جواد(دکتر): ۳۰۶-۳۳۵
-۳۳۶- ۳۸۷
شیخ الرئیس: چ

شیخ العراقین زاده:۳٦۷
شیخ خزعل:۲۲۰
شیخ زکریا:۳٦٤
شیفته،نصرالله(دکتر):۹۰-۱۰۷
ص
صاحبدیوانی:۲۹۷
صادقی،ابوالحسن:۱۳٦
صارم الدوله،مسعود:۲۱-۳٦۵
صالح،اللهیار:۱۹-۲۰-۳۸-٤٦-٤۸-۵٦
-۵۷-۵۹-٦۰-٦۱-٦۳تا٦۷-٦۸تا۸۵-
۱۸۸-۲۱۳-۲۲٦-۳۵۵-۳٦۰-۳٦۱
صالح،علی پاشا:۷۲
صالح،نادر:٦۱
صباغیان:۲۷۷
صدارت،علی(دکتر):۱۸۸
صدر،حسن:۲٦
صدر،محسن،صدرالاشراف:٤۷-۷۰-۳۸۲
صدرزاده،مهدی:۲۲۵
صدیق حرم:۳٤۰
صدیق اعلم(دکتر):۳۸۲
صدیق حضرت:۳۸۲
صدیقی،غلامحسین(دکتر):۲۳-۲۷-۲۸-
۳۸-٤٦-٤۸-۵۳-۵٤-٦۱-٦۸-۷۰-
۸۵تا۸۷-۱۲۲-۲۱۷-۲۵۰-۲۸۵-۲۸۸
-۲۹۰
صرافان،ابراهیم:۹٤
صراف زاده یزدی،رضا:۳۸٦
صفا،منوچهر:۲۱۰
صفاری،محمدعلی(سرتیپ):۱۵۰
صفائی،ابراهیم:۲۵۵-۳۸٦
صفائی:۷
صفائی،عبدالصاحب:۹۰
صمصامی،عبدالله(تیمسار):۱۵۸-۳۲۷-
۳۲۹
صنیع الدوله،هدایت:ب -۳۵۷
ض
ضیاءالسلطنه(همسردکترمحمدمصدق):۱٤٦
ضرغام پور،عبدالله:۲۲۷
ضرغامی،محمد:٦۰-۲۲۵-۲٤٤-۳۱۲-
۳۱۳
ط
طالقانی،سیدمحمود(آیت الله):۳۱-٦۱-٦۸
-۷۰-۱۸۳-۱۹۳-۲۱۳-۲٦۸تا۲۸۰
طاهباز،میرزاعلی خان:۳۷۰
طاهری،امیر:۲٦٤
طاهری،محمدحسین:۲۲۷
طاهری،هادی(دکتر):۳۹۹
طباطبائی،سیدضیاء الدین: ب ۲۲ -۹۰-۹٤
-۹٦-۱۱٤-۱۲۳-۱۲۹-۱۳۰-۱۵٦-
۱۵۷-۳٦۳-۳۷۱تا۳۹۱-٤۰٤
طباطبائی،سیدمحمدصادق:۱۹۱
طبری،احسان:۲۱۰
طوسی،داود:۳۷۵
طهماسبی،خلیل:۹٤-۱٦۲-۱۸۸-۱۹۸-
۲۰۱-۲۷٦-۳۳۲
ظ
ظروفچیان:٦٤
ظل السلطان:۳۸۱
ظهیرالاسلام زاده،شامیر:۱۲٤
ع
عاصمی،محمد(دکتر):۲۳۳تا۲۳۵
عاقلی،باقر(دکتر):۳۸۱

عاقلی زاده،عباس: ۲۱۰
عالمی(دکتر): ۱۲۷
عامری،جواد: ۳۸۹
عاملی،عزت(دکتر): ۳۰۳
عبدالرزاق خان: ۳٤۰
عبدالکریم قاسم: ۳۹۵
عبدالناصر،جمال: ۲۳-۲۳٤-۳۹٤-۳۹۵
عبدخدائی: ۹۳-۱۲۳-۱۲٤
عبده،جلال(دکتر): ٥٤-۱۵۸-۲٦۱-۲۹٦
-۳۰۲-۳۱۷-۳۸۹
عبده،علی: ۲۵۷-۲۵۸-۲٦۱-۲٦۲
عدل،یحیی،پروفسور: ۱٦-۲۹-۹۳-۱۰۳
عراقی،نماینده مجلس: ۲۰۹
عراقی،حاج مهدی: ۹۳-۲۷۷
عرب شیبانی: ۲۲۵
عزت الحاجیه: ۳۷۵
عزری(نماینده اسرائیل): ۳۹٤
عزیزی(سپهبد): ۵۲
عسگری،تقی: ۲۵۸
عشقی،میرزاده: ۱٤۹
عصمت اینونو: ۳۳٦-۳۸۳
عضدالسلطان: ۸-۲۱۲
عضدالملك: ۳۸۱
عطاپور،حسین زاده: ۲۱۲
عطائی،رحیم: ۹-۷٦-۲٦۹-۲۷۳
عطائی،منصور(مهندس): ۹
عقیلی کرمانی،نظام الدین: ۱۹۹
علاء،حسین: ۱۲-۷۲-۱۱۲-۱٤۵-۱٦۹-
۱۸۸-۱۹۹-۳۷۹-۳۸۲
علم،امیراسدالله: ۱۳-٦٤-٦٦-٦۷-۷۲-
۷۳-۷۵-۱۷٤-۱۹۹-۲۱۷-۲۳۳-۲۳٦
-۲٤٦
علم،شوکت الملك: ۲۲۰
علوی،بزرگ: ۱۱۵-۱۵۳
علوی کیا،حسن(سرلشگر): ۲۸۱
علوی مقدم(سپهبد): ۱۰۱-۱۰۲
علی آبادی(دکتر): ۱۹-۱۳٦
علی اصغرخان(سرتیپ): ۳۵۷
علی بابائی،احمد: ۵۱
عمیدی نوری،ابوالحسن: ۹۱-۱۱٦-۱۳٤-
۱۳۵- ۱٤۱-۱٤۷تا۱٦۰-۲٦٤
عمیدی نوری،عفت(الموتی): ۱۵۷
عمیدی نوری،محمدرضا،عمیدالشعراء: ۱۵٤
تا۱۵۸
عون جزایری،سادات: ۳۸

غ

غازی،محمدکمال: ٤۰۳
غفاری،ذکاء الدوله: ۳۱۸
غفاری،سپهر: ۳۱۸
غفاری،سهام الدین: ۳۱۸
غفاری،معزالدین: ۳۱۸
غنی،قاسم(دکتر): ٤۰٤

ف

فاتح،مصطفی: ۳۳۳
فاطمی،پریوش(سطوتی): ۱۰۲-۱۰٦-۱۰۸-
تا۱۱۱-۱۱٤-۱۱۸-۱۲۷-۱۲۸
فاطمی،حسین(دکتر): ۱تا۳۱-٦۸-۸۸تا
۱۳۳-۱۷۸-۱۸۸-۱۹۹-۲۳۳-۲۵۳-
۲٦۳-۲۸٤-۳۹٦
فاطمی،سلطنت: ۱۰۲-۱۰۷-۱۱۰
فاطمی،سیف العلماء: ۱۱۷
فاطمی،سیف پور(دکتر): ۸۹-۹٦-۱۰۷-
۱۱۰-۱۱۱-۱۱٤-۱۱۷-۱۲٤-۱۲۹-

تا ۱۳۱-۲۳۳
فاطمی،سعید(دکتر):۶۷-۱۰۰-۱۰۷-۱۳۱
فاطمی،علی(دکتر):۴۱-۱۰۲-۱۰۳-۱۳۱
فاطمی،علی محمد:۱۰۴
فاطمی،عمادالسلطنه:۱۱۷-۳۲۰
فاطمی قمی،سیدمحمد:۳۸۲
فاطمی،مصباح:۱۱۷-۱۲۸-۱۳۱
فتحیه(سروان):۲۳۳
فخرالدوله،خانم:۳۸۲
فخرائی،ابراهیم:۳۶۶
فخرمدرس(سپهبد):۱۰۵
فرامرزی،عبدالرحمن:۳۵۴-۳۹۴
فرج الله خان،ضیغم الملك:۳۷۴
فرخ،مهدی:۳۷۲-۳۸۹
فرخی یزدی: ت - ۱۴۹
فردوست،حسین(ارتشبد):۳۵۶
فردوسی:ب - ۳۵۷
فرزین،محمدعلی:۳۸۲
فرسیو(سپهبد):۳۵۹
فرمانفرما،عبدالحسین میرزا:۲۲-۳۳۷
فروتن(دکتر):۱۱۵
فروغی،ابوالحسن: د-۲۰۷
فروغی،محسن(مهندس):۳۸۱
فروغی،محمدعلی،ذکاءالملك:۳۰۶-۳۲۵-۳۸۰تا۳۸۶-۴۰۶
فروهر،داریوش:۲۸-۵۷-۶۸-۷۵-۷۸-۷۹-۸۱تا۸۷-۱۲۲-۱۹۰-۲۳۸-۲۷۷
فرهنگ(دکتر):۴
فرهودی،حسین(دکتر):۴۰۰
فریال:۲۹۸
فلاح،رضا(دکتر):۸۳-۱۲۶-۱۳۹-۱۷۲
فلور:۱۷۱
فنائی(گروهبان):۱۰۸
فوزیه:۲۹۸
فولادی،فیروز:۲۳۴
فهیم،مرتضی:۱۷۷
فیروزآبادی،صادق:۲۷۰
فیروز(سرلشگر):۳۱۴
فیروز،ناصرالدوله:۳۶۳
فیروز،نصرت الدوله:۷-۲۹۷-۳۷۱-۳۸۳
فرهاد(دکتر):۱۶

ق

قاجار،آقامحمدخان:الف
قاجار،احمدشاه:الف-۶۷-۱۹۹-۳۳۵-۳۳۶-۳۷۱-۳۸۰تا۳۸۲-۴۰۳
قاجار،رکن الدین:۴۳
قاجار،مظفرالدین شاه:۳۸۲
قاجارمحمدحسن میرزا:ب
قاجار،محمدعلی شاه:الف-۴۷-۳۳۸تا۳۴۰-۳۸۲
قاجار،ناصرالدین شاه:الف- ۱۴۶-۱۵۵-۳۸۱
قاسملو،افشار:۲۹۰
قاسملو،عبدالرحمن(دکتر):۱۸۳
قاسمی،احمد:۱۱۵
قاسمی،ابوالفضل:۸۱-۸۲-۳۴۶
قاسمیه:۵۷
قاضی زاده:۳۳۳
قاضی عسگر:۱۰۶-۱۲۵
قاضی،محمدخان(نام قبلی ساعد):۴۰۳
قائم مقام، صدراعظم ایران:۳۵۷
قبادی(افسرشهربانی):۱۹۸
قربانی(سرهنگ):۱۰۱

قره باغی،عباس(ارتشبد):۱۷۶-۲۷۸
قریب،جمشید:۳۹۵
قریب(سرتیپ):۳۰۸-۲۳۶-۲۳۸
قریب،مهدی:۳۳٤
قشقائی،اسماعیل:۳۲۰
قشقائی،بهمن:۲۳۵-۲٤٦-۲٤۷
قشقائی،خسرو:٦٤-۸۱-۹۱-۱۲۱-۱۲۲
-۲۱۷-۲۲۰تا۲٤٦
قشقائی،سهراب خان:۳٦٤
قشقائی،صولت الدوله:۲۲۰-۲۲۲-۲۲٦-
۲۳۷-۲٤۷-۲٤۸-۳٦٤
قشقائی،عبدالله:۲۳۹۳۸
قشقائی،علی خان،سالارحشمت:۳٦٤
قشقائی،محمدحسین:٦۰-۲۲۱-۲۲۲-
۲۲٤-۲۲۷-۲۳۳-۲٤٦
قشقائی،محمدناصر:۹۱-۲۲۱تا۲٤۸-۳۲۰
-۳٤۳
قشقائی،ملك منصور:۲۲۲
قشقائی،هوشنگ:۲٤٦-۲٤۷
قشقائی،هومان:۲٤۲
قطب،سیدعزیزالله:۱۲٤
قطب،سیدکاظم:۱۲٤
قطب زاده،صادق:۳۱-۲۳٦-۲۳۸
قطبی(سرلشگر):۱۰٤-۱۰۵-۱۰۷
قلعه بیگی(سرتیپ):۱۰٤
قلیچ خان:۳۷٤
قنات آبادی،شمس الدین:۷۵-۱۸۰-۲۰۱
قندهاریان،ابوالقاسم:۱۸٤
قوام،احمد،قوام السلطنه:ب-۲۳-۳۸-٤۰-
٤۳-٤۵-۵۲-۱۳٤تا۱۳۸-۱٤۷-۱٤۹-
۱٦۱-۱٦۲-۱۷۰-۱۷۱-۱۸٤-۱۸٦-
۱۹۰-۲۰۳-۲۲٦-۲۲۷-۲۹۹-۳۰۲-
۳۳٤-۳۳۵-۳۷۰تا۳۷۸-۳۷۹
قوام شیرازی،قوام الملك:۲۲۰-۲۲۵
قوچانی،تاج محمدخان:۳۷٤
قویم السلطنه:۳۳۷-۳۳۸
قهرمانی(سرهنگ):۱۰۵
قیائی،منوچهر:۳۳٤

ك

کاتوزیان،محمدعلی،همایون(دکتر):۱۸٤-
۲۰۷-۲۱۰-۲۱۳-۲۱۸-۲۱۹
کارتر:۱۸۲-۱۹٦
کازرونی:۱۳۹
کاشانی،سیدابوالقاسم(آیت الله):۱-۲۲-۲۳
-۳۲تا۳٤-۵٦-۷۵-۷٦-۸٤-۹۵-۱۱۲-
۱۱۳-۱۲۳-۱۲۹-۱٤۵-۱٤٦-۱٤۹-
۱۵۱-۱٦۲-۱۷۱-۱۷٤-۱۷۸-۱۸۵-
۱۸۸-۱۹۰-۲۰۱-۲۰۲-۲۵۵-۳۳۲-
۳٤٦-۳۵٤
کاشانی،مصطفی:۱۹۱
کاظمی،باقر،مهذب الدوله:۲۷-۲۸-٤٦-
٦۱-٦۲-٦۷-٦۸-۷۰-۷٦-۱۲۷-۱۷۰
-۳۸۲
کاظمی،ساسان احمد:۲٤۲
کاظمی،عزالدین:٦۷-۳۰۲
کاظمی،منوچهر:۲٤۲
کاکس:۳۳۵
کامبخش،عبدالصمد:۲۰۸-۲۱۰-۲۳۳-
۲۳٤
کاوسی:۱۰۱
کاویانی،رضا(دکتر):٤۵
کتیرائی،حمید:۱٦۳
کرباسچیان:۱٤۵
کردستانی،سعید(دکتر):۲۳۷
کرمانی،میرزاشهاب:۱٤٦
کریم آبادی،ابراهیم:٦۱-٦۲-٦۳-۱۱٦-

۱٤٥
کریم پورشیرازی: ۲۱-۱۲۲-۱۲۸-۲٤۹تا ۲٥٦
کشاورز،فریدون(دکتر): ٤٥-۱۹۸
کشاورز،کریم: ۱٤۳
کشاورزصدر: ٤٦-٦۳-٦۸-۸۰-۱۲۸
کشکولی،ایرج: ۲۳٤-۲۳٥-۲۳۸-۲٤۰
کشکولی،عطا: ۲۳٥-۲۳۸
کلالی،امیرتیمور: ۷-٥٤-٥٥-۲۱۳
کلالی،منوچهر(دکتر): ٤
کلالی،ناهید: ٥٤
کلنل تیك: ۳۷۷
کلنل ویلر: ۱۹۱
کلهر،اصغر: ۲٥۷
کلیم کاشانی: ت - ر
کمال الملك: ۳۸۲
کمال،عزیزالله(سپهبد): ۱۳۸-۱۷۸
کندی(جان): ۲۰۱
کوپال(سرلشگر): ۳۸۳
کوهستانی،شیخ ابوالحسن: ۳٦٤
کوهستانی،شیخ محمد: ۳٦٤
کهبد،بهاء الدین: ۲۱
کیا،حاج علی(سپهبد): ۳٥۹-۳٦۰
کی استوان: ۲۸
کی نژاد،رضا: ۳٦۲
کیانوری،ضیاء الدین: ۳۸۲
کیانوری،نورالدین(دکتر): ۱۱٥-۲۳۳-۲٥۸
کیوان،مرتضی: ۱۲۳
کیهان،خدیو(سرلشگر): ۳٥۹

گ

گاندی: ۲۸-۱۷۹
گرکانی،عبدالعظیم خان: ۱٥۹
گرگلناد(روسی): ۳۳۳
گرمان(مهندس): ۱۸۸
گرزن(سرلشگر): ۲۸۲
گلبنگیان،گالوست: ۱۸
گلشائیان عباسقلی: ۳۰۷-۳۰۸
گلشائیان-گس: ۱۳۷
گلشنی(سرهنگ): ۱۰٥
گنجه ای،رضا(مهندس): ۳٤۷تا۳٤۹
گودرزی،محمد: ۲۳۳
گیتی بین،اصغر: ۳٤٦
گیل گیلی،اکبر: ۱۰۱
گیلانشاه(سپهبد): ۱۳۹

ل

لاجوردی،حبیب(دکتر): ۳٤۱
لاری،سیدعلی اصغر: ۳٥٤
لاشائی،کوروش: ۲۳٤
لاهوتی،ابوالقاسم: ۳٦٦-۳٦۷
لاهیجی،کریم(دکتر): ٥۰-۲۷۷
لباسچی،قاسم: ٥۰
لردکرزن: ۳۳٥
لرن: ۳۳٦
لسان المحدثین: ۱٥٥
لسانی،ابوالفضل: ۱٥۲-۱٥٤-۱٥۷-۱٦۰-۱٦۹
لشگری(سرهنگ): ۱۰٥
لطفی: ۱۲۳-۳۱۰-۳۱۱
لقمان ادهم،علیقلی(دکتر): ٤٥
لنین،ولادیمیر: ۳۷۳
لیاخوف: ۳۸۳

م

مارگریت هیگنز: ۲۰
مازندی،یوسف:۲۹۸-۳۳۰-۳۳۲-۳۷۹
ماندلا،نلسن: ح
مانیان،حاجی:۶۳-۲۷۷
مبشری(سرهنگ):۹۹-۱۲۳-۲۳۴
مبصر،محسن(سپهبد):۱۳۲
مترجم السلطنه:۱۵۹
متقی،علی:۲۳۴
متین،حسن(دکتر):۲۶۷-۴۰۱-۴۰۲
متین دفتری،احمد(دکتر):۱۹-۲۲-۲۸-
۱۴۶-۱۵۹-۱۸۸-۱۸۹-۱۹۹-۳۰۷
متین دفتری،هدایت:۹-۳۱-۴۸-۵۰-۲۹۴
مجدزاده:۲۶
مثقالی(دکتر):۳۹
محسنی(دکتر):۹۹-۱۰۰-۱۰۸-۱۲۳-
۱۳۳
محقق گلپایگانی(ستوان):۱۲۳
محمدبیگ، برات:۳۷۴
محمود،محمود:۱۳۸
مختاری(سرهنگ):۱۲۴
مختاری،رکن الدین:۲۸۶-۲۸۳-۳۱۷تا
۳۱۹
مدبر(سرتیپ):۱۵۳-۲۸۵-۲۸۸
مدرس،سیدحسن(آیت الله):۲۲-۱۴۵-
۱۴۹-۱۵۵-۳۸۳
مدرس زاده:۳۷۰
مدنی،احمد،دریادار(دکتر):۵۰-۸۱-۸۳-
۸۵-۲۳۷-۲۴۰-۲۴۱-۲۹۲
مدنی،سیدجلال:۴۴
مرآت،اسمعیل:۳۸۲
مرادی:(سرتیپ،دکتر):۱۵۲
مرتضوی(سرهنگ):۲۳۵
مرزبان،رضا:۱۲۱
مزین الدوله:۳۸۲
مزین،منصور(سرلشگر):۱۰۴-۱۰۷-۳۲۶
-۳۵۶تا۳۵۸
مزینی،علی اصغر(سرتیپ):۲۸۲-۲۸۵-
۲۸۷تا۲۹۰-۳۵۶-۳۵۷
مستوفی،باقر(مهندس):۱۹۱
مستوفی الممالک:۲۲۰-۲۲۲-۲۹۶-۳۶۷
مسعود،اصغرمیرزا:۲۱
مسعود،اکبرمیرزا،صارم الدوله:۳۶۵
مسعود،محمد:۹۰تا۹۳-۱۲۴-۱۲۶-۱۹۸
مسعودانصاری:۲۲۴
مسعودی،عباس:۳۹-۱۳۶-
مسعودی،محمدعلی:۱۴۵
مشار،خانبابا:۱۵۹
مشکوة(استادانشگاه):۷۳
مشیری،علی:۳۵۲
مصدق،احمد(مهندس):۸-۹-۱۳-۱۷-۲۰
-۲۱-۲۴-۲۵-۲۷-۲۸-۳۰-۱۵۳
مصدق،حمید:۳۰
مصدق،خدیجه(دخترد کترمحمدمصدق):۳۰
مصدق،غلامحسین(دکتر):۸-۱۲-۱۶-۲۵
تا۳۰-۴۸-۹۳-۱۰۳-۳۹۱
مصدق،محمد(دکتر) دراکثرصفحات
مصدق،محمد(نوه دکترغلامحسین)۱۷
مصدق،محمود(نوه مصدق):۱۷
مصدق،منصوره(متین دفتری):۲۵-۳۰
مصطفوی،رحمت(دکتر):۱۲۷-۲۶۳تا۲۶۵
-۲۶۷
مصطفوی،سیامك:۲۶۴
مصطفوی نائینی،حسن:۱۱۱
مصطفوی نائینی، حسین:۱۱۱

مصوررحمانی(سرهنگ):۱٤٤
مظفری(سرلشگر):۲۱
مظفری(گروهبان):۱۰۸
معاون(دکتر):۱۳
معتمدالسلطنه:۱۳۵-۳۷۱
معتمدی،رضا(سرهنگ):۱۹۵
معدل شیرازی،لطفعلی:۲۱-۲۲۵
معزی(خلبان):۵۱
معصومی،سیدمحمد:۱۱۷
معظم السلطان:۲۲۲
معظمی،عبدالله(دکتر):ب -۶۷-۶۸-۷۶-
۱۲۱-۱٤۲-۱٤۵-۲۰٤-۲۲۲-۲۷۶-
۲۸٤-۳۵۲-۳۵۳
مفتح(دکتر):۲۷۷
مقبل(سرتیپ،دکتر):۱۰۳-۱۰٤
مقدم مراغه ای(سرلشگر):۳۲۶
مقدم مراغه ای،رحمت:(مهندس):۷۸-۱۸۲
-۲۹۳
مقدم،ناصر:(سپهبد):۲۳۳-۲۷۹
مقدس زاده،مهندس:۵۰
مکری،محمد:۱۲۱-۱۲۲
مکی حسین:۹۰-۹۵-۱۱۲-۱۲۶-۱۲۷-
۱۳٤-تا۱۳۶-۱٤۹-۱۵۳-۱۶۲-۱۶۵-
۱۶۶-۱۶۹-۱۷۷تا۱۷۹-۱۸۷-۱۸۸-
۱۹۱-۱۹۹-۲۰۲-۲۰٤-۲۲۸
ملك حسین:۱۸۶
ملك فاروق:۱۹-۹۶-۹۷-۲۹۸
ملك زاده(دکتر):۳۳۵
ملك مدنی،هاشم:۱٤٤
ملکی،احمد:۹۰-۱۱۶
ملکی،خلیل(دکتر):٤۶-۷۵-۷۷-۱۱٤-
۱۸٤تا۱۸۷-۲۰۶تا۲۰۸-۲۱۰تا۲۱۲-
۲۱۶-۲۱۹-۲۹۱
ممتازالسلطان:۱٤٤
ممتاز(سرهنگ):۱٤۳-۱٤٤-۲۸۶
منتخب الدوله:۳۱۷
منتظری(آیت الله):۱۸۳
منتظم،حسین(دکتر):۳۳۷
منزه،(سرتیپ،دکتر):۲۸۷-۲۸۹-۲۹۰
منصور،حسنعلی:ب-۹۱-۹۳-
منصور(دکتر):۹۳
منصور،رجبعلی،منصورالملك:۳۲۰-۳۲۳-
۳۲٤-۳۳۰-۳۳۱-۳۸٤
منوچهری:۶۱
موسوی:۲۰۸
موسوی،تقی:۹۹
موسوی خوئینیها:۲٤۳
موسوی،محمدحسین(دکتر):غ
موشه دایان:۳۹۶
موقر،مجید:۳۲۲
مولائی،سیدهاشم:٤۳
مولوی(سرلشگر):۹تا۱۱-۶۸-۱۰۰تا۱۰۲
-۱۰۸-۱۱۱-۱۲۳-۱۳۲-۱۳۳
مؤیدامینی،داود:۳۲۶
مؤیدثابتی:ج
مهاجرانی(دکتر):۱۹۰
مهتدی(دکتر،سرهنگ):۳۰۸۰
مهدوی،فریدون(دکتر):۶۳
مهربان،رسول:۳۶
مهنا(سرلشگر):۲۸۲-۲۸۵
میر(دکتر):۱۶
میراشرافی،مهدی:۱۸-۵۲-۹۸-۱۲۹
میرافضلی(سرلشگر،دکتر):۱۰۳-۱۰۷
میرجلیلی(مهندس):۶۸
میرحقانی(دکتر):۲۵۳
میرزاآقاخان(عصرانقلاب):۳٤۰

میرزاکوچك خان جنگلی:۳٦٦
میرزامحسن(داماد بهبهانی):۳۱٦
میرزاملکم خان:۳۸۱
میرزایانس:۳۳۹
میرفخرائی(دکتر):۹۳
میلیسپو(دکتر):۳۸
میناچی،ناصر(دکتر):۲۷۹
مین باشیان،فتح الله(ارتشبد):۲٤٦
مینوچهر:شیخ عبدالمجید:۱۲۳
مینوی،مجتبی(دکتر):۳۳۸

ن

نادرپور،نادر:۱۸٤
نادری،سرهنگ):۲۸۱-۲۸۷-۲۹۰
ناصرالملك:ب
ناصرخسرو:ج
ناطق،هما(دکتر):س
نجاتی،حاج رضا:۱۲۵
نجاتی(سرهنگ):۱۱۸
نجف زاده(دکترسرتیپ):۱۰۳-۱۰۷
نجفی(آخوند):۳۳٤
نجفی،محمدعلی(دکتر):۱۹٤
نجم آبادی(دکتر):۹۳
نجم آبادی،شیخ مرتضی:۳۸۲
نجم آبادی،شیخ هادی:۳۸۲
نجم السلطنه(مادردکترمحمدمصدق):۱۳
نجم الملك:۱۸۵
نجمی،ناصر:۹۲-۱۳۸-۲۵۰
نحاس پاشا:۱۹
نخجوان،محمد،امیرموثق(سپهبد):۱٤۸-۱۵۱-۱۵۲-۳۲۵-۳۲۷-۳٦۵
نخشب،محمد:۷۵-۲۷٦
نخلی،عباسعلی کدخدا:۲۸۹
نریمان،محمود:۳۸-۱٤۵-۲۱۳
نزیه،حسن:۵۰-۵۷-۷۸-۷۹-۱۸۲-۲۳۹-۲۷۱-۲۹۳
نصر،سیدولیخان(دکتر):۱۵۹-۳۸۱
نصر،محسن(دکتر):۱٤۲
نصیری،عبدالرحیم:۳۱۹
نصیری،محمد(دکتر):۱۲۷
نصیری،نعمت(ارتشبد):۵۲-٦۳-۱۰۱-۱۰۸-۱۱۵-۱۲۸-۱۲۹-۲۳۲-۲٤٦
نظام الملك،نظام الدین(سرتیپ):۳۵۷
نقدی(سرهنگ):۱۰۵
نمازی،حاج محمد:۱۸-۱۹
نواب،حسین:۱۹-۵۷-۱۲٤
نواب صفوی،مجتبی:۹۳-۹٤-۱۱٦-۱٦۵-۱۸۸-۳۳۰تا۳۳۲-۳۹۱
نوائی(سرهنگ):۳۱۰-۳۱۱-۳۱۷-۳۱۸
نورالدین،سید:۲۲۵-۲۵۰
نورگرافت:۱۹۱
نورمان،انگلیسی):۲۲-۳۳۵
نورمان شارب(کشیش انگلیسی):۲۵۰
نوری،شیخ فضل الله:۱۸۲-۳۸۱
نوری(قهرمان کشتی):۲۵۸
نوشین،عبدالحسین:۱٤۳
نائینی،مرتضی قلیخان:۳٤۰
نائینی،معاضدالسلطنه:۳٤۰
نیرومند،سرهنگ:۲۰۹-۲۱۰
نیساری،امیرحشمت:۳٤۰
نیك آرزو:(سرهنگ):۱۰۵
نیك آئین(مهندس):۱۳۰
نیکپورنائینی:۹۰-۱۲۷

و

واثق،نوری:۲۰-۲۱
واحدی،عبدالحسین:۹٤-۱۱٦

وارسته،منوچهر:۱۵۹
والاتبار،حشمت الدوله:۳۷-۴۵-۴۶-۳۳۹
والترز(سرهنگ):۱۹
وثوق،حسن،وثوق الدوله:ب-۳۳۵-۳۳۷-
۳۷۱ -۳۹۰-تا۳۹۳
وثوق الدوله،ورثه:۳۹۰
وثوق(سپهبد):۱۷۰-۳۵۸-۳۶۰
وثوقی،ناصر(دکتر):۱۸۴
وثیق،غلامرضا(دکتر):۱۸۴
وحیدی:۱۹۹
ورزنده،میرمهدی:۱۵۷
ورزی،ابوالحسن:ذ
وزیری علیرضاخان:۳۷۳
وزیری،علینقی خان:۳۷۳
وهاب زاده احد:۳۹۷-۴۰۱-۴۰۴-۴۰۵
وهاب زاده،پرویز:۴۰۲
ویلیام شوکراس:۳۹۷-۳۰۸-۴۰۲-۴۰۵

هـ

هانی الحسن:۳۹۷
هادی،محمد:۳۱۱-۳۱۷-۳۱۸
هارون الرشید:۱۶۶
هارمن:۴۱
هدایت،عبدالله(ارتشبد):۴۶-۱۰۱-۱۰۹
-۱۲۵-۱۴۴
هدایت،مخبرالسلطنه:۳۳۸
هدایتی،محمدعلی(دکتر):۳۸۹
هروی،حسنعلی(دکتر):۳۳۸
هژیر،عبدالحسین:ب-۹۴-۱۱۶-۱۲۶-
۱۴۲-۱۶۲-۱۹۱-۳۹۲
هشترودیان(دکتر):۱۲۲
کورش کبیر:۱۹۶-۳۹۴
همایونفر،عزت الله(دکتر): ز- ض
همایونی،علی:۱۳۰
همایونی،مرتضی:۱۳۰
همت،سرتیپ:۲۲۵
هندرسن،لوئی:۱۲۵
هنری دوم:۱۹۴
هور(دیپلمات انگلیسی):۳۰۶
هورتاش:۱۱۷
هوشیار(دکتر):۷
هویدا،امیرعباس:ب - ۱۳-۲۸-۲۹-۳۷-
۸۴- ۸۵-۳۰۳-۳۰۵
هیتلر:۳۰۸-۳۶۸-۳۶۹
هیئت،علی:۲۲۴-۲۲۹

ی

یزدان پناه،مرتضی(سپهبد):۳۲۷-۳۲۸
یزدی،ابراهیم(دکتر):۳۱-۲۳۶-۲۷۰-
۲۷۶
یزدی،سیدعلی آقا:۱۵۶
یزدی،مرتضی(دکتر):۴۳-۲۵۵
یغمائی،حبیب:۳۹-۱۱۱

یادآوری:
برای اطلاع از اسامی اعضای شورای جبهه ملی به صفحات۵۸تا ۶۰واعضای جامعه سوسیالیست های نهضت ملی ایران به ص ۲۱۸واعضای دفاع ازآزادی و حقوق بشر به ص۲۷۳واعضای عامیون ایران به صفحات ۲۹۹تا۳۰۲مراجعه شود.

فهرست اسامی جلدنهم

آ

آپریم، (دکتر): ۷۲-۱۲۳-۱۵۷

آتاکیشی یف: ۲۰۳-۳۰۰-۳۰۱

آخوندزاده، محمود: ۲۶-۴۹-۵۰

آدمیان، زاون: ۲۰۶

آدمیت، تهمورس: ۱۳۲

آدمیت، فریدون (دکتر): ۴۴۳

آذر، مهدی (دکتر): ۱۹۹

آذراوغلو، بالاش: ۱۱۸-۴۲۰

آذر، سرهنگ شهربانی: ۳۴۲-۳۴۳

آذر، عبدالرضا (سرهنگ): ۱۳۶-۱۴۳-۱۰۸
-۱۹۹-۳۵۵تا ۳۶۰

آذرفر، حسن (سرهنگ): ۴۷۱-۴۸۲

آذرنگ، سعید: ۳۹۹

آذرنگ، گیتی: ۳۹۹

آذرنگ مسعود: ۴۶۸

آذرنور، فریدون: ۱۱۹-۱۲۹-۴۱۰-۴۸۹-
۴۹۲

آذری: ۴۲۰

آراطونیان: ۲۳

آریاپارت: ۱۳۳

آرین، محمدحسین: ۳۴۲-۳۴۳

آریانا، بهرام (ارتشبد): ۱۰۸-۳۵۵

آرسن (قاتل حسام لنکرانی): ۳۰۷-۳۰۸-
۳۱۰

آزاد، عبدالقدیر: ۱۶۷

آزادفرازی، علی: ۳۱۷

آزادگر، محمد: ۴۸۹

آزموده، حسین (سپهبد): ۱۸۶-۳۲۰

آزمون، منوچهر (دکتر): ۱۰۵

آصف: ۴۱۴

آفاق (همسرروزبه): ۳۴۷-۴۴۶

آقابیگف: ۵۱

آقاداداش (مهندس): ۲۹۶

آقازاده، بهرام، آقایف: ۲۰-۲۴

آقازاده، کامران: ۲۴

آقایف، عمران: ۳۲

آقائی: ۲۰۵-۲۰۶

آگاهی، عبدالحسین: ۳۰۴-۳۰۵-۳۵۸

آگهی (افسر اعدام شده): ۳۶۰

آل احمد، جلال: ۷۱-۷۲-۷۷-۷۹-۱۲۳-
۴۴۵

آلبویه، اسدالله (دکتر): ۱۹۸-۱۹۹

آلکساندرویچ، نیکلا (تزار): ۵۴۰

آنادمیدوا (روسی) ۵۴۰

آناستازیا (روسی): ۵۴۰

آندره ساخاروف: ۵۱۹

آندره یوف: ۵۱۸

آوانسیان، آدیک: ۳۸۶

آوانسیان، آرداشس: پ - ۳۶تا۳۸-۴۹-۵۰-
۵۶-۵۹-۶۲-۱۰۱-۱۲۳-۱۲۶-۱۲۸-
۱۳۶-۱۳۹-۱۵۵-۱۵۶-۱۵۹-۱۶۸-
۱۶۹-۱۷۱-۱۷۵-۲۱۶-۳۵۷-۴۰۳-
۴۲۰-۴۴۷-۴۴۸تا۴۹۵

آوانسیان، گاگیک: ۳۱۵-۴۰۵

آهی، رضا: ۱۳۲

آهی، مجید: ۵۶

آیرم (سرتیپ): ۹-۳۳۷

الف

ابراهیم، احمد: ۴۹۸-۴۹۹

ابراهیم اوف، ابراهیم: ۲۴

ابراهیم زاده: ۱۳۶

ابراهیمی، ابوالحسن: ۴۸۵

ابراهیمی، انوشیروان: ۱۳۷-۱۴۰-۱۶۹-

۳۸۵-۴۰۸-۳۲۵
ابراهیمی،فریدون:۲۲۸-۲۲۹-۳۶۰
ابلوچ،علی:۱۳۶
ابوالفتحی(مهندس):۲۹۶
ابوالقاسم زاده:۱۰۴
اتابك:۱۲-۲۰
احتشامی(مالك آذربایجانی):۱۳۶-۴۹۳
احسان الله خان:۲-۴-۶-۱۵تا۳۲-۱۹۹-۴۹۰
احسانی،اصغر:۵۰۷
احیاء(دکتر):۱۰۵
ادواردسابلیه:۹۸
ارانی،تقی(دکتر):۳۶-۳۸-۴۳تا۴۹-۶۶-۷۴--۷۶-۷۷-۱۰۱-۱۱۶-۱۲۲-۱۳۱-۱۴۱-۱۶۲-۱۷۵-۱۸۴-۱۹۲-۱۹۸-۲۰۱-۲۰۲-۲۶۳-۲۶۵-۲۸۵-۳۱۵-۳۶۲-۴۱۱-۴۱۷تا۴۱۹-۴۲۸-۴۳۰-۴۴۷-۴۸۷-۴۹۰
ارباب زاده:۱۱
اربابی،غلامرضا:۴۷۴
ارتشیار،جواد:۵۰۷
اردبیلی،عوض اوف:۲۶
اردلان،فرج الله:۲۳۹
اردلان،علیقلی(دکتر):۱۳۴
اردوبادی:۲۴-۲۹۷
ارژنیکدرزه:۲۶
ارفع،حسن(سرلشگر):۹۴
ارکانی:۹۴-۱۳۰
ارونقی(قاتل سرتیپ شهاب):۳۱۳
اسدی،ابوالقاسم:۴۹
اسدی،امین:۱۳۵
اسدآبادی،سیدجمال الدین:۴۳۴
اسدوف:۵۰
استالین:پ - ث - ج-۸-۱۱-۲۶-۲۷-۳۳-۴۹-۵۱-۵۲-۵۷-۶۶-۶۷-۷۴-۷۶-۸۳-۱۲۰-۱۲۱-۱۲۳-۱۴۹-۱۵۶-۱۵۹-۱۶۳-۱۶۴-۱۶۹-۱۷۶-۲۰۲-۲۰۶-۲۰۸-۲۱۶-۲۶۴-۲۷۸-۳۰۴-۴۰۴-۴۰۸-۴۲۰-۴۲۸-۴۳۲-۴۴۱ - ۴۴۲-۴۴۷-۴۴۸-۴۹۴-۵۱۷-۵۲۲تا۵۲۴-۵۲۶-۵۲۷-۵۳۰-۵۳۲-۵۳۳تا۵۴۶
استپانیان،سروژ:۸۰-۱۰۶-۳۰۷تا۳۱۲
اسفندیاری(سرتیپ):۲۳۰
اسفندیاری،محتشم السلطنه:۲۳۰
اسکندانی،ابوالقاسم:۵۰-۵۱
اسکندانی،علی اکبر(سرگرد):۵۰-۱۰۸-۳۵۵تا۳۵۹
اسکندری،امیرنصرت:۲۲۷
اسکندری،ایرج:۳۹-۴۰-۴۴-۴۹-۵۴-۵۸-۵۹-۶۲-۶۴-۶۶-۸۹-۹۳-۹۴-۹۸-۱۰۶-۱۱۵تا۱۱۷-۱۲۰-۱۲۶-تا۱۶۲-۱۶۷تا۱۷۹-۱۸۰-۱۸۱-۱۹۵-۱۹۷-۲۰۱- ۲۰۲-۲۲۵-۲۲۸-۲۲۹-۲۳۶-۲۸۹- ۳۱۴-۳۵۷-۳۶۲-۳۶۳-۳۸۹-۴۰۱- ۴۱۰-۴۱۱-۴۱۹تا۴۲۱-۴۲۳-۴۲۹- ۴۳۰-۴۴۷
اسکندری،پری:۲۵۴
اسکندری،زهرا:۹۷
اسکندری،محسن،سلیمان میرزا:۱-۹-۱۱-۱۲-۲۰-۳۶-۳۸-۴۰-۵۳تا۶۳-۹۳-۱۴۵-۱۴۶-۱۶۵-۱۶۱-۱۶۳-۱۶۵-۱۶۷-۱۷۹-۱۸۷-۲۲۱-۲۳۶-۲۵۱-۴۱۹-۴۳۰-۴۵۵
اسکندری،عباس میرزا:۳۹-۴۰-۵۴-۵۵-۱۴۱-۱۵۶-۱۷۹-۱۸۰-۲۳۶

اسکندری،محترم:۲۳٤
اسکندری،محمدطاهرمیرزا(جدّاسکندریها)۵۷
اسکندری،یحیی میرزا:۱٦۱-۱۷۹
اسکوئی،مصطفی:۱۰۲-۲۵۳
اسلامی:۳۱۰
اسمعیل بیگی(دکتر):۸۰-۲۹۸-۲۹۹
اسمیرنوف:۱۸۰
اصغرزاده(دکتر):۹٦
اصفهانی،پرویز(مدیرنیمروز):۲٦٤
اصفهانی،ژاله:۳۰۰
اعلامی،شهناز:۱۳۷-۱٤۰
افتخاری،یوسف:۳۹-٤۸-٤۹-۲۱۰
افخمی،اردکانی(سروان):۲۹۱-۳۲۸
افراسیابی،بهرام:۹۵-۳۰۷
افراشته،محمدعلی:۲۸۲-۲۸۳
افروخته(ستوان):۳۲۹
افره ئی،ابوالقاسم(سرهنگ):٤۷۱-٤۷٤-٤۷۵
افشار،ایرج:٤٤۲
افشار،رضا:٦
افشار(سرهنگ):۳۲۷
افشاراوغلی،لطف الله(سرهنگ):۳۵۳
افضلی،ناخدا:۳۹۰-٤۱۲-٤۲٦-٤۳۱-٤٦۱تا٤۷۳-٤۸۲-٤۸۳
اقبال،عباس:۲٦٦
اقبال،منوچهر(دکتر):۸۳-۸۸-۹۸-۱۳٤-۱٤۱-۱٤۲-۲۱۰
اکبرنیا:۲٤٦
الکساندر(برادرلنین):۵۲۹
الکساندرا(همسرتزار):۵۳۸تا۵٤۰
الکسی(پسرتزار):۵۳۸-۵٤۰
الموتی،ضیاء:٦٦
الموتی،مصطفی:د
الموتی،نورالدین:۵۵-۵۸-٦۳-۷۳-۹۳-۱۵٦-۱٦۳-۲۱۱-۲۱۲-۱۲۲
الهامی:۱۳۵
امامی،باقر:۵۱
امامی،سیداحمد(دکتر):٤٦
امام لنگرودی(دکتر):۸۰
امجدی،مصطفی(سپهبد):۲۹۳-۲۹۹-۳۵۱
امید،علی:٤۸-۱۰۵
امیراحمدی،احمدآقاخان(سپهبد):۱٦۵-٤۹۷
امیرابراهیمی:۱۷۰
امیرانتظام(مهندس):۱٦٦
امیرخسروی،بابك:۱۱۹-۱۲۹-۱۳۰-۲٤۲-۲٤۳-۲٤۵-٤۱۰-٤۸۹-٤۹۰-٤۹۵
امیرخیزی،احمدعلی:۵٤-۸۹-۱۲۸-۱۳٦-۱٦۷-۱۷۰-۱۸۱-۱۸۲-٤۲۰-٤۹۲
امیرزاده،احمد:۲٤
امیرشاهی،شهرآشوب:۲۳۹
امیرفضلی،نصرالله(سرلشگر):٦۰
امیرمؤید سوادکوهی:۱۰٤-۱۳۲
امینی،علی(دکتر):۱٤۱-۱۵٦-۲٤٤
انتظام،نصرالله:۸٤-٤٤٦-٤٤۷
انتظامی(سرهنگ):۲۵۲-۲۵۳-۳۱٦
انجوی شیرازی:۲٦۹
انصار،شیخ محمد:۲۲۰
انصاری،اکبر:۸۰-۱۰٦
انصاری،صادق:۲۱۵
انصاری،محمد:٤۷٦
انگلس:ح -۵۷-۵۱۸-۵۲۰-۵۲۱-۵۲۹-۵۳٦-۵٤۱
اوتیس پایك:۵۱۲
اوریك رولو:۱٦۲
اولگا(دخترتزار):۵۳۸

اونیگراف: ۳٦٤
ایران بان، باقر: ۵۱
ایران نژاد: خیرالله (سرهنگ، دکتر): ٤۷۱-٤۷۵
ایرانی (دکتر): ۱۳۵
ایرن (هنرمندتوده ای): ۲۵۲-۲۵۳-۲۵٦-۲۷۹
ایزدی، فاطمه (دکتر): ۲۳۳-۳۹۸
ایروانی شیرازی، رضا: ۵۰۲
ایلخانی پور (سرهنگ): ۳۲٦
ایوانف: ٤۲۱

ب

بابازاده: ۱۲۸-۱۸۲-۲۱۵-٤۲۰
بابکان، اردشیر: ۲٦۷
باراژنوف، بوریس: ۵۳۳
بارزانی، ادریس: ٤۹۹-۵۰۲
بارزانی، لقمان: ٤۹۹
بارزانی، ملامصطفی: ۱۰۹-۱۲٦-٤٤۸-٤۹٦تا۵۱٤
بازرگان، مهدی (مهندس): ۱۵۳-٤۲۳-٤۷۲
باقراوف: ۹۱-۱۲۱-۱٤۳-۱٦۳-۱٦۹-۲۰۲-۲۰۳-۲۲۵-۳۰۲تا۳۰۵-٤٤۷-۵۱۸-۵٤۵
باقرخان (سالارملی): ٦٦-٤۵۵
باقرزاده، ابوتراب (ستوان): ۱۰٤-۱۰۵-۳۱۵-۳۲٦-٤۰۱-٤۱٤-٤۲۵
بامداد، مهدی: ۱۹-۵۷
بانی سعید (مهندس): ۲۹٦
باوند، قبا: ۱۳۳
باوندلهاك: ۱۳۲-۱۳۳
باهری، محمد: دکتر: ۲۵۸-۲۷۷
بجنوردی: ۲٤۱
بختیار، ابوالقاسم: ۲۲۱
بختیار، تیمور (سپهبد): ۱۰٦-۱۲۷-۱۲۸-۱۳۹-۱٦٦-۱٦۷-۱۸۸-۲۳۹-۲٤۱-۲٤۲-۲۹۰-۲۹۱-۲۹٤-۳۱٦-۳۱۷-۳۳٦-۳٤۲-۳٤٤-۵۳۱
بختیار، شاپور (دکتر): ۳۹٤-٤۲۱
بدیع تبریزی: ۳۰۱
بدیعی (مهندس): ۲۹٦
براونشیتن: ۵۳۱
برژنوف: ۱۸۱-۵۱۸
برژنیسکی: ۳۸۳-٤۲۳
برقعی: ۱۲۷
برقعی، سیدمحمد (آخوندسرخ): ۱۲۷-۲۵۰
بروجردی، حاج آقا حسین (آیت الله): ۲۵۱
برومند، ادیب: ۸۸
بریا: ۲۰۲تا۲۰٤-٤٤۷-۵٤۵
برناردشاو: ٤٤
بشیری، سیاوش: ۸۰
بشیر، نعمت: ۲٤
بصیری، تراب (دکتر) س: ۲٦۱
بقائی، برزو (دکتر): ٤۱٤
بقائی کرمانی، مظفر (دکتر): ۷۳-۷۹-۲٦۹
بقراطی، محمود: ۷۱-۸۹-۹۵-۱۲٦-۱۲۹-۱۳٦-۱٤۱-۱۷۵-۱۸۲-۲۱٤-۲۲۲-۲۲۳-٤۰۲-٤۰۳-٤۲۰
بلوریان، غنی: ٤۲٤
بنی صدر، ابوالحسن: ۲۳۹-۲٤۱-۳٦٦تا۳٦۸-٤٦٤-٤٦۷-٤۷٦
بنی صدرصادق: ۲۳۹
بوتگین (دکتر): ۵٤۰
بوخارین: ۵۳۳
بوذری، محمدعلی: ۲۱۲-۳۲۳
بوریس یلسین: ۵٤۲

بولگانین:۵۱۷
بومدین:۵۱۱
بوین:۲۲۹
به آذین،محمود،اعتمادزاده:۴۲۲-۴۴۹تا
۴۵۲-۴۵۸-۴۵۹
بهار،پرویز:۸۰
بهار،مهرداد:۲۴۰
بهبهانی،سیدعبدالله(آیت الله):۱۲-۲۰-
۳۷۷
بهرام،سیروس:(آخوندداوف):۲۶-۱۳۵
بهرامی(سرگرد):۳۴۶
بهرامی،محمد(دکتر):۳۶-۴۹-۵۴-۶۲-
۷۱-۸۹-۹۴-۱۰۵-۱۲۶-۱۵۶-۱۵۷-
۱۷۵-۱۸۴-۱۸۸-۱۸۹-۱۹۲تا۱۹۴-
۲۰۴-۲۱۰-۲۱۵-۲۹۰-۲۹۷-۳۰۸-
۴۱۹
بهرامی نژاد،ابوالفضل:۴۸۲
بهرامی نژاد،محمد:۴۷۷تا۴۸۲
بهزادی،علی(دکتر):۳۳۸
بهزادی،منوچهر:۱۲۶-۱۳۷-۱۴۰-۱۶۹-
۱۷۰-۲۴۳-۳۸۴-۴۰۶-۴۱۴-۴۲۳-
۴۲۵-۴۲۶-۴۸۵
بهشتی،محمدحسین(آیت الله):۲۴۱-۳۷۸
بهلول(سربازوظیفه):۳۵۸
بهنود،مسعود:۱۲۸-۱۷۹-۴۱۹
بیات،زهرا:۱۷۸
بیات،سهام سلطان:۵۹
بیجاری:۱۰۶-۱۰۷
بیریا،محمد:۶۸-۳۶۰
بیگدلی(سروان):۱۰۸-۱۰۹
بیگدلی،حسین(سروان):۴۷۲
بیگدلی،محسن:۴۷۴
بیگدلی،محمد:۴۱۴

پ

پادگان،صادق:۱۳۵-۲۰۵-۲۲۵-۳۰۰-
۳۰۳
پارسانژاد:۲۴۱
پارسا تویسرگانی:۴۱۷
پازوکی:۱۳۸
پاشائی(سرهنگ-دکتر):۳۵۱
پاکروان،ابوالحسن(افسر):۳۵۳-۴۹۹-۵۰۰-
۵۰۱
پاناماریف:۱۳۹
پرتوی،محمدمهدی:۳۸۵-۴۰۵-۴۲۲-
۴۲۵-۴۲۶-۴۶۳-۴۶۸تا۴۸۳
پرویزی،رسول:۴۹
پزشکیان (سروان):۲۱۵-۳۲۶-۳۵۸
پژمان،عیسی(سرهنگ):۳۵۰-۴۹۶
پطرکبیر:۲
پناهی،افسرفرقه دموکرات:۱۰۸
پناهی:بازجو۱۰۴
پناهی،اصغر(مهندس):۲۲۷
پناهیان(سرهنگ):۱۴۳-۳۶۰-۵۰۳
پوررحمتی،حسین:۴۸
پوررسول:۴۹
پورکاشانی،منصور(مهندس):۲۴۵
پول ریسون:۲۴۵
پوروالی،اسماعیل:۶۸
پورهرمزان،محمد:۳۸۵-۳۹۹-۳۸۵
پوریا،ارسلان:۱۲۸-۲۰۶-۲۰۷
پولاددژ(ستوان):۸۰-۱۰۳-۲۹۱-۳۰۸-
۳۱۱-۳۱۲-۳۴۴-۳۴۵-۳۵۱
پهلبد،مهرداد:۲۸۰-۲۸۱
پهلوان،محمدزمان:۲۴۸-۳۲۶-۴۸۸
پهلوی،اشرف،شاهدخت:۱۴۰
پهلوی،ثریا-ملکه:۹۷

پهلوی،رضاشاه:الف - ب -۳-۱۰-۱۵تا۱۷
-۱۹-۲۱-۲۲-۲۷-۳۱تا۳۵-۳۷تا۳۹-
۴۳-۴۴-۵۰-۵۳-۵۷تا۵۹-۶۱-۶۳-
۱۰۸-۱۳۳-۱۴۱-۱۴۳-۱۴۴-۱۶۱-
۱۶۹-۱۷۹-۲۰۱تا۴۹۴
پهلوی،فرح شهبانو:۱۳۷-۱۸۲-۲۴۹-
۲۵۳ -۴۲۰
پهلوی،محمدرضاشاه :الف - ۵۳-۶۸-۶۹-
۷۴-۷۶-۸۳-۸۶-۸۷-۸۸-۹۱-۹۴-۷
۹تا۱۰۰-۱۰۵-۱۱۸-۱۲۱-۱۲۴-۱۲۶
تا۱۲۸-۱۳۰-۱۳۷-۱۳۹تا۵۱۳
پیترآوری:۷۴
پیراسته،مهدی(دکتر):۲۱۱-
پیرزاده(سرگرد):۳۰۳-۳۵۹
پیرنظر(بانو):۲۴۳
پیرنیا ،ابوالقاسم:۲۲
پیرنیا ،حسن،مشیرالدوله:۲۵
پیشداد ،امیر(دکتر):۴۳۷
پیشنمازی:۴۲۰
پیشه وری،جواهرخانم(عروس پیشه وری):
۳۰۲
پیشه وری،داریوش(فرزندپیشه وری):۳۰۲
پیشه وری،جعفر:۳-۸-۱۴-۱۶-۱۷-۲۰-
۲۱-۲۴-۳۳-۳۶-۳۸-۴۹تا۵۱-۵۵-
۵۹-۶۸-۶۹-۷۴-۱۲۲-۱۳۵-۱۶۳-
۱۹۷-۲۰۳-۲۱۳-۲۱۴-۲۲۵-۲۲۷تا
۲۲۹-۳۰۰-۳۰۲-۳۰۳-۳۶۰-۴۰۸-
۴۱۹-۴۴۷-۵۰۳-۵۰۷
پیشه وری،معصومه(همسرپیشه وری) ۱۳۵
-۳۰۲
پیمان(دکتر):۳۶۸

ت

تاراس(سرهنگ):۳۵۱
تاراس(مهندس):۳۵۱
تامارا ،(جعفری):۲۵۵-۲۵۶
تانیانا(دخترتزار):۵۳۸-۵۴۰
تبریزی:۲۹۶
تخشائی(سروان):۱۲۵
تراب،مدیرجنرال مد:۶۱
تروپ،پیشخدمت تزار:۵۴۰
تروتسکی،لئون:۶-۵۱۶-۵۱۷-۵۲۷-
۵۳۱تا۵۳۶
ترومن:۷۶
ترویانوسکی:۲
تزار:۵۱۶-۵۲۱-۵۲۶-۵۲۹تا۵۴۵
تشکری،حسن:۴۱۱
تفرشی،فریدون:۳۸۵
تفرشیان،ابوالحسن:۳۵۳-۵۰۲-۵۰۶
تفرشیان،محمود(سرباز):۱۲۲-۱۴۶-۳۵۹
تفضلی،جهانگیر:۲۳۹
تقدیسی(دکتر) ۱۳۵
تقی زاده،داداش:۴۹
تقی زاده،سیدحسن:۱۲-۲۰-۵۱-۲۶۶-
۴۴۳
تکاچنکف:۹-۲۸-۲۹
تنکابنی،زهره:۲۳۳-۳۹۹
تنکابنی،فریدون:۴۳۷
تنها ،سیدمحمد:۳۸-۴۸
توکلی ،منوچهر:۲۴۳
توللی،فریدون:۶۸-۷۱-۷۲-۲۵۸-۲۶۰-
۲۶۲-۲۷۲-۲۷۷
تومسکی:۵۳۳
تهرانی،خانبابا:۸۳-۱۰۱-۲۳۷
تیتو،مارشال:۳۵۶-۵۲۲تا۵۲۴

تیمورتاش،عبدالحسین:۳۳-۲۴۶
تیوائی،محمد:۵۰۷

ث
ثابتی(عضوحزب توده):۳۰۸
ثابتی،پرویز:۹۹-۲۸۱
ثابتیان،منوچهر(دکتر):۲۴۰-۲۴۲-۲۴۵
ثقفی،فتحعلیخان(سرهنگ):۷
ثنائی،علی(ستوان):۳۵۹

ج
جاسوند،سیف الله:۴۱۴
جاوید،سلام الله(دکتر):۸-۳۶-۳۸-۵۰
جاوید(سرهنگ):۳۵۰
جبار:۲۵
جرالدفورد:۵۱۲
جزایری،محمد:۱۴۹
جزنی،رحمت:۱۰۵
جعفری،جواد(آذرمهر):۲۱۶
جعفری،محمدعلی:۲۵۲تا۲۵۵
جعفریان،محمود:۱۰۵-۲۴۸-۳۳۶-۳۳۸
جلالی،بانو:۱۳۷
جلالی،حسین:۲۰۶-۲۰۷-۳۳۷
جمارانی،یوسف:۱۲۹
جمال زاده،محمدعلی:۲۶۹-۲۷۰
جمشیدی،ناظم(سرهنگ):۳۲۶
جناب،رضا(سروان):۱۰۴
جوانشیر،جواد:۴۱۲-۴۸۵
جواهری،محمدعلی:۶۷-۷۱-۷۲
جورج حبش:۲۴۹-۳۶۴
جودت،حسین(دکتر):۶۲-۸۹-۹۴-۱۰۳-
۱۱۵-۱۲۲-۱۲۶-۱۳۵-۱۳۶-۱۴۰-
۱۴۲-۱۸۸-۲۰۴-۲۱۴-۲۱۵-۲۴۳-
۲۹۰-۲۹۱-۲۹۵-۳۲۷-۳۶۰-۳۸۵-
۴۰۲-۴۱۴-۴۲۰-۴۲۵-۴۸۴
جهاد،فرزاد:۴۸۲
جهانبانی امان الله(سپهبد):۵۰۷
جهانبانی(ستوان یکم):۵۰۷
جهانبانی،محمدحسین میرزا(سرتیپ):۹
جهاندیده،محسن:۲۱۴
جهانسوز،محسن:۴۴۶
جهانشاهلو،نصرت الله(دکتر):۵۸-۱۰۸
-۱۲۲-۱۷۲-۳۰۰-۳۰۳-۴۳۷
جهانگیری،شاهرخ:۳۸۵-۴۶۸-۴۷۲تا۴۷۴
-۴۸۲-۴۸۳
جیمزبیل:۲۵۰

چ
چائوشسکو:د-۵۲۳-۵۲۴
چچیرین:۲۶-۵۳۲
چرنیوکوف،کنستانتین:۵۱۸
چشم آذر،میرقاسم:۱۳۵-۳۰۳-۳۰۴
چلیپا،اکبر(سرهنگ)۱۰۶-۱۰۷
چمران،مصطفی(دکتر):۲۴۱
چوبك،صادق:۲۵۷-۲۶۰-۲۶۲
چوبینه،بهرام:۱۶۸
چهرازی،ابراهیم(دکتر):۴۶
چه گوارا:۲۴۴

ح
حاتمی،زمان:۳۰۳
حاتمی،علی:۲۵۸
حاتمی،هدایت الله:۳۰۰-۳۰۳-۳۰۴-۳۵۵
-۴۱۴
حاجبی،پری:۲۳۹
حاجبی،ویدا:۲۳۹

حافظی،بهرام:۴۷۲
حاج وردی اوغلی،حسین:۲۵
حالتی،رفیع:۲۵۴
حجری،عباس:۳۸۵-۴۲۲-۴۲۵-۴۲۶
حدادزاده،رحمت:۲۵
حسامی:۴۲۴
حسن البکر:۱۲۷
حسنین،هیکل:۳۶۴
حسیبی،کاظم(مهندس):۲۴۰
حسین زاده،فاطمه:۳۹۹
حسینی،شیخ عزالدین:۳۷۳
حضرت علی،۲۷۸
حقپرست(افسرفرقه دموکرات):۳۶۰
حقیقت،سیدمحمد:۳۹
حقیقی،حسین انور:۴۸۹
حکمت،رضا:سردارفاخر:۲۵
حکمت،علی اصغر:۲۶۶
حکمت جو،پرویز:۱۱۷-۱۳۷-۱۳۸
حکیمی،صمد:۱۸۱-۱۸۲-۴۲۰
حکیمی،(سرهنگ):۷۳-۸۹-۱۰۲-۱۳۸
حمزه ای،روح الله:۲۴۰
حیدری:۳۱۳-۳۳۷
حیدری،ظفر(سرگرد):۴۷۲-۴۷۴

خ

خاشع،حسن:۷۲-۲۵۲-۲۵۷
خاشع،کامران:۲۵۷-۲۵۸
خاضعی،غلامرضا:۴۸۲
خاکساری:۳۶۰
خالوقربان:۲-۲۱-۲۵تا۲۷-۳۱تا۳۳
خامه ای انور:ت -۴۸-۵۴-۵۷-۵۸-۶۷-
۷۱-۷۲-۷۶تا۷۸-۱۲۳-۱۵۵تا۱۵۷-
۱۶۷-۱۶۸-۱۷۱-۲۲۱-۲۲۲-۴۱۸
خامنه ای،سیدعلی:۲۴۱-۲۵۱-۳۶۴-
۳۶۵- ۴۴۹-۴۸۹
خانلری،پرویز(دکتر):۲۵۴-۲۵۷تا۲۶۴-
۲۸۴
خانلری،مولود:۲۳۹
خاوتیونف:۵۴۰
خاوری،علی:۱۰۹-۱۳۸-۳۸۳-۳۹۳-
۴۱۲-۴۲۲-۴۲۵-۴۸۴-۴۸۵-۴۸۸-
۴۹۰تا۴۹۳
خروشچف،نیکتا:۸-۸۳-۱۳۲-۲۶۴-۳۰۱
-۳۰۴-۳۰۵-۴۲۰-۴۲۸-۴۴۲-۵۱۷-
۵۱۸-۵۲۶-۵۴۴
خسروانی(سرلشگر):۸۹
خسروانی،عطاءالله:۱۸۹
خطیب(دکتر):۴۶۱
خلخالی،شیخ صادق:۲۴۹
خلعت بری،جمشید:۱۶
خلعت بری،رحمانقلی:۵۹-۹۴
خلیلی،ابراهیم (سرگرد):۳۲۵
خمینی،سیدروح الله(آیت الله)۱۲۷-۱۲۸-
۱۴۵-۱۵۰-۱۵۱-۱۵۳-۱۵۴-۱۶۲-
۱۶۸-۱۷۱تا۱۷۳-۲۲۶-۲۳۹-۲۴۱-
۲۴۲-۲۴۷-۳۶۳-۳۶۵-۳۶۸تا۳۷۰-
۳۷۲-۳۷۳-۳۸۰تا۳۸۲-۳۸۶-۳۹۱-
۴۱۰-۴۱۲-۴۱۳-۴۲۷-۴۴۰-۴۵۰تا
۴۵۹-۴۶۶-۴۸۶
خنجی،محمدعلی:۷۲
خوش اتکال(مهندس):۲۱۵
خونساری،پرویز:۲۳۹
خیابانی،شیخ محمد:۵۰-۶۶
خیام:ج
خیرخواه،حسین:۷۲-۲۵۲تا۲۵۷
خیرخواه(سرهنگ):۱۳۸-۳۵۰-

د

دادخواه: ۲۹۲
داریوش (هخامنشی): ۳۰۴
داغدار، فرزاد: ۴۱۴
دانش، بهرام (سروان): ۱۲۵-۳۰۱-۳۰۲-۳۵۰-۳۵۷-۳۵۹
دانش شریعت، احمد (دکتر): ۴۱۴
دانشور: ۳۱۳
دانشیان، غلام یحیی: ج- ۱۰۷-۱۰۸-۱۱۸-۱۲۱-۱۲۶-۱۲۷-۱۳۵-۱۳۶-۱۴۰-۱۴۲-۱۶۸تا۱۷۱-۱۸۲-۱۹۳-۱۹۷-۲۲۵-۳۰۰-۳۰۳-۳۰۴-۴۲۰-۴۴۸
دانیل، شر: ۵۱۲
دردویانی، ناهید: ۲۳۳-۳۹۹
دشتی، علی: ۱۲
دفترروائی، ناصر: ۳۱
دفتری، محمد (سرلشگر): ۱۲۴
دوبچك: ۵۲۳
دولت آبادی، یحیی: ۲۲
دهباشی، علی: ۱۵۵
دهخدا، علی اکبر: ۲۴-۱۴۹
دهقان، احمد: پ - ۷۴-۹۱-۹۴-۹۵-۱۲۴-۲۵۲-۲۵۳-۳۱۷-۳۷۱
دهقان، سیدمحمد: ۳۹
دیلمی: ۱۳۵

ذ

ذره، ابوالقاسم (برادر دکترسجادی): ۸-۲۱-۹-۳-۵۰-۴۹۰
ذوالقدر، اسماعیل (سروان): ۳۵۱-۳۵۲-۴۱۴-۴۲۵
ذوقی، ایرج (دکتر): ۶۸

ر

رادمنش، رضا (دکتر): ۴۰-۴۹-۵۴-۵۵-۵۹-۶۰-۶۲-۶۳-۷۱-۸۹-تا۱۲۰-۱۲۴-۱۲۶تا۱۴۶-۱۵۵-۱۶۰-۱۶۷-۱۷۱تا۱۸۲-۱۸۷-۱۹۵تا۱۹۹-۲۰۴-۲۱۰-۲۴۲-۳۲۶-۳۸۹-۴۱۹-۴۲۰-۴۳۰-۴۴۶تا۴۴۸
رازی، عزت الله: ۴۱۴
راسکلینکف: ۳
رامین: ۳۶۰
رائین، اسماعیل: ۴۰-۲۵۱
رجائی، محمدعلی: ۱۰۷-۳۶۶
رجوی، مسعود: ۲۴۱-۳۶۵-۳۹۵
رحمتیان، یوسف: ۳۴۲
رحیمی، مهدی (سپهبد): ۲۴۷
رحیمیان، غلامحسین: ۱۴۸تا۱۵۰
رحیمیان (مهندس): ۱۴۹
رزم آراحاجیعلی (سپهبد): ۶۲-۸۴-۸۷-۹۰-۹۴-۹۵-۱۲۵-۱۴۷-۲۲۱-۲۲۸-۲۶۹-۳۱۳-۳۱۴-۳۲۳-۳۵۵-۴۹۷-۵۰۵-۵۰۶
رزم آور، مراد (سروان): ۱۲۶-۱۳۹
رزم دیده، آصف: ۳۸۵
رزمی (سرگرد): ۱۳۸-۱۶۷
رستگار: ۳۱۴
رسول زاده، محمدامین: ۵۰تا۵۲
رسولی، حسن: ۲۴۳
رشتی، میرزاکریم خان: ۲۴
رشیدالممالك: ۳۲
رشیدی، مطلق: ۲۴۹
رشیدیاسمی (دکتر): ۲۶۶
رصدی، احمدعلی (سروان): ۱۰۸-۱۰۹-۱۱۸-۱۳۶-۳۸۵-۴۰۷-۴۸۵

رصدیٔ اعتماد (سروان): ۳۵۰-۳۵۵-۳۵۸
رضا (پروفسور): ۲۶۳
رضا، عنایت الله: ۱۰۹-۱۱۸-۲۶۲-۲۶۳-
۳۰۳-۳۰۴-۵۲۶
رضائی، محسن: ۳۸۲
رضوی، بانومنیر: ۱۴۳
رضوی (دکتر): ۲۱۵
رضوی، ضیاء: ۲۳۹
رضوی، مهندس: ۲۴۶
رضوانی، محسن: ۲۴۰-۲۴۳
رضوانی، هوشنگ: ۲۹۸-۳۰۷-تا۳۱۲
رعنا: ۱۸۵
رفیع، محمود: ۲۴۱
رفیعی، موسی (سرباز): ۳۵۸
رفیق دوست، محسن: ۴۱۲
رقابی، حیدر: ۳۲۲
رنجبر، اسدالله اف: ۱۳۵
رواسانی، شاپور (دکتر): ۲۲-۳۳
روتشتین: ۹-۱۵-۲۲
روحانی، فؤاد (دکتر): ۱۶-۲۶۰-۲۶۲
روزبه، احمد: ۲۹۲-۳۴۳-۳۴۸
روزبه، خسرو: ۸۰-۹۴-۹۵-۱۰۳-۱۰۶-
۱۱۶تا۱۱۹-۱۲۲-۱۲۵-۱۲۶-۱۳۰-
۱۴۲-۱۴۶-۱۸۱-۱۸۳-۱۹۴-۲۱۰-
۲۹۰-تا۲۹۵-۲۹۷-۲۹۸-۳۰۶تا۳۲۸-
۳۴۱تا۳۵۵-۳۸۸-۴۶۸
روزولت (رئیس جمهور آمریکا): ۵۷
روستا، رضا: پ - ج -۳۶-۳۸-۴۹-۵۴-
۵۷ -۶۳-۸۹-۹۵-۱۰۱-۱۰۹-۱۱۶-
۱۱۷-۱۲۰تا۱۶۹-۱۷۲-۱۷۵-۱۸۲-
۲۰۹ تا۲۲۸-۳۱۵-۴۰۳-۴۱۹-۴۲۰-
۴۴۷-
روستا، هما: ۲۱۰
روشن ضمیر، ناصر (مهندس): ۲۹۶
رومان، مالینوسکی: ۵۳۰
رومانف: ۵۳۸
رئوفی (مهندس): ۲۹۶
رئیس دانا: علینقی: ۵۰۷
ریشهری، محمد: ۳۷۷-۴۶۵
ریکوف: ۵۳۳

ز

زاخاریان: ۹۲-۱۰۴-۱۲۱-۳۷۱
زازار: ۴۰
زاوش (مهندس): ۷۱-۷۲
زاهدی، اردشیر: ۲۳۹
زاهدی، فضل الله، بصیردیوان (سپهبد): ۲۸۸-
۲۹۴-۳۱۸-۳۲۹-۳۷۲
زربخت، مرتضی: ۵۰۷
زربخش، مجید: ۲۴۱
زرشناس، کیومرث: ۴۰۵
زرندی، صمد: ۱۰۳-۳۰۸
زرینه باف ۳۰۴
زمانی (ستوان): ۳۰۸-۳۱۲
زمانی، سهراب: ۱۳۶
زمانی، شعبان: ۴۳
زمانی، عباس: ۳۶۴
زمانی، علی اصغر: ۱۰۴
زنجانی: ۳۱۲
زنجانی، اسماعیل (مهندس): ۷۱-۷۲
زنجانی، شمس: ۱۶۷
زندپور، ایرج: ۲۱۵
زندی (ویولونیست): ۱۳۸
زیبائی (سرهنگ): ۱۰۳-۱۰۴-۲۹۱-۳۱۱
-۳۱۲-۳۴۴-۳۴۵
زینووف: ۸-۱۵-۵۳۱تا۵۳۴

س

سادچیکف:۱۵۹-۲۲۸
ساعد،محمد:۲۰-۶۲-۷۴-۸۸-۱۶۴
ساقی(استوار):۱۰۴-۳۴۵-۳۴۷
سالاخانیان،وارطان:۹۲-۱۰۴
سالارشجاع:۳۳
سالاری:۱۰۴
سالك،محمد:۷۱
سامی،کاظم(دکتر):۲۳۹
سپهر،ذبیح(دکتر):۲۰-۳۸
سپهر،مورخ الدوله:۲۲۸
ستارخان،سردارملی:۱۲-۶۶-۴۵۵
ستارزاده:۳۹
سجادی،رضا:۲۳۱
سجادی،محمد(دکتر):۸-۳۹
سخائی(افسرتوده ای):۱۱۸-۱۲۴-۴۱۰-۴۲۰
سدان:۱۸۷
سرخوش،عطیه:۱۱۳
سرخوش،یحیی:۲۶-۳۱-۱۱۳
سررشته دار،حسین:۳۱۲
سرکیسیان،آوادیس:۸۰
سروش،عبدالکریم:۴۴۳
سروشیان(سرگرد):۳۲۹
سرویلیام،استرانگ:۲۲۹
سزارین الکساندر:۵۳۹
سعدی زاده،جمشید:۸۰
سفائی(افسرفراری):۱۰۶-۱۳۰-۱۳۷-۳۶۰
سلطان زاده،آراکل میکائیلیان:۸-۱۱-۱۴-۱۵-۱۷-۲۰-۲۱-۲۴-۲۵-۲۷-۳۳-۳۹-۵۰-۱۶۳-۴۹۰
سلطانی،جعفر(سرگرد):۳۵۰-۳۶۰
سلطانی،هوشنگ(مهندس):۲۹۶
سلیمی،حسین:۳۰۵
سمیعی،احمد:۱۹۴-۲۰۴-۲۰۷
سمیعی،حسین:۶۰
سنجابی،کریم(دکتر):۱۴۰-۳۶۸
سنگلجی،شریعت:۴۳۲
سوسلف:۱۱۷-۱۳۸-۴۴۶
سهائی:۳۰۹
سهیلی،علی:۹۴
سیاحتگر:۱۰۴-۳۱۲
سیاسی،ژیلا:۲۴۰
سیاسی،علی اکبر(دکتر):۱۹۸-۲۳۱
سیامك(سرهنگ):۱۰۲-۱۰۵-۱۲۵-۱۴۳-۲۰۱-۲۸۸-۲۹۰-۲۹۲-۲۹۳-۳۰۶-۳۰۷-۳۱۳-۳۲۵-۳۲۶-۳۲۹-۳۳۰-۳۴۳-۳۴۴-۳۵۰
سیدحسن:۴۱۴
سیدرحیم:۴۱۴
سیدروغنی:۴۱۴
سیف قاضی:۵۰۸
سیفی:۵۰-۱۲۶
سیگاری،شیخ احمد:۳۱

ش

شارقی:۱۵
شاطرعباس(پدرسرگردبهرامی):۲۴۶
شاملو،احمد:۳۲۰-۳۲۱
شاندرمنی،اکبر:۸۰-۹۵-۲۲۳-۴۸۷تا ۴۹۰-۴۹۲
شاهرخی،کاظم:۳۸

شاهین،تقی:۱۳۵-۳۵۹
شهاویز:۲۵۲-۲۵۳
شبرنگ،علی:۳۶
شرقی،علی:۳۹-۵۰
شرمینی،نادر(مهندس):۵۵-۸۹-۱۰۴-۱۸۸-۱۸۹-۲۰۴تا۲۰۸-۲۱۵
شروان،امیر:۲۵۸
شریعت،(سرهنگ):۳۱۴
شریعتی،علی:۲۳۹-۳۶۸
شریعتمداری،سیدکاظم(آیت الله):۱۴۰-۲۵۰-۳۶۶
شریف،محمد:(سروان):۳۱۳-۳۱۴
شریف امامی،جعفر(مهندس):۱۴۲
شریفی،رحیم(ستوان):۳۵۸
شریفی(سرهنگ):۳۴۷
شفابخش(سرگرد):۳۲۷
شفا،نوالله(سروان):۸۰-۳۴۶-۳۴۷
شفائی،احمد،(پروفسور):۳۰۰-۳۵۰-۳۵۹
شفیعی،اسماعیل:۴۹
شلتوکی،رضا:۱۰۴-۱۰۵-۳۸۵-۴۲۵-۴۲۶
شمس آبادی،رضا:۲۴۵
شمسی،رحیم(سروان):۴۷۱-۴۷۲
شمسی(سرگرد):۴۱۴
شمشیری،حاج حسن:۲۴۳
شمعونی:۱۲۹
شورشیان،محمد:۷۶-۷۷-۲۲۴
شوشتری:۹۲
شهاب(سرتیپ):۳۱۳
شهاب فردوس،سیدولی:۵۹-۷۳-۱۵۵
شهبازی(ستوان):۳۵۸-۴۲۸
شهبازیان،آشوت:۸۰-۱۰۶-۱۳۸-۱۳۹-۲۹۸-۳۰۸تا۳۱۲
شهریاری،عباس:۱۱۷-۱۲۶-۱۲۷-۱۳۷تا۱۴۱-۱۶۶-۱۶۷-۳۸۹-۴۸۶
شهیدزاده:۵۷
شهیدنورائی(دکتر):۲۶۲-۲۶۸-۲۶۹
شهیدنورائی(ستوان):۳۵۷
شیخ احمد:۵۰۵-۵۰۶
شیروانلو،فیروز:۲۴۱-۲۴۵
شیروانی،داریوش(دکتر):۲۳۹
شیروانی(سرتیپ):۳۷
شیلاتی(دکتر):۳۲۶

ص

صابر:۴۱۴
صادق پور:۲۲۲-۲۲۳
صادق زاده،رحیم(سرهنگ):۴۷۱تا۴۷۳
صادق،صادق،مستشارالدوله:۳۰۳
صارم الدوله،اکبرمیرزا:۵۹-۶۰-۲۲۱
صارمی،ناصر:۱۳۷-۳۱۱-۳۱۶-۴۴۶
صالح،اللهیار:۲۱۱تا۲۱۳
صالحی فریبرز:۳۹۸-۴۱۴
صالحی،محسن:۹۴-۱۲۶-۳۰۷-۳۰۹-۳۱۰
صبحی،قلی:۳۶۰
صدام حسین:۱۲۷-۱۳۹-۱۶۶-۳۹۴-۴۰۳-۴۲۸-۴۳۵-۴۵۸-۴۹۹-۵۱۳
صدر،محسن،صدرالاشراف:۷
صدرقاضی:۱۴۸-۵۰۸
صدقی(سروان):۲۹۲
صدیقی:۱۳۵
صراف زاده(ستوان):۳۵۷
صفاری،محمدعلی(سرتیپ):۳۱۷
صفری،حمید:۱۳۶-۱۴۰-۱۷۰-۴۸۵-۴۸۸-۴۹۰-۴۹۱

صفی پور،علی اکبر:۳۱٤
صیادنژاد:۲۱۵

ض

ط

طالبوف،عبدالرحیم:۲۲
طالقانی،سیدمحمود (آیت الله):۱۵۰-۳٦۷-۳٦۸
طاهری،امیر:٤۲۲
طاهری،هادی(دکتر):۱۹۷
طباطبائی،سیدضیاء الدین:۹٤-۱۸٦-۲۱٦-۲۱۷-۲۲۷-۲۳٦-۳٤۳-۳٤٤
طباطبائی،صادق:۲٤۷
طباطبائی،(توده ای):۱۳٦
طبری،احسان:٤٤-۵۸-٦۱-٦٦-٦۷-۷۱-۸۹-۹۳-۱۰٦-۱۱۵-۱۲۳-۱۲٤-۱۲٦-۱۲۸-۱۳۵-۱٦۰-۱٦۸تا۱۷۳-۱۸۰-۱۸۳-۱۸۸-۱۹۳-۱۹۵-۲۰۰-۲۰۱-۲۰۹-۳۷۵-۳۷۷-۳۸٤-٤۱۷ تا ٤۸٦
طبری،حسین:٤۳۰
طبری،شیخ علی اکبر:٤۲۸-٤۳۰
طبری،کیوان:٤۳۷
طغرائی،داریوش(سرگرد):۱۰۸-۳۰۱
طهماسبی،آرشاك:۲۰٦-۲۰۷

ظ

ضرابی،افسرتوده ای:۳۳۱
ظهیری،افسر اعدام شده:۳٦۰
ضیائی،رضا (مهندس):۲۹٦

ع

عابدی،رحیم (دکتر):۱۷۱-۷۲-۷۹-۱۵۷
عابدی،زین العابدین:۲۱۵
عادلی نیا:۱۳۹
عارف،قزوینی،شاعرملی: ۱
عاصمی،فرهاد(دکتر):٤۲۵
عاصمی:۵۰
عاصمی،محمد(دکتر):۲۷۹-۲۸۰-۲۸٦
عالم زاده(مهندس):۲۱۵
عاملی،باقر(توده ای):۳۵۵
عاملی،میترا(دکتر):۲۳۳-۳۹۷-۳۹۸
عباس آقا ،قاتل اتابك:۱۱
عباسی،ابراهیم:۳٤۲
عباسی،جعفر:۳٤۲
عباسی،خلیل:۲۹۲-۳٤۲
عباسی،عبدالحسین(سروان):۹۵-۱۰۲-۱۰۳-۱۱۹-۲۹۰تا۲۹۲-۳۰۸-۳۱۰تا۳۱۲-۳۱۵-۳۱۷-۳۱۸-۳۳۱-٤٤۱تا٤٤٤-۳٤۷-۳۵۱-٤۰۲
عبدالسلام،عارف:۱۹٦-۵۰۱
عبدالکریم:قاسم:۱۱٦-۱۲٦-۱۳۷-٤۹۸-٤۹۹-۵۰۸-۵۱۰
عبدالناصر:۳۷٦-٤۹۹
عبده،جلال(دکتر):۱۹٦
عدل الملك،کامران میرزا:۲۰۰
عراقی،میرزاباقرخان:۲۲۰
عزیزی،بانو:۱۳۷
عزیزی(دکتر):۲۳۹
عسگراولادی،حبیب الله:۲٤۱
عسگرنیا:۱٤۳
عسگری:۱۰٦-۳۱۲
عسگری،مهدی:۲۳۹-۳۰۸
عضد،ابونصر(مهندس):٤۳-۲۳٦
عضدی:۱۳۳
عطارد(سرگرد):۳۱٦-۳۲۷-۳۲۹

عطاریان،هوشنگ(سرهنگ):٤٦٦-٤٦٧-٤٨٢
عظیم زاده،عظیم(مهندس):١-٢٩٦
عظیمی،ابوالقاسم(ژنرال):٣٦٠
عظیمی،محبوب:٢١٥
علاء،حسین:٢٥٢
علاء الدوله:١٢
علم،اسدالله:٢٤٠-٢٥٨-٢٥٩-٢٨٤
علی مسیو:٥٠
علوی،بزرگ:٤١-٥٤-٥٥-١٣٧-١٤١-١٥٩-١٨٤-٢٠١-٢١٠-٢٦٠تا٢٦٧-٢٨٥-٤١٨
علوی(سروان):٢٩١
علوی،علی(مهندس):٨٩-١٢٦-١٨٨-١٩١-١٩٤
علوی کیا،حسن(سرلشگر):١٣٣-٢٨٠
علوی،مرتضی:٥٠-١٨٤-٢٦٤
علی اوف، رستم:ج - ٢١-٥٤-٩١-١٢٢-١٩٣-٢٠٢-٣٦٥-٤١٩
علیخان اوف:٢٤
علیزاده:١٣٦
عمواوغلی،حیدر(آقاوردیف):١تا٣-٨- ١١ تا١٥-١٩تا ٢١-٢٣-٢٤-٢٦-٢٧-٣١-تا٣٣-٣٨- ٢٢٠-٤٥٥-٤٩٠
عمواوغلی،میرزاعلی اکبر:١٩
عموئی،محمدعلی:١٠٥-٣١٥-٣٨٢-٣٨٤-٤٠١-٤٢٥-٤٨٤-٤٨٥-٤٨٩
عمید(سروان):١٠٤-٢٩١-٣٤٢تا٣٤٥
عنایت،حمید(دکتر):٢٤٠

غ

غفارزاده،میرزااسدالله:١-٣-٢٠-٢٤
غفاری،داریوش:٩٤-١٢٦-٢٩٦-٣٠٧-٣١٠
غفاری(سرهنگ):٣٦٠-٥٠٤
غفاری،فرخ:١٠٥
غنی،قاسم(دکتر):٢٣٠
غیاثوند(توده ای):٢١٥

ف

فاتح،مصطفی:١٤-٤٠-٥٤تا٥٧-٩٨-١٥٦-٤١٨
فارسی،جلال الدین:٣٦٥
فاضلی،حسین(ستوان):٣٥٨-٣٥٩
فاطری:٩٤-١٢٥-٣١٠-٣١١
فاطمی،حسین(دکتر):٨٤تا٨٦-٣٦٩
فاطمی،شاهین:٢٤٠
فاطمی،(توده ای):١١٨
فتاحی،فتح الدین:٨-٥٥
فتح الله اوف:٢٥
فخرائی،ابوالقاسم:٦-٣١-١٢٤-١٣٠
فخرآرائی،ناصر:٨٣-٨٧-٩٤-٢١٠-٣٧١
فداکار،تقی:٥٥-٥٩-٧٣-٩٤-١٥٥-٢١٤-٢٢٠-٢٢١
فرجاد،فرهاد:٤٨٩-٤٩٢
فرجاد،مهرداد:٤١٤
فرخ،مهدی:٨
فرخ نگهدار:٤٢٤
فرخی،یزدی:١٢-٢٢٨-٢٦٤-٤١٩
فردوسی:١٥٤
فردوست،حسین(ارتشبد):١٢٤-٥١٠
فرزاد،مسعود:٢٦٥تا٢٦٧-٢٦٩
فرزانه،حسین:١٨٠-٢٦٨-٢٦٩-٢٧١
فرسیو(سپهبد):٩٨
فرمانفرما،عبدالحسین میرزا:١٧٣-٢٢٦تا

۲۳۲-۲۳۵
فرمانفرمائیان،محمدولی میرزا:۲۲۷-۲۲۸-۲۳۶
فروتن(دکتر):۷۱-۸۹-۱۱۵-۱۱۷-۱۱۸-۱۲۳-۱۲۴-۱۲۶-۱۲۸-۱۳۰-۱۵۷-۱۷۵-۱۸۱-۱۸۲-۱۹۹-۲۳۱-۲۹۰-۲۹۷-۳۲۴-۴۰۲-۴۱۰-۴۱۹-۴۲۰
فروغی،محمدعلی،ذکاء الملك:۲۱۳
فروغی،محمود:۱۸۳
فروغیان،حبیب الله:۳۰۵-۴۸۵-۴۹۰-۴۹۲
فرهی،بیتا:۲۵۸
فزوهش،علی اکبر(سرباز):۳۵۹
فضل اللهی (سرهنگ):۳۷۲
فلسفی،نصرالله(دکتر):۲۶۶-۳۳۷
فولادی،فیروز:۲۴۲
فهمی(سروان):۱۰۷-۱۱۸
فیدل کاسترو:۱۷۹
فیروز،نصرت الدوله:۱۲۴-۱۷۳-۲۲۶تا ۲۲۸-۲۳۶
فیروز،(سرلشگر):۲۲۹-۲۳۶
فیروز،صفیه:۲۲۷
فیروز،مریم(کیانوری):۶۷-۹۵-۹۷-۹۹-۱۲۴-۱۲۶-۱۲۷-۱۲۹-۱۳۰-۱۴۰-۱۴۳-۱۵۷-۱۷۱-۱۷۳-۱۷۵-۱۸۳-۲۲۶تا۲۳۶-۲۶۷-۳۲۴-۳۹۶-۳۹۷-۳۹۹-۴۰۱-۴۱۲-۴۲۵
فیروز،مظفر:۳۶-۶۷-۹۴-۱۸۳-۲۱۲-۲۲۶تا۲۳۶-۲۷۱-۴۰۱-۴۰۸
فیروزمحمدحسین:۹۷-۲۲۷
فیروز،مهین دولتشاه:۲۷۱۳۶
فیصل،فرزندنوری سعید:۴۹۷
فیلی،حاج فطن الدوله۲۳۱:

ق

قاجار،احمدشاه:۲۲۹
قاجار،عباس میرزا:۵۷
قاجار،فتحعلیشاه:۵۷-۱۷۹
قاجار،مظفرالدینشاه:۱۹
قاجار،محمدحسن میرزا:۲۲۹
قاجار،محمدعلیشاه:۱۲-۲۲-۲۳-۳۰-۱۰۰-۱۶۱
قاجار،ناصرالدین شاه:۲۲
قاسم اوف،میربشیر:۲۴
قاسمی،احمد:۵۵-۶۲-۶۳-۷۱-۸۹-۹۴-۱۰۳-۱۰۶-۱۱۵-تا۱۳۰-۱۴۰-۱۴۲-۱۵۷-۱۷۱-۱۷۲-۱۸۱تا۱۸۳-۱۸۵-۱۸۸-۲۰۵تا۲۰۷-۲۳۱-۳۰۷-۳۵۸-۴۰۲-۴۱۰-۴۱۹-۴۲۰-۴۴۷-۴۴۸
قاسمی،ابوالفضل:۲۲۷
قاسمی،اعظم:۱۱۶-۱۲۴-۱۲۹-۱۳۰
قاسمی،توده ای(سرگرد):۳۲۶-۳۶۰
قاسملو(سرهنگ):۳۱۶
قاسملو،عبدالرحمن(دکتر):۱۳۶-۳۶۵-۴۰۶۳۹۵-۴۲۳-۴۲۴
قاضی،رحیم:۱۳۶-۳۰۲-۳۰۳
قاضی عسگر:۳۲۹-۳۳۰
قاضی،محمد:۲۱۰-۲۱۲-۳۰۲-۴۹۷-۵۰۴-۵۰۷-۵۰۸-۵۱۰
قاضی اسداللهی:۳۵۵
قاضی زاده ،میرحبیب:۲۵
قانعی،زهره:۲۳۳
قائم پناه،غلام حسن:۳۸۴-۴۰۳
قائمیان،حسن:۲۶۷
قائنی،زهره:۳۹۸

قبادی(ستوان):۲۸۹-۳۲٤-۳۷۱
قدر(سرتیپ):۳۱۷
قدس نخعی،حسین:۲٤٤
قدوه،محمدرضا:۷۲-۱۲۷-۱۳۷-۱٤۰-٤۱۰
قراگوزلو،ابوالقاسم(سروان):۳۲۷-۳۲۸
قریب(مهندس):۲۱۵
قره وشی،شریف:۲٤٦
قریشی،امان الله:۸۹-۹۵-۱۵۷
قزوینی،کامران:۲۲۰
قزوینی،محمد(علامه):۲٦٦
قشقائی،خسرو:۱۰۵
قطب زاده،صادق:۲٤۰-۲٤۱-۲٤۷-۳٦٦-۴۷۳-٤۷٦
قلاویج،علی:۳۸۲
قلمبر:٤۱٤
قلی اوف:٤٤۸
قمشه ای،منوچهر:۱۳۱-۱۳۲
قنبری،محمدعلی:۷۲
قندهاریان(مهندس):۷۲
قندی،ساسان:٤۱٤
قوام،احمد، قوام السلطنه:۵۷-۶۵-٦٦-٦۹-۷٤-۷٦-۹٤-۱٤۱-۱٤٤-۱۵٦-۱٦۱-۱٦۳تا ۱٦۵-۱۸۰-۱۸۲-۱۸۵-۱۹۸-۲۰۲-۲۱۰-۲۱۲-۲۱۳-۲۲۷-۲۲۸-۲۳٦-۲۷۲-۳۲٦-۳۸۷-۳۸۹-٤۰۸-٤۹۷-۵۰۵
قوام نژاد:۱۵۷
قهرمان،یزدان بخش:۲٦۷-٤٤۲
قیامی،زین العابدین:۳۰۳
قیائی،سیاوش:۱۳۳تا۱۳۵
قیائی،منوچهر:۱۳٤

ك

کاتوزیان،محمدعلی،همایون(دکتر):٦۷-۲٦۸
کاظمی،نصرت الله:۸۰
کاشانی،سادات:۲٤۱
کاشانی،سیدابوالقاسم(آیت الله):۱۲٤-۱۵۱-۱٦٦-۳۸۸-۳۸۹
کاشانی،منصور:۲٤٦
کافتارادزه:٦۱-٦۲
کالینین:۵۳۳-۵٤۳
کامبخش،عبدالصمد:پ - ج -۵۵-۵۸-۵۹-٦۲-٦۳-۷٦-۷۷-۸۹-۹۱تا۹٤-۱۰۰تا ٤۱۸-٤۲۰-٤۳۰-٤٤۳تا٤۸٦-٤۹٤-۵٤۵
کامران،نصرالله:۲۲۲-۳۰٦-۳۰۷
کامرانی،احمد:۲٤۵
کامینف:۵۳۲تا۵۳٤
کانالی،جان:۵۱۲
کاووسیان،هما:۱۷۸
کاوه(سرگرد):۳۲٦
کاویان(ازسران فرقه دموکرات):۱۳۵-۳۰۰
کاویانی،خانم:۲۳۹
کائوک،هوشنگ:۳۱
کباری،۵٤
کهیری،بیژن (سرهنگ):٤٦٦-٤٦۸تا٤۷۰-٤۸۲
کحال زاده:۱۲-۳۳
کرمانی،میرزآقاخان:۲۲
کرنسکی:۵۳۱-۵۳۲-۵۳۷
کسرائی،سیاوش:٤۹۰
کسروی،سیداحمد:۲۳-٤۳۲-٤٤۳
کسمائی،حاج احمد:۹

کسمائی،حسین: ۴۰
کشاورز،جمشید: ۱۲۰-۱۲۱-۱۴۵-۱۴۶
کشاورز،خدیجه: ۱۴۴
کشاورزفرهاد: ۱۲۱
کشاورز،فریدون: (دکتر): ت - ۴۰-۵۵-۵۹
-۶۲-۶۳-۶۷-۷۱-۷۲-۸۳-۸۹-۹۰تا
-۱۶۰-۱۷۰-۱۷۵-۱۷۹-۱۹۷-۲۰۱
۲۳۱-۲۸۸-۳۱۵-۳۷۱-۴۹۴-۵۴۴
کشاورز،کریم: ۱۴۵
کلالی(سروان): ۳۰۸-۳۱۱-۳۱۲
کندلی،غفار: ۱۳۵
کوپال (سرلشگر): ۲۰۶
کوچك شوشتری،محمود: ۱۰۴
کوزیچیکین،ولادیمیر: ۸۳-۸۴-۳۷۵-۳۷۹
-۴۸۵
کیان زاده،محمود: ۲۴۶
کیانوری،اختر: ۲۰۱
کیانوری،نورالدین(دکتر): پ - ج - ۵۵-
۶۲-۶۳-۷۱-۸۳-۸۹-۹۱تا۹۷-۲۰۵
تا ۲۱۰-۲۲۵ -۲۳۰تا۲۹۷-۳۰۴تا۵۴۵
کیانی،اسماعیل: ۳۹
کیسینجر،هنری: ۱۵۳-۵۱۲تا۵۱۴
کی منش،تقی: ۳۱۵-۴۲۵
کی نژاد،محمدتقی: ۴۰
کیوان،مرتضی: ۱۰۵
کیهان،مهدی: ۱۳۶-۳۰۵-۳۸۵-۴۸۵

گ

گالیندوپوهل: ۳۹۶-۳۹۷
گاندی: ۴۸-۵۲
گرجانی(دکتر): ۴۱۴
گرگین زاده،منوچهر: ۳۰۹
گرمان،هوشنگ: ۱۳۷تا۱۳۹
گرمسیری،۲۵۴
گرومیگو: ۵۲۵
گلاودژ: ۳۸۵
گلستان،ابراهیم: ۲۵۳
گل نراقی،حسن: ۳۲۲
گنابادی،پروین: ۵۹-۷۳-۳۵۵
گنجه ای،رضا(مهندس): ۲۲۹
گودرزنیا،سعید(دکتر): ۲۶۲
گورباچف،میخائیل: ح -۴۳۸-۵۱۸-۵۱۹
-۵۲۲تا۵۲۷-۵۴۲تا۵۴۹
گوهریان: ۴۴۶
گوهرین،صادق: ۲۶۰-۲۶۲
گیلانی،رشیدعالی: ۵۰۳

ل

لاجوردی،اسدالله: ۲۴۱
لاشائی،کورش: ۲۴۸
لاله،مهدی ۴۰
لاهرودی،امیرعلی: ۱۱۵-۱۳۱-۱۳۵-۱۷۰
-۴۲۰-۴۹۱
لاهوتی،ابوالقاسم: ۱۹-۲۱-۱۳۵
لاهوتی،همسر: ۱۳۶
لرتا، هنرپیشه: ۲۵۲تا۲۵۴-۲۵۶
لردویول: ۲۵۱
لسانی،ابوالفضل: ۳۹-۴۰
لطفی،انوشیروان: ۳۹۷
لطفی،خسرو: ۴۸۲
لنکرانی،حسام: ۹۰-۹۱-۹۴-۱۱۷تا۱۲۶-
۱۴۲-۳۰۷تا۳۰۹-۳۱۳-۳۱۴-۳۱۶-
۳۸۸-۴۰۲

لنکرانی،شیخ حسین:۵۹-۱۵۶
لنین،ولادیمیر:ج - خ -۵-۶تا۲۷-۵۲-۶۷
-۸۳--۴۳۲تا۵۴۶
لوچنکوف:الکساندر:۳۸۲
لوئی سایان:۱۸۰-۲۲۱
لیقوانی:۱۰۴

م
مارتین،جاکس:۵۴۶
مارکس،کارل:ج - ح-۵۷-۷۸-۱۷۱-۴۹۱
۵۱۸تا۵۲۱-۵۲۴-۵۲۹-۵۳۵-۵۳۶-
۵۴۱-۵۴۲
مازاریك:۷۳
مازندی،یوسف:۲۹۳-۳۲۹
ماسالی،حسن:۴۰۸-۴۰۹
ماکزیموف:۲۲۷
ماکسیم گورگی:۵۳۲
مالنکف:۴۲۸-۵۱۷
مائو:۷۸-۲۱۶-۲۲۹-۲۴۷-۴۱۳-۵۲۲
-۵۲۳
مایکل فوت:۲۲۱
مبشری.محمدعلی(سرهنگ):۱۰۲-۱۰۶-
۲۹۰تا۲۹۴-۳۰۷-۳۱۳-۳۲۲تا۳۳۰-
۳۳۹-۳۴۳تا۳۵۰-۳۷۲
مبشری،مهین:۱۳۷-۳۴۸-۳۴۹
مبصر،محسن(سپهبد):۲۹۳-۲۹۹-۳۱۱-
۳۱۲
متقی،علی:۸۹-۱۰۴تا۱۰۶-۱۱۶-۱۹۴
-۲۰۵-۲۰۶-۳۰۸-۳۰۹-۳۱۳-۳۱۵
مجللی(سرهنگ):۳۷۲
محجوبی،اسحاق:۸۰
محقق دیوانی:۲۹۰تا۲۹۲
محقق زاده(سروان):۲۹۶-۳۲۵
محمدپور:۳۵۸
محمدزاده،حمید:۱۳۵-۳۲۴
محمدزاده،رفعت:۴۰۵-۴۰۷-۴۱۴-۴۲۵
محمدی:۳۱۳
محمدی،افسرشهربانی:۲۸۹
محمدی،مجید:۳۰۱
محمدی،محمدامین:۷۱
محمدی،محمود(ستوان):۲۹۶
محمدی،ملکه:۱۸۵-۲۳۳-۳۹۹
محمود،محمود:۱۲
محمودی:۳۰۹-۳۱۰
مختاری(سروان)۳۷-۳۲۸-۳۴۵
مختاری گلپایگانی(ستوان):۲۹۰تا۲۹۲-
۳۲۵
مختاریانی،سعید(سروان):۲۹۶
مدد،حسین:۳۴۶
مدرس،سیدحسن:۴۵۵
مدنی،احمد،دریادار(دکتر)۲۴۷-۲۴۹
مدنی،(همسرافسراعدام شده):۱۳۷
مدنی(سروان):۲۹۰-۲۹۱-۳۱۱-۳۲۶-
۳۲۷-۳۴۳
مدودف،پاول:۵۳۹-۵۴۰
مرتضوی(سرهنگ):۳۶۶-۳۶۰
مرتضوی،ضرغام:۱۰۹
مرزبان:۳۲۴
مرندی:۲۰۵-۲۰۶
مزین،منصور(سرلشگر):۸۴
مسعود،محمد:پ -۹۱-۹۴-۹۵-۱۲۴-
۱۲۶-۳۱۴-۳۱۷-۳۷۱-۳۸۸
مسعودانصاری:۱۳۲
مسکوب،شاهرخ:۱۰۴

مسنن(دکتر): ۵۰
مشاورالممالك: ۱۳۲
مشکینی،(آیت الله): ۳۶۵
مشیری،فریدون: ۲۶۰-۲۶۲
مطهری(آیت الله): ج - ۳۷۰-۴۳۷-۴۳۸
مظاهری: ۲۱۵
مظفرزاده،میرصالح: ۶
مظفری،(سرگرد) ۲۹۶
مصدق،محمد(دکتر): ۵۷-۵۹-۶۰-۶۲-
۷۳-۸۴تا۸۶-۹۲-۹۴-۱۰۳-۱۰۵-
۱۲۰-۱۲۱-۱۲۵-۱۴۵تا۱۷۸-۱۸۲-
۲۰۵-۲۰۶-۲۲۱-۲۳۴-۲۴۵-۲۴۷-
۲۴۸-۳۱۸-۳۲۲-۳۲۶-۳۲۹-۳۳۷-
۳۶۸-۳۷۲-۳۸۸-۳۸۹-۴۰۹-۴۵۶
مصطفی العریش: ۲۲۱
مصوررحمانی،عبدالحسین: ۳۰۲
معاضدالسلطان: ۲۴
معاون(سرلشگر): ۲۴۵
معتضد،خسرو: ۴۶
معزز،حسن(سرهنگ): ۴۷۲-۴۷۵تا۴۷۷
-۴۷۹-۴۸۳
معزز،سیدمحمد(سرهنگ): ۴۷۱
معزدیوان،فکری: ۲۵۴
معصوم زاده: ۱۳۸
معیری،رهی: ۲۳۰-۲۳۱
معیری،فرشته: ۱۰۵
معین،محمد(دکتر): ۲۶۰-۲۶۲
معینی(سرتیپ): ۱۸۵
مغروری(سرتیپ): ۳۳۷
مفیدی،محمد(سرهنگ): ۴۷۱-۴۷۶-۴۷۷
مقدسی،محمدامین: ۴۷۱-۴۷۲
مقدم،ناصر(سپهبد): ۲۴۶-۲۸۱
مقدم طوسی: ۲۳۳-۳۹۹
مقدم مراغه ای،رحمت الله(مهندس): ۲۷۱
متربی،احمد(سرلشگر): ۳۶۱
ملاح،امیرهوشنگ: ۸۰
ملك،حسین(مهندس): ۷۱-۷۲-۱۵۷
ملك زاده،مهدی(دکتر): ۲۴
ملکی،خلیل(دکتر): ت - ۴۰-۴۷-۶۲-۶۴
-۶۷ -۷۱تا۷۹--۸۹-۱۰۰--۱۲۳-
۱۵۶تا۱۵۸-۱۹۳-۲۰۱-۲۰۸-۲۱۰-
۲۲۱
ممتنع: ۱۱۹
ممتاز(سرهنگ): ۳۷۲
منتظری،حسینعلی(آیت الله): ۲۴۱-۲۴۲
-۳۴۶-۴۰۱
منشی زاده،ابراهیم: ۱۱۳
منشی زاده،داود: ۱۱۳-۱۱۴-۲۳۹
منصورپور: (سرلشگر): ۵۱۰-۵۱۱
منصوری(مهندس): ۲۴۱-۲۴۵
منصوری،نجف: ۳۳۷
موسوی اردبیلی: ۳۷۸
موسوی تبریزی: ۱۶۷-۳۷۹
موسوی،حسین: ۳۶۴-۴۳۶
موسوی خامنه ای: ۳۶۶
موسوی،خوئینی ها: ۲۵۱-۳۴۶-۳۶۵
موسوی زاده،علی اکبر: ۲۱۲
موسوی،سیدابوالقاسم: ۸-۵۰-۵۵
مولوتف: ۵۳۳-۵۴۳
مؤمنی،باقر: ۱۹۳-۲۱۵
مهتاش(دکتر): ۱۳۵
مهتدی(سرهنگ): ۳۲۳
مهدوی،شروین: ۲۳۹
مهدوی کنی،محمدرضا: ۳۷۷
مهذب السلطنه: ۱۸۸
مهراقدام،سعید: ۴۸۹

مهرجوئی،داریوش:۲۵۸
مهـداد،حسین:۸۰-۳۱۲
مهرزاد،توران:۲۵۲-۲۵۳-۲۵۶
میرآقا:۴۲۰
میرحسینی،مجتبی:۷۲
میرزاآقابزرگ،پدرمیرزاکوچك خان:۳۰
میرزاکوچك خان جنگلی،یوسف:۲تا۳۹-۲۲۰-۴۵۵
میرزائی،علی اکبر(سروان):۴۷۲-۲۷۴
میزانی،فرج الله(مهندس):۱۰۳-۱۰۶-۱۲۶-۱۳۶-۱۴۰-۱۷۰-۱۸۳-۳۱۴-۳۶۴-۳۸۵-۴۱۴-۴۲۲تا۴۲۶-۴۸۵
میلانی:۱۰۸-۱۰۹
میلوان جیلاس:۵۲۶
مینائی(ستوان):۳۵۸
مینوی،مجتبی(دکتر):۲۵۴-۲۶۵-۲۶۶-۲۶۹-
مینوئی:الف-۴۸۴

ن

ناپلئون:۴۲
نادرپور،نادر:۲۶۰-۲۶۲
ناصحی،ابوالفضل(مهندس):۷۱-۷۲
ناصرالملك،نایب السلطنه:۵۷
ناصرانی:۱۳۶
ناطق حسین زاده،میرزاجعفر:۱
ناطق،هما(دکتر):۲۳۹
ناظم:۲۸۹
ناظمی،امیرهوشنگ:۴۱۴-۴۲۵
نامور،رحیم:۴۸۹-۴۹۲
نبوی،بهزاد:۳۶۵
نجاتی(سروان):۳۵۴
نجدی(ستوان):۳۵۶-۳۵۸
نجفی،(ستوان):۲۴۸-۳۵۸
نحاس پاشا:۴۰
نخشب،محمد:۲۳۹
ندیم،کاظم(مهندس):۸۰-۱۰۶-۲۸۹-۳۰۹تا۳۱۲
نراقی،عباس:۴۰-۵۵-۵۷-۵۹-۱۷۲
نریمانوف:۱۸-۲۳
نصر(ستوان-مهندس):۲۹۶
نصر،سیدعلی خان:۲۵۴
نصیری،اسدالله(ستوان):۱۰۹-۱۶۵-۲۹۱-۲۹۲-۳۴۵
نصیری،نعمت الله(ارتشبد):۳۰۵
نظام شجاع مرندی:۱۲-۲۰
نظام، شکرالله خان مرندی:۱۲
نظام مرندی،خانبابا:۱۲
نظری،حسن:۱۳۷-۲۰۵-۲۰۶-۲۰۷-۳۰۵
نظری،مصطفی:۳۱۲
نفیسی،سعید(دکتر):۲۵۷-۲۶۶
نقره خان(قاتل میرزاکوچك خان):۳۲
نقوی،غلامرضا(ستوان،مهندس):۲۹۶
نمازی،محمد:۲۲۷
نوائی،پرویز:۹۴-۱۲۶-۳۰۷-۳۰۸-۳۱۱
نوائی،شیخ زین العابدین:۲۴۶
نوائی،عابدین(سرهنگ):۱۰۸-۱۰۹-۳۰۳-۳۵۷-
نوائی،محمود:۷۲-۱۰۶
نوری،آقاشیخ هادی:۲۷۹
نوری،شیخ فضل الله(آیت الله):۹۸-۱۰۰-۱۵۱-۱۷۳-۲۳۱-۳۷۷
نوروزی،داود:۱۳۹-۴۲۰-۴۹۰
نوروزی(سروان):۹۸
نوشین،عبدالحسین،(هنرمندتوده ای):۵۴-

۵۶-۵۷-۶۷-۷۱-۷۲-۸۹-۱۲۹-۱۳۰-
-۱۳۶-۱۳۷-۱۵۹-۱۸۲-۲۰۴-۲۳۱-
۲۵۲تا۲۵۴-۲۵۷-۲۶۴-۴۲۰
نوعی،صفر:۵۵-۵۷
نهاوندی،هوشنگ(دکتر):۲-۳۹-۱۴۵-
۳۱۷-۳۶۲-۳۷۶
نیك آئین،امیر:۴۱۴
نیك بین:۵۰-۴۹۰
نیکخواه،پرویز(مهندس):۱۳۷-۲۴۱-۲۴۳
تا۲۴۵-۲۴۸-۳۷۱
نیك روان:۵۰
نیك،محمد:۳۷۷
نیکسون:۷۶-۵۱۲-۵۴۸
نیکنام:۳۱۱
نیکولین:۵۴۰
نیلو،سرهنگ:۳۵۱
نیما،شراگیم:۲۷۹
نیمایوشیج،(اسفندیاری)۲۷۸-۲۸۷

و

والا،عبدالله(مهندس):۲۵۳
والنا،هسرچائوشسکو:۵۲۴
وثوق الدوله:۷-۹-۲۱-۳۳-۱۵۶-۲۲۷-
۲۲۸
وثوقی،علی(سرباز):۳۵۹
ورجاوند،هوشنگ(دکتر):۴۴۳
وزیری،شاهرخ:۹۰-۱۴۴
وزیری،کاظم(دکتر):۵۵
وزیریان،بانو:۱۳۷
وزیریان،(دکتر،سرگرد):۳۱۶-۳۲۷
وطن پور:۳۵۸
وفا،نظام:د
وکیل،پرویز:۲۴۶
وکیل،سیدهاشم:۵۹
وکیلی،بانو:۱۷۱
وکیلی،(سرگرد):۱۰۵-۱۷۱-۲۹۰-۲۹۲
-۲۹۶-۳۲۵-۳۲۷
ولائی،میررحیم:۱۳۵-۳۰۳
ولایتی:۱۳۸
ولایتی،علی اکبر(دکتر):۳۷۹

هـ

هاتفی،رحمان:۴۲۲-۴۲۳-۴۲۵
هارولد،لمب:د
هارونیان(پرفسور):۳۶
هاشمی حائری،سیدعلی:۵۳۱
هاشمی،رفسنجانی،علی اکبر:۳۷۹-۴۴۳-
۴۸۹
هاشمی نژاد،عباس:۴۷۲-۴۷۴
هانی الحسن:۲۴۹
هاینه من:۲۴۱
هدایت،اعتضادالملك:۲۶۶
هدایت،خسرو،مهندس:۲۱۰
هدایت،رضاقلیخان:۲۶۶
هدایت،صادق:۵۷-۶۷-۶۸-۲۳۱-تا۲۷۲
-۲۸۷-۴۱۰-۴۴۳
هدایت،عبدالله(ارتشبد):۳۴۳
هدایت،محمود:۲۶۹-۲۷۱
هدایتی،هادی(دکتر):۱۰۵
هرمز،محمود:۷۲
هرمزان:۳۵۸
هزارخوانی،منوچهر(دکتر):۲۴۰
هژیر،عبدالحسین:۴۱۹
هلمز،ریچارد:۵۱۲
همایون،سیف الدین:۲۱۰

همایونی(سرلشگر):۴۹۸-۵۰۴-۵۰۸
همت:۲۴
همداد،رحیم:۴۸
هوشنگ پور:۳۰۷
هونکر:۱۹۶
هویدا،امیرعباس:۹۹-۱۳۷-۱۴۲-۴۲۱
هویدا،فریدون:۱۰۵-۱۲۶
هیتلر:۴۲-۱۷۲-۵۱۷-۵۴۴
هیئت،جواد(دکتر):۵۲

ی

یاراحمدی،امیر:۳۳۷
یاکوف یوروسکی:۳۵۸
یپرم خان ارمنی:۲۳-۳۰-۴۵۵
یزدی،پیترحسن:۱۸۷
یزدی،پیترحسین:۱۸۷
یزدی،حاج شیخ حسین:۱۸۴-۱۸۶
یزدی،شیخ محمد:۵۴-۱۸۶-۱۸۷
یزدی،حسین:۱۱۶-۱۱۷-۱۲۷-۱۳۷-۱۳۸
یزدی،فریدون:۱۱۷-۱۲۷-۱۳۸
یزدی،مرتضی(دکتر):۵۴-۶۲-۶۳-۶۷-۷۱-۸۰-۸۹-۹۴-۹۸-۱۰۴-۱۱۶-۱۱۷-۱۲۷-۱۳۸-۱۴۱-۱۵۶-۱۷۵-۱۸۴تا۱۹۰-۲۰۸-۳۰۸-۳۱۲
یزدی،مهین(رادمنش):۱۳۷-۱۳۸-۱۴۱
یعقوب زادگان:۲۱۵
یکرنگیان(سرهنگ):۳۵۵
یوروفسکی:۵۳۹-۵۴۰
یوری اندروف:۵۱۸
یوسف زاده،بابا:۲۴

یادآوری،

الف:اسامی اعضای دولت میرزاکوچك خان جنگلی درص ۵

ب:اسامی اعضای نخستین کمیته مرکزی حزب کمونیست ایران ص۳۷

ج:اسامی اعضای خانواده فرمانفرماص۲۳۵

د:اسامی افسران توده ای اعدام شده ومحکوم به حبس،صفحات۳۳۲تا۳۳۵ به چاپ رسیده است.

فهرست اسامی جلددهم

آ

آبرستی صفریان،سرکیس:٦٦
آتابای،ابوالفتح۳۳۹
آتابای،سیمین دخت:۲۷-٦٦
آتابای،کامبیز:۳۳٦
آتابای،کامران:۲۷
آتاتورك،مصطفی کمال:٤۲۹-٤٦۸
آجودانی،احمد(سرتیپ):۳۸-۳۱٦
آچسن:٤۸٥
آخوندزاده،بسطی:۱۱٦
آرام،عباس:٤۸۰-٤٥۹
آردن،الیزابت:۱٤۸-۱٥۱
آریانا،بهرام(ارتشبد):۲۲٤-۳٥٦-۳۸۰-۳۸۳
آزموده،منوچهر(دکتر):۸۹
آزمون،منوچهر(دکتر):۲۹٥-۳۰٥-۳۰۷
آشتیانی،رکن الدین(دکتر):۲۳۷
آلن،جرج:٤۷-٤۸۱
آموزگار،جمشید(دکتر):۳۳-٥٥-۲۳۹-۲٥۷-۲۹۳-۲۹٦-۳۰٦-۳۰۷-۳۱۸-٤٥۸-٤۷۲
آموزگار،حبیب الله:٤٥۸
آهنچیان،جلال:۲٦٥-۳۱٥-۳۱۸
آیرم(سرلشگر):٥۳۲-٥۳۳
آیرم،هرمز:٥۳۲
آیرملو(سرلشگر):۲٥۷-٥۲۸
آیزنهاور(ژنرال):٤۱٤
آیرون ساید(ژنرال):۵۰۱-۵۰۲-۵۰۵

الف

ابتهاج،ابوالحسن:۳۸-٤۳-٤٥-۵۲۰-۵۲۲
ابتهاج،احمدعلی(مهندس):۱۱۰-۱۱۱
ابراهیم الحمدی:۱۲۸
ابریشمچی(مجاهد):۱۹۹
احمدزاده(استاندارخراسان):۲۷۷-۲۸۰
احمدزاده،مسعود:۱۸۲
احمدی،اشرف:٥۱
احمدی،صادق:٥٥
احمدی،مؤید:۷
اخوی،حسن(سرلشگر):۲٦۱-۳٥٦-٤۱۷-٤۱۸
ارباب جمشید:٥۰٤
ارسنجانی،حسن(دکتر):٤٦٦
اردشیر،جی:۵۰۱-۵۰۲-۵۰۸
اردلان،علیقلی(دکتر):٦٥-٦۸-٦۹-٤۸٦
اردلان،نادر:۱۰۷
ارفع الدوله:۳٤۱
ارفع السلطنه:۳٥٦
ارفع،ابراهیم:۳٥٦
ارفع،خانم:۳٤۱-۳٤۳-۳٦۰
ارفع(سرلشگر):۲۲٤-۳٥٦
ارم،محمود(سرلشگر):۲۲۰-۳٥٦
ارونقی(قاتل سرتیپ شهاب):۲٦٦
اریل:۱۳۰
ازغندی:۲۰۲
ازهاری،غلامرضا(ارتشبد):٦۷-۷٦-۲۰٦-۲۸٥-۳٦٦-۳٦۷-۳٦۹-۳۸۳
استالین:ح-۳٥٥-٤٤۷-٤٤۸
استمپل:۳۲٤
اسد،حافظ:۲۳٦-۲۳۹
اسدپور(قاضی)،۳۰۸
اسدپور،رئوف:۱۷۳

اسفندیاری(بختیاری)خلیل خان:۵۱۰
اسفندیاری،محمدهادی(سپهبد):۵۲۶
اسکرین،کارمونت:۳۵۵
اسکندرمیرزا(بانوناهیدکلالی):۹۰
اسلامی نیا،هدایت:۳۱۶
اسماعیل زاده،هادی:۱۹۳
اصفهانی،آیت الله زاده:۲۳۱
اصفهانی،جلیل:۲۰۱
اصفیا،صفی(مهندس):۷۹-۸۰-۳۵۹
اعتضادالسلطان:۵۳۳
اعتضادی،بتول:۵۳۳
اعظمی،اصغر(سپهبد):۵۲۸-۵۳۰
اعلم،جمشید(پروفسور):۳۶۹-۴۰۴-
اعلم،مجید(مهندس):۸۰-۴۰۴-۴۵۷
افخمی،ابراهیم:۳
افشار،امیرخسرو:۴۲۷
افشارطوس،محمود(سرلشگر):۹
افشارقاسملو،اصلان(دکتر):۲۹۲-۲۹۳
۳۳۶
افشائی(سپهبد):۳۱۶
افراشته:۳۲۷-۳۷۱
افلاطون:۱۳۷
اقبال،خسرو:۴۸۴
اقبال،منوچهر(دکتر):۳۷-۱۸۸-۳۲۰-
۳۶۶-۳۸۵-۴۱۹-۴۴۹-۴۶۶
اگنیو:۱۴۶-۱۴۷
الموتی،کاوه(دکتر):۶۴
الموتی،مصطفی(دکتر):ذ - ر - ز- ۳۷۶-
۳۸۴-۳۸۶-۵۲۵-۵۲۷-۵۳۱
الورتی،چارلز:۳۷۹
الیزابت(ملکه انگلیس):۱۵۱
امامی،احمد(دادستان کل):۸
امامی،حسن(دکتر):۷۷-۲۴۱
امامی،تقی:۶۶-۳۴۵-۳۷۵
امامی،جمال:۵۲۸تا۵۳۰
امانپور:۱۴
امجدی،بابا(سپهبد):۲۲۹
امجدی(سرلشگر):۳۰۵
امید،محسن(دکتر):۳۶۹
امیدوار،حسین:۷۴
امیراحمدی،احمدآقاخان(سپهبد):۵۰۱
امیرارجمند،لیلی:۸۱-۱۰۷
امیراکرم،چراغعلی:۳۴۲
امیراکرم،ناصر:۳۴۲
امیرانتظام(مهندس):۲۰۸
امیرپور،ناصرخان:۳۵۴
امیرخسروی(سرتیپ):۳۱۶
امیرسلیمانی،توران:۵۰۱
امیرصادقی(راننده رضاشاه):۴۰۳
امیرعلائی،شمس الدین(دکتر):۴۶
امیرعلائی،فتح الله:۴۵۵
امیرفضلی،نصرالله(سرلشگر):۳۰۷
امیرمنقح(مهندس):۳۲۳
امیل.دیوید:۱۷۲
امین،علی اصغر:۷۰
امین،هادی:۲۷۱
امین زاده،(سرلشگر):۳۵۶
امینی،علی(دکتر):ب-۳-۴-۳۸-۲۲۲
-۲۲۸-۳۱۸-۳۴۴-۴۲۵-۴۶۰-۴۶۶-۰
۴۷-۴۷۸
امینی،محمود:۳۴۴
انالز،مارتین:۱۷۳
ان،پرنسس:۱۵۱
انتظام،عبدالله۳۲۵-۴۵۸-۴۵۹
انتظام،نصرالله:۴۶۰
انصاری،بهرام:۵۰

انصاری،سیروس: ۸۵تا۸۷
انصاری،هوشنگ: ۵۰-۵۵-۴۷۲-۴۸۱
اویسی،غلامعلی(ارتشبد): ۲۶۶-۲۷۴-۳۱۸-۳۱۹-۴۵۰
ایادی،عبدالکریم(سپهبد-دکتر): ۴۲-۹۵-۲۴۷-۲۷۰-۲۹۴-۳۱۵-۳۱۸-۳۵۹-۳۶۰-۳۶۳-۴۴۹-۴۵۰-۵۱۳
ایزدی،علی: ۳۱۵

ب

باتمانقلیچ،نادر(سپهبد): ۲۴۰-۲۴۲-۴۲۹
باتومبلیانی،اسوالدو: ۱۹۶
بازرگان،مهدی(مهندس): ۹۷-۳۰۱-۳۰۳-۳۲۲-۳۲۴-۳۳۵-۳۷۱تا۳۷۳-۳۹۳-۴۱۴
باقرخان(سرهنگ): ۳۴۱
بال،جرج: ۱۴۰-۴۸۳
باهنر،محمد(دکتر): ۲۴۹-۳۹۵-۳۹۶-۴۰۸
بحرالعلوم،صالح: ۲۴۷
بختیار،تیمور(سپهبد): ۱۳-۱۲۳-۱۲۵-۱۷۱-۱۸۴-۱۸۷-۱۸۸-۲۲۰تا۲۴۶-۲۵۱-۲۵۲-۲۶۲-۳۰۵-۳۰۶-۳۱۵-۳۵۹-۴۲۵-۴۷۰
بختیار،رستم: ۵۱۲
بختیار،شاپور(دکتر): ب -۷۷-۱۳۴-۱۴۱-۱۸۰-۱۸۴تا۱۸۶-۱۹۸-۲۲۴-۲۴۶-۲۸۴-۲۹۱-۲۹۲-۳۰۲-۳۰۹-۳۱۷-۳۱۹-۳۲۰-۳۶۷-۳۶۸-۳۷۰-۳۷۱-۳۸۴-۳۹۰-۴۶۴
بختیار،مجید: ۴۵۵
بختیاری،ابوالقاسم: ۲۲۴
بختیاری،امیرمفخم: ۲۲۹
بختیاری،ایران: ۲۲۵
بختیاری،بیژن: ۵۲۰
بختیاری،حاجی خان: ۴۴
بختیاری،سرداراسعد: ۲۴۶-۵۱۰
بختیاری،سردارمعظم: ۲۲۴
بختیاری،صمصام السلطنه: ۲۴۶
بختیاری،گودرز: ۵۱۱
بختیاری،ملکشاه ظفر: ۵۱۱
بختیاری،نورالدین: ۲۳۱-۲۳۲
بدر،محمود: ۸
بدره ای(سپهبد): ۲۹۷-۳۲۴-۳۵۵-۳۶۸-۳۷۰
بدیع زادگان،اصغر: ۲۰۹
براهنی،رضا(دکتر): ۱۸۲
برزگر(ارتشی): ۲۶۱
بروجردی،حاج آقاحسین(آیت الله): ۲۳۵-۲۳۶-۲۴۱-تا۲۴۳
بشیری،سیاوش: ۱۶۸-۱۷۰-۱۸۱-۲۹۶-۲۹۸-۳۰۹
بقائی کرمانی،مظفر(دکتر): ج-۱۶۸- ۱۶۹-۲۵۴-۲۵۸
بلانشه،پیر: ۱۴۴
بلانشه،گلریز: ۲۵۲
بنی صدر،ابوالحسن: ۹۹-۱۹۹-۳۳۵
بنی صدر،فیروزه: ۱۹۹
بوذرجمهری،کریم آقا(سرلشگر): ۳۴۸
بورقیبه،حبیب: ۱۴۷
بورویل: ۴۰۴
بوش،جرج: ۱۲۵
بوشهری،مهدی(دکتر): ۲۰-۲۲-۲۶-۲۷-۶۶-۴۳۵-۴۳۶
بوکاسو: ۲۹۲
بوئی: ۲۸۹-۲۹۰

بهار،مهدی(دکتر)۳۱٤
بهادری،کریم پاشا(دکتر):۱۰۷
بهبهانی،سیدمحمد(آیت الله):٤۱۷
بهبهانیان،جعفر:۸۱
بهبودی،سلیمان:۳٤۷-۳٦۰
بهرامی،شاپور(دکتر):۲۵۰
بهزادی(سپهبد):۲۹۱-۲۹۲
بهزادی(سرهنگ):۲٦۷
بهشتی،محمدحسین(آیت الله):۳۰۱-۳۰۳
بهنود،مسعود:۱۰٦-۱٦۱
بیات:۳۸
بیریا،محمد:۵۳۳
بیگلری:۲۰۹

پ

پاپیر،انگلیسی:٤۷
پادگورنی:۱٤۵-۱٤۷-۱۹۸
پارسون،آنتونی(سفیرانگلیس):۱٦۰
پاسه پا،ایوان:۷۷
پاشائی،مجتبی(دکتر):۲۵۱-۲۵۲
پاکروان،امینه:۲۵۷-۲۵٦
پاکروان،حسن(سرلشگر):۱۸۵-۱۸۷-۱۸۸-۲۰٦-۲۳۸-۲٤۸تا۲٦۰-۲٦۵تا۲٦۷-۳۰۱-۳۳۱-٤۰٤-٤۲۵
پاکروان،سعیده:۲۵۷
پاکروان،کریم:۲۵۷
پاکزاد،مهرداد:۱۹۸
پاک نژاد،شکرالله:۲۰۹
پالانچیان،(مهندس):٤۵۵
پایدار،مصطفی(دکتر):٦۷
پرت،آمریکائی:۳۳٦
پرون،ارنست:۳۲۹-۳٤۳تا۳۵۰-۳۵۸تا۳٦۰-۳۸۳-۳۹۲
پژمان،عیسی(سرهنگ):۲۲٤-۲۳۱-۲۳۳-۲۳٤-۲۵۰-۲٦٦-۳۲٦-۳۳۲
پسیان،محمدتقی خان(کلنل):۵۰۱
پمپیدو،ژرژ:۱٤٦-۱۵۰-۱۵۱
پوجین تای(ژنرال آمریکائی):۲۸۷-۲۸۸
پوستی زاده،علی:٦٦
پولادین،احمد(سرهنگ):۳٤٦
پهلبد،شهباز:۲۲-۲٦-۷۲
پهلبد،شهرآزاد:۲۲-۱۰٤
پهلبد،مهرداد:۲٦
پهلوی،احمدرضا:۱٦-۲٦-۳۱-۹٤-۳٤۳
پهلوی،اشرف:(شاهدخت)۳-٤-۱٦-۲۱-۳۰-۳۱-٤۰-٤۱-۵۸-٦۲-٦۳-۷٦-۹۸-۱۰۳-۱۰٤-۱۰۷-۱۳۵-۲۲۲-۲٦۳-۳۱۷-۳۳۲-۳۳۸-۳۸۲-۳٦۰-۳٦۱-٤۰٦-٤۰۹-٤۳۲-٤۳۵-٤۳٦-٤۵٤-٤۵۵-٤٦٦-٤٦۷-٤٦۹-٤۷۳-٤۸۳-٤۸۷-۵۱۳-۵۱۷-۵۲۲
پهلوی،بهمن:۲۷
پهلوی،پری سیما (زند):۱۰
پهلوی،تاج الملوک:(ملکه مادر):۹۸-۳۱۵-۳٤۷-۳۸۲-۳۵٦-۳٦۵-٤۵٤-٤۵۵-۵۱۲تا۵۱۸
پهلوی،ثریا(ملکه):۲۲-۲٤٦-۳۲۹-۳۵٦-٤۱٤-٤۵۳-٤۵۵-٤۵٦-۵۱۳-۵۱٤-۵۱۸
پهلوی،حمیدرضا:۳۱
پهلوی،رضا:۹٤-۱۰۲-۳۱۰-۳٤۳-۳٦٤
پهلوی،روزا:۱٦
پهلوی،شمس(شاهدخت):۱۸-۲۲-۲۳-۲٦-۳۰-۷۱تا۷٤-۹۸-۱۰۰-۱۰٤-۳٤٦-۳۸۲-۳٦۵-٤۵٤-۵۱۱تا۵۱٤
پهلوی،شهناز(شاهدخت):۳۱-۹٤-۵۱۷-

۵۱۹
پهلوی،صفیه(زن اول رضاشاه):۳٤٦
پهلوی،عبدالرضا(شاهپور):۱۰-۱۱-۱۷-
۱۰٤-۳٤۳-۳٤۸-۳٦۱-۳٦۵
پهلوی،عصمت:۳٤۷-۳۸۲
پهلوی،علی:۳۱
پهلوی،علیرضا(شاهپور):۱۵-۳۱-۳۱۳-
۳۲۵-۳٤۳-۳٤۸-۳۸۲-۳۸٤-۳٦۰-
٤۰۵
پهلوی،علیرضا(فرزندمحمدرضاشاه):۹٦
پهلوی،غلامرضا(شاهپور):۱۸تا۲۰-۲٦-
۳۱-۱۳۷-۳٤۳-۳٦۱-۳٦۷-٤٦۱
پهلوی،فاطمه(شاهدخت):۲۱-۲٦-٤٤-٤۵
-۳۸۲
پهلوی،فرح(شهبانو):ث-۱۲-۱۵تا۱۷- ۱۹
-٦۰-۷٦-۷۷-۸۱-۸۳-۸۸-۹۰-۹٤-
۹۵-۱۰۳-۱۰۵تا۱۰۸-۱۱۵-۱۱۸-
۱۲۰-۱۲۹تا۱۳۱-۱۳۵تا۱۳۷-۱٤۰-
۱٤۷-۱۵۰-۱۵۱-۱٦۰تا۱٦۲-۱۷۵-
۱۷۷-۱۸٤-۲۱٦-۲۵۸-۲۵۹-۲٦۱-
۲٦٦-۲٦۹-۲۷۰-۲۹۱-۲۹۲-۲۹٤-
۳۰۹-۳۳۲-۳۳٤-۳٦٤تا۳٦۷-٤۰۳-
٤۰٦-٤۱٤-٤۳۲-٤۳٤-٤۳۵-٤٦۰-
٤٦٤-٤٦۷-٤۷۳-۵۱۸
پهلوی،فرحناز:۹٦
پهلوی،فوزیه:۳٤٤-۳٤۵-٤٦۸-٤۱۷-
٤۷۷تا۵۱۱-۵۱۳-۵۱۸
پهلوی،کیوان:۲۱
پهلوی،محمودرضا(شاهپور):۱۵-۱۷-۱۹تا
۲۱-۲۳-۲٦-۲۷-۳۰-٤٤-٤۵-۱۳۷-
۳٤۳
پهلوی،منیژه:۱۸-۲۰
پهلوی،نیلوفر:۲۳
پهلوی،همدم السلطنه:۳٤٦
پهلوی نیا،شهرام:۲-۳-۱۳-۱٤-۲۰-۲۱-
۲۳-۲٦-۳۱-٦۲-٦٤-۲٦۳
پهلوی،حمیدرضا:۲۳
پیشه وری،میرجعفر:۳۵۷
پینه(نخست وزیرفرانسه):٤۸٤

ت

تاجبخش،رضا(دکتر):۲۲۷
تافته:ا.ع۷٦-٤۵۵-۳۲۲
تای(ژنرال):۲۸۸
تختی،غلامرضا(جهان پهلوان):۲۸۰
ترات:۳٤۸
تربتی عماد:۳۳
تزار،الکساندر:۵۱۰
تزار(خانواده):۵۱۰
تشیّد،علیرضا:۱۹۸
تقی زاده،سیدحسن:۳۱٤
توانگر،فریدون:۱۸۳
تورزنی:(دکترآمریکائی):۷۹
توسلی:۲۹۷
تهرانی(رئیس زندان اوین):۲۰۲
تهرانی،سیدجلال:۲٤۹
تی- ان-کول(سفیرهند):٤۷۹-٤۸۰
تیتو،مارشال:۹۵-۱٤۵-٤٤۷-٤٤۹-٤۵۹
تیتو،خانم:٤٤۹
تیمورتاش،عبدالحسین:۱۹۸-۵۲۷-۵۲۸
تیمورتاش،مهرپور:۳۱۳-۳۲۵-۳٤۳

ث

ثابتی،پرویز:۱۸۸-۲۱۳-۲۲۳-۲٦۲-
۲٦۸-۲۷۸-۲۹٦-۲۹۷-۳۰٤تا۳۱۰-

۳۳۷-۴۲۵
ثابتی،خانم:۳۰۸
ثابتیان اصفهانی،پرویز:۱۹۳
ثقة الاسلام:۳۲۷

ج
جانسون:۴۷-۴۹
جانسون،اریك:۴۱۴
جاویتس،ماریون:۲۱۶
جاویدپور،شهرام:۲۵۷
جاویدتاش،احمد:۱۹۳
جاویز،مارتا:۸۸
جاویز،یعقوب:۸۸
جزنی،بیژن:۲۰۱
جعفری دهناوی،فاطمه:۱۷۳
جعفری دهناوی،مهدی:۱۷۳
جعفریان،محمود:۲۹۶
جلیلی(آیت الله):۲۱۷تا۲۱۹
جلیلی،اکبر:۶۷
جم،فریدون(ارتشبد):۳۱۶-۳۱۷-۳۶۴-۳۶۶-۳۷۶-۳۸۱-۴۲۳
جم،فیروزه:۳۱۶
جمالزاده،محمدعلی:ر - ش
جمشیدی:۱۹۸
جمشیدی،عباس:۱۹۸
جمشیدی،خانم:۱۹۸
جواهری،محمدرضا:۵۰۰
جهانبانی،امان الله،(سپهبد):۳۶۲

چ
چارلی:۴۵۱
چائوشسکو:ح - ۷۸
چرچیل،وینستون:۳۵۵-۴۴۷-۴۴۷
چمران،مصطفی(دکتر):۲۳۶-۲۳۸
چیانکایچك:۴۸۵
چیپن،سلوین(سفیرآمریکا):۴۷-۴۸۱

ح
حاتم،(سپهبد):۳۲۴-۳۷۱-۳۹۰
حاتمی،احمد:۷۳
حاجبی،محمود:۴۵۶
حاج سیدجوادی،احمدصدر:۲۷۷
حافظ:۴۱۵
حجازی،مطیع الدوله:۴۵۸
حسن البکر:۲۲۶-۲۳۲
حسین زاده:۲۰۱
حقیقی(سرهنگ):۲۲۲
حکمت،علی اصغر:س
حکمی،علینقی(دکتر):۱۹۸
حکیمی،ابراهیم،حکیم الملك:۴۲۷
حمادی،عدنان:۱۱۴
حلو،شارل:۲۳۰-۲۳۸
حیات داودی،فتح الله:۱۲۵

خ
خادملو،خیرالله:۱۷۳
خانلری،پرویز(دکتر):۳۳
خاتم،محمد(ارتشبد):۱۴-۱۵-۴۴-۵۶-۴۷۰-۴۷۱-۴۷۵
خاتمی(،سرتیپ)۳۶۷
خامنه ای،سیدعلی:۳۹۳
خبیری(مهندس):۳۲۳
خروشچف،نیکتا:۴۴۷-۴۴۸
خزیمه علم،امیرحسین خان:۳۸۶
خسروانی،خسرو(دکتر):۲۲۷-۲۳۴

خسروداد (سرلشگر): ۲۸۰-۳۱۸-۳۱۹-۳۳۶-۳۷۰
خلخالی، شیخ صادق: ۸۱-۳۰۲-۳۰۳
خلعت بری، عباسعلی (دکتر): ۲۱۳-۲۱۶-۲۳۷-۴۲۷
خلوتی (سرهنگ) ۲۸۱
خلوتی نژاد: ۲۶۷
خلیلی، عباس: ۵۳۰
خمینی، سیدروح الله (آیت الله): ۶۲-۹۶-۱۴۶-۱۵۱-۱۵۶-۱۶۲-۱۸۳-۱۸۸-۱۸۹-۱۹۱-۱۹۳-۱۹۹-۲۰۳-۲۱۰-۲۱۷-۲۱۹-۲۲۹-۲۳۵-۲۴۸-۲۵۳تا ۲۵۵-۲۵۸-۲۶۹-۲۷۷-۲۸۰تا۳۰۳-۳۲۴-۳۳۲-۳۳۳-۳۳۵-۳۳۷-۳۶۸-۳۸۴-۳۹۳-۴۱۰-۴۶۷-۴۷۰-۴۹۲
خمینی، مصطفی: ۲۲۹
خواجوی، آقابزرگ: ۲۶۷
خواجوی، نصیرالدین: ۷۰
خواجه نوری، رضا: ۵۲۹-۵۳۰
خوانساری (آیت الله): ۲۸۴
خوشدل، مصطفی: ۲۰۱
خوئی (آیت الله): ۲۸۴-۲۹۱
خوئینی، نادر: ۱۷۳
خیابانی، موسی: ۱۹۸-۲۰۳
خیرالله، عدنان: ۱۱۴-۱۱۵
خیرخواه، عبدالصمد: ۳۵۶

د

دادبه (دکتر): ۶۸
دالس، آلن: ۴۷
دانشی، غلامحسین: ۳۷۰
دانکن، اندرو: ۳۲۱
داویر، پاول: ۲۸۱
دشتی، علی: ۲۳۰-۴۸۱
دعائی، شیخ: ۲۲۹
دفتری، محمد (سرلشگر): ۴۵-۴۶-۳۵۸
دلماس، شامان: ۱۴۶-۴۷۰
دوبلیه ژیرایر: ۴۲۲
دوکاستل باژاك برتان: ۴۰۲
دوگل (ژنرال): ۱۸۵-۲۹۸-۴۳۳-۴۴۷-۴۷۴-۴۷۸
دولتشاهی، مینو: ۶۴-۶۶
دولو، امیرهوشنگ: ۳۹تا۴۲-۵۶-۲۹۴-۴۵۶-۴۷۰
دولو، احسانه خانم: ۳۹
دوما، الکساندر: ۱۴۹
دومارانش، الکساندر: ۲۷۴-۲۷۵-۳۳۱
دویر، پل: ۹۸
دهخدا، علی اکبر (علامه): ۴۹۹
دهقانی، اشرف: ۱۸۲-۲۰۹
دهقانی، بهروز: ۲۰۹
دیبا، خانواده: ۴۳۲
دیبا، کامران: ۱۰۷
دیهیمی (سرتیپ): ۳۵۶

ذ

ذوالفقاری، محمود: ۲۲۵
ذوالانوار، کاظم: ۲۰۱

ر

رابرت، گراهام: ۱۱
راجرز، ویلیام: ۳۴
راجی، پرویز: ۱۷۴
رادمنش، رضا (دکتر): ۲۲۳-۲۳۱-۲۳۲
راسك، دین: ۴۶۱-۵۲۳
راکفلر، دیوید: ۴۷-۵۲۲

رام،هوشنگ(دکتر):۸۱
رامبد،هلاکو:۲۷۱-۳۰۶-۴۵۸
رائد،جعفر:۴۲۷
رائین،پرویز:۲۶۸
رائین،اسماعیل:۴۸۱-۵۳۳
رایت،دنیس:۴۲۷-۴۲۸-۴۸۶
ربیعی،اشرف:۱۹۸-۱۹۹
ربیعی(سپهبد):۳۷۰
رحیمی،مهدی(سپهبد):۲۸۰
رجوی،مسعود:۱۹۸-۱۹۹
رزم آرا،حاجیعلی(سپهبد):۲۲۴-۳۵۷-
۳۵۸-۴۲۵-۴۳۵-۴۶۵-۴۷۸-۴۷۹-
۵۱۴
رزم آور:۲۳۳-۲۳۴
رسولی،حسین:۲۰۲
رشیدیان،برادران:۳۵۹-۴۵۷
رضائی،خانواده،(ازمجاهدین):۲۰۳-۲۰۹
-۲۷۷
رضائی،قاسم(دکتر):۴۵۸
رضائی،علی:۲۹۲
رفیع زاده،منصور:۲۱۵-۲۵۳-۲۵۸-۲۶۱
۲۷۳-۲۹۵-۲۹۹-۳۹۷
-۳۵۳
رواسانی،شاپور(دکتر):۹
روبین باری:۴۷۸
روحانی،حسین:۲۳۶
روح انگیز:۵۲۷-۵۲۸
روزولت،کرومیت:۴۸-۳۵۵-۴۴۷-۴۴۸-
۴۶۰-۴۶۶-۴۶۹
ریاحی،(سرتیپ):۳۵۹
ریاضی(سرلشگر):۳۴۷
ریاضی،عبدالله(مهندس):۳۳
ریپورتر،شاپور(سر):۳۴۹تا۳۵۱-۳۶۱تا۳
۳۶
-۳۷۸-۳۹۲-۴۷۰-۵۰۱تا۵۰۳-۵۰۸
ریدربولارد:۳۱۴

ز
زالتاش(سرهنگ):۱۷۱
زاهدی،اردشیر:۱۹-۹۴-۲۱۵-۲۱۶-۲۲۷
-۲۵۸-۲۶۸-۲۷۳-۳۱۸-۳۱۹-۳۵۹-
۳۶۸-۳۸۵-۴۲۷-۴۲۸-۴۵۵-۴۶۶-
۴۷۰-۵۱۹
زاهدی،حسن(دکتر):۳۸۶
زاهدی،فضل الله،بصیردیوان(سپهبد):ب -
۱۶۹-۲۲۱-۲۲۵-۲۲۸-۳۵۹-۴۲۵
زندنیا،شاپور:۲۳۰
زندی،فریدون:۲۹۷
زندی پور(سرتیپ):۲۰۱
زیبائی(سرهنگ)۱۷۱-۲۹۸-۲۹۹

ژ
ژانسون:۱۴۸
ژنیل،دان:۴۸۷

س
سادات،انور:۳۲۰-۵۱۹
سارتر،ژان پل:۲۰۴
ساوین،ریچارد:۱۷۳
سایمون:۴۳۸
سبزعلیان:۸۷
سبزواری،سیدحسن:۲۹۹
سپهر،مورخ الدوله:۳۵۵
سپهری،اسدالله:۳۸۴
ستاریان،ابوالقاسم:۱۹۳
سجادی،محمد(دکتر):۳۰۷

سحابی،یدالله(دکتر):۳۷۱
سردارافخمی:۱۰۷
سعود،خالد:۱۲۷
سعیدی،محمد:۳۳
سلطانپور،سعید:۱۹۸
سماکار،عباسعلی:۱۷۳
سنجابی،کریم(دکتر):۱۷۰-۲۶٤-۲۸۳-۲۸٤-۲۸۸-۲۹۰-۲۹۱-۳۱۹-۳۵۷-٤۲٤
سنگورسیرار:۸۳-۱٤۷
سولیوان:۱۷۷-۲۷۵-۳۲٤-۳۳٦
سهل علی:۲٤۱
سیاح،ناصر(مهندس):۳٤
سیدعلاء الدین:۱۷۳
سیگ،گاری:٤٤۲
سیمون:٤۱۰-٤۸٦
سیهانوک:۳۹۹-٤۰۰

ش

شاپوری،پوران:۲۲۲-۲۲٦-
شادمان،جلال:۳۳
شاك(وکیل آمریکائی):۸۷
شاکراس،ویلیام:۱۲۳-۱٤۸-۲٦۷-۳۳۳-٤۸۱
شاکری(سرتیپ)۳۹٦
شاهمرادی،غلامرضا:۱۷۳
شایگان:سیدعلی(دکتر):۱۷۰
شریف الدین:۲۳۵
شریف امامی،جعفر(مهندس):۸-۳۲-۳۳-۷٦-۸۱-۸۲-۱۰۱-۱۲۵-۱۸۷-۲۰۷-۲۹٤-۲۹۵-۳۰۷-۳٦۷-۵۰۱
شریعتمداری،سیدکاظم(آیت الله):۲۳٦-۲٤۹-۲۸٤-۲۹۱-۲۹٦-۳۱۸
شریعتی،احسان:۲۰۹-۲۱۱-۵۳٦
شریعتی،علی(دکتر):۲۰۹تا۲۱۱-۲۳۸-۵۳٦
شعبانی دماوندی،کرمعلی:۳۰۹
شفا،شجاع الدین:۱۳۸-۱۷۹-٤۸۷
شفقت،جعفر(ارتشبد):۳۷۱
شفیق آزاده:۳۳٤
شفیق،احمد:٤٤-٤۳۵-۵۲۲
شفیق،شهریار:۲٦-۳۳۳-۳۳٤-٤۷۵
شفیقی:۳۵
شقاقی،عباس(سرلشگر):۲۳۰-۲٦۷-۳۸۷
شکارچی،حسن:۳٦۰
شکیبی(سپهبد):۳۷۰
شمعون،کامیل:۲۳۰
شومر،داود:۳۲۵
شهاب،سیف الله(ژنرال):۲۳۰-۲٦٦
شهبازی،حیدرقلی:۱۰۲
شهریاری،عباسقلی:۲۲۳-۲۳۱-تا۲۳٤
شهیدی،امیر:۷۰
شیبانی(دکتر):۳۲۳
شیخ بهایی،امیرحسین:۲۸۱
شیخ زائد:۱۰۲
شیراك،ژاك:۱۷٤

ص

صاحبدیوانی:٤
صادق خان،راننده رضاشاه:۳٤۸-۳۵٤
صارم الدوله،اکبرمسعود:۳٦۵
صالح،اللهیار۲٦۵
صالح،جهانشاه(دکتر):۱۰۷
صباغیان(مهندس):۹۰
صبائی:۳۱٦-۳۲۳-

صدام حسین:ج -۱۱۴-۱۱۵-۲۲۰-۲۲۳-۲۲۶-۲۳۲-۲۳۴-۴۳۹
صدر،آقاموسی: ۲۳۰تا۲۳۹
صدر،سیدباقر:۲۳۶
صدری،جعفرقلی(سپهبد):۷۴
صدیقی،غلامحسین(دکتر):۱۷۰-۲۶۵-۲۸۴
صفاری،بیژن:۱۰۷
صفائی،حاج سیداحمد:۲۴۴
صمدی،(سرهنگ):۲۲۱-۲۶۶
صمدیانپور(سپهبد):۲۵۱-۳۵۰-۳۶۲
صمصام(سرهنگ):۲۳۰

ض
ضرغام،علی اکبر(سرلشگر):۳۸
ضرغام،امیرقلی(سپهبد):۲۶۶-۳۵۵
ضیائی،طاهر(دکتر):۳۲

ط
طالقانی،اعظم:۱۸۲-۱۸۳-۱۹۷
طالقانی،سیدمحمود(آیت الله):۱۸۲-۱۸۳-۲۸۴-۳۰۳-۳۱۸-۳۱۹
طباطبائی،آقااحمد:۲۲۹-۲۳۶
طباطبائی،جواد:۱۹۸
طباطبائی،داریوش:۱۹۷
طباطبائی(سپهبد):۳۷۱
طباطبائی،سیدضیاء الدین:۷-۵۰۳
طبری،احسان:۲۹۹-۳۸۱
طبسی(نایب التولیه خراسان):۱۰۵
طوفانیان(ارتشبد):۷۹-۸۱-۸۲-۳۷۸

ظ
ظفر،امیرحسین خان:۵۱۴
ظفرفروغ:۵۱۱-۵۱۳-۵۱۴
ظروفچیان،جلیل:۳۰۸

ع
عارف،عبدالسلام:۲۲۶
عالیخانی،علینقی(دکتر):۷۸-۷۹-۲۲۷
عبدالناصر:۲۲۷-۲۲۹-۲۳۶-۲۳۷-۴۱۰-۴۵۹-۴۶۰
عبده،جلال(دکتر):۳-۴-۴۸۲
عدل،خانم:۴۵۵
عدل،یحیی(پرفسور):۲۷۲-۴۰۴-۴۵۵تا۴۵۷
عراقی،حاج مهدی:۳۰۲-۳۰۳
عرفات،یاسر:۲۳۶-۲۳۸-۲۳۹
عسیران،ظهیر:۲۳۱
عضد،ابونصر(مهندس):۴۴۹
عضدانلوقاجار،مریم:۱۹۹
عضدی(دکتر):۱۸۲
عطارپور:۲۰۹-۳۰۵
عطارپور،رضا:۲۰۱
عظیما(دریابان):۲۵۱
عظیمی(ارتشبد):۳۸۳-۳۳۰
علاء،حسین:۳۷-۴۴-۲۴۰-۴۵۸
علاء،فریدون(دکتر):۱۰۷
علاء الدین:۲۳۳-۲۳۴
علم،اسدالله:۸-۹-۹۵-۱۲۲-۲۴۸-۲۹۴-۳۲۴-۳۵۰-۳۵۲-۳۵۹-۳۸۴تا۳۸۶-۴۰۴-۴۰۶-۴۲۷-۴۶۱-۴۶۶-۴۶۷-۴۷۲
علم(شوکت الملك):۳۵۵
علوی کیا،حسن:(سرلشگر):۱۷۱-۲۵۱-۲۵۵-۳۶۴
علوی مقدم(سپهبد):۳۸-۲۲۶-۲۲۷
علیزاده:۴۸۴

عمید(سرهنگ): ۱۷۱
عمیدی(سپهبد): ۳۷۰
غ
غفاری،فرخ: ۱۰۷-۱۶۲-۱۶۳
غفوری(سرهنگ): ۱۷۱
غنی،قاسم(دکتر): ۳۲۶-۴۲۰
غیائی،حیدر(مهندس): ۳۸
ف
فارسی،سلمان: ۴۳۰
فاروق،ملك: ۴۵۵
فاضلی،(سپهبد): ۲۲۴
فاطمی،حسین(دکتر): ۴۱۳-۴۴۸
فاطمی سیف پور(دکتر): ۵۲۶
فالاچی،اوریانا: ۳۹۹
فخرآرائی،ناصر: ۳۱۵
فراست،دیوید: ۱۸۴-۳۱۲
فرانکو،(ژنرال): ۲۵۳-۳۶۶
فرید(سرلشگر) ۳۳۷-۳۹۶
فرخی یزدی: ۱۹۸
فردوست،توران: ۳۶۹
فردوست،حسین: خ - د-۴۲-۵۵-۷۴-۸۰
-۹۳-۱۷۱-۲۲۰-۲۶۱-۳۰۴-۳۱۱تا۹
۳۹-۳۲۰تا۳۲۷-۳۲۸تا۳۴۱-۳۵۲-
۳۵۴-۳۵۷-۳۶۱-۳۶۷-۳۶۸-۳۷۳تا
۳۸۴-۳۸۶تا۳۹۹-۴۰۱-۴۲۳-۴۲۷ -
۴۵۰-۴۵۲-۴۷۳-
فردوست،سیف الله لاریجانی(پدرفردوست):
۳۱۴-۳۲۶-۳۴۰-۳۹۷تا۳۹۹
فردوست،طلا: ۳۲۷-۳۷۰-
فردوست،ناصر: ۳۲۶
فرزانه(سرلشگر): ۳۸۴
فرناندل: ۴۰۴
فرنجیه: ۱۴۷
فرنژاد،پرویز: ۳۰۵
فرود،فتح الله: ۴۲۹
فروغی،محسن(مهندس): ۳۸
فروغی،محمدعلی،ذکاء الملك: ۳۱۴
فروغی،مسعود: ۴۵۶
فرهتی،حمزه: ۱۹۸
فلاح،رضا(دکتر): ۴۹۰
فلاح رستگار: ۵۵
فلتمن: ۲۸۵-۲۸۶
فلسفی،محمدتقی(واعظ): ۲۴۱تا۲۴۵
فیروز،مریم: ۲۹۹-۵۳۳
فیروز،مظفر: ۳۲۷
فیروزه،همسرارتشبدجم: ۳۶۶
فیکسون،ژرژ: ۳۹-۴۰
فیلیپ،پرنس: ۱۴۵-۱۴۷
ق
قاجار،احمدشاه: ۱۱۷-۴۱۶
قاجار،خاندان: ۴۰۴-۵۰۵-۵۱۱-۵۳۳
قاسم،عبدالکریم: ۱۷۱-۱۷۲-۴۲۹
قاشوقی،عدنان: ۱۱۲
قبادیان،عباس: ۴
قدر،(سرتیپ) ۲۳۵-۲۳۹
قذافی،معمر: ۲۳۷
قراگوزلو،منوچهر: ۵۱۸
قریشی: ۴۲
قرنی(سرلشگر): د-۳۲۴-۳۳۷-۳۶۲-
۳۹۴
قره باغی،عباس(ارتشبد): ۳۱۶-۳۱۸-
۳۱۹-۳۲۲تا۳۲۴-۳۳۳-۳۳۵-۳۳۷-
۳۵۵-۳۶۷تا۳۷۲-۳۸۴-۳۹۱
قطب زاده،صادق: ۹۶-۲۳۸-۲۸۶

قطبی،خانواده: ۸۱-۴۳۲
قطبی،رضا: ۱۰۶-۱۰۷-۲۶۵
قطبی،لوئیز: ۳۰۶
قشقائی،صولت الدوله: ۱۹۸
قلعه بیگی،هایده: ۳۲۷
قوام،احمد،قوام السلطنه: ۳۵۵-۳۶۱-۴۷۸
-۴۶۵
قوام،علی: ۴۱۸
قویمی،فخری: ۲۵۶
قهرمانی،صفر: ۱۹۶

ك

کارتر،بیلی: ۷۸
کارتر،جیمی: ۷۵-۹۹-۱۰۳-۱۷۴-۱۷۷-
۳۱۰-۴۴۲-۴۷۲
کارلوس،(پادشاه اسپانیا): ۲۵۳-۳۶۶
کاشانی،سیدابوالقاسم(آیت الله): ۲۴۰
کاظم زاده(دکتر): ۴۸۲
کاظمیه،اسلام: ۱۷۴
کائوکی: ۱۱۲
کراقراچانلو: ۲۰۲
کریستوفر: ۳۰۰
کشاورز،فریدون(دکتر): ۳۵۷
کلانتری،مشعوف: ۲۰۱-۲۰۲
کلالی،امیرتیمور: ۳
کلالی،منوچهر(دکتر): ۴۴۳
کلانی،رستم: ۱۷۳
کلود،مادام: ۶۱-۱۲۴-۱۲۷-۱۲۸
کلی،گریس: ۴۵۳
کلیمی کاشانی،سلیمان: ۵۳۲
کمال،حسین: ۱۱۵
کمالی،سیدمحمد: ۱۷۳
کمالوند(آیت الله): ۲۴۳
کمالوند،علی: ۲۴۱
کنت،آرتور: ۴۴۰
کندی،جان: ۴۳-۲۲۰-۲۲۷-۲۳۴-۳۱۵-
۴۴۷-۴۶۰-۴۶۶-۴۷۹
کنستانتین: ۱۴۵-۴۱۴-۴۸۶
کوشان،مریم: ۴۵
کیانوری،نورالدین(دکتر): ۲۹۹-۳۸۱-
۵۳۳
کیا،جهانگیر(مهندس): ۲۹۱
کیا،حاجیعلی(سپهبد): ۲۲۲-۲۲۶-۲۲۷
کیسینجر،هنری: ۷۵-۲۱۵-۲۱۶-۳۰۰-
۴۱۲-۴۴۱-۴۴۸-۴۶۱-۴۷۵-۴۸۱-
۴۴۵

گ

گاندی.ایندیرا: ۸۹-۵۰۷
گراهام،رابرت: ۳۲-۴۸-۸۴-۱۲۳-۴۶۸
گرومن: ۸۴
گرفن مرو: ۷۳
گلپایگانی(آیت الله): ۲۸۴
گلستان،ابراهیم: ۱۷۴
گلستان،بانو: ۱۷۵
گلشائیان،اسدالله(سرتیپ): ۵۲۹-۵۳۰
گلشائیان،عباسقلی: ۴-
گنجی،همایون: ۱۰۷
گنجه ای،رضا(مهندس): ۵۲۱
گوت: ۴۷
گودرزی،خیبرخان: ۱۳-۴۳تا۴۷-۹۱-۵۲۰
تا۵۲۴

ل

لاریجانی،حسین(نام قبلی ارتشبدفردوست): ۳۲۶
لاس،هنری: ۴۷
لاتون: ۱۴۰
لاهوتی(روحانی): ۲۷۷-۲۷۸
لدین،مایکل: ۴۶۴
لنکرانی،شیخ حسین: ۳۵۵
لنین،ولادیمیر: ۱۸۴
لواسانی(مأمورساواک): ۱۷۲
لون لول: ۳۹۹-۴۴۰
لوئیز،ویلیام: ۳۲۵
لویس،ویلیام: ۴۶۴
لوئی،دوفونس: ۴۰۴

م

مارکوس،استیفن دیوید: ۶۴-۶۶
مارکوس(رئیس جمهورفیلیپین): ۱۲۲
مارکوس،ایملا: ۱۲۲
مازندی،یوسف: ۱۳۷-۴۹۵
مالرو،آندره: ۴۷۹
مالك، نماینده ساواک: ۲۱۲
مالیك،آدام: ۱۳۶
ماهوتیان(سرلشگر): ۱۷۱-۲۵۱-۳۶۲-۳۶۳
مایر،آرمین: ۵۲۳-۵۲۴
مبشری،اسدالله(دکتر): ۹۷-۱۷۰
مبصر(سپهبد): ۱۷۱-۲۳۳-۲۶۵-۲۶۶-۳۵۸-۳۸۴
متین دفتری،هدایت: ۱۹۳
مجیدی،عبدالمجید(دکتر): ۱۰۷
محمدی گیلانی: ۲۰۳
محمدی،منوچهر: ۱۰۴
محوی،ابوالفتح: ۲۹۴-۳۵۵
محوی،امیرارتش: ۳۵۵
مخاطب رفیعی(سرلشگر): ۲۱۶
مدنی،جلال: ۸۹
مرادی(سرهنگ): ۱۷۱
مرادی،عیسی: ۲۳۳
مرعشی نجفی(آیت الله): ۲۸۴
مزین،منصور(سرلشگر): ۳۸۷-۳۸۸
مستشارالملك: ۳۴۴
مسعودی،جواد: ۴۵۷
مشاور،تقی(سپهبد): ۷۴
مشفق کاظمی: ۴۷۹
مشکوة،فرهاد: ۱۰۷
مشیر،مرتضی(دکتر): ۵۲۶-۵۲۷
مشیری: ۳۸۴
مشیری،علی: ۵۳۱
مصدق،محمد(دکتر): ۶تا۹-۴۴-۴۷-۱۶۸-تا۱۷۰-۱۸۵-۲۲۱-۲۲۴-۲۳۷-۲۶۰-۳۵۷تا۳۵۹-۳۹۱-۴۱۳-۴۲۵-۴۲۷-۴۳۱-۴۵۲تا۴۵۵-۴۶۰تا۴۷۰-۴۷۴-۴۸۹-۵۱۷-۵۲۸تا۵۳۰-۴۷۸
مصطفوی(سرتیپ) ۲۴۰
مصوررحمانی(سرهنگ): ۲۴۰
معتضد(سرلشگر): ۳۰۴-۳۰۵-۳۶۴
معتمدی،رضا: ۱۹۳
معینیان،نصرت الله: ۵۶-۵۷-۵۸-۹۳-۳۰۵
مفرح،(مهندس): ۲۷۰
مقدم،خلیل الله: ۷
مقدم،ناصر(سپهبد): ۱۸۰تا۱۸۷-۱۸۹-۲۱۹-۲۲۳-۲۵۳-۲۵۸-۲۷۳تا۳۰۷-

۳۳۵-۳۷۱تا۳۷۳-۳۹۵
مقدم،همسرناصرمقدم:۳۰۰
مقدونی،اسکندر:۴۶۸
مك دونل،جیمز:۴۹
مکری،کریم:۸۶
مك کلان:۴۷
مك کلی لاند:۴۷
مکی،حسین:۴-۵۲۵
ملك حسین:۱۴۷-۲۳۰-۴۲۸
ملك زاده،مهدی(دکتر):۳۸۴
منصف،محمدعلی:۱۲۲
منصف،محمود:۱۲۲تا۱۲۶
منصورپور:۷۴
منصور،حسنعلی:۲۰۲-۳۵۲-۴۶۹-۴۶۶
منصور،رجبعلی:۱۰-۴۷۸
منصور(سرتیپ):۲۳۱-۲۳۵-۳۹۰
منعم،حشمت الله:۵۰۰
منوچهری،حسین(ارتشبدبهرام آریانا):۲۲۴
منیرزاد:محمد:۱۹۸
موثقی(سرهنگ):۳۵۰
مورف،جان:۲۱۵
موریس،تمپل:۴۹۱
موزوروا(اسقف):۴۱۴
موسولینی:ح
موسوی اردبیلی:۳۹۳
موسوی بجنوردی:۳۹۹
موسوی(سرهنگ خلبان):۳۶۶
موسوی،عبدالمناف:۱۹۲
مولوی(سرلشگر):۱۷۱
مونت باتن:۴۸۰
مهدوی:۳۵
مهرعلی زاده،حاج آقا:۱۲۷
مهری آدربانی،سیدابراهیم:۱۷۳
مهری آدربانی،سیدجلیل:۱۷۳
میتران،فردریك:۱۰۸-۱۶۲-۱۶۸-۴۳۲
میرفخرائی،سعید:۲۰۲
میرفندرسکی،احمد:۱۹۸-۱۹۹
ن
ناپلئون:۱۴۶
ناتانسون،جرج(آمریکائی):۳۳۶
ناجی،(سرلشگر):۲۸۹
نادری پور،بهمن:۲۰۲
ناصری،(سرتیپ):۲۳۶
ناصری،محمد:۲۰۱
ناطق،اسماعیل:۱۹۷
ناظر،فتح الله(دکتر):۳۵۶
ناظم،علاء الدین(سپهبد):۳۶۶-۳۸۷-۳۸۰
نبوی،بهزاد:۱۰۳
نجاتی(سرهنگ):۴۷
نجم آبادی،فرخ(مهندس):۸۵
نخجوان،امیرموثق:۳۴۱
نخجوان(سرلشگر):۳۴۷
نراقی،احسان(دکتر):۷۶-۷۷
نشاط(سرلشگر):۳۵۵-۳۷۰
نصیری(دکتر):۲۶۰
نصیری،عنایت الله:۲۶۰
نصیری،نعمت الله (ارتشبد):۷۴-۱۸۵-
۱۸۷-۱۸۸-۲۰۶-۲۱۰-۲۱۴-۲۲۳-
۲۳۰-۲۴۸-۲۵۳-۲۵۸-۲۵۹-۲۶۱تا
۲۸۳-۲۹۴-۲۹۷-۳۰۴تا۳۰۶-۳۰۸-
۳۱۶-۳۲۱-۳۳۰-۳۳۷-۳۴۹-۳۵۰-
۳۵۵-۳۴۶-۳۹۷-۴۱۴-۴۱۵-۴۲۵-
۴۶۳-۴۷۰
نعمانی(سرهنگ):۱۷۱
نفیسی،فتح الله(مهندس):۴۹۰
نفیسی،مؤدب(دکتر):۳۲۵

نقدی(سرلشگر):۳۴۳
نمازی،حسین:۸۶
نواب،حسینقلی:۵۰۷
نوبری،علیرضا:۹۸-۱۰۳
نورائی:۸۷
نوری سعیدپاشا:۲۳۱
نویسی،روح الله(سرتیپ):۳۸
نهاوندی،هوشنگ(دکتر):۲۹۲-۲۹۵-۴۸۳
نهرو،جواهرلعل:۴۴۷-۴۷۹-۴۸۰
نیك بخت(سرگرد):۲۰۹
نیکپور،عبدالحسین:۳
نیك پی،اعزاز:۴۱۶
نیك پی،غلامرضا(دکتر):۵۱-۱۰۷
نیکسون:۶۳-۷۵-۱۴۶-۱۵۱-۲۶۲-
۴۰۰-۴۱۰-۴۱۲-۴۱۴-۴۴۰-۴۴۱-
۴۴۵-۴۴۷-۴۴۸-۴۶۲-۴۷۵-۴۸۳
نیکنام،منصور:۲۱۲
نیمرودی،یعقوب:۳۶۳

و
وارن اولیویه:۷۰
وارن،ویلیام:۴۷-۵۲۰-۵۲۲
واشنگتن،جرج:۵۰۴
واعظی دهناوی،طاهره:۱۷۳
واعظی دهناوی،مرتضی:۱۷۳
والا،عبدالله(مهندس):۲۷۲-۲۷۳
والترز،باربارا:۱۰۰-۲۱۶-۲۶۱
وان کلیف:۱۳۰
وثوق.سیداحمد:۶۶
وحیدی،محمود:۲۰۲
وحیدی،علامه:۲۷۱
ورهرام،کریم(سپهبد):۲۵۷
وزیری(سرهنگ):۲۰۱
وشبورن،جان:۴۰۶
وشمگیر(سپهبد):۳۱۸
ولیز:۴۸
ویلیامسون(ژنرال آمریکائی):۴۷۵
وینستون،هاری:۵۱۸
ویول:۳۱۴-۳۱۵

هـ
هاشمی،جواد:۱۱۴
هاشمی(عراقی):۱۱۵
هاشمی،منوچهر:۱۷۱
هاشمیان،علی:۱۹۳
هاشمی رفسنجانی،علی اکبر:۴۱۵
هاشمی نژاد:(سپهبد):۷۴
هالیدی،فرد:۱۸۱
هامبارسون:۴۰۳
هامر،آرمانت:۴۹
هایزر،ژنرال آمریکائی:۳۰۲-۳۳۳-۳۳۴
هخامنشی،داریوش:۱۴۱-۱۴۳-۱۴۸
هخامشی،کورش کبیر:۱۳۱-۱۳۵-۱۴۱تا
۱۴۴-۱۴۶-۱۴۸
هدایت،عبدالله(ارتشبد):۲۲۲-۲۲۸
هدایتی،محمدعلی(دکتر):۴۵۸
هرتز،مارتین:۵۲۲
هژیر،عبدالحسین:۳-۴-۳۵۷-۳۵۸-۴۳۵
هلمز،ریچارد:۱۷۷-۳۲۳-۳۲۴-۳۳۳-
۴۰۶-۴۱۰-۴۲۷-۴۶۷
هلمز(ژنرال):۳۲۳
همایون،داریوش:۲۸۴-۲۹۹
همتی گرجی،پرویز:۱۷۳
همدانیان،علی(ثروتمنداصفهانی):۱۰۱
همینگوی،ارنست:۴۷۹
هوشمند(سرتیپ):۳۲۷

هویدا ،امیرعباس: ۵۵-۵۸-۶۰-۶۸-۶۹-
۷۵-۷۶-۸۰-۸۹-۱۰۷-۱۲۳-۱۸۷-
۲۱۰-۲۶۲-۲۷۱-۲۹۴-۳۰۴-۳۰۵-
۳۲۰-۳۵۲-۴۱۴-۴۵۲-۴۶۱-۴۶۳-
۴۶۶-۴۷۱-تا۴۷۳-۴۷۶-۴۷۷-۴۸۱-
۴۸۴
هویدا ،فریدون: ۵۸-۱۷۴-۴۵۹
هیکل،حسنین: ۱۴۶-۲۷۵-۴۰۹-۴۱۳-
۴۱۶
هیلاسلاسی: ۸۸-۱۱۲-۱۴۵تا۱۴۷-۱۵۱
هیتلر،:ح
هیراد ،رحیم: ۴۰۳

ی

یاتسویچ،آمریکائی: ۳۵۱-۳۵۲-۳۶۳
یزدان پناه،مرتضی(سپهبد): ۲۲۲-۲۲۵-
۲۲۸-۲۳۰-۲۶۶-۳۱۶-۳۳۰-۴۲۳-
۴۷۳
یزدانی،هژبر: ۱۰۸-۲۷۰-۲۷۱
یزدی،ابراهیم(دکتر): ۲۷۷-۲۸۶-۴۹۰
یزدی،مرتضی(دکتر): ۳۵۷
یگانه،محمد(دکتر): ۷۸-۱۰۱
یگانه،ناصر(دکتر): ۳۳
یمنی،اسماعیل: ۲۲۲

یادآوری:

اسامی مؤسساتی که بابنیادپهلوی وخاندان پهلوی شرکت داشته اندرصفحات۵ ۱تا۲۸چاپ شده است.

برای اطلاع ازاسامی زندانیان به صفحات از۱۹۳ تا ۲۰۰ واسامی کمیته دفاع اززندانیان سیاسی به صفحه ۲۰۴مراجعه شود.

فهرست اسامی جلد یازدهم

آ

آبراهام لینکلن: ۴۰۲

آجودانی (سرتیپ): ۲۹۶

آدمیت، تهمورس: ۷۸

آذر، مهدی (دکتر): ۲۹۸

آذرخشی، رضا: ۲۶۹

آذرفر، ماشاء الله: ۲۹۷

آذری، علی: ۵۱۳

آرام، عباس: ۲۸-۷۳-۷۷-۲۲۷-۴۵۵ تا ۴۵۷

آرامش، احمد: ۱۹۲ تا ۱۹۴-۱۹۶ تا ۲۰۲-۲۲۲-۲۹۷

آرتیسدبریان: ۲۴۷

آرمین، مایر: ۲۳۳-۳۷۰-۳۷۱

آزموده، اسکندر (سپهبد): ۴۷۳

آزموده، حسین (سپهبد): ۲۹۷-۲۹۹-۳۰۱-۳۰۳-۳۰۴-۳۷۳

آشتیانی، رکن الدین (دکتر): ۵۲۶-۵۲۷

آشتیانی، میرزاهادی: ۱۶۵

آصفی، غلامرضا (مهندس): ۲۷۵ تا ۲۷۷

آقاخان، کریم (سرلشگر-دکتر): ۱۰۵

آقامیر (قاتل پدر ابتهاج): ۲۰۲

آموزگار، جمشید (دکتر): ۶-۱۸-۸۹-۹۴-۱۰۸-۱۵۲-۳۷۱-۵۰۰-۵۰۲

آملی، میرزاهاشم: ۴۳۹

آموزگار، جهانگیر (دکتر): ۲۲۲-۲۶۱-

آندره مایر: ۱۸۴

آیت اله زاده اصفهانی: ۱۸۵

آیرم، محمدحسین (سرلشگر): ۲۰۵-۲۰۶

آیزنهاور (ژنرال): ۶-۷۲ تا ۷۴-۲۵۷ تا ۲۵۹-۳۴۷

الف

ابتهاج، ابوالحسن: ۸۰ تا ۸۷-۱۹۲ تا ۲۱۶-۲۹۶-۲۹۷-۳۰۶ تا ۳۱۶-۴۷۹

ابتهاج، آذر (دکتر صنیع): ۸۷

ابتهاج، احمدعلی (مهندس): ۸۱

ابتهاج الملك (پدر ابتهاج ها) ۲۰۲

ابتهاج، غلامحسین: ۲۰۲

ابتهاج، فاطمه (مادر ابتهاج ها): ۲۰۲

ابتهاج، فرزندان: ۳۱۶

ابتهاج، مریم (همسر پیشین ابتهاج): ۳۱۵

ابطحی، جعفر: ۱۰۲-۴۹۱

ابوذر (مهندس): ۲۱۶

اپریم (دکتر): ۲۰۸

اتابك، علی اصغر: ۲۴۵

اتابکی، رحمت: ۵۲۲

احرار، احمد: ژ

احمدخانلو، جلیل: ۲۹۷

احمدشاه بلوچ، برادر دادشاه: ۵۴

احمد، مهدی: ۵۲۸-۵۳۰

اخوی، جمال: ۱۳۴-۱۸۴-تا ۱۸۶-۱۸۸ تا ۱۹۰

ادیب، محمدحسین (دکتر): ۵۰

ادنائر (صدراعظم آلمان): ۱۷۹

ادوارد هیث: ۳۸۷

ارجمند، خلیل (مهندس): ۳۸

ارجمند، مسیح (دکتر): ۳۸

ارجمند، میرزارحیم: ۳۸

اردلان، عباسقلی (دکتر): ۴۲

اردلان، علی: ۲۸۷

ارسنجانی، حسن (دکتر): ۱۶-۴۵-۸۹-۹۳-۹۵-۹۶-۲۳۸-۲۴۳-۲۶۱ تا ۲۸۴-۳۱۹-۳۲۱-۳۳۸-۳۵۰-۳۶۳-۳۷۴-۳۹۲-۴۰۴-تا ۴۰۶-۴۱۸-۴۱۹-۴۶۰-۴

٤٨
ارفع،حسن(سرلشگر):٢٣٧
ارفع.حیدرعلی(مهندس):٩٦-٤٩٠
ارهارد،آلمانی:١٧٩
اژدری،محمدحسین:١٨
استالین،ژوزف:٦١-٣٣٦
اسدی،سلمان:٢٠-٢٢-٢٣
اسدی،علی اکبر:٥١٦
اسدی،محمدولی:٢٠
اسفندیاری،جمشید:٢٨٥
اسفندیاری،حسن،محتشم السلطنه:٣٩٢-٤٧٧
اسفندیاری،موفق السلطنه:٦٩
اسکندرمیرزا:٧٣
اسکندری،امیرنصرت:٢٧٤
اسکندری،ایرج:٢٣٥-٣١٠
اسکندری،عباس:٢٦٨-٣١٩
اسلامی،شیخ عباسعلی:٤٥٣
اسلامی نیا،هدایت الله:٢٩٧
اشتری،هادی:٢٥٣-٢٦١-٣٧٥
اشرف احمدی:٢٠٠-٢٢٣-٢٢٧
اشراقی،قاسم(مهندس):١٧٦
اصفهانی،ابوطالب(جدّشریف امامی):١٧٨
اصفیا،صفی(مهندس):٨٥-١٩٣-٤٩٢
اعتبار،عبدالحسین(دکتر):٥٢
اعتصام،علی اصغر:١٥٩
اعتصامی،پروین:ت
اعتلاء الملك:٢٤٦
اعتماد،(دکتر):٧
اعتمادزاده،شیخ علی اصغر:٤٥٣
اعتمادی،ناصر:٢٩٢
اعلم،ایران(دکتر):٣٦٨
اعلم،جمشید(پرفسور):١١١-١١٢-٤٧٥
افتخاری،مهدی:١١٧
افشارطوس،محمود(سرلشگر):٣٤٣
اقبال،احمد:٤
اقبال،توران:٤-١٥٣
اقبال،حاج مقبل السلطنه:(پدراقبال ها)١-٤-١٣٥
اقبال،خسرو:٤-١٥٢تا١٥٤-٣٩٢-٣٩٣
اقبال،عبدالوهاب،اقبال التولیه:٤-١٣١
اقبال،علی:٤-٦-١٥٨
اقبال،محمد:٤
اقبال،مریم:١٥٣
اقبال،منوچهر(دکتر):ازصفحه١تا٥٠٩در اکثرصفحات
اقبال،مونیك:١٥٥-١٥٦
الموتی،مصطفی:د-ذ-٢٤-١٤٤
الموتی،نورالدین:٢٣٦-٢٣٥-٢٦٠تا٢٦٥-٢٨٣-٢٩٦-٢٩٩-٣٠٢-٣٠٩-٣١٠-٣٣٨-٣٦٥-٣٧٣
الیزابت،ملکه انگلستان:١٧٩
امامی،احمد(دکتر):١٧-٢٤-٧١-١٢٢-١٤٠-١٤٤-٢١٧
امامی،حسن(دکتر،امام جمعه تهران):٧١-٤٧٨
امامی،عبدالعلی(دکتر):٤١٦
امامی،نظام:٣٦٧
امیدی،باباخان:٤٢٩
امیراحمدی،احمدآقاخان(سپهبد):٢٢٩
امیرپرویز،امیرحسین(مهندس):٩٥-٩٦
امیرپرویز(سرتیپ):٥٥
امیرحکمت،علی:(دکتر):٧
امیرخیزی،اسماعیل:٥١٥
امیرعلائی،شمس الدین(دکتر):٧٥-١١٣-٢٩٨-٣١٨-٣١٩-٣٧٣-٣٧٤

امیرفضلی،نصرالله(سرلشگر):۱۰٤
امیرکبیر،میرزاتقیخان:۲٤۸
امین الدوله،محسن خان(پدردکترامینی):
۲۳٤-۲٤٥
امین الدوله،میرزاعلیخان:۲٤٤- ۲٤٥-
۲٤۸
امین ناطقی،مریم:۱۰۱
امینی،ابوالقاسم:۲٤٥-۲٦۹-۳٤۸-۳٤۷-
۳٦۸
امینی،احمد:۲٤٥-۲٤۹
امینی،ایرج:۲۳٥
امینی،بتول(وثوق)،همسردکترامینی:۲۳٥-
۳٦٤تا۳٦۸
امینی،حسن(سرلشگر)۲٥۳
امینی،رضا:۲٤٥
امینی،علی(دکتر)ازصفحه ٥تا٤۸٦دراکثر
صفحات
امینی،غلامحسین:۲٤٥
امینی،فخرالدوله،(مادرعلی امینی):۲۳٤-
۲۳٥-۲٤٥-۲٤۷-۳٦٥-۳۷٤-۳۷٦
امینی،محمد:۲٤٥
امینی،محمدحسین:۲٤٥
امینی،محمود:۲٤٥-۳٦٥
امینی،معصومه:۲٤٥
امینی،مهدی(دکتر):۳٦٦-۳٦۸
امینی لنگرودی،علی:۳۷٤
انتظام السلطنه:۱٦٥
انتظام الممالك:۱٦٥
انتظام،عبدالله:٥۷تا٥۹-۱٦٥-۲۲۲-۲٥۳
-۳۳۸-۳٦۳-٤۱٦-٤۷۷تا٤۷۹
انتظام،نصرالله:۱٦٥-۳٦٦-٤۱٦تا٤۱۸
اندرسن(پروفسورآمریکائی):۱٦
انصاری،شیخ زین العابدین:۱۰۸-۱۰۹-
۱۳۹
انصاری،عبدالرضا(مهندس):٦-۱۸-٥۱-۹
٤٦-٤۷۹
انصاری،هوشنگ:٥۰۰
انواری،احمد:٥۱۷تا٥۱۹
انورسادات:۳۱
اورسل:ز-ژ
اورل،هرمن:۲۳۲
اهری،شیخ عیسی:٤٥۳
اهورهوش،نصرالله:۳٦٦
ایادی،عبدالکریم(دکتر):۳۳-۳۸
ایزدی،بنان الملك:۱۱۳
ایلخان ظفر،امیرحسین خان:۲۰۷
ایوب خان(مارشال):۳٥۱-۳٥۸-۳٦۱

ب

باتمانقلیچ،مهدی:۲٦۸-۲۷۹
باتمانقلیچ،نادر(سپهبد):۱۱٤
باتمانقلیچ،هوشنگ:٤۸۸
باری،روبین:۲۳۲
بارون،جولیوس:۲۰۳
بازرگان،مهدی(مهندس):۲۲۲-۲٥۳-۳۳۳
-۳۳٤-٤٥٥
باقراف۳۸-۲۰۲
باقرخان(سالارملی):۲۷٤
باقریان،محمدباقر:٤٦٦
بامداد،مهدی:۳۸۰
باهری،محمد(دکتر):۲۳۸-۳۱۲-۳٦٤-
۳۸٥-۳۸٦-٤۱۸-٤٦۹-٤۹۷-٤۹۸-
٥۰۰
بختیار،تیمور(سپهبد):۳۹تا٤۱-٤۸-۱۰۸
-۱۱٥-۱۲٦-۱۳۹-۲۳۹-۲٥٤-۲۸٦-

۲۹۵-۳۱۱-۳۳۳-۳۴۳-۳۴۴-۳۴۶-
۳۵۲-۳۶۳-۴۶۱-۴۶۶-۴۷۱-۵۱۸تا
۵۲۶
بختیار،شاپور(دکتر):۲۹۸-۳۲۹-۳۳۰-
۳۳۴-۳۷۲
بختیاری،امیربهمن صمصام:۴۲۹
بختیاری،جعفرقلیخان(سرداراسعد):۲۰۶
بختیاری،صمصام:۱۶۶
بختیاری صمصام(روشن ملك):۱۶۶
برزگر(دکتر):۱۶
برژنف:۴۸۳
بروجردی،حاج آقاحسین(آیت الله):۹۱-۹۳-
۹۴-۱۷۹-۲۸۲-۴۴۵-۴۶۱-۵۲۵
برومند(مهندس):۲۲۷
بشارت،حسین:۲۴۲
بغایری،عبدالرزاق:۱۶۵
بقائی کرمانی،مظفر(دکتر):۱۳۲-۴۵۵
بقائی نائینی،حسن:۲۶۵
بکائی،شیخ محمدحسین:۴۵۳
بلالی،سیاوش:۳۷۴
بن بلا:۳۱۲
بنی فضل:۲۶۵
بوذرجمهر:(۲۴۷)
بوریاباف،سیدعلی:۴۶۵
بوشهری،رضا:۲۰۲
بوشهری،مهدی:۲۰۲
بهادری،سعید(دکتر):۲۰تا۲۳
بهار،شیخ احمد:۳۹۲
بهار،محمدتقی،ملك الشعراء:۲۶۹
بهبودی،سلیمان:۹۴-۳۳۴-۳۷۵-۴۳۱-
۴۳۳
بهبهانی،آقاجعفر:۴۸-۹۱-۹۳-۱۲۷-
۱۲۹-۱۳۱-۱۳۴-۱۳۷-۱۳۸-۲۲۰-
۲۲۲-۲۶۵-۲۶۶-۲۸۷تا۲۸۹-۲۹۱-
۲۹۲-۲۹۸
بهبهانی،خانواده:۲۸۹
بهبهانی،کاظم(مهندس):۲۰۸
بهبهانی،سیدعبدالله(آیت الله):۱۳۸
بهبهانی،میرسیدمحمد(آیت الله):۹۱-۹۴-
۱۳۷-۲۰۸-۲۴۶-۲۸۸-۲۸۹-۲۹۱-
۴۳۴
بهداد،صادق:۲۹۸
بهراد،محمود(دکتر):۲۲۳
بهرامی،مدیرکل بهداری(دکتر):۷
بهرامی،شاپور(دکتر):۵۲۶-۵۲۷
بهزادی،علی(دکتر):۴۶-۴۸
بهمن پور:۵۱۸
بهنام،میرزاعیسی خان:۱۶۵
بهنود،مسعود:۶۳-۹۴-۱۳۷-۱۷۸-۲۳۲
-۳۵۳-۴۹۸
بهنیا،عبدالحسین:۲۵۳-۲۵۶-۲۶۱-۲۶۲

پ

پارسون:۳۷۸-۴۵۷
پاشائی،مجتبی(دکتر):۵۲۱تا۵۲۵
پاکذات،ابوالقاسم:۴۸۶
پارسا،فرخ رو(دکتر):۴۸۶
پاکروان،حسن(سرلشگر):۲۰۰-۲۵۴-۲۷۸
-۲۹۹-۴۵۵-۴۵۶-۴۵۸-۴۵۹-۴۶۴-
۴۶۸-۴۶۹-۵۲۲تا۵۲۷
پاینده،ابوالقاسم:۴۹۰
پرتواعظم،امیرحسین(دکتر):۴۷۸
پرویزی،رسول:۱۳۸-۳۸۵-۵۰۱
پرنس،علیخان:۶۸
پژمان،عیسی(سرهنگ):۵۲۰-۵۲۸

پکوف:۲۸۶
پل هوفمن:۳۱۳
پورسرتیپ،فتح الله:۱۸۷
پوروالی،ابوالقاسم:۱۶۵
پوروالی،اسماعیل:۱۱۶-۱۱۸-۳۹۲
پورهمایون،علی اصغر(دکتر):۲۶۱
پویان،(پرفسور):۴۱۶
پهلوی،اشرف(شاهدخت):۸۳-۱۷۱-۲۰۲-۲۰۷-۳۸۴-۴۱۶-۴۶۹-۵۰۶تا۵۰۸
پهلوی،تاج الملوك(ملکه مادر):۳۶-۳۸۴-۵۰۶-۵۰۷
پهلوی،ثریا(ملکه سابق):۵۰۸
پهلوی،رضاشاه:۱-۵-۱۳-۱۸-۲۰-۵۶-۶۵-۱۶۶-۲۰۴تا۲۰۷-۲۳۵-۲۴۵تا ۲۴۸ -۲۶۳-۳۷۹تا۳۸۴-۳۸۷-۴۱۹ -۴۳۱- ۵۱۸
پهلوی،رضاشاه دوم:۳۷۲
پهلوی،شهناز(شاهدخت):۵۰۷
پهلوی،عبدالرضا(شاهپور):۲۳۶-۵۰۷
پهلوی،غلامرضا(شاهپور):۵۰۶-۵۰۷
پهلوی،محمدرضاشاه: دراکثرصفحات
پهلوی،محمودرضا(شاهپور):۱۷۱
پهلوی نیا،شهرام(والاگهر):۳۶۸-۳۸۴
پیراسته،مهدی(دکتر):۴۱تا۴۳-۳۶۶-۴۷۳-۴۸۷-۴۹۱
پیرداوری(مهندس):۵۱۳
پیرنیا،حسن،مشیرالدوله:۱۶۵-۲۳۵
پیرنیا،حسین(دکتر):۱۷۳-۲۲۳
پیرنیا،هرمز:۲۳۵
پیروزان،محمدعلی(سرلشگر):س
پیشه وری،سیدجعفر:۳۹۳-۴۳۶
پی یرجمایل:۵۲۴

ت

تجدد،مصطفی:۸۴-۸۵
ترات:۲۰۴-۵۲۸
تربتی،عماد:۱۸-۲۷۷
ترومن(رئیس جمهورآمریکا):۲۳۶
تزار:۳۶
تفضلی،ابوالقاسم(دکتر):۱۶-۱۸۴-۳۹۴
تفضلی،تقی:۳۹۴
تفضلی،جهانگیر:۳۹۱تا۳۹۴-۴۴۱
تفضلی،محمود:۳۹۲-۳۹۴
تقی زاده،سیدحسن:ز-۲۳۸-۲۵۰-۲۸۹-تا۲۹۱-۵۱۵
تقی زاده،محمدرضا:۴۶۵
تنکابنی،حاج سیدحسین:۱۱۰-۱۲۳-۱۲۴
توانا(مهندس):۵۲۹
توللی،فریدون:۳۸۵
تهرانچی،تاجر:۱۴۳
تهرانی،ارباب زین العابدین:۳۷۵
تهرانی،سیدجلال:۲۷۵تا۲۷۸-۳۱۲-۴۶۴
تهرانیان،محمدصادق:۲۷۷
تیمورتاش،عبدالحسین:۲۰۵
تیمورتاش،منوچهر:۹۴

ث

ثابت،حبیب:۳۳تا۳۸

ج

جابرانصاری،اقدس:۵۱۹
جاوید،هاشم:۱۰۲
جاویدی.فریدون:۴۲۹
جزایری،شمس الدین(دکتر):۲۵۳
جعفری،جعفر:۱۱۱
جعفری،رضا:۱۸۴-۲۲۰

جفرودی،کاظم(مهندس):۱۰۲-۱۲۱
جلال بایار:۵۸-۷۳
جلیلی،محمود:۱۷٤
جم،محمود:۱۸-۱۳۹-۱٦٦-۲۲۹-۳۸۰
جمال زاده،محمدعلی:ذ- ر- ز
جنگی:۲۲۳
جواهرلعل نهرو:٦۲-۳۳۱-۴۳۰
جوئن لای:۲۲۷
جهانبانی،خسرو:۵۰۷
جهانشاهی،غلامحسین(دکتر):٤۱٦
جهانشاهی،محمد:۳۰۸-۳۱۰
جهانگیری(مهندس):۱۰۸-۱۰۹-۵۱٤

چ

چسترپاولز:۳۵۹
چمران،مصطفی(دکتر):۵۲۷
چهل ستونی،حاج میرزاعبدالله:٤۷۵

ح

حاج خداداد:۳۷۵
حاج رضائی،اسماعیل:٤۲۹-٤٦۵-٤٦٦
حاج رضائی،طیب:۳۷۵-٤۲۸-٤۲۹-٤٦۵ تا٤٦۷
حاج رضائی،علی اصغر:٤٦٦
حاج سیدجوادی،احمد:۱۲٦-۲۹٦
حالت،ابوالقاسم:۱۵۹-۱٦۰
حایری،شیخ عبدالکریم(آیت الله):٤٤۵
حایری،شیخ مرتضی:٤۳۸
حایری زاده یزدی،سیدابوالحسن:۱٤٦-۱٤۷
حجازی،مسعود:۲۹۸
حسابی،محمود(دکتر):۳۱۸-۳۷٤
حسام الملك:۳۷۹
حسنین،هیکل:٦۳
حسیبی،کاظم(مهندس):۲۹۸
حسینی،سیداحمد:٤۵۳
حسینی نژاد(دکتر):۱٦
حشمت الدوله،میرعلم خان:۳۷۹-۳۸۰
حکمت،رضا،سردارفاخر:۱٤-۹۲-۹۳-۱٤٦ تا۱٤۸-۱۸٤-۲۲۰-۲۲۲-۲۲۳-۲٤۲-۲۸۹-٤۷۷
حکمت،علی اصغر:٦۵-۷۲-۷۳-۲۲۳-۲۸۹-٤۷۷
حکمتی:۲۲۳
حکیم(آیت الله):۲۸۲-٤٤۲
حیات داودی،حیدرخان:۱۱۳
حیات داودی،فتح الله:۱۱۲-۱۱۳-٤۲۹

خ

خاتم،محمد(ارتشبد):۵۰٦-۵۰۸-۵۰۹
خاچیکیان،هرات:۵۳
خان کارلوس:۵۰۹
خانعلی،ابوالحسن(دکتر):۲۱۹تا۲۲۵-۲۵۳-۲٦٤
خراسانی،حاج ملاکاظم(آیت الله):۱۳۸
خرم،رحیم علی:۵۳۰
خروشچف:٦۲-۱۷۹-۳۵٤-۳۵۵
خزاعی(سرلشگر):۲۹٦
خزائلی(دکتر):۱٦
خزیمه علم،امیرحسین خان:۳۷۹
خسروانی،خسرو(دکتر):۲۰
خسروانی،عطاء:س-۲۲۲-۲٦۱-٤۸٤-٤۹۰
خطیبی،حسین(دکتر):٤۹۰
خلج،اسماعیل:٤٦۵
خلخالی،فاضل:۱٦۵

خلعت بری،ارسلان: ۹۲-۹۴-۹۵-۱۲۷-
۱۲۹-۱۳۸-۱۹۲-۲۲۰
خلعت بری،خانواده: ۱۲۵
خلعت بری،عباسعلی(دکتر): ۶۴-۷۰-۷۷
خمینی،سیدروح الله(آیت الله): ۷۱-۲۸۲-
۳۳۶-۳۷۲-۳۹۴-۳۹۸تا۴۰۰-۴۲۶-
۴۳۰تا۴۸۵
خمینی،مصطفی: ۴۴۴-۴۴۹
خندق آبادی،شیخ حسین: ۴۵۳
خواجه نصیرالدین طوسی: ۲۴۸
خواجه نظام الملك: ۴۳۹
خواجه نوری،(دکتر): ۲۲۳
خونساری(آیت الله): ۴۳۳-۴۳۴-۴۵۳-
۴۶۲

د

دادشاه: ۵۳-۵۴
دادفر(دکتر): ۴۹۳
دادور،محمد: ۱۸
داك هامرشولد: ۶۸
دالس،برادران: ۷۴-۲۳۶-۲۵۸-۳۳۷-
۳۷۳
داور،علی اکبر: ۱۵۷-۲۰۶-۲۰۷-۲۳۵-
۲۴۷
داوسن،کلنل: ۵۱۲
درخشش،محمد: ۱۲۷-۱۲۹-۱۳۴-۱۳۸-
۲۱۹-۲۲۵-۲۵۲تا۲۶۵
درخشش،مینا: ۳۶۸
دروازه قزوینی،محمدخان(دکتر): ۳۸
دریانی،مهدی: ۸۴-۱۰۰-۱۰۱
دستغیب،سیدعبدالحسین: ۴۲۷
دستغیب،سیدکاظم: ۴۳
دستغیب،سیدهاشم: ۴۵۳
دستغیب،محمدمهدی: ۴۲۷
دشتی،علی: ۵۲۵
دفتری،محمد(سرلشگر): ۲۹۶
دفتریان،حسین(مهندس): ۵۱۲-۵۱۳
دلدم،اسکندر: ۲۳۳
دلیری،ستار: ۵۱۸
دنیس،رایت: ۸۴-۵۰۳
دوگل(ژنرال): ۲۳۸-۲۷۸-۴۸۳
دولت آبادی،حسام: ۱۸
دولو،امیرهوشنگ: ۳۰۴-۳۰۵-۴۹۸-۵۰۹
دوهر: ۲۱۵
دها،سیدحسین: ۱۶۷
دهخدا،ابراهیم: ۱۶۵
دهخدا،علی اکبر: ۱۶۵-۴۷۷
دهقان،عبدالحسین: ۲۰۲
دهقان،علیمحمد: ۲۰۲
دیبا،فرح(شهبانو): ۱۵۱-۲۲۴-۳۵۸-۳۵۹
-۳۸۵-۴۶۱-۵۰۸-۵۰۹
دیبا،فریده: ۵۰۶-۵۰۷
دیلمی(سرلشگر): ۱۰۹
دیوان بیگی: ۲۸۸

ذ

ذوالفقاری،ناصر: ۲۵۳-۲۶۱-۲۶۲-۲۶۸-
۲۷۱-۲۷۹
ذوالقدر،مظفر: ۶۰
ذوقی،عنایت الله: ۴۶۵
ذوقی تبار،محمود: ۴۶۵

ر

راجر،استیونز: ۸۳
رادفورد: ۸۶
رادمنش،رضا(دکتر): ۴

راکفلر: ٦٤
راکول، ٤٩٨
رامبد، هلاکو: ١٢١-٢٢٧-٤٩٠-٤٩١
رزم آرا، حاجیعلی (سپهبد): ٤٧-٤٩-١١٣-١٧٨-٢١٥-٢٣٢-٣٣٧-٣٥٣-٣٦٩
رستم، حسینقلی: ١١٣-٤٢٩
رشتی، سردارمحیی: ٢٠٤-٢٣٤
رشتی، محمدعلی (دکتر): س
رشتی، میرزاکریم خان: ٢٠٤-٢٣٤-٢٣٥-٢٤٥-٣٧٤
رشیدیان، اسدالله: ١٢٩-٢٢٢-٢٨٧-٢٩٢-٢٩٧-٢٩٨-٥٠٩
رشیدیان، برادران: ٢٩٩
رضا، فضل الله (پرفسور): ١٦٤
رضائی، خلیل الله: ٤٣٠
رضائی، قاسم (دکتر): ١٨
رفعت، عبدالصمد (دکتر): ١١٦-١١٧
رفعت، علی اصغر (سرلشگر): ٥٤-١١٦
رفیع، حاج آقارضا، قائم مقام: ٩٤
رفیع خان: ٣٧٩
رفیعی، داریوش: ٣٩٤
روتشتاین: ٧٨
روحانی، سیدحمید: ٤٣٠
روحانی، منصور (مهندس): ٨٣-٤٨٥
روحبخش، تقی: ٢٤٩
روستا، عباس: ٤٨٧
روغنی: ٤٦٥
رونقی (دکتر): ١٠٥
رهبر، حسن: ٩٦
رهنما، غلامحسین: ١٦٧
ریاحی، ابراهیم (دکتر): ٢٦١
ریاحی (سپهبد): ٢٧٠
ریاحی، منوچهر: ١٣٩
ریاضی، (سرلشگر): ١٦٦
ریاضی، عبدالله (مهندس): ١٥١-٢٢٢-٢٢٦-٢٣٥-٤٨٦-٤٩٢
ریگی، امان الله: ١٨٥
رئیس، محمود: ٢٩

ز

زاوش (مهندس): ٢٨٣
زاهدی، فضل الله (سپهبد): ١٥-٥١-٥٨-٨١-١٧٨-٢٣٢-٢٣٣-٢٣٦-٢٥٠-٣٠٤-٣٣٦-٣٣٨-٣٤٦تا٣٤٨-٣٥٥-٣٦٨-٣٦٩-٣٨٧-٥١٧-٥١٩
زاهدی، اردشیر: ١٣٨-٣٧١-٥٠٨
زرنگار: ٥١٥
زرین کفش: ٥١٥
زنجانی، سیداحمد: ٤٣٩
زنجانی، سیدعزیزالدین: ٤٥٣
زند، ابراهیم: ٢١٥
زنگنه، محمود: ٥٠٧
زنوزی: ٢١٨
زهتاب فرد، رحیم: ٤٩١
زیرك زاده، احمد (مهندس): ٢٩٨

ژ

ژیرایر: ٢٠٦

س

سادات خمسی: ٣٨
سازوف (مهندس): ٥١٣-٥١٤
ساعد، محمد: ٢٢٩-٣٨٧
ساعتساز: ٥١٥
ساعی (مهندس): ٣١-٣٩٣
سالور، عباس (مهندس): ٩٦-٤٨٤

سپهداررشتی: ۲۰۲
سپهر، علی: ۲۹۸
سپهر، فضل الله: ٤٦٦
سپهر، مورخ الدوله: ۲٤
سپهسالارتنکابنی: ۲۰٤-۲۰٦
ستارخان (سردارملی): ۲۷۳
ستوده (دکتر): ۲۲۳
سجادی، محمد (دکتر): ۸-۲۲۲-۲۲۳
سحابی، یدالله (دکتر): ۲۵۳-۳۳۳
سدریك، فاستر: ۲۸٦
سراپندی: ۹٦
سرتیپ پور، جهانگیر: ۱٤۵
سرریدربولارد: ۳۸٤
سرکلارمونت، اسکرین: ۳۸٦
سرلك، تقی (مهندس): ۲٦۱
سرمد، صادق: ث- ج
سروری، محمد: ۱٤-۲۸۹-۳۹۰-٤۷۷
سعیدی، محمد: ۲۱۵
سلطانیه ٤٤
سمسار (دکتر): ۳۷۲
سمیعی، ادیب السلطنه: ۱٦۵-٤۷۷
سمیعی، مصطفی: ۵۹
سمیعی، هوشنگ (مهندس): ۲٦۱
سنجابی، کریم (دکتر): ۲۹۸-۳۲۲-۳۲٤-۵۱۹
سوکارنو: ٤۳۰
سولیوان: ٤۵۷
سیاح، محسن (دکتر): ۱۷۵
سیاح، حمید: ٦٦
سیاسی، فرزندان: ۱٦٦
سیاسی، علی اکبر (دکتر): ۱٦۱تا۱٦۷-۲۸۸
سینکی، مجدالملك: ۲٤٤

ش

شاپور، ریپورتر: ۲۳٦-۳۸۵-۳۸۷
شادمان، جلال: ۳۹۲-۳۹۳
شاطرنصرالله (پدرسرلشگرضرغام): ۳۲
شالچیان، حسن: (مهندس): ٤۷۹
شانه چی، حاجی: ٤۳۰
شاهرودی، باقر: ۲۸۸
شاهکار، محمد (دکتر): ٤-۵-۱۷-۱۸-۹٤-۹۵-۱۰۲-۱۲۲-۳۱۰-۳۱۱
شایسته، میرزااحمدخان: ۱٦۵
شایگان، سیدعلی (دکتر): ۱٦٤
شب پره (سرهنگ): ۲۹٦
شرف الدین (آیت الله): ۵۲٤-۵۲۵
شریعت زاده، احمد: ۲۰٤-۳۱۰-۳۱۱
شریعتمداری، سیدکاظم (آیت الله): ٤۳۸-٤٤۸-۴۵۰-۴۵٤-٤٦۳
شریف، (سرتیپ): ۵۳
شریف امامی، جعفر (مهندس): ۷۸-۷۹-۸۷-۱٤۳تا۱٤۸-۱۷٤تا۲۹۷-۳۰۱-۳۳۹-۳۷۱-٤۱٦
شریف امامی، حاج محمدحسین نظام الاسلام (پدرشریف امامی ها): ۱۸۷
شریفی، احمدهوشنگ (دکتر): ۱٦٤
شفائی، اسماعیل خان (سرلشگر): ر
شفق، رضازاده (دکتر) ۲۷۳-٤۷۷
شفیق، شهریار: ۱۷۱-۱۷۲
شفیع امین، محمد (دکتر): ٤۸٦
شقاقی، حسن: ۱٦۳
شکوه، حسین (شکوه الملك): ٤۷۷
شکوه، محمدعلی: ۳۲
شمس، (مهندس): ۵۳
شمشادی، حسین: ٤٦۵
شمشیری، حاج حسن: ۱۸۱

شمیم،علی اصغر:٤٦
شنایدر:١١١
شهاب فردوس:٢٣٦-٢٨٣
شهبازی،حبیب الله:١١٣-٤٢٩
شهرستانی(آیت الله):٢٤٩
شهرستانی(سرهنگ):٢١٩-٢٦٤
شهریاری،عباس:٥٢٠
شهمیرزادی،حسن:٤٧٩
شیخ الاسلام زاده(دکتر):١٥١
شیخ الاسلامی(سرهنگ):٥٢٨
شیخ محمدحسین:١٦٥
شیرزاد،عباس:٤٦٥
شیلاتی،امیر(دکتر):٧٧

ص

صادق تهرانی،عبدالله:٤٦٦
صادقی(سرلشگر):٣٠٠
صالح،اللهیار:١٤-١٨١تا١٩١-٢١٧-٢١٩-٢٢٢-٢٣٥-٢٥٦-٢٥٧-٢٥٩-٢٦٤-٢٨٧-٢٨٩-٣١٨تا٣٢٠-٣٢٢-٣٣٢
صالح،جهانشاه(دکتر):١١١-١٦٤-٢٢٢
صالح نیا،حسین:٤٦٦
صالحی،شیخ محمود:٤٥٣
صبی،موسی:٣٤٦
صدام،حسین:٥٢٠
صدر(آیت الله):٥٢٥
صدر،جواد(دکتر):٥٢-٧٢
صدر،محسن(صدرالاشراف):٧٢-٩٤-٢٨٨
صدر،موسی:٥٢٠تا٥٢٨
صدرزاد،مهدی:٩٢
صدری،سیدمحمد:٤٥٣
صدیق اعلم،عیسی(دکتر):٨٥-١٦٧-٢٢٣
صدیقی،غلامحسین(دکتر):٢٥٧-٣١٩-٣٢٨-٣٣٢
صفاری،محمدعلی(سرتیپ):١٨-١٢٢-١٥٨-٥٢٩
صفویان(پروفسور):٥٠٧-٥٠٩
صمصام الدوله:٣٧٩
صمیمی،حسن:٣٧٥
صورتگر،لطفعلی(دکتر):١٠٥
صیرفی(دکتر):٣٦٥

ض

ضرغام،علی اکبر(سرلشگر):٢٤تا٣٣-٤١-٥٥-١٠٦-١٠٧-١١٤-٢٩٦-٣٠١
ضرغامی،سهراب:٤٢٩
ضیائی،ضیاء الدین:١٦٧
ضیائی،طاهر(دکتر):٤١٦-٤١٨
ضیائی،محمود:(دکتر):٣٨٠

ط

طالاری،سیدمجتبی:٤٦٦
طالقانی،سیدمحمود(آیت الله):٢٥٣-٣٣٣
طاهباز،قاسم(دکتر):١٢٤
طاهری،ناصر:٤٢٩
طبا،عبدالحسین(دکتر):٢٦١
طباطبائی،آقااحمد:١٣٣-١٣٤-٥٢٥
طباطبائی،سیدضیاء الدین:٦-٦٦-٢٣٥-٢٣٨-٢٤٦
طهماسبی،کریم:١٨٥

ظ

ظهیرالاسلام:٢٣٨
ظفر،قباد(مهندس):١٠٢-١٢١

ع

عاقلی،باقر(دکتر):۲۹۷
عالیخانی،علینقی(دکتر):۱۶۴-۳۸۹-۵۰۵تا۵۱۰-۵۲۳
عامری،میرزاجوادخان:۱۶۳-۱۶۵
عاملی،باقر(دکتر):۱۶-۴۲-۵۲-۳۶۷-
عامری،ناصر(دکتر):۱۸-۴۸۶
عبدالاله(نایب السطنه عراق):۶۳
عبدالکریم،قاسم:۶۳-۶۴
عبدالناصر:۶۲تا۶۴-۴۳۰-۴۳۶-۴۴۲-۴۴۴-۴۶۰-۵۲۱تا۵۲۳
عبدالرسول خان:۱۱۳
عبدالقیس،جوجو:۴۶۰-۴۶۲
عبده،جلال(دکتر):۳۲-۶۷-۷۱-۷۲-۲۲۳
عدل،یحیی(پرفسور):۱۹-۱۲۱-۵۰۱
عرب،حسن:۳۷۵
عروضی(مهندس):۲۱۶
عزیزی،صادق(سپهبد):۲۱-۲۲۲-۲۶۱
عزیزی،موسی(دکتر):۱۱۰-۱۲۴
عسگری،امیرهوشنگ(دکتر):۳۷۳
عضدی:۳۶۷
عضدی،خانم:۳۶۵-۳۶۶
عظیما،امیرارتش:۵۲۲-۵۲۳
عظیمی(ارتشبد):۴۱۶-۴۷۳
عقیلی،عبدالله:۲۸۷
علاء،حسین:۳۴-۳۷-۵۳-۶۰-۸۰-۸۵-۲۰۱-۲۰۸-۲۱۴-۲۲۲-۲۳۶-۲۵۷-۲۷۷-۲۷۸-۳۱۴-۳۳۸-۴۷۷-۴۷۸
علاقبند،حسین:۲۳
علامه طباطبائی:۴۳۸
علامه قزوینی،محمد:۴۷۷-۴۷۸
علامه وحیدی:۴۷۵
علم،امیراسدالله خان:ازص۵تا۵۱۰ دراکثر صفحات
علم،شوکت الملك:۳۷۸تا۳۸۰-۳۸۶-۳۸۷-۵۰۲
علم،مصطفی(دکتر):۴۸۸
علوی کیا(سرلشگر):۵۲۲-۵۲۴
علوی مقدم،مهدیقلی(سپهبد):۳۹-۱۸۳-۱۸۴-۱۹۰-۲۹۶-۲۹۷-۳۰۱
علی آبادی(دکتر):۲۲۳
عمیدی نوری،ابوالحسن:۱۴-۲۴-۸۹-۹۴-۱۱۰-۱۲۳تا۱۲۶-۱۴۰-۵۱۶-۵۱۸

غ

غفاری،خانواده:۳۸۴
غفاری،شیخ حسین:۴۵۳-۴۷۶
غفاری،هادی:۴۷۶
غنی،قاسم(دکتر):۳۸-۲۰۲-۴۷۷
غیائی،حیدر(مهندس):۲۹۷

ف

فاتح،مصطفی:۸۷-۳۷۵
فاضل،حسین(دکتر):۳۸۰-۳۸۳
فاطمی،حسین:(دکتر):۴۷-۳۱۸-۳۲۰-۵۱۸-۵۲۶
فاطمی،سیف پور(دکتر):۵۱۸
فاطمی،عمادالسلطنه:۵۱۷-۵۱۸
فخرآرائی،ناصر:۲۳۶
فداکار،تقی:۵۱۵
فرامرزی،عبدالرحمن:۷-۱۴۰-۲۸۹-۲۹۱
فرخ،مهدی:۳۷۹
فرخو،نصرالله خان:۲۰۳
فرخی یزدی:ث
فردوست،حسین(ارتشبد):۳۸۳-۳۸۴-۵۲۸

تا ۵۳۰
فرمانفرما،عبدالحسین میرزا: ۲۰۵
فرود،فتح الله: ۱۲۹-۲۲۲-۲۶۵-۲۸۷-۲۹۲-۲۹۷-۲۹۸
فروزان: ۲۱
فروغی،امین الله: ۵۲۵
فروغی،محسن(مهندس): ۱۰۲-۲۹۷
فروغی،محمدعلی: ۱۶۵-۱۶۷-۲۴۷-۳۸۲-۵۱۶-۵۱۷
فروهر،ابوالقاسم: ۱۰۶
فروهر،داریوش: ۵۱۹
فروهر،صادق(سرهنگ): ۵۱۹
فروهر،غلامحسین: ۵۱۵
فرهاد(دکتر): ۱۵۰-۱۶۷-۱۶۸-۱۷۰-۱۸۱-۲۹۵
فرهودی،حسین(دکتر): ۲۲۳
فریور،غلامعلی(مهندس) ۲۴۹-۲۵۳-۲۵۹-۲۶۱-۲۶۲-۳۳۳
فلاح،رضا(دکتر): ۱۵۱
فلسفی،حسین(دکتر): ۲۱۷-۲۲۰
فلسفی،محمدتقی،(واعظ): ۴۳۴-۴۴۷-۴۴۸-۴۵۳-۴۷۵-۵۰۸
فلیپ،تالبوت: ۲۳۹-۲۷۸
فلینگر،(دکتر): ۶۸
فؤادشهاب(ژنرال): ۵۲۳
فیروز،شاهرخ: ۳۶۵
فیروزناصرالدوله(سرلشگر): ۲۶۹
فیوضات،ابوالقاسم: ۵۱۵

ق

قاجار،احمدشاه: ۲۰۴-۲۰۵-۲۴۶
قاجارمحمدعلیشاه: ۱۳۲-۲۴۷-۲۶۶-۳۳۵-۳۷۶
قاجار،مطفرالدین شاه: ۱۳۲-۱۷۸-۲۳۱-۲۳۲-۲۳۴-۲۴۴-۲۴۵-۳۳۵-۳۷۶
قاجار،محمدحسن میرزا: ۲۰۴-۲۰۵
قاجار،ناصرالدین شاه: ز-۱۷۸-۲۰۳-۳۷۸-۳۸۵
قائنی،غلامرضا: ۴۶۶
قدر،منصور(سرتیپ): ۵۲۰تا۵۲۷
قدس نخعی،حسین: ۲۰۰-۲۶۱-۳۱۳
قراگوزلو،محمد(مهندس): ۹۶
قراگوزلو،منوچهر: ۱۲۱
قربان،ذبیح(دکتر): ۱۰۴تا۱۰۶
قرة العین،شاعره: ز
قرنی(سرلشگر): ۲۳۷-۲۵۴-۲۷۱-۳۰۱-۳۴۳
قریب،شمس العلماء: ۱۶۵
قزلباش: ۵۱۶
قزوینی،بیوك: ۲۱-۲۲
قشقائی،بهمن: ۴۲۹
قشقائی،خسرو: ۵۱۸
قشقائی،محمد: ۴۲۹
قشقائی،ناصر: ۳۵۴
قمی(آیت الله): ۴۵۴-۴۵۹-۴۶۲-۴۶۵-۴۶۷-۴۶۸-۵۲۵
قنات آبادی،شمس ۴۸-۹۲
قوام،احمد(قوام السلطنه): ۶تا۸-۱۰-۱۲۹-۱۳۰-۱۳۷-۱۷۸-۱۹۲-۲۰۸-۲۳۲-۲۳۳-۲۳۵-۲۴۷-۲۴۸-۲۶۷-۲۶۹-۲۷۱-۲۷۲-۳۱۰-۳۱۹-۳۲۰-۳۳۶-۳۵۳-۳۹۳-۵۱۵-۵۱۶
قوام شیرازی،قوام الملك: ۳۸۲تا۳۸۴-۳۸۶
قوام شیرازی،ملك تاج (علم): ۳۸۶
قوام،علی: ۳۸۴

ك

کاتبی،حسینقلی(دکتر):۱۶
کاتوزیان(سپهبد):٤٦٤
کاتوزیان،ناصر(دکتر):۱۶
کاتوزیان،همایون(دکتر):۳۹۰
کارتر:۳۵۱
کاروزه:۵۱۲تا۵۱٤
کارول،خانم:۵۳
کارول،کوی(آمریکائی):۵۳
کاسمی،نصرت الله(دکتر):۱۷-۱۸-۲۰-۲٤-۵۰-۵۵-۷۱-۱۱۶-۱۱۸تا۱۲۳-۱۳۱-۱۳۸-۱٤٤-۱۶۸-۱۷۶
کاشانی سیدابوالقاسم(آیت الله):۲٤۷-۳۳۷-۳۹۳-۳۹٤
کاشانی،اخوان:۲٤
کاشانی،زین العابدین:۲۶۹
کاشانی،مصطفی:۶۰-۱۳۸
کاظم زاده(دکتر):۵۱۹
کاظمیه،اسلام:٤۳۰
کامیل شمعون:۵۲۲تا۵۲٤
کریمپورشیرازی:۵۱۷-۵۱۸
کریمخانی،امیر:٤۶۶
کشاورز،فریدون(دکتر):٤-۳۱۰
کشفی،عبدالمجید:۱۲۱
کفائی(آیت الله):٤۶۵
کفائی،جعفر:۱۳۳-۱۳۸
کفائی،حمید(دکتر):٤۶۵
کلاب(پیمانکارآمریکائی):۱۹۳-۱۹٤-۱۹۶-۱۹۷
کلمانسو:۲٤۷
کلهر،مهدی:۲۹۲
کمالوند(آیت الله):٤۳۲
کمالوند،علی:ت-٤۸۵
کندی،جان:۱۳۷-۲۲۱-۲۳۲تا۲۳٤-۲۳۶-۲۳۸تا۲٤۱-۲۵۲-۲۵۷تا۲۵۹-۲۷۸-۳۰۹-۳۲۲-۳۳۷-۳٤۹تا۳۶۰-۳۷۰-۳۸۷-٤۳۸-٤۸۳-٤۹۸
کندی،ژاکلین:۲۳٤-۲۵۸-۲۵۹-۳۵۹-۳۶۸
کوتوال،صفرعلی:۲۲۳
کوزنتسف:۶۲
کهبد،بهاء الدین:۲۲٤
کیا،جهانگیر(مهندس):ش
کیا،حاجیعلی(سپهبد):۱۰۰-۱۰۱-۱۸۶-۲۹۶-۳۰۱-۳۵۱
کیان،غلامرضا(دکتر):۲٤تا۲۶-۲۲۳-۲۳۵
کیانی،حسینقلی:۲۹۹-۳۶۵
کیانی،ولی:٤۲۹
کیوان،امیر:۱٤۶-۱٤۷
کیهامر(دکتر):۲۰۶
کیهان،مسعود:۳۶۵

گ

گاندی،ایندیرا:۵۰۹
گاندی،مهاتما:٤۳۰
گرایف:۸۳-۸٤
گرجی،محمدعبدالله:۱۳۶-۱۸۸
گرکانی،فضل الله:۲۸۳
گلپایگانی(آیت الله):٤۳۸-٤۵۰-٤۵۳
گلپیرا(سپهبد):۵۳-۵۵
گنجه ای:۷
گنجه ای،محمدجواد:۲٤۵
گنجی،جمال(مهندس):۲۶۱

ل

لاجوردی(گروه):۲۳
لاشاری،محمد:٥٤
لسانی،ابوالفضل:١٤
لقمان الدوله(دکتر):۲۲۹
لقمان الملك(دکتر):٥١٥
لنگرودی،سیدمرتضی:٤٣٩
لیازانوف:۲۰۲
لیلیانتال،آمریکائی:۸۳-۱۹۳تا۱۹۷
لیندن،جانسون:٣٥٤

م

ماروین،زونیس:۲۳۹
ماری آنتوانت:۳۷
مازندی،یوسف:۲۸۰-۳٥۰-٤۸۲
مافی،یحیی(مدیرمؤسسه فرهنگی مهران):
۱۲٥
مالك،سعید(دکتر):۲۹۷
مانیان،حاجی:۱۸۱
مبارکی،سردارعلی خان:٥٤
مبارکی،عیسی:٥۳
مبشری،اسدالله(دکتر):۲۸۳-۲۹٥
مبصرالدوله،مهدی خان:۲۰۳
مترجم الممالك:١٦٥
متین دفتری،احمد(دکتر):ش-۲۲۳-۲۸۹
-۳۸۰
مجتهد،شیخ مهدی:۳۷۹
مجتهدی،محمدعلی(دکتر):۳۷٤
مجیدی،عبدالمجید(دکتر):٤۹۲
محرمعلیخان:٤٤تا٤۹
محلاتی،شیخ بهاء الدین:٤۲۷-٤٥٤-٤٦۲
-٤٦٥-٤٦۷
محمداسماعیل خان:۳۷۹
محمدالقیسی:٤۲۷
محوی،ابوالفتح:۳۸۹-۳۹۰
مدرس،سیدحسن(آیت الله):۲٤۷
مدرس تهرانی،حاج ملاهادی:۱۷۸
مدنی،سیدجلال:٤۳٦
مرآت،اسماعیل:١٦۳
مرآت اسفندیاری:۱۸
مرتضوی برازجانی،اسماعیل:۲۹۲
مرعشی(آیت الله):٤٥۰-٤٦۳-٤٦۸
مستوفی،حسن،مستوفی الممالك:ز-۳۸۲
مستوفی،عبدالله:۲٤٥
مستوفیان(ستوان یکم):٤٥۱
مسعودانصاری،عبدالحسین:٦٦
مسعودنیا:۳٤۳
مسعودی،کاظم:۱۸۷تا۱۸۹
مسعودی،عباس:٤٦-۸۷-۱۳۹-۳۷۳
مسعودی،محمدعلی:۲۲۲-۲۹۷-۳۰٥
مسیح تهرانی،حاج میرزاعبدالله:۲۸۹
مشکوتی،نصرت الله:۲٤۲
مشیریان(دکتر):١٦
مصاحب(دکتر):۳٦٦
مصباح زاده،مصطفی(دکتر):٤۹۲
مصباحی(واعظ):٤٥۳
مصدق،غلامحسین(دکتر):٥۰۸
مصدق،محمد(دکتر):٥-١٤-۳٦-٤۷-
۱۳۸-١٤٤-١٥۷تا١٥۹-١۸٦-۲۳۳-
۲۳٦-۲٤۳-۲٤۷-۲٥۷-۲۷۲-۲۹٤-
۳۰١-۳١۲-۳١۳-۳١۷تا۳۲۰-۳۳١-
۳۳٤-۳۳٦-۳۳۷-۳٤١-۳٥۳تا۳٥٦-
۳٦۹-۳۷۳-۳۸۹-۳۹۰-۳۹۳-٤١٥-
٤١٦-٤١۹-٤۳۲-٥١۸-٥١۹-٥۲٦
مصطفوی،رحمت(دکتر):۳۰٤
مطهری(آیت الله):٤٥۳

مظلومی،حاج محمد:٤٦٦
مظهری(سرلشگر):٥١٨
معتمدی،علی:١٨٩-١٩٠
معتمدی،قاسم(دکتر):١٦٤
معصومی(دکتر):١٥٦
معظمی،سیف الله(مهندس):٢٢٣
معظمی،عبدالله(دکتر):٢٢٢-٢٢٤
معینیان،نصرت الله:٢٤-٢٥-٢٠٠-٣٨٦-٤٨٥-٥٢٩
مفتاح،عبدالحسین:٥٦-٦٥
مفرح،(مهندس):٣٩٣
مقتدر،عبدالحسین:١٥٥
مقتدر،مریم:١٥٣
مقتدرشفیعیها،علی:٣٦٨
مقدم،حاج میرزاعبدالله:٢١
مقدم،محسن(دکتر):١٦٣
مقدم،نصرالله:١٨٣-١٨٤
مقدم مراغه ای،رحمت(مهندس)٢١٧-٢٢٠
مکارم شیرازی(آیت الله):٤٥٣
ملك فیصل:٦٣
ملکی،ابوالقاسم:٢٢٣
ملکی،خلیل(دکتر):٣٢٠تا٣٢٢-٣٣٤-٣٩٠
ملك عابدی(مهندس):٤٠٥-٤٠٦-٤٣٤-٤٣٨
ملك عابدی،فرهاد:٤٠٥
ملکی،ناصر:٣٤٦
ممتاز:١٩٩
منتصر(سرهنگ):٢٢٣
منصف،محمدعلی:٣٨٠
منصور،حسنعلی:٦-٥٢-٢٣٦-٤٨٤-٤٨٦-٤٨٩تا٤٩١-٤٩٨
منصور،رجبعلی:١٦٥-٢٨٩-٣٨٠
منصور،علیرضاخان:١٦٥
منصوری نراقی(دکتر):١٧-١٢٤
منوچهریان،مهرانگیز(دکتر):١٦-٢٢٩
موحدی ساوجی:٤٥٣
موسوی،سیداسدالله:٥٥-٢٢٢
موسوی،سیدمحمد:٤٣٨
موسوی،محمدحسین(دکتر):١٩٤
موشه دایان:٢٧٠
موقر،محسن:٤٩١
مولائی،(مهندس):٥١٣
مولوتف:٦١
مولوی(سرلشگر):٤٦٩
مهدوی،ابراهیم(مهندس):٢٦٠
مهدوی،عبدالرضاهوشنگ:٦٠
مهدوی خراسانی،شیخ علی اکبر:٤٥٣
مهدی نیا،جعفر:٣٠٠-٣٣٩
مهر،فرهنگ(دکتر):١٠٥
مهران،محمود(دکتر):١٦٧
مهربان،رسول:١٨٢
مهرزاد،ایرج:٤٢
میراشرافی،سیدمهدی:٢١-٢٣-٧١-٢١٨-٢٩٧-٣١٨
میرحیدر،حسین(مهندس):٩٦
میرزاخلیل کلیمی:٣٨
میرزاعبدالله بزاز:٣٨
میرزاکوچك خان جنگلی:٢٠٢
میس لمبتون:٢١٥-٣٧٨
میکده،غلامحسین:٨٣
میکده،غلامعلی:٥١٦
میلانی(آیت الله):٤٦٣تا٤٦٥-٤٨٥
میلیسپو(دکتر):٢٠٨تا٢١٠-٢١٤-٢١٥
مینوی،مجتبی:(دکتر):١٦٧

ن

ناصری(سرتیپ هوائی):۵۲۱تا۵۲۴
ناوی، ضیاء الحق(دکتر):۱۱۶
نبوی(دکتر):۱۵۶
نبیل،زهرا:۲۲۷
نجاتی،عباس:۴۶۵
نجفی،حسین(دکتر):۳۶۷
نجم،ابوالقاسم(نجم الملك):۲۸۹-۳۹۰-۵۱۵
نجم(دکتر):۵۲۶
ندیم،جعفر(دکتر):۶۹
نریمان،محمود:۵۱۲تا۵۱۴
نصر،ولی الله خان(دکتر):۱۶۵
نصیری،عبدالله:۳۰۸
نصیری،قانع:۲۰۶
نصیری،نعمت اله(ارتشبد):۳۱-۱۱۹-۲۲۲-۳۰۸-۳۱۰-۳۱۱-۳۱۶-۳۴۴-۴۵۵-۴۵۶-۴۶۲-۵۲۹-۵۳۰
نظام الملك:۲۴۸
نظامی گنجوی:ذ
نفیسی،ابوالقاسم(دکتر):۳۸۴
نفیسی،احمد:۴۸۵-۴۸۷-۴۸۸
نفیسی،نزهت:۴۸۷
نفیسی،مشرف(دکتر):۱۶۳
نقابت،ضیاء الدین(دکتر):۱۶
نقدی،علی اصغر(سپهبد):۲۶۱-۳۰۱-۳۰۲-۳۰۴-۳۴۳-۳۴۴
نقوی،حسین:۲۸۹
نمازی،خانم:۳۶۵
نمازی،علی:۱۱۰
نمازی،محمد:۱۰۵
نوروزی،علی:۱۱۰
نوری،بهار(دکتر):۲۸۳
نوری،سعید:۶۳-۳۳۸
نوری،شیخ بهاء الدین:۲۸۹
نویدی،امیر:۲-۱۱۶-۱۵۶-۱۵۷
نویسی،روح الله(سرتیپ):۲۹۶-۲۹۷-۳۰۱-۳۰۹
نهاوندی،هوشنگ(دکتر):۱۰۵-۱۶۴-
نیاکان(سرهنگ):۲۹۶
نیك پی،اعزاز:۴۷۹
نیکسون:۶۴-۱۳۷-۳۵۰-۳۵۷-۳۸۷
نیرنوری،ارسلان:۷۱
نیری(دکتر):۱۹

و

وارسته،محمدعلی:۱۶۵-۲۲۲-۲۸۹-۴۷۷
وارن:۵۱
وارن،گروه:۴۹۸
واعظی،شیخ فرج الله:۴۵۳
والا،عبدالله(مهندس):۴۹۱
والت ویتمن،راستو:۲۳۳
والری پل:- ر- ژ
وثوق،علی:۳۶۸
وثوق،حسن-وثوق الدوله:۲۰۶-۲۳۲-۲۳۵-۲۴۸-۲۶۳-۳۶۷
وحدت،شیخ محمود:۴۵۳
وزیری،ابوالفتح(دکتر):۳۰۳
وزیری،علی اصغر:۲۶۹
وکیلی،علی:۴۷۹
ولیان،عبدالعظیم(دکتر):۱۵۴
وهاب زاده(دکتر):۱۵۳-۱۵۴
ویشکائی،سیدمحمدرضی:۲۲۲
ویلسون:۵۳
ویلیام دوگلاس:۳۵۴
ویلیام شوکراس:۳۵۴
ویلیام،وست:۱۷۴

هـ

هادیان: ۴۱-۴۲
هارولدویلسون: ۳۸۷
هاشمی،حمید: ۴۹
هاشمی حائری،حسین(سرلشگر): ۱۸۴
هاشمی رفسنجانی،اکبر: ۴۴۲-۴۵۲
هاشمی نژاد،سیدعبدالکریم: ۴۵۳
هاینه: ۲۲
هدایت،خسرو(مهندس): ۸۵-۲۴۹
هدایت،سعید(مهندس): ۱۲۱
هدایت،صادق: ۲۴۹
هدایت،عبدالله(ارتشبد): ۳۵۲-۳۵۳
هدایت،عزت الله(مهندس): ۵۱۵-۵۱۶
هدایت،مخبرالسلطنه: ۱۳
هدایتی،محمدعلی(دکتر): ۱۸۴
هریمن: ۳۲۴-۳۵۱
هژبر،عبدالحسین: ۲۰۷-۲۱۵-۳۹۳
همایون،داریوش: ۳۷۱
همایونی،فضل الله(سرلشگر): ۱۸۴-۱۸۶-۴۶۴
هندرسن: ۳۶۸
هوائی،رجبعلی: ۴۱تا۴۴
هومن،احمد(دکتر): ۲۲۳
هویدا،امیرعباس: ۶-۹-۳۵-۵۲-۱۵۱-۱۵۲-۲۷۲-۳۴۵-۳۷۰-۴۷۸-۴۷۹-۵۰۰تا۵۰۲-۵۰۶-۵۳۰

ی

یاتسویچ: ۳۵۷-۴۷۹-۱۴۸۰
یزدان پناه،مرتضی(سپهبد): ۲۱۵-۴۷۷
یزدانی،هژبر: ۳۱۶
یزدی،ارباب مهدی: ۱۱۶-۱۲۶
یکانی: ۵۱۵
یگانه،ناصر: ۹۶

یادآوری:

اسامی اعضای(جبهه یاران متحد)درصفحات ۵۰ و۵۱و اسامی روحانیون بازداشت شده در واقعه ۱۵خرداد۱۳۴۲درصفحات ۴۵۳و ۴۷۵ و۴۷۶ آمده است.

عکس و اسامی اعضای کابینه دکترمنوچهراقبال در دو صفحه آخرکتاب چاپ شده است.

فهرست اسامی جلددوازدهم

آ

آرام،عباس:۱۱-۲۶
آرتوس برتوان(فرانسوی):۴۷۶
آزاد،عبدالقدیر:۶۳
آزاد،علی اصغر(دکتر):۳۵۷
آزمون،منوچهر(دکتر):۱۵۱-۱۵۴-۱۹۴-
۳۷۱-۳۷۲-۳۷۴-۳۷۵-۳۸۵-۳۹۱-
۴۳۰-۵۲۱
آشتی،محسن(دکتر):۵۱۰
آشتیانی،میرزااحمد:۸۵
آقایان،فلیکس:۱۲۹
آقایان،عبدالهادی:۴۰۰
آلبرت اشنایدر(رئیس بانکملی):۵۲۰
آموزگار،جمشید(دکتر):۱۱-۶۵-۷۵-۷۶
-۸۱-۱۰۰-۱۰۵-۱۰۸-۱۱۴-۱۱۵-
۱۲۵-۱۳۰-۱۵۳-۱۸۵-۱۸۷-۱۸۸-
۲۱۷-۲۲۴-۲۳۲-۲۳۷-۳۵۱-۳۶۲-
۳۶۳-۳۶۹-۳۷۱-۳۷۴تا۳۷۶-۳۸۱-
۳۸۲-۳۸۴-۳۸۷-۳۹۳-۳۹۶تا۳۹۸-
۴۰۱-۴۱۴-۴۰۶-۴۰۷-۴۴۸-۴۷۰-
۴۷۲-۴۸۲-۴۸۹-۴۹۱-۴۹۷
آیرون ساید(ژنرال):۵۲۲

الف

ابتهاج،ابوالحسن:۴۵۷۵۶-۵۲۰
ابتهاج سمیعی،نیّره:۳۸۵
احتشام السلطنه:۲۱۸-۳۱
احمدی،احمد(دکتر):۱۵۶-۱۸۵
احمدی،صادق:۳۶-۳۸-۵۰
اخلاقی،عطاء الله:۱۵۶-۳۳۲
اخوان،عباس(مهندس):۱۵۵
اخوی،محمدحسین:۱۶۸
ادگادفور:۴۲۳-۴۴۱
ادواردبراون:۱۱۶
ادواردسابلیه:۴۷۷-۴۷۸
ادیب سمیعی،نادر:۵۱۱
ارانی،تقی(دکتر):۵۱۹
ارباب کیخسرو:۵۲۸
ارفع،حیدرعلی(مهندس):۱۳۸-۱۴۰تا
۱۴۵-۱۶۵-۲۶۷
ارم(سرلشگر):۳۹۶
ارنست پرون:۵۲۹
ازهاری،غلامرضا(ارتشبد):۲۳-۱۷۷-۳۸۷
-۴۰۷-۴۰۹تا۴۱۲-۴۲۴-۴۲۵-۴۳۹-
۵۰۱-۵۰۲-۵۰۵
استالین،ژوزف:۵۱۸
اسکندری،ایرج:۶۴-۱۱۲
اسکندری،سلیمان میرزا:۵۱۹
اسکندری،عباس:۲۴۷-۲۴۸
اسکوئیلر(سرلشگر):۵۰۱
اسلامی نیا،هدایت:۱۱۷-۱۱۸
اشتراوس:۱۴۱
اشراقی(دامادخمینی):۴۹۶
اصفیاء،صفی(مهندس):۱۱-۱۲۵-۱۳۳-
۱۳۶-۱۶۹-۴۹۲
اصولی،محمد:۱۶۱-۱۶۲
اعلم،جمشید(پرفسور):۱۲۹-۱۳۹-۲۸۱
اعتمادی،محمدحسین(دکتر):۳۷۹
افخمی(دکتر):۱۹۰
افخمی،مهناز:۱۲۵-۳۶۴-۳۷۲
افشار،امیرخسرو:۲۸۴-۳۰۶-۳۰۸-۴۷۱
افشارقاسملو،اصلان(دکتر)۴۰۹
افضلی(سرهنگ):۶۰
افندی،شوقی ربانی:۲۳۲تا۲۴۱
افندی،عباس(معروف به عبدالبهاء):۱۱۳-
۱۱۶-۲۳۹-۲۴۰

اقبال،منوچهر(دکتر):۱-۷-۱۲-۱۸-۶۷-
۶۸-۷۴-۸۷-۱۱۳-۱۲۴-۱۲۷-۱۲۹-
۱۳۸-۱۴۲-۱۴۳-۱۴۷-۱۷۳-۲۰۶-
۲۴۸-۲۶۴-۳۵۵-۳۶۳-۳۷۶-۴۰۲-
۵۰۸-۵۰۹
اقبال،مریم(شفیق):۵۰۸
اقبال،مونیک(دختراقبال):۵۰۸-۵۰۹
الداغی:۳۷۳
الموتی،کاوه(دکتر):۱۲۱
الموتی،مصطفی(دکتر):ذ - ر - ز- ۷۴-
۱۴۲تا۱۴۴-۱۷۹تا۱۸۱-۱۸۴-۱۹۸
-۲۰۱-۲۰۴-۲۲۶تا ۲۳۱-۲۷۷-۲۷۹
-۲۸۰-۳۵۶-۳۵۷- ۳۶۱تا۳۶۴-۳۷۸-
-۳۷۹-۳۸۵-۳۹۹-۴۰۰-۴۰۱-۴۸۷-
۴۹۸-۵۰۰
الهی،حمدالله:۳۴۶
امامی،احمد(دکتر):۶۵
امامی،حسن(دکتر،امام جمعه تهران):۱۲۹
امامی،لیلی(همسرهویدا):۸۱-۱۰۹-۴۱۱
-۴۴۵
امامی،نظام الدین:۸۱-۱۰۹
امامی رضوی،سیدمحمود:۱۴۰
امانپور،خانم:۴۰۳
امانی،صادق:۸۰-۸۲تا۸۴-۸۶-۸۸-۸۹-
۹۱-۹۲
امانی،هاشم:۸۲-۸۳-۹۲
امیرخسروی(سرتیپ):۵۲۰
امیرخسروی(قاضی):۵۲۹
امیرعلائی،شمس الدین(دکتر):۵۲۹-۵۳۰
امینی،علی(دکتر):۴-۷-۴۱-۱۳۲-۴۰۷
-۴۴۹-۴۵۶-۴۵۷-۴۹۶
انتظام السلطنه:۱۱۲
انتظام،عبدالله:۷۲-۸۱-۸۲-۱۱۲-۱۱۳-
۱۲۹-۱۳۳
انتظام،نصرالله:۳۵۸تا۳۶۱-۴۵۹
اندرزگو،سیدعلی:۸۷-۸۸-۹۱
انشاء فرشته رضوی:۴۲۱-۴۲۳-۴۴۵
تا۴۴۷-۴۵۰
انصاری(دکتر):۳۳
انصاری شیرازی:۹۴
انصاری،عبدالرضا(مهندس):۴۱۳
انصاری،هوشنگ:۷۵-۱۲۹-۱۳۰-۱۷۳-
۳۵۲-۳۶۲-۳۶۳-۳۷۱-۴۰۶-۴۱۴-
۴۱۵
انواری،محی الدین:۸۰-۸۳تا۸۵-۸۸-۹۲
اوتانت:۲۶۲
اویسی،غلامعلی(ارتشبد):۱۷۰-۵۰۰تا
۵۰۲
ایادی،عبدالکریم(دکتر،سپهبد):۱۳-۱۱۹-
۱۲۴-۱۲۹-۱۵۴-۱۵۷-۴۰۴-۴۱۶-
۴۵۹-۵۰۵
ایپکچی،حمید:۸۲-۸۳

ب

باب،سیدعلیمحمد شیرازی:۱۱۵-۲۳۹
بابان،فرخ لقا:۱۶۲-۱۶۴-۴۰۰-۴۰۱
باخدا،سیدمحمد:۵۳۴
بازرگان،مهدی(مهندس):۴۱۸-۴۳۲-۴۳۴
-۴۴۱-۴۴۲-۴۴۴-۴۴۹-۴۹۲-۵۰۴تا
۵۰۶
باستانی،علی:۱۲۶
بالاخانلو،امیرنصرت:۲۱۸-۲۲۳-۲۲۴
بامداد،مهدی:۲۳۹
باوند،شیرین:۵۱۹
باهری،محمد(دکتر):۴۴-۶۵-۳۷۲-۳۸۱-

۳۹۳-۳۹۶-۴۰۶-۵۰۵
باهنر، (دکتر): ۸۸
بجنوردی، محمدکاظم: ۸۰
بخارائی، محمد: ۷۷تا۹۳-۱۲۳
بختیار، تیمور (سپهبد): ۴۵۵
بختیار، شاپور (دکتر): ۴۰۷-۴۱۷-۴۲۷-
۴۲۸-۴۵۰-۴۹۴-۴۹۵-۵۰۴تا۵۰۶
بختیاری، اسعد: ۱۳۳
بدره ای: (سپهبد): ۵۰۶
بدیع، (سرهنگ): ۶۰-۸۶
برژه، ماسون (پرفسور): ۴۹۱
بروجردی، اصغر: ۵۲۴
برومند، علی (مهندس): ۱۴۲-۳۵۷
بقائی کرمانی، مظفر (دکتر): ۳۶-۳۸-۶۴-
۶۵-۳۵۴
بقائی یزدی، محمد (دکتر): ۷۸
بلندقد، عبدالله: ۳۹۶
بنی احمد، احمد: ۴۹۴-۴۹۷
بنی صدر، ابوالحسن: ۴۳۲-۴۹۵
بوتو، ذوالفقارعلی: ۳۲۸
بوشهری، محمدباقر: ۵۱۷
بهار، محمدتقی، ملك الشعراء: د
بهبودی، سلیمان: ۵۳-۵۲۴
بهبودی، ناصر (مهندس): ۳۵-۳۶
بهبهانی، عنایت، مهندس: ۳۵۰
بهرون، احمد (سرهنگ): ۸۳
بهشتی، سیدمحمد (آیت الله): ۸۰-۸۴-۸۸
-۹۱-۹۷
بهنود، مسعود: ۱۷-۷۹-۳۵۱
بیات (سروان): ۲۲۱
بیت اللهی، حبیب (سرلشگر): ۵۰۱
بیدل، اسمیت: ۵۱۸
بیگلری، محمد: ۴۱۶

پ

پاتریك دووجیان: ۴۸۳
پارسا، فرخ رو (دکتر): ۱۱-۱۲۵-۱۷۴
پارسون، سرآنتونی: ۱۱۰
پارك، چون هی: ۱۸۲
پاکروان، حسن (سرلشگر): ۱۳-۵۹-۱۰۵-
۴۴۸
پالیزبان (سپهبد): ۳۸۰
پاینده، ابوالقاسم: ۳۶
پرتو (سرهنگ): ۸۶
پرتو، منوچهر: ۱۵۹
پرند: ۵۱۰
پروشانی، محمود (مهندس): ۵۱۱
پزشکپور، محسن: ۶۴-۶۵-۱۳۹-۱۶۷-
۲۱۱-۲۵۲-۲۵۳-۳۴۷-۳۵۰-۳۸۵تا
۳۸۷-۴۹۵
پزشکی، کاظم: ۱۰۲
پل یالتا: ۲۰۲
پیترآوری: ۲۴۶
پیراسته، سیدمهدی (دکتر): ۱۹۶-۴۷۳
پیمان، حبیب الله: ۸۰
پینوشه: ۴۲۴
پی یر لاوال: ۴۶۲
پوربابائی، محمدعلی: ۳۷۵
پورداود، ابراهیم: ۵۲۷
پورهمایون (دکتر): ۵۲۰
پهلوی، اشرف (شاهدخت): ۸۰-۱۲۹-۳۵۵-
۴۱۳-۴۲۶-۴۵۲-۴۷۲-۵۰۶
پهلوی، رضاشاه: الف-۵-۶-۸-۱۴-۲۵-۳۵
-۱۱۱-۱۲۷-۱۳۱-۲۴۳-۲۴۴-۲۹۵-
۳۱۰-۵۱۶تا۵۲۸-۵۳۳تا۵۳۵

پهلوی،رضاشاه دوم:۶۵-۲۲۴
پهلوی،شمس(شاهدخت):۷۶-۱۵۰
پهلوی،فاطمه(شاهدخت)۴۱۵
پهلوی،فرح(شهبانو):۱۲۹-۱۹۷-۴۰۸-۴۳۴-۴۵۰-۵۰۴
پهلوی،محمدرضاشاه،آریامهر:ازصفحه نخست تاپایان کتاب دراکثرصفحات آمده است.
پهلبد،مهرداد:۱۱-۷۵-۷۶-۱۲۵-۲۲۲-۳۴۶
پهلوی نیا،شهرام:۳۰۴

ت

تاکری،رضاقلی بیگ:۲۴۰
تجدد،حسین(دکتر):۴۰۰
تربیت،هاجر:۱۶۵
ترومن:۵۱۸
تسلیمی،عبدالحسین(مهندس):۲۳۶
تفضلی،ابوالقاسم:(دکتر):۵۰۹
تفضلی،جهانگیر:۱۴
تقوی،جلال:۴۰۰
تنکابنی،حاج سیدحسین:۵۲۳
تنکابنی،سیدمحمدرضا(دکتر):۱۸۹
توانائی،جمشید:۴۵۵
توفیق(دکتر):۴۸۲
تهرانی،سیدجلال الدین:۱۷
تهرانی،شیخ عباس:۸۸
تیمورتاش،عبدالحسین:۲۴۴
تیمورتاش،منوچهر:۹۹-۱۰۰

ث

ثابتی،پرویز:۷۶-۱۲۹-۱۵۴-۱۹۴-۲۱۳-۲۱۴-۲۱۶-۲۳۶تا۲۳۸-۳۵۱

ج

جانی،گراهام:۳۳۰
جابرانصاری(مهندس):۴۱۱-۴۱۸-۵۱۰
جباری،عباس(سرلشگر):۴۹۲تا۴۹۴
جعفریان،محمود:۳۵۱
جفری،هریسون:۲۶۴تا۲۶۶
جلالی نائینی،محمدرضا(دکتر):۳۹۶
جلیلوند،علی اکبر:۳۷۶
جم،فریدون(ارتشبد):۵۰۶
جمال زاده،محمدعلی:ر- ص
جوادی(استوار):۹۱
جوادی،جعفر:۴۰۰
جوان،جعفر(دکتر):۵۲۴
جوانشیر،عبدالله:۱۵۴-۵۱۰
جهانشاهی،عبدالعلی(دکتر):۱۱-۵۲۰
جیمزبیل:۵۳

ح

حاجیان:۵۱۰
حاج مبشر:۵۲۵
حائری زاده،سیدابوالحسن:۶۳
حائری،شیخ عبدلکریم(آیت الله):۵۳۵
حبیب الهی،دریادار:۵۰۲
حجازی،عبدالحسین(ارتشبد):۴۴
حجازی،محمد،مطیع الدوله:۱۴۶
حجتی کرمانی:۸۰
حسن البکر(سپهبد):۳۱۱-۳۱۴
حسنین،هیکل:۳۹۵
حکمت،رضا،سردارفاخر:۶۸-۴۸۶تا۴۸۸
حکمت،علی اصغر:۵۳۳-۵۳۵
حکیم(آیت الله):۸۴-۹۲-۴۷۴
حمزاوی،عبدالحسین:۲۵۷
حیدری،ابوالفضل:۸۳-۹۲

حیدری،علی:۸۹

خ

خاتم،محمد(ارتشبد):۱۲۹-۵۰۲
خانی،آیت(ناوی وظیفه):۲۸۲
خانلری،پرویز(دکتر):۱۲۶
خزیمه علم،امیرحسین:۳۷۶تا۳۹۹
خسروانی،عطاء الله:۱۱-۶۵-۷۵-۱۱۴-۱۳۷تا۱۴۰-۱۶۸-۱۶۹-۱۷۴-۵۱۱-۵۱۲
خسروشاهی،کاظم:۳۹۶
خطیبی،حسین(دکتر):۱۴۴-۱۴۵-۱۹۹-۲۰۰-۳۸۶-۴۸۰
خلخالی،شیخ صادق:۹۴-۲۲۴-۴۲۳-۴۳۲-۴۴۱تا۴۴۴-۴۴۶-۴۴۷-۴۹۶
خلعتبری،خانواده:۱۳۰
خلعتبری،عباسعلی(دکتر):۲۵۱-۳۱۱-۳۱۸-۴۴۸
خلعتبری،منصور(دکتر):۱۸۹-۱۹۰
خمینی،احمد:۴۳۰
خمینی،بانو:۵۹
خمینی،سیدروح الله(آیت الله):۱۹-۲۰تا۲۲-۴۴-۴۶-۵۸-۵۹-۶۱-۶۲-۸۰تا۹۷-۱۰۶-۱۶۴-۱۶۵-۳۵۴-۴۳۲-۴۴۷-۴۷۲-۴۹۵تا۴۹۷-۵۰۴-۵۰۶
خمینی،مصطفی:۶۰-۹۶
خنجی،محمدعلی:۶۴
خواجه نظام الملك:۱-۱۰۱
خواجه نوری،محسن:۷-۳۸-۷۴-۱۳۰-۱۳۸-۱۴۵-۱۶۵-۲۸۰-۵۱۰تا۵۱۲
خوانساری(آیت الله):۱۱۸
خوشکیش،یوسف:۵۲۰
خوئی(آیت الله):۱۹-۱۰۰-۱۰۵
خبیر،جمشید:۴

د

دادفر،حبیب(دکتر):۱۵۰-۱۸۶-۲۲۵-۲۲۶-۳۸۵-۴۶۱
داروئی(دکتر):۱۸۹
دانشمند،اصغر:۱۸۴
دبیرسیاقی،حسن:۵۲۱-۵۲۳
دبیرسیاقی،قدرت الله:۵۲۱-۵۲۳
درودی،موسی(دکتر):۴۶۱
دوانی،علی:۸۷
دوگلاس،هیوم:۲۵۵
دولتشاهی،مهرانگیز(دکتر):۱۲۵
دولو،امیرهوشنگ:۱۲۹-۴۰۴
دها،حسین:۱۷۶-۴۰۰-۵۳۳
دیبا،فریده:۴۱۵
دی،تی،وست(انگلیسی):۲۶۵
دیلمی،(سرلشگر):۳۷۶

ر

راجی،پرویز:۴۱۳-۴۶۹-۵۰۶
رادمنش،رضا(دکتر):۶۴
راسل:۲۶۸
رامبد،هلاکو:۳۶-۷۵-۱۴۸-۲۱۳تا۲۳۱-۲۷۵-۲۷۹-۲۸۰-۳۵۷-۳۵۸-۳۷۴-۳۷۵-۳۸۵-۴۷۷-۴۸۱-۴۸۲-۴۸۸-۴۹۳
رایت،سردنیس:۲۸۸-۲۸۹
رائد،جعفر:۴۱۵
ربانی شیرازی:۹۲-۹۴
ربیعی(سپهبد):۵۰۲
رحیمی لاریجانی(سپهبد):۴۱۰تا۴۱۳
رزم آرا،حاجیعلی(سپهبد):۹۷-۲۴۳

رزم آرا،رضا(مهندس):۵۱۰
رشتی،محمدعلی(دکتر):۱۴۲-۱۶۸-۱۸۶
۳۵۷-۵۱۰-۵۱۱
رضائی،قاسم(دکتر):۱۲-۱۸
رفیع،رضاقائم مقام:۲۱۷-۲۲۰-۲۲۱
رمزی عطائی(دریاسالار):۲۸۶-۲۹۷
روان راد:۵۱۷
روحانی،سیدحمید:۸۷
روحانی،منصور(مهندس):۹-۱۱-۲۳-۷۵
-۱۲۵-۱۳۰-۱۸۵-۲۳۶تا۲۳۸-۴۳۰
روحبخش،تقی خان:۵۱۹
روسو،ژان ژاك:۵۱۵
رهنما،زین العابدین:۱۳۳
رهنما،حمید:۱۸۳-۵۱۰
رهنوردی،محمدحسین(دکتر):۱۴۰
ریاحی(سپهبد):۱۱
ریاضی،عبدالله(مهندس):۷۸-۱۱۴-۱۴۵
-۱۵۳-۱۵۷-۱۶۳-۱۶۵-۱۸۱-۲۲۵-
۲۷۴-۲۷۵-۳۳۲-۳۵۶-۳۵۷-۳۸۶-
۳۸۷-۳۸۹-۳۹۲-۴۸۰-۴۸۷-۴۸۹تا
۴۹۲
رئوفی:۱۶۲
رئیس،محسن:۳۰۶
رئیسی،لطف الله(دکتر):۱۶۸-۲۲۹-۴۰۰

ز

زاهدی،اردشیر:۸۱-۱۲۹-۱۳۳-۱۷۲-
۱۹۶-۲۸۸-۲۸۹-۳۵۱-۴۰۷-۴۰۸-
۴۱۴تا۴۱۶-۴۲۴تا۴۲۶-۴۴۸-۴۴۹-
۴۵۲
زاهدی،حسن (دکتر):۱۱۴-۵۱۱
زاهدی،فضل الله(سپهبد):۱۰۱-۱۷۳
زاهدی،هما:۴۰۰
زنجانچی،غلامرضا(مهندس):۱۶۰
زنجانی،شیخ ابراهیم:۵۱۹
زند،ابراهیم:۵۲۰
زند،کریم خان:۲۴۵
زنگنه،احمد(مهندس):۴۹۸-۴۹۹
زنوزی،میرزامحمدعلی:۲۳۹
زهتاب فرد،رحیم:۱۴تا۱۷-۳۶-۳۷-۵۳-
۲۱۶-۲۲۵-۲۲۶-۴۱۸-۴۱۹
زهری،علی:۶۴

ژ

ژان روول:۴۷۶
دوگل(ژنرال):۴۷۶
ژنرال،گراهان:۳۲۹
ژیسگاردستن:۴۶۸

س

سادات اخوی:۵۱۰
سادات تهرانی:۵۱۰
ساعد،محمد:۱۱۲-۵۳۱
سالارجاف:۴۹۶
سالور،عباس(مهندس):۵۱۱
سام،محمد(دکتر):۱۱
سامی،کاظم(دکتر):۸۰
سامی،یوسف:۵۱۶
سپهبدی،عیسی(دکتر):۶۴
سپهر،هادی:۴۶
ستاری،محمد(دکتر):۴۷۹-۴۸۲
ستوده،فتح الله(مهندس):۷-۹-۱۱-۱۳۰
-۵۱۰-۵۱۱
سجادی،محمد(دکتر):۳۵۶
سجده ای(سرتیپ):۴۱۳

سراج الدینی،محمدعابد(دکتر):۱۶۲-۱۶۴
-۳۷۳
سرتیپ پور،جهانگیر:۳۶-۵۱-۲۵۲
سردار،افسرالملوك:۱۱۵-۱۱۶
سردار،محمدحسین خان:۱۱۵
سرداری،ادیب السلطنه(یحیی رادسر):۱۱۵
سرلك،محمدتقی(مهندس):۱۳۰-۵۱۱
سروان بروس:۲۴۵
سرویلیام لوس:۲۶۰-۲۹۵-۲۹۶
سعدون،حماوی:۳۱۸-۳۲۴
سعید،جواد(دکتر):۱۴۳-۱۴۴-۱۷۴-
۱۸۴-۱۹۸-۳۵۸-۳۸۵-۳۸۶-۴۰۱-
۴۱۰-۴۱۱-۴۵۵-۴۹۶
سعیدوزیری،منوچهر:۲۲۹-۳۸۴
سلطان بن سعیدبن تیمور:۳۲۶-۳۲۹-۳۳۰
سلطان قابوس:۳۰۵-۳۲۲-۳۲۶تا۳۲۹
سمسار(دکتر):۴۸۱
سمیعی،احمد:۱۳۲-۴۰۷
سمیعی،مهدی:۱۳۱-۲۰۸-۲۰۹-۵۲۰
سوادکوهی،امیرمؤید:۵۱۹
سوزنچی کاشانی:۲۸۲
سولکی کهریزی،حبیب:۲۸۲
سولیوان:۴۰۳
سیاسی،علی(وکیل دادگستری):۵۲۴
سیدسلطان:۲۴۵

ش

شاپور،ریپورتر(سر):۳-۷
شادمان،ضیاء الدین(دکتر):۱۱-۱۳۰-
۱۳۹-۵۱۰-۵۱۱
شالچیان،حسن(مهندس):۱۱
شاهرخ،بهرام:۵۲۸تا۵۳۳
شاهقلی،منوچهر(دکتر):۷-۷۹-۸۰-۱۰۵
-۱۱۰-۱۶۸-۲۰۳-۴۱۶تا۴۲۱-۴۴۵-
۵۱۰-۵۱۱
شایگان،علی(دکتر):۶۳
شرکاء،جلیل:۵۲۰
شریعت،باقر(دکتر):۲۲۷-۲۲۸
شریعت زاده،احمد:۵۲۴
شریعت سنگلجی(آیت الله):۵۳۴
شریعتمداری،سیدکاظم(آیت الله):۶۰تا۶۲-
۴۰۳-۴۷۲-۴۷۳-۴۹۵-۴۹۶
شریعتی،علی(دکتر):۸۰
شریف امامی،جعفر(مهندس):۱۲۹-۱۵۸-
۱۶۱- ۱۶۳-۱۶۵-۳۵۵-۳۸۱-۳۸۷-
۴۰۷-۵۰۵
شریفی(دکتر):۱۷۴
شفق،رضازاده(دکتر):۵۲۶
شفیع امین،محمد(دکتر):۱۴۲
شفیع زاده:۲۰۰
شفیعی،فرهنگ(دکتر):۱۱-۵۱۲
شفیق،شهریار:۲۸۲-۲۸۷-۲۹۷
شقاقی،عباس(سرلشگر):۵۰۱
شکوه الملك:۵۳۵
شکیبه،راغب(مادرمنصورروحانی):۲۳۷
شمس،یحیی(دکتر):۱۸۴
شمشیری،حاج حسن:۳۸-۵۳۵
شهبازی،یدالله:۴۱۳
شهرستانی،جواد(مهندس):۱۹۶
شهریار،محمدحسین:ذ
شهریاری،توران:۳۹۶
شیخ الاسلام زاده،شجاع الدین:۴۱۹-۴۳۰-
۴۳۱
شیخ الاسلامی،مهدی:۱۶۱-۱۶۲-۱۶۴-
۱۸۶-۳۹۶
شیخ بهائی،امیرحسین:۱۱۷-۱۱۸

شیخ خلیفه بن سلمان آل خلیفه:۲۵۹
شیخ صفربن محمدالقاسی:۲۸۳-۲۹۷
شیخ عیسی بن آل سلمان:۲۴۹-۲۶۰
شیخ غروی اصفهانی:۴۱۵
شیخ محمدبن خلیفه:۲۴۵
شیخ ناصرخان:۲۴۳
شیرازی،آقامحمدرضا:۱۱۵
شیرازی،شیخ عبدالله:۸۵
شیرازی،میرزاحبیب:۱۱۵
شیرازی،میرزاخلیل:۱۱۵
شیرازی،میرزارضی(آیت الله):۴۹۵-۴۹۶
شیروانی(قاضی):۵۲۴

ص

صالح،جهانشاه(دکتر):۱۲۰-۳۷۹-۴۸۲-۵۱۹
صالح خو(دکتر):۵۰۴
صانعی،پرویز:۳۹۶
صائبی،حسن(مهندس):۳۵۷
صائبی،حیدر:۵۱۱
صدام حسین:۳۰۱-۳۰۲-۳۰۵-۳۱۱-۳۱۲-۳۱۴-۳۱۸-۳۲۱-۳۲۳
صدر،جواد(دکتر):۱۱-۱۹-۲۰-۵۸-۵۱۱
صدر،فضل اله(دکتر):۶۴-۶۵-۱۳۹-۲۵۲-۲۷۵-۲۷۹-۲۸۰-۳۴۹-۳۵۷
صدر،محسن،صدرالاشراف:۵-۱۹
صدقیانی،رضا(مهندس):۱۷۴-۱۸۵-۱۸۶-۲۰۰
صدیق اعلم(دکتر):۳۳-۱۷۶
صفارپور:۳۷۳
صفارهرندی،رضا:۸۰-۸۲-۸۳-۸۶-۸۹-۹۲-۹۳-
صفاری،محمدعلی(سرتیپ):۱۴۶-۱۷۴-۱۹۹-۲۰۰-۳۵۶-۳۷۲-۳۷۵-۴۰۰
صفی پور،علی اکبر:۳۶-۳۸
صنیعی،اسدالله(سپهبد):۱۱تا۱۳-۲۶-۳۳-۱۱۹-۲۳۶-۴۰۴
صهبا،ابراهیم:۳۹۱-۳۹۲

ض

ضرغام(سپهبد):۵۰۰
ضیائی،عذرا:۳۹۶
ضیائی،طاهر(دکتر):۱۶۳-۳۵۰
ضیائی،محمود(دکتر):۷۹-۳۷۷-۳۷۹-۳۸۵

ط

طارق عزیز:۳۲۲
طالع یزدی(دکتر):۱۳۹
طالقانی،سیدمحمود(آیت الله):۲۰-۴۴۱
طاهری،امیر:۳۴۷-۴۵۰-۴۷۷
طاهری(سرهنگ):۸۴-۸۸
طباطبائی،سیدضیاء الدین:۱۵-۱۶-۱۱۳
طباطبائی،عبدالحسین:۴۹۳-۴۹۴
طباطبائی،عبدالهادی:۵۲۶
طلیعه،باقر:۵۲۴

ظ

ظهیری:۲۱۹

ع

عاطفی،میرحسین(سرهنگ):۸۳
عاقلی،باقر(دکتر):۱۳۸-۱۳۹
عامری،ناصر(دکتر):۶۵-۲۰۷تا۲۲۲-۳۵۳
عاملی تهرانی،محمدرضا(دکتر):۶۴-۲۵۲-

۳۸۷-۳۸۸
عاملی،باقر(دکتر):۱۰-۱۱-۵۱۱
عالیخانی،علینقی(دکتر):۱۱-۸۰-۳۵۱
عالیمرد(دکتر):۱۹۰
عبدالناصر:۲۴۹
عبدالعزیز،بوتفلیقه:۳۱۸-۳۲۴
عبده،جلال(دکتر):۴۵۸-۴۵۹
عدل،یحیی(پرفسور):۶۵-۱۵۰-۲۰۷
عراقی،حاج مهدی:۸۰-۸۲-۸۳-۸۷تا۸۹
-۹۱-۹۲-۹۷
عراقی،حسام:۹۷
عسگراولادی،حبیب الله:۸۰-۸۳-۸۸-۹۲
عسگری،ابوالحسن:۵۰۱
عشقی:خ
عصار،سیدکاظم(آیت الله):۵۳۴
عصار،نصیر(دکتر):۵۸-۵۱۲
علاء،حسین۹۷-۲۸۹-۵۲۰
علامه وحیدی:۳۵۶-۳۷۹تا۳۸۱
علائی(دکتر):۲۳۲
علائی،شعاع الله:۲۳۳تا۲۳۵
علم،امیراسدالله:۲-۴-۷-۱۴-۱۶-۲۵-
۲۶-۳۷-۴۱-۴۴-۴۸-۶۸-۸۴-۸۷-
۱۱۰-۱۲۴-۱۲۷-۱۲۹-۱۹۵-۲۰۳تا
۲۰۹-۲۱۶-۳۵۵-۳۸۴-۳۹۷-۴۷۱-
۴۸۶

غ

غفاری،هادی:۴۲۳-۴۳۲-۴۴۱-۴۴۲

ف

فخرزاده هروی:۲۳۴
فرامرزی،عبدالرحمن:۱۲۴
فرخنده کیش(سرهنگ):۴۰۸
فرخی یزدی:ج
فردوست،حسین(ارتشبد):۳-۵۹-۱۰۰-
۱۲۹-۱۷۰-۳۵۵-۴۸۶-۵۰۰تا۵۰۷
فرزین،محمدعلی:۵۲۰
فرمانفرما،برادران:۵۱۱
فرمانفرما،عبدالحسین میرزا:۲۴۵
فرمانفرمائیان،خداداد(دکتر):۵۲۰
فرهادپور،ناصرقلی:۱۳۸-۱۳۹-۲۱۵-
۲۲۶تا۲۳۰
فروهر،داریوش:۶۵-۴۱۸
فریور،اسماعیل(دکتر):۱۳۹
فضائلی،محمد(دکتر):۶۵-۲۰۷-۲۱۴-
۳۴۷-۳۴۸
فضل اللهی،حبیب الله(سرهنگ):۱۱۴
فلاتی،پزشك قانونی(دکتر):۵۲۴
فلاح رستگار:۳۹۶
فلیکس،جونز:۲۴۵
فورد،خانم:۴۰۳
فورد،جرالد:۴۴۹

ق

قاجار،آغامحمدخان:۲۴۵
قاجار،احمدشاه:۵۱۶-۵۱۷
قاجار،فتحعلی شاه:۲۴۰
قاجار،محمدشاه:۲۳۹
قاجار،مظفرالدین شاه:۲۴۴
قاجار،ناصرالدین شاه:۲۳۹تا۲۴۴
قاسمی،ابوالفضل:۱۱۹
قاسمی،رضا(دکتر):۲۶۱-۳۱۹
قاضی(دکتر):۵۲۴
قراچورلو،محمدولی:۵۲-۱۵۳
قربان،ذبیح الله(دکتر):۱۱۱

قربانی نسب،حسین: ۴۰۰
قریب،جمشید: ۱۱۳
قریب،هرمز: ۳۵۵
قریشی،احمد(دکتر): ۳۷۱-۳۷۲-۳۹۷-۴۰۰
قره باغی،عباس(ارتشبد): ۴۲۴-۵۰۰تا ۵۰۷
قشقائی،صولت الدوله: ۵۱۶
قطب زاده،صادق: ۴۹۵
قمی(آیت الله): ۲۳-۶۰-۶۲-۸۶-۹۳-۹۶
قنات‌آبادی،شمس: ۶۳
قنادشیرازی،محمدرضا(جدّهویدا): ۱۰۸-۱۱۳-۱۱۶-۲۳۷
قنواتی،عبدالمجید: ۴۱۶
قوام،احمد،قوام السلطنه: ۶۵-۶۷-۲۸۹
قوام صدری،محمود: ۵۱۰
قوامی(آیت الله): ۵۳۰

ك

کاپیتان، بروس: ۲۷۰
کارتر،جیمی: ۱۰۰-۱۰۱-۴۰۳-۴۴۹-۴۷۲
کازرونی: ۵۱۰-۵۱۱
کاسمی،عزت: ۱۲۰-۱۴۳
کاسمی،نصرت الله(دکتر): ۶۵
کاشانی،ابراهیم: ۵۲۰
کاشانی،مصطفی: ۶۳-۸۰
کاظمی،پرویز(دکتر): ۳۴
کاظمی،سیدکریم: ۳۸۵
کاکس: ۲۴۴
کامیل،شمعون: ۲۰۰
کبابی،سرتیپ احمدخان: ۲۴۴
کبیری،محمدرضا: ۱۸۹تا۱۹۱
کرمپورشیرازی: ۵۲۵
کشفیان،محمود(دکتر): ۱۱
کیسینجر،هانری: ۲۸۷-۴۵۲
کلانچی،محمدتقی: ۸۳-۹۲
کلالی،منوچهر(دکتر): ۶۵-۱۳۰-۱۳۷تا ۱۴۵-۱۶۶تا۲۱۲-۳۳۰-۵۱۰
کمالوند:علی: ۱۴
کندی،جان: ۸۲
کنی،علینقی(دکتر): ۶۵-۲۰۷-۲۱۷-۲۲۲-۳۵۳
کیاکجوری،عبدالوهاب: ۵۱۰
کیان،مرتضی قلی(دکتر): ۲۲۸
کیان پور،غلامرضا(دکتر): ۱۸۵-۱۸۶
کیانوری،نورالدین(دکتر): ۶۴

گ

گالیگولا: ر- ز- ژ - ش
گس: ۵۳۰
گلپایگانی(آیت الله): ۶۰
گلسرخی،ناصر(مهندس): ۱۵۵-۲۷۵
گلشائیان،عباسقلی: ۵۳۱
گنجی،منوچهر(دکتر): ۳۷۱-۲۷۲-۵۰۵
گودرزنیا،سعید(دکتر): ۳۶۱
گودرزی،منوچهر(دکتر): ۹-۱۱

ل

لردکلاندرون: ۲۴۵
لنین: ۴۴۷
لیندن بلات،کورت(دکتر)رئیس بانکملی: ۵۲۰

م

مازندی،یوسف:۸-۹۸-۱۲۷-۱۳٤
مبشری،اسدالله(دکتر):٤۳۲
متین،حسن(دکتر):۱۲۰-۲۰۰-٤۱۱
متین دفتری،احمد(دکتر):٦-۱۰
متینی،جلال(دکتر):۵۲۷
مجتهدزاده،پیروز(دکتر):۳۲۰-۳۲۵
مجیدی،عبدالمجید(دکتر):۱۲۵-۱۷۳-۱۷٤-۲۲۳-۳٦۳
مجیدیان،احمد:۵۲۰
محققی،احمدعلی(سپهبد):۵۰۱-۵۰۲
محققی،حسنعلی(دکتر):۳۹۹-٤۰۰
محمدی(دکتر):۱۲٦
محمود،پرویز:۳۵۲
مدرس،شیخ علی:۵۳٤
مدرسی فرد،عباس:۸۳-۹۲
مرتضوی:۲۳٤
مرشد،حسن(دکتر):۳۷۹
مرعشی(آیت الله):۲۳
مزین،منصور(سرلشگر):۵۲۹
مستوفی،حسن،مستوفی الممالك:۱۲٤
مسعودی،اکبر:۱۵۱-۳۵۷-۳۹۸
مسعودی عباس:۳۳-۱٦۳
مسعودی،کاظم:۱٤۳
مسعودی،فرهاد:۳۵۰
مسیودامبرن:۲٤٤
مشیر،مرتضی(دکتر):٤٦۰-٤۸۵-٤۸۷-٤۹۲
مشیرالدوله:۵
مصدق،محمد(دکتر):۱۲-٤۰-٤۳-٦٤-۲۱۷-۲۲۰-٤۳۷-٤۳۸-٤۹۸-٤۹۹-۵۲٦-۵۳۰
مطهری،(آیت الله):۸۰-۸٤-۹۷
مظهری،علی اصغر:۱۵۱
معادیخواه:۸۸
معتمدوزیری،فریدون(دکتر):۱۱-٤۰۰-۵۱۰-۵۱۱
معتمدی،فضل الله:۵۱۰
معتمدی،قاسم(دکتر):۳۷۲-٤۰۵
معین الممالك:۲٤۵
معینی،امیرقاسم(مهندس):۱۳۷-۱۳۸-۱٦٦-۱۷٤-۱۸٤-۱۹۸-۵۱۰-۵۱۱
معینیان،نصرت الله:۱۱-۱٤-۷۵-۱۰۵-۱۲۹-۱۷۱-۱۷۲-۳۵۵-٤۰۸-٤۰۹-۵۱۱-۵۱۲
مغروری،سرتیپ:۲۲۱
مفیدی،شمس الدین(دکتر):۳۷۳
مقدم،ناصر(سپهبد):۱۹٦-۵۰۲-۵۰٦
مك،لوی:٤۵۷
مك میلان:۲٦٤
ملك حسین:٦٤
ملك فیصل:۳۱۰
ملکی،خلیل(دکتر):٦٤-٦۵
ملکی،شیخ رضا:۵۲٤
منتظری،حسینعلی(آیت الله):۸۸
منشی زاده(دکتر):٦٤-٦۵
منصور،جواد:٦-۱۰۵-۱۰۹-۱۱٤-۳۷۲-۵۱۰-۵۱۲
منصور،حسنعلی:۱تا۱٦۸-۲۰۲
منصور،رجبعلی،منصورالملك:٤تا٦-۱۰-۱٤-۹۹-۱۱۳-۱۳۳-۱۷۳-۵۲۹
منصور،فریده(امامی،همسرمنصور):۸۱-۸۲-۱۰۹
موریس،(سرگرد):۲۹۸
موسوی،محمدحسین(دکتر):۲۱۲-۲۱۵-

۳۹۹-۲۳۰
موسوی ماکوئی،میراسدالله: ۳۸۵
مولائی: ۸۰
مولوی(سرلشگر): ۵۹-۶۰
مهاجرانی،عباس(دکتر): ۴۱۵
مهدوی،فریدون(دکتر): ۴۹۴
مهر،فرهنگ(دکتر): ۵۱۰
مهران،حسنعلی: ۵۲۰
میرزاعلیمحمدخیاط(پدرمنصورروحانی):
۲۳۸-۲۳۷
میرزاکوچك خان جنگلی: ۵۲۲
میرفندرسکی،احمد: ۲۵-۳۳
میرعلاء دکتر): ۵۱۰
میرهادی،سیدمحمد: ۱۱
میشل،فوگو: ۴۹۵
میلانی(آیت الله): ۲۳-۶۰-۸۰-۸۸-۸۹-
۹۱

ن
ناصر،علی اصغر: ۵۲۰
ناطق نوری،علی اکبر: ۹۱
ناظمی،هوشنگ: ۴۸۷
نامدار،مصطفی(دکتر): ۳۸۰-۳۸۱
نجفی،حسین دکتر: ۳۹۶
نجمی نائینی(سپهبد): ۵۰۲
نراقی،احسان(دکتر): ۳۹۶
نصیری،محمد(دکتر): ۱۲-۳۵۰-۵۲۰
نصیری،نعمت(ارتشبد): ۹-۸۷-۸۸-۱۱۷
-۱۱۸-۱۲۴-۱۲۹-۱۹۳تا۱۹۵-۴۴۷-
۴۴۸
نفیسی،نزهت: ۱۱
نقشبندی،شیخ عثمان(رهبرقادریه): ۱۶۲-
۱۶۵-۱۶۴
نواب صفوی،مجتبی: ۷۸-۸۰-۸۳-۸۹-
نورتگرافت: ۵۳۰
نوری،حسینعلی میرزا(معروف به بهاء الله):
۲۳۹-۲۴۰-۲۴۱
نوری،عباس(میرزابزرگ وزیر): ۲۳۹-
۲۴۰-۲۴۱
نوری زاده،علیرضا(دکتر): ۴۲۹
نهاوندی،هوشنگ(دکتر): ۹-۱۱-۱۴۸-
۱۹۷-۳۵۲-۳۷۱-۳۸۱-۴۰۵-۴۷۰-
۴۸۱-۵۰۵
نیکخواه،پرویز(مهندس): ۳۵۱
نیکسون: ۲۸۸-۴۴۸
نیك پی،غلامرضا(دکتر): ۱۳۰-۱۷۰-
۴۳۰-۵۱۰-۵۱۱
نیك نژاد،محمدتقی(دکتر): ۱۰۱
نیك نژاد،مرتضی: ۸۰تا۹۳

و
وارن: ۴۰
والا،عبدالله(مهندس): ۲۲۲
وثوق،حسن،وثوق الدوله: ۸۱-۵۱۹
وجدانی: ۵۲۴
ودیعی،کاظم(دکتر): ۵۰۵
ورقا،محمدعلی(دکتر): ۲۳۳-۲۳۴
ورهرام،کریم(سپهبد): ۳۵۶
وکیل گیلانی،محمدرضا: ۳۹۹-۴۰۰
ولتر: ۵۱۵
ولیان،عبدالعظیم(دکتر): ۱۳۱-۱۷۴-۱۷۶
تا۱۸۸-۵۱۲
ویتوریو،گیچاری: ۲۶۳
ویلیام اندرمری: ۵۳

ویلیام شوکراس:۲۸۷-۴۴۵

هـ

هادوی(دادستان انقلاب):۴۴۱-۴۴۲
هارولدویلسون:۲۵۶
هاشمی رفسنجانی(علی اکبربهرمانی):۸۳-۸۸-۹۱-۹۲-۹۴
هاشمی نژاد(سپهبد):۴۱۵-۵۰۲
هایزر،ژنرال آمریکائی:۵۰۴
هدایت،خسرو(مهندس):۱۷۳
هدایت،رضاقلی:۵
هدایت،مسعود:۱۲۰
هدایتی،هادی(دکتر):۱۰-۱۲۵-۱۳۰-۵۱۱
هژیر،عبدالحسین:۹۷
هشترودی،محسن(دکتر):۵۱۹
همایون،داریوش:۶۴-۳۴۷-۳۵۱-۳۷۱-۳۷۲-۳۹۷
همایونفر،ابراهیم(مهندس):۴۶۲
هنرمندی:۳۹۶
هواری،بومدین:۳۱۲-۳۱۴-۳۲۱
هوشمند،پرویز(مهندس):۳۵۹
هویدا،امیرعباس:از۷تا۴۶۷دراکثرصفحات
هویدا،حبیب الله،عین الملك(پدرهویدا):۱۰۶-۱۰۸-۱۱۱-۱۱۵-۱۱۶-۱۳۲-۲۳۷
هویدا،فریدون:۱۱۱-۱۱۲-۱۱۹-۴۰۴-۴۱۴-۴۲۳-۴۲۷-۴۲۸-۴۴۸-۴۵۰-تا ۴۵۲-۴۵۸-۴۵۹-۴۷۳تا۴۷۵-۴۷۸

ی

یاتسویچ،ژنرال آمریکائی:۲-۳-۴-۷-۸-۱۵-۱۶
یارشاطر،احسان(دکتر):۵۲۷-۵۲۸
یانگ،تی کایلر:۵۶-۵۷
یاوری(دکتر):۱۰۰
یحیائی،ساسان(سرتیپ):۱۱۷
یزدان پناه،عزت(دکتر):۱۷۴-۱۸۴-۱۸۵-۱۸۷-۴۰۱
یزدان پناه،مرتضی(سپهبد):۱۶۰
یزدی،ابراهیم(دکتر):۴۳۱-۴۴۷
یگانه،محمد:(دکتر):۵۲۰

یادآوری:
برای اطلاع ازاسامی مؤسسین و فعالین حزب دموکرات ایران به صفحات ۶۶-۶۷ومؤسسین حزب سوسیالیست ایران به صفحات ۷۰-۷۱ ومؤسسین ومسئولین واعضای هیئت اجرائی و دفتر سیاسی حزب رستاخیزملت ایران به صفحات۳۶۱تا۳۶۵و۳۹۹و۴۰۰، واسامی محصلین اعزامی به خارج از کشوردرزمان رضاشاه به صفحه ۵۱۹ واسامی همراهان دکترمصدق درتحصن اول دربار به صفحه ۵۲۶مراجعه فرمائید.

فهرست اسامی جلدسیزدهم

آ

آتابای،کامبیز:۱۸۷
آجودانی،بدری:۴۳۵
آجودانی،احمد(سرتیپ):۴۳۵
آچسن:۱۶۳
آذر،مهدی(دکتر):۴۳۵تا۴۳۷-۴۴۱-۴۵۰
آذری قمی:۷۳
آرشام،(ازرؤسای ساواک):۳۲۰-۳۲۱
آرمین،مایر(سفیرآمریکا):۱۰
آزمون،منوچهر(دکتر):۸-۱۱۳-۱۸۱-
۲۴۳-۲۴۷-۲۴۹-۲۵۳تا۲۵۶-۳۰۰-
۳۰۲-۳۰۳-۳۰۷-۳۱۳-۳۷۴-۳۸۴
آستانه ای،مهدی:۳۶۸
آشتیانی(دکتر):۸
آصف،کریم:۲۴۴
آصفی،بلوهر(دکتر):۱۹۰
آل آقا،سیاوش(سرهنگ):۸۶
آلادپوش،علیرضا:۲۸۸
آموزگار،جمشید(دکتر)از۱تا۲۵۱-۴۹۹
آموزگار،جهانگیر(دکتر):۳-۶
آموزگار،حبیب الله:۲-۳
آموزگار،کورس(دکتر):۳
آموزگار،هوشنگ:۳
آنتون،تچلر:۲۰
آوینی(مهندس):۱۸۱
آیت،حسن(دکتر):۴۳۰
آهنچیان،جلال:۳۹۵

الف

ابتهاج،ابوالحسن:ش
ابراهیم زاده،ناصر:۸۴
ابولپور:۸۵
احرار،احمد:۴۸-۵۲
احمدی،صادق:۸
اخباری،عباس:۲۴۰-۲۴۲-۲۴۴-۳۶۷
اخلاقپور،غلامرضا:۹۴-۹۷-۲۲۰-۲۳۴-
۳۶۷
اخوان توحیدی،حسین:۲۸۴
اخوان فرشچی،حاج حسین:۲۹۴-۲۹۵
اخوی،جمال:۲۳۰
اردلان،حاج عزالممالك:۴۶۱
اردلان،علی:۱۷۹-۴۴۹
اردلان،علیقلی(دکتر):۱۸۶-۱۸۷-۳۶۶
ارسنجانی،حسن(دکتر):ص- ش-
ارنورد-دوبورج،گربر۱۷۳
ازمیرلی،یوسف:۲۰
ازهاری،غلامرضا(ارتشبد):۱۷۸-۲۵۱-
۲۵۳تا۲۵۵-۳۲۷تا۴۵۵دراکثرصفحات
اسلامی:۲۹۳
استمپل:۱۰۶-۱۳۴
اسحقی نژاد،محمدحسین:۲۱۲-۲۳۴-۲۳۶
-۲۵۷-۳۶۷
اسفندیاری،فرشید:۱۸۷
اشراقی،دامادخمینی:۲۹۲-۲۹۳-۴۲۷-
۴۲۸
اصفهانی،جمشید:۸۷
اعتبار،عبدالحسین(دکتر):۵۰۹
اعتمادیان،محمدرضا:۲۹۱
اعظمی باوندپور،غلامرضا:۲۳۶
افتخار،محمدصادق:۲۳۴-۲۳۶-۳۶۷
افشارقاسملو،امیرخسرو:۱۸۱-۲۶۶-۳۳۲-
۳۶۲
افشارقاسملو،اصلان(دکتر):۱۵۸-۳۲۷-
۳۳۰-۳۳۱-۳۵۳-۳۶۶-۳۹۳
اقبال،منوچهر:ز- س-۴-۷-۳۸-۱۸۰-
۵۰۹

اکبر،اسماعیل:۱۸۸
اکرمی،عبدالله:۲۹٤
اکمل،خسرو:۱۸۷
اگوستا:۲۱
الکساندردومارانش:۱۳٦-۲۷۸
الموتی،مصطفی(دکتر):ر- ز- ژ- س- ش - ص - ض - ظ-۹۰-۹٤-۳۰٤-۳۰۷-۳۰۹-٤٥٦-٤٦۱تا٤٦٥-٥۰۷-٥۱٥-٥۱٦
الیزابت،ملکه انگلستان:۳۱٤
امامی،سیداحمد:۲۳۰
املائی:۲٦۳-۲۹۳
امیرپرویز،امیرحسین(مهندس):۱۸۱
امیرحسینی:۲٤۷
امیرعلائی،شمس الدین(دکتر):۲۷۲-۲۷۷-۲۷۸-۲۳٥-٤٤۱-٤٥۰
امیرقاسمی،داود:۱۸۷
امیری،فرزان(دکتر):۲۱۹
امین،محمدرضا(دکتر):۱۸۱-۳۰۰-۳۳۲
امینی،علی(دکتر):ز- ش - ص-۷-۹-۱۰-۱۳٥-۱۷۰-۱۷۲-۱۷۷-۱۷۸-۲٤۳-۲٤۳-۲٦٥-۳۰۱-۳۱۳-۳۳٤-۳۳۷-۳٤۱-۳٦٥-٤۰٦-٤۲۰-٤۲۲-٤۲۳-٤۳٤-٤۳٥-٤۳۷تا٤۳۹-٤٤۱-٤٤۹-٥۱۰
امینیان،مجید:۱۸۸
انتظام،عبدالله:۲۳۰-۳۱٦-۳۱۸-۳۱۹-۳۳۷-۳٤۱-۳٦٦-۴۲۰-۴۳٤-۴۳٥-۴۳۷تا۴۳۹-٤٤۱-٥۰۸-٥۰۹
انتظام،نصرالله:ص- ٥۰۹
اندرزگو،سیدعلی:۷۱
اندرودانکن:۱۳۱
انصاری،احمدعلی:۹۸-٤٥۲
انصاری(سرگرد):۳۷٥
انصاری،عبدالرضا(مهندس):۸
انصاری،هوشنگ:۱-۸۸-۱۰٤-۴۱۰
انورسادات:۳۲-٤۷۹

اورل،هارین:٤۲۳
اویسی،احمد(سرهنگ):۱۸۸
اویسی،غلامعلی(ارتشبد):۱٥۳-۱۹۱-۱۹٦-۱۹۸-۲٥۱تا۲٥٤-۳۲۳تا۳۳٦-۳٤۹-۳۸۲-۳۸۷-۳۸۹-٤۱۱-٤۱٦تا٤۱۸-٤٥۳
ایادی،عبدالکریم(دکتر،سپهبد):ب-۱۸٦
ایزدپناه،اکبر:۱۷٥
ایزدی،علی:۱۸۷
ایوب خان:۱۳٥-۱٥۰
اینبوسوتو:۲۱

ب

بادامچیان،اسدالله:۲۹٤
باری روبین:۱٦۳-۱٦٥-۳۹٤-
بازرگان،مهدی(مهندس):۷۷-۸۱-۱۰٦-۱٤٦-۱٥٥-۱۷۰-۲۷۲-۲۹۱-۲۹٦-۲۹۸-۲۹۹-۳۱٥تا۳۱۹-۳٦۱-۳۸۷-۴۱۰-۴۲۳-۳٦۹-۴۸۲-۴۸٤-۴۸۸-٤۹۰
بازیار،حبیب الله:۸٥
باستانی،علی:۱۲٤-۱۲۹
باهری،محمد(دکتر):۹-۱۱-۱۳-۱۰٤-۱۸۱-۲۱٦-۲۳۷-۲٤٤-۲٥۳
باهنر،(دکتر)۱۸۸-۲۹٥-۳۱۸
بختیار،تیمور(سپهبد):۱۷٤-۲۸٦-٥۰۸
بختیار،رستم:۱۸۸-٤٥۳-
بختیار،شاپور(دکتر):ش- ٦-۹-۱۱٤-

۱۷۳-۱۷۷-۱۷۹-۱۸۹-۲۶۶-۲۶۸-
۳۰۸-۳۲۴-۳۲۵-۳۵۰تا۵۰۵
بدره ای(سپهبد):۱۵۳-۴۷۲-۴۷۵-۴۸۵
-۴۸۶-۴۹۰-۴۹۳-۴۹۵-۴۹۶-۵۰۳
بذرکار،فرج الله:۸۴-۸۵
براون،هارولد:۱۵۵-۳۴۵-۴۷۷-۴۸۵تا
۴۸۷
برژنیسکی:ج- ۱۰-۱۵۵-۳۳۰-۳۳۷-
۳۴۲-۳۴۵-۳۹۳-۳۹۶-۴۰۴-۴۱۰-
۴۷۴-۴۸۳تا۴۸۵
برژنف:۱۴۷-۱۸۲
برشت،هنری:۴۸۳
برومند،بهروز(دکتر):۱۷۹-۲۶۶
برومند،ملکتاج:۲۳۷
بزرگمهر،جمشید:۳۷۴
بقائی،سیروس:۱۸۷
بقائی کرمانی،مظفر(دکتر):۴۴-۱۹۳
بلومنتال:۳۴۴
بنی احمد،احمد:۸۸تا۹۰-۹۲-۹۴-۹۵-
۹۷- ۱۰۳-۱۹۰-۱۹۹-۲۱۶-۲۱۷-
۲۲۷-۲۳۴-۲۳۸-۲۴۰-۲۴۳-۲۵۷-
۲۶۰-۳۶۴-۳۶۷-۳۶۸-۴۰۶-۴۰۸
بنی اسدی(مهندس):۳۱۸
بنی صدر،ابوالحسن:۱۷۵-۱۷۶-۲۵۹-
۲۶۵-۲۶۸-۲۶۹-۲۹۶-۳۹۵-۳۹۸-
۴۲۷-۴۳۱
بنیشه پور،هاشم:۵۶-۵۹-۶۳-۶۶-۶۹-
۸۷
بوتو،ذوالفقارعلی:۱۳۵
بوین:۱۲۱
بهادری،کریم پاشا(دکتر):۱۸۷
بهار،محمدتقی،ملك الشعراء:خ
بهبهانی،عنایت(مهندس):۳۸۱
بهبهانیان،جعفر:۳۹۵
بهرامی،شاپور(دکتر):۲۶۶-۲۷۲
بهزادی،سیاوش(سپهبد):۵۰۹
بهشتی،محمدحسین(آیت الله - دکتر):۸۷
-۲۰۳-۲۹۲-۳۱۹- ۳۲۵-۳۲۶-۴۰۹
-۴۸۴-۴۸۸
بهشتی،علی(دکتر):۲۵۷
بهمنی،منوچهر(ستوان):۸۴-۸۶
بهنود،مسعود:۶
بیانی(مهندس):۴۵۱-۴۵۲

پ

پارسامطلق،محمد:۹۲-۲۲۳-۲۳۴-۲۳۵-
۳۶۷
پارسون،آنتونی:۳۳۱-۳۳۳-۳۳۵-۳۳۶-
۳۴۳-۳۴۵-۳۴۶
پاشائی،مجتبی(دکتر):۵۰۷-۵۱۰
پاکدامن،ناصر:۲۵۷
پاکروان،حسن(سرلشگر):۲۳۰-۲۷۹-۳۵۱
-۵۰۹
پالیزبان(سپهبد):۴۰۶
پایدار،مصطفی(دکتر):۱۸۱-۳۳۲-۳۷۶
پرتر،آدمیرال:۱۵۵
پزشکپور،محسن:۸۹-۹۰تا۹۷-
۱۰۳-۱۹۲-۲۰۶-۲۱۳-۲۱۶-۲۳۴-
۲۴۴-۳۶۴-۳۶۷
پسندیده(برادرخمینی):۱۸۶-۲۸۶
پمپیدو،ژرژ(رئیس جمهورفرانسه):۴۰۰
پناهیان،محمود(ژنرال دمکراتها):۱۷۴
پونیاکوفسکی:۲۶۴-۲۸۳-۴۰۳
پویان(پرفسور):۲۴۳
پیروز،منوچهر(مهندس):۸
پیشه وری،میرجعفر:۹-۱۲۱-۱۲۴-۱۲۶

پیبرترزیان(دکتر):۱۹
پهلوان،کریستیان:۳۹٤
پهلوی،اشرف(شاهدخت):٦-۷-۱۵۲-۱٦۹
-۱۸۲-۲۰۱
پهلوی،رضاشاه:ح -۱۷-۳۵۹-٤۲۱-٤۵۷
۵۱۰
پهلوی،رضاشاه دوم:۲۳۰-۲۵۰- ۳۹۵
-۳۹۸
پهلوی،فاطمه(شاهدخت):۱۷۱
پهلوی،فرح(شهبانو):۷-۸-۱۵-۱٦-۱۱۳
-۱٤۲-۱٤۷تا۱۵۳-۱۷٦-۲۳۰-۲۵۳-
۲۷۷-۳۲۸-۳۳۵-۳٤۳-۳٤۵-۳۵۳-
۳۵٤-۳۹۹-٤۰۱-٤۱۲-٤۳۵-٤۳٦-
٤۳۸-٤۵۲تا٤۵٤
پهلوی،محمدرضاشاه،آریامهر:دراکثرصفحات

ت

تجدد،حسین(دکتر):۹۲
تربتی،عماد:۲۳۱
ترنر:۳۵٤
تزار،نیکولای:۲۸۲
تسلیمی،منوچهر(دکتر):۳۷٤
تفضلی،جهانگیر:ض
تقوی،جلال:٤٦۱
تقی زاده منظری،محمود:۳٦۸
تکبعلی زاده:٦٤-۷٦تا۸۷
تورنه،احمد:۲۸۸-۲۹٤
توسلی۸۷
توسلی،(مهندس):۱۷۹-۳۱۸
توفیق القیسی،محمد:٤۳
توکلی،ابوالفضل:۲۹۲
تهرانی سیدجلال:۲۹٤
تهرانی،شیخ علی:٤٦-۷٤-۲۸٤

ث

ثابتی،پرویز:۲٤۰-۲٤۳-۳۰۲
ثقفی،بتول(همسرخمینی)۲۹۳

ج

جاویتس،خانم:۱٦۵
جبرئیل،احمد:۳٦
جرالدفورد:۳۹٦
جرج بال:۱۵٦-۱٦۳-۱۷۸-۳٤۷-۳۹۳-
۳۹٤-۳۹۵-٤۲۳-٤٤۲
جرج،براون:۲٦٦-۳۳۱-۳۹٦-٤۵۲
جرج حبش:۱۵٦
جزایری،سیدمحمد(دکتر):۲۳٤-۳٦۷
جزایری،کاظم:۲۳٤
جعفری(سپهبد):٤۹۵
جعفریان،(سرلشگر):٤۹۲
جعفریان،محمود:۸-۵۲-۱۰٤-۱۰۵
جلالی نائینی،محمدرضا:۱۱۱-۱۹۲-۲۲۹
-۲۳٤-۲۳۹-۲٤۰-۳٦۵-۳٦۸
جلایر،محمد:۱۷٤
جلیلوند،علی اکبر:۲۳۱
جمال زاده،محمدعلی:ژ- ض
جمی(حجت الاسلام):۷۳-۷۸-۷۹-۸۳-
۸۷
جوادی،سعید:۲۲۱
جوادی،فریدون:٤۵٤
جونز(ژنرال):٤۸۷
جهانبانی،شوکت ملک:٤٦۱
جهان بین،(واعظ):۵۹-٦۹-۸۷
جیم دوناس:۲۱
جین پاتریک:٤۵۲

چ

چمران،مصطفی(دکتر):۱۶۲

ح

حاتم،(سپهبد):۴۱۹
حاج ابراهیم:۲۸۵
حاج رضائی،طیب:ص
حاج سیدجوادی،احمدصدر:۲۵۷
حاج سیدجوادی،علی اصغر(دکتر):۲۹۸
حاجبی تبریزی،پری:۱۷۵
حاجبی تبریزی،ویدا:۱۷۴-۱۷۵
حافظ،اسد:۳۴-۳۶
حایری،شیخ عبدالکریم(آیت الله):۴۵
حائری صفا:۳۴
حبیب اللهی،دریادار:۳۳۲-۳۳۴-۳۸۶-۴۷۰-۴۷۱-۴۷۲-۴۸۶-۴۹۰-۵۰۱
حبیبی،حسن (دکتر):۲۹۱
حجتی،محمدجواد:۴۶
حسن البکر:۲۰۱-۲۶۱
حسیبی،کاظم(مهندس):۹-۴۴۹تا۴۵۱
حقشناس،جهانگیر(مهندس):۴۴۹تا۴۵۱
حکمت،بیژن:۱۷۵
حکمت،رضا،سردارفاخر:۳۰۱-۵۰۸
حکمت،علی اصغر:۵۰۸
حکیم،سیدمحسن(آیت الله):۲۶۱-۲۸۶
حکیمی،ابوالفضل(مهندس):۳۱۸-۳۱۹
حنافر(سرهنگ):۸۴
حیات:۸۴-۸۵
حیدری،محمد:۵۲

خ

خاتم،سیدعباس:۲۸۵
خاتمی(ازروحانیون):۲۹۱
خادم،جواد(مهندس):۴۵۲
خادمی،علیمحمد(سپهبد):۳۳۹-۴۱۸
خامنه ای،سیدعلی:۴۶-۲۹۳
خامنه ای،سیدمحمد:۲۹۳
خانبابا،تهرانی،مهدی:۲۷۵
خان کارلوس(پادشاه اسپانیا):۸ ۱۶-۱۶۹-۲۱۹
خالد:۲۴-۲۷-۳۰
خانعلی،ابوالحسن(دکتر):ش - ۲۱۸
خداپناهی،کریم:۲۹۱-۲۸۷
خدر:۲۵-۲۸
خرازی،کمال:۲۸۸
خروشچف:۴۱۲
خزعل،عبدالامیر:۱۸۷
خسروانی،پرویز(سپهبد):۳۸۲-۳۸۳
خسروداد(سرلشگر):۳۳۰-۴۷۰-۴۸۶
خطیبی،حسین(دکتر):۳۰۴-۳۰۷-۳۰۸-۳۱۰-۴۶۴
خلخالی،شیخ صادق:۴۶-۲۹۳
خلخالی،شیخ نصرالله:۲۸۵
خلعت بری،عباسعلی(دکتر):۱۱۱-۳۶۱
خلیل الله مقدم،احمد:۴۵۱-۴۵۲
خمینی،احمد:۶۱-۷۱-۲۵۹-۲۶۳-۲۹۰ تا۲۹۳-۴۲۷-۴۲۸
خمینی،سیدروح الله(آیت الله)الف - د- ح ج - ص- ازصفحه ۵تا۵۰۹دراکثرصفحات
خمینی،سیدمصطفی:۲۶۱-۲۶۵-۲۸۵
خواجه نوری(سپهبد):۴۹۳-۴۹۶-۴۹۹
خوانساری،آیت الله):۳۲۶
خوشکیش،یوسف:۳۸۲-۳۹۰
خوئی،(آیت الله):۴۶-۲۶۱-۲۸۶
خوئی،مرتضی:۱۰۵
خیامی:۲۳۰

د
دادفر،حبیب(دکتر):۳۶۳
دانشپور،عبدالحسین(دکتر):۴۵۲
دانشور،حسین:۱۸۸
دانشی،غلامحسین:۹۰
دانیال،آلزبرک:۱۷۵
دباغ،طاهره:۲۸۸-۲۹۱تا۲۹۳
درخشان،علی:۲۹۴
درویش،محمد:۲۹۴
دعائی،محمود:۲۶۱-۲۸۵-۲۸۶-۲۸۸
دلدم،اسکندر:۴۲۲
دوگل(ژنرال):۴۰۰
دولو،احسانه خانم:ص
دولو،امیرهوشنگ:ص- ۱۸۸
دها،سیدحسین:۲۵۶
دها،محسن:۳۸۳
دهقان:۳۱۸
دین براون:۱۷۸
دیوید،اوئن:۴۳۳

ذ
ذکاء،حسین(دکتر):۱۹۰
ذوالفقاری،ناصر:ش-
ذوالفقاری،هدایت:۱۸۷-۱۸۸

ر
رادمهر،محمدوبستگان:۷۷-۷۸
رامبد،هلاکو:۹۷-۱۱۱
راوندی،مرتضی:۱۹۰
رائد،جعفر:۱۶۰-۳۶۱
ربانی املشی:۴۶
ربانی شیرازی(آیت الله):۴۶
ربیعی،امیرحسین(سپهبد):۱۷۶-۳۳۲-
۳۳۴-۴۷۰-۴۷۱-۴۷۲-۴۷۴-۴۵۷-
۴۷۶-۴۸۱-۴۸۲-۴۸۴-۴۸۶-۴۸۷-
۴۹۰
رجائی،محمدعلی:۲۹۵
رحمانی،کاظم(دکتر):۲۳۴-۳۶۷
رحیمی،رسول:۲۴۶
رحیمی،عزیزالله(سرتیپ):۳۱۶-۳۱۹
رحیمی،مهدی(سپهبد):۱۵۳-۴۹۲-۴۹۵-
۴۹۶-۴۹۸-۴۹۹-۵۰۳
رخ صفت،علی اصغر:۲۹۴
رزازان،علی اصغر:۲۴۶
رزمی(سرتیپ):۶۰-۷۰-۷۱
رسولی،حسین:۳۷۴
رشیدیان،محمد:۸۵-۸۶
رشیدی مطلق،احمد(اسم مستعار):۱۰-۴۰
-۴۷-۴۹-۵۰-۵۲-۵۳-۹۸-۱۱۶
رضائی،محسن:۲۰۴-۲۰۵
رضوانی:۲۸۴-۲۸۵-۲۹۰
رضوانی،علی:۱۸۷
رضوانی،محسن:۱۷۵
رضوی،بازپرس:۷۷
رفعت،علی اصغر(سرلشگر):۷۰-۷۱
رفعتی،رستم:۹۲-۲۲۲
رفیق دوست،محمد:۲۹۱-۲۹۲
رمزی،کلارک:۴۰۹
رمضانی دهاقانی،اسفندیار:۸۶
روحانی،ضیاء:۷۲
روحانی،فؤاد(دکتر):۱۶۸
روحانی،منصور(مهندس):۸-۲۴۴-۲۴۶-
۳۷۵
روزولت،کرومیت:۳۵۹
ریاضی،عبدالله(مهندس):۹۰-۲۱۴-۲۱۵
-۳۰۱تا۳۱۰

ریپورتر،شاپور(سر):۱۳۳
ریچارد ،کاتم:۴۲۲
ریگان،رنالد:۴۲۱-۴۵۲
رئیسی،لطف الله(دکتر):۲۱۶

ز

زاهدی،اردشیر:۱۰-۱۶۵-۱۷۰تا۱۷۶-۲۶۷-۳۴۲-۴۸۳
زکی یمانی:۵-۱۹تا۳۹
زنجانی(آیت الله):۴۴۹
زندبیگلری(سروان):۵۹-۶۸-۶۹
زندنیا:۱۲۸
زهرائی،بابك:۹-۱۷۵
زیرك زاده،احمد(مهندس):۴۵۰-۴۵۱

ژ

ژریس دبره،نویسنده فرانسوی:۱۷۴-۱۷۸
ژیسگاردستن(رئیس جمهورفرانسه)۲۶۰تا ۲۸۳-۳۹۳تا۴۰۴

س

سادات،انور:۱۰۹-۲۷۱
سادچیکف:۱۸۳
ساربانها ،قاسم:۲۴۶
سازش،جعفر:۷۸-۸۰
ساعدی،غلامحسین(دکتر):۹
سالم:۲۴
ساموئل سگوار:۱۵۴
ساندورز:۳۹۷
سایرس ونس:ح-۱۴۸-۱۵۶-۳۴۶-۳۹۳-۴۰۴-۴۱۳-۴۴۲-۴۶۹-۴۸۴
سبوحی،حاج میرزاعبدالله:۱۷
سپهری پور،محمد:۷۷-۸۷
ستاری،محمد(دکتر):۳۶۷
سجادی،محمد(دکتر):۳۰۲-۳۶۵-۴۵۷-۴۵۹-۴۶۳
سحابی،یدالله(دکتر):۱۷۹-۲۹۸-۳۱۵-۳۱۸-۳۱۹
سررشته داری،فریدون(سرهنگ):۱۸۸
سرفراز،حسین:۱۲۹
سروری،محمد:۲۳۰-۳۳۷
سروش،عبدالکریم:۲۸۸
سعادتمند،ابوالحسن(سپهبد):۳۳۲
سعدون،شاکر۲۶۳-۲۷۸
سعید،جواد(دکتر):۸۹-۱۰۷-۲۴۶-۳۰۱ تا ۳۱۰-۳۶۳-۳۶۴-۳۶۶-۳۷۹-۴۲۷-۴۵۵-۴۵۷-۴۵۹-۴۶۴
سعیدانصاری،علینقی:۱۸۷
سکندری،پری:۴۲۰
سلامت بخش:۴۱۵
سلامتیان،احمد:۴۲۷-تا۴۲۹-۴۴۸
سلیمانی،حسینعلی:۹۰
سمیعی،احمد:۳۱۳-
سمیعی،محمدعلی:۲۴۶
سمیعی،مهدی:۴۳۵
سنجابی،کریم(دکتر):ش- ۹-۱۷۳-۱۸۹-۲۹۲-۳۱۴-۳۳۴-۳۳۸-۳۵۱-۳۷۳-۴۰۶-۴۲۳تا۴۵۱-۴۶۲
سولیوان:ح-۱۵۵-۱۵۶-۲۶۰-۳۲۸تا ۳۴۸-۳۹۳-۴۰۳-۴۰۴-۴۰۸-۴۶۵تا ۴۹۰
سهیل(کارمنداوپك):۲۰
سیف،خسرو:۱۷۹
سیف ناصری،غلامعلی:۱۸۷
سیفی،امیرعلی:۹۴

ش

شاکراس،ویلیام:۳۳۰-۳۹۳

شالچیان،حسن(مهندس):۱۸۱-۳۳۲-۳۸۶
شالزامیل،میریل:۲۷۶
شامان دلماس،ژاك:۴۰۰
شاملو،احمد:۹
شاهقلی،منوچهر(دکتر):۳۸۰
شاهکار،شهلا:۱۶۸
شایان،رضا:۹-۱۷۹-۱۸۹
شایگان،رضا(مهندس):۲۴۶
شایگان،سیدعلی(دکتر):۶-۹
شرکاء،جلیل:۳۸۲
شریف امامی،جعفر(مهندس):ز- س- ش -۷-۱۲-۱۵-۴۸-۶۲-۶۳-۱۰۴-تا۱۱۴ -۱۳۵-۱۴۹-۱۵۳-۱۵۵-۱۷۸-۱۸۰تا ۴۹۷-
شریف امامی،مهدی(دکتر):۳۲۵
شریفی(دکتر):۲۵۷
شریفی،رحیم:۴۵۱-۴۵۲
شریعتمداری،سیدکاظم(آیت الله):۵-۴۳- ۴۵-۴۶-۵۳-۷۴-۸۹-۱۰۱-۱۰۲- ۱۱۴-۱۳۵-۱۷۰-۱۷۸-۱۷۹-۱۹۱- ۲۱۸-۲۱۹-۲۲۲-۲۲۸-۲۳۰-۲۳۷- ۲۳۸-۲۴۹-۲۵۱-۲۵۹-۲۹۷تا۳۰۰
شریعتمداری،محسن:۱۸۱-۳۳۲
شریعتی،علی:(دکتر):۲۸۵
شفا،شجاع الدین:۳۵۴
شفقت،جعفر(ارتشبد):۹۹-۱۰۰-۱۰۲
شفیع امین،محمد(دکتر):۱۰۵
شفیعی،فرهنگ(دکتر):۴۲۶-۴۲۷
شمس،علی:۱۷۵
شمس آبادی(آیت الله):۲۸۷
شمس اردکانی:۲۹۲
شومر،داود:۳۹۵
شهابی،نورعلی:۲۳۵
شهبازی،شهباز:۳۶۸
شهرستانی،جواد(مهندس):۳۱۵
شهرستانی،محمد:۳۶۷
شهیدی،احمد:۴۹
شیرازی(ازمقامات بانکی):۳۸۰
شیخ بهائی،رضا:۳۷۴
شیخ الاسلام زاده،شجاع الدین(دکتر):۲۱۷ -۲۴۶
شیخ الاسلامی،مهدی:۳۶۳
شیروانی،داریوش(دکتر):۹۰-۹۲-۲۲۲- ۲۳۴-۳۶۷

ص

صادقی،علی:۱۷۵
صادقی،محمد(دکتر):۲۸۶
صادقین،محمود:۱۷۵
صالح،اللهیار:۲۳۰-۴۰۶-۴۳۶-۴۳۷- ۴۴۱-۴۴۹-۴۵۱
صالح،جهانشاه(دکتر):۴
صالحیار،غلامحسین:۱۲۰-۱۲۷
صالحی،مرتضی(دکتر):۳۳۲
صانعی،جعفر(سپهبد):۱۹۱-۴۹۱
صانعی،منوچهر:۱۸۷
صائب،سیدعلی:۲۳۴
صباغیان(مهندس):۸۷-۱۷۹
صداقت(طلبه):۶۷-۷۸-۸۷
صداقت نژاد،غلامعلی:۲۸۷-۲۹۳
صدام،حسین:۲۵۸-۲۵۹-۲۶۳-۲۷۹
صدر،موسی(آیت الله):۱۶۲
صدر،سیدمحمدباقر(آیت الله):۲۸۶
صدر،فضل الله(دکتر):۹۲-۳۰۹
صدری،جعفرقلی(سپهبد):۳۷۴
صدری،حاج علی:۱۷۹

تاریخ اسلام و ایران
۱۳۷۴

صدقیانی،رضا (مهندس): ۳۷٤
صدوقی (آیت الله): ٤۷-۲۹۱
صدوقی،محمدعلی: ۲۹۱
صدیق اسفندیاری،علی (دکتر): ۳٦۸
صدیق (دکتر): ۱۹۰
صدیقی،غلامحسین (دکتر): ۳۳٤-۳۵۱-٤۰٦-٤۲۰-٤۲۳-٤۳۳-تا٤٤۹-٤۵۳-٤٦۲-٤٦۳
صفاری،رحیم: ۱۹۰-۲۵۷
صفاری،محمدعلی (سرتیپ): ٤٤-٤۵۵تا ٤۵۷
صمدیانپور (سپهبد): ۷۰-۲۵۲
صمصام السلطنه: ٤۵۳
صمیمی (مهندس): ٤۵۲
صنیعی،اسدالله (سپهبد): ۳۸۱
صهبا،ابراهیم: ٤٤۵

ض

ضرغام،علی اکبر (سرلشگر): س
ضرغامی (ارتشبد): ۲٤۰

ط

طالقانی،سیدمحمود (آیت الله): ٤۷-۱۷٤-۱۸٦-۱۸۸-۳۱٤-۳۱٦-۳۱۸-۳۱۹-۳۵۰-۳۷۳-٤۰۹-٤۲٤-٤۳٦
طاهری،آیت الله): ۸۵
طاهری،امیر: ۱۲۷
طاهری،شیخ: ٦٤
طباطبائی،صادق: ۲۸۸-۲۹۱
طبیب،حسین (دکتر): ۹۰-۹۵-۹۷-۲۰٦-۲۳٤-۳٦۷
طوفانیان،حسن (ارتشبد): ٤٦۹تا٤۸۷-٤۹۰-۵۰۵
طه،عبدالکریم: ۲۱

ظ

ظفر بختیاری،ملکشاه: ۱۸۸
ظفری،پرویز: ۹۰-۹٤-۹۷-۲۰٦-۲۳٤-۳٦۷

ع

عابد (سرباز): ٤۱۵
عابدی جعفری،حسین: ۲۹۱
عادلی رانکوهی،جعفر (دکتر): ۳٦۷
عارف،عبدالرحمن: ۲٦۱
عارف قزوینی،شاعرملی: ج
عاشور،هاشم عبدالرضا (نام مستعار): ٦۱-٦۲-٦۳-۷۷-۷۸-۸۹
عاصمی،محمد (دکتر): ظ
عالیخانی،علینقی (دکتر): ۵۰۹
عامری،سیدمحمود: ۸٦
عامری،ناصر (دکتر): ض-ط- ظ
عاملی،ابوالحسن: ۳٦۸
عاملی،باقر (دکتر): ۸
عاملی تهرانی،محمدرضا (دکتر): ۱٦-٤٤-٦۲-٦۳-۷۵-۷٦-۱۰٤-۱۸۱-۲٤۷تا ۲٤۹-۳۳۲
عباسی (داماد آیة الله شریعتمداری): ۳۰۰
عبدالپور: ۸٦
عبدالسلام،بل عید: ۱۹-۲۱
عبدالسلام جلود: ۲۷
عبدالعزیز،الترکی: ۲۳
عبدالناصر: ص- ۵۰۹
عدل،یحیی (پروفسور): ۱۰۸
عراقی،حاج مهدی: ۲۹۱-۲۹٤

عزیزی(سپهبد):٤٠٦
عسگری(سرلشگر):٤١٤
عسگری(مهندس)صاحبخانه خمینی در پاریس:٢٩١
عسگراولادی،حبیب:٢٩٢
عطائی،دریادار:٣٧٥
عظیمی،عبدالرسول(دکتر):١٢٩
عظیمی(ارتشبد):١٨١-٣٣٢-٤١٨
عقیل زاده:٥٩-٦٨-٦٩-٨٧
عقیلی پور(سرهنگ):٢٧٥
علاء،حسین:٤-٥٠٧تا٥٠٩
علاء،فریدون(دکتر):١٨٧
علامه وحیدی:١٨٨
علم،امیراسدالله:ز- س- ص- ض- ٧-١١-١٤-١٨٠-٣٦٢
علی،حسن:٢٠
عنایت،محمود(دکتر):١٢٩-٤٥٢

غ

غرباوی نژاد:٥٦-٥٨
غرضی،محمد(مهندس):٢٨٧-٢٨٨-٢٩١-٢٩٣-٢٩٤
غضنفرپور،احمد:٢٩٠
غفاری،هادی:٢٠٢-٢٩٢

ف

فارسی،جلال الدین:٢٩٤
فاضل سرجوئی،وجیه الله:٤٦١
فاطمی،علیمحمد:١٧٤
فرانسواز:٣٩٥
فرانك ژیل:١٥٣
فرانکو(ژنرال):١٦٩-٢١٩
فرخی(سرهنگ):٢٠٣-٢٠٤
فرخی یزدی:ژ
فردوست،حسین(ارتشبد):١٣٦-٣٥٠-٣٧٥-٣٧٦-٣٩٥-٤٧٥-٥٠٩
فردوسی،شاعربزرگ ایران:٥١١
فردوسی پور:٢٩١-٢٦٣
فرزانه،سیروس:١٨٧
فرمان،محمدصادق:٢٣٤-٣٦٨
فروغی،محسن(مهندس):١٨١
فرهنگ بیگوند،پرویز:٢٢٣
فضائلی،محمد(دکتر):ط- ض- ١٠٨
فلاح،رضا(دکتر):٩
فلاح رستگار:٤٤
فروهر،داریوش:٩-١٧٩-٢٩٢-٤٢٤-٤٤٢-٤٤٤-٤٤٩-٤٥٠
فولادی،حسین:٣٧٤
فهیم کرمانی،شیخ مرتضی:٤٦
فیدل کاسترو:١٧٤
فیروزآبادی،حاج سیدرضا(آیت الله):٣٥٩
فیروزمند(سپهبد):٤٩٤-٤٩٥

ق

قاسمی،ابوالفضل:١٧٩-٢٥٧-٤٤٢-٤٥٠-٤٥١-٤٥٢
قاضی،(آیت الله):٤٦-١٠١-١٠٢
قاضی،ابوالفضل:(دکتر):١٨١-٣١٤
قاضی،حسن:١٧٥
قاضی،نعمت الله:٢٢١
قائمی،عنایت الله:-٢٢١-٣٦٧
قدمی،نورالله:٣٦٨
قذافی(سرهنگ):٣٤تا٣٦-٢٥٦-٤١٢-٤٨٩
قرنی،ولی(سرلشگر):ش-٢٦٦-
قره باغی،عباس(ارتشبد):١٨١-٢٥٠-

۳۳۲-۳۵۰-۳۵۲-۳۸۲-۴۱۶-۴۷۲تا
۵۰۵
قطب زاده،صادق: ۱۶۱-۱۷۵-۱۷۶-۱۷۸-
۲۵۹-۲۶۰-۲۶۸-۲۶۹-۲۸۷-۲۸۸-
۲۹۱-۲۹۲-۲۹۶-۳۹۷-۳۹۸
قطبی،رضا (مهندس): ۳۵۳-۳۵۴-۴۵۳-
۴۵۴
قطبی،لوئیز: ۴۵۳
قطبی،محمدعلی (مهندس): ۱۸۷-۴۴۲
قشقائی،خسرو: ۹
قمی (آیت الله): ۱۹۴
قمی،اسماعیل: ۲۰۱
قندهاریان،ابوالقاسم (مهندس): ۱۷۹
قندی (مهندس): ۳۱۸
قهرمان،همایون: ۱۸

ك

کاتوزیان (سپهبد): ۳۳۲-۴۱۷
کارتر،جیمی: ح- ث- ۶-۷-۱۰-۱۱-۱۴-
۱۱۴-۱۱۶-۱۳۸-تا۱۴۸-۱۵۴-۱۷۲-
۱۷۵-۱۷۶-۱۷۸-۲۵۰-۲۶۶-۲۸۲-
۳۳۰-۳۴۲-۳۴۵-۳۴۸-۳۹۳تا۴۱۳-
۴۵۳-۴۶۸-۴۶۹-۴۷۳-۴۷۴-۴۷۸-
۴۸۲-۴۸۳-۴۸۸-۴۹۰
کارتر،روزالین: ۱۴۳-۱۴۷-۱۷۶-۳۹۳
کارلوس (تروریست): ۵-۱۹-۲۴تا۳۹
کارلوس،خانواده: ۳۰
کاسمی،نصرت الله (دکتر): س- ۸
کاشفی،احمد: ۱۸۷
کاظمی،عبدالمطلب: ۲۱-
کاظمی،عزالدین: ۴۴۹
کالاهان: ۳۹۳-۳۹۴-۴۰۲-۴۰۳
کائیدی چهارمحالی،حسن: ۱۷۴
کتیرائی،مصطفی (مهندس): ۳۱۷
کرایسکی: ۲۰
کرمانشاهی،حسین: ۵۷تا۵۹-۶۷-تا۶۹-۸۶
-۸۷
کرومیت،روزولت: ۴۷۳
کریستفر: ۳۴۵
کریمی،سیدجعفر: ۲۸۵
کریمی،فؤاد: ۶۱
کسینجر،هنری: ۳۲-۱۴۷-۱۴۶-۴۱۳
کشکولی،عطاآقائی: ۱۷۵
کفاش زاده،مصطفی: ۲۹۲
کفائی: ۲۶۹
کلانتری،خسرو: ۱۷۴
کلاهدوز (سرگرد): ۴۱۵-۴۱۹
کلین،تروریست: ۳۳
کنت،آرتور: ۱۶۰
کندی،ادوارد: ۱۸۲
کندی،جان: ش-۶-۷-۱۰-۱۴۱-۱۵۶
کنی،علینقی (دکتر): ۱۸۱-۲۱۶-۳۰۰-
۲۶۲
کوتام،ریچارد: ۱۶۵
کورس (مهندس): ۳۲۶
کیارش،سیدمحمد: ۵۹-۶۰-۶۴-۶۷-۸۳-
۸۶
کیاوش: ۳۱۸

گ

گاری سیک: ح-۱۲-۱۵۶
گاندی،مهاتما: ۳۴۶
گرامی،ازروحانیون: ۴۶
گربن برنیتن (پرفسور): ث
گرجی (دکتر) پزشگ خمینی: ۲۹۲
گس،گلشائیان (قرارداد): ۱۲۶

گست(ژنرال):۴۶۹
گلپایگانی(آیت الله):۴۳-۴۵-۲۵۹
گنجی،منوچهر(دکتر):۱۸۱-۲۴۲-۲۵۳-
۲۵۵-
گواهی(مهندس):۳۱۸

ل

لاجوردی،اسدالله:۲۹۳
لاشائی،فرشته:۱۸۷
لاهوتی:۸۷
لباسچی،قاسم:۱۷۹-۴۵۲
لرقبا،عبدالله:۸۵-۸۶
لطف اللهی،سیامك:۱۷۵
لقائی،ستار:ض
لواسانی،سیدصادق:۲۸۶
لویزانی،اوری:۱۵۴تا۱۵۶
لوئی شانزدهم:۲۸۲

م

ماسالی،حسن:۱۷۴
ماسالی،حسین:۲۸۵
ماگدالناگوپ:۳۴-۳۵
مانیان،حاج محمود:۴۲۷-۴۲۸- ۴۵۲
مائوتسه تونگ:۵۰۲
مبروك،عزالدین:۳۱
مهشر،ایرج:۱۸۷
مهشری،اسدالله(دکتر):۱۸۹
مجتهدی،سیدفرج الله:۸۶
مجیدی،عبدالمجید(دکتر):۸-۱۰۴
محتشمی:۲۹۱
محرمعلی خان:ض
محققی،(سپهبد):۴۹۴-۴۹۷-۴۹۸
محمدی،شیخ:۶۴
محمودزاده:۲۸۸
محوی،سهراب:۱۸۸
مدرس،ضیاء(دکتر):ظ
مدرسی،شیخ هادی:۶۱-۲۹۱
مدنی،احمد(دکتر،دریادار):۴۵۰
مدنی،سیدجلال:۴۵
مرعشی نجفی(آیت الله):۴۳-۴۵
مرشد،حسن(دکتر):۱۸۱
مروارید،شیخ علی:۲۹۲
مژدهی،نصرالله(دکتر):۱۰۴-۱۸۱
مسعودی،فرهاد:۴۹
مسعودی،محمدعلی:۱۴۴-۲۵۶-۳۰۳-
۳۰۷-۳۲۲-۳۸۰-۳۸۲-۴۶۱
مسعودی،منوچهر:۲۵۷
مشیر،مرتضی(دکتر):۹۲-۲۳۴-۲۴۴-
۳۶۷-۴۳۷
مشیری(عضوجبهه ملی):۹
مشیری،محمد:۳۲۴-۳۲۵
مشیری،ناصر:۱۸۷
مصاحب،شمس الملوك(دکتر):۳۷۹-۳۸۲
-۳۸۳
مصباح زاده،مصطفی(دکتر):۱۳۰
مصدق،محمد(دکتر):۹-۱۰-۱۳۰-۱۵۱-
۱۶۲-۱۶۸-۱۷۴-۱۸۹-۴۲۵تا۴۴۳-
۴۵۱-۵۱۰
مطهری(آیت الله):۸۱-۲۶۵
مظهری،علی اصغر:۹۰-۹۲-۹۴-۹۷-
۲۱۳-۲۱۵-۲۱۶-۳۶۷
معادیخواه:۴۶
معتمدی کریم:(مهندس):۱۸۱-۱۸۲-
۳۳۲
معمارزاده(دکتر):۳۳۲
معین زاده،جواد(سرتیپ):۳۳۰

معین فر،(مهندس):۳۱۸
معینی،قاسم(مهندس):۳۷۹-۳۸۶
معینیان،نصرت الله:۱۳۶-۲۳۰
مفتی اعظم:۳۷
مفیدی،شمس الدین(دکتر):۳۳۲-۴۱۸ - ۴۹۷
مقدم،ایرج(سپهبد)۳۳۲
مقدم مراغه ای،رحمت(مهندس):۲۵۷
مقدم ناصر(سپهبد):۱۱۳-۱۱۴-۱۴۶-۱۵۲-۱۷۶-۲۵۱-۲۵۴-۲۵۶-۲۹۰-۳۵۰-۳۵۱-۳۶۱-۳۸۹-۳۹۰-۴۲۳-۴۲۴-۴۴۲-۴۷۵-۴۷۷-۴۸۴-۴۸۸-۴۹۲-۴۹۳-۴۹۹-۵۰۲-۵۰۴-۵۰۵
مکارم شیرازی(آیت الله):۴۶
مکری،محمد(دکتر):۲۹۲
ملك ابهری(مهندس):۱۸۱-۱۸۲
ملك حسین:۳۲-۱۵۸تا۱۶۰-۲۷۵-۳۶۲-۵۱۰
ملك خالد:۳۲
ملك فهد:۳۷
ملك فیصل:۳۷-۳۶۲
ممتاز،امیرفرهنگ:۱۸۸
ممکن(دکتر):۳۱۸
مناخیم بگین:۱۵۷
منتصری،اردشیر(مهندس):۱۹۰
منتظری،شیخ حسینعلی:۴۷-۱۸۶-۱۸۸-۱۹۴-۲۹۲-۳۱۴
منتظری،شیخ محمد:۷۱-۷۸-۱۶۲-۲۰۲-۲۸۶تا۲۸۸-۲۹۱
منصور،حسنعلی:۴-۱۲-۲۶۱
منصوریان،جعفر:۹۶-۳۷۸-۳۷۹
منوچهر:۲۹۳
منوچهری،علی:۲۹۴
منیرطاهری(سروان):۷۲
موسوی،محمدحسین(دکتر):۱۰۱-۱۰۴-۱۰۵
موسوی تبریزی،سیدحسین:۷۵-۸۵-۸۶
موسوی خوئینیها:۲۹۱
موسوی ماکوئی،اسدالله:۲۱۳
موسوی نسل:۱۸۷
موسویان،حمید(دکتر):۲۴۶
موسی قمی،شیخ محمد:۷۸
موشه دایان:۱۵۷
موفیا:۲۱
مولوتف:۱۲۱
مولوی،محمدعلی(دکتر):۳۸۷-۳۸۸
مهاجرانی،عباس(دکتر):۱۷-۱۸
مهام،فرشید:۶۶
مهدمینا(مهندس):۱۸۱
مهدوی،فریدون(دکتر):۱۰۴-۲۴۶
مهدوی،یحیی:۴۳۵
مهدیان،حاج حسین:۲۹۲-۴۲۷-۴۲۸
مهران،حسنعلی:۱۸۱
مهربان،رسول:۴۴۰-۴۵۰
مهری:۲۹۰-۲۹۱
میرفندرسکی،احمد:۲۷۱
میرفندرسکی،سیدمحمود:۲۹۲
میلیانی،اسوالدویارتو:۱۷۴
میناچی،ناصر(دکتر):۲۹۸تا۳۰۰-۴۱۰

ن

نادا،تروریست:۲۴
نادری،علی:۸۴-۸۶
ناصری،حاجی:۲۹۲
ناطق نوری،علی اکبر:۲۹۲
ناظمی،احمد:۳۳۲-۳۶۶

ناظمی،اصغر:۲۸۸-۲۹٤
نامجو،محمود:٤۱٦
نایف،حوائمه:۱٥٦
نبوی،سیف الدین(دکتر):۲۹٤
نجات اللهی(دکتر):۳۲۰-٤۱۸
نجارزاده:۲۹۲
نجف آبادی،هادی:۲۸۷
نجفی،حسین(دکتر)۱۸۱-۳۲۱-۳۳۲-۳۷٥-۳۸٦-۳۸۷
نجم،ابوالقاسم(نجم الملك):٤۳٥-٤۳٦
نجیمی نائینی(سپهبد):٤۹۲-٥۰۲-٥۰۳-٥۰٥
نراقی،احسان(دکتر):٤۳٥-٤٤۳-٤٤٤
نراقی،خسرو:۱۷٥
نزیه،حسن:۲٦۸-۲۹۲
نژادحسینیان،هادی:۲۸۷-۲۹۳
نصر،حسین(دکتر):۳٥۳-۳٥٤-٤۳۸
نصرتیان،علی:۱۸۸
نصیری،شیخ یحیی(علامه نوری)۱۹۸-۱۹۹-۲۰۱-۲۰۳
نصیری(خانواده علامه نوری):۲۰۰
نصیری،نعمت الله(ارتشبد):۷-۷۰-۱۱۱-۱۳۳-۱۳۹-۲۲۹-۲۳۰-۲٤٤-۲٥۱-۳۳۹-۳۷٤-۳۷٥-۳۷٦
نظمی،علی:۲۲٤
نقابت(دکتر):۲٤٦
نقیب زاده(دکتر):۲٤٦
نواب صفا،اسماعیل:۲۳٤-۳٦۷
نوری،جمشید:٥۷تا٥۹-٦٦-٦۹
نوری،حسین:٤٦-٦۷
نویسی،روح الله(سرتیپ):ص
نهاوندی،هوشنگ(دکتر):۱۰۳-۱۰٤-۱۱۲ تا۱۱٤-۱۱۸-۱۷۰-۱۸۱-۲٥۳تا۲٥٥
نهائی(مهندس):٥۷
نیامیر،بانو:۱۸۸
نیرومند،بهمن:۹
نیری،سیدرضا:۲۹٤
نیکپور،علی:۳۷۸
نیك پی،غلامرضا(دکتر):۸-۱۱۱
نیك نژاد(کارمندمجلس):۳٦۳
نیکخواه،پرویز(مهندس):۸-٥۲
نیکسون،ریچارد:٦-۷-۱۰
نیلی،آرام(دکتر):۲٤٦
نیوسام،دیوید:٤۸۳

و
واحدی،قدرت الله(دکتر):۲۲٦
وارسته،محمدعلی:٤۳٥-٤۳۹
واسیلف:۱۸۳
وارون،زیمرمن:٤۰۹
والترز،باربارا:۱٤۷
والترشل:۱۱۷
والترلیپمن:٤۱۲
والترماندیل:٦
وحیدی،ایرج(مهندس):۸-۳۷٤
ودیعی،کاظم(دکتر):۱۸۱-۲٥۳-۲٥٥-۳۸٦
ورهرام،کریم(سپهبد):۲۳۹-٤۰٦
وزیری،فیض الله(سرهنگ):۱۸۸
وزیری،هوشنگ:۱۲۸
ولت:۲۸۸
ولز(وزیرخارجه آمریکا):۱۲۱
ولیان،عبدالعظیم(دکتر):۳۷٤
ویشکائی،محمدرضی:۱۸۱
ویلسن:٤۲۱

هـ

هاشمی(دادستان تهران): ۳۸۱
هاشمی رفسنجانی،علی اکبر: ۷۰-۱۶۲-۲۹۴-۲۹۵-۳۱۷-
هاشمی رفسنجانی،محمد: ۲۹۲
هاشمی،منوچهر(سرتیپ): ۵۰۹
هاشمی،سیدمهدی: ۲۸۷
هایزر،ژنرال: ۱۴۴-۱۴۵-۲۸۲-۳۹۳-۶۵
۴تا۴۸۹
هدایتی،هادی(دکتر): ۸
هلموت اشمیت: ۳۹۳-۳۹۴-۴۰۲
همایون،داریوش: ۴۴-۴۹-۵۰-۵۲-۵۳-
۹۳-۱۰۴-۳۴۸-۳۷۴
همشری،محمود(نماینده فلسطینیها): ۱۶۱
هندی نیشابوری،میرحامدحسین(جدّخمینی)
: ۲۹۰
هویدا،ادیب: ۱۸۸
هویدا،امیرعباس: ۱تا۱۶-۳۲-۴۹-۵۰-
۵۳-۸۸-۹۷-۹۸-۱۰۴-۱۱۰-۱۱۴-
۱۳۳-۱۵۲-۱۶۹تا۱۷۱-۱۷۷-۱۸۶-
۲۲۰-۲۲۲-۲۴۰-۲۵۰-۲۷۴-۳۳۵-
۳۳۹-۳۴۰-۳۵۰-۳۷۴تا۳۷۶-۳۹۵-
۴۱۲-۵۰۹
هویدا،فریدون: ۱۶۵-۴۰۴
هیکل،حسنین: ۱۴۸-۱۵۱-۱۵۲-۲۹۲
هیگ(ژنرال): ۴۶۸

ی

یاسرعرفات: ۱۵۶-۱۶۱-۲۵۹-۲۹۴
یاسینی،منصور: ۲۴۵
یزدان پناه،کامبیز: ۳۵۳
یزدان پناه،عزت الله(دکتر): ۱۸۱-۳۷۹
یزدان پناه،مرتضی خان(سپهبد): ۵۰۷-۵۱۰
یزدانی،هژبر: ۲۳۰-۲۴۶
یزدی،ابراهیم(دکتر): ۶-۹-۱۶۱-۱۷۵تا
۱۷۷-۲۵۹-۲۶۰-۲۶۳-۲۷۷-۲۸۶-
۲۸۷-۲۹۱-۲۹۲-۲۹۶-۳۱۸-۳۹۵-
۳۹۸-۴۰۹-۴۲۷-۴۸۵
یزدی(روحانی): ۴۶
یزدی،کاظم(دکتر): ۳۱۸
یزدی،منوچهر: ۹۰-۹۴-۹۷-۲۰۶-۲۲۲-
۲۳۴-۳۶۸
یکرنگیان(سرتیپ): ۵۰۷
یگانه،محمد(دکتر): ۱۸۱
یوسف(تروریست): ۲۳-۲۴

یادآوری:

عکس و اسامی هیئت رئیسه مجلسین سنا وشورای ملی درصفحات ۴۶۵و۴۶۶(مکرر) به چاپ رسیده است.

فهرست اسامی جلد چهاردهم

آ

آتابای،ابوالفتح:۷۳
آتابای،کامبیز:۴۲۴-۵۵۴
آدمیت،تهمورس:۳۳
آذرپرزین(سپهبد):۳۰۹-۳۱۰
آذری،قمی:۳۱۲
آرتورکریستین:ش
آرمائو،رابرت(مشاورشاه درپاناما):۴۰۶-۴۴۸-۴۷۷-۴۸۰-۴۸۵-۴۸۷-۴۹۴-۵۰۳-۵۵۵
آرنی،دانلر:۴۸۸
آریانا،بهرام(ارتشبد-دکتر):۵۲۷
آریانا،منوچهر(دکتر):۱۴-۳۱-۱۴۸
آزمون،منوچهر(دکتر):۱۲۹-۱۴۴-۱۴۵-۲۹۸-۳۰۲
آشوری،داریوش:۱۳۰
آموزگار،جمشید(دکتر):۶۲-۲۱۱-۲۵۴-۲۶۲-۲۶۳-۲۸۷-۳۷۶
آموزگار،سیروس(دکتر):۱۴-۳۱-۴۸-
آنتبرك،والتر:۴۷۵
آنتونی،شریزلی:۴۴۳
آنریکو،ماتئی:۳۹۹
آیزنهاور(ژنرال):۱۷-۴۴۷

الف

ابوشریف:۲۰۰
اتابکی(سرهنگ):۴۱۶
اجاق،محسن:۳۵
اخلاقپور،غلامرضا:۵۹
ادریس،ملك:۴۴۸-۵۴۷
ادواردسابلیه:۳۹۴-۴۰۱-۴۰۲
ادوارد،ویلسون:۴۲۴
اردلان(دریاسالار):۲۶۹
اردلان،علی:۱۲-۱۱۸-۱۲۰-۱۲۱-۲۲۹-۲۹۹
اردلان،علیقلی(دکتر):۱۰۰
ارم،محمود(سرلشگر):ن
ازهاری،غلامرضا(ارتشبد):ط- ظ- ع- غ - ف - ق -۲۷-۳۲-۷۱-۱۰۷-۱۲۵-۱۴۲ تا۱۴۴-۱۸۰-۲۵۵-۲۶۲-۲۶۳-۳۱۰-۳۱۸-۳۸۹
اسحقی کاهکش،محمد:۵۴
اسحقی نژاد،محمدحسین:۵۳
اسفندیاری،محمدجواد(سرداراقبال):۲۰
اسکندریان(سروان):۴۱۲-۴۱۷
اسلامی،صادق:۱۹۴
اسمیت،پیتر:۴۳۶
اشراقی،دامادخمینی:۱۰۹-۱۶۴-۱۹۵-۱۹۶-۲۲۲-۳۲۵
اعتمادی،محمدحسین(دکتر):۳۵
اعلم،مظفر:۳۷۴-۳۷۵
افتخاری،محمدصادق:۵۳
افشار،نادر(سرلشگر):۹۵-۳۲۳
افشارقاسملو،اصلان(دکتر):۸۳-۹۱-۹۲-۳۷۸-۴۱۴-۴۸۹تا۴۹۱-۵۴۰
افشارقاسملو،امیرخسرو:غ
اقبال،خسرو:۱۱۲
اقبال،منوچهر(دکتر):ض
اکمل،خسرو:۱۴۶
الکساندر،دومارانش:۴۰۴
الموتی،مصطفی(دکتر):خ - ر- س - ش- ص- ض - ۳۵- ۲۷۵
الیاسی،محمود:۹۲-۵۵۴
الیزابت،ملکه انگلستان:۴۲۲
امامی،سیداحمد:۳۱

امجدی،بابا (امیرارتش): ۳۱٤
امجدی،مصطفی (سپهبد): ۳۱٤
امیرافشار (سرتیپ): ۲۹۸
امیراحمدی،احمدآقا (سپهبد): ۳۷۱
امیرارجمند،لیلی: ٥٥٤
امیرامجدی (سرتیپ): ۳۱٤-۳۱٥
امیرانتظام،عباس (مهندس): ۳۳-۱٦۲-
۱٦٥-۱٦٦-۱٦۹-۱۷۰-۱۸٦-۲۲۷-
۲۲۹-۲۳۰-۲٤٤-۲۸٥
امیرعلائی،شمس الدین (دکتر): ۲٥-۷۰-
۱٤٤
امیرفضلی،نصرالله (سرلشگر): ۲٥۰
امیری (سپهبد): ۲٦۹
امیلیا: ٥٥٤
امین،عیدی: ٥٤٤-٥٤٦
امین،رضا (مهندس): غ
امینی (سرلشگر): ۲٤۱
امینی،علی (دکتر): ۱۱-۱۰۰-۱۰۱-۱۰۷
-۱۱۰-۱۱۸-۱۳٥-۱٦٤-۲۸٤-۳۳۱-
۳۳٤-۳۳٥-۳٦۳-۳۷۲
امینی افشار (سرلشگر): ۲٤٦-۲۸٦-۲۸۷
-۳۰۲
انتظام،عبدالله: ۱۰-۱۱-۲۷-۱۰۰-۱۰۲-
۱۰۷-۱۱٥-۱٦٤-۲۸٤
انتظام،نصرالله: ۳۷۳
انصاری،احمد: م
انصاری،احمدعلی: ٤۳۸-٥٥٤-٥٥٦
انوار (روحانی): ۳۱٤-۳۱٥
انوری،منصور: ۳٦٤
انیس نقاش (تروریست): ۲-۳٤٥-۳٤۸تا
۳٥۰-۳٦۱
اویسی،احمد (ژنرال): ٥۲٥-٥٥٤
اویسی،غلامعلی (ارتشبد): ۲۷-۲٥٤-٥٥
۲-۲٦۳-۲۷٥-۲۷۸-۲۸۳-۳٥۷

اوئن،دیوید: ٤۲۳-۳۰۰
ایادی،عبدالکریم (سپهبد- دکتر): ۷٥-۷٦-
٤۲۸
ایزدی، (دکتر): ۱۱۰

ب

بابوئی،محمدجعفر (همافر): ٤۱۷
بازرگان، ابوالفضل (مهندس) ۲۲۸
بازرگان،مهدی (مهندس) دراکثرصفحات
باهری،محمد (دکتر): ۹۳
باهنر، (دکتر): ۱۲٤-۱٦۷-۱۹٤-۲۲٤
بختیار،تیمور (سپهبد): ۱۷-٥۱
بختیار،حاج شهاب: ۱۸
بختیار،شاپور (دکتر): دراکثرصفحات
بختیار،عباسقلی (دکتر): ۱٤-۳۲-۳۹-٤۸
-۱۱۳
بختیار،گودرز: (پسردکتربختیار): ۳
بختیار،گیو (پسردکتربختیار): ۳٥۸
بختیاری،امیرمجاهد: ۱۸
بختیاری،حاج شهاب: ۱۸-۱۹
بختیاری،سردارفاتح (پدردکتربختیار): ۱-۱۸
تا ۲۰
بختیاری،سلطانعلی: ۱۸
بختیاری،صمصام السلطنه: ۱-۱۸-۲٦-۹۸
بختیاری،علی قلی خان (سرداراسعد): ۲٦
بختیاری،گودرز: ۲۰
بختیاری،مرتضی قلی خان: ۱۸
بخشی آذر (سپهبد): ۱۸٤-۲٤٦
بدره ای (سپهبد): ظ-۳۳-۹٤-۹٥-۱٤۹-

۱۷۹تا۱۸۳-۲۳۹تا۲۸۷-۳۰۶تا۳۰۹-
۳٤۱
برژنف:۹٦-۵۱٦
برشت،هانری:٤۳۲-٤۳۵-٤٦۹-٤۸۰-
٤۸۲
برژینسکی:۳۵۰-٤۳۲-٤۷۵تا٤۷۷-٤۷۹
تا٤۸۱-٤۸٦
برنجیان،(سپهبد):۳۰۲-۳۲۳
برنگی،ایرج(همافر):٤۱٦-٤۱۸
بروجردی،محمد:۲۰۰
بروگیر(قاضی فرانسوی):۳۵۷
برومند،حیدرقلی(دکتر):۵٦
برومند،عبدالرحمن(دکتر):۳۳۷-۳۵۳-
۳۵۷
بشیری،سیاوش:۱۹-٥۰٤
بقائی کرمانی،مظفر(دکتر):۱٦-۲۵-۵۹-
٤۳۹-٤٤۰
بقائی،یزدی،محمد(دکتر):۳۵
بنی احمد،احمد:۳٦
بنی اسدی:(مهندس):۲۲۸
بنی صدر،آیت الله:۱۰۷
بنی صدر،ابوالحسن:۱۰۷-۱۱۵-۱۲٤-
۱٤۷-۱۵۹-۱٦۸-۱۹٦-تا۱۹۸-۲۲٤-
۲۲٦-۲۲۷-۲۹۳-۳۲٤-۳۳۹-۳٤٤-
۳٤٦-۳٦۳-٤۱۵-تا٤۱۹-٤۵۳-٤۵۸-
٤۵۹-٤٦۹-٤۷۳-٤۸۳
بنی صدر،فتح الله:٤٦۲
بوتو،ذوالفقارعلی:۳۲٤
بودلر،ویلیام:٤۸۵
بوذرجمهری،کریم آقا(سرلشگر):۳۷٤
بورژه،کریستیان:٤٦۹تا٤۷۱-٤۸۲تا٤۸٤
-٤۸۷تا٤۸۹
بوشی،احمد(همافر):٤۱٦-٤۱۸
بوضیاف،محمد:۹۹
بوکاسو:٥٤٤-٥٤٦
بویراحمدی،جمشید:۳۵۳
بویراحمدی،فریدون۳۵۳تا۳٦۱
بویراحمدی،مرادخان:۲۰
بهار،حبیب:۳۵
بهبهانیان،جعفر:۹٤-٤٤۲-٤۵۸-٥٤٦
بهرامی،شاپور(دکتر):۱٤٦
بهرون،منوچهر(دکتر):غ
بهزادی،سیاوش(سپهبد):۲٦۹
بهشتی،محمدحسین(آیت الله-دکتر):۳۳-
۱۱۰-۱۲٤-۱۲٦-۱۲۷-۱۵۸-۱٦۷-
۱٦۸-۱۷۰-۱۷۱-۱۸۱-۱۸۵-۱۹٤-
۲۲۲-۲۲٤-۲۲٦-۲٤۸-۲۵۰-۲٦۲-
٤۷٤
بهنود،مسعود:٤۲۷
بیدآبادی(سرلشگر):۲٤۸-۳۲۳-۳٤۱
بیگلری(سرلشگر):۲٤۰-۲۸٦-۲۸۷-
۳۰٦-۳۰۷
بیهقی،ابوالفضل:ش

پ

پارسا:ظ
پارسونز:س -۱۸۷
پاکدامن،ناصر(دکتر):۱۳۰
پاکروان،حسن(سرلشگر):۱۰٦-۱۱٤-۳۲۳
پاکزاد،احمد:۱۱۷
پالیزبان،عزیزالله(سپهبد):۲٦۹
پایدار،مصطفی(دکتر):غ
پرتواعظم،امیرحسین(دکتر):۱۲۰
پرورش:۳۱۹
پزشکپور،محسن:٤٦-۵۰-۲۱۸
پزشکزاد،ایرج:۳٦۳

پژمان،جلال(سپهبد):۲٤٦
پژمان،عیسی(سرهنگ):۵۲۷
پسندیده،سیدمرتضی(آیت الله):۲۰۰
پل یالتا:۲۵۲
پورجعفر،بزرگ:۱۳۰
پورشجاع،امیر:۹۲-۳۵۱-۵۵٤
پوروالی،اسماعیل:۱٤٦
پونیاتوفسکی،میشل:۲۲٦
پهلوی،اشرف(شاهدخت):۱٤٦-۳۳۹-۳۷۱
-٤۰٦-٤۰۷-٤۲۲-٤۲۸-٤۵٤-٤۸۰-
۵۰۲-۵۰۳-۵۳۰-۵۵۳
پهلوی،تاج الملوك(ملکه مادر):٤٤۱
پهلوی،ثریا(ملکه):۲٦-۳۳۲-۳۷٤-۵۰۳
-۵۵۳
پهلوی،حمیدرضا(شاهپور):۳۷۳
پهلوی،رضاشاه:۱-۱۸تا۲۰-۲۳-۲٦-۸۷
-۱۱۳-۲۱٤-۲۹٤-۳۷۱تا۳۷٤-٤۳۸-
٤٦۰-۵۳۷
پهلوی،رضاشاه دوم:۲۱-۲۲-۱۰۷-۳٤۰-
۳٦۹-۳۸٤-۳۹۰-٤۳۹-٤۵٦-٤٦۱-
۵۰۹-۵۱٦-۵۲۲-۵۲۵-۵۳۰تا۵۵۸
پهلوی،شهناز(شاهدخت):٤٦۱-۵۵۵-۵۵٦
پهلوی،عبدالرضا(شاهپور):۳۷۱-۳۷۳
پهلوی،علی:٤۲۸
پهلوی،علیرضا(شاهپور):۳۷۳-٤۲۸
پهلوی،علیرضا:۵٤۷
پهلوی،غلامرضا(شاهپور):۹٤
پهلوی،فرح(شهبانو):۲۱-۲۲-۷۸تا۸۳-
۹٤۹۲-۱۸۳-۳۷۹-۳۸۵-۳۹۲-۳۹۵-
۳۹۸-٤۰۵تا۵۵٦
پهلوی،فرحناز:۵۰۳
پهلوی،لیلا:٤۲۲
پهلوی،محمدرضاشاه:دراکثرصفحات
پهلوی،مهناز:۵۵۵
پهلوی،یاسمین:۵٤۷
پیراسته،رستم(دکتر):۳۲
پیرایندە(مهندس):۲۲٦
پیروز،منوچهر(مهندس):۱٤٤-۱٤۵
پیرنیا،حسین(مؤتمن الملك):۱۰۲
پیرنیا،لوسا(دکتر):۹۲-٤۲۹-۵۳۱-۵۵۳
-۵۵٤
پیل:۱۹-۲۰
پیمان(دکتر):۲۲٤
پینوشه:۵٤٤

ت

تاجبخش،رضا(دکتر):۱٤٦-٤۲۷
تاجور(سرهنگ):۲۳۳
تاچر،مارگارت:٤۲۳
تاراجی،منصور:۱۹۵
تافته ای،ا- ع:۹۳
تجدد،مصطفی:۵۸
ترکان،اسکندربیگ:ش
ترکی،محمد:۹۳
ترنر:۷۳
ترومن،هاری:٤۰۱-٤٤۷
تسلیمی،منوچهر(دکتر):۱٤٤-۱٤۵
تنکابنی،فریدون:٤۵۸
توانا(سرهنگ):۲۳٦
توریخوس(ژنرال):٤٤٦تا٤۹۵
توسلی(مهندس):۲۲۷
توکلی،ابوالفضل:۱۹٤
توکلی(سرهنگ):۳۰۱
توماج:۳۲٤
تهرانچی:۲۲۸
تهرانی،سیدجلال:۱۰۰تا۱۱۰-۱۲۱-۱۸۳-

۱۸٤
تیتو،مارشال:۳۳۷-۳۸٤-۵۱۶-۵۳۶
تیدری دژاردن:۷٤
تیموری(سرهنگ):۳۲۳

ث
ثابتی،پرویز:٤۲۸

ج
جانسون:٤۰۱
جرجانی:۳۲٤
جرج پنجم:٤۲۳
جعفری(سپهبد):۵۸-۱۳۵-۱۳۷
جعفریان(سپهبد):۳۰۷
جعفریان،محمود:۵٦
جفرودی،کاظم(مهندس):۲٤۳-۲٤٤-۲٦۷
-۲٦۸-۲۷٦-۲۸٤-۲۸۹
جلالی نائینی،محمدرضا:۵-٦۱-٦٤
جلالی:۲۲٤
جلیلوند،علی اکبر:٦٤
جمال زاده،محمدعلی:ل
جم،فریدون(ارتشبد):ف- ق- ٦-۷٦-۲۷۵
جم،محمود:۷۲
جناب(سرتیپ):۲۹۸
جوادی،فریدون:۵۵٤
جهانبانی،حسین(سپهبد):۲٤٦
جهانبانی،نادر(سپهبد):۳۰۲-۳۲۳-۳٤۱
جهان بینی،کیومرث(سرهنگ):۹۲-٤۲٤-
٤۸۰-۵۰۱-۵۵۳-۵۵٤
جهانگیری(افسرارتش):۳٤۱

چ
چرچیل،وینستون:۵۰۱-۱٤۰
چمران،مصطفی(دکتر):۱٦۵-۲۲۹-۳٤٦
چوداری خامنه ای،یعقوب(همافر):٤۱٦
-٤۱۸
چهارلنگ، علیمردان خان:۲۰

ح
حاتم،هوشنگ(سپهبد):۲٤۱-۲٤۲-۲٤۵-
۲٤٦-۲٦۰-۲٦۱-۳۰۹تا۳۱۱-۳۲۰
حاج طرخانی:۲۲٤
حاج عسگری:۲۳۸
حافظ اسد:۳۰۰
حاج روغنی:۲۰۰
حاج محمدی(استواریکم):۳۰۷
حایری،شیخ عبدالکریم(آیت الله):۱٦۹
حایری،مرتضی:۱٦۹
حبیب اللهی(دریاسالار):۱۳۸-۱۷۹-۱۸۱
-۲٤۵-۲٤٦-۲۵۰-۲۵۸-۲٦۹-۲۷٦-
۲۸۷-۲۸۸
حجت کاشانی(سپهبد):۳۲۳
حریری،اشرف:٤۸-۵۳
حسنی مبارك۳۸۸-۳۸۹
حسیبی،کاظم(مهندس):۱۱-۱۲٦
حسینی،عزالدین:۳۲٤
حسینی،محمدحسین(همافر):٤۱٦-٤۱۸
حقشناس،جهانگیر(مهندس):۱۲-۲٤٤
حکیمی،ابوالفضل:۲۲۸
حیدری(مهندس):۲۲٦

خ
خادم آبادی،جواد(مهندس):۳۱
خادمی،علیمحمد(سپهبد):۱٤۵

خامنه ای،برادران: ۱۵۲
خامنه ای،سیدعلی: ۱۲۴-۱۵۱-۱۵۳-۲۲۵
خواجه نصیری،حمید: ۳۳۶
خواجه نوری(سپهبد): ۲۴۶- ۳۲۳
خواجه نوری،محسن: ۴-۵-۳۷
خوانساری(آیت الله): ۱۰۶
خرم،رحیمعلی: ۱۴۵
خزعل،شیخ: ۱۸-۱۹-۲۰-۲۳
خسروانی،پرویز(سپهبد): ۷۳
خسروانی،خسرو(دکتر): ۳۸۴
خسروداد،منوچهر(سرلشگر): ۸۸-۹۵-۱۴۷-۲۴۱-۲۴۲-۲۴۶-۲۶۰-۲۸۷-۳۰۱-۳۰۸تا۳۱۵-۳۲۲
خسرویانی(سرهنگ): ۵۸
خطیب شهیدی(سرتیپ): ۲۳۳
خطیبی،حسین(دکتر): ۳۹
خلخالی،شیخ صادق: ۱۴۸-۱۶۲-۱۷۱-۳۱۲-۳۲۲-۳۲۵-۴۰۶-۴۴۸-۴۳۵
خلعت بری،ارسلان: ۲۳
خلعت بری،امیرفرهنگ(سپهبد): ۲۴۶
خلعت بری،عباسعلی: (دکتر): ۳۱۴-۳۲۳-۳۸۱
خلیلی(مهندس): ۲۴۴
خمینی،احمد: ۱۰۹-۱۶۱-۱۶۴-۱۹۵تا۱۹۹-۳۰۲-۳۱۲
خمینی،حسین(نوه خمینی): ۱۶۹-۱۷۱
خمینی،سیدروح الله(آیت الله)دراکثرصفحات
خمینی،سیدمصطفی: ۱۰۶

د

دادفر،حبیب(دکتر): ۳۵
دارا،عبدالاحد: ۳۷۴-۳۷۵
دانشپور،عبدالحسین(دکتر): ۱۲
دانش منفرد،علی: ۱۱۱-۱۹۴
دانشی،غلامحسین: ۳۵-۵۶-۳۰۲
داودخان(رئیس جمهورافغانستان): ۹۳
داورپناه،ایرج: ۲۲۹
دژکام،محمود: ۱۰۱
دریفوس،رابرت: ۲۴۷
دشتی،علی: ف
دوبیکی(دکتر- جراح شاه): ۴۳۲-۴۸۶
دوگل،(ژنرال): ۹۸-۳۳۷-۳۳۸-۳۸۴-۵۵۲
دولتشاهی،مهرانگیز(دکتر): ۱۴۶
دهقان،رحیم(استواریکم): ۴۱۶-۴۱۷
دیبا،فریده: ۴۱۲-۴۲۲-۴۴۵
دیده بان،هوشنك: ۲۹۹
دیوان بیگی،رضاعلی: ۱۰۲

ر

راجی،پرویز: ۱۴۵
راشد(دکتر): ۶۸
راکفلر،دیوید: ۴۰۶-۴۳۰-۴۳۲-۴۴۲-
رام،هوشنگ(دکتر): ۴۵۸-۴۵۹-۴۴۷-۴۶۹-۴۷۵-۴۷۷-۴۸۱-۴۸۴-۵۰۳-۵۳۱-۵۵۵
رایت،دنیس(سر): ۴۲۴
رائد،جعفر: ۱۴۶
ربانی شیرازی: ۱۶۲-۱۶۷-۱۷۱
ربیعی(سپهبد): ۱۴۷-۱۷۹-۱۸۱-۱۸۳-۲۰۰-۲۰۸-۲۱۰-۲۳۱-۲۳۳-۲۳۸-۲۴۰تا۲۴۲-۲۴۵-۲۴۶-۲۴۸-۲۵۰-۲۵۱-۲۷۶-۲۸۸-۲۹۹تا۳۲۰-۳۹۰
رجائی،محمدعلی: ۱۹۴

رجوی،مسعود: ۳۴۴-۳۶۳-۴۱۵تا۴۱۸
رحیمی،رسول: ۱۴۵
رحیمی لاریجانی(سپهبد): ۲۴۶-۲۶۹
رحیمی،مهدی(سپهبد): ط- ظ- ۳۳-۱۳۵
-۱۳۷-۱۳۸-۱۴۸-۲۱۱-۲۳۸تا۲۴۱-
۲۴۶-۲۴۸-۲۶۶-۲۹۳-۲۹۸-۳۰۲-
۳۱۱-تا۳۲۲-۳۴۱
رزازان،علی اصغر: ۱۴۵
رزم آرا،منوچهر(دکتر)۳۱-۱۶۸-۲۷۷
رسولی،حسن: ۱۴۵
رشدی،سلمان: س
رشیدیان،اسدالله: ۳۳۶
رضائی،ایرج(بازپرس): ۴۶۰
رضائی،خلیل(پدررضائیها): ۶۹
رضائیها(مادر): ۶۹-۴۵۸
رفعتی،رستم: ۳۶-۵۰
رفیع زاده،منصور: ۴۳۹-۵۳۵
رفیق دوست،حاج جواد: ۲۳۵
رفیق دوست،محسن: ۱۹۴-۲۰۰-۳۵۰-
۳۵۸
رکنی(افسرارتش): ۳۴۱
روحانی،منصور(مهندس): ۱۴۴-۲۹۸-
۳۰۲-۳۲۳
روزولت،فرانکلین: ۴۰۱-۴۴۷
روزولت،کرومیت: ۹۴-۵۱۰
رهنما،شیخ مصطفی: ۴۵۸
ریاحی،محمدامین: ۳۱
ریاحی،محمدتقی(سرلشگر): ۲۶۰-۳۰۷
ریاضی،عبدالله(مهندس): ۳۹-۸۲-۳۲۳
ریپورتر،شاپور(سر): ۴۲۳
ریگان: ۵۱۶-۵۲۶
ریو،آرتسید(رئیس جمهورپاناما): ۴۵۳-
۴۶۷-۴۷۰-۴۷۷

ز

زاهدی،اردشیر: ۲۵-۱۰۷-۱۴۳تا۱۴۵-
۱۸۳-۳۷۵-۳۷۶-۳۸۳-۳۸۴-۴۲۴-
۴۴۰-۴۷۵-۵۰۱-۵۰۳-۵۳۱-۵۳۵-
۵۵۳تا۵۵۵
زاهدی،فضل الله(سپهبد): ۱۰۷
زمانی(سرهنگ): ۳۲۳
زنجانی،سیدابوالفضل(آیت الله): ۲۶-۱۷۰
-۲۲۴
زندیه(دکتر): ۴۳۷
زیرک زاده،احمد(مهندس): ۱۲

ژ

ژاک،موریاک: ۳۹۴
ژاک،وورش: ۳۵۰
ژان ایو،شاپرون: ۳۵۷-۳۵۸
ژان لوئی،کوتن: ۴۳۰
ژان نوئی،تورینه: ۳۵۷
ژرا،روبینا: ۳۴۹
ژوزه لوپز،پورتیلو: ۴۲۵
ژیسگاردستن: ۱۶۰-۳۹۳-۴۹۱-۴۹۲-
۵۲۵-۵۲۹-۵۳۰-۵۳۴

س

سادات،انور(رئیس جمهورمصر): ۷۹-۸۱-
۸۳-۸۵-۹۱-۳۳۹-۳۶۸-۳۶۹-۳۷۹تا
۴۰۸-۴۲۴-۴۴۴-۴۵۰-۴۵۵-۴۶۹-
۴۷۷-۴۸۶-۴۸۷تا۵۲۱-۵۲۴-۵۲۹-
۵۳۱-۵۳۵-تا۵۵۵
سادات،جهان(همسرانورسادات): ۸۳-۳۸۵-
۴۵۲-۴۵۴-۴۸۹-۴۹۰-۴۹۷تا۵۰۴-
۵۱۹
ساربانها،قاسم: ۱۴۵

سالارجاف:۲۹۸-۳۰۲-۳۲۲
سالامین(مارشال):۴۷۲
سالمان،مارسل:۴۸۱-۴۸۲
سالینجر،پی یر:۴۷۰
سامی،کاظم(دکتر)۲۲۴-۲۲۹-۲۳۰-
سایرس،ونس:۳۸۹-۴۳۲-۴۵۱-۴۷۵-
۴۷۷-۴۸۲-۴۸۸
سپهدار،تنکابنی:۹۸-۱۲۰
ستارخان(سردارملی):۳۲۵
ستاری،محمد۰دکتر):ن- ۳۵-۳۶
سجادی،محمد(دکتر):ع- ۴-۳۸-۱۰۰-
۱۰۴--۱۰۷-۱۱۲-۱۲۱
سحابی،(مهندس):۲۲۴
سحابی،یدالله(دکتر):۱۱۰-۱۲۴-۱۲۵-
۱۶۷-۱۸۴-۱۸۶-۲۲۴-۲۲۶تا۲۲۸-
۲۴۳-۲۴۴-۲۴۸-۲۸۵-۳۲۲
سخائی،(مادرسرگردسخائی):۴۵۸
سرحدی،ضیاء:۳۵۷
سرداراسعد،جعفرقلیخان:۴۷۰
سرداری،رشوند(دکتر):۳۲۳
سرفراز،جلال:۱۳۰
سروری،محمد:۱۰۷-۱۱۸
سعادتمند،(سپهبد):غ
سدیفی،سودابه:۱۹۶
سعدی:۳۸۲-۵۲۸
سعید،جواد(دکتر):ع- ۴-۳۶-۳۷-۳۹-
۵۴-۵۹-۱۰۰-۱۰۷-۱۱۱-۱۲۱-۲۰۶
۲۱۸-۲۷۲-۳۲۳
سفری،محمدعلی:۱۴
سلیمانی،حسینعلی:۵۰
سمیعی،احمد:۱۴۶-۲۱۸
سمیعی،محمدعلی:۱۴۵
سنجابی،کریم،(دکتر):۱۰تا۱۵-۲۵-۲۷-
۶۸-۱۰۰-۱۱۰-۱۱۱-۱۵۹-۱۴۶-
۲۲۱-۲۲۸-۲۳۰-۲۷۸-۲۸۸-۳۴۲
سنکور:۴۰۱
سولیوان:س- ۹۱-۹۵-۱۳۶-۱۸۵-۲۵۷
۲۷۴-۲۸۸-۳۱۵-۴۰۲-۴۰۶-۴۲۵-
۴۲۸-۴۷۹
سوموزا:۴۶۸-۵۴۴-۵۴۶
سیاسی،علی اکبر(دکتر):۱۰۷-۱۲۷-۲۲۷
۲۴۳-۲۴۴
سیدجوادی،احمدصدر:۱۲۴-۲۲۴-۲۲۸
سیف،خسرو(دکتر):۷۰

ش

شاکری،علی:۳۵۲
شالچیان،حسن(مهندس):غ
شاه حسینی:۲۲۸
شایگان،رضا،(مهندس):۱۴۴
شایگان،سیدعلی(دکتر):۱۵-۱۹۶
شریعتمداری،سیدکاظم(آیت الله):۶-۱۰۶
۱۰۷-۱۱۰-۱۳۵-۲۶۳-۲۶۸-۲۶۹-
۳۷۶
شریعتمداری،محسن:غ
شریعتی،علی(دکتر):۶۷
شریف امامی،جعفر(مهندس):ط- ظ- ۲۲-
۳۲-۳۶-۷۱-۱۰۲-۱۱۰-۱۲۴-۱۲۹-
۱۴۲-۱۴۴-۲۱۱-۲۵۴-۲۶۲-۲۶۳-
۳۷۲-۵۴۸
شریفی،رحیم:۱۰-۱۵-۲۶۷-۲۸۸
شفا،شعاع الدین:۱۴۶
شفقت،جعفر(ارتشبد):۳۱-۱۸۰-۲۳۹-
۲۴۵-۲۴۶-۲۶۴-۲۶۹-۲۷۱

شفیق،احمد: (دکتر): ٥٣٤
شفیق،شهریار: ٤٤٣
شکوه الملك: ٣٧٣
شکوهی،غلامحسین(دکتر): ٢٣٠
شلینکر،جیمز: ٣٧٦
شمس تبریزی(امیرارتش): ٢٤٨-٣٤١
شوکراس،ویلیام: ٩٢-٤٢٢-٤٤١-٤٥١-٥٠١
شومر،داود: ٩٥
شهبازی،علی(گروهبان): ٩٢-٥٥٤
شهرستانی(آیت الله): ٣٧٥
شهرستانی،جواد(مهندس): ١٤٠تا١٤٢
شهرستانی،محمد: ٤-٣٥
شهریار،محمدحسین: ث
شهیدی،حسینعلی: ٤١٦-٤١٨
شیبانی،عباس(دکتر): ١٢٤-٢٢٤
شیخ الاسلام زاده،شجاع الدین(دکتر): ١٤٤-٣٠٢
شیخ طبسی: ١٥٢
شیرازی(آیت الله): ٥٦-١٥١-١٥٢
شیروانی،داریوش(دکتر): ٤٦

ص

صادق نیا،مسعود(همافر): ٤١٦-٤١٨
صادق وزیری،یحیی: ٣١-١٤٤
صالح،اللهیار: ١٠٠-١٠١-١١٠
صالح خو،جواد(دکتر): ٢٢٩-٣٢٦
صالح خانی: ٢٣٥
صالحی،مرتضی(دکتر): غ
صانعی(سپهبد): ٢٦٩-٢٨١
صائب،علی: ٣٧٥
صائبی،حسن(مهندس): ٣٥
صباغیان،هاشم(مهندس): ٢٠٨-٢٢٦تا٢٣٠
صدر،فضل الله(دکتر): ظ
صدرحاج سیدجوادی،احمد: ١٢٥-١٦٠-١٦١-٢٢٦-٢٣٠-٣٠١
صدری(سپهبد): ١٤٥-٢٩٨-٣٠٢-٣٢٣
صدقیانی،رضا(مهندس): ١٤٤-١٤٥
صدوقی(آیت الله): ٥٩
صدیق اسفندیاری،علی(دکتر): ٥١
صدیقی،غلامحسین(دکتر): ١٠-١١-٢٠-٣٦-٤٧-١٠٠-١٠٧-١١٨
صفا،ذبیح الله(دکتر): ٣٨٧
صفاری،محمدعلی(سرتیپ): ٢١
صفویان(دکتر): ٤٢٨
صمدیانپور(سپهبد): ١٣٥
صمصامی،عبدالله(امیرارتش): م
صمیمی،لطفعلی(مهندس): ٣١

ض

ضیائی،محمود(دکتر): ٤-٣٥

ط

طالعی،جواد: ١٣٠
طالقانی،سیدمحمود(آیت الله): ٦٨-١٢٤-١٦٤-١٦٧-١٩٤-٢٢١-٢٢٤-٢٢٥-٢٣١-٢٣٣-٢٤٣-٢٦٢-٣١٠
طاهری،امیر ٩٢-٤٩٧-٥٥٢
طاهری(روحانی): ١٧١
طاهری قزوینی،یوسف(مهندس): ٢٢٩
طباطبائی،سیدضیاء الدین: ١١٥-٤٩١-٤٩٢
طباطبائی،صادق: ١٩٦
طباطبائی،رضا(سپهبد): ٢٤٦-٢٩٨
طباطبائی،سیدمحمود: ٢٣١

طوفانیان،حسن(ارتشبد):۱۷۹تا۱۸٤-
۲٤۰-۲۵۰-۲۵۸-۲٦۹-۲۷۰-۳۷۳-
۲۸۸

ظ

ظهیرنژاد(سرتیپ)۳۲٤

ع

عابدی(حجت الاسلام):۳۰۱
عاقلی،باقر(دکتر):۱٤٤
عالی نسب:۱۲٤
عالیخانی،علینقی(دکتر):٤۸
عاملی،رسول:۱۹٦
عاملی تهرانی،محمدرضا(دکتر):غ - ۱۲۹
عباسمیرزائی،محمدحسین:۵٤
عبدالله،پرنس:۳۷۵
عبدالناصر،جمال:۳۸۰-۳۸۲-۵۰۰-۵۰٤-
۵۳٦
عدل،پرویز(دکتر):۱٤٦
عراقی،حاج مهدی:۱٦۱-۱۹٤-۱۹٦-۱۹۹
-۲۰۰
عزیزی روزبهانی،ابراهیم:٤۱۸
عزیزی(سپهبد):۲٦۹
عسگراولادی،حبیب الله:۱۹٤
عسگری،(امیرارتش):۳۰۸
عطاپور،رضا:۲۸۷
عظیمی،رضا(ارتشبد):غ- ف- ۲٦۹
علاء،حسین:۱۰۲-۳۷۱-۳۷۵
علامه وحیدی:۳۲۳
علم،امیراسدالله:۲۱۹-٤۱۰-٤۱٤-٤۵۸-
۵٤۸
علم(دختران):٤۵٤
علی آبادی،عبدالحسین(دکتر):۱۰۰تا۱۲۱

غ

غرضی،محمد:۲۰۰
غضنفرپور:۱۹۸
غفاری،هادی:۱۹٦-۲۳۲-۲۳۵-۳۱۲
غنی،قاسم(دکتر):۳۷۱

ف

ف،استاکیل: ۱۷
فاتح،مصطفی:۱۷
فاروق،ملك:٤٤۸-۵۰۰-۵۲۱-۵۳٦-۵٤٦
فاضل،ایرج(دکتر):٤۳٤
فاطمی،حسین(دکتر):۷۰
فاطمی،خانواده:٤۵۸
فاطمی،سعید(دکتر):۷۰
فالك،سوزان کلارك:٤۲۹-٤۳۰
فتحی مقدم،تیمسار:۳۰۲
فراز(ازشعرای معاصر):ت
فرازمند،تورج:ع- ۱۹۷
فرانك،سیناترا:٤٤۲
فرانکو،فرانسیسکو:۲-۲٦-۳۳۳-۳٤۰
فردوسی(نماینده خمینی درپاریس):۱۹۵-
۱۹٦-۱۹۸
فردوست،حسین(ارتشبد):۳۳-۵٦-۵۷-۹٤
-۱٤۸-۱٤۹-۲٤۲-تا۲۵۱-۲٦۲-تا۲٦٤
-۲۷٤-۲۷۵-۲۸۲-۲۸۳-۲۸۷-۳۰۵-
۳۰۹-۳۱۰-۳٤۱-٤۳۸-٤۹۰-۳٤٦
فرزام(سرلشگر):۲٤٦
فرمانفرما،عبدالحسین میرزا:۹۸-۹۹
فروزین،تهورس(طهمورث)(دکتر):۵۳
فروغی،محسن(مهندس):۲٤۳
فروغی،محمدعلی(ذکاء الملك):۳۷۱

فروهر،داریوش:۱۲-۲۵-۱۵۹-۱۹۶-۹۸
۱ -۲۲۹-۲۷۸-۲۸۳
فرید(سرلشگر):۱۴۹
فلاندرین،جورج(دکتر شاه):۴۲۷ تا۴۲۹ -
۴۳۶- ۴۵۴-۵۰۱-۵۰۲
فلینگر(پرفسورمعالج شاه):۷۵-۴۲۷
فورد،جرالد:۳۷۹-۴۰۱-۵۰۰
فوزیه،ملکه سابق:۴۹۷-۴۹۸-۵۵۳
فولادی،حسین:۱۴۵
فوربیس،ویلیام:۳۹۳
فیاض(سروان):۳۰۱
فیاض،مجید:۱۴۲
فیروزمند(سپهبد):۲۴۶-۲۶۰

ق

قاجار،احمدشاه:۹۸
قاسملو،عبدالرحمن(دکتر):۳۲۴
قاسمی،ابوالفضل:۱۳-۲۸۸
قاسمی،مهدی:۳۶۶
قاضی،عسگر(همافر):۴۱۶تا۴۱۸
قائمی،عنایت الله:۴۷-۵۲
قبادی(سروان):۳۰۱
قذافی:۱۴۵-۲۹۲-۵۰۴
قربانی نسب،حسین:۵۳
قرنی،ولی(سرلشگر):۱۲۴-۲۲۴-۲۲۹
-۳۰۹-۳۱۴-۳۱۵
قره باغی،عباس(ارتشبد):ع- غ-۵۶-۸۱-
۹۵-۱۰۰تا۱۰۵-۱۲۱-۱۲۸-۱۳۴-
۱۳۶-۱۴۸-۱۴۹-۱۵۷-۱۶۷-۱۷۹-
۲۰۷-۲۱۹-۲۳۷تا۲۵۳-۲۶۵-۲۷۵تا
۲۸۸-۲۹۳-۲۹۹-۳۰۵-۳۲۶-۳۴۱
قطب زاده،صادق:۱۱۶-۱۲۴-۱۶۳-۱۶۸-
۱۹۵تا۱۹۸-۲۰۷-۲۲۴-۲۲۹-۲۳۰-
۳۳۹-۳۴۶-۳۴۷-۴۴۵-۴۵۳تا۴۵۵-
۴۶۷تا۴۸۹
قطبی،رضا(مهندس):۵۶
قمی(آیت الله):۱۰۷
قوام،احمد(قوام السلطنه):۱۹-۳۷۱
قوام الملك شیرازی: ۳۷۳

ك

کاتلر:۴۷۷-۴۸۸
کاتم،ریچارد:۴۸۲
کاتوزیان(سپهبد):غ
کارتر،جیمی:۹۱-۹۴-۱۶۰-۱۶۶-۱۸۱-
۱۸۹-۲۵۳-۲۶۲-۲۹۹-۳۵۰-۳۸۰-
۳۸۷-تا۳۸۹-۳۹۷-۴۰۱-۴۲۴-۴۳۰تا
۴۵۳-۴۷۱تا۵۳۵
کارلوس(تروریست):۴۰۶-۴۴۹
کاسترو،فیدل:۳۹۵-۴۵۲
کاسگین:۳۰۰
کاشانی،محمود(دکتر):۷۰
کاظمی،عزالدین:۱۲
کاظمی،محمد(سپهبد):۲۴۶-۲۶۹
کاظمی،منوچهر(دکتر):۳۲
کاظمیه،اسلام:۱۳۰
کبیر(سرلشگر):۲۴۶
کبیری،علی:۹۲
کتیبه(وکیل خانواده پهلوی):۵۵۵
کتیبه،سروش:۳۵۳تا۳۵۵
کتیرائی(مهندس):۱۲۴-۱۲۵-۱۶۱-۲۲۴
-۲۲۶-۲۲۹
کرایسکی(مهندس):۱۲۵-۴۲۴
کرنسکی:۳۴۴
کریمی پور،حسن:۴۶۲
کروپ:۴۲۴
کیسینجر،هنری:۳۹۲-۳۹۳-۴۲۴-۴۳۰-

۴۳۲-۴۴۲-۴۶۹-۴۷۵-۴۷۶-۴۸۱-
۴۸۴-۵۰۳-۵۱۱-۵۱۲-۵۳۱
کلارک،رمزی:۱۶۵-۱۶۶-۴۷۶
کلاهی،محمدرضا:۴۱۵-۴۱۷
کمال،عزیزالله:(سپهبد):۲۲-۱۴۴-۱۴۵-
۲۹۸
کمالان،علی اکبر(همافر):۴۱۶-۴۱۸
کمالی(سرهنگ):۱۵۱
کمپانی(تیمسار):۳۰۱
کندی،جان:۳۷۲-۴۰۱
کندی،(سناتور):۴۴۴
کنستانتین(پادشاه سابق یونان):۴۲۳-۴۴۸
-۵۰۳-۵۳۶-۵۳۹-۵۴۶
کنی،علی:۱۶۶
کوچصفهانی(سرهنگ):۳۲۳
کورت والدهام:۴۰۹
کیانپور،غلامرضا(دکتر):۱۴۴
کین،بنجامین هاریسون(دکترشاه):۴۳۰-
۴۳۶-۴۵۰-۴۵۱-۴۷۶-۴۹۷-۵۰۱-
۵۰۲
کیوان،صدری:۳۵

گ

گابریل،لویس:۴۸۰تا۴۸۳
گاندی،مهاتما:۴۹۹
گراهام،کاترین:۵۰۵-۵۰۶
گس(ژنرال):۱۳۶
گلشائیان،عباسقلی:۳۷۱
گوهرشادی(همافر):۲۳۵

ل

لاهوتی(روحانی):۱۲۴-۱۹۶-۱۹۸
لاهیجی،کریم(دکتر):۶۹
لردجرج:۳۲۳
لرن:۱۹-۲۰
لسان سپهر:ش
لوپز،پرتینو:۳۹۲
لیندون:۱۷
لینکن،بروس:۴۷۶
لئوپولد:پادشاه بلژیک:۷۷
لئون،بلوم:۳۴۳

م

مارسل،لیمان:۴۸۱
مارک،مورس:۵۰۳-۵۳۱
مازندی،یوسف:۴۴۶
ماسو(ژنرال):۹۸-۹۹
ماندیل:۴۸۸
مانیان،سیدمحمود:۶۹
مبشری،اسدالله(دکتر):۲۲۹
مبصر،محسن(سپهبد):۲۶۹
متین دفتری،هدایت الله:۱۷۰
مجیب الرحمن،شیخ:۹۳
مجیدی،شعاع الله(دریادار):۱۳۸-۲۴۳
مجیدی،عبدالمجید(دکتر):۱۴۴-
محب(سروان):۳۰۱
محتشمی،علی اکبر:۳۵۰
محرری(سرتیپ):۱۴۵
محلاتی،فضل الله:۱۹۴-۲۲۸
محسن زاده(دریاسالار):۲۴۵-۲۴۶
محققی،صادق(سرتیپ):۳۱۵-۳۱۸-۳۴۱
محققی،سپهبد:۵۶-۲۶۹-۲۸۰-۲۴۵-
۲۴۶-۳۰۲-۳۲۰-۳۲۱
محمدظاهرشاه:۴۴۸-۵۴۷
محمدیان(سروان):۲۳۳
محمودی:۵۶

محوی،ابوالفتح:٤٥٤
محیط طباطبائی:١١٠
مختوم:٣٢٤
مدنی،احمد(دریادار- دکتر):١٤-١٣٨-
١٦٦-١٦٧-١٨٦-٢٣٠-٣٠٩-٣١٠-
٣٢٥-٣٦٥
مرزبان،رضا(مهندس):١٦٣-١٩٥
مرشد،حسن(دکتر):غ
مزینی،سهام الدین:١١٣
مستوفی الممالك،حسن:١٠٢
مسعودی،علی(سرتیپ):١٢٤-٢٢٤-٢٢٦
مسعودی،علیرضا(همافر):٤١٦-٤١٨
مسعودی،محمدعلی:٣٧٢
مشکینی:٣١٢
مشیری،علی:گ
مشیری یزدی،محمد:٣٢-٣٧-٣٨-٥٨-
٥٩ -١٣٨-١٧٠
مصدق(استوار):٤٢١
مصدق،محمد(دکتر):٢-٥-٧-٨-١٢تا٧٠
-٨٠-١٠٧-١١٩-١٢٧-١٣١-١٤٣-
١٧٠-١٨٧-٢٢٠-٣٢٤-٣٣٢-٣٣٩-
٣٤١-٣٥٠-٣٦٢-٣٧٢-٥٤٠
مصلحی،محمدتقی:٢٨٨
مطبوعی،ایرج(سرلشگر)٥٨
مطهری،مرتضی(آیت الله):٣٣-١١٠-١١١
-١٢٣تا١٢٥-١٥٨-١٦٧-١٦٩تا١٧١-
١٩٤-١٩٨-٢٢٤تا٢٢٦-٢٦٢
معتضد(سپهبد):١٤٦
متعمدی(سرلشگر):٣٢٣
معتمدی،علی:١٢٠
معتمدی،کریم(مهندس):غ
معتمدی،محمد(دکتر):٤٣٤
معزی(سرهنگ خلبان):٩٢-٤١١تا٤١٨
معصومی نائینی(سپهبد):٢٤٥-٢٤٦-
٢٦٩-٢٨٢
معمارزاده(دکتر):غ
معین زاده،جواد(سرتیپ):٥٥٥-٥٥٦
معین فر(مهندس):٢٢٩-٤٧١
معینیان،نصرت الله:١١٤
مفتح(دکتر):٧٠-١٩٤
مفیدی،شمس الدین(دکتر):غ
مقدم،ایرج(سپهبد):غ
مقدم،ناصر(سپهبد):٢٧-٣٣-٥٦-٥٧-
١٢٧-١٢٨-١٣٥-١٤٤-١٦٧-١٨٢تا
١٨٦-٢٠٨-٢٣٩-٢٤٣-٢٤٤تا٢٨٨-
٣٢٣-٣٢٤-٣٤١
مقصودی،سعید:١٩٤
مك آرتور،ربرت:٤٢٤
مك فارلین:٣٥١
مکارم شیرازی(آیت الله):٣٢٢
مکری:٢٨٨
ملك حسن:٣٠٤-٣٦٨-٣٨٢-٣٨٤-٣٩١
تا٤١٠-٤٢٢-٤٣٢-٥٠٣
ملك حسین:١١٤-٣٨٤-٣٨٩-٤٠٨تا٤١٠
-٤٤٦-٤٥٢-٤٩١-٥٠٣-٥٥٣
ملك فیصل:٣٨٢-٣٨٣
ملك(سرتیپ):٣٢٣
ملکشاهی،حسن:٤٩
ملکیان:س- ٥٦١
مکی،حسین:١٦-١٨-٢٥-٤٦-١٢٤
مناخیم،بگین:٣٨٩
منتصری،هوشنگ(دکتر):٥٥٣تا٥٥٦
منتظری،حسینعلی(آیت الله):١٢٤-١٦٢
-١٧١- ٢٢٤-٣٢٤
منتظری،محمد:١٩٦
منزوی(دکتر):٤٥٨

منشی الممالك،میرزامهدی خان:ش
منصف،محمود:۴۵۹
منصور،انیس:۵۰۸
منصور،حسنعلی:۱۱۲
منصور،رجبعلی(منصورالملك):۱۱۹
منیعی(سپهبد):۲۶۹
موحد،نظام الدین:۱۴
موسولینی:۳۶۴-۵۴۱
موسوی،سیداسدالله:۵-۶۴-۱۴۱
موسوی،سیدحسین(مهندس):۲۲۴
موسوی اردبیلی(آیت الله):۱۶۷-۲۲۴-۲۲۸
موسوی گرمارودی،علی:۲۰۰
موسویان،حمید(دکتر):۱۴۴
موشه دایان:۲۸۴
مولوی(سرلشگر):۲۳۹-۲۴۳
مهدمینا(مهندس):۱۱۰
مهدوی،فریدون(دکتر):۱۴۴
مهدوی کنی،محمدرضا(آیت الله):۱۲۴-۱۶۶-۲۲۴-۲۲۶
مهدیون،سعید:۳۴۱
مهران،حسنعلی:غ
میتران،فرانسوا(رئیس جمهورفرانسه):۳۰۰-۳۴۸تا۳۵۰-۳۵۷
میرفندرسکی،احمد:۲۸-۳۱-۳۳-۱۸۴-۲۳۹-۳۸۱
میلانی(آیت الله):۱۰۶-۱۰۷
میلر،ویلیام:۴۷۶
می لژ(پرفسور):۷۶
میناچی،ناصر(دکتر):۶۹-۱۸۱-۲۲۴-۲۳۰

ن

ناپلئون:۴۵۳
ناجی(سرلشگر):۳۰۲-۳۱۲تا۳۲۲
ناطق نوری،علی اکبر:۲۰۴
ناظمی،احمد:غ
ناظمی،فضل الله(سرتیپ):۱۴۷-۳۰۱
ناکس(انگلیسی):۲۰
نبوی،سیف الدین(دکتر):۱۰۹
نجات اللهی(دکتر):۶۸تا۷۰
نجفی،حسین(دکتر):غ
نجیمی نائینی(سپهبد):۲۴-۲۴۵-۲۴۶
نراقی،احسان(دکتر):۱۶۹تا۱۷۱
نزیه،حسن:۱۲۷-۱۶۳-۱۶۵
نشاط(سرلشگر):۸۹-۹۵-۱۶۳-۲۴۰-۲۴۳-۲۶۰-۲۸۷-۲۹۸-۳۰۶-۳۰۸-۳۰۹
نشان(دکتر):۱۵۱
نصر،حسین(دکتر):۵۵۴
نصرتی،کیخسرو(سرهنگ):۱۴۸-۲۳۹-۲۴۳-۲۹۳-۲۹۴
نصیری،نعمت الله(ارتشبد):۵۴-۱۴۴-۲۹۸-۳۰۲-۳۱۲تا۳۲۲-۳۷۲-۴۱۰-۴۵۸
نقابت(دکتر):۱۴۴
نواب صفا،اسماعیل:۵۶
نوبری،صادق:۴۴۲-۴۵۹-۴۶۰
نوذری بقاء(سرلشگر):۳۰۲-۳۰۹
نوری سعید:۳۷۴
نوری،شیخ فضل الله(آیت الله):۳۴۱
نوریکا:۴۵۱-۴۵۲-۴۵۵-۴۹۳تا۴۹۵
نویسی،یزدان(سرهنگ):۹۲-۴۵۵-۵۵۴
نهاوندی،هوشنگ(دکتر):۲۰تا۲۲-۱۴۴-۱۴۵-۲۸۶-۵۵۴
نیازمند(سرتیپ):۳۲۴
نیك پی،غلامرضا(دکتر):۱۴۴-۲۹۸-۳۰۲

-۳۲۳
نیکسون،ریچارد:۹۱-۳۸۳-۳۸٤-۳۹۲-
٤۱۰-٤۳۰-٤٤۷-۵۰۰-۵۰۳-۵۱۱-
۵۳۱-۵۳٦تا۵۳۹
نیك شرف:۲۳۵
نیکلای دوم:٤۲۳
نیلی آرام(دکتر):۱٤٤

و
واحدی:۳۲٤
وارسته،محمدعلی:۱۰۰تا۱۰٤-۱۱۸تا۱۲۱
وارن،اولیویه:۵۵۲
واسکویار(ژنرال):٤۷۲
والترانتمرك:۹۱
والترز،باربارا:٤٤۲-۵۱۹
والدهایم،کورت:٤۸۳
وفائی،علی:۳۰۸
وکیلی(همافر)٤۱۷
وکیلی راد،علی:۳۵۵-تا۳۵۷
ولادیمیر،وینوگرادف:۹٦
ولتر:۳٦٦
ولایتی،علی اکبر(دکتر):۳۵۰
ولیان،عبدالعظیم(دکتر):۱٤٤-۱٤۵
وهابی(دکتر):٦۹
ویلالون،هکتور:٤۷۱-٤۸۲تا٤۸٤
ویل دورانت:ش
ویلهلم دوم:۵٤٦

هـ
هاشمی رفسنجانی،علی اکبر:ط-۱۲٤-
۱۵۳-۱۶۷-۱۹٤-۲۱۵-۲۲٦-۳٤۲-
۳٤۸-۳۵۹
هاگلند،جیم:۵۰۵
هامیلتون،جرج:٤۵٤تا٤۵٦-٤٦۹-٤۷۲-
٤۷۵-٤۸۰
هانی الحسن:٤٤۹
هایزر(ژنرال):۹۵-۱۳٦-۱۸۰-۱۸۱-
۱۸۷-۲٤۸تا۲۸۱-۲۸۸-۳۰۵-۳۷٦-
٤۰۲-۵۰۷-۵۱۰
هدایتی،هادی(دکتر):۱۱۷
هرزندی،حسن:٤۸
هزارخوانی،منوچهر(دکتر):۱۳۰
هلمز:٤٤۲
همایون،داریوش:۱٤٤-۱٤۵
همایونفر،عزت الله(دکتر):د- ض- غ - ق
همدانیان(سرلشگر):۳۰۲-۳۲۳
همراز(ازمحافظین شاه):۵۵٤
هنری،اسماعیل(سرگرد):۱۹۷
هندی،مسعود:۳۵۷
هوشی مینه:۳۳۷
هویدا،فریدون:۱٤۵
هویدا،امیرعباس:٦-٤۷-۵۱-۱۲۹-۱٤٤-
۳۰۲-۳۲۳-۳۲٤-۳۲۷-۳۳۳-۳۷٦-
۳۸۳-۳۸٤-٤۲۲-٤۲۸
هیتلر:گ-۳۳۳-۳٤۰-۳٤٦-۵٤۱-۵٤۲
هیکل،حسنین:۹۵-۵۳٦
هیگ،الکساندر:۳۷٦

ی
یارافشار،پرویز:۵۸
یاسرعرفات:۲۰۷-۳۵۸-٤۰٦-٤۲۵-٤٤۹
یزدان پناه،مرتضی خان(سپهبد):۱۰۲
یزدانی،هژبر:۱٤۵
یزدجردی(سپهبد):۱۵۱-۲٤۸-۳۲۳-۳٤۱
یزدی،ابراهیم(دکتر):۸۵-۱۰۵-۱۰۹-
۱۲٤-۱۲٦-۱۵۷تا۱٦۸-۱۸۰-۱۸۵
۱۹۵-۱۹٦-۱۹۸-۲۲۲تا۲۲۹-۲٤۲-
۲۵۰-۲۸٦-۳۰۱-۳۱۲تا۳۲۳-٤۳۵-
٤۳٦-٤٤۰-٤۷٦-٤۸۱-٤۸۲
یغمائی،مسعود(دکتر):۳۵
یگانه،ناصر(دکتر):ح- ۱۱٦

فهرست گروهی اسامی جلدشانزدهم

۱- اسامی افرادی که کارخانه های آنها ملی اعلام شد ص۱۳٤

۲- اسامی اعضای خاندان پهلوی که اموالشان مصادره گردید ص۱۳٦و۱۳۷

۳- اسامی کسانی که درمرحله اول اموال آنها مصادره شد ص۱٤۱تا۱٤۳

٤- اسامی پزشگان بیمارستان پارس که به دادگاه انقلاب احضارشده اند ص۱٤٤

٥- اسامی ترورشدگان خارج ازکشور ۱٤٦

٦- اسامی ایرانیان سرشناس که درخارج ازکشورفوت کرده ویا خودکشی نموده اند ص۱٤۷تا۱٤۸

۷- اسامی جوانان ایرانی که موفقیت های مهمی داشته اند ص۱٥۰تا۱٥٥

۸- اسامی گروهی ازدولتمردان وروزنامه نگاران ونویسندگان ایرانی مقیم آمریکاوفرانسه وآنهائی که به ایران بازگشته اند ص۱٦٤تا۱٦٦

۹- اسامی گروهی ازاعدام شدگان ص۱٦۷تا۱۸۰

۱۰- اسامی کسانی که تروروقطعه قطعه شده اند ص۱۸۱تا۱۸۸

۱۱- اسامی نمایندگان مجلس در۲٤دوره قانون گذاری ص۲٦۳تا۳۰۰

۱۲- اسامی سناتورهادر۷دوره قانون گذاری ص۳۰۱تا۳۰٤

اسامی رضاشاه و محمدرضا شاه و رضاشاه دوم چون به دفعات درکتاب آمده، درفهرست اسامی ثبت نشده است.

فهرست اسامی جلد شانزده

آ

آتابای، دکتر(سرلشگر،دکتر):۱۰
آتاتورك،غازی مصطفی کمال پاشا:۹
آچسن (وزیرخارجه آمریکا):۱۱۱
آذری قمی،احمد:۱۳۵
آذین فر،حسین:۱۹۶
آریامنش،کورش(دکتر):ژ-ش
آریانا،بهرام(ارتشبد):۲۳۵
آغاسی،آندره:۱۵۵
آلن،جرج(سفیرآمریکا):۱۱۲-۱۱۳
آموزگار،جمشید(دکتر):۱۵۶
آموزگار،حسین:۲۵۲
آموزگار،سیروس:۱۳۷
آهی،جهانگیر:۱۴۸
آیرم، (سرلشگر):۳۵
آیرون ساید:۴۰

الف

ابتهاج،ابوالحسن:۳۷-۱۳۵-۱۶۱
ابراهیمی،عبدالرضاخان:۱۸۷
ابراهیمی،زین العابدین خان:۱۸۷
ابریشمی،افشین:۱۴۹
ابریشمی،مینو:۱۴۹
احساسی،مهدی:۲۱۰
احمدی(پزشك): ۶۵
اخوی،علی اکبر(دکتر):۱۴۸
ارم،محمود(سرلشگر):ر
ارنست، پرون:۱۱
ارون ل ری(آمریکائی):۱۱۹
اری بن مناشه:۱۱۵-۱۱۷
اریك فن ماربد:۲۲۸
ازهاری،غلامرضا(ارتشبد):۱۳۵-۱۵۶-۱۸۳-۲۲۰-۲۲۵
استوارت،ریچارد:۴۸
استالین،ژوزف:۴۹-۱۱۲-۱۱۹
اسدی،محمدولی:۹
اسرافیلی،پوران:۱۵۱-۱۵۴
اسفندیاری،ثریا(ملکه سابق):۱۱۱-۱۱۵
اسفندیاری،حسن(محتشم السلطنه):۶۲-۶۳
اسکندری،ایرج:۱۵۹
اسکندری،محسن(سلیمان میرزا):۱۹۱
اسکندری،علی(استوار):۱۳۹
اسلامی نیا،هدایت:۱۴۹
اشراقی(دامادخمینی):ش
اعتبار،عبدالحسین(دکتر):۱۴۸
اعتضادی:۲۵۲
اعتماد،روشنك:۲۱۰
اعلم،مجید(مهندس):۹۵
افشارشهریار:۱۵۲
افشارطوس(سرلشگر):۳۴
افشارقاسملو،اصلان(دکتر):ط-ظ-۲۴۷-۲۴۹
افشارقاسملو،امیرخسرو:غ-۸۰
افنان،جمال(دکتر):۲۵۸
اقبال، احمد:۸۸
اقبال،منوچهر(دکتر):ص-۸۲-۱۳۰
اقبال السلطنه ماکوئی:۲۰۳
الگا،اندرسون:۱۲۹
الموتی،کاوه(دکتر):۱۵۰-۱۵۱
الموتی،مصطفی(دکتر):د-ر-ز--ژ-س-ش-ص-ض-ظ-ع-غ-گ۱۵۷-۲۱۵-۲۴۷-۲۵۰
الیانس،داود(سر):۲۵۷
امامی،حسن(امام جمعه تهران):۹۰
امان پور،کریستیان:۱۵۴
امان پور،محمد:۱۵۴

امبرتو(پادشاه سابق ایتالیا):۱۲۹-۱۳۰
امیراحمدی،احمد(سپهبد):۲۹-۵۰-۱۱۲
امیرانتظام،عباس:(مهندس):۱۳۵-۲۲۶
امیرخسروی(سرتیپ):۳۷
امیرسلیمانی،توران(همسررضاشاه):۱۰-۲۲
-۵۴-۱۴۸
امیرفضلی،اسماعیل خان(سرلشگر):۲۵-۵۸
امیرکبیر،میرزاتقیخان:۲۹-۳۰
امینی،علی(دکتر):۱۵۶
امینی،نصیر:۱۳۷
انتظام،نصرالله:۵۴
انصاری،خواجه عبدالله:ب
انصاری احمد:۱۶۲
انصاری،احمدعلی:۱۵۸
انصاری،ماریانوش:۲۱۰
انواری،آناهید(دکتر):۱۵۲
انیس،نقاش:۲۳۴
اوری،لویرانی:۱۱۶
اوشاکوف،یالکونیك(روسی):۵۶
اویسی(ارتشبد):ط-۲۲۴-۲۳۵-۲۴۵
ایادی،عبدالکریم(دکتر):۹۷-۱۱۴
ایزدی،علی:۱۷
اینونو،عصمت:۱۲

ب

باباطاهرعریان:پ
بازرگان،مهدی(مهندس):ش-۱۳۳-۱۴۵-
۱۶۹ -۲۱۶-۲۱۹-۲۲۵-۲۲۶-۲۲۸تا
۲۳۰- ۲۴۰تا۲۴۲
بازفت،فرزاد:۱۴۷
بافقی،شیخ محمد:۸
باهری،محمد(دکتر):۷۶
باهنر:۱۸۰
بختیار،تیمور(سپهبد):۱۸۶
بختیار،شاهپور(دکتر):۹۹-۱۳۵-۱۴۵-
۱۵۶-۱۵۸- ۱۶۲-۲۱۶تا ۲۲۰-۲۲۴ تا
۲۳۰-۲۳۴-۲۳۵-۲۳۸- ۲۳۹
بدره ای،ایرج:۲۴۵
بدره ای(سپهبد):۱۸۳-۲۴۵
بدیعی،جواد(استوار):۱۸۲
بدیعی،سیدحسین(سرتیپ):۱۸۶
برخوردارخان:۲۷
بشیری،سیاوش:ز
بقائی یزدی، نامدار(دکتر):۱۵۱-۱۵۳
بگین،مناحیم:۱۱۷
بلوچ،حسین(پیشخدمت رضاشاه):۲۳-۳۴
بلوچ،دوستمحمدخان:۳۵
بلوشر(سفیرآلمان):۳۸-۶۰
بنی صدر،ابوالحسن:۵۳-۱۴۵-۱۶۷-۱۶۹
بوذرجمهری،کریم(سرلشکر):۵-۲۷-۳۲- ۳۵
بومدین(رئیس جمهورالجزیره):۸۱
بونیه،هنری(فرانسوی):۲۲۳-۲۲۴
بهبودی،سلیمان:س-۱-۲۰-۲۳-۳۶-۵۴
-۵۶-۶۱-۱۶۳
بهبهانی،سیدمحسن(واعظ):۱۸۳
بهرامی،محمد(دکتر):۱۲۴
بهرون،منوچهر(دکتر):غ
بهشتی،محمدحسین(دکتر،آیت الله):۱۶۸ -
۱۶۹-۱۸۰-۲۴۰
بیگلری(سرلشکر):۱۸۳

پ

پارسا،فرخ رو(دکتر):۱۸۸
پازارگاد:۲۵۲
پاینده،ابوالقاسم:۲۵۲
پرسی لرن(سر):۴۴

پژمان بختیاری(شاعر):د
پهلوی: خاندان سلطنتی:
اشرف:۱۰-۱۱-۱٤- ۱۰۲-۱۰۳- ۱۱۲
-۱۵۸-۲۰۹-۲۱۰
پری سیما(همسرعبدالرضا):۱۳۰-۱۳۱
تاج الملوك(ملکه مادر):۱۰-۱۱۲-۱٤۸
حمیدرضا:۱٤۸
شمس:۱۰-۱۱۲
شهناز:۱۵-۱۷
عبدالرضا:۱۳۰
علیرضا:۱۰-۱۱-۱۸-۱۹-۵۳-۱۰٤
غلامرضا:۱٤-۲۲
فاطمه:۱۱-۱٤۸
فاطمه(همدم السلطنه):۱۰
فرحناز:۱۰۲
لیلا:۱۰۲
محمودرضا:۱٦-۱٤۸
نیلوفر(پهلوی نیا):۲۱۰
پیراسته،سیدمهدی(دکتر):۲۵۲
پیرنیا،منصوره:۹٦

ت
تدین سیدمحمد: ٤
تصاعدی،(سرهنگ):۱۸۱
تقی زاده،سیدحسن:٦۳-۱۱۹-۱۹۲تا۱۹۵
تقی زاده،محمدرضا:۱۳۷
توکلی،احمد:۳۹
تهرانی،شیخ علی:۱۸۳
تیتو(مارشال):۸۸
تیمورتاش:۵-۷-۹-۲۹-۳۵-٦٤

ج
جان(پاپ بیست وسوم):۱۳۰
جعفرخان:۲۱
جعفریان،بقراط(سپهبد):۱۸٤
جفرودی،کاظم(مهندس):۲۱۹-۲۲٦
جم،فریدون(ارتشبد):۲-۲۳۱-۲٤۰-۲٤٤
-۲٤٦
جم،محمود:۱۵-۳۷-۲۰۳
جمالی،فخرالدین(دکتر):۲۵۸
جمشیدی(استوار):۱۸۲
جوان،علی(دکتر):۱۵۲
جهانبانی،امان الله میرزا(سپهبد):ط

چ
چراغعلیخان(امیراکرم):۲٦-۲۷-۳۱
چرچیل:۵۰-۱۱۹-۲۰۲
چیانکایچك:۱۱۱
چینی،حبیب:۱۳۷

ح
حاتم،هوشنگ(سپهبد)۲۱۷-۲۳۳-۲۳۵-۹
۲۳- ۲٤۰
حاج آقاجمال:۲۷
حاج حسن سقط فروش:۲۱
حبیب،قصاب:۱۸۲
حبیبی(دکتر):۱۵۲
حداد، استادعلی:۲۹
حسابی،ایرج:۱۵۳
حسام،مسعود(ستوان یکم):۱۸۵
حسین پور،امیر:۱۵۲
حفیظی(دکتر):۱٤٤
حقگو(استاندار):۱۳۹
حقگو،سیدشجاع:۲٤

حکیم،منوچهر (پرفسور): ۱۸۷
حمدالله (گروهبان): ۲۲-۲۳-۵٤
حمید (گروهبان): ۲۲

خ

خاتم،محمد (ارتشبد): ۱۳۱
خادم (عکاس): ۲۱
خادمی،علیمحمد (سپهبد): ۱۸۱
خاك نگارمقدم،حسین: ۲۹
خاموشی،شهرام: ۱٤۰
خامنه ای،سیدعلی (آیت الله): ۱٦۸
خدایارخان (امیرلشکر): ۲۲-۲٦-۲۹-۱۹۱
خزعل (شیخ): ۲۹-٤۲-٤۳
خزاعی (سرلشکر): ۲۸
خسروداد (سرلشکر): ۱٦۷
خسروانی،پرویز (سپهبد): ۲۳۱-۲۳۹-۲٤٦
خسروانی،عطاء الله: ۱۲۲
خسروی،جمشید (سروان): ۱۸٦
خلخالی،شیخ صادق: ۵۳- ۱۳۷- ۱۳۸-
۱٤۰-۱٤۵-۱٦۸-۱٦۹-۱۸۵-۲٤۳
خلیلی،عباس: ۳
خلیلی،علی (دکتر): ۱٤۹
خمینی،احمد: ۱۳۹
خمینی،روح الله (آیت الله): ش ۸۳-۱۱۵تا
۱۱۸- ۱۳۳-۱٤٤-۱٤۵-۱٦۷-تا۱٦۹
-۱۸۰-۲۱۸-۲۲۵-۲۲۷-۲۲۹-۲۳۰-
۲۳۳-۲۳٦تا۲۳۸-۲٤۵
خواجه نوری،ابراهیم: ۳۷-٤٤
خواجه نوری،عزیز: ۱۵۲
خواجه نوری (نظام سلطان): ۲٤۹
خیام: ۸۳

د

دادفر،حبیب (دکتر): ۲۲۰تا۲۲٤
دادگر (عدل الملك): ۵-۳۳
دارابی،هما (دکتر): ۱۸۷
دانشی،غلامحسین (معمم): ۱۸۲
داور،علی اکبر: ۲۹
دبیرآشتیانی،سیما: ۱۳۷
دبیرخاقان: ٦۰
دخی: ۱۲۹
درگاهی،محمد (سرتیپ): ٦۱
دزفولیان،حمید: ۱٤۹
دشتی،علی: ۳۷
دوبیکی،مایکل (دکتر): ۱۲۸
دولتشاهی،عصمت الملوك (همسررضاشاه): ۱۰
-۵٤
دولو،امیرهوشنگ: ۱۹٦-۱۹۷
دهقان تفتی،حسن (اسقف): ۱۸۸
دهقان، بهرام: ۱۸۸
دیبا،فرح (شهبانو): ۷۱-۷٤-۹٤-۹٦-۱۰۱
-۱۰٤-۱۰٦-۱۰۸-۱۱۵-۱۱۷-۱۲۷-
۱۳۱-۲۲۲تا۲۲٤-۲۵٦
دیبا،فریده: ۱۳۱
دیباج،مهدی (اسقف): ۱۸۰

ذ

ذبیحی،سیدجواد (مداح): ۱۸٦
ذبیحیان،یدالله: ۱۳۷
ذوالفقاری،مرسده: ۲۱۰
ذوالفقاری،هدایت الله: ۲۱۰

ر

رادمنش رضا (دکتر): ۱۸٦
رافی،ایتان: ۱۱٦
رامبد،هلاکو: غ

ربیعی(تیمسار):۱۱۸-۲٤٥
رجائی،محمدعلی:۱۸۰
رجوی،کاظم(دکتر):۱٤٦
رجوی،مریم:۲٥۹
رجوی،مسعود:۱۳۳
رحیمی،مهدی(سپهبد):۱٦۷-۲۳۹-۲٤۰
رزم آرا،منوچهر(دکتر):۲۱۸-۲۱۹-۲۲٤تا ۲۳۰
رزم آرا،حاجیعلی(سپهبد):۱۲٤
رشتی،میرزاکریم خان:۲٦-۹٥-۱۹۱
رشوندسرداری،ابوالقاسم(دکتر):۱۸٥
رشیدعالی گیلانی:۲۰٤
رضائی،محمود:۱٤۸
رضوانی،سعید(سپهبد):۲۳۱-۲۳٥-۲٤٦
رفیع،رضا(قائم مقام الملك):۲۳
رکنی،ناصر(ستوان):۱۸٦
روحانی،تقی:۱۸٥
روحانی،منصور(مهندس):۸۲
روزولت،فرانکلین:٥۰-۱۱۹
رهنما،مجید:۲۱۰
ریاحی(سرلشکر):۲۱۷
ریپورتر،شاپور:۱۱٤
ریدربولارد(سر):۲۰٤
ریگان(رئیس جمهورآمریکا):۱۰۸

ز

زاهدی،اردشیر:۱٥٦
زاهدی،فرج الله:۱٤۱
زاهدی،فضل الله(سپهبد)۱۲۹-۱۳۷ ۲۱۲
زمانی پور،سرهنگ:۱۸۱
زند،کریمخان:۳۰
زندنیا،شاپور:۱۳۷
زندی،فریدون:۱۸۲
زنوزی:۲٤۸
زوار:۳۲
زینب:۲۱

ژ

ژراردوویلیه:۱۸-۲۰-۱۲۸-۱۲۹
ژیسگاردیستن:۷۲

س

سادات،انور(رئیس جمهورمصر):۷۰تا۷۲-۸۱-۹۹-۱۰۳-۱۰٦-۱۰۸-۱۲۷
سادچیکف(سفیرشوروی):۱۱۳
سالارالدوله:٦۰
سالارلشکر:٦۳-٦٤
سالیسبوری،هاریسون:۱۹٥
سایرس ونس:۷٤-۲۲۷
سپهداراعظم:۳۹
سپهر،مورخ الدوله:۱۱۹
سپهسالار،میرزاحسین خان:۳۰
سجادی،محمد(دکتر):٤٤
سحابی،یدالله(مهندس):۱٦۹-۲۱٦
سرجان کدمن:۱۹٥
سرخوش،پریوش(دکتر):ق
سرداراعظم:(امیرلشکر):۲٤
سردارانتصار:٤۰
سردارمعززبجنوردی:۲٤
سرمد،صادق(شاعر):۱٦۷
سعدی:د
سعید،جواد(دکتر):س
سلطان العلماء:۷
سمیعی(ادیب السلطنه):ث-۲۹-۱۹۳-۱۹٤
سمیعی،عبدالحسین:۲۱۰
سمیعی،مهدی:۱۹۷
سولیوان(سفیرآمریکا):۲۲۸

سهیلی،علی٤
سیداجاق:٢٩
سینمائی،فرید:٢١٠

ش
شاهپوریان،علیمحمد:٢١٠
شریعتمداری،سیدکاظم(آیت الله):١٦٩-٢٤٠
شریف امامی(مهندس):١٣٥-١٥٦-٢٢٠-٢٢٥
شعبانی،محمدعلی(گروهبان):١٨٧
شفا،شجاع الدین:٨٣-٢٥٩
شفاعت،عباس(سرتیپ):١٨٦
شفائی،اسماعیل خان(سرلشگر):٤٧
شفیق،آزاده:٢١٠
شفیق،احمد:١١
شکوه الملك:٣٨
شمس آبادی(آیت الله):١٨٢
شوشتری،سیدمحمدعلی:٢٤
شهری مقدم،عطاء الله:١٨٥
شهریاری،عباس:١٨٦
شیبانی،حبیب الله خان(سرلشگر):٤١

ص
صابر،بیوك:٢٥٢
صاحب جمع،عسگر:٢٨
صادق،حسین:٢٤٧تا٢٤٩
صارم الدوله(اکبرمیرزامسعود):٢٦-٦٣
صالح خو(دکتر):٢٢٩
صانعی،محمدتقی:٢١-٥٨
صدام حسین:٨١-١٤٧-٢٥٥
صدرالاشرافی،ضیاء(دکتر):٢١٨
صدرحاج سیدجوادی،احمد:١٣٥-١٣٩-٢٢٥-٢٢٦
صبری،موسی(سردبیرالاخبار):١٢٧
صفاری،محمدعلی(سرتیپ):٣٤
صفائی،رحمت(مهندس)غ - ق
صفیه:١٢٩

ض
ضیائی،طاهر(دکتر):١٣٤-١٣٥
ضیائی کوهی سرخی،احمد(سرهنگ):١٨٤
ضیائی،محمدصالح:١٨٧

ط
طالب الحق،محمد:٣٩
طالقانی،سیدمحمود(آیت الله):١٦٩
طاهرزاده،بهزاد:٢٩
طاهری،احمد:١٨٢
طاهری،امیر٨٩
طاهری،منیر(سروان):١٨٣
طباطبائی،سیدعبدالله:٤٠
طباطبائی،سیدضیاء الدین:١٨-٢٥-٣٩-٤٠-٤١-٤٨-٦١-٦٣
طباطبائی،سیدمحمدصادق:٢٦-١٩١
طلوعی،محمود:٨-٩-١١٢-١١٤-١١٥

ظ
ظفر،خانم:٢١٠
ظهیرالاسلام:٤٧

ع
عالیخانی،علینقی(دکتر):١-٨٩-٩٥-١٣٤-١٦٠-
عسل بیگ عبدالفتاح(سفیرمصر):٢٠٤
عصرفتحی(سرهنگ):٢٠٢
علاء،ایران:١٢٩

علاء،حسین:۱۱۹-۱۲۹-۲۵۰
علم،امیراسدالله:۱-۴۵-۸۲-۸۹-۹۰-۹۳
-۹۴-۹۶-۱۱۴-۱۱۵-۱۲۴-۱۲۸-
۱۳۱-۱۶۰
علم،شوکت الملك:۱۱۵
عمیدی نوری،ابوالحسن:۲۵۲
عیسی خان(خیاط):۲۱
عین القضاتی،سعید(سرهنگ):۱۸۴

غ
غضنفرالسلطنه:۲۴
غفرانیان،سیامك مهندس:۱۵۱ -۱۵۳
غفاری، شیخ هادی:۱۴۵-۱۶۸
غفاری،غلامحسین(صاحب اختیار):۴۳

ف
فاتح،مصطفی:۴۵
فاطمه(خدمتگذاررضاشاه):۳۴
فتحی مقدم،جمشید(تیمسار):۱۸۴
فخرالدوله:۵۹
فرامرزی،حسن:۲۵۲
فردوست:حسین(ارتشبد):۱۲۸-۱۶۳
-۲۱۶-۲۱۸-۲۲۰-۲۳۵-۲۴۴-۲۴۵
فرمانفرما(عبدالحسین میرزا):۵۶تا۶۰-۶۳
-۶۶
فرمانفرما،نصرت الدوله:۶۰تا۶۴-۶۶
فرمانفرما:عزت الدوله:۶۴
فرمانفرمائیان،ستاره:۵۶-۶۳
فرمانفرثیان،عبدالعلی:۶۶
فرمانفرمائیان،محمدعلی:۵۷
فرمانفرمائیان:محمدولی میرزا:۶۳
فروغی(ذکاء الملك):۲۸-۳۲-۵۰-
۵۱-۲۰۲
فروهر،داریوش:۲۱۸
فروهر،غلامحسین:۱۹۶
فرّهی،فرهنگ:۱۴۹
فرّهی،نیوشا:۱۴۹
فضل الله خان:۲۷
فضل اللهی(سرهنگ):۱۲۴
فوزیه(ملکه سابق):۲۰-۲۰۲-۲۰۴ -۱۳۰

فیروز،مریم:۶۱-۶۳-۶۶
فیروز(سرلشگر):۳۳
فیروز،مظفر:۱۱۲-۱۱۳
فیروز،مهین دولتشاه:۶۱
فیروزمند(سپهبد):۲۱۷

ق
قاجار،آغامحمدخان:۳۰
قاجار،احمدشاه:۲۴-۲۹-۴۱-۴۵-۶۱-۶۲
-۲۵۰
قاجار،فتحعلیشاه:۱۹۶
قاجار،محمدحسن میرزا:۲۲-۴۱-
قاجارمظفرالدین شاه:۳۹-۴۰
قاجار،ناصرالدین شاه:۴۶
قاسم(پیشخدمت رضاشاه):۲۳
قاسم،عبدالکریم:ط
قبادیان،علی(پرفسور):۱۵۲
قربانی،اسماعیل:۱۸۶
قره باغی،عباس(ارتشبد):۱۹۸تا۲۰۱-
۲۱۵تا۲۱۹-۲۲۲تا۲۲۷-۲۲۹تا۲۳۶-
۲۳۹تا۲۴۶
قشقائی،صولت الدوله:۲۴
قمی(آیت الله):۱۶۹
قوام،احمد(قوام السلطنه):۲۲-۳۷- ۴۶ -
۴۷-۱۱۲-۱۱۳-۲۵۲

ك
کارتر(رئیس جمهورآمریکا):۱۰۵-۱۰۸-۲۲۷-۲۲۸
کارتر،هاردینك:۲۲۷-۲۲۸
کازرونی،حاج محمدجعفر:۱۸۳
کاشانی،سیدابوالقاسم(آیت الله):۲۵
کاشانی،کلیم(شاعر):ج
کاظمی،باقر:۳۱-۲۰٤
کاظمی،محمدعلی:۱۸۲
کاظمیان،فرامرز(سروان):۱۸٤
کرخه آبادی،مسعود:۱۵۳
کریمپور،رحیم(دکتر):۲۵۸
کیسینجر،هنری:٦۷-۲۵٤
کلاهدوز،علی اصغر:۲۱
کلهر،(امیرمخصوص):۲٤
کندی،جان:۱۲٤
کندی،رابرت:۱۲٤
کیا،حاجیعلی:(سپهبد):۲۲۲تا۲۲٤
کیانوری،نورالدین(دکتر):۱۳۳-۱٦۳
کیهان،مسعودخان(ماژور):٤۰-٤۱

گ
گاندی،مهاتما:خ
گابریلا،ماریا(پرنسس ایتالیا):۱۲۹تا۱۳۱
گنجی،منوچهر(دکتر):۲۵۹
گلسرخی،غلامرضا:۲۱۰

ل
لاجوردی،اسدالله:۱٤۵
لاهوتی،ابوالقاسم:ج
لاهوتی(شیخ):۱۳۸
لحسائی(سرهنگ):۱۸٤
لخ والنسا:ح
لطیفی،تقی:(سرلشگر):۱۸۲
لقمان ادهم:(حشمت السلطنه):۲۵۰
لمبتون،میس:۲۰٤
لی لی(معشوقه شاه):۱۲۹

م
ماندلا،نلسن:ح
مبارك،حسنی(رئیس جمهورمصر):۱۰۸
مبشری،اسدالله(دکتر):۱٦۸
متین دفتری(دکتر):۳۸-۲۵۰
محبّی،مهدی(سرگرد):۱۸۷
محمدخان(سرلشگرجان محمدخان):٦
محمدولی زاده،رحیم:۱۸۱
محمدی گیلانی(آیت الله):۱٦۹
مجتهدزاده،پیروز(دکتر):۱۵۳
مجللی،فیروز:۱۳۷
مجیدی(سرگرد):۱۸۱
مختاری(سرپاس):۷-۵۰-٦۵
مدرس،سیدحسن:۸-۲۷
مدنی،احمد(دکتر):۱٦۹
مراند(پروفسور فرانسوی):ق
مریم(همسررضاشاه):۱۰
مرضیه(خواننده):۲۵۹
مستوفی،عبدالله:٤٤
مستوفی الممالك:۲۷-۳۵-۳۷-٤۳
مشاورالملك:٤۷
مشیرالدوله:ع-۲٤-۲۹-۳۰-۳۵-٤۷
مصدق،محمد(دکتر):۲۵-۲۷-۳۷-۱۱۵-۱۲۱-۱۲٤-۲۱۰تا۲۱۳-۲۵۲-۲۵۳
مطبوعی،ایرج(سرلشگر):۳۷
مطهری(آیت الله):۱٦۹
معاضدالسلطنه:۲۷
معتضد،خسرو:۲۰۲-۲۰٤

معتمدی،نعمت الله: (سرتیپ): ۱۸۳
معزّی(خلبان): ۱۱۵
معمار،جعفرخان: ۲۹
معیری،رهی(شاعر): ج
معین زاده،جواد(سرتیپ): ۲۲٤-۲۲۵-۲٤۵
مفتح(دکتر): ۱۸۰
مقدم،ایرج(سپهبد): ۱۸۳-۲۱۹-۲۲٦
ملك حسن(پادشاه مراکش): ۱۰۳-۱۰۷
ملك حسین(پادشاه اردن): ۱۰۸
ملکپور،ذبیح الله: ٥٤
ملك فاروق(پادشاه مصر): ٤۹-۲۰۲-۲۰۳
ملکه یونان: ۱۰٤
منتظری،حسنعلی(آیت الله): ۱٦۹
منصور،حسنعلی: ٥۳
منصور،علی: ٦-۳۳-٥۰
منیژه،(معشوقه شاه): ۱۲۹
موسوی تبریزی،سیدحسین: ۱٤٥
موسوی،سیداسدالله(سناتور): ۱۸۷
موسوی نسل،علی(مهندس): ۱٥۲
موسوی،کاوه(دکتر): ۱٥۲
موریس،برنو: ۱۲
مؤتمن الملك: ۲۷
مؤیدثابتی-ب
مهران،حسنعلی: ۱۹۷
میبدی،علیرضا: ۲۳۱-۲۳۲-۲۳٤
میرفندرسکی،احمد: ۷۷
میکائیلیان(اسقف): ۱۸۸

ن
ناپلئون: ۲-۸
ناجی(سرلشگر): ۱٦۷
ناصر(رئیس جمهورمصر): ۱۲٤
نجات اللهی،کامران(دکتر): ۱۸۱
نجف آبادی،محمدعلی: ۱۸۲
نجم آبادی،شیخ مهدی: ۲۷
نصیری،نعمت(ارتشبد): ۱٦۷-۲۱۲
نظام حیدرآباد: ۲۰٤
نفیسی،احمد: ۳۸
نقدی،رفعت(سردار،سرلشگر): ۲٦-۲۹-۳۲
نقوی،رضا: ۲٥۰
نوبری،علیرضا: ۱٦۸
نور،امیرهوشنگ(سرهنگ): ۱۸٦
نور،شهریار: ۱۸٦
نوری،شیخ فضل الله: ٤۰
نوری زاده،علیرضا(دکتر): ۲
نهاوندی،هوشنگ(دکتر): ۲۲۳
نهرو: خ
نیکسون،ریچارد: ۱۰٤-۲٥٤

و
والدین(نماینده روسیه): ٤٥تا٤۷
وثوق الدوله،حسن: ٦۳-۱۹٦
وثوق،علی: ۱۹٦
ودیعی،کاظم(دکتر): ۲۲۳-۲۲٤
ورزی،ابوالحسن: الف
ورزی،مهدی: ۱٥۲
وشمگیر،چنگیز(سپهبد): ۱۸٤
ویدا(دکتر): ۲٥۸

هـ
هادوی،مهدی: ۱۳۹
هاشمی حائری،سیدعلی: ۲٥۲
هاشمی،سیدمهدی: ۱۸۲
هاشمی،شیخ هادی (فرقه دراویش): ۱۸۲
هاریمن،اورل: ۸۸
هاریمن،پاملا: ۸۸

هایزر(ژنرال)۲۲۷-۲۲۸-۲۳۷-۱٤۱
هدایت،مهدیقلی(مخبرالسلطنه):۹-٤۳-٦۱
هروی،رضا(بصیرالدوله):٤٥
هژیر،عبدالحسین:٤٦
هفت تز(آصف):۱۱٦
همائی،جلال(استاد):پ
همائی،حاج ماشاء الله(روحانی):۱۸۷
هندرسن(سفیرآمریکا):۲۱۰
هوسپیان مهر(اسقف):۱۸۸
هوشنگی،ابراهیم(سرهنگ):۱۳۹
هویدا،امیرعباس:۹۲-۹٤-۱۱٤-۲۰۹
هیث(نخست وزیرانگلیس):۱۲٥
هیك،الکساندر(ژنرال آمریکائی)۱۰۸
هیلر،علی:۱۱
هیوم،دوگلاس:۱۱٤

ی

یارجانی،محسن(سروان):۱۸٦
یدالله(پیشخدمت رضاشاه):۲۳
یزدانبخش:۲٥۲
یزدان پناه،مرتضی(سپهبد):۹۳-۹٤
یزدجردی،علی اکبر(سرتیپ):۱۸٥
یزدی،ابراهیم(دکتر):۲۲٥-۲۲٦-۲۲۸-۲۲۹
یزدی،حسن(سرلشگر):۱۸٤
یزدی،سیدعلی آقا(پدرسیدضیاء):۳۹-٤۰
یزدی،مرتضی(دکتر):۱۲۳-۱۲٤
یعقوبی،مجتبی(سرپاسبان):۱۸٥
یگانه،ناصر(دکتر):۱٤۷-۱٤۸
یمنی(سرهنگ)۲٥۲
یوسف خان،خیاط ارمنی:۲۱

غلطنامه

صفحه	سطر	غلط	صحیح
ف	۲۷	داد	دارد
۱٦	۲	برمی خواست	برمیخاست
۳۲	آخر	ولیهعد	ولیعهد
٥۱	۱۱	نکرده بود	نکرده بودم
۸۳	۲٦	درنقطه	دونقطه
۹٥	۱۱	چهان	جهان
۱٤۸	۲	محمودرضا	احمدرضا
۱٤۹	۱۹	سینو	مینو
۱۷٦	۲۳	ستوان سیاوش پورفهمیده مکررچاپ شده دراسامی اعدام شدگان چنداسم تکرارشده است	
۱۸۰	آخر	که که	که
۱۸۲	۲٥	محد	محمد
۱۸٦	۲۳	نزیك	نزدیك
۱۹٦	۱۰	داردندگان	دارندگان
۲٦٦	۳	مانی	محمدمانی
۲۹٥	۲۳	معتمدوزیری	همایون معتمدوزیری
۳۳۰	۳۱	چاب	چاپ

*درجلدپانزدهم نام همسرشهنازپهلوی (مسعودجهانبانی)چاپ شده، که (خسروجهانبانی) می باشد

منابع ومآخذ

۱- پاسخ به تاریخ - محمدرضا شاه پهلوی

۲- یادداشتهای امیراسدالله علم- به کوشش دکترعلینقی عالیخانی

۳- خاطرات سلیمان بهبودی - به اهتمام غلامحسین میرزاصالح

٤- سال های کاخ سفید - هنری کیسینجر

٥- قدرت و زندگی وخاطرات یك رئیس جمهور - ژیسکاردستن

٦- یادداشتهای عباس خلیلی - روزنامه (پیام ما آزادگان)

۷- پدروپسر - داستان انقلاب - محمودطلوعی

۸- خاطرات شمس پهلوی وارتشبد جم وعلی ایزدی

۹- خاطرات بلوشر سفیر آلمان درایران

۱۰- مشروطه ای که نبود - احمدتوکلی

۱۱- خاطرات مخبرالسلطنه هدایت

۱۲- دختری ازایران - ستاره فرمانفرمائیان (به انگلیسی)

۱۳- زندگی سیاسی مظفرفیروز - مهین دولتشاه فیروز

۱٤- نوشته هائی ازشجاع الدین شفا - روزنامه ایرانشهر

۱٥- سفرنامه شهبانوفرح وگفتگوئی باشهبانو - منصوره پیرنیا

۱٦- پول خون - آری بن مارشه مأمورسازمان اطلاعاتی اسرائیل - ترجمه دکترمسعودانصاری

۱۷- زندگی طوفانی - خاطرات سیدحسن تقی زاده - ایرج افشار

۱۸- خاطرات عطاء الله خسروانی - نشریه گام

۱۹- نمایندگان مجلس شورای ملی - زهرا شجیعی

۲۰- آخرین روزهای رضاشاه - نوشته ریچارد استوارت - ترجمه
۲۱- عبدالرضا هوشنگ مهدوی وکاوه بیات
۲۲- دوسال روابط محرمانه احمدشاه وسفارت شوروی - یادداشتهای
۲۳- رضا هروی (بصیرالدوله) به کوشش مجیدتفرشی
۲٤- خاطرات فوزیه (حکایت تلخکامی- قصه جدائی) - خسرومعتضد
۲۵- زندگی ناشناخته شاه - امیرطاهری (به انگلیسی)
۲٦- کاخ تنهائی - خاطرات ثریا (ملکه سابق) باهمکاری لوئی ولانتن
۲۷- فرازهائی ازتاریخ انقلاب به روایت اسناد سفارت آمریکا -
ازانتشارات جمهوری اسلامی
۲۸- تاریخ معاصر ایران ازتأسیس پهلوی تاکودتای مرداد۱۳۳۲ -
۲۹- نوشته پیتر آوری- مترجم محمدرفیعی مهرآبادی
۳۰- شورش ۵۷ درآینه مطبوعات(دوجلد)- شهرام جاویدپور
۳۱- حقایقی درباره بحران ایران - ارتشبدعباس قره باغی
۳۲- توطئه درایران - سایرس وانس
۳۳- طوفان در۵۷ - سیاوش بشیری
۳٤- اسناد منتشره وزارت خارجه آمریکا
۳۵- خیانت به امید - ابوالحسن بنی صدر
۳٦- نقل مطالبی ازنشریه های فارسی و انگلیسی

درصفحه ۱٤۸نام شاهپورمحمودرضاپهلوی که درلوس آنجلس زندگی می کند، اشتباها به جای نام شاهپور احمدرضا پهلوی که درفرانسه فوت کرده چاپ شده است. باعرض معذرت بدینوسیله تصحیح می شود.

بازیگران سیاسی
ازمشروطیت تا سال۵۷

مؤسسه Book PRESS که شانزده جلد کتابهای

«ایران درعصرپهلوی»

رامنتشرساخته ازآقای دکترالموتی خواسته است که این رشته ازمطالعات تحقیقی را که درحال تدوین میباشد دراختیاراین مؤسسه بگذاردتانظیرسلسله انتشارات

«ایران درعصرپهلوی»

منتشرگردد. نویسنده با این نظرموافقت نموده وامیدواریم خیلی زود توفیق انتشار آن را داشته باشیم

بازیگران سیاسی... مجموعه کاملی‌است، اززندگی نامه شخصیت های سیاسی ایران، ازآغازمشروطیت تاسال ۱۳۵۷

تابلو نقاشی ازدوست هنرمندم استادمهدی سجادی

دوره کامل (ایران درعصرپهلوی)

۱- جلد اول - شگفتی های زندگی رضاشاه
۲- جلددوم - رضاشاه درتبعید
۳- جلدسوم - بازیگران سیاسی ازبدو مشروطیت تابحران ۵۷
٤- جلدچهارم - پهلوی دوم درفراز ونشیب
٥- جلدپنجم - بحران نفت وترورهای سیاسی
٦- جلدششم - ملی شدن صنعت نفت و زندگی پرماجرای دکترمصدق
۷- جلدهفتم - کودتا یاضدکودتا ودوردوم سلطنت
۸- جلدهشتم - سرنوشت سیاست پیشگان و قربانیان نفت
۹- جلدنهم - جنبشهای کمونیستی وسوسیالیستی درایران و سرنوشت رهبران حزب توده
۱۰- جلددهم - آریا مهردراوج قدرت
۱۱- جلدیازدهم - جنگ قدرت درایران و خاطراتی ازدوران نخست وزیری: دکتراقبال - شریف امامی - دکترامینی وعلم
۱۲- جلددوازدهم - دولت های حزبی و حزب های دولتی - یادمانده هائی از دولت های حسنعلی منصور وامیرعباس هویدا
۱۳- جلدسیزدهم - بحران در۵۷ و وقایع مهم دوران نخست وزیری: دکتر آموزگار- مهندس شریف امامی وارتشبدازهاری
۱٤- جلدچهاردهم - آخرین روزهای زندگی شاه شاهان وسرنوشت آخرین نخست وزیر شاه
۱٥- جلدپانزدهم - روزشمارتاریخ ووقایع مهم عصر پهلوی وفهرست گروهی ۱٥ جلد
۱٦- جلدشانزدهم - خاطراتی ازشاهان پهلوی و فهرست اسامی ۱٥ جلد

برای تهیه هرجلد ازکتاب با ارسال(۱۰پوند) ودوره کامل (۱٦۰)پوند با افزایش هزینه پستی هرجلد(۲/٥۰) می توانید کتاب هارا ازموسسات معتبر فروش کتاب فارسی و آدرس زیر تهیه فرمائید.

BOOK PRESS (PAKA PRINT)
4 MACLISE Rd.
LONDON W14 OPR